Auguſtini Dati ſenen ſis opera.

IOANNISANTONII SARACENI
EQVITIS SENEN.

Dathi dogmata qui legis: putaſti
Dum noſtras animas uigore plenas
Aeterno: probat ore perdiſertus
Facundi Ciceronis eſſe! non ſunt.
Iam Demoſthenis indytum potensq;
Cenſes eloquium! decusq; gratum!
Quum ducat Genium beatiorem!
Quin Thuſcis datur hoc iubar latinum.
Magnum Sena igitur colas parentem
Sacrum qui tibi lucubrat uolumen:
Altus qui gremio tuo refulget
Romano penitus nitore cultus
Perpendi pretio cupitq; noſci
Mangonis ſtudio: manu q; uolui
Tanquam candidus unio politus.

ANGELVS FVNDIVS SENEN.
AD LECTOREM

Perlege facundi ueneranda uolumina Dathi,
Sed titulum: moneo: fac prius inſpicias.
Nã ſi forte uagus legeres (mihi crede) putares
Non eſſe hoc Dathi: ſed Ciceronis opus.
Quanquam ſi Samii ſequeremur dogma: Reuixit
Facundo in Dathi corpore nunc Cicero.

ZENO DARIVS NOVARIEN
SIS SENAE. S.

Tales Sena uiros paris! beata es:
Et toto referes ab orbe laudes.
Orator bonus: & bonus poeta hic
Eſt: & philoſophus ſupremus. ergo
Vt laudat Cicerona gens latina:
Vt δημοσθενα laudat ελλασ omnis:
Vt Verona ſuum colit Catullum:
Atq; ut bilbilis ipſa Martialem:
Vt doctum quoq; Mincius Maronem:
Βιαντα ut celebrat σοφον πριηνας:
μιλητοσ q; ſuum uetus θαλητα:
Vt doctę celebrant σολωνα ἀθῆναι:
Sic tu Sena Dathum cole: ac honora.
Hic nam te celebrem dabit per orbem:
Et totam tibi detrahet ſenectam
Et uita faciet perenne uiuas.
Vale.

Hieronymus Dathus Ioanni Picolhomineo digniſſimo Archiepiſco
po Senenſi Pii.III.Pont.M.nepoti.S.

VErus amor ille cenſetur Ven̄. Præſul: qui non diuturnitate temporis: non locorum intercapedi ne: nō ipſa deniq3 morte extingui: aut obliterari poteſt. Et illos magna laude dignos puta mus: q nō ſolū uiuētes: a quibus beneficia acceperint: oblitioni nō tradunt: ſed eos quoq3 defunctos: maiore etiam reuerentia & cultu proſequunt. Quapp cum Auunculus noſter Nicolaus Dathus: paterni eloquii hęres: & q inter primarios ſuę ętatis Philoſophos: medi cosq3 floruit multo labore Auguſtini patris opera in unū collegiſſet: & īmatura morte præuentus non potuiſſet edere: iniuria pfecto: tam Auguſtini patris: q̄ Nicolai filii Sanctiſſimos Manes afficere uide ref: ſi quæ iam collecta erant: a me in lucē nō pferrent: adhortāte præſertim piiſſima Auguſtini Dathi uxore Margarita: quæ cū tam uiro q̄ filio eēt orbata: in hac editione uirū recuperare: filium rurſum pa rere: atq3 utriuſq3 uitam reddere uidebat. Extitit aūt auunculus noſter de laudibus eloquentiæ ſimul & patris uita inſita elegantem libellū: quē q̄uis in obitu: plenis marginibus & inextricabilibus characteri bus ſcriptū reliquerit: in publicū una cū paternis opibus modo edere conſilium eſt. Erant (ut noſco) partes noſtræ: aliquas infinitarū eius uirtutū laudes enarrare. Hoc aūt ſi quid in me foret ingenii: ſi quid eloquentiæ: uel componēdi uſus: attamē carens omnibus: uolui potius eius laudū pręconia prætetire, ſilentio: q̄ p me rudiſſimū ac infantiſſimū ieiune & intempeſtiuiter explicari. Secus aūt in auunculum nepotis charitas poſtularet: pręcipue in eum: q me q̄uis nō genuerit: ac eſſe tradiderit: quod tantū pro prio genitori concedit: tribuit attamē bene eſſe. i. aluit modeſtiſſime: in filiū elegit: pbatiſſimos ſemp mores docuit: qbus ſi parū pfeci: ipſe ego mihi: nō chari auunculi: patris ue: pariter & magiſtri defuit diligentia. Sed ut modū noſtra ſeruet epiſtola: redeo rurſum ad Nicolaū: quē cū ut terreſtre numē ſem per coluerim: patris ſimul ac filii uoluminis utilitatem peruoluens: ne ipſorum uigiliæ pereant: & ne in ſurripientium alienos labores calumniam incidamus: ne etiam nepotem: ſicut & ipſos inuida for tuna: mors ue: ac ſpes tertia fallat: nunquam quieuimus: donec amborum præ infinitis habitis benefi ciis: ſuaſione etiā ipſius Margaritæ: equo ſponte currenti (ut aiunt) calcaria adhibentis: præclara ope ra efferrent in lucem. Redegimus auunculi libellum in eum ordinem: quem magis pro ipſius mente idoneum coniecimus: accuratamq3 pro noſtris exiguis uiribus opam adhibuimus: ut uniuerſa iuxta exemplar eſſent q̄ emendatiſſima. Si qua aūt offendentur in eo ad unguem minus collecta: caſtigataq3: nihil mirū ſit illis: qui legerint: atq3 conſiderent: ut pater morbo correptus: opus (ut cupiebat) perfi cere non ualuit: ita & filium īmatura morte præuentum eiuſdem libellum haud potuiſſe corrigere: & nos minus idoneos: ne dicam prorſus ignaros: tantæ rei minime ſufficere magnitudini. Verum ante q̄ tale opus ab Impreſſoribus abſolueret: ac dū illi maxima feſtinantia opus cudunt: Franciſcus Picolho mineus Card. Senenſis Patruus tuus: cui dicatus eſt liber: ad Summi Pontificatus faſtigium euectus Pius. III. nūcupatus eſt. Sed proh dolor: ante q̄ ad operis calcem deueniſſet: Pium. III. inuida nobis Fa ta eripuerunt. Quapropter cum Patruo tuo ſuperſtite: hic liber publicum accipere non potuerit: Nepo tis ſaltem auſpiciis: nepotis etiam cura ſollicita in uulgus prodibit. Ad te igitur Præſul ſapientiſſime Au guſtini Dathi: ſimul & Nicolai filii lucubrationes mittimus: ut quum ſeuerioribus Theologię: & rerum diuinarum ſtudiis: quibus die: noctuq3 inuigilas fueris defatigatus: in has patris: ac filii amœnitates diuertas: In quibus tamen non nulla ex intimis Philoſophiæ penetralibus deprompta: atq3 elegantiſ ſimo ſtilo conſcripta reperies. Vale Patriæ: & noſtrum decus. Senis Idibus Nouembris. M.D.III.

¶ Nicolai Dathi Senenſis epiſtola in editionem laudum Paternarum ad Franciſcum Picolhomineum Car. Seneñ. q̄ dū opus imprimeret: ad ſummi Pontificatus culmē euectus: Pius. III. nūcupatus eſt.

¶ Nicolaus Dathus Franc. Picolhomineo Card. ſenenſi. Pii. II. Pontificis Maximi nepoti: ac omni uirtutum genere ornatiſſimo. S. P. D. et fęli ciſſimam atq; perpetuam beatitudinem & ſoſpitatem exoptat.

SIquiſquam eſt Sacroſancte Pręſul: quem ſuis ipſius meritis præcipue colere debeamus: & doctrinæ pręſtantia: ac ſplendore uirtutis. & religionis ſacramento plurimum obſeruare: ac ſancto fœdere ueteris obſeruantiæ: ardentiſſimo cogamur honore complecti: tu ipſe profecto cæteris ſis ualde omnibus præferēdus: pręſertim a nobis: quibus ob eas cauſas: quas narrauimus: nihil te uno eſſe cōueniat. uel antiquius quicq̄: uel omnino perfectius. Præterea clariſſimus pater: tibi adeo charus. ac pitucundus ſemp extitit: ut ei uel mortuo ſummā petu lanter facere putaremus iniuriam: ac ſacros temerare ipſius manes: atq; ꝓphane larem inceſtare: & tur piter ſcelerare animū: & uiolare parentis iura: quæ colimus q̄ ſanctiſſime: niſi te pie ueneraremur: & de bitis tuam excellentiam afficeremus honoribus. Patris aūt erga te ſummam deuotionē liquido manife ſtant: & aperte teſtant ad tuam dignitatē crebertimæ eius epiſtolæ: ac tuo nomini libri dicati: ut ambi gere certe poſſit nemo: te tantum patrem fuiſſe ueneratione proſecutū: quantū homo colere queat ho minem cū uirtute. Sed haud eſt ꝑfecto tēpus idoneum repetendæ nūc alitus noſtræ erga te obſeruan dæ. Illa enim uel ſola ratio ad te tanq̄ numē aliquod uenerandū. uidet eſſe ſufficiens: q; tibi penitus ſe pater addixerat: & tuis uirtutibus. atq; obſequiis: ſtudiisq; mentem totam. atq; animū cōſecrauerat. Ad hæc habes ipſe innatam gratiam: de tuo illuſtri ore & conſpicuo corporis habitu. cū dignitate ſimul. ac maieſtate ſpirat amęniſſima Reuerētia: ut q te nō apprime colat ſceleratus & impius: q nō ardet arden ter ſit ꝑſum inhumanus & inciuilis. & inconciliatus. & ruſticanus. atq; uillanus. & inſenſatus habēdus. Accedit ad hæc naturæ munera tua uirtus eximia: inculpati mores: doctrina pręcellens: mira facūdia. His demū uniuerſis efficit: ut te optimus quiſq; ad unū amare cogat. Nemo uel iprobus. atq; oīo per ditus poſſit odiſſe: niſi forſitan ob inuidiam: quam nullus unq̄ ualuit uir probatus effugere. Satis aūt T. dignitati notum arbitror: quo ſim aīo erga te: & quali proſequar obſeruantia: ac reuerentia colam ſublimes tuas. admirandasq; uirtutes: ut plane tum ſinguli. tum uniuerſi perſpiciant. quanto te hono re complectar: & quantū etiam tuæ ampliſſimæ tribuam dignitati. Neq; de ea nūc loquimur dignita te: quā ex diuino ſacerdotio Dei munere conſecutus es. Sed illum nūc ſplendorē intelligimus. & orna mentum: quod proprio labore. atq; aſſiduo ſtudio comparaſti. Doctrinæ inq̄ exactiſſimæ: atq; arden tis uirtutis tuæ decus. & gloriam. Ego &. n. ſic tibi afficior: adeoq; defixus es penitus meis præcordiis: ac tam religioſe repoſitus memorię penetralibus: atq; animi ſacrario cuſtoditus: ut quocūq; ſe mea uer terit cogitatio: Car. Seneñ. meum uidear intueri: & mens ipſo quodāmodo præſente fruat. Nō poſſu mus pro noſtro deſiderio patefacere cordis abſcondita. Tentaui nōnunq̄ ad te aliqd exarare quoddā uelut omnibus noſtræ teſtimonium obſeruantiæ: & ueri apud te pignus amoris. Scribebam nup in li brum patris de animi īmortalitate proloquium: & intercomponendū tu nobis imprimis occurriſti: cui id præcipue dicaremus. Namq; in eo patris ſimul & eloqnētiæ laudes prædicamus: & celebramus pręconia: quæ nulli equidē hominū poſſumus decētius conſecrare q̄ tibi. uiro ſane ꝓbatiſſimo pariter & eloquentiſſimo: maximæq; noſtræ gloriæ ſtudioſo: q ſine ullo prorſum liuore: ſed læto ſis uultu lectu rus: & conſideraturus abſq; uano obtrectatu: ut optimus paternæ ac noſtrę fautor dignitatis. miras. ac uariis hominibus congruentes. & patris laudes pariter & eloquentiæ. & correcturus noſtros errores cle menter. benigne pacare. uelut indulgētis ac boni parentis in caſtigando uice perfunctus. Accipies igi tur uenerande Præſul puſillū munus: & nō donū ipſum paruum: ſed qua ſit datus uoluntate. conſide ra. Calamo inſup ne parcas: oramus. Tuo enī inculpabili iudicio uel ſtabimus: quod optamus: uel ca demus potius: quod timemus: & aut de incomparabili tua erga me beniuolentia: ſummaq; imprimis eruditione confiſus aliquando maiora & digniora te hortante peregero: aut deſtitero. te uſus ſapien tiſſimo conſultore. a ſuſceptis improſpere fortaſſis & arroganter operibus.

Sancte pater. ſacris Diuum illuſtrate parabam.
 In te ſit quantus pandere noſter amor.
Nil ſatis occurrit. ſinceri pignus amoris
 Condignum meritis: officiisq; tuis.
Ficta quidem fuluo contemnis dona metallo:
 Gemmaq; pro nihilo ſtat precioſa tibi.
Grandia cecropium redolētia uerba leporem:
 Et te præcipue pagina ſacra iuuat.

Pectore-doctiloqui laudes Genitoris habebam
Edere non parui nempe laboris opus.
Q uum patris eximium chartis mandamus honorem:
Noſtra dicate paro ſcripta ſubinde tibi.
Mira ſacer Patris crebro tibi cognita uiſu
Facta leges. Teſtis tu bonus eſſe potes.
Pagina nulla: reor: magis hac tibi grata futura eſt.
Te fuerat patri charius orbe nihil.
Ingenuum ueri uigilatum munus amici:
Oro:: tuo-læta-nomine-fronte cape.
Pande fores nunc Phama tuas: celeriſq; per auras
Labere. grandiloqui munera pande Dathi.
Nuncia longinquas rapido ſpatiare per urbes
Læta gradu. Veniet te prope uera fides.
Exulta patriæ ſplendor Franciſce peremnis .
Namq; Datho cunctis gloria digna datur.
Ecce patent numeroſa tui monumenta magiſtri:
Q uæ ſunt magnifico nomine plena tuo.
Omnibus ecce Dathi paſſim documenta leguntur:
Atq; tuum toto panditur orbe decus.
Iamq; Datho reſonant ſcholæ: fora: phana: cathedræ:
Et ſimul a docto queritur: atq; rudi.
Cuncta latina cohors auidis perdiſcere uotis
Scripta Dathi cœpit: atq; fouere ſinu.
Tu quoq; tantarum celebres præconia laudum:
Ac pręceptoris nomen ad aſtra feras.
Incępi ſermone rudi memorare parentis:
Quas potui: laudes. Cætera mando tibi.
Te pater edocuit gręcam-latiamq; Mineruam.
Redde uicem meritis: par referasq; pari.
Vale.

¶ Incipit Repertorium librorum Auguſtini Dathi: qui in hoc uolumine continentur.

SIquis nunc breuiter noſſe cupiat: et ſummatim oĩa Auguſtini Dathi opera comprehendere: ſcripta hæc inferiora percurrat.

Libro primo huius uoluminis ab Auguſtino Datho compoſiti de immortalitate agitur animorũ. & diuiditur in decem tractatus: quorum primo uariæ de animo ſententiæ recitantur: & eos habere ſuę creationis initium: & a Deo produci de nihilo firmiſſimis ra ionibus cõprobat. Car.i.
Altero huius libri tractatu hominum animos eſſe perpetuos ac ſemper uicturos demonſtrare Dathus (ſi per uitam licuiſſet) intendit ex utriuſq; teſtamẽti & ueteris ac nouę legis ſacratiſſimis monumentis. car.iii.
Tertio tractatu idem efficitur ex Alberti Magni imprimis ſententia car.iii.
Quarto tractatu id ipſum Auguſtinus aggreditur pro diui Thomæ Aquinatis opinione car.vi.
Quinto tractatu liquido ante oculos ponitur perpetuitas animorum ex ſancti Bonauenturæ Balneoregini potiſſimum ſententia ac diui Bernardini Senenſis car.vii.
Sexto tractatu animorum perennem uitam Dathus inchoat aperire preſſis atq; contortis philoſophorum ueterum argumentis car.x.
Septimo tractatu carere interim animos Auguſtinus incipit argumentari pro ſententia Ariſtotelis Stagyritæ car.x.
Octauo tractatu manere perpetuo poſt mortẽ animos hominum: & ſempiternos eſſe mõſtratur rationibus Ciceronis car.xi.
Nono ad hanc rem firmius comprobandam Poetarum auctoritas affertur in medium: in quibi pręcipuæ eorũ laudes prædicantur: ac ſplendida uates in alium oratione tolluntur car.xii.
Decimus: qui & poſtremus eſt de Inferis: deq; triplice Inferorum ratione atq; infernis & fluuiis & Iudicibus ac deſcriptione pęnarum & domicilio beatorum car. xiiii.

¶ Poſt quęſtionem de animorum perpetuitate ſequnt orationes: quæ in ſeptem libros diſtributæ ſunt: quorum

Primo hæ ſubnotatæ orationes continentur.
Oratio prima de laudibus Philoſophiæ car. xxx
Oratio altera ad idem car.xxxii.
Oratio tertia ad idem car.xxxiii
Oratio quarta ad idem car. xxxv
Oratio quinta ad idem car.xxxvi
Oratio ſexta ad idẽ car. xxxvii
Oratio ſeptima ad idem car. xxxviii
Oratio octaua & inuectiua in ciuem Vrbinatẽ delirum & nebulonem ſenem ad Antonium Comitem car.xxxviiii
Oratio nona: cum librum .M. Tullii de natura deorum Auguſtinus Dathus publice legere incepiſſet: quam orationẽ miſit deinde ad Dominicum Biliottum Canonicum Senenſem adoleſcentem eruditiſſimum car.xl.
Oratio decima: cum Georgica Marõis Virgilii publice Dathus incepiſſet legere car.xli
Oratio undecima: cum diui Hieronymi ĩ Iouinianum hereticum inuectiuos libros Dathus in aperto legere incępiſſet car xlii
Oratio duodecima: cum .M. Tullii Ciceronis Tuſculanas quęſtiones Auguſtinus Dathus palam legere incępiſſet car.xliii.
Oratio xiii. cum publice .M. Tullii orationes legere Auguſtinus incepit car.xlvi.
Oratio xiiii. cum librum Ciceronis de officiis Dathus publice explanare cœpiſſet car xlvi
Oratio xv. cum Valerium Maximum communi ſtudiorum Gymnaſio Senenſi patria omẽs: qui intelligere eum cuperent auctores Auguſtinus docere inſtituiſſet car.xlvi.
Oratio xvi. in principio legalis cuiuſpiam lectionis car. xlvii
Oratio xvii. quam habuit Auguſtini ipſius filius Nicolaus: cum pater .P. Terentii fabulam legere incepiſſet: & Scolaſtici adeſſent q̃ plurimi c. xlvii
Oratio xviii. ad idem car.xlvii
Oratio xviiii. ad idem car.xlvii
Oratio xx. ad idem car.xlvii
Oratio xxi. cum Virgilii librum æneidos quartũ Dathus publice legere incepiſſet car.xlvii
Oratio xxii. p eo: qui ciuilis Iuris cognitionẽ profeſſus in ea egregia facultate Doctoratus petit inſignia car.xlvii
Oratio xxiii. uice eius: qui in ciuili iure Doctoratus inſignibus decorandus: metuendum doctiſſimorum hominũ ſubit examen car. xlviii.
Oratio xxiiii. eius uice: qui doctoratus inſignia in ciuili iure eſt in aliquem collaturus car. xlviii
Oratio xxv. uice illius: qui legalem profeſſo prudẽtiam doctoratus impartitur inſignia car.xlviii
Oratio xxvi. uice eius: q eruditũ quempiã iuuenẽ & idoneum in cœtum philoſophiæ ac Medicinæ doctorũ ſuadeat aſciſcendum & decorandum inſignibus doctoratus car. xlviii
Oratio xxvii. eius nomine: qui in artibus (ut appellant) a promotoribus: quos uocant doctoratus petit inſignia c. xlviiii
Oratio xxviii. quã Dathus ipſe habuit: cum peritiſſimo iuueni ac philoſopho ſubtiliſſimo Petro Venãtio largitus ẽ inſignia doctoratus c.xlviiii
Orõ xxviiii. & quaſi pfatio quædã: cũ Tuſculanas qſtiones Dathus publice legeſ ĩchoaſſet c. xlviiii
Oratio xxx. quę eſt Dei ĩuocatio principio alicuius libri explanandi pręcipue laſciui car. xlviiii
Oratio xxxi. de laudibus Iuris ciuilis pro illo: q in ea facultate doctoratus pętit inſignia c. xlviiii
Oratio xxxii. uice illius: qui doctoratus inſignibus decorandum poſt explanatam ab eo de more lectionem in doctorum cœtu imperioſe ad diſputationem inuitat. Hanc orationem habuit Aucto-

ſtinus ipſe in doctorato Bertholdi Maſſarii-inter gerrimi ciuis Seneñs. Hic fuit & & dialecticus per egregius-ac ſummus phſi & medicæ artis peritiſſimus: quã Græci appellãt: apprime clarus: & quod raro ĩ hac fece hominũ inuenit: fide & obſeruãtia-ac ſtudio ĩ amicos-& præcipua quadam in cunctos beneficentia-uiroꝶ omnium beniuolentia & amore digniſſimus car. xlviiii

Ofo xxxiii. p eo qui e Gymnaſio ſtudioꝶ rediens in patriam-doctoratus inſignibus decoratus-in concione de more primum laudat Ius ciuile: dein de principem: poſtremo in cœtus aſciſci-ac nume ro doctoꝶ ſuæ patriæ adſcribi-ſuppliciter poſcit & orat car. l.

Oratio xxxiiii. ac uelud præfatio quædam de laudibus legalis ſapientiæ car. l.

Orõnis xxxv. tomos de ſui ipſius cognitiõe c. l.

Oratio xxxvi. ac præfatio quædã mutila-mendoſa corrupta impfecta. Diuinos quoniã mures roſere libellos. Eã Dathus habuit orõne; cũ M. Tullii de officiis librum publice legere cœpiſſet c. l.

Orationis xxxvii. tomos p diſputante car. li.

Orationis xxxviii. tomos de laudibus chriſtianorũ Theologiæ car. li.

Oratio xxxviiii. de laudibus Virtutis car. li.

Oratio xl. ad idem car. li.

Orationis xli. fragmentũ ad idem car. li.

Orationis xlii. tomos ad idem car. lii.

Oratio xliii. de hõis dignitate-atqꝫ pſtantia c. liii.

Oratio xliiii. de recto hominis fine car. liii

Orationis xlv. tomos ad diſcipulos: quod animus eſt colendus: ut ager car. liii

Oratio xlvi. de amicitia car. liiii

Oratio xlvii. de pace car. liiii

Orationis xlviii. tomos ad diſcipulos de humana felicitate car. lv.

Orationis xlviiii. tomos ad diſcipulos-de medio ui tæ ſtatu: quo ſumma conſiſtit uitæ tranquillitas: atqꝫ humana in terris (ſi qua eſt) fœlicitas continetur car. lv.

Orationis. l. tomos de laudibus hiſtoricorum-pariter & Oratorum car. lv.

Orationis. li. tomos ad diſcipulos-de cõtemptu re rum humanarum car. lvi

¶ Alter Liber has infra notatas cõtinet orõnes.

Incipit ofo prima de laudibꝰ diui Hieronymi c. lvi

Oratio altera de paſſione domini car. lviii

Ofo. iii. de laudibus diui Bernardini Senẽſis c. lx

Ofo. iiii. de laudibus diuæ Catherinæ Senẽſis c. lxii

Oratio v. in honorẽ diui Caliſti Martyris c. lxiii.

Oratio vi. de laudibus diui Andreæ apli car. lxiiii

Oratio vii. de ſacramento altaris car. lxiiii.

Oratio viii. habenda Epiphaniæ celebritate: quum feſta totius anni ſolemnia conuocato ĩ templum chriſtiano populo ſignificantur car. lxv.

Oratio ix. ad idem car. lxv

Oratio x. ad idem c. lxv

Oratio xi. ad idem car. lxv.

Oratio xii. de laudibus glorioſiſſimæ uirginis matris Mariæ car. lxv

Oratio xiii. de aſſumptione Virginis: quã Dathus ipſe habuit ad cœtũ Florẽtinoꝶ. ĩ eccleſia cathedra li: cũ Pius. II. Pontifex Maximus Senæ ageret: & turba frequentiſſima Epiſcopoꝶ & maximorum patrum-ac ciuium florentinorum & Senenſium adeſſent car. lxvi

Oratio xiiii. de Saluatoris aduentu-coram ſummo Pontifice-& ſacro Cardinalium cœtu c. lxvi

Oratio xv. qum Epiphaniaꝶ celebritate-chriſtianæ concioni conuocatæ in templũ-feſta totius ãni ſolemnia nunciant car. lxvii

Oratio xvi. ad idem car. lxvii

Oratio xvii. ad Deum in honorem diui Bernardini Senenſis car. lxvii

Oratio xviii. ſecreta ad idem car. lxvii

Oratio xix. poſt cõmunionem ad idem car. lxvii

Oratio xx. ad idem car. lxvii

Oratio xxi. ad idem car. lxxvii

Oratio xxii. ad idem car. lxvii

Oratio xxiii. ad idem car. lxvii

Orationis tomos xxiiii. qua optimũ aſſerit eſſe ordinẽ: ut totius uel uerbi: uel opis-& a deo nobis origo ſumat: & ĩ Deũ cõſumatio referat c. lxvii

Oratio xxv. quæ quidẽ inuocatio quædã eſt ad deũ in principio alicuius operis peragendi car. lxviii

Oratio xxvi. ac laudes panegyricæ diuoꝶ Auguſtini: Nicolai: Margaritæ: Theodoræ car. lxviii

¶ Libro tertio ſubſcriptæ clauduntur orationes.

Oratio prima de laudibus Senenſis patriæ: & optima reip. gubernatione-& cõſignatione uexillorũ pro uetere illius indytæ ciuitatis-ſingulo quoqꝫ ſemeſtri-ſeruata conſuetudine car. lxviii

Oratio altera de laudibꝰ Senẽſis ciuitatis: quum glorioſiſſimus Rex-ac-princeps Magnanimus Ferdinandus-& excelſa Senenſis reſpub. ſancto iunctæ ſunt fœdere car. lxx.

Oratio tertia de Senenſis urbis dignitate atqꝫ præſtantia-& recta eius ciuitatis inſtitutione: deqꝫ tuenda reip. tranquillitate & gloria car. lxxi

Oratio quarta de optimis & rectoribus & conſeruatoribus rerum publicarum car. lxxii

Oratio quinta de ampliſſimis laudibus Senenſis & urbis & ciuitatis: deqꝫ optima eius reip. diſciplina & recta gubernãtiũ ciuiũ rõne & modo: uice illius qui ſanctæ ſynodi Religioſoꝶ oium ſacri alicuius ordinis celebritate concionẽ ſit habiturus ad Senenſem populum Generali eoꝶ Duce ac rectore iubente car. lxxii

Ofo vi. de iis rebus: quas rerumpub. rectores-ac magiſtratus habere conueniat car. lxxiiii

Oratio ſeptima de republica uere beata car. lxxiiii

Oratio octaua de pclara reip. inſtitutione c. lxxiiii

Oratio nona de Iuſtitia & laudibus ſtudioꝶ & mercaturæ: cum pro uetere Senenſis patriæ conſuetudine-nouis magiſtratibus uexilla uictricia & glorioſa inſignia publice commendant car. lxxv

Oratio x. de laudibus Iuſtitię & optima & Regū ac ciuitatum Rectorū gubernatione car. lxxvi

Orō xi. ad nouos Magiſtratus Senenſis reip. de iis rebus: quas ciuitatū Rectores habere præcipuas ac ſeruare cōueniat car. lxxvi

Oratio xii. de Iuſtitię laudibus: cū de more Senēſis patriæ uictricia ſigna & paſſa uexilla nouis Magiſtratibus publice cōmendanť ab iis: qui publico functi ſunt munere car. lxxvi

Pro eo: q Regis nomine nobilē aliquē uirū ac uirtute præſtantem & rerum cognitione experientiaq perfectum in prætorem deligit ciuitatis Oratio xiii. car. lxxvii.

Oratio xiiii. nō procul ab eodē propoſito c. lxxvii

Oratio xv. qua ad probe ac iuſte delatum ſibi Magiſtratum gerēdum aliquis cohortať c. lxxvii

Oratio xvi. in noui Rectoris ingreſſu c. lxxvii

Oratio xvii. ad idem car. lxxviii

Oratio xviii. cū Gymnaſii Rectori a ſummo Magiſtratu capitium uerſicolore ornatu diſtinctū & cętera eius dignitatis inſignia cōferunť c. lxxviii

Oratio xix. uice Rectoris gymnaſii: cū gratias agit acceptorū inſignium Rectoratus c. lxxviii

Oratio xx. uice Rectoris gymnaſii: qui Magiſtratu defunctus ſucceſſori ſuo commēdat Rectoratus inſignia car. lxxviii

Oratio xxi. ad Senenſem Magiſtratum de recta rei publicæ gubernatione c. lxxviiii

Oratio xxii. qua deſignatos reipublicę Magiſtratus ad pacem tuendā: amplectendam concordiam: Iuſtitiamq ſeruandam Dathus plurimum cohortatur car. lxxx

Oratio xxiii. cum ſummus Senenſis reip. Magiſtratus clariſſimū uirū Ioannem Penſium Siculū militari ornamēto inſigniret & auro car. lxxx

Oratio xxiiii. cum N. Lucenſem ac Senenſem Prętorē in fine Magiſtratus publico inſigni & uictrici ſigno ac pręclaro uexillo donaret Senēſis reſp. quodā ueluti ac perſpicuo ſuaæ laudum teſtimonio et perpetuo æternæ ipſius gloriæ monumento car. lxxx

Oratio xxv. uice Regis: q clarū belli Ducem fide probatum ac bene de ſe meritū familiariū ſuoꝝ cōſtituit numero ac uictricibus ſignis donat: quibuſdam ueluti bellicę uirtutis inſignibus & militaris ſuæ ipſius laudis perpetuis monumētis c. lxxx

Oratio xxvi. in comitiis habita: cū de more Senēſis patriæ noui Magiſtratus ſorte quadam ducerentur e buxolo c. lxxx

Oratio xxvii. habita: dū Paulo Lucullo Aquilano equiti Senenſis reip. collata ſunt ſigna c. lxxxi

Oratio xxviii. ad Quirites pro nouo Senatore Vrbis de laudibus Romanæ ciuitatis car. lxxxi.

Oratio xxix. ad idem car. lxxxi

Orō xxx. p ſenatoř urbis ī fine magiſtratꝰ c. lxxxi

Oratio xxxi. ad idem car. lxxxii

Oratio xxxii. pro aſſociato agēte gratias comitantibus car. lxxxii

Oratio xxxiii. ad cōmēdandū: qui bene aliquid amminiſtrauerit car. lxxxii

Oratio xxxiiii. ad ſeipſum p ſuſcepto labore commendandum car. lxxxii

Oratio xxxv. ad gratiam agendam car. lxxxii

Orō xxxvi. ad agendā uice alterius gratiā c. lxxxii

Oratio xxxvii. ad laudandam aliquorum fidem in patriam car. lxxxii

Oratio xxxviii. habita ab Anguſtino Datho: cum Prior ſummū Magiſtratū ingrederer car. lxxxii

Oratio xxxix. ad agendā gratiam p ſummo accepto beneficio car. lxxxiii

Oratio xl. pro Canonico aſcito in uenerandorum patrum collegium car. lxxxiii

Oratio xli. pro eo: q publico noīe Prætorē alicuius deligit ciuitatis ac deſignato præſidi nouū ſignificat Magiſtratum car. lxxxiii

Præfatio quædam atq Oratio xlii. cenſoria inter duos ſententiam in Senatu dicentes: quorū alter grauior melior q: alter acrior atq elatioris animi uideretur car. lxxxiii.

Orō xliii. p Epō uel Cardinali gubernatore alicuius uel ciuitatis uel puinciæ: quādo īgrediť Magiſtratum: & alloquiť præceſſorem car. lxxxiii

Oratio xliiii. ad agendam gratiam pro accepto beneficio in deſignatione Magiſtratus car. lxxxiii.

Oratio xlv. ad donanda inſignia publico nomine bene de republica merito uiro & functo iuſtiſſime Magiſtratu car. lxxxiiii

Oratio xlvi. ad populum Pientinum de laudibus Pii Senēſis ſummi Pontificis: & Pientiæ urbis Senenſium imperio ſubiectæ: quæ Pio ipſo inſtaurata ab ea inſtituta leges titulum ac ciuitatis decus accepit & nomē: cū antea & foret oppidulum: & Corſinianum uulgato atq antiquo nomine diceretur car. lxxxiiii

Orationis xlvii. tomos in laudem aduentitii ſiue aſcriptitii ciuis Senenſis reip. car. lxxxiiii

Oratio xlviii. pro Prætore alicuius indytæ ciuitatis initio Magiſtratus car. lxxxiiii

¶ Liber quartus infraſcriptas continet orationes.

Incipit oratio prima ad Magiſtratū: Clerum & populum Senenſem habita die coronationis Summi Pontificis Pii. II. Infra miſſarum ſolemnia in campo pro pergamo car. lxxxv

Oratio altera ad Pium Senēſem pontificē ſalutandum totius præclariſſimi Senēſis Gymnaſii uice & nomine car. lxxxv

Ad Pium. II. Senenſem creatum pontificem Maximum adorandum pro Legato Cæſaris Friderici Imperatoris Oratio tertia: cuius perditum ē: nec inuenitur initium car. lxxxvi

Oratio quarta habita ſummi nomine Magiſtratus in aduentu ſummi pontificis Pii Secundi ad Senenſem urbem: ac dulciſſimam ſuam ipſius patriam car. lxxxvi

Oratio qnta ī aduētu ſummi pontificis aliquo nomine accolarum loci illius car. lxxxvii

Oratio ſexta p Oratore principis alicuius: qui [illegible]

mo Pontifici gratulaẽ ob eius aſſumptionem & debitã ſibi de more exhibet reuerẽtias car. lxxxvii
Oratio ſeptima ad ſummum Pontificem ſalutandum & exhibendam ſibi alicuius reipub. nomine debitas reuerentiã in eius aſſumptione c. lxxxvii
Oratio octaua ad ſummum Pontificem ſalutandũ alicuius nomine ciuitatis: & ad collatorum ſibi beneficiorum gratiam peragendam: & cõmendandum ſtatum atq; ſalutem reipub. c. lxxxvii
Oratio nona ad idem c. lxxxviii
Oratio decima uice illius: qui ſummo Pontifici de eius aſſumptione gratulatur: ac ſuam domum & familiam cõmendat ſuæ beatitudini c. lxxxviii
Oratio undecima ac ueluti exordium quoddam: quum rei alicuius publicæ Orator ſecreto loco & abditis penetralibus ſummo Põtifici arcana mandata euoluit: & explicat c. lxxxviii
Oratio xii. quum mortui Cardinalis roſeus galerus atq; argenteum tintinabulũ de more ſummo Pontifici referuntur car. lxxxviii
Oratio xiii. ac ſermo familiaris p Oratore ad Pontificem Maximum inuitandum ad ſuauiſſimam uiſendam patriam car. lxxxviii
Oratio xiiii. pro eo: qui una cum patre Romas petit ſummum Pontificem aditurus car. lxxxviii
Oratio xv. ad habendam gratiam: uel agẽdam potius ſummo Pontifici car. lxxxviii.
Oratio xvi. ad commendandum aliquem ſummo Pontifici: ſiue ſe ipſum potius car. lxxxviiii
Oratio xvii. p eo: q ſe cõmendat Pontifici propter pauperiem car lxxxviiii
Oratio xviii. ad agẽdã Pontifici gratiã c. lxxxviiii
Oratio xix. in ſalutatione Pontificis car. lxxxviiii
Oratio xx. ad idem car. lxxxviiii
Oratio xxi. ad Cardinalem car. lxxxviiii
Oratio xxii. in aduẽtu Cardinalis: ſiue Epiſcopi in ſuam dyoceſim nomine Cleri car. lxxxviiii
Oratio xxiii. in uiſitatione Cardinalis c. lxxxviiii
Oratio xxiiii. ad Cardinalẽ ſalutandũ c. lxxxviiii
Oratio xxv. ad agẽdam gratiam Cardinali: uel Epiſcopo car. lxxxviiii
Oratio xxvi. pro eo qui publico nomĩe defert munera Cardinali car. lxxxviiii
Oratio xxvii. quã Dathus habuit: quando ab expeditione Turchorum redeuntem Cardinalem diui Angeli Senenſes domini uiſitarunt c. lxxxx
Oro xxviii. ad Cardinalẽ in diſceſſu ab eo. c. lxxxx
Oro xxviiii. qua Cardinali cuipiã de eius aſſumptione quis plurimum gratulatur car. lxxxx
Oratio xxx. reſponſiua nomĩe Cardinalis c. lxxxx
Oratio xxxi ad ſalutandũ Cardinalem c. lxxxx
Oratio xxxii. quum ĩ feſto glorioſiſſimæ aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis Mariæ: quem diem celebrem ſemper atq; honoratum habet Senẽſis ciuitas: & ſolemnem peragit ſingulis annis: ſummus Magiſtratus patrio de more ſacrũ uiſit Antiſtitẽ. ac Senenſem Epiſcopum: a quo ięta cohors ex ueteri conſuetudine nullo unquam intermiſſa tempore: at diligenter ſeruata firmiterq; retenta: opi[illegible]is atq; ambroſiis bellariis laute ſplendideq; reficitur: & ueluti quodam ęthereo affatim laxatur nectare. Deinde ſalutatione pacta: & nemine amplius ſitiente eximii apparatus uenerando Præſuli hac oratione gratiæ peraguntẽ c. lxxxx.
Oratio xxxiii. ad Cardinalẽ ſalutandum c. lxxxx
Oratio xxxiiii. habita coram Cardinale Senenſi & magnificis Dominis car. lxxxxi
Oratio xxxv. pro eo: qui cognatũ aliquem agnatũ ſiue affinem nuper factum Epiſcopũ ſalutare deſiderat: & ſibi plurimum gratulari car. lxxxxi
Oratio xxxvi. uice illius: qui miſſus a Generali ordinis alicuius & uitas ac mores rimatus Miniſtri cuiuſpiam prouincialis in ſacra mox patrum religionis ſynodo bene ipſius actæ uitæ & rite ab eo peracti muneris perhibet teſtimoniũ car. lxxxxi
Oro xxxvii. in creatione noui Rectoris Scaligerę atq; hoſpitę domus glorioſiſſimę dicatæ Virgini in urbe Senẽſi pro iis: qui ſacro ipſarum piarum ædium miniſterio ſunt deuoti: & religioſo tori obſequio conſecrati car. lxxxxi
Pro Oratore Sũmi Põtificis ad Regẽ Oro xxxviii. quã habere debet Legatus ipſe ad eos: q ſibi obuiam prodeunt a Rege miſſi car. lxxxxi
Oratio xxxviiii. p Legato Pontificis aſſociato agẽte gratias comitantibus car. lxxxxi
Oratio xl. ad idem car. lxxxxi
Oratio xli. ac pręfatio quędam pro Oratore Sũmi Pontificis ad Regem: a quo ipſe Pontifex Maximus auxilium poſtulat cõtra Teucrum c. lxxxxi
Oratio xlii. uice illius: qui a ſummo Põtifice Orator mittitur ad Cęſarem Imperatorem car. lxxxxi
Oratio xliii. uice eius: qui a Pontifice Maximo ad Regem quempiam Orator mittitur car. lxxxxii
Oratio xliiii. ad idem car. lxxxxii
Oratio xlv. ad ſalutandũ ſacratiſſimum atq; inuictiſſimum Imperatorem Romam petentem Federicum. III. Cæſarem ſemper Auguſtũ car. lxxxii
Oratio xlvi. ad gratias agendam Cæſari pro accepto munere car. lxxxxii
Oratio xlvii. pro Republica ad Regem in huius aduentu car. lxxxxii.
Oratio xlviii. ad idem in aduẽtu Reginæ c. lxxxxii
Oratio xlviiii. habita ab Auguſtino apud Federicũ Mõtis Feretreũ prĩcipẽ paucis poſt diebus q̃ principatum ingreſſus eſt car. lxxxxii
Oratio. l. quam habuit Auguſtini filius Nicolaus ad illuſtriſſimum Calabrię ducem pro eodem Nicolao agente gratias illuſtriſſimo Calabriæ principi p accepto munere Stolæ candidę c. lxxxxiii
Oratio. li. de laudibus Regis Galiorũ. c. lxxxxiii
Oratio. lii. quam habuit Auguſtini filius Nicolaus apud illuſtrem principem Mantuanorum Ludouicum Marchionem in Archiepiſcopatu in conuiuio: dum adeſſet dominus Cardinalis Senenſis & epiſcopi atque prælati & circumſtantium magna corona car. lxxxxiii.
Oratio liii. ad Mantuanum Principem ſalutandum car. lxxxxiiii.
Oratio liiii. ac ueluti præfatio quædam: ſiquis cupiat blandiri Regi c. lxxxxiiii.

Oratio lv. uice illius Oratoris: qui uerbis domini alicuius Regē quempiam ſalutauerit: & mādata ipſi ſit eius Principis noīe narraturus c. lxxxxiii.
Oratio lvi. uice Regis cuiuſpiam aut domini: qui reſpondere uoluerit Oratori alicui nomine alterius pricipis mādata ferēti & exponēti c. lxxxxiiii
Oratio lvii. in uiſitatione alicuius principis amici c. lxxxxiii
Oratio lviii. p eo: qui patri reduci & ampliſſimis uſo honoribus gratulaẽ: atq; extollit: modeſte tamen paternas uirtutes ac præceptorem doctiſſimum boni diſcipuli functus officio plurimū patri commēdat: ac laudat c. lxxxxiiii
Oratio lviiii. uice illius: qui nomine ſubditæ ciuitatis ac ſubiecti populi Regem ſalutat ſuum: dominum profitetur: & qua mortalem Principē decet: ueneratione: atq; adoratione proſequitur: & fidem iure etiam iurando adhibito inuiolabilem pollicetur: ac perpetuā ſeſe publico nomine obedientiam præſtaturum c. lxxxxiiii
Ofo lx. uice pricipis reſpōſiua ſupiorib9 c. lxxxxv
Oratio lxi. ad idem c. lxxxxv
Oratio lxii. pro legato principis alicuius: cui fuerit bellum indictum: ad Regem: a quo cōſilium ſimul & auxilium petit ſupplice uoto c. lxxxxv
Oratio lxiii. pro præceptore uel conſiliario principis alicuius: qui reprehendere uult ſuum dominum: quod indecēter & indecore fuerit iratus in aliquem c. lxxxxv
Oratio lxiiii. pro eo: qui ex gymnaſio ſtudiorū ad proprios rediens lares ſuum uiſit: ac ſalutet dominum c. lxxxxv
Oratio lxv. quam Senenſis nomine reip. Auguſtinus Dath9 uiuit: ac ſalutauit una cū nōnullis aliis ciuibus ornatiſſimis Daciæ Regem Romam ad ſacra Apoſtolorum Petri ac Pauli adoranda limina uenientem c. lxxxxvi
Oratio lxvi. ad eundē Regem Roma redeuntem ad proprios lares c. lxxxxvi

Libro quinto ſubſcriptæ continenẽ orationes.

Oratio prima in funere Loyſii Compatrii clariſſimi equitis: & ciuis Senenſis peregregii c. lxxxxvi.
Oratio altera funebris de uita & laudibus Nicolai Recuperi c. lxxxxvii.
Funebris oratio tertia in laudem Mariani Sozini ciuis Senēſis utriuſq; cōſultiſſimorũ iuris: quos noſtra ætas uidit longe oīuʒ celeberrimi c. lxxxxvii
Funebris oratio quarta in laudem Thōmæ Docii Iuriſconſulti incorruptibilis & Doctoris ueritatis in iure ac ꝑ ornatiſſimi ciuis Senēſis c. lxxxxviii
Oratio quinta ī funere clariſſimi uiri Petri Ruſſii Senēſis eminentiſſimi & philoſophi & Theologi noſtro tempore c. lxxxxviiii.
Oratio ſexta de Vita & obitu præcellētiſſimi & philoſophi & Medici Bartholi Turci Senēſis toto Latio celeberrimi c. lxxxxviiii
Funebris oratio ſeptima de morte & laudibus generoſiſſimi equitis & integerrimi atq; clariſſimi & nobiliſſima Senēſis ciuitatis familia orti ciuis Frāciſci Ariugherii car. c.
Funebris tumos orationis octauæ de laudibus clariſſimi & poetæ & Oratoris Campani epī c. ci.

Liber ſextus ſubnotatas continet orationes.

Incipit oratio prima in ſponſalibus Magnifici equitis & Prætoris Senenſis Laurentii Iuſtini c. ci.
Oratio altera in ſponſalibus car. cii
Oratio tertia in ſponſalibus Magnifici ac generoſiſſimi equitis & clariſſimi ciuis Senenſis Antonii Bichi c. cii.
Oratio quarta de ſacro coniugio c. cii.
Oratio quinta de laudibus ſacri coniugii & præclaræ Bichorum familiæ gloria c. ciii.
Oratio ſexta in laudem matrimonii c. ciii.
Oratio ſeptima: qua publico nomine Dathus gratulatur egregiæ coniugi inclyti Ferrarienſis Ducis & Sereniſſimi Ferdinandi Regis filiæ tanto dignæ parente Sena tranſeunti: & ad genialem thalamum properanti: uindaq; multum laudat connubialia Dathus c. ciii.
Oratio octaua habenda poſt conuiuium a filio: q patremfamilias excuſet: q nulla arte: nec ſatis pro conuiuarū dignitate facilem conuictum ac ſimplicem menſas parauerit dulcibus propinquis & iucundis amicis amoris in ſuos: ac beniuolentiæ oſtendendæ gratia c. ciiii
Oratio nona pro eo: q menſis remotis gratias agit conuiuis: ſeq; ipſum excuſat: quod non ſatis pro diſcumbentium dignitate laute conuiuium ſplendideq; parauerit c. ciiii
Oratio decima ad agendam nomine alterius gratiam in conuiuio c. ciiii.
Oratio xi. ad idē in feſto diui Nicolai c. ciiii
Oratio xii. ad gratiaʒ agendam conuiuis feſto die diui Andreę Apoſtoli c. ciiii

El ſeptimo & ultimo libro delle orationi e tutto compoſto in ſermone materno: & contiene le infraſcripte orationi uulgari.

Oratione prima in laude del ſacro coniugio c. cv
Oratione ſeconda almedeſmo propoſito c. cviii
Oratione tertia almedeſimo c. cviii
Oratione quarta almedeſimo c. cviii
Oratione quinta almedeſimo c. cviii
Oratione ſexta almedeſimo c. cviii
Oratione ſeptima almedeſimo c. cviiii
Oratione octaua almedeſimo c. cx
Oratione nona almedeſimo c. cx
Oratione decima almedeſimo c. cx
Oratione undecima almedeſimo c. cxi
Oratione xii. almedeſimo c. cxi
Oratione xiii. almedeſimo c. cxi
Oratione xiiii. laquale dice el preceſſore a ſucceſſori in fine del magiſtrato: quando ſiconſignano li glorioſi uexilli ſecondo la antiqua conſuetudine della Seneſe patria c. cxiii

Oratione x v.almedeſimo propoſito c. cxiiii
Oratione xvi.laquale el Capitaneo del populo & Gonfaloniere di Iuſtitia: laquale dignita e temporale & maggiore di tutte le altre nella magnifica citta di Siena: dice allaltro Capitaneo & Gonfaloniere nel termine di tanto degno & excellente magiſtrato c.cxiiii
Oratione xvii.almedeſimo propoſito c.cxiiii.
Oratione xviii.almedeſimo c.cxiiii.
Oratione xviiii.almedeſimo c.cxv
Oratione xx.almedeſimo c.cxv
Oratiõe xxi.laquale dice el Priore del collegio de Magnifici & potenti Signori Seneſi allaltro Priore nel termine del loro priorato c.cxv
Oratione xxii.almedeſimo propoſito c.cxv
Oratione xxiii.almedeſimo c.cxv
Oratione xxiiii.almedeſimo c.cxv
Oratione xxv.almedeſimo c.cxv
Oratione xxvi.almedeſimo c.cxv
Oratione xxvii.almedeſimo c.cxv
Oratione xxviii.almedeſimo c.cxvi
Oratione xxviiii.almedeſimo c.cxvi
Oratione xxx.almedeſimo c.cxvi
Oratione xxxi.almedeſimo c.cxvi
Oratione xxxii.almedeſimo c.cxvi
Oratione xxxiii.imp̃fecta della republica c.cxvi.
Oratione xxxiiii.almedeſimo propoſito c.cxvii.
Oratione xxxv.almedeſimo c.cxviii
Oratione xxxvi.della republica Maſſana ſubiecta alla Seneſe republica c.cxviiii.
Oratione xxxvii.con laquale regratia el Priore del nouo deſigianto magiſtrato ĩ nome di tutto el collegio el Magiſtrato uecchio della benigna ſua cõgratulatione: & offeriſce: & parimente accepta le offerte de preceſſori per parte di tutti ſuoi college c.cxix
Oratione xxxviii.laquale dice el Priore alli ſuoi collegi: quãdo ſicongregano inanzi che entrino nel Magiſtrato c.cxx
Oratiõe xxxviiii.laquale dice el preceſſore al ſucceſſore nel Magiſtrato c.cxx.
Oratione xl.alla medeſima materia c.cxx.
Oratione.xli.laquale dice uno conſtituto nel Magiſtrato alli ſuoi college exhortãdoli a bene & laudabilmẽte operare per fino alfine del magiſtrato loro c.cxx.
Oratione xlii.a proporre materie cõſultabili alli Senatori & magiſtrati prepoſiti al gouerno publico c.cxx
Oratione xliii.almedeſimo propoſito c.cxx.
Oratione xliiii.almedeſimo c.cxx
Oratione xlv.almedeſimo c.cxxi
Oratione xlvi.almedeſimo c.cxxi
Oratione lxvii.almedeſimo c.cxxi
Oratione xlviii.almedeſimo c.cxxi
Oratione xlviiii.almedeſimo c.cxxi
Oratione.l.almedeſimo c.cxxi
Oratione li.a uiſitare & adorare & rendere cõgrua obedientia in nome publico al ſommo Pontifice nella ſua aſſumptione c.cxx
Oratione lii.a uiſitare el ſummo Pontifice: & ringratiarlo del beneficio riceuuto c.cxxii
Oratione liii.a uiſitare el ſummo Pontifice: & ringratiare: & domandare dallui confederatione & liga c.cxxii
Oratione liiii.al Pontefice quando uiene in qualche citta c.cxxii
Oratione lv.a uiſitare Cardinale in nome publico c.xxii
Oratione lvi.per chi debba leggere ad qualche populo una bolla papale c.cxxii
Oratiõe lvii.per lo priore de magnifici Signori Seneſi a ringratiare li inuitati al conuiuio remote le menſe c.cxxii
Oratione lviii.da dirſi per lo Rectore duna eccleſia dedicata a ſancto Bartholomeo Apoſtolo ĩ la ſua feſtiuita dopo deſinare a ringratiare e preti: & excuſare la tenuita del conuiuio c.cxxiii
Oratione lviiii.in laude del glorioſiſſimo Doctore ſancto Hieronymo c.cxxiii
Oratiõe lx.della paſſione del noſtro Signore Ieſu Chriſto: & queſta oratione e parte della ſeconda oratione del libro ſecondo almedeſimo propoſito c.cxxiii
Oratione lxi.p̃lo prete nouello a ringratiar coloro che lo hãno honorato nella ſolẽnita & celebratione della meſſa primamẽte da lui cãtata c.cxxiiii
Oratione lxii.per lo Oratore Seneſe allo illuſtriſſimo Duca di Milano c.cxxiiii
Oratione lxiii.perlo Oratore Seneſe a uiſitare la illuſtriſſima Ducheſſa di Milano c.cxxiiii
Oratione lxiiii.per lo Oratore Seneſe a uiſitare lo illuſtre figluolo dello excellentiſſimo Duca Milaneſe c.cxxiiii
Oratione lxv.perlo Oratore Seneſe allo illuſtriſſimo Duca di Milano a congratularſi della affinita nuouamente contracta tra lui & il Sereniſſimo & chriſtianiſſimo Re di francia c.cxxiiii
Oratione x lvi.per lo Oratore Seneſe alla illuſtriſſima Ducheſſa di Milano nelle ſue nuptie c.cxxv
Oratione lxvii.perlo Oratore Seneſe allo illuſtriſſimo Duca Milaneſe: quando uenne a Fiorenza c.cxxv
Oratione lxviii.per lo Oratore Seneſe a uiſitare li Signori Fiorentini c.cxxv
Oratione lxviiii.reſponſiua ad uno Ambaſciatore Veneto o del Duca di Milano c.cxxv
Oratione lxx.alla medeſima materia c.cxxv
Oratione lxxi.reſponſiua allo Ambaſciatore Fiorentino c.cxxv
Oratione lxxii.reſponſiua allo Ambaſciadore del Marcheſe di Ferrara c.cxxvi
Oratione.lxxiii.laquale dice el Pretore Bononienſe al ſuo preceſſore nel termine del loro Magiſtrato c.cxxvi.
Oratione.lxxiiii.p̃ lo Pretore della magnifica citta di Bononia a queſta degna Republica nel principio del ſuo Magiſtrato c.cxxvi.

Oratione lxxv.a preſtare iuramēto al Rectore della citta nel principio del ſuo Magiſtrato come in ogni loco e in uſo c.cxxvi.

Oratione.lxxvi.a donare le inſignie in nome publico a qualchuno per cagione del Magiſtrato da lui bene geſto c.cxxvi.

Oratione.lxxvii.p io Scriba di q̄lche republica alli ſuoi ſignori ī pricipio delloro magiſtrato c.cxxvi

Oratione.lxxviii. in laude del magiſterio deli aniſicio c.cxxvi

¶ Finis orationū:quę ſeptem libris (ut diximus) continentur: & omnes ſummā conficiunt numeri circa.ccc.

Poſt orationes ſubſequnt̄ Epiſtolæ:quæ in tres libros ordine diuiduntur:quorū primo familiares litteræ clauduntur & incipiunt c.cxxvii.

Secundo Epiſtolarꝫ libro graues atq; altæ materiæ pertractantur: & prænotantur his titulis.

Prima ſecundi epiſtola amatoria leuitas improbatur c.cxlviiii.

Altera epiſtola hominis uita pro Pythagoræ Iſocratisq; ſententia inſtituitur c.cl.

Tertia epiſtola ſacrum coniugium laudat̄: & amici Patricii ſponſalia c.cli

Quarta epiſtola ſubtiliſſime quid ſit tempus inquiritur: & aperitur c.lii.

Quinta epiſtola de Philoſophię inuentione atq; origine pertractatur:deq; Philoſophorum ſerie & diſciplinarꝫ inter ſeſe uarietate c.cliii.

Sexta epiſtola eſt de diuerſis Philoſophorum ſentētiis:atq; eorū diſparibus diſciplinis: & quaſi quidam præcedentis epilogus c.cliiii.

Septima epiſtola pertractatur de quadam particula:P.Terentii. ſ. Ego ne utiq̄ officium liberi hominis eſſe puto:cum is nihil promereatur poſtulari id gratiæ apponi ſibi c.clv.

Variæ de Sportula ac diuerſæ ſententiæ:nec nō liuarū proprietas octaua cōmemorat̄ ep̄la c.clv.

Nona ē ep̄la ad Andreā picolomineū d̄ Xp̄ophori eius auunculi īmatura morte cōſolatoria c.clv.

Animi ppetuitas decima demōſtrat̄ ep̄la c.clvi.

Xi:Dathus epiſtola Pio.II. Senenſi Sūmo Pōt.de ipſius aſſumptione plurimū glatulat̄ c.clviii.

Xii.epiſtola Philoſophorꝫ uanitas:eorumq; inter ſe etiā diffidentium leuitas improbat̄:ſacrarꝫq; litterarum ac diuinarum ſcripturarum conſtantia laudatur:ac demonſtratur utilitas c.clviii.

Xiii.epiſtola declarat̄ quales eſſe debeant Rerum publicarum Rectores ac Principes c.clviiii.

Xiiii.epiſtola literarū ſtudia laudant̄: & uaria ac multiplex hominum ratio recenſetur c.clviiii.

Xv.epiſtola de Pietate agitur & miſericordia:deq; animi atq; animæ differentia c.clx.

Xvi.epiſtola locus ille diuini pſalterii declaratur Lauabo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum domine c.clx.

Xvii.ep̄la locus idem dilucidius explanat̄:ſimulq; eorꝫ error apertiſſime demonſtratur:q hebręi pariter & Grecæ linguę ignari interim nocētes perperam legunt:non inter innocentes c.clxi.

Xviii.epiſtola ea uerba ex ſacroſancto ſumpta pſalterio declarātur:uidelicet Intellectum tibi dabo: & inſtruam te in uia hac:qua gradieris:firmabo ſuper te oculos meos c.clxii.

Xviiii.epiſtola dilucide locus ille Ariſtotelis Ethicorum principio declarat̄ Ideo bene enunciauerunt bonum:quod omnia appetūt:ſiue etiā (ut alter mauult interpres) Quare pp bene oſtēderūt ſummum bonū:quod omnia appetunt c.clxiii.

Xx.monſtrat̄ epiſtola:qua ratione intelligēdū ſit delphicū illud hoc eſt:cognoſce te ipſum: uarięq; de ea re ſententię c.clxiiii.

Xxi.epiſtola quid ſit natura:quid fortuna:quid fatum ſubtiliter perquiritur apte exponitur:aperteq; monſtratur c.clxv.

Xxii.epiſtola nō nulla Seuerini Boetii carmina declarantur c.clxvi.

Xxiii.epiſtola demōſtratur:quid ſeruare imprimis oporteat eos:q p̄ſunt reip.gubernādę c.clxvi.

Xxiiii.ep̄la laudatur modus atq; mēſura c.clxvii.

Alia ſuperiori epiſtola declaratur quidā ſacræ ſcripturæ locus c.clxii.

¶ Expliciunt epiſtolæ libri ſecundi.

Libro tertio partim ſolūmodo continet̄ earum epiſtolarꝫ:quas Auguſtinꝰ Dathus publico Senenſis reip.nomīe compoſuerat:quum eſſet Scriba illius inclytæ ciuitatis

Prima ep̄la de ſuperſcriptionibus atq; inſcriptionibus ſecūdū cōſuetudinē Senēſis reip. c.clxvii.

Poſt epiſtolas ſequnt̄ Nicolai Dathi carmina continentia qd reip.Scribam:quid ue eius emanuēſes deceat ad Hieronymum Dathum nepotem ſuū chariſſimum c.ccxx

Poſt carmina ſequitur Senēſis hiſtoria:quæ tribus libris explicat̄:inq; iis omnibus Senenſium acta narrantur c.ccxxii.

Mox ſequitur hiſtoria Plumbinenſis:quæ uno tantum libello abſoluitur c.ccxxxvii.

Poſt elegantiæ de floribus eloquentiæ omnibus notiſſimæ ac milies iam impreſſæ c.ccxli.

Sequitur deinde Stromatum liber:qui in duos diuiditur tractatus:quorꝫ primus rurſum in capita diſtribuitur: & ſunt hæc

Cap.i.de duplici exercitationū genere c.ccxlviii.

Cap.ii.de philoſophia ac nominis eius diffinitiōe: deq; philoſophię ſapiētięq; diſcrimine c.ccxlviii.

Cap.iii.de tribus actiuę p̄hię partibus c.ccxlviii.

Capitulū quartū de legis moris atq; inſtitui diffinitionibus: & qd hæc iter ſe differunt c.cxlviii.

Capitulum quintum de quadruplice Prudentia:de re militari atq; eius partibus c.ccxlviiii.

Cap.vi.q alia nobis natura inſunt:alia doctrina & litteris comparant̄:quodq; uirtus neq; natura: neq; præter naturam nobis inſit c.ccxlviiii

Capitulum ſeptimum de uetuſtiore Grecorꝫ laude & maiore Romanorꝫ gloria cxlviiii.

Cap.viii.de Poetarꝫ uetuſtate:quodqꝫ iidem etiã ſapientum nomine appellati ſunt e.ccl.
Cap.ix.de Homeri atqꝫ Heſiodi tẽporibus e.ccl.
Cap.x.de Archilochi poetę ętate:deqꝫ eius uiri ſumma praeſtantia e.ccl.
Cap.xi ꝙ ſero apud Romanos & cogniti poetae & recepti ſunt:deqꝫ ea re temporꝫ ſupputatio e.ccl.
Capitulũ duodecimum de ueterũ more ĩ epulis ad tibiam canẽdi clarorꝫ uirorꝫ laudes e.ccl.
Capitulũ decimũtertius:quod ad uetũ ſtudia glo- ria homines incenduntur e.ccli.
Capl'm.xiiii.de muſica diſciplina:deqꝫ uetere eius apud Graecos gloria e.ccli.
Cap.xv.de geometria & partibus eius e.ccli.
Cap.xvi.de eloquẽtia & eius laudibus e.ccli.
Cap.xvii.de peritia dicendi:quodqꝫ ea natura-ſtudio-doctrina-& uſu conſtat e.cclii.
Cap.xviii.de multiplici diſciplinarꝫ genere e.cclii.
Ca.xix.de negocioſo atqꝫ ocioſo uitę generẽ e.cclii.
Cap.xx quę ſit pfecta Philoſophia:quodqꝫ pfectũ Phſũm decet & ſapiẽter & eloquẽter dicere e.cclii.
Cap.xxi ꝙ nõ ſolũ Oratori:ſed etiã Philoſopho cõuenit:ut apte-diſtincte-ornate dicat e.ccliii.
Cap.xxii.de Acroatica & exoterica Ariſtotelis diſciplina e.ccliii.
Cap.xxiii.ꝙ docẽdi munus ꝓpriũ ĩprimis Graecorũ fuit:& de diuerſa differẽdi cõſuetudine e.ccliii.
Cap.xxiiii.de multiplici Philoſophorum ueterum in diſputando more e.ccliii.
Ca.xxv.de uaria ſuplatiui noĩs ſignificãtia e.ccliii.

❡Stromatum libri alterius capita haec ſunt.

Cap primũ de pceptis & inſtitutis:deqꝫ eorꝫ apud M.Tullium diligenti obſeruatione e.ccliiii.
Cap.ii de Athenarꝫ claritudine e.ccliiii.
Cap.iii.de duabus florẽtioribus diſciplinis:Philoſophia atqꝫ eloquentia e.ccliiii.
Cap.iiii Latina cũ Graecis eſſe iungẽda e.ccliiii.
Cap.v.quod optima ſit ad diſcendum ordinis conſeruatio e.ccliiii.
Cap.vi.pfectũ donũ cõſtare re atqꝫ ſpecie e.ccliiii.
Capitulo.vii.diſcẽdi aſſiduitas laudaẽ e.cclv.
Cap.viii.de quattuor Philoſophorũ celebrioribus diſciplinis e.cclv.
Cap.ix.ꝙ fuit.M.Tullius Academicus.In ibi:quę ſint maxime Academicorꝫ propria e.cclv.
Cap.x.Magnanimitatis laus-ac proprietas afferẽ in medium e.cclv.
Cap.xi.proprium eſſe Oratoris apte-diſtincte ornate dicere e.cclv.
Cap.xii.de duobus orationis generibus:altero dicendi:altero diſputandi e.cclv.
Cap.xiii.Philoſophum & Oratorem.M.Ciceronẽ fuiſſe e.cclvi.
Cap.xiiii.Magnam eſſe laudẽ aſſecutos:q ſapientiam cum eloquentia iunxerint e.cclvi.

❡Stromatum capita explicitunt.

Deiceps ſeqẽ ſmo de Voluptate:ĩ quo ĩterrogans Aporetus:reſpondẽs uero Crito inducitẽ e.cclvi.
Mox ſequitur Iſagogicus libellus de ordine diſcendi ad Nicolaum filium e.cclviiii.
Inde ſeqẽ libellus ad diſcipulos chariores:cõtra uulgati multorꝫ opinionẽ de nouẽ uebis:uidelicet. Manes. Lucus. Bellum. Officium. Parca. Ludus. Otium. Coelum. Eumenides e.cclxi.
Poſt hũc legens libellum de Genio-atqꝫ hyeme Geniali e.cclxiiii.
Poſtea ſeqẽ lectio prima:cũ Virgilii Aeneidẽ Dathus publice explanare coepiſſet. e.cclxv.
Inde habebitis de Vita beata libellum:quo quid ſit Beatitudo-mõſtraẽ:quoue cõſiſtat (ſiqua eſt) humana in terris foelicitas e.cclxx.
Succedit huic paruulus Platonis liber de Halcyone aue:quem Auguſtinus Dathus e Gręco ſermone in Latinũ conuertit e.cclxxiiii.
Mox ſeqẽ tractatus de ſeptẽ uirtutibus.ſ.Fide.Spe Charitate. Item de Prudentia.Iuſtitia. Fortitudine.Temperantia e.cclxxv.
Poſthunc ſubſequiẽ liber de Sacramentis panis & aquae:& hic in duos tractatus diuiſus ẽ:inqꝫ eorũ primo agiẽ de aqua:& ſecũdo de pane ſecũdum myſticam rationem e.cclxxvii.
Seqẽ deiceps liber de Sãctorꝫ cõnubiis e.cclxxxi.
Poſtremo loco libellꝰ poniẽ floſculorꝫ e.cclxxxvii.

Et hic eſt finis Repertorii librorum Auguſtini Dathi in hoc uolumine contentorum.

❡Lanceloctus Politus.II.Doc.in laudem auctoris faciebat.

Orantem eloquii patrem cum cerneret olim
Quid ſupereſt nobis deniq; Graius ait:
Orantem ſi te uidiſſet Dathe pelaſgus-
Graecia clamaſſet iam ſuperata ſile:
Foelix progenies-fortuna iſtima proles
Succedunt alii uiribus-atqꝫ bonis:
At ubi Dathe fuit ſimul in uirtutibus hęres
In ſophia-in lingua-filius:inde nepos.

aa.bb.a.b c.d.e.f.g h.i.k.l.m.n.o p.q.r.ſ.t.u.x.y.z.&.ꝯ.ꝶ.
A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L

❡Regiſtrum operis huius tale eſt.aa.ternus eſt.e.quinternus.n.duernus.q.quoqꝫ ternus.L.duernus etiam eſt.Caeteri uero omnes quaderni ſunt.

❡ CLARiſſimi & oratoris & philoſophi·Auguſtini Dathi·Senenſis·In librum de animi immortalitate:præfatio fœliciter incipit.

CONTEMPLANTI MIHI ALIQVANDO: ET ACCVRatius nõ nunquã memoria repetenti uaria·ac multiplicia:quæ natura finxit rerum genera:id adeo imprimis lætãdum iure eſſe uideo:præſtare hoiem cæteris animalibus:nõ modo ui mentis·ac dignitate rationis:ſed perpetui quoq; æui munere:atq; imortalitate uiuendi. Quã multa nobis ſiue natura:ſiue rerum omnium fabricator: & conditor Deus:ad mortalem hãc tuendã uitam: & adiumenta: & præſidia contulit! Quibus homines uel donauit uitæ muneribus:uel artium diſciplinis exornauit! Quanta eſt omiſſis corporis partibus:ingenii & rationis uis:ꝗ̃ eximia:ꝗ̃q; præclara mentis ipſius præſtantia! Nempe conſtat maxime eſſe memorabilem·præſtantiſſimãq; hoïs ſortem: quem clariſſimo præditum ingenio·diligentiſſimus magnæ molis artifex:ut ait Lucretius:Omnibus ornatum uoluit excellere rebus. Sed ne qd ad ampliſſimũ munus oïo deeſſet:idem ipſe reꝝ oïum parens:ac totius mundi princeps·hoïes ad ſimilitudinẽ ſuam atq; ad diuinitatis imaginem finxit:mentemq; eius:qua nihil fere põt cogitari maius:ac præſtabilius:ut in hac quoq; mortalium reꝝ uarietate:incomprehenſæ:atq; indiuiſæ Trinitatis extaret ſimulachrum·intellectus·uoluntatis·memoriæ diuinis ornamentis inſigniuit. Quinetiam donum adhibuit imortalitatis:ut homo ipſe ſi ſe agnoſceret:nõ ſolũ in hac mortali luce globum terræ tueretur:quam incolit:id quod aiebat Plato:aut cælũ:ſolemq; cerneret:quod Anaxagoras Clazomenius ſentiebat:ſed etiam ex hac uita migrans:fœlix:ac ſempiternũ æuum ageret beatus:deorũq; ac cælitum uitam adipiſceret. Solent nonulli uiri fortaſſe non improbi:ſed hi quidẽ non ſatis eruditi illud. M. Ciceronis & ſtulte ammirari: & temere accuſare:ut deum quempiam hoïem habẽdũ cenſuerit:id quod primũ dẽ Platone ſumptũ eſt:Philoſophoꝝ quos uetus ætas tulit lõge oïum ſapientiſſimo. Mihi quidem uterq; plurimũ ꝓbatus eſt: & auctor tam grauis:tamq; dilucidæ ueritatis Plato: & cõfirmator Cicero. Neq;.n. tam habendũ religioni eſt:ut uel appellemus deum·quendam hoïem:uel etiam iudicemus. Quandoquidem hoc ſolũ animal diuinæ·atq; inexplicatæ Maieſtatis imaginẽ ſeruans: & rõnis·& imortalitatis particeps factũ eſt·Deum qs neget ſummũ bonũ eſſe:quod nemo neq; aïo complecti:neq; uerbis enarrare poſſit! Nõ ne uel dementiſſimus quiſq; deum profiteatur id eſſe:quo nõ ſolũ Angeli: & qui ſecũdũ Angelos rõnis participes ſunt:hoïes ſpectant:ſed quo belluæ·cicures·feræ:quo natans·atq; aquatile:quo pennigerũ & æthereũ genus intẽdit animantiũ! Quo cælũ totũ:ſydera oïa:quo deniq; uniuerſus mũdus ipſe cõuertit! Nam ſicut ex Deo:quæ in reꝝ natura:totoq; mũdo conſtant:atq; mouentr:ita & ad ipſum quoq; perinde atq; ad finẽ oïum extremũq; bonoꝝ ſpectãt oïa:ac referuntr. Et.n. ex ipſo oïa ſacra eloquia prodiderunt: & ad ipſuʒ oïa. Sed huius quoq; ipſius rei:ſi recta rõne inſpiciamus:ſimilitudo nõnulla ad hominis transferenda naturã eſt:ut nõ inficiemur: & hoïem deum quempiam oportere iudicari:qui & ipſe diuinæ animationis ſpẽm cõtinet: & eorum quæ genita ſunt:finis eſſe nequaꝗ̃ ambigue comprobatur. Legeram iampridem tritam illam Stoicoꝝ ſententiam:quæ procreata in terris ad uſum hoïum·oïa referret: & hoïes hominũ cauſa diceret generatos. Legeram etiam ac diligentis naturæ inueſtigatoris Ariſtotelis de anima librum:in quo & id quoq; iprimis ſcriptũ animaduerti:eſſe & nos quodãmodo finem. Sed tamen timide ac religioſe affirmabam eoꝝ mẽtem:quos quia nõ eſſent diuinitus illuſtrati:plerunq; maximarũ rerum latebat ueritas. At cũ per ætatem ad ſacras litteras animũ applicuiſſem:cœpi iam multo:ꝗ̃ cõſueueram·audentius tum ſentire:tum dicere:quod etiam philoſophoꝝ turba coacti ueritate tradidiſſent. Atq; Moyſes imprimis ueridicus uates:ac diuinæ legis lator·hoïs imperium in ea:quæ a Deo condita ſunt: & ſæpe·& manifeſte teſtatur. Mox uero id ipſum cũ alii permulti·tum maxime illuſtris Propheta:ac nuſquã a uero diſcrepans facile eſt:atq; intrepide auſus cõfirmare. Huius eſt.n. illa ſententia:qua muniti·hoïes iudicamus pene Angeloꝝ claritudinẽ adæquare:eundemq; ſingulari gloria incredibili honore preditũ: maximis·ampliſſimisq; operibus diuinis præeſſe:deniq; & animata oïa·& in anima·hoïs poteſtati·ac ditioni ſubiacere. Quod aliud queſo animal ad conſequẽdã colendãq; uirtutẽ natum eſt! Cui datum·ut rerum ordinem ſentire·cognitionem·ac ſcientiam nanciſci queat! Quid,quod nullum aliud animal præter hoïem:ſeipſum noſſe:deum cõtemplari:ſempiternæ fœlicitatis bonũ adipiſci põt! Quod qui minus tam præclaram·tamq; illuſtrem hoïs ſortem cogitatione aſſequi ualent: ii ſibi claros & præſtantes gloria uiros ante oculos ponant. Cleantem·Platonem·Socratem·Pythagoram·multoſq; de ueteribus·ac pene ĩnumerabiles. Paulũ apoſtolũ·de noſtris Dionyſium·ac recentioris memoriæ Ambroſium·Hieronymũ·Auguſtinũ·Gregorium·cæteroſq;:quibus enumerandis nulla neq; oratio·neq; tempus ſatis ſit: Quos & ꝓpter eximiam·exquiſitamq; rerum doctrinam·& ob incredibilẽ uitæ integritatẽ·ac ſanctimoniaʒ nulla reticebit ætas;nulla delebit obliuio.

Secuti nanq; ſunt naturã/optimũ uiuendi ducem/ac magiſtram contemptis uoluptatibus/ſpretis oĩbus: quæ ad feraꝝ mores/atq; ad belluaꝝ uitam proxime uiderentur accedere. Quam quidẽ dignitatem nemo nõ mortalium tum natura/tum imitatione conſequi poſſit. Non enim aliã fortiti ſunt illi naturam: nec diſſimile nacti ingenium. Idem illos cælũ contexit: eadem quam nos incolimus terra ſuſtinuit. Non nectare illi/atq; ambroſia alii ſunt: ſed iiſdem/quibus nos ipſi: ac forſitan multo tenuioribus nutriti/atq; educti alimentis. At illi ut erant homies/ita & ſe ipſos/ratione utentes/a feraꝝ conſuetudine longiſſime auertebant. Nos cõtra aut ignauiæ dediti/ac ſegnitiei: aut addicti uoluptatibus: quo lõgius ab hoĩe recedimus: eo accedimus propius ad belluaꝝ imanitatẽ. Sed de his alias fortaſſis plura. Nũc redeo ad hoĩs præſtantiam: cuius illuſtrãda illud quoq; haud obſcurũ argumentũ exiſtimari conuenit: tantæ curæ eſſe tam præclaꝝ opificium omnipotenti principi: ut ſalutis humanæ recuperandæ/ac tuendæ gratia/ne filio quidem ſuo pepercerit: quin pro redimendo noſtro genere/imolandũ illum/mactandumq; tradiderit. Itaq; ut noſtræ ſaluti conſuleret: ac multo forſitan noſtra conditio clarior/atq; illuſtrior fieret/ipſe Dei filius unigenitus & coæternus patri/noſtræ carnis inuolucra induit: formam hoĩs aſſumpſit: & uiciſſim (ut ita dixerim) ad hoĩum ſimilitudinem factus eſt: qui nos ſimilitudinis ſuæ quondam participes conſtituiſſet. Quamobrem tot iam/tamq; manifeſtis rõnibus habitus/in ſumma pene rerũ oĩum: quæ procreatæ ſunt/multitudine & copia nihil neq; haberi conuenit: neq; inueniri poſſit/hominis dignitate ac natura præſtantius. Sed hanc totã humanę nobilitatis gloriam: quod bonis & ſapientibus uiris omnibus debet eſſe moleſtum/turpiter infringunt: labefactant: delent: qui pernicioſis capti erroribus/aĩos hoĩum putant eſſe mortales. Quod ſi ita foret/ceruos & cornices & nonulla præterea muta animantia hoĩs naturæ præferenda uiderent: quibus longior uitæ huius diuturnitas tributa eſt. Fabricatricis naturæ (ſi dicere fas eſt) iniuriam merito accuſaremus: quæ uelut iniuſta nouerca diuturni temporis uſuram concedens illis tam breues nobis tamq; anguſtos uitæ terminos circunſcripſiſſet. Temere Socrates/uel potius Thales Mileſius fortunæ gratulatus eſſet: natum ſeſe fuiſſe hoĩem/quandoquidem ad ſummã hoĩs imbecillitatem oĩo & circunciſæ uitæ accederet breuitas. Sed eoꝝ hæc inſania eſt: qui pecoꝝ more/uentri obedientes/Veneri mancipati/in luto demerſi iacent: uix ad id quod adeſt: quodq; oculis pręſens eſt/ſeſe accomodãtes. Quapp mihi ſumus de perpetuitate animæ ita diſſerere: ut & ſapientes uiri atq; eruditi in ſua ſententia perſeuerẽt: & ſtulti hoĩes ac flagitioſi prauæ & cõtortæ opinionis errore liberenẽ. Graue onus eſt/fateor/& noſtræ imbecillitati oĩo impar. At nõ meis uiribus: quas ſentio ꝗ exiguæ ſint: ſed uel ſapientũ uiroꝝ doctrina fretus/uł ſacri eloquii locupletiſſimis teſtimoniis innixus fortaſſe audacius: ſed tñ nõ inutiliter (ut arbitror) ſalutaris ac neceſſariæ diſputationis inire certamẽ: ut eoꝝ/quoad fieri poſſit/refellatẽ ſententia: ſtultitia improbeẽ: qui animoꝝ interitũ conſtituentes/in uaſtũ errorũ pelagus & ipſi labunẽ: & ut alii labanẽ/impellũt. Nam in tenenda cognoſcendaq; aĩoꝝ imortalitate omis humanæ uitæ ratio & conſtantia ſita eſt: inque ea reiicienda labes ſimul uitæ & uirtutis euerſio. Nec latebat me & alios præcucurriſſe cõplures etiam ſumma auctoritate uiros/& grauiſſimos philoſophos: q de eadem re libros ſcriptos reliquere. Verũtamen alii falſa ac lubrica ſut inſtituti fundamenta iecerũt: alii ita acriter atq; obſcure locuti ſunt: ut pferti in lucem nequeant. Itaq; ipſi ſua ſcripta norunt: ſed cõmuni utilitati paꝝ conſulunt. Nam & Aurelius Auguſtinus acutiſſimo ac diuino uir ingenio/& ſcientiæ copia: cũ de imortalitate aĩæ nõnulla edidiſſet: profitetur non dubitat/maximã eſſe/ac pene oĩuz difficillimã huiuſce rei inueſtigationẽ. Quanti uero in hac quæſtione habẽdus eſt Plato: qui ea de animis ſentiret: quæ a recta rõne prorſus abhorreant! Conſtituat ipſe aĩos ſemp fuiſſe: nos aliud filũ exploratæ ſententiæ & cognitæ ueritatis adoriamur. Neq; .n. ulla huiuſce cauſæ firma/ſtabilia/& ſolidæ rõni conſentanea argumenta afferri poſſint: niſi ab iis: quos nõ male philoſophantium fefellit uanitas: ſed diuinaꝝ inprimis ſcripturaꝝ/ſacrarũq; inſtitutionum ſimplex: ſinceraq; ueritas erudiuit. Non igitur tam Peripateticis/Academicis/Stoicis/reliquis Philoſophoꝝ ſecũ ipſis interdũ diſſidentibus diſciplinis/ius de maximis rebus diſputãdi datum eſt: ꝗ Chriſtiani noĩs uiris/& ueræ perfectæq; ſapientiæ præceptoribus: q cũ multa/quæ Philoſophis penitus inaudita erant/diuina illuſtratione aſſecuti ſunt: tum accepta ab aliis rectius ſane intellexerũt: ꝗ illi ipſi: a quibus tradita atq; inuenta ſunt. Ex hoꝝ igitur nos hauriemus puriſſimis fontibus: & ad explicandam animæ perpetuitatẽ/hos potiſſimũ auctores ſequemur/& duces: nequaꝗ tñ prætermittẽtes: ſi quid hac ipſa de re noſtra approbatione dignũ Philoſophi/& magna ſcientia atq; auctoritate uiri accuratius pdiderũt. Sed iam noſtri conſilii exordium aggrediamur.

Explicit prologus. Incipit liber primus de animi immortalitate.

Qui igitur adeo difficilis ac perobſcuræ queſtionis ediſſerẽdæ munus laborẽq; ſuſcepimus/id primũ duximus ſtatuẽduz: ortum habere participem rõnis aĩaz/carere interitu. Hæc nãq; bipartita nobis cauſa peroranda eſt: & ſimul eorũ cõfutanda ſentẽtia: q huic perſpicuæ ueritati temere atq; impudenter auſi ſunt obtrectare. Neq; ego ſum

neſcius/non mediocrem me illaturũ iniuriam omnibus:qui/ut confidentius nefandis libidinibus
atq; obſcœnis uoluptatibus intendant/oĩa non iam ſentiunt (ut opinor) niſi forte totũ in illis ratio
nis & humanitatis lumẽ extinctũ eſt:ſed dicunt potius morte deleri/procliuem eo pacto ſibi ad ne
quitiam/ad improbitatẽ/ad perniciem aditũ:& labem minime dubiam confabricantes. Huius ue
ro tam clari certaminis palmam (niſi fallor) haud ambigue aſſecuturus ſum:illo noſtræ diſputa/
tionis auctore/& duce:q̃ honeſta/rectaq; hominibus uota fortunat:& mortalium cogitationẽ oĩm
atq; opam inenarrabili prudentia moderaẽ. Ac primũ quidẽ de ortu & origine animæ paucis diſſe
rendum uideẽ:mox ad alteram partẽ quęſtionis noſtra q̃ primum feſtinabit oratio. Nam compet/
to aĩarũ ortu/multo facilior expeditiorq; ad cognitionẽ imortalitatis patebit ingreſſus. Harum aũt
partium/cum utraq; fuerit abſoluta/illud quoq; iam affecto operi tanq̃ faſtigium addiderimus:quo
cuiq; ſolutis corporũ uinculis/ſiue reditus poſt mortẽ/ſeu aduẽtus pateat. Itaq; cũ mecũ ſępenumero
mẽte coplector/& ul' noſtrorũ ſcripta/ul' ueterũ monumẽta iueſtigo diligẽter/tres mihi uideor potiſſi
mũ de aĩa ſententias repire potuiſſe. Et hi quidẽ præfuiſſe aĩam corpori/atq; extitiſſe ſemp/alii ex ali
quo gigni:pleriq; uero/quorũ lõge firmiſſima ratio/ſumma auctoritas habẽda eſt/creari de nihilo
arbitrati ſunt. Sed qd põt oĩo dici abſurdius/q̃ uel fuiſſe aĩas ſemp:uel ex eo conſtare:unde nõ niſi
corporea moles conari poſſit? An ne cœleſtes ſunt:& ex altiſſimo domicilio ĩ terrã depreſſæ? Nun/
qd Pythagorę pythagoreiſq; credẽdũ exiſtimabimus:q̃ ex uniuerſa mẽte diuina aĩos opinione ſua
delibauerint? Num us/q; nobis datos uolunt/ex illis ſempiternis ignibus/quæ ſydera & ſtellas uo/
cant? Partem uero Dei dicere aĩas/oĩo quis audeat:cum uel cogitare quidẽ extremæ dementiæ/ne
fandæ impietatis ſit? Illud neſcio/quo pacto uenire in mentẽ cuiq̃ potuerit:qui rerũ naturã uel me
diocriter fuerit contemplatus/aĩam ex ulla quattuor elementorũ conſtare materia. Itaq; factũ eſt:ut
alii nimiũ ſibi tribuãt:qui æternos aĩos fuiſſe contẽdunt:alii hoĩs dignitatẽ turpiter abiiciant:dum
mutis animantibus comparant:& aĩorũ origines ex corruptibilibus caduciſq; naturis repetunt. Ex
qua ignoratione illa nimirũ orta cõtrouerſia eſt:quæ philoſophos ipſos in inueſtiganda origine aĩę
atq; in ſubſtantia/in uarias ſentẽtias/inq; multiplices errores diſtraxit:ut alius aliud aĩas eſſe opina
renẽ. Et quibuſdam quidẽ cor ipſum/aĩus uideẽ eſſe:aliis quemadmodũ Empedocli Agrigentino
cordi ſuffuſus ſanguis. Ita.n.tradit.M. Tullius:q̃q̃ Ariſtoteles Empedoclem ſenſiſſe dicit/conſtare
ex oĩbus elemẽtis animã:quod & in Timæo apud Platonẽ cerni licet:qui & ipſe animã ex elemẽtis
cõſtituit. Sed & Critias ſanguinẽ dixit aĩam. Hippius aquam. Diogenes & Anaximenes aera. Ana
xagoras Clazomenius id/quod mouere aliud natũ eſſet. Eraclitus Phyſicus uel uaporem/ut ait Ari
ſtoteles:uel ſcintillam ſtellaris eſſentiæ:ut Macrobius perhibet. Eraclitus Ponticus lucem. Poſſido/
nius is/quem Panætius ſtoicus docuit/Ideam:quã noſtri ueteres tum formam/tum ſpeciem inter/
pretari conſueuerunt. Zeno/ſiue concretum corpori ſpũm/ſeu ignem:quod idem Hipparcus cre/
didit. Ariſtozenus Muſicus armoniam:ac ueluti intentionem quandam corporis:qualis in cantu
& fidibus deprehẽdiẽ:quod idem ſenſiſſe Pythagoram & Philoaum accepimus/& pleroſq; alios:
in quis & Alexandrũ peripateticũ. Democritus Abderites ignem quempiam calorem ue dixit eſſe
animã:aut certe ſpũm inſertũ athomis:ab athomis enĩ nunq̃ diſceſſit. Sed cũ infinitæ eſſent & fi/
guræ & athomi/rotundas ac leuiores ignem duxit:atq; aĩam eſſe:quippe cũ eiuſcemodi formæ fa
cilior ſit & impulſus & motio:ſed & de Pythagoricis quidã aĩas arbitrati ſunt eſſe:quæ in aere uo
litarenẽ/minutiſſimas atq; indiuiduas partes:& hi quidẽ parũ admodũ a Democrito diſſidebant:
nõnulli uero nõ corpuſcula ipſa:ſed quod moueret ea:atq; ĩpelleret. Plato/ul' potius Ariſtocrates/
ueterũ philoſophorũ aſtipulator:qui motu potiſſimũ & ſenſu aĩam definiret/cenſuit illas eſſe eſſen
tiam quampiam:quæ ſeſe ipſa moueret:nec agitareẽ aliunde:ſed triplicem finxit/rõnem/irã/cu
piditatem:quarũ primã in capite poſuit:alterã conſtituit in pectore:tertiam ſubter præcordia col
locauit. Zenocrates:qui poſt Speuſippum Platoni ſucceſſit/nõ eſſentiam dixit:ſed numerũ ſe mo/
uentem. Ariſtoteles Stagerites/& recte quidẽ/endelechiam. Hippocrates Chous tenuiſſimũ ſpũm
cũ toto corpore confuſum/atq; diſperſum. Aſclepiades Medicus conſonã quinq; ſenſuũ & concor
dem quandã exercitationẽ/quidam uentũ:unde animæ animiq; ductũ eſt nomen:eſt enĩ ἄνεμος
apud Græcos uentus:parui nanq; refert/utrum quis aĩum aut certe aĩam uocet eam partem:quæ
ſpẽs eſt:& forma hoĩs:quod ſiqua differentia ſtatuenda ſit/opportuniore loco erit diſſerendũ. Hoc
quicqd attigimus/idcirco fecimus:ut eorũ referremus ſententiam:qui cũ uim declarare ac ſubſtan/
tiam cupientes:ut egregie philoſophari uiderenẽ/dixerunt aĩam eſſe/quæ diximus. Verũ pleroſq;
oẽs/quos memorauimus/ne dignos quidem puto eſſe:quorũ his libris tam inanis expliceẽ opinio:
alii partẽ quandã cerebri:qua ipſi forſitan/& mente caruerunt:decreuere aĩam eſſe:multi conſta/
re eam rati ſunt ex terra & igni:quo ĩ numero & Parmenides fuit:Exenophantes ex terra & aqua:
Boetos ex aere & igni. Epicurus ſpẽm dixit ex igne/aere/ac ſpiritu mixtam. Critolaus ne a parente
Peripateticorũ diſſentire uidereẽ/nõ ex aliqua ſolubili natura/nõ ex ullo mortali & caduco genere:
ſed ex ætherea:id eſt/quinta eſſentia conſtare aĩam dixit. Poſtremo Galenus Pergamenus comple
xionem corporis dicere aĩam conſueuit. Qui &ſi erat illuſtris Medicus/tñ de aĩa diſputans/etiã a
ſuo artificio atq; a medicina nõ receſſit. Sed quis ferat hæc philoſophorũ/ſed potius inſanientium

hoīum deliramenta! Quis hanc tam diſcrepantem/tamq; uariam cōcertationem pati poſſit! Tollerabilior Dicearchus uideri debet:q nim oēs animi ſuſtulit:& animi atq; aīę ſimul dixit inane nomē:ac demū hoīeȝ totū ad corpus retulit. Faceſſant igit̄ ab hac tota diſputatione:quę nobis de aīa inſtituit̄:quicūq; ita philoſophant̄:ut nihil ueri/nihil firmi ac ſolidi afferant. Mittamus uana hæc portenta/& turpiſſima ludibria philoſophoꝝ. Quid nobis cū Empedocleo ſanguine! Quid cū Epicuri & Leucippi turba athomorū! Quid cū Ariſtoxeni armonia! Quid deniq; cū aliorum Philoſophorum puerilibus nugis/uel potius Poetarū figmentis! Furere mihi Permenides:furere uidetur Xenophanes:furere cæteri:quoꝝ obtuſa acies cū altius nequiret cogitationē attollere/animæ naturam ex craſſis mutabilibusq; finxit elementis. Quid dicam de iis/qui ita de cœlo aīas deuocant:ut illam ſibi:quæ ſolius Dei ꝓpria eſt/æternitatem tribuere auſi ſint! Sed alteri tardi/atq; hebetes: arrogantes alteri/& cōtumaces:utriq; rudes ſapientiæ/& ignari ueritatis iudicandi ſunt. Vera.n. aīarum exordia nunquā/uel diutiſſime laborātes reperire potuerūt:quod neq; ſatis ſe ipſos agnoſcebant:neq; ullo pacto inenarrabileȝ Dei poteſtatē tum aliis oībus in rebus/tum in procreatione tam claræ ſobolis complecti aīo poterant. Et.n.aīa (ut locupletes auctores ueritatis ſæpe confirmant:quos teſtes ciemus:& afferemus ī mediuȝ) & orta certe eſt/& a Deo pfecta de nihilo. Cum corpore uero initium habet:atq; inceptionē uitæ. Eſt autē ita creata de nihilo:ut ex nulla prorſum neq; uiſibili corporeaq;/neq; incorporea/ac ſpirituali materia conflata ſit. Longiore hoc loco diſputatione opus erat. Verūtamen ſummoꝝ uirorū hac de re allata ſententia/ad alterā partē propoſitæ quęſtionis feſtinus ſermo properabit. Plerīq; igit̄/qui rudes potius q̄ impii appellandi ſint/neſcio/creationem oēm de medio tollunt:atq; a Deo fieri quicq̄ de nihilo oīo diffitentur:uidelicet illius ineffabilem amplitudinē/atq; inexplicatā Maieſtatē ſua nr̄ nequitia/uel imbecillitate metientes. Verū conclamāt turbæ ueteꝝ philoſophoꝝ/aſſerentes de nihilo fieri oīo nihil certe Epicureis: & Cirenaicis potius q̄ Peripateticis digna uox. T. Lucretium:qui & poeta eſſet:& Epicuri luderet ſententiam:ferre æquo aīo poſſumus:ita carmen exordientem. Nullam rem e nihilo gigni diuinitus unq̄. Patiar & reliquos poetas:quoꝝ ea conſuetudo eſt:ut neq; hoībus/neq; diis ipſis parcant. Eam philoſophi aſſeuerant ueram eſſe/indubitatāq; ſententiam:quę de nihilo nihil gigni ita firmiter conſtituit:ut nihil unq̄ ab eis fuerit retentū arctius/& accuratius defenſum:atq; conſtantius affirmatum. Concurrunt philoſophorū uariæ diſciplinæ:& una pene oēs in eandē illaȝ ſententiam uoce conſentiunt. Hinc Ariſtoteles/& tota Peripateticoꝝ factio. Inde Democritus athomoꝝ comitatu ſeptus. Illinc callidus ueterator impius Auerrohus. Vndiq; philoſophorū agmina prodeunt: & contortis atq; inanibus argumētis probare conant̄ fieri nō poſſe:ut ex nihilo aliq̄d oīo procreari queat:quo fit:ut neq; etiam aīa rōnalis ſit creata de nihilo:quaſi uero non tantū habeat poteſtatis Deus:quem tn̄ omnipotentem eſſe/quis tam barbarus ut neſciat:quis tam inſanus/ut neget! Hoc ſolo priuat̄ Deus (ut ait Agathon:nec Ariſtoteles inficiatur) ne poſſit infecta reddere:quæ iam facta ſunt. Cætera uero cur non poſſit oīa! Verum nondū nouit antiquitas ſummi Principis Maieſtatem:quem tn̄ in ſolemni precatione/optimū/maximū nuncupare ſolita eſt. Quid.n.optimum appellet:queȝ perfectū eſſe neget! Quid maximū:qui nondū oīa poſſit efficere! O præclara ſapientia. Negant Philoſophi ex nihilo fieri aliquid. Quod ſi uel ad naturā caducaꝝ rerū opificē: uel ad artem fragilium effectricem operū/eam referrent ſententiā:aliquis fortaſſe ueniæ locus relictus ſit. At cum & ad auctorem uſq; oīuȝ Deum ꝓferant/nō tam ab errore reuocandi ſunt/q̄ Hippocratis compedibus alligandi. Proh nefanda/ac deteſtabilis huiuſmodi Philoſophorū impietas. Sed cæteros nūc miſſos facio. Quis ferat Mercurium illum ter maximū appellatū:ita dicentem in Pimandro! De nihilo nihil prouenit. Nam quæ minime ſunt/naturā ullam habent:qua fieri ualeant. At naturam potius:qua nō ualeāt. Ariſtotelem pati quis poſſit:qui ſtudere ſapientię:ac ueritatem ꝓfiteri præ cæteris iudicat̄:cum is neget fieri poſſe quicq̄ de nihilo! Totus/quum ſic ait:in natura contemplanda demerſus erat:aciem mentis acriorem tollere/uel neſciuit:uel nō potuit:ut Dei ſummā poteſtatē aīo complecteret̄. Eo innititur fundamento:omne quod fit/ex ſubiecto fieri aliquo. Id neq; nos ignoramus:neq; imus ſane inficias:ſi ad naturā intendimus:at ſi ad Deum id ipſum referre uoluerimus/& impietatis & ignorationis arguamur/neceſſe eſt. Quippe ut eſt īmenſa poteſtate artifex ſummus Deus/ita molem hanc uniuerſitatis omnē initio perfecit e nihilo:atq; e nihilo oīum hoīum aīas creare nō deſinit. Sed contra dicit Auerrohus:refragat̄ egregius philoſophus/& ſane egregius:ſi argutulis & contortulis diſputationū aculeis impugnata ueritas/appellanda philoſophia eſt. Labitur (ut ipſe opinat̄) uulgus hoīum:atq; inde errorem inducit:quod diuinę poteſtati detrahi putat:atq; eius infringi uirtutem:ſi ad opificia Maieſtatis ſuæ perficienda ſubiecta ulla materia atq; elemento egeat. Norat (ut arbitror) Auerrohus Phydiæ/Copæ/Praxitelis/cæterorumq; id genus artificū ſigna/ac ſimulachra/nō abſq; marmoris/alterius ue rei cōſtare materia:atq; inde cōiectabat cœleſtis opicis uim/conſuetudinē:atq; naturam/eiuſq; infinitam atq; incomprehenſam poteſtatē ad præfinitos artis terminos ac limites referebat. Veꝝ in perficiendis operibus neq̄q̄ ſimiliter ſe habēt Deus & homo:anguſtis finibus circūſcriptum:& quod īmenſum eſt. Nam ut homo/quæ confabricat̄/ex præiacente materia confabricat̄:ita contra Deus ſola

uolūtate/ac nutu/quęcunq; uult/pfecit. Ipſe dixit: & facta ſunt uniuerſa: mandauit/& creata ſunt omnia. Itaq; non abre eſt: ut tres gradus/tria conſtituamus genera formandarum ac fingēdarum rerum. Et ars quidem quanq̃ Simia naturæ/eiuſq; imitatrix eſſe perhibet: Materiam tñ quampiã ipſa ſenſibilem certe no fecit. Sed ad perficiendū artificium poſtulat; atq; idcirco æs/lignū/cętera tandem/aut aliquid demū eiuſmodi ſubeſſe neceſſe eſt: ſiquis artificiales ullam ſpēm adhibiturus ſit: atq; materies ipſa eiuſmodi eſt: ut ſub ſenſum/tactum/conſpectū cadat: quæ niſi aliunde parata ſit: manca ois res/atq; inanis eſſe faciliſme cernitur. Natura uero tam &ſi nihil niſi de ſubiecto aliquo conficiat: plus tñ habet operis. Plura etiã q̃ ars efficit. Siquidem ars iam paratæ materiæ figuram atq; opam adhibet. Natura uero id quod poteſtate erat/educit in actuʒ. Nam primordialis materia quæſo quid eſt? Quis ue illam aut uidet aio unq̃: aut oculis cernit? Formã quidem ipſam ac ſpēm certe intelligimus: materiam aūt (materiam inq̃ illam primordialē) uelut minutiſſimum ſemē: nec cogitatione quidē ac mente complectimur. Ita eniʒ tenuis/exilis/ac puſilla ea res eſt: ut niſi formæ rone intelligi oio non poſſit: Deus aūt/qui longiſſime uim totius naturæ antecellit/ac præſtat: nec aliū de parata materia: nec ullis prorſum eget ſeminibus: ſed de nihilo creat potius: quæ ſui muneris maxime propria ſunt. Duplex eſt aūt munus: duplex opificium: quod etiam abſq; Angelorum/ac cœleſtium ſpirituum miniſterio ſolus & perfecit: & perficit. Primū mundus ipſe oīs: qui cœlo terraq; diſtinguit: tum aia hois atq; mens: quorū utrūq; inſigni origine & præſtantiſſima quadam natiuitatis ratione decorauit. Et mundū quidem iam conditū ceſſauit Deus nouū facere: creationem uero animæ uſq; nunc operat Pater cū Filio & Spiritu ſcō. Nam (ut diuinæ ſapientiæ ueritas prodit) aias i corporibus omnipotens/atq; æternus pater ſimul & infundit: & creat. Eiuſcemodi aūt ꝑcreationis ratione nunquã philoſophando nouit Auerrohus: qui cum plus q̃ oportebat ſapere uoluiſſet: fecit ne intelligēdo: ut intelligeret nihil. Nemo ſcit (ut ait Euangelica ueritas) quis ſit Filius: niſi Pater: & quis ſit Pater: niſi Filius: & cui uoluerit filius reuelare; Deū nemo uidit unq̃: atq; idcirco & ineffabilis & incomprehenſibilis eſt: ut ſacra eloquia/ac diuinæ hiſtoriæ teſtes ſunt/ac bene opinatus eſt Ioannes Damaſcenus uir ſane doctrinæ/ac uirtutis gloria præſtantiſſimus; creationem ipſam Dei/eiuſq; etiam tum æternitatem/tum etiam gubernationē diuinæ naturæ magnitudinem præiudicare. Quis eſt.n.qui adeo aut floreat eloquentia: aut doctrina polleat: ut creationis ipſius ualeat explicare rationem? Magna quippe res eſt: atq; ita prorſum admirabilis: ut ſenſum humanæ imbecillitatis antecellat. Verū compluria nobis diuinitus illuſtrata ſunt: & hæc ipſa quoq; creatio manifeſtata deſup. At nō poteſt imbecillus Deus quicquã penitus creare de nihilo? Negat Auerrohus: prohibet omnipotente Deo potentior homuncio. O egregium facinus. Quod Auerrohus non uidit: audebit ne: aut poterit Deus? Voluit (ut mihi quidem uidet) Pigmeus Gigantū more pugnare cū Diis. Id eſt.n.bellare cum Diis: Deo ipſi potius q̃ quod ſenex Cato interpretat: repugnare naturæ. Turpiſſimū/ac pleniſſimū temeritatis putandum eſt; ut nōnulli: quos inſanum uulgus Philoſophos nominauit: quæ penitus abſtruſa cōtexit: atq; abdidit ſummus Deus: ea tamē ſuopte ingenio ſcrutari ſeſe poſſe profiterent. Vt theologi oēs/& chriſtianę fidei ſectatores pariter uno ore cōſentiunt: ex nihilo: atq; (ut dixerim planius) ex nō ente ad eſſe uniuerſa deduxit Deus. Prodeant nunc in mediū Philoſophi: & manū nobiſcum conſerant. Aio/fruſtra quæritis materiam o Philoſophi. Non eguit materia Deus. Non.n.officinam quæſiuit. Non artificē. Ipſe p ſe/in ſe oīa fecit. Sed percontet quiſpiaʒ. Vnde? Reſpondeo. Certe de nihilo: ac de nihilo conſimili rōne aīam in hanc lucem edit: ut maioris poſt illam lucis ſplendore ac gloria perfruat. Sed agite/quæſo uobis dico: qui philoſophiam profitemini: & ſapientiæ ſtudium colitis: ac ueritatis artifices haberi uultis: enodate: atq; diſſoluite: ſi tanta inſit uis mentibus/atq; ingeniis ueſtris acumen: noſtras rōnes & argumenta perfringite: quibus & creari aīam de nihilo a ſummo rerū oīum conditore/ac totius mundi Principe Deo: liquido demonſtrabimus: & initium habere una cū corpore. Principio/an nō pfecta a Deo aīa? Non creata de nihilo? Cur quæſo? Sed fortaſſe nō pōt Deus aīaʒ creare de nihilo (de rationali loquor) qui de nihilo conflauit: ac perfecit: quicqd intra cœli ambitū/ac totius mundi ope continet? Principio Moyſes inquit: creauit Deus cęlum & terrã: creauit inq̃ potius q̃ genuit. Cœlum uero & terram/creatam eſſe: id habet hanc (ut opinor) ſententiam/mundū oēm a Deo de nihilo fuiſſe conditum. Nam et.M. Varro uniuerſam mundanæ fabricæ molem/cęlo & terra conſtare dicit: & Philoſophi mundū oēm in duas partis ſecant: ut ſit altera elemētaris quattuor naturas continens: ex quibus oia gignunt. Altera ætherea: quæ & quinta eſſentia nuncupat. Harum uero duarū partium uelut fines quoſdaʒ Luna diſterminat: infra quã nihil (ut ait noſter Cicero) niſi caducum eſt/& mortale/aīos hoīum ſemp excipio. Supra Lunam uero æterna ſunt oīa: & terra quidē mortalium: cœlum īmortalium domiciliū: ac ſedes recte eſſe exiſtimabit. Deus igit cœlum & terram creauit: quod eſt uniuerſum totius mundi opificium/perfecit e nihilo: atq; ille ipſe aīas hoīum eadem rōne effingit. Nec aliunde aīarūʒ origo petenda eſt. Dei ſatu oriunt: Dei munere hoīuʒ generi dant. Tanti deniq;/tamq; præclari opis ſolus parens/effectorq; eſt Deus. Illa nimirū Lactantii ratio optima uideri debet: quæ ueram rationabilium aīarum patefacit origineʒ. Nam uel de corpore generatur: uel de aīa. De corpore aūt gigni nequit: cū nihil inde/niſi corporeum conflari poſſit.

Quod uero corporeum eſt/cernitur. Animus uero (ut ait Plato:ac nemo dubitat) omnem ſen/
ſum effugit oculoꝝ.Sed & imortalis aĩa quo pacto ex mortali corpore fieri queat? Nam quemad
modũ de mortalibus nõ etiã quicquã/niſi mortale generari:ita & de corporibus nihil fieri queat:
præter corpus.Sed nihil eſt abſurdius iis:qui aĩam naſci ex aĩabus arbitrant̃.Corpus certe/corpo
re naſci põt:quod aliquid ex utroq̃ conferat̃. De aĩabus uero nõ põt. Tenuis nãq̃ res eſt aĩa:atq̃
incomprehenſibilis:ex qua qui decedere aliquid poſſe putat:is manifeſto errore decipit̃.Itaq̃ neq̃
a parentibus aĩę dant̃:neq̃ ex ulla prorſum materia conſtant:Ac rectiſſime Lactantius concludit.

¶Finis eius:quod inuenit̃ primi libri/Auguſtini Dathi de animi ĩmortalitate.Quod enim re/
liquum erat huius libri/peſtilentia correptus/atq̃ improuiſa & repentina ac pene ſubita mor
te pręuentus/pficere nõ potuit.Duobus.n.aut eo paulo plus diebus iacuit ęgrotus ĩ lecto.

¶Clariſſimi & Oratoris & Philoſophi Auguſtini Dathi Senenſis/in librum ſecundũ de animi
ĩmortalitate proloquium fœliciter incipit.

QVAE a ueteribus Philoſophis/multis de rebus:quæ ab hiſtoricis/oratoribus/poetis/
quæq̃ oĩo ſæcularibus produnt̃ litteris:ea quanq̃ magna ex parte pbabilia uideant̃:
praro' tñ tantũ mom̃eti habent:ut ipſa p ſe firma ſint/ac prorſum ſtabilia. Vix pauca
repiant̃:quæ explorata in eis auctoribus & certa decerni poſſint:ac iudicari debeant.
Vera is nouit:qui ipſe ueritatis eſt auctor.Sed & aĩus ipſe hoĩs/tandẽ aliquãdo noſſe
poterit corporis tenebris ereptus:ac cæco carcere liberatus.Nũc &.n.ueluti p ſpeculũ in enigma
te cernit:ac pſæpe multiplicibus complicatus erroribus/opinionũ uarietate cõfundit̃.Diu hæret:
diu labat/prius q̃ certi firmi ue aliquid aſſequat̃.Pleriq̃ igit̃ pleriſq̃ ĩ rebus tum hoc/tum illud ſen
tiunt.Quanquã ſumma auctoritate ſapientes animi ĩmortalitatem arcte tenent:accurateq̃ defen
dunt:Sed ad irrefragabilẽ cognitionẽ adipiſcendam/operepretium eſt ad lumẽ inextinguibile cõ/
fugere ueritatis:quæ niſi a diuinæ ſapientiæ puriſſimis fontibus hauriri nequit. Bene duplex di/
ſtinguit̃ ſcientiaꝝ genus.Aliæ nanq̃ ex iis manant principiis:quæ naturalis intelligentiæ lumine
nobis ĩnoteſcunt.Cuiuſmodi Arithmetricã:in qua de numeris agit̃:& Geometriam:in qua de
magnitudine facillime cõſtat.Aliæ uero ex iis:quæ ſuperioris ſcientiæ luce clareſcunt.Cuiuſmodi
eam eſſe arbitrant̃:quã Græci ὀπτϊκην:nos perſpectiuã dicimus:ſed et καμοριкην:quæ a noſtris
regularis appellari poſſit:Præterea & μετρϊκην:quam dimenſiuã interpretari liceat.Haꝝ enĩ una
quæq̃ ita Geometriæ ſubiicit̃:ut p eius nobis principia eluceſcat.Conſimili ratione & Arithmetri
cæ Muſica:quæ ipſa p Arithmetricam illuſtrat̃.Quo in genere/optimo iure/& ſacra doctrina uer/
ſetur:quæ utiq̃ ſupioris ſcientiæ lumine declarat:& noſcit̃ eius uidelicet:quæ principis Dei eſt:&
eodẽ largiente beatoꝝ quoq̃ ĩ cęleſti patria.Qua igit̃ rõne aſciſcit Muſicus/ea artis ſuæ principia:
quæ ſibi ab Arithmetricam diſciplinã pſitente traduntur:ita & ſacra doctrina & credit/& ſtatuit:
quæ quidẽ fuerint deſup patefacta:ac nobis diuinitus illuſtrata:ſiquidem eloquentiſſimo Leone
teſtante/diuina eſt :cui credimus/diuina doctrina:quã ſequimur.Ea latiſſime patet:&
diſciplinaꝝ oĩum/atq̃ ingenuaꝝ artium:& quæ libero ſunt uiro/cunctoꝝ ſtudioꝝ principatũ obti
net.Ea nanq̃ imprimis eſt:quam inter res præclariſſimas ac pulcherrima animi bona firmiter cõ/
ſtituimus:quæq̃ & ſubiecti nobilitate/ac primarii obiecti ſplendore & luce ueritatis & certa quadã
atq̃ inuariabili firmitate cæteris oĩbus longiſſime antecellit:& præſtat. Vere fructus eius uberri/
mus pretioſior eſt cunctis opibus:& quæ expetunt̃:quæq̃ optant̃:omĩa huic diuinæ ſapientiæ ne
queunt cõparari.Infinitus eſt.n.Cõcionatore ſapientiſſimo teſte/theſaurus is:qui nati ad beatitu
dinem/ac decus diuinæ ſocietatis/& cœleſtis cõmertii:ac ſacratiſſimi fœderis uoluerunt eſſe parti/
cipes.Sed huius quadruplicẽ qui hæc ſagacius perſcrutant̃/conſtituunt gradũ.Primũ:in quo pu/
riſſimæ ineſt fons ueritatis:& totius beatæ uitæ ratio omnibus abſoluta numeris continet̃.Hinc
utriuſq̃ teſtamenti/& ueteris ac nouæ legis ſacra extant monumẽta.Alteꝝ conficiunt catholicorũ
ſcripta:& ſummoꝝ uiroꝝ auctoritas:quos ſancta Romana recenſet eccleſia:quoꝝ incorruptã do
ctrinam nefas aſpernari putandũ eſt.Tertium ſcolaſtici ueteres/quoꝝ ſtudiũ omne in ſtabilienda
ueritate uerſat̃.Quartum poſtremo qui eandẽ enucleatius diſcuſſam cunctis reiectis purgamẽtis/
incredibili quadã ſolertia/atq̃ impenſiore opere exactiſſimã reddũt.Ex his gradatim oĩbus noſtræ
cauſæ ueritatẽ/& nũq̃ interire rõnalẽ aĩaſ facile patere monſtrabimus.Atq̃ ut a primo ordiamur.

¶Prologus explicit libri ſecundi Auguſtini Dathi de animi ĩmortalitate.Is lætifero morbo cor/
reptus:opus aggredi/& uti ſuus ferebat aĩus/huius libri materiam explicare nõ potuit.

¶Clariſſimi & oratoris & philoſophi Auguſtini Dathi Senenſis de ĩmortalitate animi/ex Alber
ti Magni imprimis ſententia Liber Tertius fœliciter incipit.

OMNium/quos recentiora tulerũt ſæcula/doctrinaꝝ luce clariſſimus Imprimis Alber/
tus floret is:cui ob eximiam ſcientiæ magnitudinẽ ac laudem:Magno quoq̃ fuit co
gnomẽtũ:quod idem pp ſummũ aliaꝝ rerũ ſplendorẽ:uni Alexandro Macedonum
Regi ex Græcis:ſoli CN.Pompeio ex ueteribus Romanis:ac nouiſſime Karolo Fran

corum. Regi ex geſtarũ rerũ magnitudine īditum eſt. Omīa hic ſecreta naturæ: occultiſſima arcana
queq; diligēti inueſtigatiōe pſecutus eſt. Cumq; pſpicue cognouiſſet humanā animā: ī oīuʒ natura
liũ reꝝ cōteplatione eam rem eſſe: iquā pſpiciēdam accuratius icumbēdũ uidereť: ac uelun ultimā
formaꝝ peride atq; excellētiſſimā oīum: quæ i naturalis ſapiētie cōſiderationē cadũt: mul.a de ...
i pleriſq; libris: quos & plurimos: & pbatiſſimos edidit: copioſe ſimul: atq; accurate diſſeruit. Mul/
ta ad comprobandā aīæ rationalis īmortalitē attulit: cũ locis cōpluribus: tũ n iis uoluminibus im/
primis: quæ de aīa: quæ ſeorſum de natura & origine eius: quæ de ītellectu & intelligibili: quæ in
quæſtionibus de homine: quę de aīalibus: quæ in naturalis Philoſophiæ cōmentariis grauiter: atq;
enucleate conſcripſit. Et. n. in libris de aīa/ & Ariſtotelis/ & ueterum peripateticoꝝ mentem conſe/
ctatus: quæ illi obſcuriora/ & quodāmodo inuoluta tradiderunt: hic apertis rationibus/ ac firmiſſi/
mis explicauit argumentis: ut iam tandem faciliime pateat: qua ratione aīa uegetabilis/ ſenſibilis/
rationalis/ uel differat inter ſeſe: uel tanquā forma una: quando una ſit: ad hominē conſtituendũ
conueniant. Eius aũt pars illa præſtantior: quæ dicitur intellectiua: qua ſapit: intelligit: ratiocinatur
homo: ꝑ quā imateriales/ incorporeaſq; ſubſtantias/ & ſupera/ ac cœleſtia oīa contēplatur: ad quam
oīs doctrina & oīs pertinet diſciplina: quæ a corpore ſeparabilis nō de ſorde traducta materiæ eſt:
ſed aliunde homini altioribus tributa primordiis/ neq; corporea certe ſubſtantia/ ac materialis eſt:
neq; prorſum corruptibilis/ atq; mortalis. In libro autē de intellectu & intelligibili cũ de animæ pfe
ctione humanæ loquereť: & in intelligibium oīuʒ cognitione adipiſcenda/ eius uim ſummā prome
ret: plane oſtendit/ aīam ipſam diuinæ lucis imaginē eſſe/ & nanciſcentē aliquando reꝝ ammirabi/
lium ac diuinaꝝ ſcientiam/ ſortē ſibi fœliciſſima comparare. Fit eni ut hoīs intellectus/ qui fieri oīa
poſſ. e/ luce quadam intellectus eius/ cuius eſt oīa agere/ adeptus ſummā rerũ cognitionē/ uim diui/
nam: at. ꝑ operationem aſſequať: ut uel diuino intellectu tandē aliquādo reddať ſimillimus. Ille nāq;
uerus eſt: ac ſuus hoīs intellectus: cum is/ quē poſſibilē pleriq; uocant: qui imus & ſecundũ ſubſtan
tiam in diuinis poteſtate quidē eſt: intelligibilia oīa diſcendo/ meditando/ cōtemplando ad effectio
nem etiam intelligibilium oīum/ aſſecutionēq; peruenit: quę antea quoq; in eius poteſtate latebant.
Quare & adeptum intellectũ ueteres hunc appellare conſueuerunt: qui ꝑ acerrimũ ſtudium com/
paratur: ac recte philoſophanti ſuum hoīs intellectus/ qua ſi iucundum præmium: & totius laboris
ampliſſimũ atq; uberrimũ fructuʒ parit. Hanc eſt illa: quæ tantopere laudať: quæ præter cætera oīa
a ſapiente intenditur: expetiť: exquiritur ſui ipſius cognitio: maxime proprium ſecundum Platonis
ſententiā/ ueræ philoſophię munus: quando eo anima corpori iuncta eſt: id quod grauiſſimus Phi
loſophus Alpharabius conteſtatur: quo ſe ipſam ueniat: ſe ipſam pernoſcat: & ſummā rerũ adepta
notitiam ꝑ eum intellectum: quē ob ſimilitudinis rationē/ uetuſtiſſimi etiam ſapientes aſſimilatiuum
appellauerunt: in diuinitatē aſſurgat: & cognato ſuperis æuo perfruatur/ & ſtatu. In libris uero/ qui
de natura & origine aīæ inſcripti ſunt/ nihil (ut mihi quidē uidetur) prætermiſit Albertus: quod
tum pro ueterũ opinione/ tum pro ſua ipſius ſententia/ in eius rei diſputationē poſſit afferri. De ori
gine animæ: quæ una a motore primo/ & totius uniuerſitatis conditore profecta eſt: cuius & ſimili
tudinem/ & ueram præ ſe fert imaginē: de natura animæ/ de uiribus eius/ de perficiendo/ atq; ani/
mando corpore: de multiplicibus/ atq; ammirandis eius opibus: de mora i humano corpore: de ſta
tu eius poſt corporis ſolutionē accuratiſſime diſputauit. Immortalitatē uero atq; incorruptibilitatē
non ſolũ probabilibus argumētis: ueꝝ etiam neceſſariis demonſtrationibus comprobauit. Illa præ
cæteris eluceſcit: & omniũ firmiſſima uideri debet: quæ uel cauſam continet: quamobrem & imor/
talis ſit: & nullo modo pereunte corpore corrumpať: quod imago & ſimilitudo ſit primæ cauſæ: ac
ueluti inſigne quoddā cœleſtium intelligentiaꝝ: nec ſane educta ex generabilium materia: ſed pla
ne ab oībus corporeis conditionibus aliena. Hæc nanq; permanentis animæ eſt & certa incorrup/
tibilitatis eius cauſa: cuius eodē auctore teſtante/ illi ſunt ueri/ ac perſpicui effectus: ac ueluti ꝓpria
quædā ipſius animæ: quæ cũ illa haud ambigue cōuertunť. Præclara certe/ atq; ammirabilia: quod
ꝑ eſſentialem operationē/ atq; ita ꝑ eſſe & formam/ a corpore ſegregatur: & cernitur. Quod ipſe ꝑ
ſeſe ſuas efficit actiones: quod ſubiectum incorruptibilium eſt: quandoquidē uniuerſalia comple/
ctitur: quæ abſq; motu ſunt/ & tempore: & ubiq; patent: & ſemꝑ: & dubio ꝓcul incorruptibilia/ atq;
æterna noſcuntur. Quod corpus cui præeſt: regit: aurigať: gubernat haud ſecus: atq; imꝑator exer
citum/ nautam gubernator/ rempublicam Magiſtratus: nec tamen aut uim gubernandi/ aut mono/
nis formam/ ac facultatem mutuatur a corpore. Quod cœleſtes ſubſtantias exprimit: & ſuperiorus
intelligentiarum ſimilitudinem gerit. Quod ſola in hoc terreſtri domicilio expetit: uenatur: exqui/
rit: inuenit quæ honeſta: quæ iuſta: quę recta: quę pia ſunt. Quod una eius operationis eſt particeps:
quam diuina largitas illi ſecũ cumq; oībus beatis/ ac ſempiternis ſpiritibus uoluit eſſe comunem.
Poſtremo quod ad idē finē bonũ: ſeu potius optimũ fertur: quod ipſum diuinæ ſublimitatis eſt: &
celeſtiũ ſubſtātiarũ maxime proprium. Neq;. n/ ex terrena labe animæ ortus atq; origo eſt: ſed tota
prorſum de cęlo profecta: & ab eo nata principio: cuius etiam ſimulachrum eſſe percipimus. Quæ
tam & ſi naturæ ingeniuʒ imitata ad pficiendam hoīs rōnem uerſatur in corpore: minime tñ ad eu
iuſq̃ corporis harmoniam operatur: ac per uegetationeʒ potius & ſenſum corpori iungitur/ q̃ per

id:quod eſſe illi & rationem confert: & quod dici ſolet/intumerum poni. Quod autem pleriq; philo
ſophantes una uoce fatent̃:cũ minime a corpore pendeat:ac ſit ſuapte natura liberior:nec corpo/
re peremto/perimitur:nec ſublato/deſit. Suopte uero nequaq̃ diſſolubilis ingenio eſt:quippe quæ
habet contrarii nihil:unde tota pene corruptionis eſt labes. Multa præterea eodem loco prodit Al
bertus:atq; pro more copioſe diffundit:ut tum probabiliter:tum etiam neceſſario animi imortali/
tatem oſtendat:nõ prætermittens quæ ea ipſa de re ueteres Peripatetici:Academici:Stoici protule
runt:quæ pleriq; nõ Græcorum ſolũ philoſophi:ſed Arabum quoq; & Barbaroꝝ accuratius diſſe
ruere:ut quæ bene dicta ſunt:probaret:quæ uero contra/exploderet:ac refelleret. Non Principes
philoſophorũ Socratem/Platonem/Ariſtotelem:non Pythagoram/Anaxagorã:nõ iuniores Speu
ſippum Platonicæ doctrinæ aſtipulatorẽ:non aureum Theophraſtum:nõ diſputatorem ſubtilem
Alexandrum omittit. Peripateticoꝝ columen Auerrohum adducit in medium:nitidum/atq; illu/
ſtrem Auicennam:Abubacherem:Auempecen:Coſtabellucem:dulcem Algazelem:acrem Alpha
rabium:cæteroſq;/qui apud eoſdem populos doctrina ac ſapientiæ gloria claruerunt:quorũ pene
oĩum teſtimonio.atq; ſententia imortalitatẽ animi roboraret. Nec tamẽ his contentus Albertus:
ne quid præteriret in tam præclara inueſtigatione/atq; oĩum quæ a philoſophis pertractantur gra
uiſſima:de homine quæſtiones ſubiecit:ubi cum de natura animæ rationalis inquireret/duo po/
tiſſimum explicanda propoſuit. Primum/ nunquid nam illa corporea ſit uirtus. Secundo loco/
utrum nam corruptione corporis deleatur:an potius immortalis/incorruptibiliſq; permaneat:
cum demũ incorpoream uirtutem aſtruxiſſet:ſuamq; ſententiam firmis argumentis/atque opti/
mis rationibus aperuiſſet:ad probandam exinde animæ immortalitatem:multa imprimis/quæ
ab acutiſſimo Philoſophorum omnium Ariſtotele Peripateticorum principe:tam in Phyſicis q̃ in
Methaphyſicis ſpeculationibus tradita ſunt/ſtudioſe/diligenterq; confecit. Sed hæc ſuam/ac pro/
priam mentionem deſiderant. Ablata porro auctoritate cæterorum philoſophorum:qui ea de
re accuratius ſunt locuti:probabiles rationes aggreditur:quarum prima a naturæ ordine ſump
ta eſt. Nam in naturalium rerum numero/ubi ubi duo extrema patent/ibi haud obſcure mediũ
quoq; intercidere eſt. Tria illa in promptu ſunt/corpus & anima bruti: una quidem ſubſtantia:
atque uſq;quaq; corruptibilis coelum: & coeli motor prorſus incorruptibilis:hominis corpus: &
anima in medio poſita perfectum quiddam:atque abſolutum conflat:cum præſertim mortali ho
mo corpore conſtet:immortali uero/atque incorruptibili animæ ſubſtantia. Sed & in corporibus
quoq; id ipſum facile perſpectu ducimus. Et aliud quidẽ incorruptibile ſecundũ totum:cuiuſmodi
coelum intelligimus:aliud corruptibile ſecundum partem:at nõ ſecundum totum:quemadmodũ
elementorũ quattuor illæ naturæ notiſſimæ:aliud deniq; tam ſecundũ totũ/q̃ ſecundũ partem cor
ruptibile:ut quæ ex ipſis compoſita ſunt elementis. Conſimili ratione in creatis ſpiritibus idem cer
ni licet. Quorum alius penitus ac ſecundũ totum incorruptibilis:quod de Angelo & ſeparata in/
telligentia conſtat:alius utrinq; corruptibilis:qualem brutalem cernimus:medius ſit neceſſe eſt cor
ruptibilis quidem pro quadã eius parte:at nequaq̃ ſecundũ totum:qui ſpũs homĩs eſt:atq; rõnalis
aĩa. Nam quod ſecundũ totum/non aũt ſecundũ partẽ corruptibile ſit/inueniri põt nihil. Firmiori/
bus deinde argumentationibus eandem ſententiam proſecutus:atq; Auicennam imitatus oſtendit:
neq; p ſe corrumpi rationalẽ aĩam:cui nullum inſit contrarium:neq; corruptione corporis labefa/
ctari p accidens:quandoquidẽ ex corpore illius eſſe nõ pendet:ſed nec de materialibus educta pri/
mordiis:ac ſeminalibus initiis profecta eſt:ſed aliunde orta potius:unde oẽm abeſſe labem:ac lon
ge quamlibet corruptionem abhorrere nemo niſi plane rudis/& inops rationis ignorat. Si illa dun
taxat ſublata materia/forma tollit̃:quæ ipſa p tranſmutationẽ ex materia traducta eſt. Triplex cor
ruptionis genus ueteres ꝓdiderunt ſapientes. Dicimus.n.elementa corrumpi:ſimiliter & quæ ele/
mentis compacta ſunt mutuo confligentibus:atq; alterutrũ perdentibus contrariis. Fit aũt in his
non quidẽ totius:ſed partis corruptio:materia quidẽ permanẽte:labante uero/ac diſſipata forma.
Fit item contrarii a contrario corruptio:cum penitus/atq; ex toto alterutrum tollit̃:quo pacto ſanũ
ab ægro corrumpit̃: & p priuationẽ habitus:quemadmodũ de ſcientia/atq; ignorantia perſpicuũ
fit. His accedit tertium corruptionis genus:quod p accidens fieri nõ abſurde putant. Quale uideri
poteſt id quod quidem ipſum minime contrarium habet:eſt tamẽ in aliquo perinde ac in materia
atq; ſubiecto:quod p ſe corruptibile fuerit. Quod ſiquis diligenter aĩum & cogitationẽ aduerterit:
is facile norit:nulli eaꝝ corruptionũ:quas modo memorauimus/rationalem aĩam ſubiacere. Ac
de prioribus illis duobus generibus ita in promptu eſt:ut res ipſa declaratione non egeat:cum nec
ex contrariis ſit aĩa: & agentibus inuicem/patientibuſq;:neq; rurſum ipſa contrarium habeat. Ter
tium aũt illud ab anima genus corruptionis abeſſe/ratio ipſa non obſcure declarat. Ut.n.ea prin/
cipia abſq; corpore nequeunt eſſe:quoꝝ corporea fuerit operatio:ita contra:ea ſine corpore ſunt:
quoꝝ croporea operatio non exiſtit. Operationem aũt intellectiuæ animæ abſq; corpore eſſe nemo
eorũ/qui recte philoſophant̃/ignorat. Et anima igitur:ut plane rationi conſentaneum eſt:ſine cor
pore erit:nec in illo quidẽ tanq̃ in ſubiecto:atq; materia:ſed quæ extrinſecus uenit:erit in corpo

re potius ueluti in agitato & moto:ita nec nata corrumpi etiam p accidens ad labem:atq; interitũ
corporis. Quod ita eſſe:id quoq; magno eſt argumẽto:quod præfractis corporis uiribus/uis ipſa
animæ nihilo uiget ſenius:neq;.n.intellectus noſtri aciem uel infringit ſenium:uel imbecillitas la
befactat ætatis. Quod ſi oĩa fert ætas:animũ quoq; ait ille apud ſummũ Vatem/agreſtis armento
rum paſtor:Poeta magnus:atq; oĩum prædariſſimus non quod ſentiebat ipſe:ſed quod perſonã
decebat/expreſſit. Agit.n.anima eiuſmodi actione/quæ neq; compoſiti eſt:nec corporis:ſed nec eu
iuſq̃ partis eius:ſed a corpore ſeiuncta potius:atq; ita ſeiuncta:ut tam in ſeſe q̃ etiam in ſuis actio
nibus ſeparatu eſſe a corpore rationalis anima una poſſideat:ut nec pereunte materia deleatur:
et uel ſoluto corpore/ſola incorruptibilis perſeueret. Quod ſi potentiæ p obiecta noſcuntur:obie
ctum aũt intellectus perpetuum/atq; indeficiens eſt:recte contemplanti facile patebit:perpetuum
quoq; intellectum/& imortalem eſſe. Scientia & ueritas exemplo ſit perpetuũ/atq; incorruptibile
quiddam. Non.n.ſpeciem in anima:qua accidens in ſubiecto eſt/ſuum ſtatuimus intellectus obie
ctum. Id.n.per obliuionem facillime euaneſcat:ſed qua ratio rei ipſius eſt/atq; natura:quod ipſu
nullo modo interire:nullo modo deleri poſſit. Sed uniuerſale quoq;:ut ubiq; ſit:& ſemp:ut perpe
tuum:atq; incorruptibile ſit:unde quæſo uerius/q̃ ab aſtrahente ĩtellectu effectũ eſt? Qua in re nõ
modo nullus eſt mendacio/ac figmento locus:ſed etiam uera rerũ eſſentia:atque certa (ut ita di/
xerim) quidditas eluceſcit. Vniuerſale:quod æternu cenſent ſapientes/intellectus efficit:at per/
petuum a tranſmutabili fieri haud quaq̃ natura patit. Quod ſiquis aliorſum ſentit/is non modo
ad ratiocinandũ non ſatis idoneus:Sed etiam ad intelligendu tardus:ad iudicandum ſit prorſus
ineptus. Adeo uero rationalis animæ tenuis cœleſtis/atq; ĩmortalis uis eſt/atq; natura:ut quę eius
intelligẽtia comprehenſa fuerint/atq; percepta:uel ſi p ſe tranſmutationi/tempori/corruptioni pa
teant:iidem ipſis rebus/& earũ ſimul exempta cauſis:deniq; a uctore intellectu in contrarium cõ/
mutata tranſmutationi deſinant:ac tempori ſubiacere:ut appareat ab incõmutabili efficiente etiã
quæ cõmutabilia ſunt/incõmutabilia reddi/ac labi temporis eximi. Nam probe magnus Philoſo/
phus intellectum ſimplicem putauit eſſe impermixtu/ac totius concreationis expertem. Quid ſu
ſceptibilia/nõ ne ſuſcipientis/q̃ ſuſcepti naturã conſectant? Vnus Solis ardor:aliter a planta
aliter ab animantium ſemine:aliter ab elemento ſuſcipit. Et in elemento quidẽ rarefacit tantum:
in ſemine aũt plantæ diſſoluit:& germen elicit. Diſſoluit uero/ac format in animaliũ ſemine. Ad/
mittit & intellectus rem quampiam intelligibilem:& quidem ſecundũ ſuam intellectus ipſius po
teſtatem:ſed admittit plane ſub ratione quadam ſimplicitatis/perpetuitatis/intranſmutabilitatis:
quod fieri nullo modo poſſit;ſi nõ ſit intellectus ipſius uis quoq; ſimplex/ac perpetua/intranſmu
tabiliſq; poteſtas:ut uel hoc uno perſpicuo admodum documẽto rationalis animæ uis appareat:
atq; eius naturæ pręſtantia:& eiuſdẽ diuinitas quædam/atq; ĩmortalitas comprobetur. Magna eſt
animæ humanæ nobilitas/mira præſtantia/præcipuũ decus:cui & tres præclaras actiones tribuiit
ſapientes:id quod in libro de Cauſis apertiſſime declarat:unam quidem diuina:quæ cauſam pri
mam ſpectat:unde & tota defluxit:alteram intelligibilem:quam intellectualem Albertus maluit
appellare:hæc circa rerum cognitionem uerſatur per eam uirtutem:quam præcipuam ad res per/
cipiendas aſſecuta eſt cum ipſa ad tam præclarũ munus obeundum a prima cauſa ſit profecta:ter
tiam animalem:qua mouet corpus:uiuificat:perficit:atq; hoĩem reddit. Alienum aũt ab omni ra
tione eſt:poſteriorem cauſam animam ſequi:& ita ad eam admoueri:ut a prioribus auertatur:
quæ cum potiores ſint/& uiq; incorruptibiles:& ipſam ueluti illarum aſtipulatricẽ incorruptibi/
lem permanere neceſſe eſt. Cum igitur ſubſtantiam quanuis naturalis quoque operatio conſe/
quatur:accuratius contemplanti compertum eſt:quod anima/cuius tantum in natura ſpecimen
intuemur/nequaquam uł in diuina/uel in intelligibi operatione deſtruitur:in qua utraq; nihil ha/
bet commune cum corpore. Neq; enim uera atque ſubſtantialis animæ operatio pendet a corpo
re:ſed nec corporis conſectatur ingenium:manetq; anima potius ueris eius/ac prioribus præſtan
tibus cauſis:nec corpore pereunte diſſoluitur:cui & poſterius comparatur. Ille ipſe magnus im/
primis Philoſophus in libro de Vnitate intellectus/quam explodit/aſſerit in noſtra anima par/
tem intellectualem eſſe:& eam quidem rationalem appellari. Eſſe autem ſubſtantiam:ex qua po/
tentiæ manant bifariam diſtributæ:aliæ ſeparatæ:quæ nec corporeæ formæ ſunt:nec operan/
tes in corpore:corporeæ aliæ:ac uirtutes in corpore. Et ſeparatas quidem ex ſimilitudine ineſſe
dicit ad cauſam primam:per quam ſubſiſtit:atque ipſius eiuſdem eſſe perducat. Alteras illas ineſſe
animæ ſecundum eam rationem:qua anima eſt:cuius proprium eſt actum:& endelechiam corpo
ris eſſe:& in corpore quidem:inq; natura agere:cum ſic natura/& naturales uires eiuſdem inſtru
menta eſſe perſpiciatur. Quamobrem cenſuere non nulli ſitam eſſe in Orizonte quodam æterni
tatis/& temporis:intellectum autẽ/qui inde fluit:qua uidelicet anima a prima cauſa profecta eſt:
per quam & in eſſe perducat:propterea uarium/ac diuerſum fieri. Vt id quod ab ea manat:ſecun
dum quod ipſa eſt naturæ intellectualis primæ ueluti reſultatio quædam ad primã cauſam conuer
ſa per lucis ſuæ participationẽ ceu lux quædã in illa eſt:atq; hic quidem eſt intellectus agẽs. Quod

autem fluit ab ea:prout eſt ſubſtantia:per quam corporis natura ſubſiſtit: & quodāmodo continetur: & figitur:eſt utiq; intellectus poſſibilis.Quocirca & tres:eaſq; longe diuerſas ſpeculationes amplectiť. Græci θεωρείασ uocant. Quarum prima ſecūdū lucem intellectus agentis.prima & diuina Philoſophia eſt:altera ad imaginationē ſpectat:cuius eſt Mathematica contemplari. Tertia ſecundū conuerſionē ad ſenſus cōmunes circa naturalia uerſatur: & Phyſica. Atq; ex Peripateticorū ſensu eodem loco depromſit Albertus ſubſtantiam intellectualē eam:quā Arabes philoſophi intelligentiā uocāt ſubſtantiā quandā uere ſubſiſtentē eſſe:atq; ꝑ cauſas primā in eſſe defixam adeo ut ab eadem ī ſuo eſſe neceſſitatē etiam ſortiať.Nam quod ab cauſa prima eſt actu quidē eſt:exq; ea adipiſciť:ut & neceſſario ſit.Quam eandē ſententiam .xi. primæ philoſophiæ libro cumulatiſſime eſt ꝓſecutus Albertus.Sed multis tandē rōnibus intellectus unitate reiecta eandē quęſtionem antea obſcurā ac perdifficilē hiſce uerbis cōponēs. Anima eſt inquit ſubſtantia talis:ex qua fluūt potentiæ tum ſeperatæ a materia tum etiam minime ſaparatæ: & ſecundū ſe eſt incorruptibilis:ac permanens:licet ſecundū eſſe quarundā potentiaꝝ corruptibilis ſit. Atq; hæc quidem de aīa humana duntaxat & præcipere ſe & ſentire profiteť.Plura ab origine rōnalis animæ ī plura uolumina magnus hic confecit Phūs: & ueras illius cū motore primo:a quo uno ꝑfecta eſt cognationē oſtendit.Sed & ſecūdū euidentiores ꝓbationes pleraſq; philoſophoꝝ diſciplinas ac nō ignobiles hæreſes idem de aīę humanæ incorruptibilitate ſenſiſſe declarat non Peripateticos Stoicos atq; Academicos ſolū:uerū etiam Epicureos:qui magno ex philoſophoꝝ numero ſoli ab optimo ingenuaꝝ diſciplinaꝝ parente in pleriſq; degeneres fuiſſe monſtranť.Qui tam & ſi obducta blandæ uoluptatis ſpecie quibuſdam tenebris & craſſiore caligine cæcarenť:fulgore tñ coacti ueritatis quæ ſeſe uel nolētibus ingerit aīos hoīum īmortales manere poſt mortē inficias ire nō audent.Ita apud hoīum mentes:in q̄bus nō uſq; quaq; lumē rationis extinguitur:plus ualet lux ipſa ueritatis q̄ apud mollem atq; imbecillam animi partē obſcœnæ uoluptatis illecebrę.Itaq; ī calce libri eius quē paulo ante memorauimus de Natura & origine animæ Iſaac iſraelitam ſecratū dicit Heſiodum Attalum Cecinam cæteroſq; antiquiſſimos Epicureoꝝ:atq; hac una de re cum præclaris conuenire Philoſophis:īmortalitatē hoīs aīam conſtituentē:ſtatum ꝓ fœlicitatis eius ī ſummæ contemplationis exercitatione uerſari. Sæpenumero idem Phūs ad patefaciendam ſummā animæ nobilitatem atq; præſtantiam repetere nō dubitauit:cū in aliis locis tum uel maxime ubi naturā & originem animæ ſolertius inueſtigauit:nō ſolū illam naturæ ſpecimen eſſe:ſed etiam abſq; ulla hæſitatione ſolam primæ cauſæ:quæ mundū & condidit initio: & una regit oēm ſimilitudinem atq; imaginē cōtinere.

Non quidē uel ex catholico dogmate uel ex ſacris noſtræ legis inſtitutis:ſed ex ueterū monumētis atq; ex intimis adytis ac reconditis altioris philoſophię penetralibus eruta atq; deprōpta ſententia.

Quare cū & ſummatim uniuerſas naturalē philoſophiam complexus ſingula illius mēbra in unū quodāmodo corpus coegiſſet: & poſtremo de rationali aīa naturalium formaꝝ præſtātiſſima mentionem intuliſſet:adductis in mediū inſtrumentis obiectis actibus:ex quorū cognitione uirtutum quoq; ac potentiaꝝ notitia eluceſcit:tandem efficit intellectiuam aīam diuinā quandā eſſe naturā: quippe quæ nullo corporis in peculiari eius opatione egeat inſtrumēto corporea & materialia incorporaliter quodāmodo atq; īmaterialiter complectatur:materiā & materiales cōditiones abhorreat:ſola inter uires oēs ſe ipſam percipiat:ſuam ſupra ſe ipſam aciem reflectat: & quaſi demiſſa cœlitus materiale domiciliū extrinſecus ſubire uideatur:tota ſit in toto corpore & ī qualibet eius parte tota ab excellentiore intelligibili nō modo nō obruatur:ſed foueatur etiā:atq; inualeſcat magis.

Quibus ex rebus haud obſcure liqueat mentē & intellectiuam ac rationalē aīam ꝓfecto eam eſſe: qua in cunctis:quæ quidē ꝓcreata ſunt: & a reꝝ oīum opifice Deo tributa mortalibus neq; præſtabilius quicq̄ ac maius excogitari neq; penitus inueniri poſſit:cū plane pateat & diuinitatis & īmortalitatis uere illam eſſe participem.Quocirca & ī elegantiſſimo de Animalibus opere noluit animę rōnalis Albertus īmortalitatem prætereire ſilentio.Multa ſparſim diſſeruit:illa tñ accuratius .xvi. eorum libroꝝ affirmauit rationes ipſam:ꝑ quā homo potiſſimū diſtat a natura ferarum alicui parti corporis nō coniungi.Quod cū ita ſit:nec ꝑ materiā:nec ꝑ ulla prorſus inſtrumēta corporea in conceptus traduci:ſed ab eo tranſfundi potius:quod nullo modo materiæ cuipiam ꝑmiſcetur:ſed nec etiam uiribus ullis adhibitis:quæ in materia ſeminis agere uideantur.Itaq; demū concludit:nullus eius aliud habendū principiū q̄ lucem primi intellectus agentis:quem purum īmixtum prorſum impaſſibilem grauiſſimi ad unum Philoſophi profitētur. Ac rurſum Albertus eodem paulo poſt loco:Quoniam intellectus inquit nec uirtus corporea eſt:quaſi in maiore parte maior:in minore minor:neq; agens uirtus in corpore:cuiuſmodi eas eſſe conſtat:quarum exercitatio eſt ad harmoniam corporei inſtrumenti:ceu conſpectus ipſa conſpectio ad oculi harmoniam neceſſario conſequitur:quod ipſe ſolus ſit ab extrinſeco materiæ inditus: & quidem a generationis principio. Atq; hic quidem intellectus eſt:cuius eſt opus naturæ:quod ipſum opus intelligentiæ eſt:tanquam primo: & mouentis & cauſantis.Quod idem ſenſiſſe uidetur iampridem Anaxagoras Clazomenius: ſiquis recte illius mentem interpretari uoluerit. Quod quidem factitauit Albertus:qui præcipue in eius pertractationis calce ueluti per epilogū quędam conficit:ſolum intellectum eſſe diuinum:

eundemq̨ perpetuũ/imortalem/atq̨ incorruptibilẽ:quod quemadmodũ in libro de Intellectu & intelligibili apertiſſime demõſtrauit: & ipſe ſolus euiuſcemodi operationes cum habeat:tum etiam exerceat:quę quidẽ cum operatione corporei inſtrumenti quouis modo habeat cõmune prorſum nihil. Quod ſi imperitorũ uulgus ignorat:ſi noſſe piget:ſi attentiri nequit:quis niſi ex eo e grege mirari debeat. Neq̨.n.magnũ quicq̃:atq̨ præclarũ:neq̨ altum:atq̨ cœleſte cogitare poteſt quiſq̃: niſi qui animũ abducere a cõmuni cõſuetudine: & mẽtem didicit a ſenſibus ſeparare:qui nõ tam cum Scipione aphricano:qui humana uolutaret:q̃ cum Socrate potius:q ſupera deuocaret e cœlo nunq̃ minus ſolus:q̃ cum ſolus eſſe:nũq̃ negociari magis:q̃ cum ociari uideretur. Reluctãtur minuti Sophiſtę nõnulli potius q̃ philoſophi: & aiorũ obtrectant imortalitati captiunculis quibuſdã: ac ſane friuolis argutiis perire illos cũ corporibus:idcirco aſſeuerantes:quod perempto eo:quod quidem perfectum eſt:perire: & eius perfectionem ſit neceſſe. Conſtare uero a rationali anima corpus perfici:quo pereunte/una interire illam. Sed & interitum: & corruptionem ipſam:nihil uideri aliud:q̃ demolitionem quandam naturalis formæ: & quidem ſuper ea materie:quam conformat:corrumpi aũt hominem igitur & naturalem formam eius:eam uero animam rationalem eſſe:iidem putãt pendere a corpore animã:quod quamlibet eius actionẽ exiſtimẽt quoq̨ nauari cũ corpore:ac ne illo nullã fieri itellectionẽ ipſam ſatis (ut illis quidẽ uidet̃) afferre argumẽtũ:quæ cum maxime ꝓpria animæ una omniũ eſſe uideatur:nequit tamẽ ſine uiſo fieri:quod græci phantaſma uocãt. Quod ſi id nullo modo abſq̨ corpore ſit:cõſimiliter & ĩtellectus habebit. Illud aũt cõtra animę imortalitatẽ plurimũ cẽſent habere momẽti quod complexionis uarietatem:quę ſua corporis eſt:igeniorũ atq̨ animorũ uarietas cõſequat̃:ut ꝓpterea forma materiã comitetur:quod tota in ea quodãmodo obruta ſit:atq̨ demerſa:ut ĩ quauis diſpoſitione nullo pacto naturalis eaꝝ ſocietas dirimat̃. Præterea tradidiſſe:Ariſtoteles/molliore carne hoĩes:mẽte quoq̨ acriore eſſe:hebetiore cõtra:quorũ horridiora ſint corpora. Melãcholicos quoq̨ ingenioſ:obtuſiores aũt eiuſce humoris expertes. Alia præterea ſolent afferre:qui cõtra animi imortalitatẽ uel pertinacius:uel forte ignauius diſputare cõtendũt. Cum ea ſint euiuſcemodi oĩa:quæ facillime recta adhibita rõne ſoluantur. Nam duo illa:quæ primo loco obiecta ſunt:facile ſe ĩprobãda demõſtrãt:cũ ad eas formas ꝓculdubio referãtur:quæ ipſe ꝑ ſeſe ſubſtãtiæ minime ſubſiſtẽtes ſint:animã aũt rationalẽ ꝑ ſe ſubſiſtere nemo ſit:qui neſciat:qui qdẽ ratione utit̃. Quod uero ad uiſum ꝑtinet:id noſſe nihil negocii eſt. Lõge.n.alia ĩtelligendi ratio eſt animæ:q̃ diu uerſatur ĩ corpore:atq̨ ea:quę mox cõſequitur a corporis cõtubernio ſegregata. Alteri uiſo & phãtaſmate opus eſt:altera cõtra corpus aſpernatur quoad corpore uacat: & corporeũ quodcunq̨ adminiculum reformidat:ſed hac de re opportuniore loco fuſius. Facile id quoq̨ ĩ ſomno ꝑſpectu eſt:quẽ dicimus mortis imaginẽ. Multa ſæpenumero cernere aĩo eſt præter omnem uiſorũ: & phãtaſmatũ rationem. Fit.n.ibi tũ ad ĩtellectum agentem cõuerſio: & ꝑ quãdam ſeparataꝝ illuſtrationẽ ſubſtãtiaꝝ multa nõ nunq̃ dormiẽtibus ĩnoteſcunt. Quod uero adiicitur de cõplexionis uarietate:hoc utiq̨ ꝑ ſe animæ nequaq̃ inſidet:ſed accidit potius. Atq̨ id omne a uiſo & phãtaſmate ẽ:unde & id totũ fieri itelligimus:quod certe neutiquã eam uim habet:ut etiã ꝑniciẽ animæ:atq̨ exitium ualeat ĩportare. Sed illud ad ſuã tuẽdam ſentẽtiã:quaſi oĩum firmiſſimũ afferũt argumẽtũ quod Hippocrates magnus ille philoſophus: & Medicorũ celeberrimus omnium Sẽtire uiſus eſt:nõ nunq̃ ĩ uehemẽtioribus corporis doloribus præſertiꝫ ſi dolẽtes nõ ſentiãt:mẽtem pariter ægrotare. Quod aũt ægrotet id ab interitu non abeſſe:ſed cõmori potius. At fallunt̃ q ita exiſtimãt:neſcii ꝑ Phyſicorũ more/mentẽ nõnũq̃ appellari:nõ quidẽ intellectiuã aię partẽ & uim diuinã illam:quæ homini eſt cõmunis cũ ſupis:ſed animaleꝫ uirtutẽ in corporis inſtrumẽto ſitam:quæ ipſa nõ niſi ꝑ accidens ægrotare dignoſcit̃:quod uidelicet ad inſtuendũ inſtrumẽto ſenſum impedit̃ a morbo:quemadmodũ in iis:qui cancro laborant:/perſpicue cernit̃. Nam atræ bilis frigiditas uſq̨ adeo ſenſum intercipit:ut membrũ & morbi locus etiãꝫ inſenſibilis fieri uideat̃. Virtutẽ aũt ꝑ accidens ægrotare plane oſtendit Ariſtoteles: profeſſus ſeniorẽ ſi utiq̨ iunioris ſibi oculũ aſciuerit/æque acriter atq̨ iuniorẽ cernere. Fallunt̃ nõ nulli ſæpe æquiuocatione quadã ipſius aię:ut quæ ꝓpria ſenſibilis & uegetabilis ſunt ad rõnalem atq̨ intellectiuã transferant:cũ tria hæc non eadẽ certe rõne uerſent̃ in corpore. Nam uegetabilis atq̨ ſenſibilis nec de materia/nec de iſtrumẽto utiq̨ cõporis ſegregat̃. Atq̨ eo utraq̨ perit pereunte corpore:quo cũ tota ꝑmiſcet̃:atq̨ confunditur. Contra uero rõnalis nulli prorſum corruptioni patet:quandoquidẽ tota cœleſtis eſt: & corporis contagiis oĩo nihil obnoxia. Quare tanta multiplicium/ac firmiſſimaꝝ probationũ rõne perſpecta/& ſummorũ inſuꝑ Philoſophorũ adhibita auctoritate/atq̨ allata ſententia exploratã eſſe arbitror aiorũ ĩmortalitatẽ iis præſertim/qbus propoſitum eſt/certã ſincerãq̨ indagare ueritatẽ potius/q̃ uana eius rei blandimenta ſectari:quæ naturę quadã deprauatione procliues ad libidinẽ aĩos ad ꝑniciem plerũq̨/atq̨ extremũ excidiũ nõ ſolum inuitat: & allicit:ſed interdũ cõpellit:etiam miſerabiliterq̨ ꝑducit. Nihil eſt.n.oĩuꝫ:quæ quidẽ ad hoĩuꝫ uitã/ac rõnẽ ſpectãt:quod ſolertiore cura/laborioſiore induſtria/acriore ſtudio ĩueſtigare ac noſſe debeamus/q̃ perenneꝫ durationẽ/ac uerã aiorũ ꝑpetuitatẽ. Qua certe cognita/ſordeſcet nobis lubrica/ac momẽtanea hæc:quæ dicit̃ uita:mors tñ habẽda potius: & ad eam noſtra oĩs uertet̃ in-

tentio: in qua ſi recte hanc ipſam/quā mortalē exigimus/ac ſcite comparare inſtituerimus: uere fœlices tandem/optāt compotes perpetuo beati eſſe poſſimus nam facile tum patebit duplex ille animorū curſus corporibus excedentibus: & biuiū illud/quod nō modo philoſophorū uocibus: ſed etiā ſacrorū Vatum carminibus celebrat: ut iis qui pie uixerint/expeditus ſit ad cœlum aditus: qui uero male/ac perperam deuium illud iter ſecluſus a beatorū concilio: ut ita demū diuina iuſtitia compleatur: quæ uere tribuat cuiq; ſecundū propriam dignitatē: bonis quidē cœleſtia præmia: improbis uero æterna ſupplicia: alioquin magna uideri poſſit rerū oium perturbatio/atq; confuſio: ac forſitan indigne/& iniuſte nimium comparatū: cū in hac mortalis uitæ turbulentiſſima tempeſtate circūſlue re impios ſecundis rebus: uexari ſæpenumero uideamus aduerſis & aſperis optimos ac ſapientiſſimos quoſq;: & quati grauius calamitoſam eorū uitam: atq; exagitari malorū procellis. Igitur oībus perſuaſum eſſe debet: nō ſolū cadentibus corporibus manere poſt mortē aīos: ſed etiam totum aliquādo hoīes ſurrecturū a mortuis: & reuicturū eodem ipſo/quod antea fuerat indutus/reſumpto corpore: ut qui in carne & in uoluero corporis: uel iniuſte/ac turpiter: uel integre/atq; īnocenter uixerit: debitam operibus mercedē referat: & pro actæ uitæ uarietate ac merito æquum pretium/ac iuſta piacula exigat.

❡ Auguſtini Dathi Senenſis de īmortalitate animi: præcipue ſecundum Alberti Magni ſententiam/tertius liber fœliciter explicit.

❡ Præſtantiſſimi Oratoris/pariter & Philoſophi Auguſtini Dathi Senenſis de īmortalitate animi pro diui Thomæ Aquinatis ſententia: ad Franciſcum Ninū compatriotam/uirum quidem philoſophiæ laude/ac Medicinæ artis gloria præſtantiſſimum: Liber quartus fœliciter incipit.

SI quiſquam ullo fuit tempore: quem ſummis laudibus dignū exiſtimare debeamus: & ampliſſimis quibuſq; mactare honoribus: ſtatuo unū oium primū extitiſſe Thomā Aquinatem: eum/quē Latium genuit: Pariſius prædiu tenuit: ſacrum cœnobium profeſſorē habuit/eorū: quos catholici uulgo Prædicatores appellāt. Huius uitam magis doctrinā ne an ſanctimoniā efferam: neſcio incredibile dictu eſt: quantū natura atq; ingenio ualuit: q̄ magna eruditione: q̄ exquiſita rerū ſcientia: quāta diſciplinarū uarietate: quanta ingenuarū artium notitia/& laude præſtitit: q̄ ammirabili ſapientia & uirtute: quanta uitæ integritate/atq; inocentia claruit. Si fuit diſputator ſubtilis: ſi concionator uehemens: ſi optimus bene uiuendi præceptor: ſi præcipuus indagator ueritatis: ſi difficilium & altiſſimarū quæſtionū perſpicuus illuſtrator: ſanctiſſimę pietatis defenſor illuſtris: acer impietatis hęreticæ: ac falſi dogmatis inſectator. Præclarus ſalutarium inuentorū artifex: aſtipulator uirtutū: uitiorū expulſor. Falſi oppugnator: propugnator ueri. Qui recondita arcana naturæ i lucem ꝓtulit: Chriſtianam religionē auxit: fidē orthodoxam & catholicam confirmauit: actiuam philoſophiam docuit: contemplatiuam diſſeruit: uera demonſtrauit: improbauit falſa: ſoluit ambigua: obſcura patefecit: nullius laudatæ diſciplinæ/probatæq; doctrinæ expers. Ac tam & ſi etiam cuiuſq; ſummi oratoris huius uiri laudibus ſit impar oratio: & de tanti cœlitis ſplendore ſilere ſit forſan tutius: q̄ pauca loqui. Facit tñ incredibilis magnitudo meritorū: ut cū de illis ſatis digne fari neſciam/minime tñ tacere potuerim. Cum præſertim unus ſit doctiſſimorū hoium iudicio Thomas: qui natus ad res præclaras/& ad ſummę uirtutis/ac doctrinæ decus/diſputando/inſtituendo/ſcribendo/enucleando plurimū adiumenti hominum generi/atq; utilitatis attulerit. Mirum in modū rudibus ſimul ac doctis profuerit. Neminē paſſus ſit ſalutaris inſtitutionis ſuæ dulci: ac ſuauiſſimo carere pabulo. Quā plurimos irretierant peracuta Auerrhoi argumēta/& nodoſa ſophiſmata: ut iam perſuaſum pleriſq; uideret: quod dę mundi æternitate/& de unico ī oībus hoībus intellectu/no nūquā ille pertinacius potius q̄ ſubtilius tradidiſſet. Vnus hic imprimis torrenti obex appoſitus/eum rapidi fluentis/atq; impetum cohercuit. Cœnoſa unda conſedit: turbulētior æſtus deferbuit. Limpida aqua renituit: ut iam facile proſpiciat: ac plane liqueat/a ſummo opifice/ac molitore Deo/quē motorem primū Phyſici uocant/mūdū & cœlū omne initio conditū: & eiuſdem rectoris arbitrio/atq; ammirabili ꝓudentia gubernari. Homini uero cuius mundus effectus gratia: & quę mundus continet/procreata ſunt oia: creatā a Deo uno huius datore formę: de nihilo mentē atq; intellectiuam aīam inſpirari: ac ſingulam ſingulis ſine dubitatione tributā. Sed quoniā eiuſdem īmortalitas aię paulo uidebaī obſcurior.

❡ Explicit id omne quod repit/& inchoatū eſt libri quarti/de animi īmortalitate ab Auguſtino Datho.

❡ Celeberrimi tum Philoſophi tum etiam Oratoris Auguſtini Dathi Senenſis in librum quintum de animi perpetuitate/exordium fœliciter incipit.

CVM VARIA Ac multiplex ſit differendi uia/ad quod Marcus Tullius præſertim in libris de Finibus/bonorum et malorum diligenter aduertit/et diluciadandæ ueritatis non eadem doctiſſimorum hominum conſuetudo/ea tamen mea ſententia omnium uidetur eſſe probatiſſima: quae in inueſtigando uero/ordine/ac ratio/

ne progreditur. Hac utuntur ii qui ſuam ponunt ſententiam: rationem afferunt: ſuorum confir-
mationem adiungunt: obiectorum ſolutionem: & alienorum improbationem minime prætermit
tunt. Id multi iampridem ī chriſtiana religione maximis diſciplinis inſtructi erudite ac ſcite feciſſe
noſcunt̃: præcipue qui a Thoma Aquinate ſunt inſtituti: cumq; his Bonauentura Balneoreginus
is qui ad diuũ Franciſcũ ſacris ſtigmatibus celebrem proxime ſanctitate acceſſit: eruditione & doc
trina ſummos quoſq; ſapientes æquauit. Quod cũ; aliis locis perſpicue declarat̃: tum ī ea quæſtio
ne uel maxime cernit̃: in qua de animæ humanæ ĩmortalitate diſſeruit: ea de origine eius: atq; in-
corruptibili natura conſtituens: quæ & Ioannes Scotus quaſi quidã chriſtianus Socrates: quę Fran
ciſcus Maro diuinar̃ rerum ſubtilis pſcrutator: quæ Alexander Aleſius: cuius doctrinæ ut pleriq;
oẽs aſſentiuntur: ita refragari nemo audet: quæ Nicolaus Lyrius præcipuus ſacror̃ eloquior̃ in-
terpres: quæ uel Ioãnes Iandunus comprobauit: quẽ tam & ſi Auerrhoi captum ſtudio intellectus
unitas parump a uero deflexerat: poſtremo tñ ad ueritatẽ ratio reuocauit: ut & ſuas cuiq; homini
aiam præſcriberet: & cuiuſq; pariter incorruptibilem pmanere autumaret. Qui oẽs cæteros imita
ti præſtantiſſimos uiros: q pene ĩnumerabiles ī diui Franciſci diſciplina & ſacro ordine floruerũt:
eandem ſententiam ita muniere: ita roborauere: ut delirare atq; inſanire uideant̃ qui perire cum
corporibus aĩas opinentur: quar̃ ĩmortalitatem ĩprimis diuus Bernardinus Senenſis: noſtri ſæcu
li deliciæ: & ūnicus quidam ueritatis aſſertor: argumentis atq; orationis copia uera ratione fretus:
oĩbus facillime pſuaſit. Nam hic peritiſſime gratia pmulta ac lõge difficillima: quæ uix in gymnaſiis
& ocio probare poſſe uident̃ ii: qui totos ſe magnar̃ rerum ſtudiis dediderũt: & ætatem oẽm ac tẽ
pus in rer̃ cognitione collocauerunt: luce quadã incredibili uerbor̃ & orationis ſplendore effecit:
ut tam multis q̃ paucis pbabilia uiderent̃. Sed nil mir̃: cũ in eius pectore uerſaret̃: qui & pfectas
ſcientias habet uocis: & ita oĩs ueritatis eſt auctor: ut plane ſine eius lumine cæcutiant mortales in
tenebris. Peropportune Bernardinũ in huius ſæculi labe: cũ iam oĩa ĩnumeris complicarent̃ erro-
ribus: & facinore: flagitio: ſcelere cuncta redundarẽt: conceſſit bonitas diuina mortalibus: q mul-
to certe mirabilius conſuleret humano generi: & ad rectam uiuendi uiam: & ad pietatis ac religio-
nis cultũ redigeret: q̃ is quiſquis ille fuit: qui primus diſperſos ferar̃ more in ſiluis & mõtibus ho
mines cõgregauit: & ad uitæ ſocietatem ac uirtutis exercitatiõẽ compulit. Tanto inq̃ mirabilius
quãto difficilius eſt uino & nequitia fœdatos: ac penitus inſidente flagitii macula: & peccati ſorde
emendare pollutos: q̃ rudes: & rer̃ integros oĩum conformare: & quod hor̃ mens ad uirtutem ca
piendam natura duce facilior eſt: illor̃ lõga uitior̃ cõſuetudine pertinaciter obſtinata obdurat. No-
uit una cũ cæteris ſapientibus architectus ſapiens Bernardinus: niſi ſtabili atq; optimo iacto fun-
damento: fruſtra quicq̃ ſuperædificari. Hæc uero ſane pbant: ac uere conſtituunt: qui inquirere &
indagare iſta accuratius contenderũt: ii aĩos hoĩum intellexerimus: etiam cũ ex hac uita migraue-
rint: ſemp uicturos: nec diſſolutis corporibus interire: nec in hac uitæ huius calamitate: quæ tam
circũciſa: tam momentanea cernit̃: ut fugacis ac leuis umbræ inſtar: q̃ celerrime euaneſcat: aut ſta
tuta bonis pręmia: aut ſupplicia improbis. Hic certat̃: alibi coronat̃. Hic ſerit̃: alibi metit̃. Hic la-
boratur: alibi percipitur. In huius ſæculi certamine atq; agone contendimus poſt uitæ huius ſtadium
palmã adepturi. Hic effodimus: quod nobis ī futuro æuo pretium referendũ eſt. Hic negociamur
ut poſt hanc uitam ditemur. Hic cũ multiplice ac ſæuo hoſte confligimus: ut non ī tempore: quod
citiſſimo tranſgreſſu cuncta uorat: ſed in æternitate incorruptam atq; ĩmarceſſibilem coronã aſſe
quamur. Nam illa apud ſapientem Concionatorẽ inſipientẽ: atq; impior̃ uox eſt. Humanæ uitæ
exiguũ eſt tẽpus: & non eſt refrigerium in fine hoĩs: nec eſt ullus qui agnitus ſit reuerſus ab infe-
ris. Quia ex nihilo nati ſumus: & deinde erimus: tanquã nõ fuerimus oĩo. Quod q dicunt: atq; ita
ſentiunt: ii ad hanc: quã mortales degunt uitam: totos ſe accomodant: nec ſperantes unq; meliorẽ
nec futurã penitus cogitantes. Sed hi præter figuram: nil habent hoĩs: atq; humũ deiecti: & in cę
no prorſum uolutant̃: quatenus ſenſu mouent̃: id ſolũ amplectunt̃ quod adeſt: & a rõne menteq;
auerſi: ad corporis oblectamenta uertunt̃ ueluti pecora: quæ natura uentri obedientia finxit. Hoc
igitur diuino afflatus numine aĩaduertit Bernardinus: & corripiendæ ſtultæ uanitatis & turpitu
dinis: ac nequitiæ abolendæ perſtudioſus: miſeris noſtri æui mortalibus uirtutis ſtudium pſuaden
dum: & amorem iuſtitiæ infundendũ ſtatuit. Itaq; in diuinis ſuis concionibus quas apud pleroſq;
nõ ignobiles pplos: & nõ modo ī omni hetruria: ſed ī toto quoq; Latio & frequẽter: & ſplẽdidiſſi
mas habuit de animæ ĩmortalitate: locutus nõ ſolũ benedicendo ſuaſit: ſed etiam ſubtiliter enu-
cleando diſſeruit. Ac tam & ſi nouiſſet uera pfatum Ioannem Damaſcenum diuinum apud Græ-
cos theologum: qui ea quæ p legem nobis per Prophetas: per Apoſtolos: per Euangeliſtas tradita
ſunt a ſciſcẽda: ſuſcipienda: cognoſcẽda: amplectenda: ueneranda eſſe: ac nihil præterea inquirẽdũ
aſſeruiſſet: Alexandri tamen Aleſii: Ioannis Scoti: Petri Aureoli: lepidi Bonauenturæ: cæteror̃q;
maximor̃ Philoſophorum: ac Theologorum fultus argumentis: & ſubtilibus perſcrutationibus:
firmioribus rationibus: quaſi quibuſdam ſpiculis: atq; armis inſtructus: & incorruptibilẽ perma-
nere aĩa;: & quanq; die nouiſſimo ſuũ atq; idẽ; (ut aiũt) numero reſumpturã corpus: ac diuinũ
iudiciũ ſubiturã: alias quidẽ ut ĩmortali fœlicitate lætet̃: aliam aũt ut tartareis cruciatibus affligat̃:

& argumentari & demonſtrare ſolitus eſt. Quamobrem crebro Bernardinus tum in ſacris delubris tum etiam in compitis prophetico more declamabat: inuitabat uulgus hoium: alios ducebat: trahebat alios: ut ad uoces Lyrici noſtri diuini enunciatoris/oraculi ſacri uatis Dauid uenirent: audirétq; narraturum ſeſe/quanta fecerit animæ noſtræ oium conditor: & mũdanæ molis opifex Deus. Et cũ cæterorũ/qui probe argumentati ſunt: tum Bonauenturæ rõnes in mediũ afferebat: qui in hunc modum imortales aíos eſſe: atq; incorruptibiles comprobauit.

¶ Prologus explicit. Liber quintus fœliciter incipit: ex Bonauenturæ Balneoregini potiſſimum ſententia: ac diui Bernardini Senenſis.

CVm enĩ uariæ extiterint de animi ímortalitate ſententiæ: & hi corruptibilẽ putauerint: pleriq; incorruptibilem: q extingui cũ corporibus aías exiſtimauerunt: leuioribus quibuſdam documentis adducti non tam ueram proſpicientes rõnem/q̃ ſpẽm quandam: & ueluti exteriorem faciem cõtemplantes: Paulũ apoſtolum quaſi eiuſce opinionis auctorem proferunt: q ad Timotheum ſcribens: ſolũ Deum imortalitatem habere teſtet: ut ſoli Deo: quod eſt creatori conueniat: longe a creatura ſit aliena. Cumq; occurrat a nonullis profitẽtibus ſoli Deo imortalitatem natura congruere: ueɋ; creaturæ eandem quoq; gratia fuiſſe tributam: contra iidem inſtant uehemẽtius: aſſerentes gratiam nequaq̃ repugnare naturæ: ſed nec naturam uariam illam efficere/cõſeruare/ac tueri potius. Quod ſi creatura ois eſt natura mortalis: q poterit p gratiam quod aiunt/imortalis fieri? Non erit igit imortalis aía. Creatura enim. Teſtem quoq; proferũt Ioannem Damaſcenũ prodentem: omne quod a uerſione initiũ ſumpſerit/tandẽ & in uerſionẽ ferri: atq; ita deſinere. A uerſione cępiſſe rõnales animã facile patere: quoniam creata. Ita & in uerſionem uergere: quę prorſus imortalitati uidet eſſe contraria. Obtrectantibus uero/ac profitentibus p ſe quidem animã ad uerſionem eſſe procliuẽ: at ſublimeri manu: ac poteſtate conditoris: rurſum obſiſtentes Auguſtinũ produnt ſeptimo librorũ: quos de Ciuitate Dei ſcripſit: ſtatuentem/cũ de Deo uerba faceret: ita ea quæ condidit miniſtrare: ut ea nihilominus naturæ parere ſinat: atq; a proprijs motibus nõ auertat. Igitur nec obſiſtere animæ: quin naturam ſequat: quandoquidem ad corruptionem natura procliuis eſt aía. Ariſtotelis aũt etiam auctoritate obſtinatius obdurant. Nam corrũpit intellectus/inquit/quodam intrinſecus corrupto: ſed certe nõ aliunde intellectus labes eſt: q̃ a corruptione rõnalis animæ. Non igit imortalis fuerit. Quin etiam rõnem adiciunt: & eo pertinacius noſtræ ſentẽtiæ obluctant. In corpore natura aíam pati: id quod in promptu eſſe arbitrant: paſſionem aũt magis/magiſq; repetitam detrahere aliqd/ac deturbare ſubſtantiæ: qua ui aũt detractione atq; obiectione facta/nõnullam quoq; corruptiones fieri neceſſe eſt. Atq; ita p eam nõ nihil labefactari ſubſtantiæ: atq; eiuſcemodi ſubſtantiam oẽm corruptibilem: proinde rõnalem aíam corruptibilem deprehendi. Eandem dolente corpore condolere: patiente plane compati. Quid nam igit prohibet & moriente cõmori? Illud uim maximã habere arbitrant: cum ita ratiocinando inferunt. Si ſit/inquiunt/ſubſtantia incorruptibilis aía: nõ ne & quæ illi reſpondeat actio: & ipſa quoq; incorruptibilis fuerit? Neq; .n. unq̃ ſubſtantia/a propria actione deſtituit. Quocirca ſi uel pereat: uel certe lędat: una quoq; tollat: lędaturq; ſubſtantia. Cum igit lęſo corpore/lędi/atq; interpediri conſtat rõnalis actum ſubſtantiæ: quæ ipſa utiq; intellectio eſt: lędi & ipſam ſubſtantias arbitrant. Erit igit pro eorũ opinione/animæ rationalis ſubſtantia corruptibilis/atq; mortalis. His igit & auctoritatibus & argumẽtis cõmoti/noſtræ cauſæ aduerſari imortalitatem animi ſtudioſius oppugnantes: ad res autẽ conſiderandas/parũ & temporis & diligentiæ adhibẽtes/temere ipſi ſibi aſſentiuntur: & quaſi uictores petulantius aſſertoribus ímortalitatis inſultant. Sed hi longe a ratione/longe a ueritate aberrant. Nec quid aut certo affirmandũ/aut plane negandũ ſit/ſatis acute perſpiciũt. Quæ aũt a claris auctoribus tradita ſunt/ea praua & adulterina quadã/ut ita dixerim/interpretatione detorquent. Multo aliter res habet/id quod uera ratio/ſummorũ philoſophorũ traditio/ſanctorũ auctoritas/ueterũ ſapientũ teſtimonia liquido ac perſpicue manifeſtant. Sed nos cęteris nunc poſthabitis rõnes eas pſtringemus: quæ id quod ꝓpoſitũ modo eſt/& uehemẽter cõfirmẽt: & faciliime tueant. Bifariam namq; naturã ipſius animæ conſiderare/atq; explorare liceat. Nam uel rõne ordinis aíam uel ipſam ſecundũ ſeſe ſpectare ſolent: q res grauiores diligẽtius perſcrutant. Et in ordine quidem alias uniuerſæ creaturæ: alias rõne diuinæ iuſtitiæ: alias rõne eius/qui ꝓpriæ naturæ finis cõgruit. Secundũ ſe uero aliter quo ad uirtutẽ: aliter quo ad actũ: alias deniq; quo ad obiectũ ptinet. Ita fit: ut ſex modis: q a nobis expoſiti ſunt: naturã ac uim aię pſpicere & conſiderare poſſimus. Illa oins prima occurrit: p quã conſiderat in ordine ad ea/quæ in uniuerſitate mũdanę molis ſunt ꝓcreata. Qua qdẽ ex re ad oſtendẽdã aię ímortalitatẽ/duplex orit ratio. Prima eiuſcemodi eſt. Nam in creaturarũ ordine: quæ qdẽ in totius cęli ac mũdi fabrica cõtinent/hinc materias primã repimus: illinc ultimã formã. Aeque uero ad uniuerſi abſolutionẽ & plenitudines/ac multo fortaſſe magis ultima ptinet forma/atq; materia ipſa prima. Quę cũ ſit ímortalis atq; incorruptibilis/conſimilem quoq; & illam eſſe quis neget? Illa uero omnium Philoſophorum uoce atq; conſenſu/anima rationalis eſt.

Fuerit igitur & ipſa incorruptibilis. Ad hanc illa quoq; accedit ratio. Nam ut hoc/quod cernimus
mundanæ molis opus perfectū atq; abſolutū ſit/ex ta re conueniat/diuerſa eoꝝ quæ ꝑcreata ſunt
genera/& eoꝝ quidem differentias/ꝑfecta quadā rōne combinari. Ita enī ſpēs: ita eius ꝑfecta con
ſtabit integritas. Triplex nanq; aīaduertenda ſubſtantia eſt: & una quidē in eo: in quo magnitudo
eſt/atq; ea certe incorruptibilis: quod de cæleſti corpore perſpicuū fit. Altera deinde: quæ nec ipſa
magnitudo ſit: nec magnitudini iuncta: & ea plane incorruptibilis pleniſq; oībus cōperta. Nō ne
igit/ne quid ꝑfecto deſit/tertia ſit adhibenda: & ipſa quoq; incorruptibilis: quæ cū magnitudo nō
ſit/magnitudini tamē mira ſocietate iungatur? Hanc ſane putāt ſapientes/rationalem eſſe aīam:
quā tanti natura eſſe uoluit: ut pp eam cuncta etiam procreata uideant. Atq; ita ex ꝑfecto uniuer
ſitatis ordine haud dubie cōficere liceat aīam rōnalē/īmortalē exiſtere. Arguit & diuinæ iuſtitiæ
ratio noſtrā ſententiā: quæ cū ꝑfecta ſit/ac totius ꝑfectionis exēplar/nūq̄ deflectit a recto: nūq̄ a
iuſto diſcedit: ſi iuſtus ē dn̄s/& iuſtitiā diligēs: quæ una atq; eadē cū illius eſſentia eſt: Iniquitatē aūt
maxime abhominat: & odit. Quo circa nullū irretributū bonū patitur: nullū inultū malū. Recte
nanq; ꝑ Prophetam dicit. Iuſtus dn̄s oībus in uiis eſt: & ī oībus quoq; ſanctus operibus. Sed quo
tus quiſq; in hac mortali luce/ul' meritis afficit præmus: uel debita ſceleribus ultione mulctat? In
futura nanq; uita plurimus iuſtitiæ relinquit locus. Ibi tum boni beati futuri ſunt: recepturi autē
uirtutis præmium perēnis uitæ fœlicitatē: iuſtas mali luent pœnas: dabuntq; ſua nequitia atq; im
probitate digna ſupplicia. Quibus ex rebus efficit: ut & cōſtituere aliam poſt hanc uitā/& īmorta
lem hoīs aīam ſit neceſſe. Inſtant contra nōnulli: & quod de iuſta retributione tradit mentoꝝ/ita
demū ſatis/ſupq; impleri putant: quod fieri poſſit uti aīa: quemadmodū & corpus aliqñ ſuſcitata
reſurgat: atq; ita iuſtæ retributionis fiat compos. Sed hoc parū conſulto: parū conſiderate fertur.
Nam cū ſit aīa: quod uera ſentit ratio/creata de nihilo: ſi forte corruptioni pateat/prorſus tendat
in nihilū. Non igitur illa/cui uel præmium/uel pœna debeatur/ſuſcitari queat: ſed alia de integro
procreari. Atq ita minime iuſtitiæ fiat ſatis/ſi alio meritū/alio pretiū referat. Illud præterea accu
ratius præclarus Bonauentura doctor conſiderandū cenſet: ad diuinam quoq; ſpectare iuſtitiam:
ut nihil/quod quidē bene/iuſte & cū uirtute fit: in malū porro/atq; improſperū exitum cadat. Lex
igitur diuina/naturæ ratio/iuris ſanctio/ſummoꝝ uox philoſophoꝝ/gentium conſenſus ſuadet/
mortem obeundam potius/q̄ a ueritate tum uitæ/tum iuſtitiæ deflectēdū. Quod ſi forte tota poſt
hanc uitam intereat aīa: ac penitus deleat: & iuſtitia quā adepta poſſideat/una pereat neceſſe eſt.
Ita fiet: ut eiuſcemodi mortis perpeſſio/quæ iuſta perhibet: quam aſciſcendam edicit: quam recta
probat ratio perperam: & quidē ſimpliciter ſiniſtrorium euadat. Quod certe a diuina iuſtitia lon
ge alienū uideri debet. Ex cuius ordine ſane illuſtris fit (ut ſapientes putant) īmortalitas aīoꝝ.
Quod ſi aīam rōnalem conſiderare uelimus/ex quadā rōne atq; ordine finis: quem proprium ſpe
ctat/facile quiuis/uel mediocriter eruditus/īmortalem cenſebit. Vltimo nanq; ſemoto fine: q oīuꝫ
principaliſſimus eſt/ac ſuperne cōſtitutus/cæteros mouet: atq; impellit omēs: reliqui fuerint irriti
ac prorſus inanes. Atq ultimū/& finis/& extremū cuiuſuis rationalis actionis/& operis perfecta
beatitudo eſt. Hoc igit ſi ſubſtuleris oīa quæq; agit aīa/fruſtra ꝑfecto egerit. Quod ſi id abſurdū
atq; abſonū uidetur/uti certo eſt: neceſſe eſt ſtabilire ultimū illud: ac firmiter conſtituere. Verum
ut probe alteꝝ Latii lumē Seuerinus inquit Boetius/& philoſophoꝝ cohors/una eademq; pariter
uoce conſentiunt/beatitudo ipſa/quo cunctoꝝ mortaliū aſpirat oīs: atq; anhelat intētio: ſtatus de
finitur bonoꝝ oīuꝫ cōgregatione ꝑfectus: ad quē uere & cumulate cōficiendū/īmortalitatē adhi/
beri oportet aīoꝝ: ſine qua eiuſcemodi bonoꝝ conflatio/ul' manca/atq; incohata: ul' certe ſit pror
ſus inanis: ut facillime pateat/ad incorruptionē natā rōnalē aīā/atq; ad īmortalitatē adipiſcēdā.
Quid quod eandē ītelligimus natura beatitudinē/perinde/atq; ultimū extremūq; bonoꝝ expete
re? Nihil aūt temerariū: nihil ocioſum ī naturæ fundamētis ꝑſpicit. Sūt enī oīa naturæ opa: ut
modo ordine/ſpecie quadam āmirabili: ita etiam conſilio/prouidentia/optima quadam rōne in/
ſtituta: ut aīam rōnalem oēm/& intellectualem creaturam natam fateant uiri ſapiētes ad ueram
fœlicitatē ac beatitudinē aſſequendā. Sed nulla beatitudo abſq; perfecta ſecuritate/nec ſine īmor
talitate abſoluta ſecuritas. Vbi enī mors cadere poſſit: ibi & mortis mœtus: quo quid a beatitudi/
ne alienius: quid fœlicitati magis poſſit eſſe contrarium? Atq; ita ex ordine animæ ipſius ad finem
perſpicuum oībus fieri debet īmortalem illam nō obſcure habendam. Quod mea quidem ſenten
tia ſatis/ſuperq; patefacit triplex ille uidelicet ordo: quem abunde expoſitū arbitramur. Quoꝝ pri
mus finem atq; ultimum bonoꝝ ſpectat: alter ſummā diuinæ retributionis æquitatem/diſtrictio
nemq; iudicii: tertius uniuerſitatis abſolutionem/ac mundi totius integritatē. Quod ſi animæ uim
ac propriam uirtutem exquirimus: quod quarto erat loco propoſitum: id quoq; ſe nobis argumēti
offert. Nulla enī materialis & corruptibilis uirtus nata eſt: ut ipſa ſe ſupra ſe reflectat: id quod ne/
mo non plane norit: niſi forte/cuius (ut dici ſolet) craſſa nimium Minerua eſt. Anima aūt ratio/
nalis ſecundum propriam eius ipſius actionē id proculdubio efficit: dum & intelligentia ſe ipſam
comprehendit: & ſtudio præterea/atque amore complectitur. Vt ſapientiſſimo cuiq; tandem in
promptu ſit: nec materialem illam/nec corruptibilem: ſed cōtra potius incorruptibilem/atq; īmor

talem eſſe. At ſi uirtus incorruptibilis/ & ſubſtantia utiq; incorruptibilis. Illud ꝓpoſiti noſtri etiam certiſſimũ documentũ extat. Nam ſi eam uirtutẽ/ natura incorruptibilẽ arbitrantr: quę quanto a corruptibili corpore ſeiungit̃/ magis ac lõgius ſegregat̃/ eo fit uegetior/ ac potẽtior: qs neget eam tum animis noſtris ineſſe? Quo eni magis corpus & corruptibilis caro ſubigit̃/ edomat̃q;: q homo exterior appellari a catholicis conſueuit: tanto certe uehementius/ altiuſq; attollit̃ ſpiritus: qui interior homo nõ temere/ nõ imerito nuncupat̃. Hinc philoſophoꝝ mors/ & philoſophia mortis meditatio eſt. Hinc ille diuinus Socrates/ uel potius animus eius quodãmodo ſeiunctus a ſenſibus incõniuẽs atq; imobilis ab oriente Sole ad eundem iterum orientem ad ſuperiorem contemplationẽ perſtare ſolitus erat: ut ſi dicere fas eſt/ ſublatus uideret̃ in cęlum. Hinc paluſtrem ac peſtilentem ad philoſophandum locũ Academiam delegit Plato: quo macerato corpore/ expeditius/ ac multo facilius rebus contemplandis intenderet. Nam ꝑ eiuſmodi a carne receſſum/ & quandam cũ corruptibili corpore impermixtionẽ animi uegetat̃ uirtus: atq; ob id quoq; incorruptibilis atq; imortalis oſtendit̃: ut præter cæteras/ quæ ſupra allatæ rõnes ſunt/ ex uirtute etiam rõnalis animæ eiuſdem imortalitas illuſtret̃. Quod ſi ad eius ipſius operationẽ noſtra conuertatur oratio/ ex eadem ipſa multo certe patebit conſpectior. Cuiuslibet eni ſenſibilis ſubſtantiæ/ quæ quidẽ ſecundũ eſſe/ atq; durationẽ pendet a corpore/ a corpore idem ſine dubitatione pendeat actio. Sed cuius adeo ſit hebes ingenium: quin plane norit/ ea ſæpenumero agere animã/ atq; obire mentem: quæ nullo modo proficiſcantur a corpore? Id eſt. n. intelligere: nam quum intelligit mens/ nullum ſibi corporis inſtrumentũ accomodatur: ut neuticam animæ rõnalis duratio pendere a corpore uideri poſſit. Abſoluta prorſus a corpore eſt mentis actio: & quæ illius maxime propria eſt/ abſq; ullo corporis explet̃ comercio. Ab ſe aũt labefactari mens/ ac diſſolui nequit: quippe cui nulla ſit/ unde oĩs labes oritur/ contrarietas. Vt quod in ſe eſt/ incorruptibilis plane ſit/ atq; imortalis habenda: quæ res eo inſuper argumento dilucidior fit: quod cuiuſuis corruptibilis ſubſtantiæ ſpatio tempore antiquatur: & collapſa ſeneſcit. Id aũt ab animæ rõnalis ſubſtantia uehementer abhorret: atq; ita alienũ uidetur: ut nõ modo temporis diuturnitate nec extenuet̃: nec minuat̃: ſed augeſcat potius ætate: ac maius indies incrementum ſuſcipiat. Decreſcãt cætera fortaſſis i ſene: quod diuus noſter Hieronymus uſurpabat: ſola ſapientia: ut imortalis eſt eius poſſeſſio Iſocrate teſte: ita ſemꝑ cum ætate accreſcit ſimul. Si in ſenioribus ſapientia eſt/ & in multo tempore & longeua in ætate prudentia. Quo fit: ut ex propria quoq; ipſius animæ actione/ perpetuitatis ratio/ atq; imortalitas eluceſcat. Poſtremo ſi ad illius obiectũ cogitationem uerterimus: id eni ſexto loco nobis propoſitũ fuit: ita noſtræ ſententiæ patebit ueritas: ut pene nullus relinquat̃ dubitationi locus. Cum eni duo ſint: quoꝝ alteꝝ cognoſcit/ cognoſcitur alterũ: primũ potentia eſt: alterũ obiectum. Ita eni præcipue noſtræ tempeſtatis uſurpant Philoſophi. Ea igitur oportet eſſe ratione concordia/ ac certa proportione congruere. Nata eſt rationalis aĩa ad ſapientiam capeſſendaꝫ. Huic ſubiecta ueritas eſt: quaſi materia/ quam tractet/ & in qua uerſetur: ut præclare. M. Tullius ait. Atqui ueritas Aurelio Auguſtino teſte in corruptus pręſertum Soliloquiorũ libris/ incorruptibilis eſt: quandoquidẽ uim eiuſcemodi habet: ut ipſa quoq; abnegatio ueritatis primitus conſtituat ueritatẽ. Quare cũ & cognoſcens aĩa/ & cognita ueritas ratione conueniant: ſintq; inter ſeſe ꝓportione conſimiles: animæ imortalitatem imortalitas ueritatis: cui ſoli inſipientes & expertes ueritatis/ & rationis hoĩes aduerſantur/ mea quidẽ ſententia faciliime comprobabit. Quæ profecto ratio nõ modo arguit imortalem aĩum de ſcientiæ atq; intelligentiæ ueritate: uerum etiaꝫ ab ea quæ nihilo præſtabilius minus eſt/ ueritate inq̃ uiæ atq; iuſtitiæ. Eſt enim & ipſa quoq; utpote excellentiſſima oĩum ac præclariſſima uirtus/ perpetua atq; imortalis. Quod quidem in Sapientiæ libro ſanctus & eloquẽtiſſimus Cõcionator oſtẽdit. Quod ſi imortalis iuſtitia/ & eius capax & particeps imortalis aĩus. Illud oĩbus debet eſſe compertũ: uim quamlibet/ ſi corruptibilis ſit/ haud ambigue lędi a ſuperexcellenti obiecto/ ceu oculoꝝ obtundi aciem a ſplendidioris fulgore lucis: & obſurdeſcere nõnunq̃ aures uehementiore ſono: ut eorũ/ qui ægyptũ accolũt: ubi Nili aquæ dum ad Ethiopũ catadupi properãt/ tam uiolẽto inter occurſantes ſcopulos uehunt̃ agmine: ut ruere potius imenſo fragore/ q̃ fluere uideant̃. Natus eſt ſenſus/ atq; oĩs eiuſcemodi uis animalis imbecillior in medio potius q̃ in extremo ſeruari: ſed & oblectari quoq; uehemẽtius. Quod cõtra rõnali animæ uſu uenit: quæ dum altiora ac magnificentiora cogitatione complectit̃/ nihilo tñ deterius minora atq; inferiora intelligentia compręhendit. Vegetat̃ potius: roborat̃: augeſcit: & mirũ quendã in modũ ſupereminentis: & clariſſimæ lucis obtutu/ & cognitione lætat̃. In percipienda uero/ quæ oẽm ſenſum ſuperat: & humani uires antecellit ingenii/ Dei ſapientia/ longe maioreꝫ q̃ in quarumlibet creaturaꝝ cognitione reꝝ iucunditatem ac delectationem aſſequitur. Vt obiecto collata rationalis aĩa plane ſeſe incorruptibilẽ præſtet. Itaq; ſi ſubſtantiam uirtus: ſi uirtutem actio: ſi actionem obiecta res indicat: cũ per hanc triplicem conſiderandi rõnem patefactum ſit/ imortaleꝫ eſſe aĩam: ſi uel in ſe: uel comparate ſpectare illam inſtituerimus/ omnifariam eius perpetuitas atq; imortalitas declarat̃. Vt plane illam incorruptibileꝫ profiteri debeamus: ac nullo modo interitui & corruptioni obnoxiam. Quod non modo catholica fides obtinet: ſed & præclara ueterum ſapientia/ ac recta oĩs argumẽtat̃ ratio. Ac tam & ſi multa & pene inumera afferri poſſint ad aſtruendam

hanc de animi īmortalitate ſententias: una tamen certior: atq cæteris omnibus accomodatior uia eſt: & huius inueſtigādæ ueritatis ratio/cognitio/ac pſpectio finis. Nec id quidē uel temere/ uel iniuria: qñ finis iis/quæ ad finē ſunt/neceſſitatē conſtituit. Id uero cū primis effeciſſe perpendit̄ Aurelius/& quidē uere Aureus Auguſtinus in iis libris/quos caſtigatiſſimos tum de Trinitate/tum de ciuitate Dei conſcripſit. Nouerat. n. id quod dubiū nemini eſſe debet: q rerū naturā uł mediocriter fuerit inſtitutus: fuiſſe initio rōnalē aiam/ad ſummā adipiſcendā beatitudinē ꝑcreatā. Hoc ipſa rerum artifex/ac ueritatis magiſtra natura. hoc ingenitus cunctis mortalibus appetitus: hoc recta/& quæ nunq̄ fallit̄ ratio edocet. Hoc nō ſolū ſapientū eruditio/atq doctrina: ſed etiā ipſum imperitorum uulgus/gens oīs/& natio hoīum uniuerſa fatet̄: hos ſolos exceperim: in quibus totū rōnis lumen extinctū eſt. Quis. n. neget/id uelle oēs/ſe fore beatos? Atq beatū facit bonorū cumulata/ac certa poſſeſſio. Sed q beatus ſit: q quod adeptus bonū eſt/uel carere eo/uel iacturam eius pati poſſit. Inde/n. naſcat̄/neceſſe eſt/& metuendi/& dolendi ratio. In quē uero aut metus cadit/aut ægritudo: cadat & miſeria/neceſſe eſt. Quis nō uidet? At miſeria maxime beatitudini aduerſat̄. Quod ſi rōnalis aīa capax beatitudinis nata eſt: quę ipſa natura īmortalis eſt: facile pſpicit̄/ex parte qdem finis: quā tantopere auęmus exquirere īmortalitas aīorū. Hinc ſunt illa Seuerini Boetii: quem Chriſtianū Varronē habendū ducimus: illa inq̄ luculenta: & grauia: quę is Philoſophiā loquentē facit: unde ueluti a puriſſimis fontibus ueritas manat. Oīs mortaliū cura: quā multiplicīū ſtudiorū labor exercet/diuerſo qdē calle ꝓcedit: ad unū tñ beatitudinis finē nitit̄ ꝑuenire. Eadē īmōrtalitas ſi rōnalis aiæ formā perceperimus/nihil obſcura patebit. Quod. n. ad participandā aſſequendāq beatitudinem facta eſt: uel creata potius: eaq in eo ſita eſt: quod uere ſummū/ultimū/æternum/interminatum/incommutabile bonum eſt: facta idcirco eſt capax Dei aīa: inq ea Dei: cuius & præclarum opificium eſt: expreſſa imago/atq ſimilitudo eſt. Sed neq uera imago Dei ſit: neq abſoluta diuinitatis expreſſio/atq inſignis forma: ſi anguſtis uitæ circunſcripta limitibus/aliquando mortis termino concludat̄. Quod ſi/id quod res habet/imago Dei aīa rationalis eſt: nullo modo attingere eam poſſit interitus/ac mortis labes. Sed nec finis/nec forma tantū: ipſa quoq materies: ſi ita appellare licet/imortalitatem animæ rōnalis oſtendit. Nā id ipſum/quo ſiue aīa/ſeu eius forma eſt/tanta certe dignitate/tanto decore eſt: ut diuinā illam imaginem inſignē reddat: quæ utiq nobilis materiei paret/& præclara conditio. Ea uero formæ tam excellenti/tamq ammirabili ſplendore prēditæ incredibili quodam appetitu copulat̄: ac nectitur. Iſq omis ita demū in ea ipſa conquieſcit: ut nullo modo aliam præterea queat formam expetere: & unam illam amplectat̄: unam deoſculet̄: una contenta ſit. Cum utręq arctiſſimo nexu/indiſſolubili uinculo/atq optima quadā colligatione iungātur. Quoniam uero/quod tam pfecta ratione aptum/iugatumq eſt/id diſiungi/& diſſolui uelle: ut ſapientes iure affirmant: non eſt Dei: hic unus comprobat̄ creationis auctor: hic unus opifex/atq effector rōnalis animæ: ille ipſe perpetuus conſeruator. Vt ab efficiente quoq cauſa non deſit eius ipſius īmortalitatis ratio. Itaq tam ab auctore/q̄ ex ſpecie/atq forma/& ex quodā (ut ita dixerim) proportionali ſubiecto: oīum uero maxime ex fine plane perſpicuū fit: aiam rationalem/quod tanto perquirimus ſtudio/a creatore Deo effectam de nihilo/perpetua duratione ſeruari: ut iam nihil hęſitantes/& optimis ac ꝓbatiſſimis rationibus facti certiores iis argumentis aſſentiamur: ac penitus inhæreamus: quæ paulo ante de animi imortalitate in medius ſunt allata. Quippe quæ deliteſcentē/& occultius abditam: ac difficultatū ſcrupulis/quaſi quibuſdam obductā tenebris/ueritatem in lucem proferūt: patefactam reſerant: ac ueram ſapiētiam profitentibus exploratiſſimam reddūt. Omnino. n. quattuor diſtingūt ueteres ſapiētes cauſarū genera: quod magnus & acutiſſimus Ariſtoteles in libris de Naturali auditu: de generatione animaliū: de rebus diuinis præcipit: atq itidem cū cæteri probant Philoſophi: tum imprimis Aphrodiſius Alexander in præclaro de Fato uolumine/mox complures Peripatetici optima ratione confirmant Nos de rationali aīa/ſiquod mouet: & efficit: ſiquod eſſentiæ rōnem præbet: ſi quo conſtat: ſi deniq cuius cauſa: & finem ſpectemus: undiq ſe nobis: quod tandem cerni licet/immortalem præſtat. Et. n. recte argumentatum Bonauenturam cenſemus: ex cuius ſenſu hæc potiſſimum deprompta ſunt: cuius ſolers ingenium: cuius exquiſita doctrina: cuius ſuauis oratio & ueritatem plurimū illuſtrauit: & ſtultorū hominū/atq improborum confutauit errores. Ac proinde mirabile dictu: cū ab hinc annos. cc. mortē obierit: ita tñ lingua eius uigore quodā icredibili ac mira uiuacitate præſtat: ut uel mortuus fari poſſe uideatur. Extat nobile illius ſepulchrum Lugduni: & celebre monumentū clarum cæteris ornamētis: clarius doctiſſimi/& ſancti uiri miraculis/& gloria. Hic cū multa de permanente poſt mortem anima diſſeruiſſet/neq a catholico dogmate/neq a recta Philoſophia diſceſſit/apprime cōfirmatus quæ eadem a Ioanne Scoto: cui propter eximium ingenii acumen/ſubtilis diſputatoris uulgo cognomentum inoleuit/ſolerti inueſtigatione tractant̄. Nam hic præceptor cum primis mea ſententia diligentiſſimus facillime oſtendit/quid nam cæteris formis interſit. Itaq & in ſuis uniuerſalibus cōmentariis hiſce de rebus inueſtigationē aggreſſus diſſeruit/nō idem eſſe īntellectiuæ: atq eſſe totius/cuius illam partem eſſe conſtat. Quare & ſoluto corpore/in ſuo animā intellectiuam eſſe perſtare. Idq omnino ac penitus tam per ſe q̄ per accidens incorruptibile prorſum ſtatuit. Cum contra corruptibile uide

ri poſſit: ſiquis idem eſſe utriuſq; profiteatur: quaſi una: eadēq; foret aīæ eſſentia ſimul atq; cōpoſiti. Cōpoſitum. n. uere corrūpitur. Quod quemadmodū generatio terminari uideatur ad ea geniti ita eſſe corrupti uideri debeat terminus: a quo corruptionis ipſius: ac ſolutionis initiū. Proinde duraturam intellectiuā aīam: ēt dehiſcente cōpoſito. Cæteras uero quæ qdem materiales formæ ſint toto diſſipato in eſſe minime diutius pmanſuras. Atq; hæc quidem Scotus. Sed iam tandē hunc locum ſatis ſuperq; decurſus arbitramur: ut perſpicua: atq; illuſtris animi īmortalitas uideatur: nec ꝓpter quid iam tandē quempiam lateat: ni forte ex cordem: atq; ois & cōmentationis: & ratiocinationis impotē. Neq; illa huic cauſæ ad uerſantur: quæ contra a non nullis obiecta ſunt: ſiquis cōplicatam animi notionem euoluere: ac recte explicare uoluerit. Quod ſi ſolū Deum īmortalem Apoſtolus profitetur: id ſane ea ratione intelligendū ē: quod is unus ꝑfecto ſit: q ipſe ſua ui: atq; ineffabili: & incōpræhenſibili poteſtate: nulla aliunde petita ope: ut ſublimi: ac ſupereminenti maieſtate: ita & imenſa quoq; atq; interminata æternitate ſeſe tuetur: ac ſeruat. Animus ipſe tam & ſi pro ſua origine ad īmortalitatē & natus eſt: & factus idoneus: nullo modo tñ abſq; cōditoris præſidio ſe in eo īmortalitatis ſtatu incolumē ſe præſtare poſſit: Neq;. n. uim tantā niſi uitæ auctor: & unus immortalitatis largitor obtineat. Actius inexplicabili bonitate: a qua ī Timæo Platone teſte: omnino longe abeſt ac faceſſit inuidia: ut mundi ſtus procreatio: ſū perennis duratio: ita & uitæ perpetuitas & ſummortalitas oritur animorū. Nec hoc quidē eorū naturæ pugnat: quo ad ea principia: ex qbus conſtitui feruntur: ſed eorū potius principiorū expectationem ſouet: ac ſeruat. Quod ſi a uerſione aīa primordium ſumpſit: qppe quæ de nihilo condita: ac propterea ad uerſionem uideri debeat natura produci: id quod Ioannes Damaſcenus tradidiſſe oſtenditur: hoc ita intelligendū putant ſapientes: ut eiuſcemodi productas non quidē a quopiā ſit appetitu uirtutis: id. n. longe abeſt a uero: ſed a defectione quodā potius: atq; inanitate: qua creatura facta de nihilo ē: at ea quæcūq; tandē inanitas eſt: eius poteſtate: q eādem de nihilo pereat: tota faceſſit: Amoliēq; eas ſummus opifex: qui ita ſemp rationali aīæ præſto eſt: ut eam nunq̄ ſua ope deſtituat: ut eo fulta: ac ſubnixa præſidio extinguiri nunq̄ poſſit. Nec obſiſtit Auguſtini quæ contra affertur ſententia: Vera nanq; dicit præcipuus ueritatis illuſtrator. Proprios naturæ motus ſuis ipſius relinquit habenis naturæ cōditor: & eos illā ꝓculdubio agere ſinit: q uidelicet ab originali profecti principio: ad efficiendū quidē non autē ad deficiendū ſpectant. Qua eadem ratione: & gratia non pugnat naturæ: non aduerſatur non obeſt: iuuat potius cōditā: adiuta perficit: perfectā continet: ac fouet. Perperā deinde nonnulli Ariſtotelis uerba interpretantur. Corrūpi intellectum quodam intrinſecus corrupto: Veritatem ſimul labefactare conantur: & præclaro atq; grauiſſimo Philoſopho ſunt iniurii: cuius diſtorquent ſententia: atq; aliorium trahunt: atq; tanta: tamq; diligentis naturæ: & ueritatis inueſtigatoris mens fuit. Sæpe multos æquiuocationes fallunt. Neq;. n. corruptibilē uſquā Ariſtoteles intellectum ſtatuit: qui & alias ſæpe: & in tertio plane librorū: quos περι ψυχῆσ quod eſt de aīa ſcripſit: & impaſſibiles protiſus affirmat: & interitus porro: atq; corruptionis expertē. Verum intellectū: quęs pro intellectione ipſis quoq; Grāmaticis comprobantibus: ac pro ipſa intellectus actione tam Ariſtoteles q̄ cæteri nōnunq̄ uſurpant Philoſophi: ipſam inq̄ opationem intellectus quā exercet intellectus in corpore magnus phūs tradit: impediri nōnunq̄ ac ꝑturbari: læſo ac deprauato interdum interiore quopiā: uel imaginationis ipſius uel cuiuius ſenſibilis dūtaxat inſtrumēto uirtutis. Hoc enī ita interpretatū & facile iudicio ſenſus patet: & palā frenetici teſtanť: quos quidē nō tam ueneria conſopiant q̄ uinciant potius Hippocratis uincula. Quod q pati aīam perhibēt: fieri autem ut a patiente illa uehementius etiā ſubſtantiæ aliquid deturbeť: quod cui accidit: eidem & corruptio: ii ſibi duplex reſpōſum habeant. Non. n. ſi cadit in aīam quæuis paſſio a læſa ſit aīa: quæ ipſa nō lædiť: : ſed p quandā (ut ita dixerim) quā Græci σύνπαθειαν uocant: atq; ego hoc loco compaſſionem q̄ conturbationē interpretari malim. Hoc aūt omne ad læſum referendū corpus eſt: ut nō de ſubſtantia quicq̄ aīę depereat: ſed corporis qui cū iungiť potius quando unū ex duobus factum eſt: Abſurdū aūt corporis detrimenta ad labē aīę perniciemq; transferre. Quid ſi fateamur nō ſolū quoad uerſetur ī corpore: ſed uel cū inde euolarit aīas pati! Nō. n. quodcūq; patiť: continuo & corrumpiť. Alius certe generis habenda ea labes & corruptio eſt: quæ nō quidē p partis detritionem adeptionēq;: ſed p iugem quandā: & continuā quietis ac tranquillitatis interturbationem fit. Quod teſtari poſſint: q etiā extra corpora perpetuos apud īferos perpetiuntur cruciatus. Qua de re opportunior fuerit explicandi locus. Quod aūt de condolendo diciť hoc tantiſper aīas attingit: dum corporis compedibus detineť utriuſq; icolumi iunctione. Quam quoniā mors dirimit: nequaq̄ conſequitur aīam: corporis liberā uinculis mortis cōmunio. Nam p ſeiunctionē a corpore tollitur e medio condolendi cauſa. Quinq̄ non eadē eſt cōmoriendi: quæ compatiendi ratio. Ita enī aīa rōnalis capax lætitiæ & uoluptatis eſt: ut ſit etiā doloris atq; ægritudinis. At ita contra particeps uitæ eſt: ut ſit penitus mortis expers & totius imunis interitus. Poſtremo ne qd reliquum ſuper ſit ambigui per accidēs fit: ut rōnalis aīa q̄diu uerſatur in corpore: quicq̄ intertrimenti in ſuis opibus patiatur. Nam cū ingenti quadā pronitate ad corporis ſocietatē feratur ſuas cū illo opatio neſciſcit. Vires præterea ſenſitiuæ uirtutis intellectiuæ deſeruiunt: & eius ad res conficiendas uſq;

eo amminiſtræ redduntur: ut ueluti ſatellites quidam menti potius: q̃ quod dicere ſolebat Themiſtius ſenſu cõmuni pateant: & ea extrinſecus aduecta importent. Quę interiore mentis agitatione tum uolutanda: tũ pſpicienda ſint. Vt propterea cognitio oĩs oriaẽ a ſenſibus: & ſi quis uno careat: & ſcientia: quæ p illũ ſuppeditetur: careat neceſſe ſit. Hinc fit: ut nequaq̃ integris: & corporis inſtrumentis: & ſenſibus: diuerſantis in corpore mentis quoq; agitatio & prurbari: & cõpediri uideatur. Quæ nil tamen ipſa læditur: qn illęſa potius: atq; integra eius acies ſoluta corporis uinculis: peracri ſuo obtutu libera fruitur: quę autẽ craſſiore uolutata corpore/quaſi nebula quadã obiecta cernebat mox totius ignorantię diſpulſa caligine: uelut in clariſſima luce perſpicua contuetur. Sed ſuo loco de his fuſius, Merito igitur iure accuſandi ſunt uel ſtulti quidã nebulones: uel impii ſectatores uoluptatis: q mortales aĩos conſtituerunt: quos tacita natura ammonet: ſuadet ingenita nobis: atq; inſerta cognitio: ipſa quoq; firmiſſima: atq; irrefragabilis ratio demoſtrat manere poſt mortem: Cum duplex ſit igitur uitæ curſus: alter uirtutis: uoluptatis alter: cõtẽnenda uoluptas: amplexãda uirtus eſt. Illa perditionis ẽ: hęc uia certa ſalutis. Illa ad æternos cruciatus: hæc ad ĩterminatę fœlicitatis oblectamenta perducit. Per illã miſeri ppetuis torquentur ſuppliciis: per hanc ĩmortales animi beato: ac ſempiterno æuo fruuntur. Viã uirtutis omni conſectantur ſtudio ſapientes inanibus fallacis uoluptatis deſpectis illecebris: ut reportent tandẽ p labore requietem: pro ignominia gloriã: p breui iactura ĩmortalia gaudia. Via uoluptatis ſtulti: atq; inſipientes gradiũtur: q ludicrę/atq; ĩanis capti iucunditatis ſpecie: uia relicta Regia/denſos ſequntur anfractus: ad perẽnes luendas pœnas præcipites deiciuntur ad inferos. Quod qui ĩmortalitatẽ pręcognouerit animorũ: tutum ſibi: atq; expeditum ad beatitudinem iter comparabit.

¶ Subtiliſſimi diſputatoris: atq; Philoſophi: & uehemẽtiſſimi Oratoris/Auguſtini Dathi/Senenſis/de Animi immortalitate/liber Quintus fœliciter explicit.

¶ Exqſita doctrina Philoſophi: & ſcientiæ copia uiri/Auguſtini Dathi Senenſis liber Sextus incipit de Animi perpetuitate/pro ueterum Philoſophorũ/atq; imprimis Socratis/Platoniſq; ſententia.

FVere multi quondã tum apud Græcos/tũ etiã apud Latinos nobiles: atq; illuſtres Philoſophi/& ſapientia: ac doctrina clari: quales ii ſeptẽ: quos uetuſtiſſimos: & eorũdẽ rerũ cognitione: & ſciẽtia inſignes Græcia celebrat: quales apud Romanos. M. Tullius Latini lumen/ac decus eloquii. Qualis. M. Varro rerũ diuinarũ: atq; humanarũ longe peritiſſimus: ut hoc uno/Lactantio Firmiano teſte: ne apud Græcos qdẽ uixerit doctior: alii ṗterea cõplures. Verũ cæteros oẽs unus Socrates antecelluiſſe ferẽ auctoritate/& gloria: ut uniquẽamodũ ueteres ṗdunt hiſtoriæ: quod & doctiſſimorũ hominũ teſtimonio cõprobatur: Prudẽtiã: ac ſapientiã oraculum Delphicũ ad iudicauerit. Nã & propter eximiũ ingenii ſplendorẽ: ac ſummam ſcientiæ copiã/terreſtre quoddã habeatur oraculum. Neq; n. ſolum hũmana pcaluit: ſed philoſophiam quoq; (ut ait. M. Cicero)primus deuocauit e cælo: in urbibus collocauit: & in domos introduxit/& coegit de uita. & moribus: deq; rebus bonis: ac malis qrere: Vt ſplendidore ingenio uiri exẽplari quodam cælitus demiſſo: beatæ uitæ rationem effingerent: & uitam deorum imitarentur in terris. Gloriam Socrates contempſit humanã: cladem humani generis aſpernatus eſt uoluptatem: popularem auram/& ĩſani uulgi: ac ſtultæ plebeculæ plauſus uelut ſæuiã peſtẽ fugit. Animũ ad res ṗclaras cõtulit: totũ ad ſapientiã/rectaſq; rõnes cõuertit: ad finẽ bonorũ aſſeq̃ndũ: ad ueritatẽ pſpiciẽdã: operã omnẽ: & cogitationẽ adhibuit. Siqdẽ ea uera ſapiẽtia ẽ/cui quaſi ſola materia: quã tractet/& in qua uerſetur: Cicerone teſte: ueritas ſubiecta ẽ. Quoniã uero oẽs Philoſophorũ familiæ/ab hoc uno: tanq̃ omnium parente ortæ: ac proſeminatæ ſunt/ad unã quoq; oẽs in eo maximæ laborauerunt/ut ſe potiſſimum tueri Socratis ſententiam oſtentarent/exiſtimantes tantiſper ſe ueros Philoſophos ẽe/ſi uere Socratici eſſe uiderẽtur. Multa docuit/multa diſſeruit/multa illuſtrauit: quæ ad uitã hominũ cõformandã/quæ ad uirtutẽ capeſſendã/quæ ad fœlicitatem adipiſcendã pertinerent. Sed quod iniquo ferendũ aĩo eſt/uoce duntaxat/& lingua ṗfuit. Nullæ extant eius litteræ: nulla ingenii monumenta. Scripſit omnino nihil: nihil librorum edidit. Periſſent ṗclara eius uiri decreta: ac ſalutaria dogmata: ſi nõ illa Plato litteris/atq; ĩmortalitati cõmendaſſet/iure optimo laudãdus: cũ in ṗceptorẽ bene de ſe meritũ/grauiorẽ ſe pſtiterint q̃ diſcipulũ expertus erat. Multa quidẽ ſcripſit Plato. Dialogi extant cõplures: qbus ille mirifice delectatus ẽ. Vbiq; loquentẽ facit Socratẽ. Quiq̃ uero pcontãtes diuerſis locis/diuerſas quoq; ĩducit pſonas/uni tñ. Socrati/& iudicandi auctoritatẽ/& diſputatiõnis oĩs palmã tribuit. Sũma queq; ſtudia/atq; officia debenẽ parentibus/ſed certe nõ iis inferiora/a qbus ṗcepta/atq; inſtituta manarint. Sunt illi generationis auctores/hi uero alumni animorũ/ac beneuiuendi duces. Fecit igiẽ magna cũ laude/& approbatione oĩus Plato/q ṗ cæteris oĩbus Socratẽ maxime ſemp coluerit/ac ueneratus ſit. Quod ſi idẽ Platoni Ariſtoteles pſtitiſſet/ut oẽs diligẽtia mortales/atq; ſtudio ſuperauit/ita plenitudine laudis/& cumulo gloriæ fuiſſet certe ſuperatus a nemine, Quod ſi forte uiſus ẽ Aurelio Auguſtino Platonis impar elogo/minime

tamen benedicendi contēpſit ſtudium: quin potius ad ſummā rerum doctrinam/oratoriā quoq facultatem adhibuit: & Prudentias cū Eloquentia iunxit. Quãuis.n.M. Tulius optimus harum re rum iudex: co teris Ariſtotelē Philoſophis pręferens. Platonē ſemper exceperit: tñ tantus in utroq ſcientię ſplendor effulſit: ut alterum alteri præferre non auſim. Vno pſtare uiſus eſt Plato: quod de animo: ū mortalitate ſocratem ſecutus: & locis pluribus: & multo certe fuſius: atq copioſius eſt lo cutus. Plurimū.n. pertinere ad rectam hominis ratonē arbitratus eſt; ſi quis ſenſerit: nequaq̃ aĩos cū corporibus interire: neq omnia morte deleri. Hoc unum recte: & pręclare uiuendi ſtabile fun/ damentum iacitur.

℄ Explicit id omne: quod extat libri Sexti Auguſtini Dathi Senenſis de de animi ꝑpetuitate.

℄ Auguſtini Dathi Senenſis: uiri ſane & Oratoriæ facultatis: ac Philoſophię gloria præſtan tiſſimi: in librum Septimū/de animi ĩmortalitate: ex Ariſtotelis opiniōe: pemiū icipit.

FErdinandus Cordubenſis ſuperioribus annis/uir magno ingenio: & oĩuz diſciplinaꝝ eruditione apprime inſtructus: & ut Hiſpanus nequaq̃ indiſertus: more quodā Leon tini Gorgię: ac ueterꝝ Sophiſtarum in noſtræ urbis Fano: eo quod (ut plęriq ſenſiſſe) Chriſtianorum omnium templa ſuperat: aliquando ſeſe ad oĩa reſponſurum profeſſus eſt: quæcunq in quouis doctrinarum genere ſibi fuiſſent propoſita. Aderant iuris Pō tificii: legalis prudentiæ: Medicinæ: Eloquentiæ: Mathematicæ inſtitutionis: diuinæ quoq ſapientię Doctores: ac profeſſores percelebres. Varia: ac longior multis de rebus habita diſputatio eſt. Et cū pleroſq in diſputando concertatores ſuperaſſe uideretur: ut quaſi inferiores terga darēt: poſtremo Petro Ruſſio noſtrę ętatis Philoſophorū: ac Theologorū facile principe: cū in mentionem rationa/ lis animę uentū eſſet: contra differente: diſceſſit tandem nequaq̃ ſuperior. Sed cū multa & ſubtili/ ter explicuiſſet: & dixiſſet compoſite: illud abſurdius affirmare eſt auſus: nunq̃ Ariſtotelē peripate/ ticum: pter q̃ in Metaphyſicis libris: idq uno tantum loco: animi ĩmortalitatē aſſeruiſſe. Quaſi ue ro Philoſophorū oĩuz pene ſummo; id aut obſcurū/aut ambiguū foret: quod qui ignorat: non mo do Philoſophus habendus nō eſt: ſed ēt turpiter ab eruditis omnibus irridendus. Quod ſcito Gor gię: in quo tanta doctrinę uenditatio erat magnis de rebus differenti facile uſu uenit: refellente illū parente Philoſophorū Socrate: q ſe nihil ſcire profiteretur: q̃q̃ ſapiētiſſimus Apollinis oraculo fue rat cōprobatus. Magnā: mea quidē ſententia: acutiſſimo ueterū oĩum: ac doctorū pene doctiſſimo omniū Ariſtoteli facit iniuriam: quiſquis illū aſſerat tam pauca/tā ſtrictum/tam negligenter ea de re locutum: in qua tum inueſtiganda/tū etiam ꝑnoſcenda: tanq̃ grauiſſima oĩum: quę qdem in omni Philoſophia tractantur: pręcipua ſapientis exercitatio ſita eſſe debet. Nam q uel ignorauerit: uel ne gauerit: uel deniq dubitauerit: manere poſt mortez animos: is proculdubio hominum uitam pror ſum labefactat: atq confundit: & bonorum: ac malorum finem: unde omnis philoſophandi ratio pendet: radicitus conuellit: funditus euertit. Multa Ferdinandus memoriter: atq eleganter. At fu/ gitilibus memoriam crebra in pleriſq locis/de animi ĩmortalitate Ariſtotelis cōmemoratio. Et in li bro: quem περὶ ψυχῆς quod ē de aīa ſcripſit. Id ipſum penſioribus uerbis ſępius conteſtatur uere gnarus omniū: & ſpeculationē de aīa: quæ forma hominis eſt: omniū eſſe maximam earuz conſide rationum: quę quidem in naturali Philoſophia uerſantur. Quocirca & in actiua: & contemplatiua Philoſophię parte: de anima: deq eius ĩmortalitate: & ſępe: & multa attulit: q̃ nos maiore ex parte: pro uirili noſtra: quantum memoria ſuppetet: & in unum conficere: & breui annotare: atq in hos commentarios conicere inſtituimus.

℄ Prohemium explicit. Narratio deeſt: & cæterę: quę narrationē. Sequuntur: omnes abſolutæ orationis partes.

℄ Auguſtini Dathi Senenſis/in librum Octauum de animi immortalitate: pro. M. Tullii Ci ceronis: Latini patris eloqui ſententia: proloquium fœliciter incipit.

LAudat ſubtilis Cōmentator Auerrohus Ariſtotelem Stagiritā: qui Peripateticam diſci plinā primus inſtituit: & eius Philoſophi etiā: atq etiā ꝑſpecta pſtantia: tm̄ ei tribuit: ut affirmare nō dubitet/fuiſſe: in quo natura humanę pfectionis uires intēderit. Quo.n. homo ui rōnis: & mētis cœtera animantia antecellit: & eminet: hoc Ariſtoteles: ut ipſe quidem opinatur/ingenio/doctrina/& rerum omniū maximaꝝ cognitione: & cumu/ latiſſima quadā ſcientię laude cœteris preſtat hominibus: ut citra eius uiri facultatem: bonitatemq ingenii: ac ſummam diſciplinę magnitudinem: qui ſunt: & qui fuerūt reliqui omnes fuiſſe uidean tur: cum pro Auerrohi ſententia: totum in hoc uno naturę eluxerit ſpecimen. Sed aliis aliī tantam cedunt laudem. Hi Platoni: quem Deum Philoſophorum uocant: illi Hippocrati Choo: quem di uinam uirtutem ad hominū ſalutem tuendam habuiſſe ferunt: nonnulli Aurelio Auguſtino: quē gnarum omnium ingenuarū artium/nulla cuiuſq̃ fere doctrina diſcipulum fecit. Ioannes Chriſo

ſtomus cuius iudicium improbare non auſim: Paulo illi diuino homini: ac terreſtri numini: Do-
ctori gentium. Sed hic ſit nobis unus exceptus qppe ī cęlo potius: q̄ in terris inſtitutus. Cæca ſunt:
uere inquit Plato: amantium iudicia. Trahit ſua quenq; ſententia. Alii alios magis probant. Me ſi
quis cogat: meam ferre ſententiam: & ſi partim ingenio: minus ualeam iudicio: iudicio ne: an amo
re ductus neſcio. M. Tulium Ciceronem quatenus progreditur naturę lumen: cœteris oībus lōge
antepoſuerim: nec ſolū ingē: in eloquētię laude: cuius illi conſenſu omnium palma tribuitur: uerū
etiam maximarum rerū uel cognitione uel gloria. Dicat Catullus noſter lepidus uates hunc diſer-
tiſſimus Romuli nepotū quot ſunt: quotq; fuere & qdē oēs: quotq; allis erūt in annis dicā ego ſum
mum fuiſſe oratorem: perfectū philoſophum quod idem Hieronymus eius ipſius: quē laudat nō
diſſimilis: idem flumen Tullianę facūndię Lactantius Firmianus comprobat: uere perfectū philo
ſophū: optimum Senatorem: Imperatorem clarum: Iuris conſultorum peritiſſimum: Iuris conſul
tiſſimum peritorū. Sapientia conſilio animi magnitudine doctrina: ingenio pſtantiſſimum. Pluri
mū in negocio claruit: in ocio ſumma cum dignitate uerſatus eſt. Se ipſum probo excoluit: cœteris
omnibus hominibus profuit eloquentiam habuit: qualem nemo unq̄ mortaliū eſt aſſecutus. Philo
ſophia ut Latinis litteris naſceretur: effecit. Domi: militię claruit: ſaluam rem publicā fecit: nec ab
externo ſolum: ſed etiam a domeſtico: atq; inteſtino hoſte uindicauit. Patriæ ſalutem: ac pacē pepe-
rit. Nec profecto temere Roma patrē patrię Ciceronē libera dixit. Quid de ā mirabilibus eius inge
nii monumentis? Fidenter dicam. Plura ſcripſit. M. Tullius: q̄ legere quiſq̄ accurate: & plane noſſe
queat: & quidē eiuſmodi: quæ ne faſtidientem qdem ſtomachū reformidēt. Multi. n. multa ſcribūt
q̄ & ſi fortaſſis recte ſentiūt: polite tn̄ loqui nō poſſunt. Quo fit: ut nōnunq̄ rectas animorū conceptio
nes ea oratione proſequātur: q̄ a uera mentis interpretatione longiſſime abſit. Ipſi illa norūt: legūt
ipſi cū ſuis. Quod ſi qſq̄ pter eos legenda ſuſcipiat: nouo linguę genere fari putet. Alias coniectorē:
alias œdipode opus ſit. Vnus oīum. M. Tullius plęraq; recte ſēſit: plęraq; oīa ſine mēda ſcripſit apte
diſtincte: ornate ē pſecutus. Ut nemo latine: & īcorrupte loq poſſe uideat: q ſe ad Ciceronis imita
tionē nō accōmodauerit. Hic & uehemens oratoris: & nitidū Philoſophi orationis genus cōplexus
dicendo: & declamando: ſed & ſcribendo: ac diſputando: cumulatiſſimam quādam adeptus eſt glo
riam. Viuens in omni oratorum numero Rex iudiciorū habitus eſt: in ſubſelliis: roſtris: curia: in fo
ro nemini ceſſit: ubiq; floruit: ac dominatus eſt. Ipſa quoq; Græcia: quę ſe doctrinarum inuentri-
cem omniū fuiſſe gloriatur: quęq; eloquentiæ princeps eſſe uoluit. M. Ciceronē expauit: a quo ere
ptam ſibi litterarum laudem: graui uel in hūc uſq; dies & iniquo aīo patit. Pulchre & gręca latinæ:
& latina Græce eſt perſecutus. Quid multa? Tam facile eſt: duos in oībus ſæculis Cicerones: q̄ duas
uno tempore phœnices reperire: ut nō ab Arpinate loco: ſed a Regia ſtirpe Tullii alto ſanguine re
petito profectus uideatur: in quo natura uires ſuas: ac ſummam poteſtatē experiretur. In philoſo-
phia autem nihil prætermiſit: quod ad differendi rationem: quod ad uitam: & mores: quod ad na-
turæ obſcuritatē attinet. Quæ a peripateticis: q̄ a Stoicis: q̄ ab ipſis quoq; Epicureis: quos ubiq; ma
xime exerceatur: uel tradita: uel ſcripta ſunt: ea explicauit omnia: ſtudioſiſſime uero omniū: q̄ Aca-
demicorū ſunt: & a Platone tractantur. Nulli ſe diſcipline addixit: nemini ſe dogmati omnino cō
ſecrauit. Libero iudicio diſceptādo: differendo: ubiq; probabilia cōſectatus eſt: Ut uere pfectū Phi-
loſophū Ciceronem Lactantius dixerit: qm̄ unus oīum: atq; pręcipuus Platonis extiterit imitator.
Quod cū alia pmulta declarant: tū uel maxime quod de animi īmortalitate: & ſenſiſſe & ſcripſiſſe no
ſcitur. Nā & q̄ a Platone ī uerbis Socratis explicata ſunt: diligenter collecta ī ſuos libros tranſtulit:
& ad eius ſententię ueritatē aſtruendā multa ipſe: & ea qdē pbatu digna in mediū attulit: ita ſane plę
raq; incorrupta: ita oībus abſoluta numeris: ut nō humana uoce: ſed diuino quodam oraculo pro-
lata uideantur.

¶Proloquium explicit. Tractatus octauus incipit.

Hic igitur oſtenſurus īmortalē aīam in Tuſculanis diſputationibus eo pſertim ī loco: in
quo de cōtēnenda morte diſſeruit: q̄q̄ nihil certo affirmaē auſus eſt: ne ab Academico
rum dogmate: ac ſuo īſtituto diſcederet: mortē tn̄: q̄ uidet res plęriſq; notiſſima: diſceſ
ſum animi a corpore definiuit: & quādā ueluti migrationē: cōmutationēq; uitæ appel
lare maluit: q̄ interitū tollentē oīa: atq; delentē. Id quod pprie mutis cōtingit aīantibus
quorū aīa quēadmodum oīs de materię poteſtate depromit: ita cū illa labefactat & perit. At ratiōe
utentiū animi: quorū nulla ē materialis origo: minime cū corporibus pereūt: a quorū labe lōgiſſime
abeſſe noſcunt. Id. n. maxime pbabile fit: ut quorū diuerſus ortus ſit: ſit pariter diuerſus interitus.
Prudens uetuſtas diuerſam mortis rationē diſcreuit: quod aliter rationalia aīantia ſoluant: aliter
rationis expta: & diuerſitatē quoq; nominis prudenter adiecit. Neq;. n. diſſolutio animi: quēadmo
dū grex Epicureorum ſenſit: ſed a corpore ſeparatio mors dicēda ſit potius: at nō īteritus corpus ſi-
mul: atq; animū delens. Teſtē īmortalitatis: antiqtatē pducit Cicero: & priſcis illis: quorū mentes
nullā opinionū prauitate uiderent ībutę: inſitū pdit: eſſe ī morte ſenſum: neq; excēſſu uitę hominē
penitus īterit. Patere idē pōtificio iure: & ſepulchrorū cerimoniis: quas preſtātes īgenio uiri pcipua

cura: & magno coluiſſent ſtudio: & uiolatas inexpiabili religione ſanxiſſent. Manere poſt mortem
aíos: ipſaſ quoq; tacitã ĩmonere naturã putat: ut etiã q phyſica minime didicerũt: & rationes: atq;
re. um cauſas prorſus ignorant animorũ imortalitatem coniectent. Sed eos: qui uita exceſſerunt:
porro uiuere ſępe uiſa quędã pſertim nocturna declarant. Quod uſq; adeo perſpicuũ eſt: ut ani/
morum imortalitatis/id quod etiam de diuina eſſentia plane cõſtat/uideatur: & cunctis gentibus:
& uel agreſtibus hominibus naturalis quędã íſerta cognitio. Quauis aũt ĩ re eadẽ omniũ cõſenſio
lex naturæ putanda eſt. Hoc. n. cauſe eſt: ut oĩbus curę ſint: & qdem maximę: quæ poſt mortem fu
tura ſunt. Hinc ſerit arbores diligẽs & uel ſenio cõfectus agricola: quaꝝ baccas aſpiciat ipſe nunq̃.
Hinc uir magnus: nõ arbuſta: ſed leges: íſtituta: rempublicam cõſerit. Diligenter parat: q̃ alteri ſę/
culo proſint: quid obſecro ſpectans aliud: niſi etiã ad ſe poſtera ſęcula pertinere! Hinc procreãdoꝝ
liberorũ cupiditas: & feruentior coniunctionis appetitus ſobolis gratia. Hinc tanta propagandi no
minis cura. Hinc adoptãdi: arrogãdi ue filios/iure: & legibus conſtituta ratio. Hinc teſtamẽtorũ &
codicillorũ/ac bene collocãdę hæreditatis: & quodãmõ ꝑpetuo cenſus tuẽdi diligentia. Hĩc ĩgẽtia ſe
pulchra: & pclara monumẽta. Hinc elogia/& epigrãmata: & ære/ac marmore inſcriptæ litteræ. Quę
certe oĩa futura nos ſæcula cogitare ſignificant: ut maxime probabilis animoꝝ ĩmortalitas id circo
uideri debeat: quod ea de re imprimis nõ modo uulgus hominũ: ſed præſtantes quoq; ingenio ui/
ri una pariter ratione cõſentiunt. Quod ſi naturæ ſpecimen ex optima quaq; natura capi decet: quę
melior/Cicero inqt: in hominũ genere natura eſt: q̃ eorum: q ſe natos ad homĩes iuuandos/tutan/
dos/conſeruandos arbitrantur: Quocirca & multi pro cõmuni ſalute: ſponte ſe morti deuouerũt:
& permulti apud præclaros populos ob rempublicã uolẽtes interfecti ſunt: exiſtimantes hanc uitaſ
ſuis finibus terminari: ſed futuram conſequi meliorem. Vt non obſcure ſuſpicietur: neminẽ unq̃
ſine ſpe magna ĩmortalitatis: pro patria ſeſe ad mortem offerre: quaſi in hęreat mentibus quoddã
ueluti ſeculorũ auguriũ futurorũ: idq; ĩ altiſſimis: ſplẽdiſſimiſq; ĩgeniis & exiſteſ maxime: & facilli
me patere. Multa poſſint afferri exẽpla eorum: q certo ſtatuentes animorũ ĩmortalitatem: in labori
bus: & periculis uerſari: q̃ uiuere ocioſi maluerint. Sed & multi ob eam cauſaſ non Principes ſolũ:
ſed Poetę quoq;: & opifices nobilitari poſt mortẽ uolunt: ut ſublati humo poſteritatem ſpectantes
uolitent uiui per ora uirum. Quod ſi omniũ conſenſus naturę uox eſt: oẽs autem qui ubiq; ſunt: cõ
ſentiunt eſſe aliquid: quod ad eos pertineat: q uita deceſſerunt: id quod & ſummus Philoſophus ĩ
Ethicis libris Ariſtoteles innuit: idẽ nobis iure exiſtimandũ ſit. Et ſi eos: quorũ aut ingenio/aut uir
tute animus excellit: quia natura optime ſunt: putamus uiſ maxime naturę cernere: uero maxime
ſimillimũ eſt: cũ optimus quiſq; pręcipue poſteritati ſeruiat: eſſe aliquid cuius is poſt mortem ſen/
ſum ſit habiturus. Quis igitur dubitet maxime probandũ: quod cũ plęriq; oẽs uulgo arbitrentur:
tũ ſapientiſſimi: & optimi quiq; imprimis opinenſ: & ſentiãt! Deũ eſſe: uel nemine pręcipiente na/
tura putamus: ſic & permanere animos/collocutione hominũ: & conſenſu nationũ omniuſ: quod
alio loco/nos ipſi uberius patefecimus. Illa ultro prꝛterea: quę de auernis: lacubus nõnulli tradũt
unde excitari aĩas uolunt obſcura umbra perinde atq; aperto Acherõtis oſtio: falſo ſanguine ima
gines mortuorũ. Prodigioſa hæc mea ſententia: nec ſatis rationi cõſentanea: cũ pręſertim eas ipſas
imagines loq uelint: quod fieri abſq; corpore: & fictis de articulandę uocis inſtrumenti nullo mo/
do poteſt. Veteres: & ſumma præſtantes auctoritate Philoſophos teſtes in mediũ adducit Cicero: e
qbus Pherecides Syrius primus oĩuſ aĩos dixit hominũ ſempiternos. Eãdem porro ſententiã diſci/
pulus eius Pythagoras cõfirmauit. Acceſſit mox Plato: q nõ mõ animoꝝ ĩmortalitateſ conſtituit:
ſed ẽt eius ſententię rationẽ attulit. Quã cum locis aliis pleriſq;: tũ in Phædone/Phædro/Axiocho:
Gorgia/ubi & Socratẽ loquentem facit: diligentiſſime pſecutus eſt: id certo affirmans nullo modo
ex craſſioribus elementis/puriſſimam animi conſtare naturam: ſed ex tenuioribus potius quibuſdã
primordiis: quæ alii æthera: & cęlum purius: alii/quintãm naturam eam: quæ pter quattuor notiſſi
mas foret: dicere maluerunt: quare & aĩos corporis uinculis abſolutos ſurſuſ uolare: ſupera peteſ:
in ſublime ferri Plato cenſuit. Nihil. n. inferiora hæc/cõcretioraq; cũ tã uegeta mente: & animi te/
nuitate cõueniunt/cuius leuitatem/& incredibilẽ ẽt in corpore pmanentis facile percipimus ipſi: ſi
oĩuſ uelociſſimũ/mens ẽ auctore Thalete: qppe quæ paruo momento ẽt uniuerſa percurrit: calorẽ
aũt nemo/niſi forte inſanus ignorat/quandoqdẽ & corpora ipſa terreno principioꝝ generſ cõfecta:
ardore animi concaleſcunt. Multa de animi ſumma præſtantia & diuinus Plato tradit/ & optimus
Platonis imitator Cicero: quæ ad eius ĩmortalitatem indicandã pertinere noſcuntur. Nam & ĩ ipſo
corpore conſtitutus: innumerabiliũ ferme rerum cognitionẽ præſe fert: cum natura inſit noſtris mẽ
tibus in ſatiabilis quædã uidendi uericupiditas: & longe tum lucidius/atq; liberius pręclara/& cęli:
& terræ ſpectacula contẽplari natus ſit: corporis carcere/ac uinculis liberatus/quippe cum nulla tũ
res obiecta impediat/quo minus pcipiat/quale ſit qdq;. Nõ cadit in cõſpectũ aĩus: cuius/tanta te/
nuitas eſt: ut aciem fugiat. Cuius naturã diligentius contẽplanti: illa difficilior/multoq; obſcurior
uideri cogitatio ſolet: qualis aĩus ſit ĩ corpore: tanq̃ alienę domui: q̃ qualis cũ exierit: & ĩ liberũ cęlũ
quaſi domũ ſuã puenerit. Siqdẽ & deũ ipſũ: & diuinũ aĩuſ corpore liberatũ/ſola mentis ĩtelligẽtia:
& cogitatione cõplectimur. Sũma ẽ animi/ac mẽtis pſtantia: q̃ res diſſimillimas: & ſenſum obiecta
oĩa cõprehẽdit colorẽ/saporẽ/calorẽ/odorẽ/ſonũ. Reꝝ oĩum nanciſci cognitionẽ natus eſt aĩus:

ſiue occultę/aut ãmirabiles/ſiue cæleſtes/aut terreſtres/ſiue ſuperæ/mediæ/inferæ:ſiue materiales &
cõcretæ/aut permixtionis ac totius cõcretionis expertes. Quod aũt maximũ uidet̃ oium ſeipſum co
gnoſcit:quod & uox ſapiẽtis iubet: & ꝑ foribus delphici tẽpli diuinitus ſcriptũ ferũt γνῶθι σαυτόν
quod qdẽ nõ ad corpus: & corporis mẽbra/ut inqt Cicero/ſed ad mentẽ ſolam:aĩumq; referri de/
bet. Ad ꝓbandã uero ꝑpetuã aĩmoꝝ durationẽ:illa adducit. M. Tullius/ q̃ in Phædro Plato Socratẽ
loquentẽ facit: & uerbum interpretat̃ e uerbo/tanti ea faciens/ut eadẽ & in primum Tuſculanaꝝ
diſputationum tranſtulerit/ & nihil ꝓrſum mutarĩ uerbis. In ſextũ quoq; de Republica librũ/lon
gioribus qbuſdã ratio ipſa/ ueluti apus cõnexionibus explicat̃/ſed ita iñ breui collectiõe conficit̃.
Animam ex ſe moueri:quod aũt ex ſe moueat̃/principium motus eſſe animam igitur principium
motus eſſe: quod autem principium motus ſit/ natum non eſſe. Animam igitur natam non eſſe:
quod autem natum non eſt:immortale eſt: Animam idcirco immortalem eſſe Quod ſi cui: Ciceronis
de animi imortalitate afferẽ/Platonis ratio:non ꝓbat̃:is cõtẽplet̃ quæſo diuinam animi uim:atq;
naturã:quæ nõ mõ uitã/ac ſenſum:ſed intelligentiã quoq;: & infinitam quandã reꝝ inumerabiliũ
memoriam/ ꝑſtantiſſimo oium animantiũ homini ꝑſtat. In aĩo multaꝝ/maximarũq; rerum inſitę:
& quodãmodo conſignatę notiones latent:hęc inq̃ quas ἔννοιας Greci uocant. Magna præterea &
taꝫ ãmiranda animi illa uis ẽ:in qua inumera uerborũ ſimul atq; reꝝ ſignant̃ ueſtigia:ut non teme
re rerum theſaurus oium memoria nuncupetur. Accedit illa quoq; uis mentis:q̃ inuẽtio: & excogi
tatio dicit̃:quæ inueſtigat occulta præclara res qdem: & perſpicuæ cuiuſdam diuinitatis index. Hęc
rebus oibus:quæ pene ſunt inumerabiles/impoſuit nomina/diſſipatos in montibus/ac ſiluis homi
nes cõgregauit: & ad uitæ cõuocauit ſocietatẽ:ſonos uocis:q̃ ĩfiniti uidebant̃:paucis litterarũ notis
terminauit. Errantiũ ſtellarũ curſus notauit. Multiplicium artiũ uarietatẽ iuenit: Muſicæ harmoniæ
cõcentũ: & uariã ſonoꝝ tẽperationẽ ꝑſpexit: & ĩ qbuſdã uſq; adeo ꝑſtãti mẽte hoĩbus ualuit/ut diui
nitatis ſimilitudo ẽt manifeſtiſſima ꝓferatur. Cuius rei teſtis ẽ Archimedes ille Siculus: q̃ ſepteꝫ er
rantiũ ſtellarum motus/ita in ſpęra illigauit:ut tarditate: & celeritate diſſimiles motus una regeret:
ac moderaret̃ conuerſio. Effecit idẽ:quod is qui in Timęo mundũ ædificauit Platonis deus. Quod
aũt in hoc mundo ſine Deo fieri non potuit: idẽ ſine diuino ingenio minime Archimedes imitari
potuiſſet. Quod dũ aſſecutus eſt/facile oſtendit ſimilem ſe habere eius animum:q̃ præclara illa ſit fa
bricatus in cælo. Sed qd nõ ne æternorũ natura capax/atq; imortaliuꝫ: & ipſa quoq; ſempiterna ſit:
atq; imortalis! Nihil Plato/nihil itẽ. M. Tullius eẽ putarũt. quod ipſuꝫ orıat̃:atq; intereat. Veꝝ id ſo
lũ quod qdẽ ſẽp tale ſit:q̃le Gręci ideã appellãt:nos Cicerõe teſte/alias ſpẽꝫ/alias formã uocitamus.
At ideas qdem mens noſtra intelligentia: & cogitatione cõplectitur: & uniuerſales illas rerũ ſpecies:
ſiue in ſingulis poſitas:ſiue præter illas aliud qddam: quod & ſeorſum exiſtat: & ſeorſum quoq; in
mentis noſtre agitatione uerſet̃. Quod uniq; incorruptibile ab incorruptibili mente percipitur. Huic
uero ſoli in hiſce inferioribus/ſapientia id eſt diuinarũ: & humanarũ rerũ eſt tributa cognitio. Quã
ẽt abſolutã Philoſophia duce:quæ diuinũ:uel donum eſt:ut ſentit Plato:uel inuentum:ut ait Cice
ro: & ſi difficulter tñ comparare poſſit. Viget mirum in modũ: incredibiliter ſapit:præclara inuenit:
uniuerſa/ac ſingula contẽplat̃ inumerabilia meminit animus. Quis dubitet igitur:ſi nõ deũ:quod
auſus Euripides eſt:at diuinũ ſentire animũ: & cæleſtem uim eius:atq; naturam! Recte itaq; Cicero
hanc ſententiam in cõſolatione exprexit: & in Tuſculanis diſputationibus repetiuit his uerbis. Ani
morum in terris inueniri nulla origo poteſt. Nihil eſt.n. in aĩs mixtũ:uel concretuꝫ:aut quod ex ter
ra natum/atq; fictum eſſe uideat̃. Nihil ne aut humidũ qdem:aut flabile:aut igneum. His.n. inna
turis nihil ineſt:quod uim memorię:mentis:cogitationis habeat: & quod pręterita teneat: & futura
ꝓuideat: & cõplecti poſſit ꝑſentia:q̃ ſola diuina ſunt:neq; ĩuenieẽ unq̃ unde ad hoĩeꝫ uenire poſſint
niſi a deo. Singularis igit̃ ẽ quędã natura/atq; uis aĩ ſeiũcta ab his uſitatis:notiſq; naturis. Ita qcqd
ẽ illud q̃d ſentit:quod ſapit/quod uiuit/quod uiget:cæleſte: & diuinũ eſt. Ob eamq; rẽ ęternũ ſit/ne
ceſſe eſt. Nec uero Deus ipſe:q̃ intelligit̃ a nobis:alio mõ itelligi poteſt:niſi mens ſoluta: & libera:
ſegregata ab omni cõcretione mortali oĩa ſentiẽs: & mouẽs:ipſaq; prędita motu ſempiterno. Hoc ex
genere:atq; ꝑ eadẽ natura eſt humana mẽs. Illa deinceps perſcire adiiciũtur:ut Deuꝫ:quẽ certe nemo
uidit unq̃:ex ãmirabilibus eius cognoſci operibus:quæ inumera ĩ cælo:quæ ĩ terris patẽt:ſic ex reꝝ
memoria:atq; iuẽtione:ex celeritate motus/omniq; pulchritudine uirtutis uim diuinã mẽtis agno
ſcit. Sꝫ qcqd ẽ:quod aliqñ pereat:ob eã rẽ fit:quod q̃ppiã ul' mixtũ/ul' cõcretũ/ul' copulatũ/ul' coag
mẽtatum/uel duplex cõtinuatiquoꝝ cũ nullũ ĩ aĩo ſit/neq; ſecerni/neq; diuidi/neq; diſcerpi/neq; di
ſtrahi/neq; deniq; ullo mõ ĩterire poſſit:ſi eſt ĩteritus nihil aliud:q̃ ueluti diſceſſus:ſecretio:direptus
earũ partiũ:q̃ ante ĩteritũ/iũctiõe aliqua tenebant̃. Quę qdẽ ratio Socratẽ cõpulit/ut nec ſupplicium
capitis deprecaret̃: & emori:ad meliorẽ uitã ꝓfecturus:q̃ diutius uiuere mallet: Pręſertim cũ diſſe/
ruiſſet duas eſſe uias:duplices e corpore excedẽtiũ animorũ curſus/ ut q̃ ſe humanis uitiis cõtami/
nauerint: & turpiter/ĩprobe/flagitioſe uixerint:his demũ quoddã pateat iter ſecluſum a beatorũ cõ
cilio:q̃ aũt itegros ſe:pios:caſtoſq; ſeruauerint: & quoad liceret ĩ corpore:ꝑter corpus ętatẽ degerint:
iis ad eos cõmigrandũ ſit:quoꝝ uitã ĩ terris fuerint imitati. Vt boni: & ſapiẽtes uiri:quod facere Ci
gnos Phyſici ꝓbẽt:q̃ quo ꝓprius a morte abſint:eo iucũdius modulant̃:cũ cãtu: & uoluptate mo/

tiaaꝰ:diſſolui cupientes meliorē uitam aſſecuturi. Eiuſmodi &.M. Cato fuiſſe phibetꝰ:q e corpo-
tis tenebris ultro ſolutus mortes:quæ a nobis uita dicitꝰ:uerus eſſe exiſtimauit: & quam pleriq tan
topere expetendas arbitrantur:per ſpicue contemnendam putauit. Studioſi uirtutis-ac ſapientię
uiri non modo nō inuiti moriuntur:ſed ita uiuunt quoq:ut perſępe moriantur:eo uidelicet mortis
genere-quod Philoſophorum maxime proprium eſt-ut a uoluptate-ut a corpore-ut a rebus omni-
bus:quæ corpori famulantur: animum ſe uocantes: & a conſuetudine abducētes:cogant animum
ſecum eſſe & tum plura: & ea quidem præclara agere: cum longius ſeſe a corporis ſocietate diſtin
xerit. Ita & Marcus Tullius: & ante Ciceronē Plato totam philoſophorum uitam: commenta-
tionem mortis dicere ſoliti ſunt. Non igitur iniuria redarguatur Dicearchus peripateticus: qui
tantę diſciplinę principi in hoc inconſtanter ad uerſatus ſtatuerit animos eſſe mortales. Iure impro
betur Panętius in hac una de imortalitate animorum ſententia a Platone diſſentiens: quē oīum tū
ſapientiſſimū-tū ſanctiſſimū eſſe putauit. Sed illi quoq reiciantꝰ:q ſeparatos a corporibus animos
diu manere arbitrāꝰ:ſemp negant. Dant hi qdem-quod difficillimū i hac tota quęſtiōe eſt:fatēturq
poſſe animū manere uacantem corpore:quod porro creditu facile: ſuperiore cōceſſo cōſequens dif
fitentꝰ:cū diu pmanſerit aīus. ne intereat. Qui cum non ſans acute philoſophari uideantꝰ:merito ab
hac-de animi imortalitate diſputatione repelluntꝰ. Terreſtre oraculū alciſcitur Socrates:q intelligēs
prędare actum iri poſt uitę huius labores cum iis præſertim:q iuſte uixerint:mortem cū liceret effu
gere noluit:quaſi meliorē ſortē adepturus. Et q pulchrum:ac fauſtū putaret adire ſummorū uirorū
cœtum:q multi per ſuperiora tēpora ex hac uita migraſſent:adireq beatoꝝ concilium:ēt cū uolupta-
te corripuit mortiferꝝ poculum ac nihil uenenū reformidauit quaſi relicturus mala: quæ inumera ī
hac uita uerſantꝰ:ueri boni portum aſſecuturus. Quo neceſſe eſt mortalem hanc uitam carere uiuen
tes. Quod idem feciſſe fertur Theombrotus ille Ambraciotes:quem ait Calimachus non ignobilis
auctor:cū ei nihil accidiſſet ad uerſi lecto Platonis libro:e muro ſeſe dediſſe pcipitē. Addit.M. Tul-
lius clarorū uirorū exempla:quorum Dux Spartiataꝝ Leonidas ad Thermopylarū anguſtias ad
mortem p patria ſubeundam cōmilitones hortatus. Pergite:inqt:forti animo Lacedęmonii apud
inferos cenaturi. Quāq inumerabiles alii afferri poſſunt uiri ſapientia: & gloria celebres: q contem
pſiſſe noſcuntꝰ mortales uitā:ut futuram:atq imortalem aſſequerentur. Sed quid Imperatores præ
ceſſere opus eſt:qbus pro animi magnitudine-nihil difficile:nihil arduū uideri ſolet?. Legiones in
terdum:ut a ſummis Hiſtoriarum ſcriptoribus credimus:in ea loca alacres ſunt pfectę:unde ſe mini-
me redituras arbitrarentꝰ:futurā animoꝝ imortalitatē cōiicientes. Nō ptermituntꝰ a Cicerōe eiuſdē
hoſtes teſtes Biton: & Cleobis:q matrē Argiā Sacerdotē-in Iunonis tēplū curru traxerūt: id quod nō
modo Herodotus primo Hiſtoriarum libro meminit:ſed & Valerius Maximus grauis auctor: & p
ſumma in parentē pietate:quod maximū homini a deo dari poſſit:ſortiti ſunt mortē. Triphonius:
& Agamedes-quod. Apollini tēplū Delphis ædificaſſent:prędarā tanti operis:ac laboris mercedes
a deo ipſo accepiſſe feruntꝰ mortē. Quod ea Apollo-is q prę cæteris diuinationi prefatus eſſet:nihil
melius homini eſſe putaret:futurā uitā auguratus. Ita quæ & mortē. Laudare Silenus uiſus eſt:qui
captus a Mida Phrygū Rege Gorgii Bubulci filio:q oīum pene Regum opes ingenti externarum
rerū af luētia ſuperaret:magni muneris loco docuit eum:bonum eſſe mortalibus:q̄ ociſſime mori.
Alii prætereaidē ſentientes:mortem laudauerunt:in qs Crantor ſtoicus: quē Cicero ī conſolatiōe
ſecutus eſt:ſed & laudationem mortis Rhetor ſcribit Alcidamus. Nec ſine certa ſpe īmortalitatis cla
re p patria oppetitæ mortes: & glorioſę Rhetoribus: & beatę ēt uideri ſolent: & tantopere pdicantur
Erictei Athenienſiū Regis filię:quæ cupidæ pro uita ciuium mortē expetiuerunt:Codrus dux item
Athenienſium:q parens oraculo:in medios ſe īmiſit hoſtes: & locum fecit oraculo. Præterea Mene
cieus:q pro patrię ſalute cecidit: & illi ſuum largitus eſt ſanguinem. Tum Iphigenia Agamenonis
filia:quę ſe Aulidę duci imolandā prębuit:ut hoſtium cruore ſuo eliceretur. Celebrant ueteres Græ
corum hiſtorię: Armodium:atq Ariſtogitona: Leonidas: Epaminundam. Sed abundant Romani
exemplis-eorum-qui ultro ſeſe morti optulerunt. Imprimis Decii pater-filius-nepos. Curtius is:q
in apertus terrę hiatum ſe equo inſidens conieciit. CN.&.P. Scipiones-qui in Hiſpania perierunt:
& Charthaginenſium ad uentum corporibus ſuis interdudendum putarunt: Innumerabiles alii:
quos & longum referre ē: & illuſtres gloria ſponte patere arbitramur. Et hęc quidē omnia: ut intel
ligant omnes ſuppremum illum uitæ diem-non extinctionem uitę. ſed loci potius mutationē affer-
re. Ut quem imperita multitudo-& inſanum uulgus mortis diem horribilem-ſapientiſſimus-atq
optimus quiſq lætū ac fauſtū putet. Siq ob id mors portus quiſpiam habendus potius. & pfugiū
paratum-poſt uaria uitę mortalis diſcrimina: & magnos labores-q̄ malū-cladeſue mortalibus. His
igitur Cicero pręcipue rationibus-in quæſtionibus Tuſculanis immortalitatem animorum explica
uit:ſed eam ipſas pluribus locis-non minus grauiter:ac ſplendide eſt proſecutus. Itaq ī libris:quos
de republica elegantiſſimos edidit:quorum textus: & is quidem unus-atq ultimus extat multifariā
animorum incorruptibilem ſubſtantiam:atq immortalitatem aſſeuerat. Quo quidem ī loco potiſ-
ſimum qualis reſpublica a maioribus eſſet inſtituta-diſeruit cūq ſuperioribus quinq libris-de Iuſti

ta uberius locutus eſſet: quę una maxime ciuitatem continet: populos ſeruat: ſtabilit rempublicā:
hoīum conciliationē tuetur: quo eius uirtutis/ & cultę prēmia: & ſpretę ſupplicia demonſtraret: do/
ceret Iuſtitiæ fructū/ nequaq̄ cū uita hoīs terminari: ſed ſupplicem potius durare: & ita aiam poſt ani/
mal non perire. Quare aſſerta immortalitate/ habitum poſt corpus aiorū/ Platonē imitatus oſtēdit.
Proinde locorum ſignificatur diſtinctio: quę e mortali uita migrantibus ea lege debeatur: quam
ſibi quiſq; uiuendo ſanxerunt. Hinc Scipio ſuperior per uiſum recte: quem uehementer amabat:
Scipionem Aemilianum hiſce uerbis alloquitur. Quo ſis Aphricane alacrior ad tuendam rempu/
blicam: ſic habeto. Omnibus/ qui patriam conſeruauerint/ adiuuerint/ auxerint/ certum eſſe in cœ/
lo definitum locum: ubi beati ęuo ſempiterno fruantur. Vere autem uiuere idem Aphricanus ait:
eos/ q e corporū uinculis/ tanq̄ e carcere euolarūt. Quod noſtra hęc: quę dicit̄ uita: mors ſit potius.
Repe. eī autē liberos corporibus aios/ unde pfecti ſunt: cœlū/ dari hoibus pfeſſus aīū; ex illis ſem
piternis ignibus: quæ ſidera uocamus/ & ſtellas/ ad cultum iuſtitiæ cohortatur/ & pietatis/ maxima/
rum uirtutū: p quarum alterā diuinitatis honori per alteram hoīu; generis ſaluti/ & cōmuni utili
tati pſpicitur: p utranq; uero facilis/ atq; expeditus patet in cœlū aditus. Ac paulo poſt/ ętherea & ele
mētarē quodāmodo regionē partitus cū ſeptē ordine errantes/ & uagas ſtellas enumeraſſet: quaꝝ
Lunā in infimo orbe cōſtituit pulchre/ adiecit/ īfra nihil eē/ niſi mortale & caducū: pter aios/ munere
Deorū/ hoīum generi datos. Supra Lunā aūt æterna eſſe oia. Quod aūt docti hoīes/ neruis & canti
bus cœleſtē armoniā imitati Muſicoꝝ ſonorū ratonē/ ac uarietatē excogitauerunt: facile aperiunt
cœleſtē aīorū originē: ut ppea cœleſtia ſemp ſpectare oporteat/ humana contēnere: quę fragilitati
obnoxia nō modo nō æterna: ſed ne diuturna quidē eſſe poſſint. Per q̄ ſcite igitur ad æternā cœlo
rum ſedē/ cogitationē uertendā ſuadet Aphricanus: & īmortalitate pbata aioꝝ/ idem quod in Tu
ſculanis diſputationibus repetit: nepotē hiſce uerbis affatus. Sic habeto/ nō eſſe te mortalē: ſed cor/
pus hoc. Nec. n. tu is es: quē forma iſta declarat. Sed mens cuiuſq; is eſt quiſq;: nō ea figura: quę di
gito demonſtrari pōt. Et cōtinuo Deum/ inquit/ te ſcito eſſe: ſi qui uiget: q ſentit: q meminit: q pro
uidet: q tā regit/ & moderatur: & mouet id corpus/ cui ppoſitus ē: q̄ hunc mūdū ille pīceps Deus.
Vt nō abſq; rōne Phyſici ueteres mundū magnū hoiem/ & hoiē; breuē mundū dixiſſe. Addit idcir
co. M. Tullius: & ut ipſe mundus ex q̄dā parte mortalis/ ipſe Deus æternus: ſic fragile corpus aīus
ſempiternus mouet. Tum ex Phædro Platonis eandē rōnem ſubnectit: quā uno ſyllogiſmo in hunc
modū nōnulli Platonici cōplectuntur. Animā ex ſe moueri: quod ex ſe moueatur: principium mo
tus eſſe: natū non eſſe: imortale eſſe: igitur aiam īmortalem eſſe. Liquere. n. affirmant: ęternū eſſe:
quod a ſe ipſo moueatur: & hāc naturā animis plane eſſe tributā. Quę cū ſit una ex omnibus: quę
ſeſe moueat: neq; nata certe eſt: & æterna eſt: aiebat Plato. Porro ad ſapientis cohortatur officium:
& probe ſuadens Aphricanus: Hanc tu/ inquit/ exerce in optimis rebus. Sunt aūt optimę curę de ſa
lute patriæ/ quibus agitatus & exercitatus aīus uelocius in hanc ſedē & domū ſuam puolabit. Idq;
ocius faciet: ſi iam tum: cū erit incluſus ī corpore eminebit foras: & ea quæ extra erunt/ contēplans
q̄ maxime ſe a corpore aſtrahet. Nanq; eorū animi: qui ſe corporis uoluptatibus dederūt: eorūq; ſe
quaſi miniſtros præbuerunt/ impulſuq; libidinū uoluptatibus obedientium Deoꝝ: & hoīum iura
uiolauerunt/ corporis elapſi/ circum terram ipſam uolutantur: nec hunc in locū/ niſi multis exagita
ti ſæculis/ reuertuntur. Paucis uerbis multa: & ea quidē magna complectit̄ p q̄ breuiter: ſed graui/
ter certe/ & accuratiſſime diſputata: de ſumma aiorū prēſtantia/ origine/ īmortalitate: & q̄ p uaria
uitę ratione debentur diſtinctione locoꝝ: quę quidē magna ex parte a Platone ſumpta/ ornate/ ac
ſplendide a ſummo latinæ ſapientiæ auctore expoſita/ atq; explicata ſunt. Cui cū firmiter aīorū im/
mortalitas foret explorata/ eam ipſam pluribus locis/ magno ſtudio/ ſummaq; induſtria roborare
contendit. Hinc ſunt illa in Catone Maiore. Nunquā digne ſatis laudari poſſe Philoſophiam: cui
qui pareat omne tēpus ætatis ſine moleſtia degere poſſit: quod Philoſophia duce/ ueritas eluceſcat:
illa imprimis per quam animorum īmortalitas inoteſcat: quæq; & firmiſſimis rationibus & perſpi
cuis declaratur exemplis. Nihil eſt enī/ quod tam permulcere ſenectutem poſſit/ q̄ intelligere: & ui
tę huius fragilitatem & fœlicem animorum poſt mortalem hanc uitam/ ſortem paratam iis/ qui re
cte & cum uirtute uixerint. Itaq; in eodem aureolo libello/ quum dicit Deum nihil homini mente de
diſſe omnino præſtabilius: & eandem diuinum munus appellat: Deum plane creatorem ſignifi/
cat: a quo homini inſpirata mens eſt: quę mortali corpore abſoluta/ quaſi ad ſuam originem/ unde
profecta eſt: Deum inquam remigrare uideatur. Fruſtra ſollicitari ſenem oſtendit. M. Cato uir il/
le ſapientiſſimus: uel potius Cicero: ob mortis appropinquationem: quæ quidem a ſenectute lon/
gius abeſſe non poſſit/ mortem contemnendam putat uitę melioris ianuam: quę eo ſit animum de
ductura: ubi ſit futurus ęternus. Recte etiā Enniū cenſuiſſe: nō eē lugēdā mortē: quā īmortalitas
cōſequat̄. Claros uiros memorat: ſpōte q̄plurimos mortē oppetiſſe: & uel legiones/ ac numeroſos
frequēter exercitus ī eū locū pgreſſos alacri/ atq; erecto aīo: ūde plane reditū deſparent. Cūq; prę
ſtātes uirtutis laude uiros/ q ſoluti eēnt corpoꝝ uinculis/ uiuere cōteſtatus eēt: & eā quidē uitā: quę

nere uita nominanda eſt/pulchre illa ſubiecit. Atq; eſt/inquit/animus cœleſtis ex altiſſimo domici/cilio depreſſus: & quaſi demerſus in terram: locũ ſcilicet diuinę naturę/ęternitatiq; contrarium. Sed credo Deos imortales ſparſiſſe aĩos ĩ corpora humana: ut eſſent: q terrã tuerent: quiq; cœleſtiũ or/dinẽ contẽplantes/imitarent eum uitæ modo/atq; cõſtantia. Quibus plane uerbis/& aĩoꝝ e cœlo fluentium declarat origo: & ſapientis ĩ hac mortali uita munus oſtendit: nos aũt ad ꝓbandã aĩorũ ĩmortalitatẽ/nõ ſolũ rõne ac diſputatiõe cõpelli: ſ; etiã ſummoꝝ philoſophoꝝ auctoritate: ac teſtimonio confirmari. Pythagoræ imprimis Pythagoreoꝝ: quos Italicos philoſophos nominarẽt: qui unq; nunq̃ dubitarint: quin ex uniuerſa mẽte diuina delibatos aĩos haberemus. Quid Socrates is: q ſit oĩum ſapientiſſimus Apollinis oraculo iudicatus: nõ ne ſupmo uitæ die fuſius: q̃ unq̃ alias cõſueuiſſet/de aĩoꝝ ĩmortalitate diſſeruit? Quid illa? Qu ĩ pulchre? Sic mihi pſuaſi: ſic ſentio: cũ tanta celeritas animoꝝ ſit: tanta memoria præteritoꝝ: futurorũ prudẽtia: tot artes: tot ſcientię: tot inuenta nõ poſſe eam naturã/quę res eas continet/eſſe mortalẽ. Cumq; aĩus ſemp agitet: nec principium motus habeat: qa ipſe ſe mouet: nec finẽ quidẽ habiturũ eſſe motus: qa nunq̃ ſe ipſe ſit relicturus. Et cũ ſimplex animi natura eſſet: neq; haberet ĩ ſe quicq̃ ammixtũ: neq; diſpar ſui/atq; diſſimile nõ poſſe eũ diuidi: quod ſi nõ: nõ poſſe interire. Sed qd apud Xenophantẽ moriẽs Cyrus generoſus Rex ille Perſaꝝ maior: nõ ne eandẽ ipſam de ĩmortalitate ſententiã maxime roborauit: quum illa dicit: quæ eodẽ loco explicant his uerbis. Nolite arbitrari o mihi chariſſimi filii/me quum a uobis diſceſſero: nuſq; aut nullũ fore. Nec. n. dũ eram nobiſcũ/aĩum meũ uidebatis: ſed eum eſſe in hoc corpore ex iis rebus: quas gerebã/intelligebatis. Eundẽ igit eſſe/credito te: etiã ſi nullũ uidebitis. Nec uero claroꝝ uirorũ poſt mortẽ honores pmanerẽt: ſi nihil eorũ ipſorũ animi efficerẽt: quo diutius memoriã ſui teneremus. Mihi nunq̃ quidẽ pſuaderi po uit/aĩos/dum ĩ corporibus eſſent/uiuere: cũ exiſſent ex iis/emori. Nec uero tum aĩum eẽ inſipientẽ: quum ex inſipiente corpore euaſiſſet. Sed cũ omni ãmixtione corporis liberatus/purus/& integer eſſe cepiſſet: tũ eſſe ſapientẽ. Atq; etiã quum oĩs natura morte diſſoluit/ceterarũ rerũ pſpicuũ eſt: quo quęq; diſcedant. Abeunt. n. oĩa/unde orta ſint: aĩus aũt ſolus: nec quum adeſt: nec quum diſcedit/apparet. Iam uero uideris: pſequit Cyrus: nihil morti eſſe tã ſimile/q̃ ſomnus. Atq dormientiũ animi maxime declarãt diuinitatẽ ſuã. Multa eñi quũ remiſſi/& liberi ſunt/futura pſpiciũt: ex quo intelligit/quales futuri ſint: quum ſe plane corporis uinculis relaxauerint. Quare ſi hęc ita ſunt/ſic me colite/ut Deũ. Hęc uero poſteriora/& paucula: quæ ex ea orõne reliqua ſunt/idcirco adieci: quo certa affirmandi conſuetudinẽ/& perſpicuã reꝝ ſcientias: quę ſua ſolius Dei iure credant/arroganter ſibi uendicantiũ/temeritatẽ aſpernaretur. Numerat exinde p Catonis uocẽ Cicero ad domeſtica exẽpla conuerſus: præclaros/qui tum multi apud Romanos extiterunt uiros/nunq̃ tãta conatos: niſi animi notione percepiſſent/poſteritatẽ ad ſe pertinere: & idcirco a præſtantibus uiris ſuſcipi multos/ac magnos/& diurnos/nocturnoſq;/domi/mil neq; labores: quod nõ iiſdẽ finibus gloria: qbus uita terminet. Sʒ miro quodã modo natura ipſa duce/erigẽs aĩus ipſe ſeſe/ita ſe cõparat: ut cũ uita exceſſerit/tũ deniq; uere uicturũ exiſtimet.

Augustinus Dathus ſcribere multo plura uolebat e. M. Tullii Ciceronis deprompta codicibus: at ſęuo peſtilentiſ morbo correptus/media moriens diſputatione/conticuit.

Auguſtini Dathi Senenſis & Oratorũ & Philoſophorũ ſui temporis longe omniũ præclariſſimi Liber Nonus incipit de animi ĩmortalitate/ex ſententia Poetarũ.

Multifariam/multorũq; p ora lucet ueritas: quæ tam & ſi multis ſæpe tenebris circũfunditur: latere tñ diutius nequit: & ipſa ſeſe e latebris promens/ſua ipſius ingentis fulgoris claritate diſpiciendã pręſtat. Acres aĩos inuitat: ſplẽdida ingenia ſua ui allicit: aitiſſimis ſponte ſua ſe mẽtibus ingerit: ultro diſcutiendã/ac pernoſcendã exhibet. Hinc oẽs hoĩes natura ſcire deſiderant. Trahunt ac ducũtur oẽs ad cognitionis/& ſcientię cupiditatẽ. Ad ueritatẽ indagandã/quo elegantiore nati ingenio/eo flagrantiore feruntur ſtudio. Eius ſolius quęrendæ/atq; inueſtigandę gratia: a puriſſimis pfectæ fontibus ueritatis ortę ſunt oẽs ingenuę diſciplinæ: emerſit oĩs oĩum laudataꝝ mater artium Philoſophia. Primã ac diuinã nemo eſt: q neſciat. Quę cũ incorporea pleraq;/& cœleſtia contẽplatur: tũ uel oĩum creaturarum conditorẽ attingit Deũ. Phyſicã porro: quę naturæ ſecreta rimatur/naturaliũ rerũ inueſtigat cauſas: & occultiora elementa diſquirit: Mathematicã pariter/quę numeros recenſet: quæ magnitudinẽ dimetitur: quæ uocis & cantus interualla diſtinguit: quæ ſideꝝ rõnem/atq; aſtrorũ motus obſeruat. Logicã quoq; ac differendi uiã/quę diſcreto rerum ordine/& rebus accõmodatis uocibus/diffiniendo/diuidẽdo/cõponendo/argumentãdo: uerũ falſumq; diiudicat: ſed eam præterea/quæ mores & uitæ inſtituta cõplectitur: quę domos/& familias regit: quę populis moderatur: atq; hoĩum tuetur concilia: quę item leges ponit: pœnas improbis: bonis pręmia ſtatuit: quę legibus cõſtituta luce orõnis illuſtrat: ſapienti uoce hominum cœtibus/atq; implenda ſuadet: quę execratis facinoribus pręclara geſta immortalitati cõmendat: eam præterea diſciplinam/quæ hominum uitæ ac ſaluti proſpicit: ipſa quoq; quæ figmenta commĩniſci uulgo putatur/& fabuloſa confabricari: ſi nõ Regio tramite: ſi non pro

trito curriculo·ac ſecretiore calle·& quibuſdã ueluti cuniculis ingreſſa·ad calces quoq; ueritatis in
tendiť. Itaq; & diuus Thomas in iis cõmẽtariis: quos ĩ Ariſtotelis poſtremos Analeticos edidit: cũ
rõnalis philoſophiç partes enumeraret: quã Græci λογικὴ uocant: poeticã quoq; diſciplinã recen-
ſuit: quod nõnunq̃ ſola æſtimatio (Thomas inqt) ꝑ quampiã repręſentationeꝫ ĩ aliquã partẽ cõ
tradictionis inclinat. Quam qdẽ ad rem poetica excogitata perhibeť. Quocirca ſuũ eſſe poetaꝝ ar-
bitranť ad pulchra·honeſta·pręclara ꝑ decorã quampiã actionẽ ducere·atq; pellicere. A quo haud
quaq̃ alienũ eſt: quod Lactantius in diuinis inſtitutionibus tradit: ſtatuens poetę ac Vatis officiuꝫ:
ut uera ĩ alias ſpẽs obliquis figurationibus cũ decore aliquo cõuerſa traducat: ut pleraq; uera ſint:
quę Poetę cõcinũt. Sed obtentu aliquo·ſpecieq; uelata. Idem.n. quod ipſe idẽ teſtať auctor: & Phi-
loſophi & poetę ſcriptoreſq; reꝝ antiquaꝝ tum humanis de rebus·tũ diuinis loquunť. Neq;.n. Poe
tę: quod quidã temere affirmant: mẽtiri penitus cõſueuerunt: ſed figuris inuoluere·atq; obſcurare
quæ dicant: ut eoꝝ mendaciũ in uerbo plerũq; potius q̃ in facto uerſeť. Philoſophoꝝ princeps Pla
to oſtẽdit ĩ Phœdro: furoř quodã diuino corripi ſoleť Poetas: atq; eius ſubiectas ſpẽs cũ uaticinia:
qbus Apollo ꝑeſſe ferebať: & diuinæ inflãmationis amorẽ: cui Cupido: tũ myſteria·quę Libero ce
derent: & Poeticã ipſaꝫ· quã ſub Muſaꝝ numine cõtineri arbitrarenť: ut idẽ ea rõne poetis cadat:
quod ꝓphetis: quod Sybillis: quod cæteris ſacris Vatibus uſu uenire ꝓdiť hĩc. M. Tullius qdã ma
ximarũ reꝝ theſaurus·& Platonicę diſciplinæ ꝑcipuus emulator·in Tuſculanis quęſtionibus ſenti
re ꝓſiteť: ſeſe Poetã graue plerũq; carmen fundere nõ ſine cœleſti aliquo mentis inſtinctu. Macro
bius aũt uir apprime eruditus in Saturnalibus Vetium cũ Auieno loquẽtẽ facit: & uel poetarũ gre
gem·pręſertim cuꝫ de numinibus·& rebus grauioribus modulantur: dicit ab adytis plerunq; Phi-
loſophiæ ſemina mutuari. Quocirca. F. Quintilianus in inſtitutione oratoria·cũ de Muſica uerba
faceret: q cũ ſtudiũ omne poeticũ coniunctũ eſt·atq; cõfuſum·antiquis illã tẽporibus plurimũ nõ
modo ſtudii: ſed etiã uenerationis habuiſſe teſtať: ut iidem Muſici & Vates & Sapiẽtes iudicarenť.
Verũ nõ omne fabulaꝝ genus admittimus. Neq;.n. unũ dũtaxat repire eſt: ut ſcite Macrobius di-
xerit: neq; oĩbus philoſophiam fabulis repugnare: nec ꝓmiſcue oĩbus acquieſcere. Aſpernari·quę
conciliandę auribus uoluptatis excogitatę ſunt: uelut Syrenes fugiẽdæ uſq; in exitũ dulces: amplecte
re: quę uel ad bonã frugẽ adhortari: uel ad diuinoꝝ myſteriorũ occultiorem ſpectare queant. Hac
mente ductus Strabo·multa de Poetis·deq; eoꝝ laudibus locutus·aſſerit nõ delectabili ſoluꝫ: ſed &
docendi quoq; grana·confingi Poetaꝝ carmina: & ita poeticã ad recte uiuendi rõnem pertinere: ut
conformandis hoĩum moribus·& aĩoꝝ affectionibus indicandis·res gerendas cũ iucunditate præ
cipiat: ut eodẽ Strabone teſte·Gręcoꝝ quondã ciuitates ab ipſis ferme incunabulis liberos ĩ poeti-
ca diſciplina erudiendos curarent: nõ nudę (ut ait) uoluptatis: ſed caſtę moderationis gratia. Ita
priſcis tẽporibus eoſdeꝫ habebãt & carminis auctores·& uitę magiſtros. Hinc Muſici cantus initio
ſunt ꝑfecti: eodẽ lyra·& tibiaꝝ moduli referunť: eodem quę a claris poetis inter Regalia cõuiuia
Heroum·ac Deorũ laudes ad cytharã canebanť. Qui mos ductus a priſcis· & maxime Pythagori-
cis comprobatus·nõ temere laudatur. Nam dum uel Heroum·uel claroꝝ uirorũ ad cytharę pulſuꝫ
ad lyrę modulos: ad tibię flatũ celebranť pręconia·mortaliuꝫ corda·ad uirtutis imitationẽ·Poetica
ſuauitate concẽtus ardẽtius inflãmantur. Quod aũt ſolerti ſtudio doctiſſimus Quintilianus aduer
tit; Virgilius Maro·quẽ nullius expertẽ diſciplinę uiri nõnulli·etiã pereruditi·fuiſſe tradũt: Muſicã
confirmat: cũ diuinarũ etiã reꝝ cognitione eẽ coniunctam: exemplo eius: q in Didonis conuiuio:
quo Troianũ Ducẽ accipiebat·Aeneã canere induciť errantẽ Lunã: Soliſq; labores. Poetici nanq;
moris eſt: id quod dicere Cornutus ſolebat: nõnulla fingere. Sed ipſa interdũ fictio latentẽ cõtinet
ueritatẽ: cũ ea ipſa ꝑ compoſita quędã·ac ficta ꝓfertur. Quin etiã ſacrarũ ſępe rerũ notio ſub plo
figmentoꝝ uelamine cõtegitur. Cum ſit igitur multiplex fabularuꝫ ratio·illas certe reiicimus: atq;
explodimus: quę obſcœnis illecebris imperitę multitudinis auribus blandiuntur: & ſtultoꝝ aĩos tur
pi ac ꝑniciosa ſuauitate deliniũt: ubi pręſertim uerborũ obſcœnitati·notatarũ quoq; rerũ ſubeſt tur
pitudo: ut ſup molliculis interdũ epigrãmatibus·ac Priapi luſibus nauſeandũ uideať. Vana eiuſce
modi·ac ſalacia abhominamur figmẽta: qppe quę uirtuti inſidianť: labefactare honeſtatẽ: corrum
pere mores apta ſint: qualia optimus uitæ ꝑceptor in Tuſculanis ꝑcipue diſputationibus uehemẽ-
ter execratus ẽ Cicero. Hęc nos quoq; poemata·Ciceronẽ ſecuti·maxime deteſtamur. Illa nõ ſper-
nimus: quę occulta naturę: quę mirabiliũ reꝝ elemẽta·ac latẽtes cauſas ꝓſequunť: qualia apud Græ
cos Agrigentinus quondã cantauit Empedocles·celebri carmine. T. Lucretius noſter cecinit. Sed
nec illa uſquequaq; ĩprobamus: in qbus de religione: de cerimoniis: de ſacrorũ myſteriis multa pro-
dunť: a qbus Heſiodus nõ abhorruit: cuiuſmodi multa de diuinis numinibus uetuſtiſſimus poe-
tarũ dulce modulatus ẽ Orpheus. Verũ illa nimirũ cordi ſunt: quę hoĩum uitã probe conſtituũt: a
turpitudine·ac flagitio auocãt: ad uirtutẽ·ac decus hortať. Quo quidẽ loco iure laudanť: quę nõ
ab Heſiodo ſolũ: ſed a Teognide·ac Phocilide ſcripta ſunt: qualibus tum Pythagoras·tum omnis
pythagoreorum cohors plurimum ſe oblectaſſe feruntur. Hinc luculenta illa A ϑανάτους …
& cætera quæ ſequuntur. Iubent imprimis uenerari cœlites: iuſiurandum tueri. Hoc qui faciunt:
perinde ac quidam bene uiuendi Duces uitę hominum optime conſuluiſſe perhibentur: ut rec-
te præceperit frugi Sophiſtes: ac dulcis rhetor Iſocrates: nullum præclarum poetam intentatum

relinqui oportere. Quando multorum Poetarum præcepta atq; ſententię plurimum ad rectam ui uendi ratioñe momenti conferre poſſint. Nõ igit̃ improbandus Strabo eſt: q cum. M. Tullio ſen tiens finitimũ Oratori Poetam ſtatuit: Poetam neminẽ bonũ eſſe poſſe: niſi & uir bonus extiterit: Quod idẽ & Catullus confirmauit: cũ dixit Caſtũ decet eſſe: piũ Poetam ipſum. Perq̃ ſcite ni turpẽ caudã adiecíſſet: & parũ pudicos uerſiculos comprobaſſet. Nõ temere priore ętate nihil Poetis pu tabatur illuſtrius. Nam recte. M. Tullius antiquiſſimũ e doctis oſtendit genus fuiſſe Poetaꝝ: quos & Lactantius cũ Cicerone & flore orõnis & ſentẽtię grauitate concors antiquiores Hiſtoricis ora toribus. cęteriſq; ſcriptoribus fuiſſe tradit: & ante natũ philoſophię nomẽ ꝓ ſapientibus habitos. Quod idem ĩ libro quẽ de Philoſophis ſcripſit Diogenes Laertius ſentire uiſus eſt Orpheũ: Linũ: Homerũ: Heſiodũ Epimenidẽ proferens: q & appellatione & opinione ſapientię magno haberẽ tur ĩ pretio. Docti. n. priſcis tẽporibus uiri ante q̃ Pherecides Syrius ſolutã orõnes inuexiſſet: quę magna erant litteris mãdaturi ea numeris & carminibus ꝓſequebant̃: nõdũ ſubortis: qbus aiunt licere quicqd uelint. Quibus una cũ pictoribus Flacco teſte quidlibet audendi ſemp foret ęqua po teſtas. Hos caſta uetuſtas ſæpe reiecit: quos ſi redarguat Epicurus nõ ſit arguendus ipſe. Qui uero præclara & grauiſſima cecinerint multi apud uarias gentes floruerũt nõ modo Gręcię & Latii: ſed etiã Hebręi: Syrii: Caldęi generis. Iob ſingulari uir ſanctimonia myſtica effata aſtrinxit numeris. Salomon uitæ inſtituta carmine nõnulla ꝓſecutus eſt. Ieremias opulentã ruiturã urbem: quaſi Ele gis quibuſdam & flebili carmine deplorauit. Et cũ alii plures: tum unus oĩum primus: Dauid Pro phetes diuina oracula ac maxima quęq; ſacramẽta Decachordo pſalterio cecinit. Hic pluſq̃ aut Pin darus nobis: aut Flaccus habẽdus ẽ. Quod alludẽs aduerſuoꝝ caũ diuus Hieronymus noſter dicer aliqñ cõſueuit. Quẽ cũ pſallentẽ haurimus: quã cytharã: quã lyram: quas fides ꝑ huius dulcedine cantus: quã tibiã nõ cõtẽnimus! Eiuſcemodi Poetas: ac Vates deſpicit nemo: præter eos forſitan: q ipſi oibus deſpectui ſint habendi. Hoꝝ teſtimonio etiã in maximis rebus ꝑtractandis ſapientes ue teres ſæpenumero uti ſunt ſoliti. Quaꝫ ſæpe Platonis Homerus uerſibat in ore! In ſplendidis Ci ceronis uerbis Euripides: cuius ſingulos uerſus ſingula teſtimonia eſſe putabant! Quotiens Ariſto teles in ſuis acutiſſimis diſſertationibus nũc Plutarchũ nunc Agathona nũc Heſiodũ: ac pleroſq; alios Grauæ linguę Vates in mediũ teſtes ꝓtulit. Sed qd referã alios! Nõne Hieronymus atq; Au guſtinus fulgida duo Chriſtiani dogmatis lumina perſępe maximaꝝ rerum explicationẽ Poetarũ uocibus uel exornare uel cõfirmare ſunt ſoliti! Eius imprimis: quẽ ego ſiquid forte iudicii eſt: Ho mero æquare nõnulli Gręcoꝝ doctiſſimi ĩt pręferre nõ dubitarũt. Nam Gemiſtos quidã doctiſſi mus ętate noſtra Platonicus: q ſedente Eugenio in Latium uenerat ad ſumma Chriſtianę reli gionis obeunda negocia in Gręciaꝫ remigraturus: ut q Maronis Virgilii & Mantuani Homeri di uinũ poema ac ſerio ꝑ Pẽgaſeum melos diligentius expendiſſet: cũ multi adeſſent: & quidẽ uiri nõ incelebres: ĩ his Ioãnes ĩpator Gręcoꝝ Palęologus his uerbis duos pręcipuos Vates cõtulit. ἐγὼ μὲν βασιλεῦ βέλτιον ἔχω ποιητὴν καὶ χρησιμώτερον βιργίλιον τὸν λατῖνον ἢ αὐτὸν ἡμῶν μαιονίδην ὅμηρον. Sed ne in hac cõmemoratione diutius ĩmorer: Paulus apoſtolus cœli tus inſtitutus: ac uerę (ut Gręci dicunt) θεοδίδακτος cui ammirabili quadã & diuina rõne ĩ cœlũ rapto cœleſtia ſunt reſerata myſteria nõ faſtidixit poetaꝝ carmina: qui ex comico Menandro Sena riolum ĩ ſuã epiſtolã tranſtulit. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. Ex Epimenide uero cretenſi illa de Cretẽſibus. κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θηρία γαστέρες ἀργαί. Nam quod Plinius ille ſcriptor il luſtris dicere cõſueuit: Nullũ tam malũ librũ eſſe: qn aliqua ex parte ꝓſit. Id ad ueteres poetas non abſurde traſferre liceat: quos cũ legentes remittẽdi animi gratia interdũ percurrimus: animaduer timus ſumma nõnũq̃ arcana ueritatis ſub fictarũ fabulaꝝ ſpecie fuiſſe complexos. Multa de Deo de ſacris beatoꝝ ſedibus: de inferis: de bonis maliſq; Dęmonibus: de aĩę natura: de pręclara huma nę mentis origine atq; pręſtantia; de aioꝝ ĩmortalitate: de eorundem poſt mortẽ ſtatu: quo merito alii beato ac ſempiterno fruant̃ æuo: alii ęternis cruciatibus torqueant̃.

Pandere res alta poetarũ mente: & carminũ caligine merſas: inſtituentẽ Auguſtinũ Dathũ ſæua mors rapuit inuidiola (ut arbitror) & indignata: quod nõ de ipſa potius q̃ de ĩmortalitate pręci pua Lethi inimica: & ſibi apprime contraria tam magnifica & glorioſa conſcriberet.

Summi Theologi & Chriſtiani dogmatis defenſoris acerrimi Auguſtini Dathi Senẽſis liber de cimus & ultimus incipit de Inferis: deq; triplice Inferorũ rõne: atq; Infernis & fluuiis & Iudicibus: & deſcriptiõe pęna ac domicilio beatoꝝ: primũ ſm ueteres: ac deinde uti Romana recẽſet eccle ſia: & Chriſtiana cõſtãter tenet: ac firmiter probat ſancta atq; intemerata religio.

VARIAS fuiſſe apud ueteres de Inferis ſententias ãbigere nõ poterit: q euoluerit accu ratius ueterum ipſorũ uolumina. Et alii Inferorum loca ſubſtulerunt: alii eſſe opinati ſunt: & diuerſis nominibus atq; appellationibus nũcuparũt. Hãc nos inueſtigationẽ cõtra impioꝝ hoĩuꝫ dementiã hoc loco & copioſius niſi me fallo: & ſubtiliter pertractura ſumus. Prius uero fuerit latius opinionum uarietatem paucis perſtrinxiſſe. Sed primum ab

omni hac oratione faceſſat Sertius Grammaticus: qui Grammatice de rebus altiſſimis philoſo-
phari uoluit. Ita eni inquit-ſcribens in Virgilii Maronis æneiden. Lucretius ex maiore parte & alii
integre docent Inferoruz regna nec eſſe quidez poſſe. Nam locum ipſorum-quē poſſumus dicere
cū ſub terris eſſe dicant Antipodes: in media uero terra eos eſſe nec ſoliditas patit: nec centrus ter
ræ! Quæ ſi in medio mundo eſt: tanta eius eſſe pfunditas nō pōt: ut in medio ſui habeat Inferos: in
qbus eſſe dicitur Tartarus: de quo legitur. Bis patet in præceps tantū: tenditq; ſub umbras: Quan
tum ad æthereas cæli ſuſpectus olympum. Ac ſtatim infert. Ergo hanc terrā: in qua uiuimus: Infe
ros eſſe uoluerunt: qa eſt oīum circulorꝫ infima: Planetarum ſcilicet ſeptez: Saturni: Iouis: Martis:
Solis: Veneris: Mercurii: Lunæ: & duorꝫ magnorū. Hæc Sertius. Quem una cum. T. Lucretio Epi
cureum eē ſinamus: ut nec credat-manere aīos poſt mortē: & neget Inferorꝫ regna ſub terris repe
riri. Quod aūt moleſtius fit: et M. Tullius latini ſplendor eloquii-nōnunq̄ Inferos ſubſtuliſſe uiſus
eſt. Apud quē in Tuſculanis quæſtionibus Tricipitē Cerberum: Cocyti fremitū: traiectionē Ache
rontis: enectum ſiti Tantalum: uerſantē ſaxum laborioſis conatibus Siſyphum: inexorabiles Iudi
ces Minoa-& Rhadamantū: quæ oīa Inferorꝫ eē putantur-oſtendit Atticus Poetarū & Pictorū eſſe
portenta. Quod his artificibus reſte Horatio Flacco. Quidlibet audendi ſemp fuit æqua poteſtas.
Sed excordem eē affirmat: quē illa moueant. Atq; & poſt. M. ipſe: qui eodē in libro auctor diſputa
tionis inducit: cū ſatis ſupq; Attici ſententiā pertentaſſet: & inferos quoq; falſos ēe comprobauit:
inquiens. Animi qua in ſede maneant-qualesq; ſint-rōne diſcendum eſt: cuius ignoratio finxit In
feros-eaſq; formidines: quas tu contēnere nō ſine cauſa uidebare. Illa quoq; uerba-quæ ex eodē li-
bro deprompta ſunt-tollere Inferos-& prorſus negare conſpiciunt. Terrorē mortis-& metum im-
probans contra nōnullos Philoſophos hæc tandē adiecit. Quæ eſt anus tam delira: quæ timeat iſta:
quæ uos uidelicet ſi Phyſica nō didiciſſetis-timeretis: Acherunnia tēpla alta Orci pallida leti obnu-
bila tenebris loca! Et quaſi Inferorū falſitas in promptu eēt: in eoſdē acriter philoſophos inuehit.
Non pudet-inquit-phūm in eo gloriari: quod hæc nō timeat: & quod falſa eſſe cognouerit! Tum
quoddā quaſi corollariuz infert-dicēs. E quo intelligi pōt: q̄ acuti natura ſint: q hec ſine doctrina
credituri fuerint: quaſi hebetioris ingenii ſit illa credere: & doctrina-ac ratione diſcamus falſa eſſe.
Tale quiddā et. M. Piſo apud eundem Ciceronē ſignificare uidetur in quinto libro de Finibus bo-
norum & malorum. Nec uero dico eorum metum mortis: qui quia priuari ſe uitæ bonis arbi-
trantur: aut quia quaſdam poſt mortem formidines extimeſcant: aut ſi metuant-ne cum dolore
moriantur: idcirco mortem fugiant. Terribilem mortem omnibus Piſo arbitratur: quod per eam
natura hoīs ſoluitur: non propterea quod ullæ futuræ apud Inferos formidines ſint poſt mortem:
& falſa ſint-quæ de Inferis perhibentur. Hæc & alia præterea nō nulla contra Inferorum loca obiici
poſſint. Quæ ego admirans nō nunquā ac tacitus repetens ipſe mecum-cœpi ueterum ſcrinia-ri-
mari-ac perſcrutari diligentius: tandē uero triplex mihi apud eos de Inferis reperta ſententia eſt.
Prima: quæ diceret: Inferos eſſe corpora ipſa: quibus animæ includuntur. Secūda: quæ traderet In
feros eſſe elementorum locum: quæ mutationi-ac uarietati obnoxia ſunt. Tertia: quæ etiaz ſub ter-
ram Inferorum regna-& ſuppliciorum loca eſſe demonſtraret. Primam ſententiam declarat Ma-
crobius phūs non ignobilis: nec indiligens rerum inueſtigator: qui ſuper ſomnio Scipionis uete-
res ſacrarum cerimoniarum auctores teſtatur nihil putauiſſe aliud eē Inferos-q̄ ipſa corpora: qbus
incluſæ animæ carcerē fœdum tenebris: horrendū ſordibus-& cruore patiunt. Hoc animæ ſepul-
chrum: hoc Ditis concaua: hoc Inferos uocauiſſe. Atq; ita fluuius obliuionis-quem Lethen uocant
Poetæ-nihil eſt aliud q̄ error animæ obliuiſcentis: Phlegethon ardor irarum-& cupiditatū. Acheron
pœnitudo quædam: & triſtitia dictorum-atq; factorum: quibus agitatur humana uarietas. Cocy-
tus quicquid nos in luctum-lachrymaſq; compellit. Styx ſimultatum: atq; odiorum acerbitas. Pœ
narum quoq; deſcriptio non ambigue humanæ conuerſationis uſum exprimit. Et enim ut plane
perſpicuum eſt-alios conſcientia torquet flagitiorum: alios inexhauſta acquirendi auiditas cruciat:
quoſdam inconſtantiæ leuitas perdit: quoſdam miſerrima honorum contentio-atq; ambitio pre-
mit: Sunt-quos obſcœnarum uoluptatum uel cupido-uel ſordes nunquaz reſpirare ſinit. Itaq; ut
prima illa oſtendit ſententia Inferorum locus non prorſus abſurde humanis corporibus aſſigna-
tur. Alteram diximus eſſe ſententiam eorum-qui exiſtimarent terras locum mortis-& Inferorum
uocari. Plerique enim Platonici (ut & ipſe non illocuples teſtis eſt Macrobius) Inferos non in cor-
poribus eſſe: id eſt non a corporibus incipere tradiderunt: ſed certam huius mundi partem Ditis
ſedem: hoc eſt-Inferos appellauere. Quare & mori animam uoluerunt-q̄diu ī terris corporis uin-
culis-& cuſtodia teneretur: uiuere autem cum compedibus corporis ipſius: & carcere ſoluta-ad
cœleſtes ſuperorum ſedes demigraret. A luna nanq; deorſum natura incipit caducorum: citra quā
(ut in ſexto de Republica oſtendit Cicero) nihil eſt: niſi mortale-& caducum præter animos diui
no munere hominum generi datos. At ſupra Lunam ſunt æterna omnia. Hoc idem Plutonis uer
bis ad raptam Proſerpinam apud dulciloquum Vatem Claudianum comprobatur: qum ſic ait.
Cuncta eius pariter cedent animalia regnis Lunari ſubiecta polo: qui ſeptimus auras Ambit: &
æternis mortalia ſeparat aſtris. Bene igitur Scipio Maior: qui in cœleſti domicilio pro Ciceronis

cõmento locutus eſſet ad Scipionem Aemilianũm. Enimuero/inquit: hi uiuũnt: qui e corporũ uinculis/tanq̃ e carcere euolauerũt. Veſtra uero/quæ dicit̃ uita/mors eſt. Ex quo eſt illud fortaſſe Euripidis dicentis. Quis nouit: ſi uiuere quidem mori eſt: mori autem uiuere? Atq; hæc eſt ueterus de Inferis ſecũda ſentẽtia. Quid quod ne ſub terrã quidẽ pœnaꝝ locũ negauere eſſe: quẽ Tartarũ appellamus? Prodeat teſtis in mediũ primus oĩum Plato quidã ueluti humanus Deus: cuius ſentẽtiã de Inferis: q dubitãt: ii audiãt/quę in phœdone: id eſt præclariſſimo libroꝝ oĩuꝫ: quos edidit: ea de re accuratius ſcripta ſũt. Ferũt unũquẽq; cũ deceſſerit (ait apud Platonẽ Socrates) ab eo Dęmone qui uiuentẽ adhuc ſortitus erat: trahi in aliquẽ locũ: ubi oportet ſimul collectos iudicari: & poſt ſententiam ad inferna ꝓficiſci: illo ducente: cui mandatũ eſt: ut hinc proficiſcentes ad illa loca traducat. Ac paulo poſt. Eſt aũt uia nõ ſimplex: ſed nimirũ multi ſunt tramites: multiq; anfractus: ut ex ſacris ritibus coniectari licet. Non ficta hæc: nõ cõmentitia ſunt: ſed a ſummo Philoſopho ſerio tradita: q multos calles nihil ſignificare uelit aliud q̃ diuerſa aĩaꝝ: quum e corporibus ceſſerint/loca eſſe conſtituta: & alium piis locum: alium impiis definiri. Multa ſimillima ueri/& de cœlo: in quo beati habitare certo putant̃: multa item de craſſiſſimis improboꝝ regionibus audenter diſputat: illudq; de ipſo pœnarũ loco nõ obſcure ſubiecit: cuius in Phœdone/in quo libro Socratẽ ꝓ ſua conſuetudine loquentẽ facit: hæc uerba ſunt. Eſt inanitas p eiuſmodi naturas unus aliquis ex telluris hiatibus magnum ꝓfecto caſma: & p uniuerſam terram porrectũ: ut de illo ait Homerus dicens. Longe nimis Barathrum ſtat ſub tellure profundũ. Quod ipſe alias/& multi Poetaꝝ Tartarũ appellant. Deinde addit. In hoc caſma uniuerſi cõfluunt amnes: rurſumq; inde effluunt. Paulo poſt uero non Tartarũ ſolũ: ſed etiã purgatorium locũ liquido/ac perſpicue manifeſtat. Itaq; deſcriptis Infernis & fluuiis/& paludibus/in hunc modũ inquit. His ita diſpoſitis/cũ puenerint defuncti in eum locũ: quo Dęmon unũquenq; portat: primo illic iudicant̃: & q iuſte pieq; uixerint: & q ſecus. Si igit̃ cõperiantur mediũ in uita tenuiſſe/ſua quiſq; uehicula aſcendentes/& ſup his delati ad paludem deueniunt Acheruſiam: ibiq; habitant/iniuriaꝝ pœnas dantes: & cũ purificati ſunt/abſoluuntur: & recte factorũ digna præmia reportãt. Atq; hęc ad purgatoriũ locũ ꝓculdubio referunt̃. Continuo & Infernus ſubiicitur locus his uerbis. Si aũt pp magnitudinẽ peccatoꝝ inſanabiles cõperiantur: q ſacrilegia multa/ac magna: qui cædes nefarias contra leges: q alia horũ affinia perpetrati fuerint: hos quidẽ oẽs conueniens ſors in Tartarũ abiicit: unde nunq̃ egrediunt̃. Alia ꝑmulta eodẽ in loco in eam ſententiã a Socrate differunt̃: quæ recenſere nimis longũ ſit. At cũ & purgatoria loca/& Tartarũ explicauiſſet/domiciliũ quoq; ſubiecit beatorũ: & fœliciſſimas ſedes: in quibus probi hoĩes/ac ſapientes moĩẽ exuti corporũ/æuo ſempiterno fruunt̃. Quamobrem recte poſt lõgũ cũ Simia ſermonẽ hæc quoq; Socrates infert. Qui aũt egregia pietate uixiſſe inueniunt̃: ii ſunt q ex his terrenis locis tanq̃ e carceribus liberati/ad alta contendũt: puraq; ſupra terrã inhabitãt loca. Hoꝝ uero ipſoꝝ quicũq; philoſophia purificati ſunt/ſine corporibus in æternus uiuunt: & domicilia quoq; puriora/q̃ cæteri nanciſcuntur: quoꝝ pulchritudo nõ facilis dictu eſt. Illa quoq; uerba nequaq̃ digna ſunt: quæ prætereamus ſilentio. Qui myſteria/inquit/conſtituunt: admonent: ut quicunq; nõ initiatus/neq; expiatus ad Inferos migrabit: is illic iacebit in luto. Puri aũt/atq; initiati cũ illuc puenerint/habitabunt cũ Diis. Quid item in Gorgia/nõ ne uel Socrates/qui inductus loquitur: uel Plato ſcribens/tum inferoꝝ/tum cœleſtis habitaculi manifeſtũ perhibet teſtimonium? Hinc illa fere in calce libri aurea uerba ſunt: quã noluit Socrates fabulã exiſtimari. Fuit lex ſub Saturno/& nunc etiã eſt apud Deos: ut q hoĩes iuſte/pieq; uixiſſent/cũ e uita migrarent/ad beatorum inſulas proficiſcerent̃: ubi exempti ab omni malo/in fęlicitate degerent: q uero iniuſte/atq; impie uixerint/in punitionis ac pœnaꝝ carcerẽ/quẽ appellant Tartarũ/irent. Infra autẽ paucula ſubnectens/eandẽ iterũ cõfirmat ſententiã. De Iudicibus infernis mentio illi erat. Itaq; ait. Iſti ergo mortuos iudicabunt in triuio: ex quo portãt uiæ/altera ad beatoꝝ inſulas: altera ad Tartarũ. Atq; eodem in loco tyrannos Reges/& Rectores ciuitatũ aſſerit: pp peccandi licentiã maxime/inſanabiliterq; delinquere. Atq; inſanabiliter peccant/eos/ut in Phœdone declaratũ oſtendimus/ad Tartarũ proficiſci/neceſſe eſt: unde nullus datur egreſſus. Illud præterea in Gorgia præclare dictũ eſt/& ſapienter. Mori nullus formidat/niſi oĩo ſtultus/atq; ignauus. Iniuriam aũt facere formidat: multis enĩ peccatis refertũ aĩum ad Inferos deſcendere maloꝝ oĩum ultimum eſt. Quibus uerbis etiam ſempiternæ punitionis carcerẽ nõ obſcure ſignificauit. Sed iam ad Axiochuꝫ Platonis ueniamus. Auctore Gorgia uiro magicis artibus erudito didicit Socrates æneas tabulas Deli aſſeruari: quas fama erat/ex oris hypboreis ĩ eã inſulã fuiſſe delatas. In his illa extabãt/quæ ꝓpoſitæ ueritati plurimũ cõueniũt. Aĩos hoĩum cũ ex hoc corpore fœdo tenebris/& ſordibus horrido migrauerint/ad ĩferos deſcẽdere ad mediũ terrę: quod centꝝ dicit̃: atq; hoc Ditis regnũ uocari: neq; id minus ãplũ eſſe q̃ Iouis aulã. Nec multo poſt. Ante atrium uero Plutonis ſtare ueſtibulũ laminis ferreis corroboratũ: quod circũfluunt & Acheron/& Cocytus: Tum illa adiiciũt̃: quę & beatoꝝ ſedes/& pęnarum locũ ſine dubitatione manifeſtãt. Quos Demon optimus in uita aſpiraſſet: ii tranſmittunt̃/inquit/ad loca beatorum: quæ regio nulla aeris craſſitudine uitiatur: ſed pura ſalubris/atq; ſincera in oĩa frugũ genera fœcũda eſt: in ea curſus amniũ lenis/ac fontes lucidis nitidiſq; profluunt aquis.

in ea portus: & prata floribus uariis perpetuo uere floreſcunt: in ea conſiſtunt philoſophorum ſco
læ: theatra Poetaꝝ: beatoꝝ chori: atq; cõuentus: in ea ꝑpetua armonia reſonat: quæq; iucũda cele-
brant cõuiuia: epulæ ſolẽnes: ac dulcis ſuauiſq; dieta: nec uiolẽto Sole torrẽt: nec aſſiduis uentis:
nec frigore nimio defatigãt: ſed media inter utrũq; tẽperato calore mulcẽt: in ea eoꝝ cõſtituta ſe-
dilia ſunt: quos uirtus & bonitas reddidit beatos. Et q a Diis trahunt originẽ: & q dũ in humanis
recte degerũt: ad Inferos deſcendũt. Mox de tartaro ĩ hunc modũ. Atq; fœdã turpẽq; uitã malis im
butam artibus egerũt: hos quidẽ eo peruehi ꝑ Chaos & Erebũ: ubi cœtus impioꝝ plectit. Hæc in
Axiocho Plato: poſt quæ & poenaꝝ genera ac uarietates annectit: quæ apud Inferos nequaq̃ falſo
eſſe perhibent: quæ ſi pergã oĩa recenſere: ſatis uoluminibus opus ſit: nec modũ ullũ repiat oratio.
Quo pacto uero i beatoꝝ deliciis: uel fru gũ ubertates: uel niuidos amnes: ac lucidos fontes: uel pra
ta floreſcentia: uel deniq; philoſophoꝝ ſcholas: ac theatra Poetaꝝ: reliquaq; huiuſmodi intelligi cõ
ueniat: paulo poſt fuerit explicandi locus. Eſt igiẽ magnis hæc ſententia munita præſidiis: tam cla-
ris auctoribus ſepta: Socrate: Platone: Gobria: gentis hyperboreæ teſtimonio: inſcriptione æneaꝝ
tabularũ: ut uel apud barbaras: atq; ĩmanes nationes: Inferoꝝ nota: atq; explorata ſit ueritas. Sed
quoniã teſtimonia ueteꝝ: q de inferis aliquid prodiderunt: referre inſtituimus: illuc quoq; referat
ſe oratio: Macrobius: qui alias lõge ſecus Inferos interpretari uideret: compulſus ueritate: hæc ſu-
per ſomnio Scipionis affirmare nõ dubitauit. Ac de Plotini Platonici ſententia: cũ conſtet: inquit:
remunerationẽ animis illic eſſe retribuendã ꝓ modo perfectionis: ad quã ĩ hac uita unaquaq; per
uenit: nõ eſt præcipitãdus uitæ finis: cũ adhuc ꝓficiendi eſſe poſſit acceſſio. Porro adiecit. Nec fru
ſtra hoc dictũ eſt. Nam ĩ archanis de aĩę reditu diſputationibus ferẽ: in hac uita delinquentes ſimi
les eſſe ſup æquale Solũ cadentibus: quibus denuo ſine difficultate præſto ſit ſurgere. Animas ue-
ro ex hac uita cũ delictoꝝ ſordibus recedentes æquandas his: q in abruptũ ex alto: præcipitiq; de-
lapſi ſunt: unde nunq̃ facultas ſit reſurgendi. Id ſi ita eſt: ut qui peccatoꝝ mole premũẽ: comparen
tur iis: q poſt ruinam: nullas habẽt reſurgendi facultatẽ. Conſentaneum eſt dari eum locũ: quo cũ
impii atq; inſanabiliter delinquentes ꝑuenerint: nullus pateat ad euadendũ exitus: quẽ Tartarum
uulgo dicimus. Vtrum igitur Platoni: quẽ mortalẽ quendã Deũ fuiſſe tradunt: utrum inq̃ philoſo
phis fides maior habẽda eſt: an Seruio grãmaticæ artis ſtudioſiſſimo? Plato inferos conſtituit. Ne-
gat Seruius grãmaticus eſſe. Vtri magis adhibẽda fides eſt? Diſputat acriter philoſophans Gram-
maticus: & cũ de ſillabis & Tropis loqueretẽ: de Inferis quoq; miſcuit ſermonẽ. Tandẽ uero cũ in-
ter partes orõnis Inferos reperire nequiuiſſet: ſtatuit: ac iudicauit nunquam oĩo Inferos eſſe. Itaq;
ſup ſexto Aeneidos Virgilii: his uerbis cõmẽtatẽ. Poetice Virgilius dixit: Facilis deſcenſus auerni.
Poetice & illud: Noctes: atq; dies patet atri ianua Ditis.. Sic Grammaticus phũs Virgiliũ explana-
uit: q ĉũ totus ĩ grãmatica arte demerſus eſſet: tñ ueritate coactus non potuit: quin diuerſum tra
mitem bonoꝝ: atq; improboꝝ diceret eſſe: ſed nebulis quibuſdã circunfuſa eius acies caligabat in
tenebris. Magnos philoſophos deprehendiſſe dicit bene uiuentium aĩas ad ſuꝑiores circulos: id eſt
ad originẽ ſuã redire: quod Lucanus Pompeio tribuit: ut uidit quãta ſub nocte iaceret noſtra dies.
Male uiuentium uero diutius in his ꝑmorari corporibus ꝑmutatione diuerſa: & eſſe apud inferos
ſemp. Sed inferos non: quos eum oportebat aſſeruit. Corpora ipſa Inferoꝝ loca uoluit eſſe: quod
non ſatis cernere potuiſſet intra terram tam ĩmanem: quẽ dicimus: & tam uaſtũ hiatũ: quem Tar
tarũ uocãt. Neq; .n. Inferi ſub terris eſſe queant (ut iſpe opinatur) quod uetere quadam occupa
tione eas ſibi ſedes Antipodes uendicauerint. At neq; nos ſub terris Inferos collocamus: neq; An
tipodas: aut ubi ſint: aut quo pacto aduerſa nobis urgeant ueſtigia: Seruius ĩtellexit. Sed q potuit
qui oẽs in litteratura triuit ætatem? Illud ſe credit dignũ dixiſſe Philoſopho: Tartarũ pati nõ poſſe
terræ nimiã ſoliditatẽ: ac centrũ. Non legit Platonis Phędona. Nõ nouit ingeniũ terræ: quæ inani
tates: & hiatus habet: & late: longeq; porrecta caſmata: quæ coetũ oẽm aĩaꝝ capere poſſint. Sed qd
nobis cũ Grãmaticis? Quid de Seruii ſententia multa: q Maronis æneiden: hoc inq̃ loco non expla
nauit: ſed corrupit potius: atq; diſtorſit? Rurſum eoꝝ ſententiam referamus: q cũ magni uiri: & im
primis eruditi eſſent: Inferorũ ſedes ponere nõ dubitarũt. M. Varro Latii decus: quoq; etiam (ut
ait Lactãtius) nullus ne apud Gręcos quidẽ uixit doctior: in libro de origine latinæ linguæ Tem-
plũ dici trifariam oſtendit: natura: auſpiciis: ſimilitudine. Et natura quidem templum in coelo dice
bant ueteres: auſpiciis ĩ terra: ſimilitudine uero ſub terra: quæ uidelicet loca Inferorum ſunt: quæ
nos modo ſecundum ueterum etiam approbationem quærimus. Quid enim ſibi uult aliud tem-
plum ſub terra: niſi Tartarea regna & ſuppliciorum habitacula? Quocirca idem ipſe Varro ex Pa-
cuuii Andromacha ſumpſit exemplum: ut Inferos eſſe id templũ manifeſtius explicaret. Ait enim
Poeta. Acheruſia templa alta orci ſaluete Infera. Tria nanq; illa templa triſtega ſunt: & tripartitã
mundi diſtinctionem: coeleſtium: terreſtrium: atq; infernorum ſignificant: quæ ſub templorum an
notatione a Varrone deſcripta eſt. C. Cęſar: ut nobiliſſimo Hiſtorico prodente cognouimus: cum
in Senatu de coniuratis ageretur: ſerio neſcio: an callide dicere auſus eſt. De poena poſſumus equi
dem dicere id: quod res habet: in luctu atq; miſeriis mortem erumnarũ requiem: nõ cruciatũ eſſe:
eam cuncta mortalium mala diſſoluere: ultra neq; curæ: neq; gaudio locum eſſe. O indignam Cæ-

gium pateat: ne per eum modum quodammodo impunitate propoſita: fundendi humani ſangui/
nis ſit tanta licentia. Hoc uero nouum/ac ſalutare Inſtitutum/ſi te auctore/in noſtra ciuitate ac tota
ditione & ſanctum fuerit: & comprobatum/confidimus fore principi Deo quocunq; holocauſto ac
ceptius: & omni ſacrificio laudis. Eritq; a nocentibus: atq; improbis innocentia tutior. Vale.

SEnenſes Regi Neapolitano. S.P.D. Omnibus in rebus plurimũ ſemper apud nos/tuæ
Maieſtatis auctoritas ualet. Quocirca acceptis litteris eius: per quas Baptiſta Montella/
nus commendatur/continuo illi publicam fidem dedimus: ut ueniens: rem ſuam com/
modius pertractaret. Qum acceſſit: cauſam ſuam cognoſcẽdam detulimus iis: qui iuris
Prudentiam probe callent. Fauorem noſtrũ: & operã adhibuimus: quę explicari potue
runt: explicata ſunt omnia: ut facillime iuſſum aſſequatur. Si qua præterea uel probare/uel petere in
ſtituerit: nunq̃ illi iuſto fauore deerimus: & tuæ Maieſtatis intuitu: & quod omnibus i nſa ciuitate iu
ſtitiã uolumus ſtudio: & diligẽtia miniſtrari/nec ullã unq̃ patiemur ſupeſſe iuſtę q̃relę cauſam. Vale.

SEnenſes Regi Siciliæ. S.P.D. Experti annos complures/ac per longiora tempora mo/
deſtiam/humanitatem/ac præcipuam uirtutem/& ſummam legalis diſciplinæ pruden/
tiam/clari uiri Ioannis Penſii Siculi/& & panormitæ generetita illum iampridẽ non di/
ligere ſolum cępimus: ſed etiam amare proſequimur: ut primũ ſcientiam iuris conſecta/
tus in noſtro gymnaſio ſtudiorum rectorem geſſerit/deinde Doctoris/ac iuris conſulti
fuerit decoratus inſignibus: & a noſtra Republica. quę præſtanti laude uiros libẽter amplectitur: mi
litaribus donatus muneribus: etiã noſtrę urbis præturam aſſecutus ſit: quã præſenti tempore: cũ ma
gna ſuę probitatis illuſtratione exercet. Cum ſit igitur pro ſuis laudibus: & ĩtegritatis merito tam cha
rus nobis Ioannes Penſius: dignum eum exiſtimamus/quem non modo ipſi honore proſequamur:
uerũ etiam apud tuam Maieſtatem gratioſum noſtra cõmendatione faciamus/& de uiri eius pręſtan
tia teſtimoniũ afferamus: tuæ pręſertim ſerenitati: quæ ſemper uiros magnos: & benigne ſuſcępit: &
honoribus afficiendos duxit. Rogamus igitur ſuppliciter tuam Maieſtatem/ut eundẽ clarũ: & iure
conſultum: & Equitem tanto maiore beniuolentia cõplectatur: quanto a nobis ſtudioſius cõmenda
tum intellexerit. Cui quicquid uel decoris/uel cõmodi tua Maieſtas deferre dignabit̃: nos ipſos maxi
mas cum illo gratias acturos: & uoluptatẽ ſuſcępturos profitemur. Sit tua Maieſtas ppetuo fœlix: &
pro eius paterna charitate/huic ciuitati(ut ſemper ſolet)præſens/ac propitia. Vale.

SEnenſes Florẽtinis. S.P.D. Intellectis ueſtris litteris: per quas nobis cõmẽdatur. N. qui
in urbe noſtra patrata cæde/cuſtoditur. Rem ad ſenatum noſtrũ detulimus: cui ſoli eiuſ/
modi rei decernende poteſtas eſt. Cupiebamus ueſtris poſtulatis annuere: cum certum
ſit nobis: parem amicitiæ: iuſtitiæq; habere rationẽ: & uel a recto deflectere ueſtra cau/
ſa: quatenus in amicitia dari uenia poteſt. Sed uiſa res eſt atrocior: & ita prorſus in di/
gnum facinus: ut graui animaduerſione: atq; exemplo dignum uideri debeat: nec uera prædicatũt:
q aliorſum retulerũt. Non. n. q in carcerẽ truſus ẽ: repugnauit: ſed in uaſit/non repulit Iniuriam: ſed
intulit. Qui armatus inermẽ aggreſſus/ac de induſtria facto impetu: hominẽ interfecit. Itaq; tanto fa
cinori obnoxiũ/credimus non uideri uobis: aut uenia/aut gratia dignum: ſed potius legibus/ac iudi
ciis cõmittendũ. Idq; ipſum re cõperta: ueſtrę ęquitatis iudicium futurum cõfidimus: recte. n. ſentire
uidẽtur: q minime ſeruandã putẽt illius uitam: q ſocio tam crudeliter uitam eripuit. Valete.

SEnẽſes. N. Cardinali. S.P.D. Albertũ Cataniũ ciuem Bononienſem uirũ erudítiſſimũ:
& probũ: quẽ ad legendũ cõduximus: uenientẽ ad nos iucũde excipiemus: & adhibitis
tuis litteris: erit certe nobis multo gratioſior: & illum amice ſemp: humaniterq; tractabi
mus. Cœterũ. R. dominę magiſtratus ornatui/ac decori urbis noſtræ præfecti/operam
dederãt iampridẽ: ut uenerabilis uir Thõmas Piccolomineus Archidiaconus noſter: q
pręclarũ parat in noſtra urbe ædificiũ/ ĩpetrata a Viſitatoribus Cartuſienſis ordinis licentia ꝑ apo/
theca: quæ ei ædificio contigua ẽ/ad id perficiendũ ornatius hoc ea lege aſſequeretur: ſi monaſterius
eiuſdẽ ordinis debitã penſionem ſuſciperet. At præfatus Thommas/ & fratres ſpondẽt/obligantq;
daturos quòtannis aureos duodecim: cũ antea ſolũmõ nouẽ ex eadẽ apotheca penderentur. Sed
& alterã ꝑ illa: quã occupant/reperturos/unde pcipiatur ãnuatim. xii. F. pretiũ: qđ monaſterio cõdu
cit magis. Obdurat prior: & huic pręclaro cępto reſiſtit. Cum ſit futurũ ad magnũ urbis noſtrę decus
cũ contrahendo ſuplucreſ monaſteriũ: qđ prædiximus/oramus uehementer tuã. R. D. ut ſua beni
gna adhibita auctoritate: & opa agatur cũ priore monaſterii eius/quod uulgo dicit̃ de Maiano non
longe a noſtra urbe/ne ĩpediat ornatiſſimũ opus pręſertim cũ fundatores eius monaſterii hoc maxi/
me ꝑbent/& renitentẽ priorẽ ãmirentur: & improbẽt. Igitur rem ipſam tuæ. R. D. commendamus:
uero huius communis patriæ benefactori/& patri. Vale.

SEnenſes Florentinis. S.P.D. Nuper cõgreſſi Legati noſtri: qbus Collenſe negociũ man
datũ erat: & ad cõtrouerſiã cõponẽdã luſtratis finibus accincti: tandẽ re infecta regreſſi
ſunt. Cũ tamẽ: q ꝑ noſtra Rep. rem tractabat/ẽt de iure noſtro crederet: qđ noſtrũ innu
mera documenta/& in expugnabiles indicant rationes. Dolemus ob quorundã duritiẽ:
atq; obſtinatã ſententiã/cauſam eiuſmodi pendere diutius. Et uere Collenſes: qđ cũ pa

ce dictum ſit: nō contenti ſuo: qđ noſtrū eſt: ſpretis noſtrę Reip. firmiſſimis argumentis nimium certe confidenter uendicare conanť. Quod cū intelligamus a ueſtræ Reip. abhorrere propoſito: quam non modo bene ac iuſte: ſed coniunctiſſime quoq; nobiſcū certum ē uiuere: rurſum oramus: ut de integro alius quiſpiā ad cauſam Collenſem decernatur: ut ea controuerſia iam tandē finem habeat: ſed oramus eiuſmodi uirum legatiq mandatum: & ſummaʒ habeat eius rei poteſtatē: q ſit litis finiēdæ ſtudioſus: q acceptionē caueat perſonarū: q bene: amice: efficaciter fines tandē ſit paratus terminare. Nos uiciſſim talem pollicemur: atq; deferimus. Nā haud decorū putandum eſt: cū capita ciuibus in rebus uſquequaq; cōſentiant: membra diuerſaʒ habere ſententiā: nec illorū iunin ueſtigiis: quos auctores habent. Nos iqbus optima noſtra cōperta mens eſt: q hanc inueteratā moleſtiā cōmuniter dolemus: quos in re certa Collēſes iquos ſic appellamus lędunt: alterutrū feremus acceptū: ut uel p Legatos iquales præmiſſimus: cauſa celeriter tranſigatur: aut ſi tantopere Collēſes iure ſunt freti: deferať res tota ad conſilium: ac iudiciū ſapientis: cuius nos profitemur acquieturos ſententiæ. Nos concordiā: & pacatū exitū percupimus: & omnino fines terminari: qua ratione ueros amicos: & fratres decet. Quippe abſurdum uidetur: ut tam crebro cogamur eadē de re: & frequentes repetere litteras: & uobis fortaſſe moleſti eſſe: cū par deſiderium: & eadem ſit utrunq; ſententia. Meminimus: quæ nobis p Oratorē noſtrū Leonardū Benetuolentiū obtuliſtis: ut ſi in hac cauſa legati cōcordes nō eſſent: alterum confeſtim deligeretis: qui nullo modo ifecto negocio rediturus eſſet: hoc nos: & tum accepimus & rurſum: ut fiat oramus. Et nos quoq; idem ſumus efficere parati. Expectamus ueſtrum reſponſum quod non dubitamus ex ſententia futurum. Valete.

SEneuſes. N. S. P. D. Nuper intelleximus: quæ per oratores ſuos tua Magnificētia poſtulauit: ut cū. R. D. Cardinale noſtro in fauorē cauſæ: quæ cū illo uertitur: ageremus: & pro abſolutione īpetranda: & pro euitando cuiuſlibet cenſuræ periculo: ēt ad Romanū Pontificem litteræ darentur. Quid multa! Tanta eſt noſtra coniunctio: & ueræ beniuolentiæ neceſſitudo: ut noſtra: tuaq; omnia putemus eſſe comunia. Quare eo animorū affectu: & ſumma efficacia: tam ad pontificem: q̄ ēt ad Cardinalem noſtrum litteras dedimus: & ita uæhementer: diligenterq; in tua cauſa noſtram intercceſſionē: ac preces interpoſuimus: ac ſi pro ſalute: & dignitate noſtræ Reip. cauſa uerſaretur. Speramus adhibitis litteris ex optimo animo: & uolſitate profectis: facile reʒ ſucceſſurā pro uoto. Quod nō ſecus optamus ipſi: q̄ tua cupiat magnificentia: cui u're: & exintimo corde noſtra afficitur ciuitas. Vale.

SEnenſes Epiſcopo Volaterrano. S. P. D. Cum intelligamus uerā erga noſtrā Remp. tuę R. paternitatis beniuolentiam: cū fiducia illi cōmendamus: quos charos habemus: Cuʒ igitur elegerimus pro iure patronatus: Rectorē eccleſiæ. S. Mariæ in opido noſtro Pratæ honeſtum religioſum Hieronymum ciuē noſtrū dilectum: qui & illius cōmunitatis deuotioni probe ſatiſfacit: oramus tuā. R. P. ut eundem confirmare uelit: & ſua auctoritate etiam cōprobare. Et circa collationem pſoluendā: eum hortatu noſtro cōmendatum habere: tractareq; ita: ut ſemper ciues noſtros humaniter conſueuit. Nos reperiemur ſemper tuæ. R. paternitatis placitis uere: & amice parati. Vale.

SEnenſes. N. Epiſcopo. S. P. D. Quotiens opus accidit: cū fiducia cōmēdamus eos qbus cupimus gratiā cōferri. Romulus qdā ſacerdos: q eccleſias regit in noſtra ditione duas alterā ſanctorum Iacobi: & Chriſtofori in loco: qđ monaſteriū prope urbē appellamus & alterā: quæ illi unita eſt diui Martini in opido montis Alci: renuntiat illas in manus Mathei Iohannis Clerici: dilecti ciuis noſtri: uiri certe probi: atq; idonei: quē nos diligimus: & iuuare cupimus. Cum igitur ad eā rem tuæ. R. P. aſſenſu: atq; auctoritate opus ſit: per noſtrā amicitiā uæhementer oramus: ut eam renuntiationē accipere: atq; cōprobare uelit: præſertim rogantibus nobis: q amice idcirco magis poſtulamus: qa & amice quoq; ipſi parati ſumus gratificari omnia tuæ. R. paternitati: quæ bene Valeat.

SEnēſes. N. Cardinali. S. P. D. Venit nuper ad nos uir religioſus Ioannes Monachus: & ſindicus monaſterii diui Anaſtaſii: & detulit tuas litteras: quæ inde uſq; a principio ſeptēbris menſis ſcribebantur ad nos. Audiuimus illū libenter: quæ in cauſa explicauit: quā habet monaſteriū ipſum cū Petrono Petronio Rhodio milite. Quē cōtinuo accerſi iuſſimus: & de re ipſa: quantū æquū uiſuʒ eſt: ſumus collocuti. Qui & ſua ſponte: & noſtro alloqo bene diſpoſitus petiit a nobis: ut Romā cōcederet tuā. R. D. affaturus: q cū æquū poſtulauerit: & q̄ primū iter ſit paratus arripere: hortamur tuā. R. D. ut illius pręſtoleť aduentū. Arbitramur & p tua iuſtitia: & p ipſius optima uoluntate rite oīa ſucceſſura. Quæ uero de aſſequenda Vrbetelli eccleſia poſtulauit: libenter annuimus: & fauorē illi: & gratiam conferre parati. Cum ſit noſtræ conſuetudo Reip. prodeſſe ſempi & iuuare omnes omni auxilio: & tuæ. R. D. ueram ſemper filiationē: a. reuerentiam exhibere. Vale.

Enenſes Florentinis. S. P. D. Quos mouit uera charitas: Magnifici Domini: fratres chariſſimi: qbus excelſæ Reip. ueſtræ ſtatus maxime cordi eſt: q ueſtræ præclarę ciuitatis qetē: trāquillitateq; adamamus īprimis: miſimus nup Oratorē noſtrū Leonardū Benetuolentiū: A quo

mentem noſtrã: & animorũ intimã uoluntatẽ pſpicue (niſi fallimur) cognouiſtis. Hic rediens ſum
ma iãquã de tranquillatis rebus accęperamus/cumulauit uoluptatẽ. Quæ de optimo ueſtro/ac ſalu
tari propoſito retulit: quæ de mutua uoluntate copioſe explicauit/ea fuerunt oĩa per q̃ iucũda nobis.
Noſq; ẽt atq; ẽt laudamus/& ſi erant ultro antea quoq; explorata nobis. Quod ſe habent recte oĩa:
nobis gratulamur: nobis plurimũ gaudemus. Quod tam amice/tamq̃ ſtudioſe Oratorẽ noſtrũ excę
piſtis/tum agimus/tum habemus ẽt q̃ maximas gratias. Quæ benigne oblata ſunt: ſicut iam pridem
accępimus/ita accipimus rurſum lætis aĩs. Ac perſuademus nobis tranqlla ſemp fore oĩa talibus au
toribus eodẽ aĩo pſeuerantibus: qđ & ſperamus diuino propitio numine/ac noſtrarũ rerũ gerente
curam. Nos ſanctæ amicitiæ nunq̃ deerimus muneri: & id cogitamus ſemp: quod ſuũ ueræ fraterni/
tatis ſit/& quæ duo præſtabit oĩbus/libertatis/& pacis. Quod de Collẽſi negocio reſponſũ ẽ: uehemẽ
ter pbamus/ac ſi uidebiť ſcribendũ ad Collis Prætorẽ p re cõficiẽda: erit id quoq; gratiſſimũ nobis.
Ciuis noſter/cui cõmiſſa eiuſmodi puincia ẽ: cõfeſtim pſto erit ĩ loco: qũ ueſter aderit. Valete.

Senenſes Imperatrici. S.P.D. Cum ſumma animorũ lætitia: & totius populi noſtri iucũ
ditate intelleximus: natũ ẽe tuæ celſitudini/ac ſacræ Maieſtati filium: & terrarũ orbi da/
tum de cœlo/q diuino fauente numine/Auguſti Cæſaris/patris reſpondeat laudibus/&
ampliſſimi/ac florentiſſimi Regni gerat Imperiũ: Laudamus ob tãti muneris/ac cęleſtis
doni magnitudinẽ/illũ: qui non deſinit p imenſa largitate mundũ/& res humanas pro
pitius intueri. Atq; ut fauſtũ hoc/ac uere fœlix ſit uniuerſo terrarũ orbi: & catholicæ religioni/ac fi/
dei/& ſacroſancto Romanorũ imperio/deuotis precibus cõprecamur. Pro tam læto/tã fœlici/tã iucũ
do nuncio/ac benigna litterarũ ſignificatione/grates tuæ maieſtati ingentes agimus/& præ cœteris
fidelibus populis gratulamur/& collætamur: in mirũ modũ exultãtes: quod illæ fœlices nuptiæ: qua
rum prima auſpicia hæc meruit ciuitas: ueſtræ ſacro deuota Imperio: tam optatũ: & glorioſum edide
rint fructũ. Fęlix ſit dulciſſimus iſte natus: & cũ ſumma parentum lætitia uere corona dignus impe/
rii. Nos Senenſes obſequentiſſimi filii hanc ciuitatem: & ſtatũ eius tuę Maieſtati deuotiſſime cõmen
damus: & ut eam Auguſto Cęſari/ac Chriſtianiſſimo Imperatori: & tuo glorioſiſſimo conſorti com/
mendare digneturi uehementer oramus. Vale.

Senenſes Florentinis. S.P.D. Scripſimus paucis diebus: & cauſã cõmẽdauimus. N. ci/
uis nři cuius pecora ex finibus nři abduxit uectigalis uřæ Reip. Rẽ uřa ſẽtẽtia æquã po
ſtulauimus: & uřa amicitia dignã: ut pſtito fide iuſſore: pecora reſtituerenť. Interea facti
ueritas inueſtigari poterat: & id negociũ demandari: qbus in ea regione facile eſſet: rem
cõperire. Cũ ex noſtro agro pecus actũ ſit cũ ſit ciuis noſtri fũdus ex maiore parte ĩtra fi
nes noſtros: cũ ſignificata ſit eductio uectigalibus ueſtris: cum nunq̃ ſuperiore tẽpore/p noſtrorum
pecore: in eo loco ſoluendi ulla extiterit conſuetudo: cũ ſe obtulerit pręſtare paratũ ciuis noſter: ſi qd
iure ſoluendũ iudicetur: agite oramus: ut ueſtra accedente auctoritate: fide iuſſione pręmiſſa/reſtitua
tur detentũ pecus. Et agatur cum ciuibus noſtris: qa ſemper ratione ueſtra cõſueuit magnifica frater
nitas: quã ipſi uiciſſim magno cum ſtudio: & amore rependimus. Nõ poſſumus adduci/ut credamus
ĩnania fore poſtulata noſtra: cũ æquum petamus. Rurſum igiť amice poſcimus eam reſtitutionẽ fieri
cautione data/ut ſit ſtandũ iuri liquebit exinde facti ueritas. Et nobis perſuademus: uos nequaq̃ eſſe
paſſuros: ut ciui noſtro iniuria inferatur: quã execratur ueſtra bonitas: Iuſtitia propulſat. Abeſt hac in
re fraudis ſuſpitio. A uectigalibus ueſtris certe nõ abeſt iniuria/quando per uim ex noſtro ſolo/ciuis
noſtri auſi ſunt pecus abducere. Poſtremo oramus: ut hãc cauſam ita tractare uelitis: quo ipſi mõ ue/
ſtra oĩa & libenter: & amice ſolemus. Scimus: quod nõ de latoribus/aut auctoribus facti: ſ; ueris teſti
bus ueſtra ſapientia fidem habebit. Valete.

Senenſes Peruſinis. S.P.D. Perceptis litteris ueſtris/ĩ cauſa Leonardi Nicolai ex Tranſi/
meno Lacu ſignificamus ueſtris magnificentiis noſtram remp. ueterẽ ſeruaturã cõſuetu
dinẽ: & ãminiſtraturã: quod iuris eſt: & Leonardo ipſi: & oĩbus iuſta petẽtibus: ſubdi/
tis aũt ueſtris/omni ſtudio/& amore/ẽt fauorẽ: & gratiã preſtiturã pro noſtra amicitia.
Iuſtitiã aũt denegare: neq; unq̃ moris noſtri fuit/neq; propoſiti ẽ: q accurate iuſtitias: &
rectam uiuendi rationes ſectamur. Quare ſi aut ipſe ueniet Leonardus: aut cuiq̃ mandabit rem ſuam
reperiet noſtræ Reip. quodcunq; tribunal ius uere paratum reddere: quandoquidẽ iuris integritatẽ:
non hominum perſonam reſpicit noſtra Reſpublica. Valete.

Senenſes Franciſco Cardinali Senenſi .S.P.D. Iucunde intelleximus tuã. R.D. ſaluam:
atq; incolumẽ urbẽ attigiſſe: & ut ſemp incolumis/ac fœlix ſit: uehementer optamus.
Quæ apud ſummũ Pontificẽ referre dignata eſt p patriæ utilitate: extiterũt pergrata uo
bis: & habemus ingentẽ gratiã. Facit tua clęmentia: & optimi patris: & uerę pietatis offi
ciũ: quæ cum in aliis magna/tum in patria maxima ẽ. De negocio Plũbinenſi perſuade
mus: uobis non mõ promiſſa ſeruatũ iri: ſed & futura oĩa a tua. R.D. quæ huius reip. tueri dignitatẽ
& augere cõmodũ poſſint. Id certũ ẽ cunctis ciuibus: atq; aĩs ſedet. De iis uero: quæ ad Pontificis re/
uerentiã ſpectant: uõ ẽ: qđ plura ſcribamus: nã cũ ipſi libenter Apoſtolicã ſedẽ: & ſummi Pontificis
ueneramur ſanctitatẽ/tũ ẽt ſapientes monitus nos alacriores reddũt: ſ; certe fidei/ac deuotiõi ciuita

dis huius nulli preſtant fideles populi. Poſtremo accedit uir ſpectabilis. N. ciuis atq; orator noſter: ob cauſam monaſterii. S. Saluatoris Ciſterienſis ordinis: cuius uoce placebit nobis. R. D. ut noſtram ipſam exiſtimes loqui rempublicã. Spes ſumma in tuæ. R. dominationis opera atq; fauore ſita eſt. Audiat ergo illum benigne (ut ſolet) & fidem adhibeat: quæſumus. Vale.

SEnenſes. Papæ. S. P. D. Cum ſuperioribus menſibus in oppido Lyciniani noſtri trans Clanas Angelus quiſpiã Hebræus: Chriſtianæ religionis ĩpius contẽptor: & ſacratiſſimæ crucifixionis perfidus repreſentator: illudens Xpi nomini: quod natio illa praua: & adultera: impie blaſphemat: ultimo ſupplicio fuiſſet affectus: credimus ob eorũ iniquã ſuggeſtionem: qui Iudaicã pfidiã profitentur: qui eius negocii fuerunt miniſtri: quaſi iniuſti rei iudicii Romã accerſunt. Nos quanq̃ certo ſperamus Chriſtianæ fidei defenſionẽ: & cauſam apud ſacrum Romanæ eccleſiæ tribunal plurimũ habiturã ponderis: tñ cũ ſacrilegus Xpi hoſtis iuſtã certe: ſed tãto ſcelere leuiorem poenã ſubierit: quã iura oĩa diuina: & humana ſanxerunt ad quã inferendã: multiplice ac matura exquiſitione uentũ eſt: ſupplicamus tuæ beatitudini: quæ illius uicẽ gerit: cuius nomen ĩpium Hebræorum gentis crudeliſſime inſectatur: ut dignetur Gabrielẽ Legatũ noſtrũ audire clementer expoſiturum: quæ ea de re illi nuper iniunximus: ut ab ipſo rei ueritate cõperta: Apoſtolica auctoritate coherceatur Iudeorũ ſæuitia: qui ſæpius inſolenter gloriari ſunt: nunq̃ ſe cæpto deſiſtere: quo aduliti fuerint eos: qui ſuo ſanguini nec precibus nec pretio pepercerunt. Nos & ſi dolemus aliqd in ea cauſa præter tuæ beatitudinis factũ eſſe uoluntatẽ: tamen pio affectu: & ſincero iudiciũ pſpecto propoſito: confidimus abſq; dubio Chriſti Vicarium protecturum chriſtianos uiros a malignãtiũ conuentu: & ab eorũ inſolentia: qui operantur iniqtatẽ. & inueterato odio chriſtianũ ſanguinẽ concupiſcunt. Vale.

Edictum ſapientum Senẽſi Gymnaſio præfectorum.

EDicunt Reformatores ſtudii Magnificæ ciuitatis Senenſis omnibus Doctoribus: & aliis quibuſcunq; ad legẽdũ cõductis: cuiuſcũq; fuerint facultatis: ut lectiones ſuas ſecundũ preſcriptum ordinẽ: & ſingulis diebus: qbus ordinarie legendũ eſt: ſtudioſiſſime pſequantur. Ac ſiqs contra fecerit: incidit in poenas conſtitutæ legis. Simul oibus antedictis cõductis innoteſcat: quod ſi nõ habuerint auditorum numerũ: q a lege præfinitus eſt: pari mõ inueſtigatione facta per electũ exploratorẽ notabuntur. Qui aũt a numero defecerit: iudiciũ: & pẽnã legis nõ effugiet. Caueant igitur oẽs cum futura ſit earum rerum diligens inueſtigatio: executioq;.

SEnenſes. Florentinis. S. P. D. Per alteras litteras nobis cõmendauimus agricolas: qui fundũ colunt Nicolai Magiſtrelli: ciuis noſtri: Is adiacet ueſtris finibus: parſq; eius ad ueſtrum agrũ ptinet. Ex quo dum pceptam meſſem: & frumentarios manipulos in noſtrã ditionẽ congerunt: quod alibi granarium non haberent a ueſtris publicanis damnati ſunt fraudis. Vetus conſuetudo: uicinitatis ratio: cõmunis utrorunq; finitimorum cõmoditas: ueniam facile pollicetur: his: qui fraudẽ ne cogitauerunt qdẽ. Veſtra aũt ſumma liberalitas: & parua pro nihilo putat: & magna libenter largitur. Quod ita certo opinantes: iterũ ſcribere inſtituimus & eoſdẽ noſtros homiẽs cõmendare: cũ præſertim intellexerimus ueſtro p illis ſcribente magiſtratu: nõ mõ non abſolutos: ſed eorũ unũ: q ob id uinctus: ſe uinculis ſoluit: dãnatũ exilio: & pede. Putamus uos & clæmentes: & benignos fore: ut & huic ignoſcatis: q ſe indigne compeditũ exiſtimaret: & reliquos abſoluatis: q nihil fecerunt præter ueterẽ eius regionis morẽ: & ueſtræ lenitati: & noſtræ amicitiæ uæhementer confidunt. Oramus uos: ut re plane perſpecta: benefice cũ noſtris (ut ſemp cõſueuiſtis) agere uelitis. Nos plurimos ex ũris tollerauimus: q frumẽta ex ũo agro exportauerũt. Valete.

SEnenſes Florẽtinis. S. P. D. Nõnulli. N. proximis diebus collecta atq; armata manu inuaſerunt noſtrũ agrũ iuxta Senãlongam noſtrum oppidum: atq; inde tres oppidanos: q ruſticũ opus exercebant: p uim aggreſſi: captiuos duxerunt. Vnum aũt ex eis graui ẽt uulnere affecerunt: ita ut uerſatur in dubio hominis uita. Cuſtodiunt nunc illos triſti carcere: duris uinctos cõpedibus. Rogati. N. reddere captiuos renuũt: quod indigne noſtri ferentes propinq eorum: q ab. N. capti ſunt: cum in noſtro agro. N. hominẽ nacti eſſent: ſuorũ ſtudio & illũ quoq; captiuũ duxere. Ortã hãc iam grauẽ a ueſtris iniuriã: & miramur plurimũ: & dolemus: pſertim cũ ea ueſtri fecerint: q̃ uix ſẽuus hoſtis tẽtare ſit auſus. Quę uos: quos iuſta & pacata oĩa delectãt: nobiſcũ grauiter laturos nihil dubitamus. Quare iniuria ũris ſequẽtib9 inq; malo ĩcepto pterue pſtãnbus iſtituimus ad uos ſcribere: quos p noſtra amicitiã: pq; ſũmã aĩorum cõcordiã: & acre ad tuẽdã getẽ ſtudiũ rogamus: ut iubeatis captiuos liberos dimitti: id: quod nos de. N. captiuo curabimus: & ueſtros ſeruare cũ noſtris hoĩbus uicinitatis iura: cuiuſmodi noſtrã amicitiã ac fraternitatem maxime decent. Conpeſcamus agreſtia ingenia: & ad rectã uiuẽdi rationẽ: cõmuni opa redigamus. Siqd uero reliquũ ſit: qd ad eos uicinos pbe cõciliãdos agẽdũ cẽſeatis: pollicemur nos iuſta oĩa libẽter pſecuturos. Pricipio his malis medeamur: ad q̃ ppulſanda utrinq; ĩprimis captiui ſoluẽdi uidẽtur. Valete.

SEnenſes Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Nouit tua. R. D. eã cõtrouerſiam: quę iam pridẽ de finibus inter Apoſtolicã camerã: & noſtrã remp. uertitur. Pro qua cõp onenda q̃ diu: q̃ ſtudioſe laborauerimus: neminẽ latere putamus: ac p eadẽ nouus quoq; poſtremo cõſpectis finibus: ad ſummũ Pontificẽ noſter erat deſtinatus Orator: quo iam iter

ingreſſuro: repẽte in Rotã noſtra uocat̃ reſp. & dicta dies ẽ: quod ualde miramur annuiſſe Pontificẽ: quaſi litem intendi aſſentiatur nobis: quibus cũ Romanam eccleſiam diſceptare indecorum pariter: atq; indignũ: & fortaſſe iniquũ ſit exiſtimandũ: preſertim cum ea ſit noſtra reſp. cuius deuota filiatio plane pſpecta ẽ: & ea certe dignitas: quæ Apoſtolicæ ſedi: & q in ea ſedet: merito iure curæ: & ſtudio eſſe debeat. Miramur: ſi q̃s ita cũ noſtra rep. agendũ putet: quaſi una ex iis quæ Romanæ eccleſiæ ſubiacent ditioni. Alienũ qppe eſt: & a Pontificis pietate: & a noſtræ ciuitatis fide: & dignitate hoc litigiũ ac merito declinandũ. Alia ſubeunda ratio eſt: & eo modo: quo cæpta erat: hæc de finibus finiẽda cõtentio. Quod uel ſe pontificẽ: recta ſuadet ratio: ſed potiſſimũ tuæ. R. D. quæ patriã ſemp dignitatẽ tuetur: ac ſubſtinet: interuẽtio benigna facile aſſequet̃: ad qd̃ obeundũ noſter præſto erit Orator. Interea uenit hic Pramaticus noſter: p quem ois in hoc iudicio: quod oĩbus uiribus declinare cogitauimus. cõtumacia deuitetur. Tuã colloquetur. R. D: quã ualde rogamus: ut inſtruat: moneat: iuuet: & in parando patrono: & in iis oĩbus: quæ noſtro propoſito tua ſapientia cõgruere iudicabit: cuius opẽ & auxilio maxime freti ſumus. Nos hoc ei mãdauimus: ut a tuo cõſilio ac monito nõ diſcedat. Vale.

SEnenſes Florentinis. S. P. D. Nihil eſſe putamus tã difficile: quin facile reddat ſummus amicitiæ ſtudiũ: qualẽ utrorũq; noſtri eſſe cõſtat: recta uoluntas. Quocirca cum accepimus: ui̇ nctũ cuſtodiri. N. quẽpiã: cognomento. N. inſimulatũ nõnullorũ facinorũ: piũ duximus: ueſtræ illũ clæmentiæ cõmendare: quæ & ſuapte natura multa eſt ad ignoſcẽdũ: & præces noſtras libenter exaudit. Ferunt hoĩem craſſioris (ut dici ſolet) Mineruæ: ac quodãmodo mentis ĩpotẽ. Nam ſi ubi maius eſt lumen ingenii: ibi tranſgreſſor grauiori ſubiacet: ibi certe habenda eſt pene nulla: ubi tota ferme uis rationis extincta eſſe uideat̃. Quando nec parua ẽ: ut magna culpa: q̃ ſẽtiũt: q a ueri ſectatoribus ĩprobant̃: & eadẽ mõ leuior mĩ grauior exiſtimãda: pro ut diuerſa ſunt eorum: q peccãt ingenia. Plane hæc ueſtra ſapientia nouit. Nos commoti ſuorum lachrymis: ueſtra freti manſuetudine atq; clæmentia ualde rogamus: ut mitius cum. N. oratu noſtro agere iſtituatis: & niſi moleſtũ eſt: uitã calamitoſi hominis largiri amicitiæ noſtrę. Noſtrã uiciſſim uoluntatem minime obſcurã putamus ueſtris magnificentiis: quæ fœliciter Valeant.

SEnenſes Rotæ auditoribus. S. P. D. Cum breui Sanctiſſimi Pontificis accepimus: & ueſtræ paternitatũ nomine inſtrumẽtũ: p quod abrogantur: & repudiant̃ conuenta ĩter Apoſtolicũ Cõmiſſariũ: & oratorẽ noſtrũ in cauſa de finibus. Id nos grate accepimus: q pſpicientes: nõ Apoſtolicæ cameræ: ſed noſtræ reip. iura ledi plurimũ & uiolari: continuo intellecta cõuentione ipſa de ea repudianda atq; abroganda: & decretũ: & inſtrumentũ confecimus Quod ueſtræ. R. P. cum forte præſenſiſſent: ipſę ante uerterunt: quod nobis maxime cordi eſt. Qui nullo modo eiuſmodi conuentionẽ: uel probandã uel accipiendã ĩſtituerimus. Bene igitur actũ putamus: & cõuentorũ reprobationẽ & publico declaramus inſtrumẽto: & uiua uoce noſtri Oratoris aperiet. Sed & in ueſtris tabulis a tergo qdẽ mentẽ noſtrã indicauimus. Cupimus ãt litem omnem de finibus q̃ primum componi: & ita diffiniri: ut inter eos decet: quos uetus neceſſitudo: & ſummi amoris glutinum copulat. Valete.

FRanciſcus miſeratione diuina Sancti Euſtachii ſacroſanctæ Romanæ eccleſię Diacõus Cardialis: & Archiepiſcopus Senenſis: uniuerſis: & ſingulis Chriſti fidelibus: qui præſentes noſtras perlegerint litteras: ſalutem in domino ſempiternam.

¶ Sacra ſanctorũ templa ac religioſa delubra: pręcipua ueneratiõe celebramus: ſed ea feruentiore ſtudio ac deuotione recolimus: quę uel ĩ glorioſiſſimæ Virginis Dei genitricis Mariæ uel in eorũ nomine ſunt dicata: quos nouimus illius gloriã: ſummis extuliſſe pręconiis In his deuotũ Bernardũ ſtatuendũ decernimus: q non ob aliã cau ſam eo cognomento dignus eſt habitus: niſi q ĩ intemeratæ Dei Matris ineffabilia atq; admiranda myſteria diuinitus illuſtratus: incredibili quadã pietate reſerauit. Cum igitur deuoto Bernardo deuotum ſacellum fœlicis recordationis Pio Senenſi: Pontifice Maximo indulgente dicauerit deuotus Orator Auguſtinus Dathus ciuis Senenſis: nos quoq; ad fidelium populorum. &c.

SEnẽſes Papæ. S. P. D. Ciues noſtros ea charitate: eo amore complectimur: quo natura ipſa inſtituiſſe dignoſcitur: quo ſolent parẽtes liberos. Sed eos certe maiore ac feruẽtiore: q & optimo ſunt orti genere & uirtute ac doctrina: quæ duo maxime in hominũ genere potiſſimũ excellere putant̃: maxime floreant: q ad cœteras laudes uitæ integritatẽ atq; honeſtatis rationẽ adhibuerint. Eiuſmodi eſſe ſtatuimus uirũ probum: & Pontificii iuriſconſultũ. N. chariſſimũ ciuẽ: & ex eorũ numero: q noſtræ reip. præſunt: gratioſum admodũ nobis: & ob ſummam innocentiam ac probatiſſimos mores dilectum imprimis: Eum igitur ſupplicitet tuæ beatitudini commẽdamus ac rogamus enixius: ut cuꝫ opus acciderit: & occaſio tulerit: dignetur tua ſanctitas eundem beneficio commodo: atq; honore afficere: ut quę totum noſtrę Reipublicę corpus diligit: pari quoq; & eius membra dilectione proſequatur. Putamus dignum eſſe præfatum. N. quem tua pietas clementer ſuſcipiat. Feceris rem nobis dubio procul gratiſſimam. Vale.

SEnenſes Franciſco Cardinali Senenſi .S.P.D. Nō abſq; magna animorū ſolicitudine: nup accæpimus de ſereniſſimi Regis Ferdinandi ualitudine: eius: q uere Rex Pacificus ſit appellādus: cuius ſalutē: & fœlicitatē optamus īprimis. Putamus noſtra plurimū intereſſe: ut ea de re certi efficiamur. Proinde tuā oramus benignitatem: ut ſi qd īnotuerit: exploratius: cōfeſtim nobiſcū p ſuas lr̄as īpartiri uelit: ſimul ſi alia pterea cōtingant: quę noſtra cognitione digna tua exiſtimet ſapientia: quamobrē & uolare iuſſimus hūc tabellariū. Vale.

SEnēſes Duci Calabrię.S.P.D. Nō ignorat tua Illuſtriſſima. D. nos ex oībus Italis Principibus unū obſeruare: unū īprimis colere Ferdinandū Regē: glorioſiſſimū patrē tuū: uerum ſeruatorē: & cuſtodē pacis- defenſorē Libertatis- acrem fidei propugnatorem: noſtræ ciuitatis ſtudioſiſſimū patrē. Huius cum ſubito nobis aduerſa ualitudo nūciata ē: grauiter commoti ſumus: certo ſtatuentes ex illius īcolumitate- etiā totius Latii ociū: & populorū eius pondere ſalutē- Eum precamur: q mundū regit oēm: & res humanas ſalubriter diſponit: ut eū diutius ſeruare uelit: quo auctore pſpere- ac fœliciter agunt: q rectā uiuendi rationē: & pacis tranquillitatem conſectanť. Sed cū incerta- ac uaria ſint humana oīa: & diuina īperſcrutabilis prouidentia: illud ſibi certo pſuadeat: rogamus tuā illuſtriſſimā .D. nos quæcunq; tandem fortuna cadat: nunq̄ futuros alios: q̄ q ſemp fuimus: præclariſſimi iſtius Regni expetere firmitatē: tuę illuſtriſſimæ D. gloriā- ac pro eius florentiſſimo ſtatu- ea nos ſemp effecturos: quæ ſolent: q uere amāt: q conſtanter in recto propoſito pſeuerant: q ſe affectos pluribus beneficiis nuſq̄ obliuiſcūtur: q deniq; mutuo ſeſe a uobis amari intelligunt. Nec uetus charitas unq̄- nec firma noſtra fides defuerit. Ac uiciſſim cōfidimus eundē: q ſemp fuit excellentiſſimi patris in noſtras remp. excellentiſſimi filii animum fore. Vale.

SEnenſes Franciſco Cardinali Senenſi .S.P.D. Sollicitabamur: & mirū in modū angebamur de Sereniſſimi Regis Ferdinādi grauiore ægrotatiōe: cuius Maieſtatē plurimū obſeruamus: & colimus. Reſpirare cœpimus: cum de ſpe ſalutis facti ſumus certiores: qd̄ cū p ſe ualde gratū eſt nobis: tum litteris tuis confirmatū ſummā iucunditatē affert. Grates agimus Deo: q eum in terris diutius regnare uelit: cuius ſtudio- uiget maxime cœleſtis patris præſtantiſſimū patrimoniū. Quod ut certiore fruamur: uitæ auctorē oramus: ut pacifico Regi Ferdinando: uitæ annuat longitudinē- ſummū nos beneficiū accæpiſſe putabimus: ſi illū ualentem intellexerimus. Tuæ benignitati magnas quoq; agimus gratias: quæ nunq̄ optimi patris officio deſit. Sed ſiqd præterea cognitione dignū acciderit: oramus nos itidē: a tua .R. dominatione certiores fieri: cui patriam diligentiſſime commendamus. Vale.

Enenſes .N.S.P.D. Dolemus fruſtra & nos ſcripſiſſe: & ueſtras Magnificētias monuiſſe: Leonardū Benuccium dilectiſſimum ciuem noſtrū: ut ius ſuum præſtaret ciuibus noſtris- creditoribus eius: quod diutius ludificatus eſt: quod ſane improbandum uidetur. Non .n. qui a nobis honoribus: & commodis affectus eſt: debuit ita luſiſſe. Vale.

SEnēſes .N.S.P.D. Sepius ſcriptū meminimus ī cauſa Bartholomei: cui has dedimus litteras: q ſibi ab .N. nōnulla deleri: & dari uerba nimiū queriť. putat ſe a debitore ludi: & pcollato bn̄ficio īiuriā: dānū reportaſ: & p ſuo iure recuperādo: qd̄ ipſe expoſuerit: nō abſq; graui īſup iactura- iſthuc pficiſciť: q tam & ſi īdigne a debitore ſe tractari ītelligat cōfidit tn̄ plurimū & ueſ iuſtitię: & noſtræ cōmēdationi. Veſtrā ęqtatē ualde rogamus: ut eundē libenter audire uelit ſuā cauſas explicantē: iura ferentem: ueſtrarū litterarū exēpla promentem- ac deniq; ita hominē expedire- ne & ille ueniſſe fruſtra: & nos īcaſſum ſcripſiſſe uideamur ueſtris magnificentiis: quæ ſemper ſtudioſe fauere noſtris conſueuerunt. Valete.

SEnenſes Regi Neapolitano .S.P.D. Ex oībus diebus: quos qdē longis iam tēporibus: p multiplice rerū uarietate: nunc mœſtos- nunc lętos uidimus: Ille fuit triſtiſſimus uobis: in quo de tuæ Maieſtatis grauiore morbo nunciatum eſt: ille cōtra fauſtus- ac lætiſſimus illuxit: in quo de inſtaurata proſpera ualitudine ſumus facti certiores. Et antea quę mœrore: & ipſi qdē incredibili angebamur- & uniuerſa hæc conficiebať ciuitas. Nunc tandē grates ſummo deo agimus: quandoqdē tuā maieſtatē reſtituit incolumē: cuius ſalus nō nobis ſolū: ſed cunctis recte uiuentibus populis pacis tranqllitatē- ac firmitatē parit. Non ē paſſa diuina clęmentia: quæ nunq̄ mortaliū deſpicit uota: & labantibus rebus benigne ſuccurrit- tam pręclaro lumine mundū orbari- ne deſit: q a chriſtiana religione ſeuientē hoſtē arceat: iuſtitia uiriliter decertet: liberos populos in pace contineat: & īprimis ciuitatē Virginis pio ſemp amore proſequatur Deum optimū: maximū cōprecamur: ut tuę maieſtati adiiciat longe plures: q̄ Ezechię annos: & fortunet tantū tanq; charū Italis: & cunctis fidelibus bonū. Nobis: recuperata bona ualitudine: letantibus auxerūt in mirum modū lętitiā iucundiſſimæ tuę maieſtatis litterę: quę illā nobis quodāmodo pręſentē reddiderunt. Agimus ob id īmortales gratias: & eaſdē fuſiores: qui mox iter arripiet: noſter explicabit orator. Quanq̄ nec ſatis litteris- nec cuiuſq̄ uoce explicari poſſit animi gaudium: quod ut perpetuum ſit: oramus eum- a quo bona ſunt omnia- Vale.

SEnenſes Duci Ferrarienſi.S.P.D.N.natus hic: ſed tua pręclara urbe perdiu uerſatus: & beneficę a tuo illuſtriſſimo genere ſemp ſuſceptus: ſuppliciter noſtras litteras iplorauit: & p eas liberos ſuos: & uxorem Ferrarienſem: tuę pietati cōmendari. Quę cū pro innata ingenti beneficentia-neminē reſpuere conſueuerit: eam ualde rogamus: ut miſereat̃ ſummę inopię-ac numeroſę familię: & opem indigentibus benigne præſtare inſtituat: pręſertim intercedentibus nobis. Vale.

ſ Enenſes Papæ.S.P.D. Qua decet obſequentiſſimos filios obſeruantia: tuæ nuper ſanctitatis recepimus litteras p Bartholomeū apparitorē eius ſimul & tabulas: p quas repudiat̃ cōuenta pauloante in cauſa de finibus. Accepimus ita placuiſſe bonæ memoriæ N.urbis gubernatori: & tūc tuę beatitudinis Cōmiſſario: cuius ualde obitū dolemus. Ea noſter orator neq̃ oīo repudiauit tuo deferens Cōmiſſario-ac ſub ſpe celeris terminationis: neq̃ tū accepit: niſi ea cōditione-ſi a nobis cōprobarentur. Nos uero diligentius rem ipſam expendentes: ac pſpicue intelligentes nimiū lędi noſtrę reip. iura: & grauē iacturā noſtro agro inferri: p ea conuenta cōfeſtim decreuimus illa reſpuere: queadmodū Cōmiſſariorū cōmuni pacto cōuenerat: & ad noſtrū oratorē continuo deſtinauimus: & ſi neceſſario aliquantiſp retardatus ē: Nūc cū Apoſtolicę cameræ præſidentes anteuerterint: cū nullo pacto cōuentis acqeſceremus: quę nimiū noſtrā offenderūt remp. libenter accepimus-ut abroget̃ Cōmiſſariorū cōuentio: & ad diffiniendam cauſam ueniat̃. Q̄d de cęde noua ſcribit tua ſanctitas-res ſic ſe habet-q̄d nō de finibus: ſed de paſcuis īter ſe paſtores armētorū-& agreſtes homines altercantes: ad cædem uſq̃ proruperunt. Neq̃ nobis quiſq̃ & contentionē omnem-& cædem potiſſimum ferre poſſit grauius. Vale.

ſ Enenſes. N.S.P.D. Venit cum Bartholomęo una Antonius Franciſci rem oēm plane inſtructus. Eum rogamus: libenter audiant ueſtrę magnificentiæ-& ut tuto poſſit accedere: enixius petimus-ac tandē & in cauſa omni: & in legitimis impenſis remittant ciuē noſtrum iuſti uoti compotem. Valete.

SEnēſes.N.S.P.D.N.q̄dā ex.N.oriūdus agri.N.clā abduxit Chriſtinā āncillā: q̄ īde uſq̃ ex N.aduenerat: & empta ſeruiebat.N.ciui nr̄o chariſſimo. Accepimus illū una cū ancilla in ueſtrā ſeſe urbem recepiſſe ſcimus & eiuſmodi iprobitatē uos-& facinora oia: precipue ſemp odiſſe. Quare uenit is: cui has ob eam cauſam litteras dedimus-ueſtrā amicitiā: & æq̄tatem ualde rogamus-ut ad iuſtā mancipii recuperationē-opportunū fauorem: atq̃ auxilium impartiri uelit: ita & iure ipſo-& noſtra mutua-ac uetere neceſſitudine poſtulante. Nos enim non talia ſolum: ſed & longe maiora ueſtra gratia libenter efficimus Valete

SEnenſes Florētinis.S.P.D.N.q̄ſpiā ex Monte ſcē Marię ſubditus noſter: uir plane ruſticus-ad bn̄faciendū ualde ppēſus-fide iuſſit liberaliter p nōnullis ur̄is hoībus: q̄d ex eo ipſo facile itelligere poteritis: cui ut ſatiſfacerēt debitores-ultro iumēta p p̄tio exhibuerūt Atq̃ eadē poſtmodū clā ſub crepuſculū ſecū abduxerūt & ita hoēm fefellere-a quo tā igenue bn̄ficiū accepiſſēt. Cōfugit ad ueſtrā iuſtitiā-atq̃ ęq̄tatē-& ſe petiit a nobis enixius cōmēdari: ſperās ur̄o p̄ſidio-ius ſuū facile ſeſe aſſecuturū. Auximus ſpē eius: & pficiſcenti has ad uos litteras dedimus. Gratā nos quoq̃ accepiſſe putabimus: ſi ueſtra ope iuſtitiā reportabit. Valete.

SEnēſes.N.Cardinali.S.P.D. Corſos & ſi mare diſterminare a nobis uideat̃: copulat tñ mutua beniuolentia: & multarū rerū cōmertiū nobis in amore cōiungit: nec eam certe nō ignobilē inſulā aſpernat̃ noſtra reſp: ſʒ & q in ea auctoritate pollet: & gratia: Griffulum ex primoribus loci eius-ualde diligimus. Beneficiū (cū forte contingat) & conferre paratus eſt: & accipere dignus. Hic nonnullis in ſuis negociis benigno tuę.R.D. præſidio eget. Eū uehementer rogamus: ut q̄buſcunq̃ in rebus fuerit opus: ita illū tractare inſtituat: ut nos facile itelligat nequaq̄ ſcripſiſſe uulgariter. Cumulabit tua benignitas uetera beneficia: quando etiam alienigenam in ſinum admittat intercedentibus nobis. Vale

SEnēſes Florentinis .S.P.D. Certo credimus Magnifici domini fratres chariſſimi: id q̄d re ipſa ſæpe cognouimus: uno eodēq̃ nobiſcum aīo uos execrari iprobitatē oēm: & eos uehementer odiſſe: q humanę ſocietatis iura ſubuertunt: quo uiq̃ numero īprimis cenſendi uident̃ alienarū rerū raptores: & furaces hoīes-peſtiferū-atq̃ īprimis pniciofum genus. Supioribus dieb9 Ioānes q̄dā fortunati ciuis noſter-cū in ur̄a urbe porcos nōnullos uendidiſſet: & accepto p̄tio-in cauponā iuxta portā.S.Petri ſe recepiſſet: nocturno tēpore-loculi: in q̄bus pecunia ſeruabat̃: abrepti ſunt: & clā aſportata pecunia: quæ eadē iniuria-& aliis: q una diuerſabant̃: illata dicit̃. Nefariū: & grauē luere pœnā dignū facinus. Itaq̃ iuſtitia æquitate: & mutua bene uiuendi ratione ducti poſcimus: atq̃ oramus ueſtrā fraternitatē: ut ad cōperiendum crimen: & reſtituenda iniuſte ablata-accōmodatā operā adhibere uelit-ut: q̄d ſua ſponte curandū erat: ēt intercedentibus nobis accuratiore diligentia: atq̃ induſtria conficiat̃: ut & ſuū reddatur cuiq̃: & adimat̃ facinoroſis hominibus delinquendi facultas. Perſuademus nobis-p ueſtra igenti bonitate: furti reos facile dephēſum iri: reſtituturū aūt: quæ furto ſubrepta ſunt: pœnā daturos: q eiuſmodi auſint patrare facinora. Q̄d & ſi ęquū: & iuſtū ſit-erit nobis quoq̃ gratiſſimū: & hac ipſa de re loqnt̃ fuſius (ſi opus erit) ii: q̄bus has ur̄as litteras dedimus: parati uiciſſim nūq̄ iuſtis poſtulatis deeſſe. Valete.

SEnenſes Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Dedimus alteras ad tuam. R. D. litteras & cauſam illi cōmendauimus Cellenſium ſubditorū noſtroꝝ: quā cū Plenenſibus agūt de transferenda locatione & Turris: & agri ad Pontē Riguum: q locus utroſq; diſtermi nat. Quoniā res ipſa ēt ad noſtræ redundat reip. utilitatē: rur ſum tuā oramus clementiā: ut ad rem pficiendā dignet̄ ſuæ benignitatis operā adhibere. Quid plura? Id nobis certum eſt lętari non minus tuam. R. dominationē gratificari nobis: q̄ nos ipſos ſuſcipere beneficium. Patriam imprimis & conſeruationem: & decus eius deuotiſſime cōmendamus. Vale.

SEnenſes Pontifici Sūmo. S. P. D. Si forte īportuniores uideamur Sacratiſſime Pontifex q totiens eadē dere uerba faciamus ſ p o. Iit facile coniectare tuæ beatitudinis ſapientia: nobis quoq; p moleſtū eſſe: qđ ad eam īportunitatē inuiti rapiamur. Quippe ualde ammirantes: querentes: dolentes tam diu pferri eius cauſę iudicii: quæ iam cunctis allatis documentis: omnifariā īnoteſcit. Vt ſi forte diutius ꝑtrahatur: facile quis arbitrari poſſit: dari uerba nobis: & noſtrā eludi remp. cuius inculpata ſinceritas: recta fides: & in Apoſtolicam ſedem incōrupta deuotio ubiq; gentiū inde uſq; a noſtræ conditæ urbis primordiis cognita eſt. Neſcimus unde hæc tam diuturna cunctatio. Non deeſt tuæ beatitudinis ſanctū propoſitū: quā ſtatuimus æquitatem: & concordiā: & noſtrā plurimū amare remp. oia parata ſunt. Nihil reliquum ſupeſt: tas multum efflu xit temporis: indigna obtrectantiū aduerſatio ſatis: ſuperq; patefacta eſt. Liberet quęſumus: & ſe ipſam tua beatitudo: & Senenſem populū iam tandē huius de finibus īportunitate cauſæ. Hoc maxime tuā ſanctitatē: Chriſti Vicariū: optimū dominici gregis paſtorē: & iuſtitię: atq; concordię auctorem decere putamus. Et nos ēt: atq; ēt: ut ita efficere dignet̄: tuā ſupplices beatitudinem deprecamur: Ne huic ciuitati fiat iniuria: quę ſpem ſummā in tua ſanctitate collocauit: & benigne illas nobis & crebro: & ultro pollicita eſt. Plura noſter ſubnectet orator. Vale

SEnenſes Cardinali ſanctę Crucis. S. P. D. Non poſſumus non āmirari: non inſup dolere plurimū: noſtræ cauſæ de finibus tam longas cunctationē. Qui intelligamus optimā Pontificis mentē cauſæ æquitatē tuæ. R. D. optimā uoluntatem: ſtudiū conciliandæ cōcordiæ: ſummā: & paternam in hanc remp. beniuolentiā: & quæ iudicandi rationē iura precedūt: parata oia: grauiter ferimus cauſam diutius prorogari. Nos: q ſpem præcipuā in tua. R. D. locauimus: ruſum ad eam inſtituimus: & dare noſtras litteras: & efficaciores preces adhibere: ut ias tandē p ſua explorata bonitate & p uera in hanc ciuitatē dilectione: poſthabitis iniuſtis aduerſantium calumniis: huic controuerſię dignetur modū: & finem ſtatuere: qđ iuſtis de cauſis: & pro ea fiducia: quā tuæ. R. D. benignitas præbet: enixius petimus: atq; oramus. Sed plura: quæ ad rem pertinent noſter fuſius explicabit Orator. Vale

SEnenſes Franciſco Cardinali. Senēſi. S. P. D. Per ſupiores litteras pſpecta ſumma probitate: diuini cultus ſtudio: ſacroꝝ miniſtrandoꝝ diligentia Matthęi familiaris tui: quē bonæ memoriæ educauit optimus inſtitutor. Verius: cōmēdauimus illū tuæ. R. D. diligētius. Mox ī tēpeſta nocte defūcto uita: ppl's cā & ſi freqntia ob tēporū difficultatē difficilis admodū uideretur: in unū platriq; oēs conuenientes: cognita Matthæi ipſius ſufficientia: & explorata uirtute: cū præſertim Veri Sacerdotis laudatiſſima imitet̄ ueſtigia: delegerunt unanimi cōcordia Mattheū ipſum: cuius integritate: & uirtute: atq; fide maxime freti ſunt. Rectorē: & animarū ſuarū paſtorē. Rurſum igitur rogamus: ut Matthęi iuſtis meritis debitū præmiū: populo & parochianis: & deſiderio tantorū uirorū minime deſit tua benignitas. Igitur confirma: quæſumus electionem: quā unanimi delegerunt uolunrate parrochiani: uix uno ex omni numero: aut duobus ad ſummum in contrarium obnitentibus. Vale.

SEnēſes Cardinali Senenſi. S. P. D. Nouit tua. R. Dominatio: quæ iampridē controuerſia agitur inter. N: &. N. cōmunitatem: & populū. Cętera putamus minime huic tempori congruere: ſed illud nunq̄ ſine culpa negligitur: quod ad ſalutē pertinet animarum. Cupiunt oppidani terræ. N. accęptabili: & ſacratiſſimo paſchali tempore diuinū: & eccleſiaſticus implere præcęptum: & ſacro ſanctū ꝑritu percipe ſacramentū. Id enixius ab eorū Pontifice poſtularunt: & nos indē p noſtras litteras efflagitauimus: qđ cus īpetrare nequerint: oramus: atq; obſecramus tuæ. R. D. clæmentiam: ut pro ſua erga deuotos noſtros dilectione: & charitate: & dignetur eam operā dare: ut populus: quem præſcripſimus: eam ſpiritualem ac debitam cōſolationem adipiſcatur: ut multorum conſulatur ſaluti: & nullius affectio tam multarum curā impediat animarum Deuotiſſime tuam. R. dominationem precamur: ut remittat: q ob eam cauſas ueniūt præſertim intercedentibus nobis: plane factos uoti compotes: quod & enixius poſtulamus: & erit impetratum (ut ſpes eſt) populo noſtro: & reipublicæ certe gratiſſimum. Vale

SEnenſes Franciſco Cardinali Senēſi. S. P. D. Scit tua. R. dominatio quod ita tua noſtra ſunt: quemadmodum noſtra quoq; tua ſunt omnia. Proinde res quaſcunq; aut caſus tulerit: aut ſors ulla obiecerit: eadē ſemp tecū mente affecti ſumus. Credimus res omnē præclari fratris tui recte cōpoſitas: & in optimū cōſilio: & ſapientia locū redactā. Quod ſiqd nobis aut curandum aut agendum cenſeat tua. R. D. tam alacres erimus ad parēdum uoluntati eius: q̄ conſueuerunt q ſerio ac uæhementer amant. Vale

SEnēſes Duci Ferariēſi.S.P.D.Nō dubitamus:quę cordi nobis futura ſunt:ea a tua excellentia fidenter petere:ſi illa uera eſt imprimis ſancta lex amicitię:ut quę honeſta uideantur:& rogare liceat:& exorare conueniat.Quę uero noſtris benigne fuerint collata fidelibus:ea habemus ſemp iucūdiſſima.Nicolaum Cluſinū Iuriſconſultū municipē noſtrū magno quodā amore pſequimur:nō ſolū patriæ ratione:quæ quondā uniuerſæ Hetruriæ præfuit:& nunc ſumma fide noſtræ patet reip.ſed quod a charo nobis uiro genus trahens:optimis uitæ inſtitutis & ſingulari ciuilis Iuris prudētia pollet:& in gerēdis Magiſtratibus:quod recentia exempla declarant:ſumma fide & integritate uerſaẽ.Hunc igiẽ & uirū probū & Iuriſconſultū:& pro ætate prętura obeundę maturū tuæ Illuſtriſſimæ Dominationi diligētiſſime cōmēdamus:oramuſq; ut tam uirtutis eius merito q̃ noſtra cōmēdatione deligere inſtituat Regii urbis tuæ Prætorē.cū primū cōmode licebit.Confidimus muneris dignitati & optimæ expectationi nō deerit. Vale.

SEnēſes Florētinis.S.P.D.Nōſtis nihil nobis tantope curę eſſe:q̃ ut ociū & quietes tueamur.Quamobrem audita ſuperioribus diebus cęde noſtri hominis ex oppido noſtro Aſinæ longæ:metuentes ne qd præterea mali orireẽ:multo ante q̃ ueſtræ nobis litteræ redderenẽ:curauimus magno ſtudio noſtros a uindicanda iniuria contineri.Quod eo accuratius efficiendū duximus:quo grauiore noſtri affectos ſe a Flauianēſibus iniuria arbitrarenẽ:nullas eni priuatas inimicitias præceſſiſſe compertū eſt.Perſuademus nobis nos pro ueſtra bonitate minime paſſuros:ut rei patratæ cędis tam indignū facinus inultū ferāt.Quando agreſtiora preſertim ingenia impunitate propoſita peccare nunq̃ dediſcunt:ſed & cæteri inuitanẽ exemplo.Id tꝗ omniū primū eſt:mulctare improbos & ſceleris auctores ad pacē & noſtrorꝫ concordiaꝫ retinendā:quā & ipſi ultro conſectamur:& uos ut idem efficere uelitis:ualde rogamus;ut priuatim & publice ueſtri noſtriq; quiete agant.Bene Valete.

SEnenſes Florentinis.S.P.D.Nihil eſt pro noſtra neceſſitudine & ueræ fraternitatis iure quod nō etiam iure optimo impartiendū uobiſcū cenſeamus.Quando ſunt oīa amicorꝫ cōmunia:& ſunt ſecundę res tū certe iucundiores:ſi cū amicis cōmunes fiant:ut ad nullius prorſus iniuriam ita ſolū ad retinendā tranquillitatē pacis:& quiete agendū:id:qđ uobis quoq; ſcimus maxime cordi eſſe:fœdus iniuimus cum Sereniſſimo Siciliæ Rege Ferdinando:quē maxime oium pacis tranquillitatē imprimis expetere:& omni ſtudio ſectari intelligimus.Id uos uoluimus:ne ſitis neſcii:quoꝗ una ingens & eſſe pcipimus & debere nō dubitamus cōmune pacis ſtudium: Valete.

SEnenſes Duci Ferrarienſi.S.P.D.Qui maxime pacē diligimus:ociū expetimus:& quietem ſtudioſius cōſectamur:nup cū Serēiſſimo Sicilię Ferdināndo Rege fędus iniuimus:quē precipue intelligimus auctorē ſtudioſiſſimū tranquillitatis & pacis.Cū uero noſtra oīa cū tua illuſtriſſima Dominatione putemus eſſe cōmunia:eidem p noſtras lr̃as ſignificandū duximus.Nā eiuſcemodi noſtrā & amicitiā & fraternitateꝫ eſſe conſtat:ut quæ nobis uel proſpera uel qualiacūq; contingant:cū illa impartiri debeamus:ut ſit noſtra lætitia cumulatior cōmunicata tecum: Vale.

SEnenſes Venetis.S.P.D.Credimus:ac certo ſtatuimus:nihil oīo ad ſalutē humanæ ſocietatis accomodatius bono pacis:nihil:quo egeat magis chriſtianæ reipub.ſtatus:nihil quod ueſtro Illuſtriſſimo Principatui magis cordi eſſe itelligamus.Eam nos rem ſtudio omni atq; induſtria cōſectamur.Proinde aditui in pacis tranquillitate tuenda:paulo ante a Sereniſſimo Ferdinando Rege:quā ſupioribus menſibus nōnulli perturbare nitererentur:cum Regis eiuſdeꝫ Maieſtate fœdus pcuſſimus:& ſocietatē eiuſmodi iniuimus:quę & ad nullius ſit prſus iniuriā & noſtrę regionis quietē tuendā cōferat.Id nos p nr̃a uera filiatione & ſūma obſeruātia & fide in ueſtrā Illuſtriſſ.Dominationē:huic p nr̃as lr̃as ſcribēdū atq; ſignificādū duximus:quā habemus optimū ac pcipuū benefactorē patrē & noſtri ſtatus ac libertatis paterno affectu ſtudioſiſſimū defenſorē:ut pacē firmiter retineamus:quā præ cæteris oībus libēter āplectimur. Valete.

SEnēſes Bononiēſibus.S.P.D.Poſtulat uetus ac pbatiſſima amicitiæ nr̃ę neceſſitudo:ut quę ſecūda nobis putemus & pſpera:ea uobiſcū amicitię quoq; lege cōferre debeamus.Cū igiẽ ad cōſeruādā quietē noſtrę ciuitatis ac regionis:& ad firmiter tuendā pacē:quā nōnulli interdū pturbare conāẽ:fędus ac ſocietatē cū Sereniſſimo Principe Ferdinādo Sicilię Rege nup inierimꝰ:quē ſtudioſū īprimis pacis & trāqllitatis agnouimus:uiſuꝫ ē:ut uobis p has lr̃as ſignificaremus:ut res ſuapte natura iucūda fiat iucūdior cōicata uobiſcū. Valete.

SEnēſes Florētinis.S.P.D.Vēit iſthuc.B.Nānis filius ex oppido ſcē Mariæ ſubditus nr̃ ueſtrū aditurus Magiſtratū:q affectus ur̃is hoībus pxię regionis accolis:ſpopōdit p eis cupiens boni cōſulere:quos amabat.Vir p captu bonus & iteger.Hūc nōnulli poſt inſimulāt culpę:quā a ſe prſus alienā pfiteẽ:& pecuniaria mulcta iniuria ſeſe affectū q̃riẽ:q̃ſi pęnā p collato bñficio ferat.Crimē corā purgabit ipſe:& inocētiaꝫ pariter:& ſua iura explicabit.Oramus uos:ut hoīeꝫ ſuſcipiatis:& quæ ius poſtulat:& ur̃a bonitas cōſueuit:iuſta eidē miniſtrari iubeatis:præſertim adhibita cōmēdatiōe nr̃a:quā plurimū ualere apud uos frequēti experimento cognouimus. Valete.

SEnenſes.N.Cardinali.S.P.D.Ex Oratoris noſtri litteris nup accepimus:quæ de terreno ad eccleſias.S.Angeli ſub Terris pertinente rurſum reuerēdiſſimus Spoletanus attulent.Nos tam & ſi ueritatez in propatulo ſitam minime latere arbitremur:tamē ea ipſa de re ad tuam.R.Dominationē ſcribendū ſtatuimus:quā certiorē facimus:nihil impedire Senenſes:neq̧ prorſum qcq̄ attingere:quod uel ad præfatę eccleſię bona pertineat: uel ad aliquem fructū ac prouentū ipſo.ꝶ.Nihil turbationis a nobis:nihil occupationis exoritur:ſed neq̧ unq̄ exortū eſt.Reuerendiſſimi Spoletani libere:quæ ſua ſunt:poſſeſſioni patent.Quod ad noſtram ſpectat remp.omni ſtudio curauimus ſemp deuotā præſtare prefato Reuerēdiſſimo Domino filiationē atq̧ obſeruantiā.Idq̧ ipſum poſthac quoq̧ facillime patebit.Reuerēdiſſimus Dominus Senenſis una cū aliis locupletibus teſtibus optimę mētis noſtræ pſpicuū documētū plane afferre poſſit. Nihil eſt:qđ cupiamus uehemētius:q̄ cauſam de finibus cū eccleſiaſticis finiumis nſis q̄primū abſolui.Ad quā celeriter conficiendā ſpem certiorē affert tuę.R.Dominationis perbenigna opa.Nauari cauſam ratio & natura poſtulat:quādoquidē Senēſem populū in ſanctā Romanā eccleſiam:in Apoſtolicam ſedē:& in ſummi Pontificis Sanctitatē nulla gens:nulla natio fide ſinceritate amoris uera filiatione atq̧ obſeruantia præſtare pōt.Eandē erga.R.Dominationē tuā plurimū uigere pro ſua ingenii ſapientia ipſa p ſe plane nouit.Fuſius:quæ ad rem ſpectant:noſter explicabit Orator. Vale.

SEnēſes.N.Cardinali S.P.D.Iuſtū atq̧ æquum putamus cū tua.R.Dominatione conferre:quæ ad noſtræ reip.negocia ſpectant:preſertim in iis:in qbus ſanctę Romanæ eccleſiæ ratio nōnulla uerſatur.Cū igitur accepimus ex noſtri Oratoris lřis Reuerēdiſſimū Spoletanū queri:Senenſes quādā eccleſiæ diui Angeli:quę ſub Terris nuncupantur:interturbare iura:mirati ſumus:& quidē nō mediocriter.Neq̧ enī qcq̄ ullo tēpore a noſtra repub.exortū eſt:qđ ullo modo pturbationē aut occupationē uel minimā qdē afferat:uel in prefatæ eccleſię bona:uel in fructū aliquē ac puentū eius.Quę ſunt ſua libere Reuerēdiſſimi Spoletani poſſeſſioni patent:qđ & ī promptu ē:& totius accolę regionis certiſſimū queant teſtimoniū perhibere: atq̧ ea mens ē nobis:ut:quæ ad eundē Reuerendiſſimū Cardinalē ſpectant:incolumia eidē permanere omni prorſus ſublata moleſtia:& eundē patrē ac benefactorē ciuitatis colere ſemp:atq̧ obſeruare uelimus.Qđ pro tua ingēti bonitate & amore in hāc patriam:quæ omnifariā cū ſancta romana Eccleſia coniunctiſſima ē:eidē Reuerēdiſſimo Domino pſuadere omni ſtudio ac merito iure poſſis. Senenſem remp.& eius iura oīa tuæ.R.Dominationi ſtudioſiſſime cōmendamus. Vale.

SEnenſes Regi Siciliæ.S.P.D.Qui innumeris quotidie a tua Maieſtate afficimur beneficiis:& cunctis experimētis tuæ benignitatis paternā erga nos pcipimus charitatē:cognito ſapientis uiri Ferdinandi Quarantę aduentu ad componēdū.N.mentē:atq̧ exortandum ad uerā amicitiæ uicinitatis & bene uiuendi rationē:tuæ Maieſtati q̄maximas agimus gratias:& nos indies magis tuæ Maieſtati obnoxios pfitemur. De Magnifico.N. non putamus agendū pluribus.Suū ipſius nimiū interdū patefacit ingeniū.Quę antē inficiari nequit:& in noſtras nimis indigne admiſit remp.notis atq̧ artificioſis integumētis pretexit. At ipſa p ſeſe elucet ueritas:& ipſe quoq̧ prudens Ferdinandus facile rem ipſam noſſe potuit:& quales ſint hominis habēdi mores.Placebit nobis uehemēter iam pſpectis tuæ Maieſtatis ſalutaribus monitis:ſi aliam poſthac uiuendi de integro rationē ineat:& ita ſe gerat:& a tua Maieſtate pbetur:& a nobis æquioribus animis ferri poſſit:ſed & Ferdinandus ipſe:q hoīem loquentē hauſit:& Orator noſter hoīs mores probe inſtructus:copioſius his de rebus cū tua Maieſtate ſermonē cōferre poterit.Eidē unico huius patriæ profugio nos & ciuitatē & ſtatum noſtrum ſuppliciter cōmendamus. Vale.

SEnenſes.N.S.P.D.Noſtis pro ueſtra ingenii ſapiētia:quanti ſit paternus amor:q a nullo prorſus uincit.Nos miſerati patris affectū in iactura filii:& adducti piis precibus.N. ciuis noſtri:quē & pp ſuā ipſius uirtutem:& ob gentis claritatez ualde diligimus:has ad uos litteras dare inſtituimus:pq̧ eas hoiez ipſum in ſuis negociis impenſiore ſtudio cōmēdare. Cū igit accepērit.N.cuſtodia filiū & uinculis aſſeruari ſenio cōfectus:dolore multo magis iſthuc concedit:amans filium:exoſus tamē diſſimiles mores & longe a ſuo ingenio alienos.Ipſe corā cauſam ſuam explicabit.Oramus uos uehemēter:ut auertatis animū a leuioribus:nec ſatis probatis filii moribus:ac reputetis potius patris probitatē & gentis nomē:& pro ueſtra ſumma lenitate ac manſuetiore ingenio ita iuuare uelitis:ut ueſtro præſidio & opera redeat optati compos. Hoc ſummi erit nobis inſtar officii. Valete.

SEnenſes Florētinis.S.P.D.Quietis ac tranquillitatis ſumma cupiditas compellit:ut eadem de re ſępius ad uos ſcribamus.Meminiſtis quę paulo ante de nouatione Fuluianenſium contra Lycinianenſes noſtros ſignificauimus uobis.Dolet plurimū nō modo non abſtinuiſſe ueſtros iniuriaꝝ in obſtruendo flumine:& irrigādis aruis:magno cū noſtrorum damno:præter conuenta ac iampridē iudicata.Sed de integro quoq̧ inſtructa ſuorū manu & ueſtro preterea iuuante milite:obicem adieciſſe:& aggeſto ligno ac ſtructo ſaxo alueum fluminis deriuaſſe:& ueterem fluentium aquaruz curſum perturbauiſſe:quod niſi appoſita ſubme-

ucantur uicina loca paluſtria fieri neceſſe eſt. Quod cũ fit: grauis oritur iactura totius late regionis: & prorſus intolleráda noſtris. Qui igitur ueſtram perspeximus optimá uoluntaté: ad auferenda initio maloꝝ ſemina: qđ pro ſũmo & cõmuni quietis ſtudio cõmuniter utroſq; curare oportet: Mittimus exemplũ eoꝝ: quæ iampridẽ a Nerio Gyni iudicata ſunt: & rata porro habita: ac longo iam ſemp an norũ ſeruata curriculo. Quibus modo ueſtri iniuria aduerſant̃. Oramus aũt: ut & efficax & celere ue lius remediũ adhibere. Poteſtis (ſi ita pbetis) mittere eodẽ Legatũ: q rem ipſam corá uideat: & quę ius: quæ pactoꝝ & conuẽtoꝝ poſſit ratio: iubeat inuiolator ſeruari: ut pbe oía conficiant̃: & nõ diſce dant aut ueſtri aut noſtri ab eo: qđ utriq; magno ſectamur ſtudio: ut quę populoꝝ beatitudo ẽ: tran quillitas cõſeruet̃. Ea. n. iprimis ppoſita nobis ẽ: quá turbari a quopiá nimiũ ęgre patimur. Valete.

SEnẽſes Duci Ferrarienſi S.P.D. Nouimus tuá illuſtriſſimá dominationẽ iis abũde pol lere ac pręſtare laudibus: quę glorioſum & pręclariſſimũ Principẽ decẽt: Iuſtitia atq; be neficentia: quaꝝ utraq; etiá præ cæteris oĩbus hoĩum conciliationẽ tuet̃: & continet. N. quidá ex Fliminia: q iampridẽ noſtrá urbẽ incolit: cauſam habet: quá ille ipſe corá fuſius explicabit: & has reddet nr̃as litteras. Confidit noſtra potiſſimũ cõmẽdatione ſeſe apud tuam excellẽtiam gratioſiorẽ fore: & ſua facile aſſecuturũ: quæ a ſuis nõnullis affinibus occupant̃: & eius noĩe nõnullę repetirę pecunię. Nũc ſeſe inuito retinent̃. Oramus uehemẽter tuá illuſtriſſimá do minationẽ: ut ſe illi beneficũ præſtet: & iubeat illi ius ſuũ reddi. Sed qd multa? Facile erit iuſtiſſimo Prĩcipi Iuſtitiá colere. Et. N. quẽ pſcripſimus eo tractare hũanius: qđ & iuſta rogat: & ex tuo agro or tus ẽ: & noſtrę incola ciuitatis: q cũ tua illuſtr. dominatione ſũma quadá neceſſitudine iũcta ẽ. Vale.

¶ Publica Fides.

IVſtis atq; legitimis rationibus adducti nos: q diuiá puidẽtia diſponẽte Senenſem rem publicá gubernamus: q nõ inuiti petentium uotis ánuimus: p has noſtras lr̃as publicá fidẽ præſtamus: & liberũ ſaluũ ductũ cõcedimus iis hominibus iam fęminis q̃ maribus dũtaxat: quoꝝ ĩ calce haꝝ literaꝝ deſcripta ac ſubiecta ſũt noĩa: ut libere petere noſtrá urbẽ & accedere ad quęuis nr̃i agri & dictionis loca: & ibidẽ demorari: puoctare: libero quoq; tranſitu uti: redire: & abſcedere tuto cũ ſuis rebus ac ſarcinis: & abſq; ullo prorſum impedimẽ to ac moleſtia poſſint: & hoc noſtræ publicæ fidei iure libere ac tuto perfruant̃ duoꝝ menſiũ ſpatio. Quod omne cõcedimus: nõ obſtãtibus quibuſcũq; reformationibus inſtitutis decretis atq; intercep tionibus. Et ppea impamus oĩbus Vicariis noſtris Cõmunitatibus ſtipendiariis & ſubditis noſtris & noſtræ fidelibus reipub. ut hãc noſtrá fidẽ ac liberũ Saluũ conductũ diligenter atq; inuiolabiliter ſeruent: nec ullo modo ſtatuto duoꝝ menſium ſpatio cõtra facere audeant ſub noſtræ indignationis incurſum. Et quãuis deſcripta ſint impetrantium noĩa: illud tamẽ excipimus: ut p hãc fidẽ neq; palá neq; clanculũ ulla pateat ad noſtrá ditionẽ rebellibus nr̃ę reip. ueniendi facultas. Valeant q legerint.

SEnenſes. N. S.P.D. Cũ annua ueſtræ urbis Prætura defunctus ſit ciuis noſter chariſſi mus Valerius Seuerinus: & reliquum ſibi haud pauxillulũ pecuniaꝝ p eius Magiſtratus mercede a ueſtra rep. debeat̃: intelleximus dictá ſibi pecuniá cuiuſdá ueſtri publici reddi tus quot menſibus a ueſtris Queſtoribus pſoluendá. Extant ad id ueſtræ ciuitatis ſigna ta monumenta & publici decreti ac fidei litteræ. Sed quomodo nunciatũ eſt nobis: non poſſumus nõ mirari & eam perſolutionẽ in mẽbrũ aliud & quidẽ multo deterius eſſe tranſlatam: & iam menſes quattuor penitus ĩtermiſſas. Quamobrẽ decreuimus has dare ad uos lr̃as: & ciuẽ noſtrũ quẽ ualde diligimus: cõmẽdare. Hortamur igit̃ ueſtras Magnificentias: & oramus: ne illũ patiamini eiuſmodi affici detrimẽto atq; incõmodo: & iubeant eidẽ promiſſam fidẽ ſeruari: quod noſtra poſtu lat amicitia: ius exigit: dictat ratio: ciuis noſtri poſtulant merita: cuius pater ĩ noſtra præclarus rep. plu rimũ ueſtræ magnificæ urbis nomẽ obſeruat. Qđ ſi ſatiſfieri iuſſeritis (ut ſperamus) gratũ nobis feceritis: & ueſtræ cõſulueritis dignitati: quæ nemini datá fidẽ fallere debet: neq; urgebit negata Iuſti tia aliam ſubire rationẽ: cũ ciuis noſtri indẽnitati iure optimo pſpiciendũ uideat̃. Valete.

¶ Patentes Litteræ.

CVm ualde diligamus pro uirtute & fide Antoniũ Camporſenoli iam Stipendiarium no ſtrũ: idcirco uniuerſis & ſingulis Principibus & ppl'is amicis & beniuolis noſtris eiuſdẽ uiri probitatẽ conteſtamur. Nos qui Senenſi pręſumus reipub. & eiſdẽ pręfatũ uirũ dili genter cõmendamus: habituri gratiſſimum quicquid illi fuerit: præcipue cõmenda uiri bus nobis commodi atq; humanitatis collatum parem ſuis uicem reddituri. Valeant qui legerint.

SEnenſes. N. S.P.D. Cũ intellexerimus Satinũ Antonii Radicophorenſem ſubditũ no ſtrũ acerſitũ a tuá illuſtriſſima dominatione: quod ingenio & arte ualere phibeat̃: cupidi tum gratioribus in rebus tũ etiá in cœteris oĩbus præſtare: quod amicitiæ propriũ offi cium eſt: nõ ſolũ aſſenſi ſumus: uerũ etiá impatimus: ut confeſtim ſe ad tuá illuſtriſſimá dominationẽ cõferat: & ei ſũma fide induſtria ac diligẽtia obſequat̃. Eſt. n. pergratũ no bis: ut ſiquid eſt in quo ĩſeruire tuę illuſtriſſimæ dominationi poſſit: oẽm adhibeat operá: & ſe obſe quentiſſimũ præbeat. Confidimus & Satinũ a iuſſibus noſtris nihil diſceſſurũ: & tuá illuſtriſſimam D. cõmendatũ illum habiturá: quæ bene Valeat.

Senenſes.N.S.P.D. Agūt.N.cū noſtris duriter nimium:quod quidem in promptu eſt omnibus. Primū ad interceptionē pecoris cōfugerūt:cū nulla eius rei iuſta praeceſſerit cauſa: & nullo mō ſit denegata Iuſtitia. Res certe nō mō a uicinitate & amicitia:ſꝫ etiam a Iuſtitia & hūanitate aliena. Diligēter curatū eſt:ut damna:quæ illata ferunt:reſarcian tur:mulcta pecuniaria pſoluat:det iuſtas pęnas:q inuadere & uulnerare auſus eſt.N. hominē. Quid eſt:qđ fieri potuerit:ac nō accuratiſſime factū eſt! Nūc de integro petūt & aliā inſup pecuniā: & noſtros uexant ſubtilioribus inueſtigationibus & callidioribus inuētis. Sūmū Ius:ſæpe ſumma malitia ē. Pręceſſores noſtri edixerūt ius ſuis reddi:nos quoq; idē iuſſimus pſtudioſe. T.R.P. eſt moderari illoꝝ cupiditatē:atq; efficere pro tua prudētia & bonitate:ut illi ſint contēti iuſtis rebus: nec ulterius progrediant̄ q̄ æquum eſt. Itaq; oramus tuā.R.P. ut adhibeat ad eam rē tandē cōponē dā eiuſmodi opam:ne diutius ꝑ re tam parua inter noſtros & eos uicinos cōtentio maior eē uideat̄: quod ꝑ æquitate & tua tum in oēs tum in hanc remp. beniuolentia efficere debet tua.R.P. cui nos uiciſſim libenter placere ſumus ſemp affecti. Vale.

Senenſes.N.Cardinali.S.P.D. Proximis ante diebus p pręfectū paſcuoꝝ in eccleſiaſtico agro detenta ſunt pecora bubalina circiter ſexdecim:quæ abduxerūt ſui ex armēto:qđ ad ſacraꝫ hoſpitā ędē Scaligerā ptinet. Vicinitatis ratio poſtulare uidet̄:ut agat̄ cū nſis mitius: & īprimis habēdā rationē putamus eius piiſſimæ ædis:quā etiā tota ueneratur Italia:uel potius fideliū concio. Proinde oramus tuā.R.D. ut ſuā pbenignā opam adhibe re dignet̄:ut intercępta pecora ipſa reſtituant̄: & impune reddant̄ noſtris:quod accipiemus gratiſſimū:q pręfatæ ſacrę ædis cōmodū ſtudioſe tueri ſemp enitimur: & tua.R.Dominatio (quum uſus acciderit) idem ſemper conſueuit efficere. Vale.

Senenſes.N.Cardinali.S.P.D. Cū iuſta petunt̄:pręſertim cū accedit tuę.R.D. cōmendatio:ſummā ſemp ad rem cōficiendā opam adhibemus. Proinde acceptis tuis lris:quæ nupertime nobis ſunt redditæ:accerſito Prætore Sancti Quirici ſumus oīa ſcrutati diligentius:quæ extorqueri a captiuo & furace hoīe potuerūt:Equū & Mulā ſolū cōfeſſus eſt. Cætero x quæ cōmemorant̄:aliud nihil. Equus reſtitutus ē:Mula in tuto ē:pręſto ad arbitrium domini eius. Nec tñ prætermittetur cura diligētior:ſiqđ præterea inueſtigari & recuperari poſſit:ac reddi iis:q iacturā ſunt paſſi. Idq; ut ita ſibi pſuadeat tua.R.Dominatio: uehementer oramus. Quanq̄ q aſſeruabat̄:dimiſſus ē:qđ de ſacerdotio eius conſtaret: & nō dabat̄ Pręторii uel quęrēdi uel uleiſcēdi poteſtas. Qđ aūt ad negociū Reuerēdiſſimi dñi.N. attinet:iam opaꝫ opportunā: & noſtrę reip. mādata accōmodauimus: & qbus demādata res ē:ad deſtinatū locū ſūt pfecti. Vale.

Senenſes Franciſco Cardinali.S.P.D. Superuacuū foret plura ſcribere tuę.R.Dominationi de.N.negocio. Nā ſæpe declaratū eſt:q̄ noſtrę interſit reip. tueri ſtudio omni illius Magnifici domini beniuolentiā:atq; amicitiā:Sed id multo nouit planius tuæ.R.Dominationis ſapientia:quæ præcipue ſpectare ſemp cōſueuit huius cōmunis patriæ ſalutē & cōmodū. Quod igitur ſępius & p litteras & corā rogatū eſt:ea quæ filiis in patrē fiducia conceditur:poſtulamus:atq; precamur:primū ut cauſam ita ꝓgare dignetur tua.R.Dominatio: ut nihil de integro noui fiat in ea:qđ abſq; tuę.R.D. præiudicio fieri poſſit:Deinde uero:ut ꝓ tua ſumma circūſpectione & in hanc remp. charitate eiuſmodi adhibere huic negocio tēperamentū uelis:ut ſaluo (quātū cōmode fieri pōt) tuæ eccleſię cōmodo ita gratiā in ea cauſa reportet præfatus Magnificus Dominus ītercedētibus nobis & huius patriæ intuitu tuæ.R.Dominationis bñficio atq; opa: ita demū res tota tranſigat̄:ut tua.R.Dominatione eidē Magnifico dño & noſtræ reip. recte cōſultū eſſe uideat̄:qđ certe futurū confidimus:cū nihil tam difficile ſit:qđ uere amanti facile fiat:ei præſertim:q tam uelit q̄ pōt: & abūde ſapit. Votiuū expectamus effectū:ꝑ quē oīus proſpiciat̄ rationibus: & ille:quē cōmēdamus gratiam tuæ.R.Dominationi acturus ſit: & acturus in hāc patriaꝫ amorē & ueterem beniuolentiam. Vale.

Seneſes Magno Eccleſię lumini Beſſarioni Cardinali Niceno:q crateras oēs bibit Athenis.S.P.D. Pium & humanū eſt ignoſcere hoīum fragilitati:quæ tāta ē:ut etiā culpa uacare nō poſſint:q diuino inſeruiūt cultui: & religioni fuerint mancipati: Ferūt.N. ex hac noſtra urbe oriundū: & Minoritaꝝ profeſſorē leuē quampiā noxā admiſiſſe:qua pp & magno incōmodo ſimul afficitur: & exilio religionis ſuæ. Ignouit Saluator noſter iis:q neſciunt:qđ faciant: & nos quoq; eundem.N. tuæ benignitati cōmēdamus:ut ſi antehac fortaſſe per ætatem atq; inſcitiam deliquerit:tamen cū inſtituerit propoſitū animi in melius cōmutare:rogamus tuā.R.D. ut ei uetera errata condonare dignetur: & intercedētibus nobis cōmēdatū ſuſcipe. Vale.

Senenſes.N.Cardinali.S.P.D. Cum accepiſſemus nup tuæ.R.Dominationis litteras: per quas peteret admitti in domum Sapientiæ noſtræ urbis peritum profeſſorem litterarum.N. cupidi cunctis ſemper in rebus (quantum in nobis eſt) tuæ.R.Dominationis auſcultare uoluntati:libenter gratificati ſumus: & illi pro tua cōmēdatione lætis animis morem geſſimus. Pari quoq; animo erimus ſemper affecti. Vale.

SEnēſes Venetis.S.P.D.Nouimus: & pſpicuis ſæpe documentis didicimus q̄ fuerit ſtudioſa ſemp̄ ęquitatis & iuris prę cæteris omnibus præclara ueſtra atq̄ illuſtriſſima ciuitas.Sūma ueſtræ illuſtriſſimæ Dominationis in hanc remp.explorata beniuolentia eſt. His nos adducti potiſſimū rationibus fidēter ciues noſtros & iuſtā cauſaꝫ cōmēdamus. Iacobus Pantaleonis Bouſignorius:nobilis & charus ciuis noſter nōnulla paſſus ēt quę graui illū affecerunt iactura: & ut ſatis coniectari licet præter ęqum & iuſtū.Rem dilucide corā explicabit ipſe.Nos pro ea charitate:qua ciues noſtros complecti debemus: & p̄ ea fiducia:quā præbet nobis ſumma ueſtra benignitas enixe oramus:ut pręfati ciuis noſtri pcipere iura digneť ueſtra illuſtriſſima Dominatio: & quæ nemini patiť iniuriam fieri: & nobis gratiam quoq̄ libenter impēdit: remittere illum iuſti uoti factum compotem:quod & futurum facile confidimus: & impetratum erit nobis grauiſſimum. Vale.

SEnēſes.N.Cardinali.S.P.D. Credimus eſſe partes noſtras:ut uiros probos & uirtute ac doctrina ornatos:cū plurimū diligamus:tum etiā cōmendatione noſtra & cunctis fauoribus proſequamur.Fuit pridē in noſtra urbe.N.egitq̄ apud nos annos complures: uerſatus in literaꝝ ſtudiis:præcipue in legalis ſapientiæ ſimul & iuris Pontificii cognitione:qua in re adeo breui tēpore excelluit:ut in noſtro Gymnaſio publice aliquādiu legerit:diſſeruerit: & utriuſq̄ profeſſionis magna cū laude fuerit aſſecutus inſignia:ita modeſte:ita frugaliter ſe gerens:ut uniuerſæ ciuitatis & ſingulorꝫ ciuiū beniuolentiā & gratiam cōparauerit:ut iam tandē pro ſuis uirtutibus & doctrinę laudibus charus factus omnibus.Dignus nobis uideatur imprimis:quē iure laudemus: & probitatis ſuæ atq̄ eruditionis & innocētiæ teſtimoniū perhibeamus:cuius tam recta & tā probata omnibus uita fuit:ut in domicilio Sapientiæ noſtræ urbis Rectorē habere uoluerimus:q quidē etiā Magiſtratus multo certe planius uiri prudentiā & uirtutē indicauit.Quid multa? Cogimur illū nō ſecus q̄ uernaculū amare atq̄ amplecti ciuem magnifacientes uirtutē eius: quā cōtinuo multiplex conſecuta dignitas ē:uelut ſummæ amplitudinis premiū:ut ſit idem utriuſq̄ Conſultus iuris: & Principibus potētiſſimis magnis honoribus ac titulis decoratus:ut publica:quæ ipſe apud ſeſe habet monumēta declarāt:noſq̄ etiā conteſtamur.Cū igiť acceperimus uacare eccleſiam nup.N. & eundem cōmuni totius Cleri & populi ciuis concordia atq̄ conſenſu optatū eſſe:qui eidem ſit præfuturus eccleſiæ:oramus tuā.R.Dominationē:ut ad hunc ipſum iuuandū promouendū p̄ digneť apud Pontificē Maximū operam:atq̄ accuratā interceſſionē adhibere: & eius ita poſtulantibus meritis: & noſtris quoq̄ adhibitis precibus nō uulgaribus.Erit hoc nobis: & huic grauiſſimū Reipublicæ. Vale.

SEnenſes.N.S.P.D.Plurimū diligimus.N.quod diu in noſtra urbe uixerit:uerſatus in ſtudiorꝫ exercitatione & ciuilis ac pontificii iuris Prudentia Rectorem geſſerit in domicilio noſtræ Sapientiæ utriuſque iuris ſit adeptus inſignia:ſed imprimis ob uirtutem præcipuam atque eius uiri probatiſſimos mores charum habemus perinde:ac ciuem noſtrū & ei cupimus gratiam & honorē deferri.Cum igitur uacet eccleſia.N.ut ferunt: ad quā regendā optat.N.uniuerſus & Clerus & populus eundē.N.præficiendū:oramus tuam.R. Paternitatem:ut ad id aſſequendū accōmodatiſſimā operam:atq̄ efficax auxilium adhibere uelit:cū ob uiri meritū:tum pp noſtræ Reip.cōmendationem nequaquā uulgarem. Vale.

SEnenſes Franciſco Cardinali Senenſi.S.P.D.Eſt ad portā Camilliam noſtræ urbis (ut tua nouit.R.Dominatio) ſacellū:q̄d olim dicauit Alexander Miraballus:ac poſtmodū Gentilis tuus in honorē Virginis.Id præuentus morte incohatū reliquit:nec tutum eſt ab imbribus: & patulū nōdū adhibitis foribus nō ſatis religioſe coliť.Hoc cupit ciuitas uniuerſa nauarit: & ne profaneť: ſanctius cuſtodiri.Quamobrē uiſum erat:ut hoſpita noſtra ædes Scaligera id opus perficiendū ſuſciperet:tū ob numinis reuerentiā:tū etiā ad ſatiſfaciendū populi deuotioni.Res digna ē:quā tuæ.R.Dominationis conſenſu atq̄ auctoritate fieri conueniat: ut eius ſacelli cuſtodia p̄ unitatē pio eidem loco cōmittať:tribuatq̄ ea cōditione:ut de agēda quot epdomadibus rediuiua ī eadē æde cōſtituať:quatenus pium uiſus fuerit.Proinde oramus.T.R.D. ut ad eam collationē:quā iudicabit expedire:auctoritatem atq̄ opam adhibere dignetur:ita ut pleno iure ad noſtrā ipſam hoſpitam ædem tua interueniente benignitate transferatur. Vale.

SEnēſes Florētinis.S.P.D. Cogimur ſcribere:quę nō ſine moleſtia magna admiratione & noſtrorꝫ iactura (ut credimus) p̄ter mētē ueſtrā geſta ſunt: & nup nūciata nobis.Milites ueſtri:q ad Montē Politianū & ad p̄xima loca hibernāt:nſos fines ingreſſi inuaſerunt late regionē iuxta Mōtichiellū & Turritā finitima oppida: & multa diripuerūt:nec pabulū modo aſportauerūt ac ſtramēta:ſed & p̄ iniuriā alia inſup dāna multiplicia intulere:ne ipſis qdē parcētes noſtris agricolis:quos & inuitos cuſtodiebāt:dū prędā agerēt: & p̄ ſuo arbitrio oīa gererēt:ſed q̄d moleſtius etiā uideri debet:grauiora minati ſunt:nec ſe tēperaturos uel ī poſterū ab iniuria ac dāno. Quę cū ſint oīa a uſa nō fraternitate ſolū uicinitateq̄ & pbatiſſima amicitia maxime aliena:ſed etiam a iure uiuendo:atq̄ cōmuni pacis ratione uehementer abhorreant:cū pari ſtudio quietē maxime tueamur: & cunctis uiribus noſtrorꝫ ocio ac ſaluti conſulamus:requirimus:

atq; enixe hortamur uos:ut his incõmodis q̃primum mederi uelitis: & militem ueſtrum ita compeſcere atq; moderari:ut poſthac ab eiuſmodi excurſione atq; inferẽda iniuria prorſus abſtineat: & quę p uim noſtris ablata ſunt:reſtituat:reſarciat ue:ut facile intelligãt oẽs: & quæ facta ſunt in iuſſu ueſtro facta eſſe:id:quod ipſi certo nobis pſuademus: & nos nihil malle-q̃ quod ueros amicos decet (ſi ueri eſtis amici) Iuſtitiam-ac tranquillitatẽ. Erit pergratũ nobis:ſi q̃primũ res inoruerit:ad hæc incommoda & mala propulſanda accõmodatã operã: & oportunũ remedium adhibitũ extitiſſe:ne nos iniuria laceſſiti cogamur-inuiti tamẽ-ire his obuiam malis: & audentiores inſolentium motus comprimere:nam patientia diuturnior ſæpe nouam ſolet iniuriam inuitare. Valete.

Senenſes Papæ. S. P. D. Intelliget tua Sanctitas præſertim Franciſco Aringherio Equite ciue noſtro chariſſimo exponente:quę nup facta ſunt ab iis:q degũt in prouincia Patrimonii aduerſus Malleanenſes noſtros: & quod ex noſtris finibus pecus abactũ eſt: & per nõnulloꝝ improboꝝ artẽ atq; fraudẽ traductũ in eccleſiaſticũ agrũ: & nũc a præfecto paſcuoꝝ & Dohanerio Patrimonii detinet̃:quaſi fraudi & pęnę obnoxiũ. Supplicamus tuæ Sanctitati:ut rem ipſam plane perſpicere dignet̃:facti noſſe ueritatẽ: & ſeriem oẽm: & quæ interceſſit:fraudẽ:ac poſtremo iuſte & ſalubriter cauſa perſpecta-proſpicere noſtris hominibus:ac puidere:ne qd iniuſte agatur:quod maxime Paſtorẽ fidelium & Chriſti Vicarium decet. Ea de re uerba faciet Franciſcus ipſe Eques. Supplicamus:ut ei certam dignet̃ fidẽ præſtare exponenti. Vale.

Senenſes. N. S. P. D. Iuſta oẽs: & quæ honeſta ſunt:facere oportet:ſed eos præcipue ſtudioſius:qui in Romana eccleſia alicui ſunt adminiſtrationi præfecti: & Apoſtolicũ fiſcũ curant. Intelligent ueſtrę paternitates ab eo:cui has noſtras dedimus litteras:quod nup factũ eſt in prouincia Patrimonii & in noſtro agro-de quibuſdã p fraudẽ abactis ſuillis pecoribus:quæ erant in noſtris paſcuis: & maligne a quibuſdam improbis-in Eccleſiæ agrum ſunt traducta:ex quo fit:ut noſtri p iniuriam-quaſi obnoxii fraudi pœnã pecuniariam prorſus indebitã ſoluere compellantur. Scimus id ueſtris paternitatibus fore moleſtũ: & eas daturas operam:ne quid iniuſti fiat: & ne noſtris hominibus aut damnũ-aut iniuria inferat̃. Audite igitur oramus-eum:q has noſtras reddet litteras: & quęſumus cauſam cognoſcite:ac remittite iuſtæ petitionis factũ compotẽ:præſertim cũ ſimus ipſi ea mente:ut quę ad Apoſtolicã pertineant ſedẽ & fiſcũ:omni ſtudio & diligentia perficere contendamus. Valete.

Senenſes Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Venit iſthuc Malleanenſis iſte noſter:cui has dedimus litteras. Explicabit ipſe cauſas ſuã:in qua (ut plane cerni licet) iniuſte agitur ab iis:q in puincia Patrimonii-eccleſiæ paſcuis ſunt præfecti. Precamur tuã. R. Dominationẽ:ut & rem noſſe ordine: & noſtro homini adeſſe & fauere dignetur:ut tandem tuæ. R. Dominationis benigna interueniente ope-optatum & iuſtum conſequatur effectum. Vale.

Senenſes Duci Ferrarienſi. S. P. D. Cum ueniat iſthuc Nicolaus:cui has noſtras dedimus litteras:ut reducat quempiam Scipionẽ adoleſcentulũ ciuem noſtrũ:cuius nuper pater rebus exceſſit humanis: & inter ſtipendiarios uerſet̃:quemadmodum hic noſter tabellarius poterit explicare:moti lachrymis matris eius: & qa ſi abſit diuius:magnuꝫ patrimonio eius inferretur detrimentum:oramus tuam Illuſtriſſimam Dominationem:ut opportunũ ad reducẽdũ adoleſcentulũ ipſum uelit accõmodare fauorẽ:quod nobis erit pgratũ. Vale.

Senenſes Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Cum ueniſſet pximis ante diebus miſſus a. R. Domino. N. ad cauſaꝫ tranſigendã cũ noſtra republica-pro eccleſia. N. & nõnullo agro:quẽ ſpectare dicunt ad prælibatã eccleſiam:cupidi rei concorditer finiendæ:delegimus Santem ciuem noſtrũ:qui una proficiſceret̃ ad oras ipſas: & ius ſuũ conſignaret eccleſiæ: & ei:qui ad eam cauſaꝫ conficiendã miſſus erat. Iam erat optime conſtitutum:ut quę iam parata eſſent:perficerent̃ oĩa. Sperabamus rem q̃primũ nauandam. Nos Legatũ noſtrũ ita comparauimus:ut nihil prætermitteretur:qñ cauſa tum efficaciter-tum celeriter conficeretur. Dũ hęc geruntur:internunciatũ eſt fore:ut hac ſopita cauſa:aliæ deinceps auctore eodẽ. R. Domino cõtra noſtrã remp. cauſæ mouerentur pp alias nõnullas eccleſias:ut ferũt:quę & in eadẽ ſunt regione: & ad monaſteriũ diui. N. afferant pertinere. Id dirimendæ executionis Legato noſtro dedit cauſam:cũ fama uulgatior eſſet:nõ deſitũ iri a cõtentione:ſed alias poſt hanc ineundas nouas litigandi rationes:quo nihil nobis põt cõtingere moleſtius: & certe id tota hęc ciuitas plurimũ admiratur: & dolet. Nã æquum uidebatur:imponere cõtrouerſiæ modũ:nõ nouas de integro ſubnectere:cupiebamus ea conſignatione facta-ita poſthac cũ præfato. R. Domino agere:ut filios cũ patre decet. Nunc ſatis nõ poſſumus admirari. Nec id certe patris officiũ eſt:nec putamus Pium fœlicis recordationis Pontificẽ prouexiſſe hoieꝫ ad eum dignitatis gradũ:ut eſſet:q noſtrã ppetuo patriã pturbaret. Sanctũ eſt-lites dirimere:nõ diutius alere:aut nouas texere. Satius erat cõcorditer oĩa trãſegiſſe-q̃ ſummũ ius quęrere:qđ plerunq; ſũma iniquitas ẽ. Viſum ẽ nobis:ut tuę. R. Dominationi hęc ſignificaremus ordine:ut quæ uere gẽtẽ affectat: & patriã uere diligit. Qua rõne uiderit cõgruere magis:ea de re cogitet:cõferatq; qd agẽdũ uideat̃:ut ſimul gẽti cõſulat̃ patrię: & p tuã benignã operã accõmodata fiat hac re

rum concluſio: & nos ita .R.Domino.N.utamur patre & benefactore:quemadmodus dictat ratio: & fœlicis quondam Pii Pontificis recta erat intentio. Vale.

Senenſes Lucenſibus..S.P.D.Confidimus nunq̃ defuturā neſtram opem iis:quos dili genius ueſtræ Magnificæ fraternitati cōmendauerimus:præſertim honeſta in cauſa: & quæ ad ſanctæ religionis pertineat profeſſores:quos iuuare fas eſt: & pium exiſtimandum opus. Accepimus Raphaelem quendā Federicū Lucenſem iuuenē probū: & nunc Cartuſienſes religionē pfitentē habere nōnulla cuiuſdā hereditatis iura. Is uenit modo aditurus partē:quæ ſibi obtingit. Oramus ueſtrā Magnificā fraternitatē:ut eundē ipm: & q eius cauſam tuent:phumaniter audir uelit: & re plane pſpecta ita adeſſe:ut q iuſta petit:iuſta ſe affectu ū maxime cōmēdantibus nobis: & uoto ſuo celeriter ſatiſfactū letet. Id q̃ equum poſtulare ē:tā certo ſperamus a ueſtra Magnifica fraternitate facile futurū:cui nos uiciſſim oīa gratificari cupimus. Valete.

Senēſes.N.S.P.D. Accepimus iampridē Scironenſes dilectos fideles noſtros petiſſe ſupplices. T.R.D.ut eius interueniente ope ac benigno fauore facultatē aſſequerent uendēdo⁊ bono⁊:quæ ad monaſteriū ſpectāt eiuſdē oppidi dirutū ac prorſum deſertū:ut ex confecta pecunia templū reficiant eiuſmodi ad diuini cultus honorē:ut & deuote celebrari: & res diuina ī eo fieri poſſit. Nos quoq̧ cū putemus pium & ſanctū poſtulare illos:libēter adhibemus preces noſtras:quæ nunq̃ apud tuā.R.D inanes eſſe conſueuerunt. Profitemur uti q̧ nos gratū admodū habituros:ſi pii uoti & honeſti (ut uidet) poſtulari fiāt cōpotes. Vale.

Senenſes.N.S.P.D.Quę ſcribit tua.R.P.de querelis.N.populi:uoluimus plane perſpicere & facti inueſtigare ueritatē. Quoniā mens noſtra ē:ut Eccleſiaſtico⁊ hoīus diligēs habeat ratio:et.N.ueteres amicos ex corde diligimus. Sed accerſitis his:unde res tota pſpicue īnoteſceret:ſtatuimus in utraq̧ cauſa iniuria.N queſtos eſſe: & primū quod ad ſata frumēta attinet: & ad per olutionē uectigalis:cū pro precepto quoq̧ modio in noſtris arttis uis certa pecunię debeat:qd ē:quod queri poſſint:cū ex īſtituto teneant !Cū ſit eis eiuſmodi impoſitio explorata ! Neq̧.n.neſcire ſe pfiteri poſſunt:cum proximis ānis curauerint.N.ea ſe impoſitione liberari his fœderibus:quæ poſtmodū irrita fuerunt:ea nequaq̃ cōprobante Romano Pontifice: ſcimus tuam.R.P.probare:ut ſtetur conſtitutis:ac iuſta ſeruent. Quod ſi iuſtū petit:merito uidetur eſſe præſtandū. Quod aūt ſpectat ad intercepta pecora:cū dubio procul in paſcuis noſtris & in Senenſi agro præter ius fuerint deprehenſa:quod facile ſcitu eſt:nec ignorant.N.ipſi: & ſponte fatētur. Egimus cū præfectis paſcuo⁊:ut.N.et Eccleſiaſticos hoīes quāta fieri pōt gratia:atq̧ humanitate proſequant. Quare ſi peco⁊ domini illos adibūt: & oīa conſtabūt:nō modo nulla afficient iniuria:ſed experientur noſtros oēs ad placendū ſibi probe affectos:atq̧ abſit:ut a noſtris a Iuſtitia quicq̃ remotus:uel indignū humanitate: & alienū ab amicitia nō modo fiat:ſed uel cogitet quidē. Tuā.R. Paternitatē confidimus pro ſuo more nihil ſcripturā Pōtifici:niſi quod uer eſſe perſpexerit. Summū Pontificē uero nunq̃:niſi quæ iuſta ſunt:probaturū: & recte uiuendi rationi conſentanea.. Vale.

Senenſes Papæ.S.P.D.Quod fert natura:quod iubet ratio:ciues noſtros uehemēter diligimus:ſed eos præcipuo amore cōplectimur:q non minus ob alias cauſas chari ſunt:q̃ quod ciues. Hoc numero uere cenſemus Franciſcū Aringheriū equeſtri dignitate uirū: quē tuę Sanctitatis ſūma benignitas illuſtris urbis Senatorē præfecit:cuius cū magna ſit uirtus: & nr̄a ſententia magnus quoq̧ digna honoribus:hac mot rōne:ſed multo magis tu e beatitudinis freti pietate:eam ſuppliciter deprecamur:ut eum dē ipſum ciuem noſtrū dignet clemēter ſuſcipere: & cū in cæteris rebus tum in eiuſdē honoris diuturniore refirmatione ita cōmēdatū habere:ut q̃ noſtra ſpes ē:itelligat pces nr̄as apud tuā clemētiſſimā ſanctitatē inanes nō fuiſſe. Vale.

Senenſes.N Cardinali.S.P.D. Magnā habet hæc Reſpublica in tua.R.D.fiduciam:cū ſit eius erga noſtrā ciuitatem ſumma & explorata dilectio. Quocirca cū uehemēter amemus ciuē noſtrū Franciſcū Aringheriū nō minus ob præcipuā uirtutis laudē:q̃ quod ciuis ē:cupimus illū in ſuis negociis plurimū adiuuari: & eiuſdē tum honorē:tum etiā cōmodū augeri. Quare cū modo Vrbis Senatorem gerat: & in eo munere ita ſe geſſerit: ut merito gratiam ſit reportaturus & laudē:non dubitamus Sūmi Pontificis perſpecta clemētia accedente tuæ.R.D.benigna interceſſione:quin ſit Pontificis Sanctitati cōmendatiſſimus futurus:ut in ſup adhibitis nr̄is pcibus & ī iuſta expeditiōe pacti muneris: & ī eiuſdē honoris & Magiſtratus diuturniore functione dignetur tua.R.D. ſuam perefficacem interceſſionē atq̧ opem præſtare:quod certe nobis & huic ciuitati q̃gratiſſimum futurum eſt. Vale.

Senenſes.N.Cardinali.S.P.D.Cum plurimū diligamus ſpectabilem Equitē Franciſcū Aringheriū nō modo quia ciuis ē:ſed qa prudētia probitate atq̧ integritate præditus: quē ſummi Pontificis Sanctitas Vrbis Senatorem præfecit:cupimus illum apud ipſius Pontificis beatitudinem gratioſiorem fieri:ut & in expeditione eius & in refirmatione quoq̧ eiuſdem muneris cōmendatiſſimus ſit. Quam quidē ad rem confidimus tuæ.R. Dominationis interceſſionem plurimum ualituram. Itaq̧ illam precamur:ut preces ſuas ad utrangrem aſſequendam adhibere dignetur tua.R.Dominatio:quæ bene Valeat.

SEnenſes.N.Concionatori Euangelicæ ueritatis.S.P.D.Explorata eſt in noſtra ciuitate tua ſimul uirtus atq; doctrina:quæ duo maxime congruere uidentur ei:qui populos inſtituere aptus eſt:& euangelizare uerbum Dei:& uerbo pariter & exemplo fideles populos ad rectam uiuendi diſciplinam poſſit impellere.Quare intelleximus gratum futurum ciuibus noſtris:ſi in proxima futura Quadrageſima uentura ſit tua paternitas ad noſtram urbem:& in cœnobio/atque conuentu tuæ ſacræ religionis prædicet Euangelium/& catholicam diſciplinam populo huic ualde cupienti.Proinde hortamur præfatam paternitatem tuam:ut & propter populi deuotionem explendam:& propter ſummam conuentus ipſius utilitatem & cōmodum uelis acceptare hoc munus:& de ſua læta acceptatione reſponſum dare:quod nobis & noſtræ ciuitati placebit plurimum. Vale.

SEnenſes Papæ.S.P.D.Non poſſumus nō cōmoueri ſacratiſſime Pontifex:& non grauius angi:quod qui præ cæteris populis in Apoſtolicæ tum integritate/tum beneficentia ſpem maximā poſuerimus:nūc tam longis temporum ſpatiis uel eludi ſpem noſtrā uel magna cū iactura proferri uideamus.Iampridem de finibus inter tuos & noſtram rempublicā moleſta lis uerituṛpro qua finienda nihil laboris a nobis:nihil ſtudii:nihil opere prætermiſſum eſt.Diuturnam cunctationē nō poſſumus æquis ferre animis:præſertim cū nō deſint:q dicant:uerba dari nobis.Oportune/importune noſtræ reipub.uerbis crebro ultro ſe noſter iugeſſit Orator.Rem tam multis allatis documentis minime iam latere arbitramur.Certo ſtatuimus tuā Sanctitatē iam tandē cupere totius controuerſiæ modū:& quæ æquitatē ſimul/concordiāq; tuetur:ſerio iuſſiſſe cauſam terminari.Delectus arbiter probe cauſam oēm edoctus eſt. Vale.

ℭ Signatæ tabulæ/ac publica Senenſis Reip.monumenta.

IN nomine dñi noſtri Ieſu Xpi:& ab eius ſacratiſſimę incarnationis anno.M cccc lxviii.Die primo menſis Maii Indictione.xi.Sedente Sixto Pontifice Maximo.iiii.Rege Romanorum Federico Cæſare Auguſto:Liqueat uniuerſis & ſingulis:in quorū manus hæc ſcripta peruenerint:q; Magnifici/ac potentes Domini Senenſes:quorum infra ſubiicient nomina:collegialiter in conſiſtorio conuocati:ubi reipub.negocia pertractantur:cunctis ſeruatis ſolēnitatibus opportunis:& ad infra ſcripta peragēda/cōficiendaq; repręſentātes uniuerſam rempub.ac populū Senenſis ciuitatis:& de futuri Prætoris electione habenda:qui pro tempore ſemeſtri/Præturę Senenſis urbis præeſſe debeat:uidelicet Anno domini:& reliqua:& Magiſtratū ingreſſurus ſit Anno ſalutis &c.Die menſis Octobris &c.Perſpecta ſorte clarorum ciuium:quos paulo poſt cōmemorauimus:q ad nouū deligēdū Prætorē conſtituti ſunt:legitimā ad eam rem poteſtatem habentes/omni meliori modo/uia/iure/cauſa & forma:quibus magis & melius fieri poteſt:concordi conſenſu/ac ſolemni ritu creauerunt:inſtituerunt; ſpectatiſſimos uiros/ac ciues Senenſes.N.et.N.legitimos Sindicos/procuratores ac nuncios ſpeciales nominatim ad eligendū/uocandum/& aſſumendum ad gerendā Præturam p tempore paulo ante declarato præſtantiſſimū Equitem.N.quemadmodū ſolemni Senatus conſulto & plebiſcito ſanctū ac decretum eſt:qui ut præmiſſum eſt:ita ab eiſdem electoribus accitus preturę munus ſuſcipiat:& Magiſtratū ingrediat p futurū menſem:&c.Anno ſalutis &c.Indictione &c.et eius menſis die &c.duraturū menſes ſex:deſiturū uero:ut ſequit:cū ea familia/& comitū & ſatellitū numero/equis/ſalario/pactis/modis/conuentionibus/& capitulis inferius explicandis:dantes præfati Magnifici domini conſtituentes prælibatis Sindicis & procuratoribus/ac ſpecialibus nunciis plenū/liberum/ac generale mandatū cū plena itidem libera/ac gener[illegible] miniſtratione in huiuſmodi re atq; electione Prætoris.Laus Deo.

SEnenſes.N.Cardinali.S.P.D.Nō explicabimus pluribus cum tua.[illegible]ominationes quæ omnia prudēter nouit:& noſtræ reipub.antiquum morē nō ignorat:quod nec per pacis:nec per bellorum tēpora patimur fieri quicquā præter iuſtū/rectūq;:præterq; bonū & æquum:ſtudio aūt omni dare opam:ut nō modo nihil fiat iniuriarum:ſed etiā quo officium adhibeatur/& gratia.Quocirca cū primū nobis nunciatū eſt:in noſtrorum manus incidiſſe.N.ſeruari aūt captiuum iure belli:dimiſſum uero uadimonio præſtito:uti compertū fuerit amari a tua.R.D.& in ſuorum haberi numero:continuo tum illum/tum fideiuſſores liberos fieri iuſſimus:cū necdum nobis redditæ tuæ fuiſſent litteræ:intelligentibus ſane uere amantibus ultro gratificandum:nec expectandū:ut quiuis roget.Scimus tuam.R.Dominationē optime de noſtra repub.meritam:& certare cum illa officio cupimus.Quod ſi periculum fecerit:hanc uoluntatem facillime comprobabit. Vale.

SEnenſes Papę.S.P.D.Rurſum p ſuas litteras tua petit Sanctitas/dimitti liberos eos.N.qui a noſtris capti ſeruabant:& q in eccleſiaſtica pabula/pecora accepta fide ſeſe mittere profiterent:nos qui tuam beatitudinē omni cultu/ac ueneratione proſequimur:eius nolumus aduerſari uoluntati.Quare & homīes liberari cuſtodia iuſſimus:ſi in Eccleſię agro capti ſunt/& retenta reſtitui.Quanquā ea noſtra ſententia eſt:ut nō.N.ſolum:ſed

¶ Præcelleñtiſſ. Oratoris/Auguſtini Dathi/Senenſis/primus orationũ liber/fœliciter incipit.

¶ ELoquẽtiſſimi uiri Tiri Suttini/de uita & laudibus Auguſtini Dat'ii/Oratorum ſui tempo ris Longe omnium eminentiſſimi/Oratio in eius anniuerſario ſœliciter incipit.

NON dignum arbitror eſſe o Ciues/Auguſtini Dathi/Oratoris noſtroꝶ temporum cla riſſimi: & huius Senenſis Reipublicæ ſtudioſiſſimi/laudes in eius funere ſilentio præte rire: ne is: qui aliorum ciuium interitus: atq; optimatus exequias abineunte ferme æta/te/quo ad uixit/grauiſſimis/copioſiſſimisq; orationibbs proſecutus eſt/ſua laudatione: iuſto/atq; debito/omnium bonorum conſenſu Panag) rico in hoc funebri apparatu: & celebri populantium conuentũ fraudetur/preſertim cum ſe talem in uita preſliterit: ut non ſolum a me. qui unicus ſum: ſed ab uniuerſa patria/q̃ plurimis/maximiſq; beneficiis deuinctã habet: com/mẽdationes/ſibi referri mereatur. Quod ſi pro eius meritis: parum copioſe dixero: quæſo obſecroq; ne ſtudiis noſtris/potius q̃ tanti uiri præſtantie atq; magnitudini tribuendum putetis. Acerba prete rea recordatio/maximam animi curam/moleſtiamq; renouare ſolet. Illud. n. pene diuinũ ingeniũ: illa facundia/illa uirtus Auguſtini Dathi morte ſublata eſt. Quare uellem: Deus optimus/maximus annuiſſet: ut uiuo potius recte factorũ gratias ageremus: q̃ mortuo honores quęreremus. Sed quo niam omnium ſors a natura/ita comparata eſt: ut quęcunq; orta ſunt: neceſſum habeant interire: & omnibus una uoce occuratur/eſſe moriendum: non ereptam Auguſtino uitam: ſed donatam fuiſſe mortẽ: audeo affirmare. Nam ſi hoc ẽ officium/& effectus uirtutum: ut hominem beatum efficiãt: cui cenſebimus curſum ad ueram/ſupernamq; uitam fuiſſe faciliorem: q̃ Auguſtino! qui non ſolum earum uirtutũ gradus: quas Politicas uocant: ſumma animi integritate: per maximos honores aſcẽ dit: uerum etiam cura/ſtudio/diligentia: ad eamq; diuinarum/humanarumq; rerum cognitionem: quam ſapientiam proprie nominamus: peruenit. Quippe qui ſuperna ac cœleſtia ſemper quęſiuit: quęrendo ſagaciſſima mentis acie comprehendit: & (quãtum per uiuẽdi rationem licuit) imitatus eſt. Itaq; cum ĩ omni uirtutum genere: a tenella uſq; ætate ſua exercitia diſpenſauerit: nõ abre eius ui tam q̃ breuiſſime repetendã/cẽſemus. Auguſtinus/ornatiſſimi ciues Sena patria ortus/patrẽ habuit Nicolaum uirum doctrina: & moribus preſtantem. Matrem Angelã fœminam gratiſſimam: hone ſtiſſima familia natam. A quibus ingenue educatus: partim eorum cura optimis/atq; emẽdatiſſimis inſtitutis enutritus fuit: partim bonorum preceptorum doctrina: atq; ſanctimonia auctus. Sed ĩ pue ro ſtatim animi & ĩgenii dotes explẽduerũt: magis ac magis deinceps per ætatis gradus/figura oris eximia: cui nõ minus auctoritatis ineſſet: q̃ gratię: quanq̃ ſtatura corporis breui: quod tamen labori bus/uigiliis/lucubrationibus/calore/algore/parſimonia: ita ad bonarum artiũ adaptauerat ſtudia: ut omnes litterarum labores/ſtudẽdo/atq; diſcendo: ac ſi illud procerum/& amplum natura præ/buiſſet: facillime ſuperaret. Memoria in eo ſingularis fuit: docilitas ad omnes bonas artes. Latina: Gręcaq; lingua uel ĩ orando/uel ĩ componendo: ſiue interpretando: atq; in diſceptando promptus: & facilis. Vt qui interdum grauiter: & copioſe in Senatu/in concionibus/in tẽplis orauerit. Et quod proprie miraculoſum cẽſendum eſt: nõ Greciam eloquẽtiæ principem diſcẽdi gratia petiit: neq; il/las doctrinarum omnium iuẽtrices Athenas: nõ Caldeos Cymnoſophiſtas: neq; ad Indiæ Bragma/nas penetrauit: nõ deniq; Memphiticos Sacerdotes adiuit: Sed ĩ patria/ĩtra proprios lares/ſub prę/ſtantiſſimo præceptore Franciſco philelpho: nonnulliſq; aliis: & philoſophiæ: & ſanctarum litterarũ doctoribus pleniſſime. cumulatiſſimeq; profecit. Fuerunt autem in Auguſtino hæc omnia. Summum ingenium: [illegible] iudicium: ingenitum acumen: & tanta induſtria: ut nullum tempus preterirę: nul las ho[illegible]eret: quas ad optimarum artium contemplationem: nõ reſtringeret. Vnde factũ eſt: ut in ea a[illegible]emia/in qua paulo ante didicerat: mox docuerit: & tempus quod paucis audiẽdis im pẽderat: multis audiẽtibus/legendo affatim repararit. Quippe qui quatuor & uiginti annis ĩ ea pu blice profeſſus eſt. Et quidem tanta audientium copia: atq; utilitate: ut pauci hac noſtra ætate ſint: fuerintq;: qui ſe beatos eſſe non arbitrentur: quod ſub huius inſtitutionibus: & inſtitui: & proficere eis cõtigerit. Non oportere arbitror: me in præſentia proferre: quæ nobis omnibus nota eſſe intel/ligo. Sed tamen tantam omnium laudum excellentiam/ſilẽtio præterire nõ poſſum. Cõpoſuit Au guſtinus multa uolumina: quorum non nulla per Italiam: & eas gentes propagata ſunt: quæ lati/nis litteris erudiuntur. Aliquot paulopoſt in lucem prodibunt: quibus nihil ingenioſius: ornatius: preſſius: elegantius/noſtris temporibus/in eo ſcribẽdi genere eſt iuenire. Extant eius elegantiæ ado leſcentibus utiliſſimæ: ſenibus iucũdiſſime: & quæ plus habeant in receſſu: quam frõte promittant. Iſagogicum item uolumen ad ĩformandos puerorum litteris animos introductorium.

Pręterea compoſuit de Vita beata.

De ſacramentis Panis: & Aquę.

De genio: & Geniali hyeme.

De ſanctorum connubiis. Platonis etiam libellum: qui Halcyon inſcribitur e Græco ſermone: ĩ lati num cõuertit. Scripſit & librum Stromatum: & Senenſis hiſtoriæ decẽnale abſoluit: atq; hiſtoriam

di.

Plumbinenſem. Poſtremo autem ætatis ſuæ tempore: luculentiſſimum pariter: & laborioſiſſimum tractatus de animorum immortalitate in manibus habebat: quem morbo implicitus: imperfectus relinquere coactus eſt. Sed per Deos immortales: qui huic templo: fanoq; præſident quæ tanta ingenii amplitudo/quę tanta orationis uis: quod tam magnificus dicendi genus ĩueſtiri poteſt: quo qſq̃ Auguſtini Dathi: doctrinarum eloquentiæ: Philoſophiæ: Theologiæ genera poſſet (non dicam) orando conſequi: ſed numerando complecti? Itaq; non eſſe conſilium ducimus: tanti uiri omnem ſcientiam ſcrutari/Quandoquidem ea nos magis recenſendo fatigare poſſit: q̃ nos illam dicendo implere. Et quoniam ille orator: quem monumenta maiorum deſcribunt: non eloquio ſolum/ uerũ et bonitate cõſtare phibet: quibus uirtutibus ſe primũ ornauerit: ide patriã adiuuerit & ciues (quantũ ĩ eo fuit (ad cuiuſcunq; modi officia/moderatiſſimis: atq; uberrimis orationibus: ſemp reuocauerit: perſtringam paucis. Virtutum/alię ocioſę ſunt/alię negocioſę cẽſentur. Harum poſtremę/ honeſtatem nobis: atq; utilitatem inſinuant. Ex honeſtatis fontibus uirtus deriuatur: cuius membra ſunt: Prudentia: Iuſtitia: Fortitudo: Modeſtia. Ex his Auguſtinus ſe totum effinxerat. Nam a Prudentia: memoriam/intelligentiam/prouidentiam/ſibi ipſe aſciuerat. Per Iuſtitiam/ius ſuum unicuiq; tribuere nouerat. Præterea per eãdem/religionem colere: Pietatem ſeruare: bonorum gratiam inire: ueritatem tenere didicerat. Fortitudo/Magnificentiam/Fiduciam/Patientiam/ac perſeuerantiam/ei pepererat. A temperantia/mutuatus continentiam/modeſtiam/clęmentiam. His regulis/uir ſapientiſſimus: & præſtantiſſimus Orator/patrię conſuluit. Vrbẽ tutatus eſt: parentes ueneratus: liberos amauit: proximos dilexit: ciuium ſalutem gubernauit: Magiſtratus: quos in republica adeptus eſt/adminiſtrauit: legationes obiuit: ſocios protexit: alios clęmentia: ſuos liberalitate deuinxit. His deniq; ſui memores omnes promerendo fecit. Poſſem equidem impręſentia/earum uirtutũ: quas ocioſas appellant: Auguſtini uſum: atq; exercitationem recenſere: quibus (quantum per negocia publica: & priuata conceſſum erat) a corporeis moleſtiis emancipatus/liberum ſe: atq; expeditum: ad rerum ſublimium: atq; æternarum inueſtigationem referebat: præſertim cum iam in ætatem ingraueſcentẽ uergeret. Paulatim.n. ab huius mundi aſpergine/ſe ipſum preſſius: punitusq; deterſerat: ut in hoc nouiſſimo tempore nihil pręter diuina meditaretur/legeret/loqueretur/&ea pręterea opera componebat: quibus uiaticum ad immortalitatẽ/ facillime parari poſſet: quod uel maxime colligere poſſumus: quod de animorũ ĩmortalitate: nono & quinquageſimo ætatis anno ſcribẽs: mortuus eſt. Sed quoniam totum hunc diem dicẽdo abſumerem/& orationis exitum difficillime inuenire poſſemus: cenſeo impręſentia eſſe prętereundum. Alias dabitur commemorandi locus: hunc uirum ea uitę munera impleuiſſe: quę oĩum maxima/ac difficillima iudicant: ut negociis publicis ĩpeditus: amicorũ cõmodis diſtractus: rei familiaris conſeruandæ ſtudio occupatus: plura uolumina ſolus confecerit: plures orationes habuerit: q̃ hi/qui ocio tantum indulgẽtes/lectitauerint. Et rurſum ſtudio: & auctoribus interpretandis: & his quæ deſeruit/ad poſteritatis utilitatẽ: componẽdis efficaciſſime addictus: plura negocia obiuerit: q̃ hi/qui omni litterarum cura/uacui degunt. Finem dicendi ſtatuã ciues: quũ illud prius addidero: nihil fieri in terris illi principi deo: qui cuncta gubernat: acceptius: atq; iucundius: q̃ ſocietates hominum: quas ciuitates nominamus: iure optimo conſeruare. Quamobrẽ/cum uir optimus: ac pręſtantiſſimus Orator Auguſtinus/rẽpublicã: conſiliis: orationibus: magiſtratibus: legationibus: opera: ac diligentia cõſeruauerit/gubernauerit/auxerit/rem priuatam iuſtiſſime poſſederit: familias optimis moribus inſtituerit: religionẽ pientiſſime ſemper coluerit: atq; in ea/uſq; ad extremũ uitæ diem/legendo: ſcribendo: operando perſeuerauerit: cõſtantiſſime illud aſſeuerare poſſumus: & debemus: certũ ei/& pręfinitum in cælo locum: ubi iuſtorum animi/ſempiterna beatitudine fruuntur: fuiſſe aſſignatum: quod opifex ille rerum omniũ Deus propria benignitate ſua: ac ſupplicationibus noſtris: Auguſtini recte factis præſtitiſſe uoluerit. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio Prima: de laudibus Philoſophiæ.

FERVNT .M. Tullium Magiſtratus inſignes: ac præſtantiſſimi uiri:
& ſi parentem eloquentiæ merito appellauerunt: initio tamen dicẽdi
ſubiimere/ac trepidare cõſueuiſſe. Atq; id quidem non Ciceroni ſo/
lum uſu uenit: ſed plæriſq; etiam aliis clariſſimis Oratoribus conngiſ
ſe: ſpectatis priſcorum monumentis accepimus. Conſiderabát nanq;:
id quod ſapientum nemo dubitat: cõfidentiam propriam imperito/
rum eſſe: ad eruditos autem uiros pertinere: ut malint ſubtimidos ui
deri ſeſe: quam temerarios iudicari. Quod ſi Ciceronem (ut omnittã
alios) uirum illum quidem/non modo dicendi gloria: uerum etiam
rerum omnium maximarum/laude preſtantiſſimum dicentem/metus
nonnullus inceſſerit: formidandum mihi eſſe uideo: ab hoc uſu dicẽ
di longius abhorrẽti: id ſubire oneris: quod nõ minus ſuſtinere gra
ue/ac difficile eſt: quam audax: inconſideratumq; ſuſcipere. Magnum
& enim quiddam: ac ſplendidiſſimum/uideri debet: grauium/ac ſapientiſſimorum hominũ frequẽ
tiam: qualem hodie hanc eſſe conſtat: unius hominis cocione teneri. Itaq; par erat/eum qui ampliſſi
mum hunc locum contingere auderet: quiq; maximis ammirabilibuſq; de rebus orationẽ foret ha
biturus: acri ingenio/uehementi ſtudio: ſolerte induſtria: exquiſita doctrina: optima eloquentia: de/
mum aſſidua quadam: ac diuturna exercitatione pręſtare. Quæ res/cum me aut omnino: aut magna
ex parte deficiant: uereor: ne quam: uel dicenti mihi calumniam: uel audientibus uobis moleſtiam
afferas. Pręſertim cum ea de re/apud uiros longe eruditiſſimos/ſim uerba facturus: quã ſatis: quod
de maieſtate dei/aiebat in Timęo Plato: neq; mẽte complecti: neq; uerbis enarrare quiſpiam poſſit.
Quid eſt enim ea de qua dicendum uidetur ſapiẽtia pręſtabilius? Quid laudabilius eius ſtudio: quã
Philoſophiam primus Samius Pythagoras/nominauit? Sed quamq̃ multa erant: quæ me tam excel
ſo: tamq; illuſtri: & claro loco prohiberent: contra tamen duo me/uel maxime ad dicendum cohor/
tata ſunt. Nã mihi quidem nunc primo dicere incipienti/eiuſcemodi fortuna cauſę genus obtulit:
de quo ſilere difficilius eſt: q̃ plurima loqui Quippe cũ ſapientiæ ſtudium: quæ (ut noſtis) Philoſo/
phia dicitur: tantam rerum/tum uarietatem/tum etiã magnitudinem cõtineat: ut uel indocto cuiq;
uberrimam ſuppeditet orationem. Spes deinde acceſſit haud mediocris: quæ omnis/in ueſtra facili
tate ſita eſt. Neq; enim unquam fore exiſtimaui: quin facile mihi humaniterq; ignoſcerent: qui ſaga
citer omnia/ac prudẽtiſſime cognouiſſent. Ego uero hoc munus: quod longe meas uires exuperat:
non tam arroganter quidem: quam potius uerecunde ſuſceperim. Vt igitur maiorum noſtrorũ in
ſtitutum proſequar: quod nunq̃ obſolere paſſa eſt hęc ciuitas: primum mihi de philoſophiæ inuẽtio
ne: tum de eius/deque ſuarum partium laudibus explicandum uidetur. Res eſt Philoſophia eiuſmo
di: quæ uirorum omnium ſapiẽtum teſtimonio: atq; conſenſu: & diuina omnia cõtinet: & humana.
Sola namq; occultarum: atq; admirabilium rerum cognitionem inueſtigat: & bene uiuendi inſtitu/
ta complectitur. Ex cuius præceptis: qui ætatem ſuam degere conſtituit: is ſibi expeditiſſimum aditũ
ac facillimum/ad bene/beateq; uiuendum: iter comparauerit. Huius igitur cum & diuina quædam
eiuſce rei foret amplitudo: & pene incredibilis ſplendor eſſe uideretur; ſingulæ ferme cuncti orbis
nationes/ac gentes: tantæ appetentes gloriæ: tãq; eximiæ auidiſſimæ laudis: inuẽnonem ſibi uen/
dicare conatæ ſunt. Ac primum quidẽ Celtæ: & Galli druidas: philoſophiæ autores fuiſſe cõtendũt
qui abdita nemora: & agreſtes caſas incolẽtes: ſola rerum cõtẽplatione delectati ſunt: ad eo/ut Sem
nothei cognominari meruerint. Hi & de uirtute: & de Diis immortalibus; & de contemnenda mor
te: grauiter multa: & accuratiſſime locuti ſunt. Indi autem ad Gymnoſophiſtas Philoſophiæ referũt
principatum: eius uero antiquitatem/ab ipſo uſque libero patre repetũt. Hic enim primus in Europa
indagare ueritatem cæpit: mox bellicis uirtutibus clarus: cum munito exercitu Indiã ſubęgiſſet: mul
taq; feciſſet egregie: ad extremum in Aſia philoſophatus eſt: adeo/ut ſapientia duce/Indos ueluti fe/
rarum more uictitantes: ad urbium domicilia cõpulerit: & optime inſtitutis legibus/ad bene uiuẽdi
diſciplinam coegerit. Huic filii ſucceſſere in regnum: a quibus tandem ſerie quadam Gymnoſophi/
ſtas Indi fluxiſſe arbitrantur. Gymnoſophiſtæ autem ſolis pudendis opertis: cætero corpore nudo:
exactiſſimam uirtutẽ ſectabantur: diuino numini plurimũ uenerationis adhibebant: res autẽ callen/
tes infernas futurorum anteceſſiones/multo ante pręuidebant: ut ſummum quendã apud Indos di
gnitatis locum cõſecuti ſint. Contra Egiptii: & eorum Thebæi/ĩprimis ſicut humani ortus antiqui/
tate: ita & uetuſtate doctrinæ: cũctos terrarũ populos/ſe præſtare profitentur. Hi ſibi philoſophiam:
atq; aſtrorũ peritiam uẽdicant: ſeq; fuiſſe perhibẽt: qui primi mẽſes/ãnoſq; præſcripſerint: Arithme
ticas/ac Geometricas diſciplinas: leges permultas: arteſq; inuenerint: ſolis ĩſuper: ac lunæ defectio/
nes. Sed & ab ſe primũ ĩuẽtas litteras arbitrãtur: qui deniq; (ut iam alios percurrã) in Vulcanum
Nili filiũ: ĩuẽtã Philoſophiam referunt. Hic eſt ille Vulcanus: qui poſt uetuſtiſſimum Mercuriũ apud
diu.

Aegyptios-regnum adminiſtrauit:ignem primus reperit:anteceſſitq; Magnus Alexandrum annis
millibus multis. Græci-qui nimium ſapientiæ laudibus gloriantur: non habent quos antiquiores
Muſęo: & Lino proferāt. Quorum Muſæum Athenienſem Eumolphi filium prodiderunt:qui ī phi
loſophia plurimum excelluerit: Linum uero Thebanum Mercurio Vraniaq; genitū tradunt:qui de
mundi primordio:de Solis-ac Lunæ meatibus:de animalium-ac fructuū generatione perſcripſe-
rit. Thraces præclarum hoc ſibi inuētum adiudicare cupiunt-ac Zamolxim Philoſophiæ repertores
fuiſſe oſtēdunt:qui & Getas Thraciæ cultores-ſacra docuerit: & ſe ſuoſq; omnis īmunes mortis aſſe
uerant. Idem & Orpheum uirum ſūmma autoritate cōmemorāt:quo Thracibus imperāte Phrygas
Amazones ſuperarunt. Atqui & Phœnices dari ſibi hanc laudem uolunt-Ochum ī mediū afferen
res-ſtellarum-ac ſyderum accuratiſſimum inſpectorem. Eādem ſibi gloriam Libyes iure quodā tri-
bui arbitrantur: Atlante freti:qui de uniuerſa mundi machina-ac natura diſſeruit. Scythæ tot iam
gentibus enumeratis multo cœteris pertinacius affirmant philoſophię ſeſe auctores:ac Principes ex
titiſſe. Apud quos Abaris ante alios claruit. Seuti filius-qui nō apud Hyperboreos ſolum:ſed & pe
ne ubiq; gentium-ſummo in honore habitus eſt:qui multa uerſu:multa etiam ſoluta oratione con-
ſcripſit. Secūdum hunc Anacharſis excelluit Gnuri filius Cræſi Regis tempeſtate:qui Scytarum le-
ges-poemate complexus eſt. Perſæ quoq;-uendicari ſibi hanc præclari inuenti laudem putant. Hi
oſtentant Magos-quos: & Ariſtoteles auctor probatiſſimus antiquiores Aegyptiis fuiſſe cōfirmat.
Addūt prętерea & Zoroaſtem illum antiquiſſimum Nini Regis temporibus:a quo etiam interemp
tum prodūt illuſtrem-& philoſophū: & Aſtronomum:qui Magicam diſciplinam primus īuenit.
Deficiat me dies-uiri præſtantiſſimi:ſi Magorū ſenſa:quæ & multa-& perobſcura ſunt enarrare per
rexero. Itaq; ut demum-hūc locū terminemus:quos ſupra memorauimus Perſas: Scytas: Libyas:
Phœnices: Thracas: Gręcos: Aegyptios: ac Thebæos: Indos: Celtas: Galloſq;: addamus (ſi libet)
& Italos omēs a Philoſophiæ inuentione ſecludimus. Sed & Druidas: Gymnoſophiſtas. Vulcanū:
Muſeū-ac Linū-Zamolxim: Ochum-Atlantem-Abarim-& Anacarſim-Magos-ac Zoroaſtrē referē
tes-Chaldæis:qui ex priſcis Babyloniis originem traxere:hanc pręclariſſimam philoſophiæ laudes
aſcribimus: & eius palmā Prometheo:qui & de natura uniuerſa diſſeruit: & de hominis-ac fulminis
creatione:primus ueritatem adeptus eſt. Nec mirum cuiquā uideri debet:ſi Caldæos hac in re cœte-
ris gentibus anteponimus. Nam hi imprimis cōtēptis humanis omnibus curis-ac laboribus:ætatē
omnem philoſophando cōſumunt. Quorum Abraham litteras omniū primus inuenit. Aſtrono-
miam docuit:doctrinę laudibus omnibus antecelluit. His igitur cuncti gentiū populi cedant:cedāt
Athenę:quę inuentrices ſeſe iactant omniū doctrinarū extitiſſe: cedat: & reliqua Græcia:quę ſem-
per Philoſophię Princeps eſſe uoluit. Nam & Moyſes ipſe ex Hebręis omnibus Dux inuictiſſimus
Iſraelitici populi & ſi multo erat Abrhaā iunior: ſenior tamē fuiſſe depręhenditur iis omnibus:quos
Græci antiquiſſimos arbitrātur. Hic poſt res egregias bello geſtas: derelicta Aegypto:ī heremo phi
loſophatus ē: & quam multo ante-uel Prometheus-uel Abrahā philoſophiā excogitaſſet ſua diligētia
plurimū illuſtrauit. Dixi de inuētione philoſophię:reliquum eſt:ut de eius laudibus dicendum eſſe ui
deatur. Vtinā uiri preſtantiſſimi-ea mihi dicēdi poteſtas eēt:qua philoſophię decus dignis laudibus
efferrē. Et enī eius ſplēdor ſuperior eſt:q̄ ībecille hominis attingat īgeniū. Nā cū aio:quem īmorta
lem nobis natura dedit:nullus ſit cibus dulcior-nulla eſca iucundior-nullū ſuauius pabulū:q̄ cogni
tio ueritatis:certe aut philoſophia eius inueſtigandæ ars eſt:aut nulla omnino:per quā eā aſſequa-
mur. Ab hac una-hę omnes artes profectę ſunt:quibus exculta hominū uita-tā longe abeſt a natu-
ra ferarū:hæc nobis dux eſt:ut ex his carceribus ad optatū beatitudinis calcē perueniamus:hac gu-
bernatrice trāſuadatis malorū ſcopulis: ſuperatis periculis-ſalutis portum attigimus. Hęc moleſtias:
hęc labores-quorū plena ē humana fragilitas:qđ deplorat Eurip. πασ δ᾽ὀδυνηρὸσ βιοσ ανθρωπων
κου̉κεςι παυσισ πονων Sola penitus adimit: erroribus liberat: hęc ocio dignitatē affert:ciuita
tibus: & rebus publicis ſalutē: Principatus tuet: regna cōſeruat. Hoc bonū ē:q̄le ſecum p̄tabat Bias
Priēnēſis:qđ neq; fortuna ferit:nec tēpeſtas abſorbet:nec demū naufragiis āmittit. Hęc iquā philo
ſophia mortales a turpitudīe-ac flagitio aduocat: ad uirtutē uero:honeſtatēq; deducit. Hęc Polemo
nē a ſcortorū lupanaribus. Phędonē ab īmani flagitiorū labe:ad honeſtatis cupiditatē-officiūq; con
uertit. Hęc ſola effecit:ut Menippus-Pōpilius-Perſeus-Mys-Epitectus:quorū infima fortuna erat ad
magnū glorię culmen euaderēt. Hæc Cratetē Thebanū maximis opibus-fortuniſq; florētē:ad ma
gnā uis auri abiiciēdā:cōtemnēdaſq; diuitias cōpulit. Hęc Zenonē Citięū-graui depſſus iactura-ac
miſero naufragio ī littus eiectū:ad ſpem ampliſſimorū bonorū excitauit. Hęc Diogeni Synopęo ita
animos attollebat:ut etiam uenundatus liberis hominibus imperaret. Sed cū omnis doctrina:aut
circa animorū inſtitutionem uerſetur:aut corporū curam:illa nimirū reliquas antecellit:qua ad ue-
rę religionis:ac pietatis cultū inſtituimur. Recte igitur a ſacris-ac diuinis litteris:quas Theologiam
uocāt:noſtra proficiſcetur oratio. Nā īmortalis-ac principis Dei:ſiue notitia quadā:ſeu ueneratiōe
ſublata:nihil eſt:quod īter hominem ipſum-& quadrupedem aliquas-ītereſſe putemus. Hęc itaq; no
bis diuinitatis diſciplina quouſq; progredi hominū ībecillitas ualet omnipotentis Dei & cognitionē
pollicet: & amorē affert. Quę cū teſtamentis duobus conſtet:altero Deū cęli-ac terrę conditorem

gubernatoremq; mūdanę molis: Altero Chriſtum redemptorem: utroq; trinum Deum in unitate
cognoſcimus: & illo quidem diuinę leges/quas primus Moyſes litteris explicauit: cæleſtium arcano
rum inuolucra: Prophetarum/ac Vatum myſteria continentur. Hoc ſinceritas ueritatis/i lucem pro
diit: beneuiuendi pręcępta conſtituta ſunt. Hoc docemur: quo pacto uerbum caro factum eſt: & qui
filius Dei eſſet: fieret & filius hominis: qui ex Virgine natus: formam ſerui accipiens / ſemetipſum
exinaniuit obediens: dum pro ſalute humani generis/patibula Crucis affigeretur: Ac ſuperius illud
cum alii permulti: Eſaias/Ieremias/Exechiel/Daniel/præclariſſimum reddunt/tum imprimis Dauid
prophetes: qui Chriſtum lyra uenturū perſonuit: & in decacordo Pſalterio futuræ ſalutis ſacramen
tum cecinit. Hoc uero poſterius præcipue Iohannis Euangelio illuſtratum eſt: cui ſupra pectus Ieſu
recūbenti/quo ueſpere cum diſcipulis ſuis nouiſſimam cenā manducaret; ſecreta coeleſtia patefacta
ſunt. Hunc magiſter gentium Paulus Apoſtolus ſequitur: qui nouit: Deus ſi uel in corpore: uel extra
corpus: ſublatus aliquando ad tertium coelum uidit arcana: quæ nefas eſt: hominē loqui. Hic unus
omnium pręter coeteros/ſuis & epiſtolis: & uiuis alloquiis: complures diuerſarum gentium popu/
los: ad Euangelii ueritatem traduxit. Hęc eſt illa uera: atq; indubitata Philoſophia: quam cū ſuopte
ingenio/hominū ibecillitas adipiſci neqat iure optimo/īmortalis Dei/uel donū uel inuētū appellaf
debemus: quā ſi teneat ipſa: ac pfida Iudęo:x natio: pcōtari deſinat/ quo pacto nobis carnē ſuā/ dñs
cibū/ſanguinē potū miniſtraf qar. Ex hac ſibi Baſilius pater/Ioānes Chriſoſtomus/Gregorius Nazā
zenus/Didimus Euſebius: ex hac Hieronymus/Ambroſius/Auguſtinus: Gregorius/Bernardus: nr̄a
uero memoria Bernardinus Senēſis: alii q̄ plurimi: q nō tā memoriā fugiūt: q̄ cōſulto illos ꝑtereo/
& beatiſſimas i celis ſibi ſedes: & ſplēdidū īter mortales/nomen cōſecuti ſunt. Huic diuinæ ſapiētiæ
pontificia iura: firmiſſima ſacroſanctę eccleſiæ inſtituta: ſummorū Antiſtitus decreta: patrū ſanctio
nes: templorum cerimoniæ proxime accedunt: quæ pinguiore (ut ita dicam) Minerua hominum
mentes/ad Criſtianos ritus: uerāq; religionem & hortantur: & ducunt. Sed neq; iuris ſcientia/ac le/
gum ſanctiones nō maximis laudibus dignæ ſunt: quę plurimum hominū generi conducūt. Quid
eſt enim quod ita arceat homines ab improbitate! His nanq; frenantur libidines: flagitioſorū homi
num audacia: furor: īſania cohibetur: labes quæq; ex hominū ſocietate pelluntur. Atq; eæ imprimis
ciuitates firmo pręſidio ſeptæ ſunt: quę nō ſolum milite: & armis: ſed inſtitutis quoq;/ac legibus mu
niuntur. Hinc ſpartiatæ plurimū floruerunt: apud quos: ut iura regerētur: Rex Ephori: Senatus cō
ſtitutus eſt. Hinc Cretenſes/maximis floruerūt uiribus: qui pro iuris/ac legū adminiſtratione: Regiā
poteſtatē/Coſmos/Cōcilium/Cōcionem habebant. Sed & Athenienſes quoq; plurimum Areopa/
gus adiuit/ Quid Romanos latii lumen/ac decus enarrem! Nonne hi/quo plures leges cōdiderūt:
eo ſtabilius ſunt adepti Imperium! Neq; enim decem tabulis cōtenti/quas decem uiri / Hermodoro
Epheſio auctore tuliſſent. Duas inſuper adiecere: quæ omnes perſcriptæ ebore duodecim tabula/
rum leges nuncupatę ſunt. Mox ex his/ius ciuile: quod Papirianum uocant: poſt legis actiones pro/
fectæ ſunt: quod ius Flauianum dixerunt. Scitum uero & plebiſcitum: & ſenatus cōſultum: aliaq; itē
iura coſtituta ſunt: ad quæ ſeruanda. TR. PL. COSS. PR. Aedi. aliiq; Magiſtratus creabantur: qui
cū iuridicēdo pręeſſent/ius ſuum i ciuitate cuiq; tribuebāt. Atq; ita legibus cōſtitutis: iuſtitia: & æqui
tate ſeruata/res Romana facile orbis Imperium necta eſt. Cum igitur tāta eſſet iuris utilitas/ac Maie
ſtas: omnes qui cōſtituerint res publicas: & leges uſpiam cōdiderint: perpetua ſæculorum omnium
admiratione celebrātur. Hinc apud Hebręos Moyſes: apud Aegyptios Mercurius Vulcanus: apud
Athenienſes Cecrops Rex/Dracon Solon: apud Cretēſes Minos: apud Spartiatas Lycurgus: apud
Argiuos Photoneus: apud Calcidēſes Traciæ Androdamus: apud Corinthios Phidon: apud Mile
ſios Hippodamus: apud Locros Occidētales Zaleucus: apud Mitilenęos Pittacus: apud Thebanos
Philolaus: apud Carthaginenſes Phaleas: apud Catinenſes coeteroſq;: qui circa Italiam: & Siciliam
ſunt Calcidicos populos Carondas/ac præterea Socrates/Plato Ariſtoteles: omnes/diuinos quoſdā
honores meruerunt: Quibus apud Romanos honoribus Numa pōpilius affectus eſt! Quibus poſt
exactos Reges. P. Papirius/Appius Claudius/Sempronius/ Scipio Naſica: Quintus Mutius: Tib.
Corruncanus/Sex. Aelius Marcus Cato/Pub. Mutius/Brutus/Manilius: quibus dehinc/Pub. Ru/
tilius/Rufus/Qu. Tubero/Cor. Antipater/Lucius Craſſus/Aquilius Gallus/Balbus Lucilius/ Ser.
Sulpitius/Alfenus Varus/Offilius/Aufidius/Ateius Capito/Antiſtius Labeo/ Maſurius Sabinus:
Nerua. C. Caſſius/Proculus/Priſcus Labolenus: quibus item Vlpianus Florentinus: Hermogenia
nus/Caius/Paulus/Papinianus/Pomponius/Celſus/Modeſtinus/Martianus/Neratius/Caliſtratus
Trifonius/Iulianuſ/Marcelluſ/Venuleius/Aphricanus/Calfurnius/Terentius Clemēs/Claudius.
Saturnius/Arrius/Menāder. C. Trebatius/innumerabiles alii: a quibus orta/iura tradita interpre/
tata ſunt: quibus inquam omnes ſunt affecti honoribus! Magna quippe eſt eius ciuilis prudentiæ
laus: qua colitur honeſtas: turpitudo contemnitur: iniuria propulſatur: multatur improbitas. Nam
& quæ de pignoribus: & ipothecis: quæ de aqua pluuia arcenda: de cædendis arboribus: a pruden
tibus uiris: ac iure conſultiſſimis cauta ſunt omnia. ad bene/ac beate uiuendus pertinent. Huic arti
finitima eſt dicendi facultas; quæ tota cum honeſti/iuſtiq; diſciplina implicita eſt: atq; confuſa uipo

Eloquentia

te ex intimis ſapientiæ fontibus manans. Eſt.n. & uirtutis comes: & humanę uitę gubernatrix. Itaq
fuit quodã tempus/cum iidem benedicendi arteȝ iſtituerent: qui bene uiuendi præceptores eſſent.
Sed inertia hominum duo penitus cohęrentia perperam/ſtulteq diſtraxit. Magna uero eſt eloquen
tiæ uis/ac poteſtas/adeo ut Piſiſtrato/Soloni/Temiſtocli/Alcibiadi/Critiæ/Therameni/aliis pleriſq
plurimũ apud Athenienſes autoritatis pepererit. Hanc primus Empedocles Agrigentinus nouiſſe
traditur: quod & ipſe probarem: niſi Homerus autor optimus/Vlyxem/Pœnicem/Achilleȝ/Neſto
rem/longe Empedocle antiquiores fuiſſe Oratores oſtenderet. Eiuſdeȝ uero artis ſcriptores antiq̃ſſi
mi feruntur Corax & Liſias Siculi/Gorgias Leontinus/Thraſimacus Calcedonius/Prodicus Chius:
Protagoras Abderites/Hippias Helius/& Platonis Palamedes/Alcidamas Eleates/Antiphon: qui
primus orationem ſcripſit. His accedunt Policrates/Theodorus Bizantius/Pericles Athenienſis: Iſo
crates qui primus numeros orationi adiecíſſe fertur. Tum Ariſtoteles/Theodectes/Theophraſtus:
Hermagoras Atheneus: poſt Apollonius Molon/Areus Cecilius/Dionyſius Alicarnaſeus/Appol
lodorus Pergamenus/Theodorus Gradareus: alii complures. Sed unus/Marcus Cicero Græcoruȝ
omnium ingenia ſuperauit: qui non ſolum habuit eloquentiam: ſed præcępta etiam dicendi cumula
tiſſime complexus eſt. Illa quoq philoſophiæ pars: quæ & Phyſica a Gręcis dicitur: & tota in contem

Physica

platione conſiſtit: non mediocrem hominibus utilitatem affert. Hac enim humanarum rerum: quæ
ortui/& interitui obnoxie ſunt: cauſas/ac primordia ĩquirimus. Hac naturam ſpeculamur: quattuor
omnia gignentium corporum. Hac terrenas mundi partes/Humidas/Igneas/animaleſq cognoſci
mus. Hac res inanimes: atq animatas inueſtigamus. Hæc docet errantem lunam/Soliſq labores:
unde hominum genus: & pecudes: unde imber/& ignis/Arcturum/Pliadaſq/Hyadas Geminoſq
Triones. Quid tantum Occeano properẽt ſe tingere ſoles Hyberni: uel quæ tardis mora noctibus
obſtet. Hac deniq homo: quod Delphicæ iubent litteræ: ſeipſum nouit: quod cum fit: ſi uera dicit
Auerrohus/pro nihilo habitis fragilibus rebus uera bona cõplectitur/ac natura duce/prudens/iu
ſtus/fortis/temperans haud ambitioſe honorum appetens/liberalis/manſuetus/uerax/magnificus
facilis pudicus/comis/demum ſecurus/tranquillus/magnanimuſq euadit. Ea eſt enim bene degen
dæ uitæ cauſa/cognitio ſui. Huius inuentor/Thales Mileſius fuit/Ariſtoteles princeps. Quid diſſe
rendi ratio: quam in duas partes ſecant: unam inueniendi/alteram iudicandi/nonne & ipſa quoq
uberrimos/ac mirificos fructus uidetur afferre: Hæc nanq (ut probe noſtis) quodlibet diffinitiõe
circunſcribit: diuiſione perſoluit: demõſtratione comprobat. Huius auctorem Zenonem Eleatem
fuiſſe perhibent. Atq in altera parte Stoici plurimum elaborarunt: Ariſtoteles uero Stagerites/in
utraq dominatus eſt. His igitur imbutus animus (credite mihi) nunquam aberrabit in uita. Harũ
ſiquidem inſtitutione/Dei ipſius Maieſtatem/ex quadam parte intelligimus: trahimur/ac ducimur
ad diuinum cultum: ſpe pręmii uirtutem colimus: pœnarum/ac iudiciorum metu flagitia deuita
mus: ob erranti multitudini probitatem perſuademus: nos ipſos perſpicue intuemur: uera a falſis
ſeiungimus: præſtamus belluis: hominibus ipſis antecellimus: quibus muneribus: quid utilius: qd
præſtantius: quid eſſe abſolutius/ac ſublimius poteſt! Vultis ne/& de Mathematicis diſciplinis. Ari
thmetica/Geometrica/Muſica/paucula ſub nectam! Quod uos malle coniicio hunc locum ſilentio
præteriero. Nam & ueſtro obtuitu: & nõnullorum contractis ſuperciliis admonitus ad eam partem
Philoſophiæ: quæ corporis curam attingit: orationem conuertam. Nam ut ommittam Gymnaſia:
paleſtram/diſcum: Pedotriuarum inſtituta: ludorum uarietatem: quibus rebus/ad uires/ac robur iu

Medicinæ laudes

uentus impellitur. Medicina profecto cunctas pene artes utilitate præſtat: quæ & bonam ualitudi
nem tuetur: & aduerſam propellit. Quo quid melius eſſe: quid utilius poteſt! Stupet nanq animus
ipſe quamdiu fragile corpus: doloris aculeis cruciatur: ut neq contemplari quicquam: neq uirtutis
opus obire queat. Quo circa pręſto eſt Medicorum induſtria: atq ars: quæ ita hominum uitæ ac ſa
luti conſulit: ut eius beneficio immaturum plerumq effugiat interituȝ. Primus omnium ĩ ea ſcrip
ſit Eſculapius: hũc ſecuti ſunt illuſtres Medici: atq eius filii: Podalirius: & Machaon: quos canit Ho
merus Agamẽnonẽ ſectos in Troiano bello: non mediocre emolumentuȝ Græcorum exercitui cõ
tuliſſe. Eidem/& multi ſapientiæ ſectatores plurimum temporis tribuerũt: Pythagoras Samius: Em
pedocles Agrigentinus/Democritus Abderites/Heraclides/Herodius Selibrianus/Gorgias Leon
tinus: Prodicus Chius/Hippocrates Chous pręter cæteros omnes/Democriti (ut quidam tradũt)
diſcipulus/Peloponenſiaci belli: & Darii Hiſtaſpæ filii temporibus. Poſt uero Diocles: Praxagoras:
Chryſippus: tum Herophilus: qui uenarum pulſus: in Muſicos pedes diſcreuit: per ætatũ gradus.
Preterea Eraſiſtratus/Serapion/Apollonius/Glaucias/Heraclides Tarentinus/Aſclepiades/The
miſon/Antonius/Caſſius/Caſpitanus/Aruntius/Siertinius/Vectius/Valens/Cornelius Celſus/Pli
nius ſecundus: Duo ſorani Epheſii: poſtremo doctiſſimus Hippocratis interpres/Galienus Perga
menus: Niconis Geometræ: atq Architecti filius: Alii etiam complures. Cumq Solis antea uulne
ribus mederentur: clarus Hippocrates/cæteris quoq & ægrotationibus. & morbis ferri opem: atq
auxiliũ docuit. Sed ſatis multa uerba & de Medicina hactenus: & de cęteris Philoſophiæ generibus:
habita a nobis ſunt. Atq idcirco ipſe mihi frenos dicenti adhibebo. Nam difficillimuȝ eſt huius ora

tionis exitū inuenire. Incredibilis eſt: ac peneimmenſa Philoſophiæ laus: atq; utilitas: a quibus re/
bus/noſtra defluxit oratio. Verū malo cumulatiore laude carere Philoſophiam: quam me moleſtū
fieri. Quare pergite Magiſtratus inſignes: & clariſſimi Ciues: id quod accuratiſſime efficitis: hono
rem litterarum ſtudiis adhibere/ut huic florentiſſimæ Reipublicæ: quam parentem litterarum/ac bo
narum omnium artium pleriq; uocant: maiorem in dies gloriam comparetis. Nam eius prędarum
nomen/cum propter alia multa: tum maxime ob ſtudiorum celebritatem/longe lateq; diffuſum: ac
peruagatum eſt. Omnes autem hortor/ac moneo: qui ſapientes: qui beati eſſe uolunt: ut poſt habi/
tis humanis curis: philoſophiam ſibi optādam/ac proponendam conſtituant. Ea nanq; ſola ætatem
omnem complectitur: omnibus temporibus apta eſt: nullo loco excluditur: nunquam intempeſtiua
eſt: nuſq̃ grauis. Expergiſcimini igitur/iuuenes: atq; euigilate: omnes curam/ac tempus omne con/
ferte in litterarum ſtudia. Nihil enim debet eſſe hominibus potius: quam ad ultimam uſq; diſcere ſe
nectutem: nec eſt ulla ſatis ad perdiſcendum ætas. Bene igitur Themiſtocles centum ſeptē expletis
annis/ac magno uitæ decurſo ſpatio: uix ſe ſapientiæ ieciſſe fundamenta dicebat. Intendamus igitur
dum ſpiritus hos reget artus: ſapientiæ ſtudiis diligenter: imitemurq; Platonem/Iſocratem/Py tha
goram/Democritum: qui etiam longæua ætate confecti: cupidius ardentiuſq; inueſtigationem re/
rum amplexabantur. Quod ſi fecerimus (credite mihi) ueterum tandem ſtudiorum/dulciſſimos
metemus fructus. Sed qui cuncta creauit ſummus/atq; altitonans princeps: qui cœlum/ac terras mi
rabili prouidentia regit: qui mortalium conſilia dirigit: actiones inſtituit: is & auditorum fortunet
uota & noſtra incępta ſecundet. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio altera de laudibus Philoſophię.

EXiſtimaui nefas eſſe patres clariſſimi: eorum qui iuſte: qui ſecundum legem præeſſent:
quenquam uel contemnere auctoritatem: uel imperium aſpernari. Bene nanq; cæ/
les inclytus Hieronymus tradit cuiuſque præcæpti contemptum præcipientis iniu/
riam eſſe. Atq; ita ſuperiores obſeruamus: eo pacto colimus: qui Reipublicæ pręſunt
ſi eorum alacres accipiamus imperia: qui quanto maiore & auctoritate & gloria præ/
ſtant: tanto & nos illis ſtudioſius parere neceſſe eſt. Quamobrem in tam claro ſummorum hominum
conſpectu rudem me: atq; imperitū loqui oportet: non quia id melius: ſed quod ſilentium omnino
difficillimum eſſet: Et quidem ratio ipſa/ac pudor: ab huius loci me amplitudine depellebat: ſed im/
perantium preualuit auctoritas: atq; ad dicendum compulit. Itaq; nō tam mea accuſanda temeritas
eſt: q̃ eorum ſpectanda uoluntas: quorum operęprętiū ſit/iuſſibus temperare. Sed quid fruſta hæc!
Meas ſtatuo partes eſſe: ut quæ imparato mihi: & necopināti quidem de ſapientiæ ſtudio/ac prædi
catione ſuccurrerint: ea expectantibus uobis/in medium proferam. Nam longam accuratamq; ora/
tionem prohibent per breues temporis anguſtiæ: quibus me circumſcriptum eſſe ſentio: ut nulla ſa
tis diligens præparatio adhiberi potuerit: cum tamen nihil huc niſi perfectum ingenio: acri ſtudio:
atq; induſtria expolitum afferri conueniat. Dum igitur mecum ipſe non unquam mortalium uitas:
mente: animoq; complector: facile intelligo gigni hominem ad fœlicitatem: quandoquidē ad eam
conſequendam omnium hominum/ſpectat: ac laborat intentio. Sed ea profecto quādiu res huma/
nas agimus: nuſq̃ niſi in ſola ſapientia ſita eſt: quam principem uirtutum omnium/merito iure Phi
loſophi iudicarunt. Eſt enim ſola dux uitæ: infirmitatis humanæ gubernatrix: noſtræ imbecilitatis
columen: adeo/ut hac fine/hominum genus conſtare non poſſit. Nimium hoc loco admirari cogor:
cæcum/atq; inſanum hominum errorem: qui cum ſibi omnes fœlicitatem cupiant: atque exoptent:
ibi tamen eam inueſtigare contendunt: ubi inueniri: ubi eſſe nullo modo poteſt. Longe aberramus
miſeri/a recto fœlicitatis itinere: prærupros/ac deuios ſectamur anfractus: regiam plęriq; oēs uiam
ignoramus: per ea quæ peruia non ſunt diuerticula incerti uagamur. O inanis noſtra cura. O fal/
lax ſpes hominum: O uani conatus. Voluptates ſequimur: copias/ac diuitias concupiſcimus: opes:
honores/gloriam affectamus: uires/ac robur: formam admiramur: caducas res/atq; externas ſuſpi
cimus: & arbitramur quemquam fœlicem fore! Errat: neſcit: fallitur: nimium inquam fallitur: quiſ/
quis ita ſenſerit. Quid eſt quęſo fœlicitas! Nonne maximū bonū pfectū/certum/iucundū/ſempiter/
num: omnis perturbationis immune: deniq; id bonum: quod totis (ut aiunt) uiribus expetendum
ſit! Sed quid horum obſecro in uoluptate: quid in diuitiis: quid in honoribus: quid in opibus ipſis:
quid item in reliquis eiuſmodi! Mea his in rebus hæc ratio eſt: ut non modo/non magna bona: ſed
ne bona quidem habenda cenſeam. Quis adeo mentis inops: qui uoluptatem/bonum audeat ap/
pellare! Diffiniunt iuris conſulti ea nequaquam bona eſſe: quæ plus incommodi/q̃ commodi affe/
rant. Quod quidem ſi eſt ita: certe ſummum malum uoluptas uideri debet: quę inuentrix malorum
ac ſcelerum Omnium: uirtutum expultrix: mentis/ac rationis inimica eſt: quæ conſilium impedit:
interioris hominis oculos præſtringit: eundem ex ſua ſede: ac ſtatu dimouet: omne animi lumen ex

tinguit. Hanc capitalem hominum peſtem uocabat Architas Tarentinus: eſcam malorum Plato: animæ & corporis perniciem Hieronymus agreſtem ac furioſam dominam Sophocles: dominam blandiſſimam Cicero: inexpugnabilem belluam Diogenes: quod ei (ut aiebat Eraclitus) repugnare difficillimum ſit. Hanc momentaneam & corruptibilem eſſe oſtendit Periander Corinthius: hanc Cleobolus Lyndius cunctis uiribus frenandam & cohercendam ſuaſit: hanc nobis doctiſſimi uiri omnes non minus q̄ Charybdim: ac Syllam fugiendā cenſuerunt. Anxie nanq; uoluptas appetitur: ſordide perficitur: paulo momento efflnit: graues aculeos relinquit: ſęuos dolores parit: tota deniq; a ratione fœlicitatis abhorret. Quid dicam de diuitiis: quæ q̄ plurimæ q̄ libet abūdantes poſſidentium animos explere nequeunt: ſufficere nunquam poſſunt? Cōmutabilia membra ſunt (ut ſtoici tradunt) & fortunæ ludibria: quæ modo huc transferuntur: modo illuc: penſi omnino nihil habent. Siquidem diuitiæ (ut probe ait Iſocrates) flagitii ac turpitudinis potiuſquā uirtutis amminiſtræ ſunt: fomenta ignauiæ. malorum ſubſidia: libidinum ac uoluptatum incendia: nocent probis: poſſidentur ab improbis: magnus in his cumulandis labor eſt: maximus in poſſidendis metus: ſummus quoq; in amittendis dolor: deniq; nullum habent cum fœlicitate commercium. Quid item opes: honores forma uires gloria q̄ fragiles res ſunt: q̄ incertæ: q̄ anguſti temporis? Nihil ſtabile in his: nihil diuturnum inueniri poteſt. Falſus profecto fuit Periander: qui immortales honores cōſtitueret: quaſi ueritatis ludo non ſubiaceant: opes uero etiam cum perditiſſimis hominibus ſæpe cōmunes ſunt: immo plærumq; ad improbiſſimos quoſq; demigrant: Vires ac formam uel tempuſ ipſum diſſoluit (ut etiam teſtatur Iſocrates) uel certe morbus extenuat. Gloriam inanem: fugacem: lubricam rem eſſe quis ignorat? Quamobrem omnia mihi mente animoq; luſtranti: ſola occurrit ſapientia: quæ totius fœlicitatis autor atq; effectrix habenda ſit. Maximum bonum non iniuria uideri debet: quia non ſolum uirtus eſt: Sed etiam domina omnium & Regina uirtutum. Perfectum bonum eſt: quod ſans ſuperque ad beate uiuendum ſe ipſa contenta: nullis extrinſecus pręſidiis adiuuatur. Siquidem totam a deo eſſe conſtat: nec ullo pacto pandere a fortuna poteſt. Certum bonū eſt: omnia nanque aliena ſunt ſolius uirtutis ac ſapientiæ: & noſtra eſt: & certa poſſeſſio. Iucundum bonum eſt: maximā nanque operationum omnium: clarus inquit Philoſophus: uoluptatem afferre eam: quæ per ſapientiam eſt: omnes uno ore conſentiunt. Videtur quippe ſapientia mirabiles: atque incredibiles quaſdā habere uoluptates. Sempiternum bonum eſt: & enim Iſocrates. Sola inquit: poſſeſſionum omniū immortalis ſapientia eſt: propria ac perpetua animorum comes. Immune omnium perturbationum bonum eſt: quod ea imprimis cupiditatem repellit: libidinem coercet: iracundiā extinguit: motū quemque concitatiorem animi ſedat. Expetēdū bonū eſt: nā (ut præclare in Phædone apud Platonē ait Socrates) glorioſum huiuſce rei in hac uita præmium eſt: & ſpes potiundi ingens. Siquidem & non nullum nobis futuræ beatitudinis hauſtū propinat: ut iam plane liqueat: illud effici Stoicorum: uere omnes Sapientes ſemper fœliciter abſolute fortunate uiuere: nulla re impediri: nulla prohiberi: nullius indigere. Quod ſi uirtutes propter ſe petendæ: atque amandæ ſunt: hac ſine dubio frui debemus: quæ una reliquas omnes complexa eſt. Hanc unam qui habet omnes habet. Quid mirum igitur ſi uirtutes omnes: iugatæ atq; implicitæ ſunt: cum ex hac una ortum habere cernantur? Quid mirum ſi diſciplinæ omnes: atque ingenuæ artes: aptæ interſe colligatęq; uideantur? Nam ex eodem germine profectæ commune habent uinculum: Sapientiam: & cognatione quadam interſe continentur. Eſt enim hic fons uberrimus: Scatens undiq; bonorum omnium: hac atq; illac perfluens. Inde actio manat: inde Prudentia uirtutum omnium comitatu ſepta: hinc manat ſcientia: hinc ratio uera a falſis diſtinguens: hinc occultarum rerum inueſtigatio: hinc iuris legumq; ſolertia: hinc eloquendi poteſtas: quæ & ipſa magna uirtus eſt: hinc deniq; omnium bonarum artium peritia: atq; perfectio. Vnde enim niſi a Philoſophiæ inexhauſtis fontibus intelligibilium rerum cognitio: cæleſtium arcanorum reuelatio incorporeorū ſpirituū contemplatio: unde ſummi: & incōmutabilis boni ſpeculatio: unde omnis ueritatis ac ſcientiæ lumen? O pręclaram: atq; ammirabilem ſapientiam. Quid ſine ſapientię ipſius inſtitutione uita hominum eſſe potuiſſet? Hanc qui tollunt: Solē e mundo abſque dubitatione tollere uidentur: ſine quo dubio procul cęcutimus in tenebris. Ex huius nanq; pręceptis ſingulorum: paucorū: uniuerſorum profecta ſalus eſt: ciuitatū & rerum publicarum manauit tranquillitas. Quod qui Sapientiā contemnunt: non longe abſunt ab immanitate beſtiarum: ac ſocietate & conciliatione hominū merito repellendi. Quid homo inſipiens: atque huius expers laudis: niſi quod Greci prouerbio uſurpant infructuoſa arbor? Quid niſi agreſtis fera? Et enim ſi uerum uolumus perſcrutari: nihil poterit Sapientię laude cogitari perfectius: quę eius participem beatum efficit. Nihil pręſtabilius quę nos Deo idest incommutabili bono conciliat: atq; amicos reddit: nihil utilius: quę hominē ad imortalitatis gloriā perducit: nihil iucūdius: que miro nos ſemp gaudio: atq; incredibili afficit uolupt ate. Proinde ſi fœlices eſſe uolumus eia oēs ſapientiā omni īduſtria cōplectamur: huic percipiēdę oēs neruos itēdamus: huius ſuauiſſimi fontis aquā ſaluberrimā pleniſſimis faucibus hauriamus. Hanc capeſſite iuuenes: optimum eſt enim uiaticum: ut aiebat Bias prieneus. Hęc

ſola eſt certaq; poſſeſſio. Hanc amate ſenes: nam ſi habet aliquid tanquam pabulum doctrinæ/ac ſapientiæ: niſi ſapiēs fallitur Cato: quid poteſt eſſe ocioſa ſenectute iucundius? Aurelius Auguſtinus/nullā ad diſcendum ætatē ſeram iudicabat. Laudatur Iuriſconſultus Iulianus: qui diceret/ſe adhuc quid uelle diſcere: uel ſi alterum pedem in ſepulchro haberet. Laudatur & Solon uir ſapientia inſignis: qui diſcens ſeneſceret. Etenim ſapientiam nulla aufert ætas: ſed indies magis/ac magis excreſcit: ut iure optimo cunctis rebus aliis anteponenda ſit. Itaq; laudo optimi & clariſſimi ciues omnibus inquā in rebus laudo uos: in hoc laudo plurimum: nec laudo ſolū: ſed & omnium pene gentium/ac populorum nomine immortales uobis gratias ago/& ſempiternas: quod hanc præclariſſimam ſapientiæ laudē: quæ aduerſis temporibus/& grauiſſimis caſibus obſoleuiſſet ſummo ſtudio/atque conſenſu reuocaſtis. Tibi uero urbs florentiſſima Sena gratulor: quę qum paulo ante triſtis ingemeres: & ciuium tuorum interitum deplorares: quibus & multis & clariſſimis te ſęua peſtilentia orbauit: cum modo quaſi ſqualore obſita luctuoſa iaceres: cum pene exulante ſapientia tota in tenebris uerſareris/magnum repente adepta es tot laborū ſolatium/nunc tibi clariſſima lux orta eſt: nunc tua dignitas illuſtrata: nunc priſtino ſplendore refulges in ſolio: nunc denuo aurea capiti tuo adiecta corona eſt. Euge lætare Sena: nunc te tota Italia: nunc Sicilia: nunc Gallia: nunc Hiſpania: nun Britānia: nunc uel ultima quæq; gens/atque abdituſſima natio alumnam reuiſet: nunc parentem recognoſcet: matrem ſalutabit: nunc ad te confugiet: ut rurſum pro uetere conſuetudine lac ſuauiſſimum/ac dulcia ſapientiæ ſibi miniſtres alimenta. Ecce iterum ex ultimis uſque terrarum finibus uoluntaria quædam (ut ita dixerim) tributa ampliſſima tibi munera deferentur. Nūc tibi magnus ſapientiſſimorum hominum preſto erit comitatus: nunc de integro ſtudiorum laudibus gloriaberis. Pacem iam tibi diuturniorem: tutiorem tranquillitatemq;: firmiorem auguror gloriam. Hos tibi ampliſſimos honores/ac ſplendidiſſimū decus fortunet imortalis Deus. Tuq; ante alias/duce ſapientia/queſo illa ſis: imperiū occeano famāq; termines aſtris. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio tertia de laudibus Philoſophię.

MAGNO AC Splendido ingenio uiros: qui tam apud Hebræos ac Barbaros/q̄ apud Græcos & Latinos ſumma gloria floruerūt excellentiſſimi domini/patres optimi/atq; ornatiſſimi uiri/reperio opes/honores/ac diuitias cōtempſiſſe: ut abiectis caducis & fragilibus rebus/commodius expeditiuſq; rerum contemplationem/ac ſcientiam complecterentur. Qua mente Moyſes Vates clariſſimus reliquit Aegyptum: atq; ad Heremi ocius profugit. Contempſit Abaris Scytha patriæ delitias: atque ex ipſis uſque Hyperboreis in Græciam traiecit. Luſtrauit Plato pleraſque mundi prouincias/atque oras. Veteres Romani/ac maiores noſtri: quos eiuſdem laudis cupido ceperat/frequentius Athenis inq; Gręcorum Gymnaſiis q̄ in patria ipſa uerſati ſunt. Cætera pro nihilo habuerunt: ſolam Philoſophiam: in qua omnis & cognitionis & ſcientiæ ratio continetur: dignā exiſtimauerunt: in qua exquirēda/omne ſtudium atque operam collocarent. In ea uidentur maximum ac præcipuum hominis bonum poſuiſſe. Siquidem ſtatuerunt rerum omnium/quæ ad excolendam inſtituendamq; hominum uitam pertinerent: nihil Philoſophia grauius eſſe: nihil utilius: nihil dulcius: nihil ingenuo homine/ac libero dignius. Hanc cum hodierna die pro uetere/laudataq; conſuetudine/exornatiſſimo hoc loco laudari oporteret: delatum ad me id munus eſt: cui ratio & ab ætate/& ab imperitia ſuſcepta/ſilentium ſuadebat: quem frequens clariſſimorum hominum conſenſus/rectius mea ſententia audientem/q̄ concionantem aſpexiſſet. Imbecillis homo graue onus ſubſtiueo: quod neque pro magnitudine libenter ſum auſus ſuſcipere: neque pro imperantium auctoritate/aut debui/aut uolui recuſare. Superbum erat/iuſſa contemnere: capeſſere temerarium. Sed opinor arrogantia/odio maiore digna eſt: coacta uero temeritas ueniam ultro implorat: præſertim apud eos: qui non minus humanitatis/q̄ doctrinæ/ac ſummæ eruditionis laude præſtant. Atque ne uos morer diutius/nihil eſt: quod animus ipſe uelit: & cupiat magis: nihil quod noſtra imbecillitas minus poſſit/q̄ ſummum Philoſophiæ ſplendorem/atque amplitudinem laudare. Verum enimuero tam fuſus eius/tamq; latus campus eſt: ut in eo etiam indocti/ac rudis hominis peruagari/atque exultare poſſit oratio. Sæpenumero admirari ſoleo Patres optimi/quid cauſæ fuerit: quam ob rem homines grauiſſimi/ac ſumma auctoritate uiri multi noſtra tempeſtate: plures patrum memoria/Philoſophiæ gloriam tantopere concupierint: ut ad eam percipiendam/omnem & conteri ætatem oportere: & conferri operam iudicarent. Sed excitauit eos (ut plane mihi uideor animaduertiſſe) ſumma rei ampliſſimę dignitas/incredibilis magnitudo: fructus uberrimus: admirabilis inq̄ rei pręclariſſimę ſplēdor: ſūmorū hoīuʒ excitauit ingenia. Nō fallax gloria: nō inanis oſtētatio: id qđ multi falſo opināt: ſed recta ratio potius ad inueſtigandā Philoſophiā cognitionis cupiditate incenſes altiſſimos aīos inflāmauit: atq; ita inflāmauit: ut incredibiliter eius amore/ac ſtudio cōflagrarent. Nouerāt illi ſane/qđ uel nemo dubitat: in quo lumē aliquod extat īgenii: duobus hoīeʒ aio cōſtare & corpore: & alte

rum quidem nobis cum ſuperis: alterum commune eſſe cum belluis: atq; eos: qui corpori ſeruientes proprium hominis ipſius bonum deſerunt/ad naturam proxime accedere belluarum: qui uero Sapientiã complexi/uirtute a'iu3/ac doctrina perficiunt: eos dignos eſſe quos & hoies/& ſapiẽtes hoies tũ habere/tum etiã appellare debeamus. Homo nanq; natura prouidũ eſt animal/ſagax/acutum/ſolers/memor rationis/conſilii/prudentiæ/cognitionis particeps: uirtutis/ac diſciplinæ capax: pręclara quadam conditione a ſummo ac prępotente Deo generatum. Hoc præcipuum eſt/& peculiare conditoris opificium: quod & ad imaginem ſuam/ac ſimilitudinem finxit. Creauit enim ſummus artifex hominem/quaſi quempiam mortalem/Deum: quem minuit paulo minus ab Angelis: quem gloria & honore decorauit: quem operibus ſuis præfecit: quem rerum omnium principem conſtituit: cuius poteſtati uniuerſum ſubiecit orbem: cui paret terra: cui cœlum ſeruit: ad cuius uſum procreata ſunt: quæ in terris gignuntur: quæ peruagantur in cœlo: quæ in mari degunt omnia: huic uni Deus ex tot animantium generibus/non mentem ſolum: ſed etiam immortalitatem tribuit. Quo munere haud ſcio/an aliud eſſe poſſit/aut maius/aut præſtabilius. Liceat humano generi quodãmodo gloriari: cuius cauſa mundus ipſe factus eſt: ad cuius fructum/quæ in mundo conſtant/parata omnia/atque inuenta ſunt. Sed hæc tam multa/tamq; præcipua/atque admirabilia & ornamenta & munera tantiſper naturę hominis tribuuntur: dum imaginem Dei retinet: dum ſimilitudinem conditoris ſeruat. Et imago quidem in cognitione ueritatis: ſimilitudo uero in amore/atque exercitatione uirtutis ſita eſt. Quod ſi homo in tanto creationis honore conſtitutus non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus: & ſimilis factus eſt illis: ſi uirtutem negligit/præſtantiam amittit hominis: & in immanitatem uertitur belluarum. Quocirca præclaræ tradiderunt qui hominem ad intelligendum/atque ad agendum natum perhibent: qui & natura ipſa trahitur: ac ducitur ad ſcientiæ cupiditatem: & ſine opere/atque actione uirtutis/nec bene poteſt/nec beate uiuere: ut plane liqueat & ad cognitionis laudem/& ad uirtutis gloriam naſci hominem: quem cõtemplatorem mundi & quatenus imbecillitas noſtra progreditur cœleſtis uitæ: atque altiſſimæ diuinitatis imitatorem/genitum fuiſſe non dubitamus: quibus in rebus qui excellunt/eos admiramur: ſuſpicimus eos ſumma obſeruantia: ampliſſimis honoribus proſequimur. Sed nemo (mihi credite) præſtantiſſimi patres/aut ullam rerum ſcientiam conſequi/aut ullum uirtutis munus obire recte poſſit: cum a Philoſophia diſceſſerit. Ad hanc nobis confugiendum eſt: in huius ſinum nos conferre debemus: ab hac opem/atque auxilium petere: hanc optare nobis ducem uitæ: quandoquidem ſola poteſt recto calle ad ipſum nos beatitudinis calce3 perducere. Ab amore/ac ſtudio ſapientię Philoſophia nomen inuenit. Eſt autem Philoſophia/diuinarum humanarumq; rerum ſcientia/cognitioq;: quæ cuiuſq; cauſa rei ſit/bene beateq; uiuendi rationi coniuncta. Eſt inquam Philoſophia omnium uiſibilium/atque inuiſibilium/occultarum/admirabiliumq; rerũ ſagaciſſima indagatrix: eſt philoſophia magiſtra uitæ: bonorum omnium mater: parens quædam/ac procreatrix omnium laudatarum artium: rationalis animę lux: ſine qua hominum uita uerſaretur in tenebris. Hęc nobis initio urbes peperit: diſperſum genus hominum conciliauit ad uitæ ſocietatem: ad ciuilem uſum cõuocauit: ad leges/ad mores/ad diſciplinam compulit. Hæc nos ad pietatem/ac Dei cultum inſtituit: ad Iuſtitiam/atque ad omnem uirtutis laudem erudiuit. Hæc ignorantiæ caliginem ſubſtulit: eripuit menti tenebras: clariſſimam ueritatis lucem attulit. Hæc res ſummis obſtruſas difficultatibus/atque abditiſſimas illuſtrauit. Hæc ſupera omnia/atque infera docuit. Prima/ultima/media monſtrauit. Huius munere illa nobis patefacta eſt/a ſummo Deo ad ultima uſque rerum ſordem mutuis ſe ligans uinculis/& nuſquam interrupta connexio: illa inquam Homeri præcipui Vatis aurea cathena: quam & pendere de cœlo ad imas terras/Deum iuſſiſſe prodit. Etenim præclaram moles/atque admirabile opificium fabricata eſt diuina ſolertia: quod cœlum nomine ornamenti: quem mundum a perfecta abſolutaq; elegantia: quem orbem/a forma in ſpeciem orbis conglobata/ueterum auctoritas appellauit. Huius tam ingentis machinæ circunflexus/cuncta quæ conſtant quæq; mouentur: quæ in aſpectum cadunt oculorum: quæ ſola mentis acie perſpiciuntur immenſo circuitu coheret: & continet. Hic ſe quattuor efferunt elementa: quorum terra in medio mundi poſita/atque æquis librata ponderibus: quo facilius circa eum uolubilis rotet uniuerſitas/ſtabilem firmitatem obtinet. Huius & non nulla pars eminet e mari ad uitam animantium tuendam: atque eadẽ quinque redimita eſt/& circundata cingulis: e quibus duo ſubnixi cœli uerticibus/atque inter ſe e regione diuerſi/ex utraque parte frigore ac pruina rigent. Medius: qui & maximus eſt/calore uritur: Solis ardore torretur: duo reliqui utrinque interiecti/habitabiles oras præſtant: auſtralem alteram ad meridiem poſitam: alteram/quam & ipſi colimus/Aquiloni ſubiectam. In eadem ipſa prata ſuo tempore herbis ac floribus ueſtiuntur: uireſcunt nemora: arbores frondeſcunt: ſcatent fontes: defluunt lucidi liquores amnium: multiplicis ęris uenæ reconduntur: altiſſimi impendent montes: patent immenſi campi: fertiles exiſtunt agri: unde fruges: unde bacchas: unde uarias glandes/ac multiplices fructus efferri conſtat. Huic porro adiacet mare: terræ globum aquæ circunfluunt/lõge alię ab his: quę tenuiſſimę cœlo ſuperferunt: ac ſerenis noctibus rorãt. Maria lnq̃ ter

ram circunfundunt/nunc æquata tranquillitate: nunc aduerſis tempeſtatibus horreſcentia: quæ a Sole collucent: albeſcunt: uibrant ipſa quoque in rotundam formam/atque orbem conglobata. His aer finitimus eſt animabilis/ſpirabilisq; ſubſtantiæ: qui modo extenuatus ſublime fertur: modo concretus/in nube: cogitur: atq; humorem colligens: auget terram in imbribus: diffluens uero uentorum ſpiritum efficit. Poſt hęc deinceps omnia cingit altiſſimus æther uelut extrema ora mortalium omnium & corruptibilium corporum. Ignitum & ſummũ elementum/quod & a terra longiſſime abeſt: & inferiora omnia tenuitate prꝫſtat. Intra hęc uero quaſi quędam cõmutabilium corporum ſepta/non ſolum animantia uiuunt: ſed cætera quoq; omnia continentur. Quęcunq; oriuntur/intereunt: augẽtur: conſeneſcunt: quę uarietati obnoxia ſunt: & in eodem ſtatu nunquam permanent. Hic uaria ac pene inumerabilia gignuntur beſtiarum genera: alia/quę in terris ſerpũt: quę humi gradiuntur: alia quæ fluitant: atq; innant aquis: alia/quæ teſtis concluſa ſaxis affiguntur: alia quæ in littoribus reptant: alia/quæ remigio alarum libero cœlo fruuntur. Hiſdem in locis fulgent pretioſi lapilli: rutilant gẽmę/Sardia/Iaſpides/Smaragdi lucent. Sed & denſantur nubes: humores ſoluuntur in imbrem: concreſcunt in pruinas: coguntur in niues: glaciantur in grandines: in uapores extenuantur: conſpiſſantur craſſę & caliginoſę nebulę: ſtillantur rores: ab exortu atq; occaſu: a ſeptentrione & meridie uenti perflant. In eiſdem oris ſtrident procellæ: turbo conflictatur: coruſcant fulgura: exaudiuntur tonitrua: iciunt fulmina: reſonat Echo: cœleſtis arcus coloribus uariatur: inflammantur Cometę ſęua luce coruſcum & crinitũ ſydus. Nihil perpetuum in his: nihil diuturnum eſt: ſed uiciſſim omnia ortui/interitui/commutationi patent. Iam uero cœlum ipſum excelſum & ſublime ſuſpenditur: cuius ſpeciem/candorem/pulchritudinem/quę uis ulla eloquentię amplecti poſſit? Bene diuinus Vates cecinit. Cœli enarrant gloriam Dei: & opera manuũ eius annuntiat firmamentum. Hic imprimis incredibilis quidam ſplendeſcit ornatus: emicant ſtellę: aſtra refulgent: ſcintillant ſydera: candet lacteus orbis: omnia clariſſima luce ac ſplendore complent. Vagantium ſtellarum ſeptem globi/atq; orbes uertuntur: qui omnes certa lege/diuerſis tamen temporum ſpatiis regentium intelligentiarum impulſu ac ductu certos ratoſq; conficiũt curſus. Ex his quaſi Dux quidam/ac Princeps luminum omnium Sol principatus tenet: qui oriens atq; occidens dierum & noctiũ uiciſſitudines/nũc ad ſeptentrionem/nunc ad meridiem curſum inflectens/quadripartitas temporum efficit uarietates. Luna infimũ cœli orbem poſſidet: ac terrę proximam obtinet regionem: quę quanquam luminare minus appellata eſt: radiis tamen Solis accenditur. Atq; hæc duo præcipua luminaria/quaſi æternis regnant: ut Sol diebus: Luna noctibus præſit. Accedunt & aliæ quinq; uagæ ſtellę: Phenon: Pheton: Pyrois: Stilbon: Phoſphoros: quę a noſtris ꝓduntur: Infenſus Saturnus: Salutaris Iuppiter: Horribilis Mars: Splendens Mercurius: Alma Venus: quæ Solem antegrediens Lucifer: ſubſequens Heſperus appellatur. Hæ uero ſtellę: quę Planetę ſuo nomine nuncupantur: non quidem ab errore: ſed quia contrario motu/atque cœlum uerſantur: indefeſſis laboribus/ſigniferum orbem luſtrant: & Zodiacum circum: quem duodecim illa etiam uulgo nõ ignota ſigna diſtribuunt. Sequitur poſt ſeptem Planetarum Zonas octauum cœlum: in quo infixę ſtellę uoluuntur: & ipſę quidem inumerabiles: quarum diſtinctio atq; ornatus incredibile dictu eſt/quantam contemplantibus afferat uoluptatem. Huic inumeræ cum rerum aliarũ/tum animalium imprimuntur effigies: uarię ac multiplices imagines preſcribuntur. In hoc cœlo ſeptentriones: phœnix/atq; Elice: Boetes: Arcturus fulgent: Toruus Draco ſerpit ſubter/ſupraq; reuoluens ſeſe conficiensq; ſinus e corpore flexos: ut inquit Aratus. In hoc ſplendent Hyades: quæ & Suculæ: Pliades/quæ & Vergilię nuncupantur. In hoc lucet Andromeda: Perſeus: Coruus: Delphinus: Argo: Triangulus: Hydra: & cum aliæ inumerabiles ſtellarum figurę/ac ſigna: tum etiam Nimboſus Orion. Poſt hęc rapidum cœlum: quod & primũ mobile/& nouum circum atq; globum appellare ueteres conſueuerunt: incredibili quadam uelocitate conuertitur: quod duobus ipſius firmamenti cardinibus/ac Polis Arctico & Antartico in requieto motu/circum latum reliquos orbes: ut imenſo complexu arcet: ita etiam celerrimo impetu rapit. Nec uero ſilent tanti motus: ſed acutorũ & grauium temperatione dulcis quidam conflatur ſonus: & incredibili ſuauitate cõcẽtus. Sed hęc pleraq; omnia oculis peruia ſunt: ac ſenſibus patent. Empyreum cœlum/ac beatorũ domicilium reliquum iam eſt nobis: cuius ineffabilem gloriam/nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec cuiuſquã uel acerrima mens ſatis intelligentia comprehendit. Hic locus eſt cœleſtium Spirituum/hoc auguſtiſſimum templum: hæc inclyta ſedes altiſſimi ac ſemper uiuentis Dei: hæc ſacroſancta domus æterni patris: in qua & manſiones multę ſunt: cui nullæ fortunatæ inſulę: nulli Eliſii campi: nullę fœlices orę ualeant comparari. Hæc amœniſſima paradiſus eſt: in qua Beati æuo immortali/ac ſempiterno fruuntur: in qua ſacra beatiſſimorum ornatuum concilia perennem uitam/ac fœliciſſimam degunt. Angeli tuendis hominibus præfecti: qui ſemper uident faciem patris: & in creatorem proſpiciunt. Archangeli altiſſimorum myſteriorum conſcii: Virtutes quorum uel nutu/uel opere ad cõmouenda mortaliũ corda/ſigna/ac ꝓdigia ĩ terris fiũt. Poteſtates qbus adiuuãtibus/poteſtas tenebrarũ cõprimit: aeris cohercet improbitas: Principatus/quorũ moderatiõe & ſapientia oĩs: ĩ terris Pricipatus

omnis regendi ratio conſtituitur:dirigitur:gubernatur:commutatur:transfertur.His dominationum ordo ſupereminet:ac regnat:ad cuius (ut ita dicam) Imperiũ:Principatuum regimen.Poteſtatum defenſio:Virtutum operatio:reuelatio Archangelorum:Angelorum deniq; cura/ac prouidentia referuntur.Altiore ab his Throni euolant receſſu ſummę quietis/ac tranquillitatis auctores.Cherubin ſubſequuntur multis oculis ornati:q ex ipſo inexhauſto Sapientiæ fonte fluenta quędam ſcientiæ haurire nõ deſinunt.Poſtremo ſex alis Seraphim attollũtur:incredibili quodam charitatis ardore conflagrantes.Cumq; his & homĩes:qui iuſte & pie ĩ terris uixerint/corporis ſolutos uinculis uiuere beatos:ut omittam alios/teſtis prodeat cęles inclytus Bernardinus Senenſis:quem ipſi uidimus:audiuimus:allocuti ſumus:nũc uero in cœlis illum regnare cũ Chriſto ambigere/magnę impietatis eſt.Nunc perhorreſcit animus:caligat mentis acies:lingua contremiſcit:ſtupeſcunt uires omẽs:cũ ad inenarrabilez Dei maieſtatẽ ſermo cõuertitur:de qua tamẽ/quantuz fas eſt/nobis timide & pauca dicamus.Pręeſt nanq; tantę moli:qui eam principio perfecit e nihilo ſummus opifex/effector/arbiter/omnipotens rerum omniũ creator/mundi totius Princeps:cuncta gubernans dominus increatus/ĩmenſus/æternus/ineffabilis Deus:qui terram ſtabili firmitate ſuſpendit:q cœlum ſtellis ornauit:ſyderibus diſtinxit:qui Solem clariſſimũ/ac ſingulare lumen rebus humanis accendit:qui terris maria circunfudit:flumina perenni lapſu fluere præcepit:iuſſit & extendi campos:ſubſidere ualles:fronde tegi ſiluas:lapidoſos ſurgere montes.Hic eſt bonoꝝ omniuz auctor:pater luminũ:a quo omne datum bonũ:ac perfectum donũ eſt:lux uera:quæ illuminat oẽm hominem uenientem ĩ hunc mundũ:ſuperexcellens ſummũ/incõmutabile bonum:principium unde omnia:finis/ad quẽ omnia:qui cum Aurelio Auguſtino intelligi debet:ſine qualitate bonus:ſine quantitate magnus:ſine indigentia creator:ſine ſitu pręſens:ſine habitu oĩa continẽs:ſine loco ubiq; totus:ſine tempore ſempiternus:ſine ulla ſui mutatione/mutabilia faciens:nihil patiens:cuius ſolius poteſtate/ac uirtute cæci uident:ſurdi audiũt:muti proloquuntur:claudi ambulant:leproſi mundantur:ſtulti ſapiũt:cõualeſcunt ægroti:mortui reuiuiſcũt.Hic ẽ qui recte dicitur Trinitas unus Deus:ex quo oĩa:qer quem oĩa:in quo oĩa:Pater/& Verbũ/& Spũs ſanctus:quorũ ſingulus quiſq; Deus eſt:& ſimul omẽs/unus Deus:cuius celſitudini ac ſublimitati:conueniens nomẽ etiã ignorant Angeli.Poſtremo hæc & uera eſt/& ſola beatitudo:ad quam adipiſcendam geniti/ac nati ſumus.Creauit.n.Deus hoĩem:ut Deum ipſum intelligeret:amaret:poſſideret:frueretur:queꝫ qui nõ intelligit proculdubio ſtultus eſt:qui nõ amat/improbus:inanis/qui nõ poſſidet:qui nõ fruitur/infortunatus:infœlix/ac perpetuo miſer : cui fortaſſe ſatius erat:ſi hanc uitam nunquã ingreſſus eſſet.Quantis igitur/q̃ multis/q̃ pręcipuis Philoſophia digna eſt laudibus : quæ cum primum nobis ante oculos poſuit tam præclari operis machinã:tot tantarũq; rerum creationeꝫ:infinitã multitudinẽ ac uarietatem:naturæ ordinem:mundi ſplendorem:pulchritudinem cœli:fulgoreꝫ ſtellarum/ſyderum ornatum.conſtantiam admirabilem:ſingularem prouidẽtiam:ſenſim nos ad ipſius conditoris contemplationem perducit:ut inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt/intellecta conſpiciamus.Tradunt Philoſophi/appetere unumquodq;:ut ſuo principio coniungatur:quod ea ex re/uniuſcuiuſq; etiam perfectio conſtet/atq; integritas.Hominis autem principium quidnam aliud eſt quęſo/niſi Deus? Huic uero haud dubie ſola nos iungit:atque annectit contemplatio:in qua & ultima/atque extrema hominis fœlicitas eſt.Hoc eſt enim propriũ hominis ipſius bonum:hoc peculiare munus/& naturæ hominis accõmodatiſſimum.Scite apud Platonẽ in philoſophos dictum eſt:quod in ueri inueſtigatione uerſentur:quod pecuniam:quod gloriam:quod res omnis humanas contemnant:et pro nihilo putent:propterea iuſtos ac beatos eſſe:uiuunt nanq;:aluntur:creſcũt etiam uirgulta/& plantæ:ſentiunt:progrediuntur:procurãt uictum:uentrem explẽt & pecudes.Homo uero qui rationis eſt particeps/ſolus ex cunctis mortalibus intelligit:ſapit:res cõtemplatur:earum cauſas inueſtigat:cognoſcit:iudicat.Sed quis ĩtelligere abſque philoſophia:quis ſapere:quis noſſe aliquid pręclarum queat? Profecto hominis ratio nõ in corpore:ſed ĩ mente potius conſtituenda eſt.At uero incorpoream mentem/indiſſolubilem/ĩmortalem/nõ concretę/nõ fragiles/nõ lubricę res delectãt:ſed incorruptibilium/æternarum:& quę uerę ſunt contemplatio:quã nobis philoſophia ſola ſuppeditat.Fit omnia:fit totus mundus animus:nõ abſurdum dictu/ſi cumulate/ſi perfecte philoſophia fuerit expolitus:quo quid poteſt eſſe præſtabilius? Audenter dicam/nondum eſſe hominem:qui nullam philoſophiæ partem aſſecutus eſt.Sed ea patet latius:cœleſtia contemplatur:naturæ arcana inueſtigat:ſyderum uias radio dimetitur:diuina autem transferens ad nos:ac uirtutem e cœlo deuocans hominum uitam ac mores:ad cœleſtis ordinis exemplar inſtituit.Reſpublicas gubernat:ſancit leges:domos regit.Quid honeſtum/quid turpe/quid iuſtum/quid iniuſtũ/quid æquũ/quid iniquum/quid rectum/quid prauum ſit:quid denique expetendum ut bonum:quid fugiendum ut malum:non ambigue demonſtrat.Hæc docet:ut honorem exhibeamus parentibus:Magiſtratus obſeruemus:maiores nam ueneramur:legibus obtemperemus:diligamus amicos:charam uxorem:charos habeamus & liberos:non ſæuiamus in ſeruos:bene & iuſte uiuamus:diuina & humana iura tueamur:omnibus denique in rebus modum ſeruemus:quæ qui effecerit/uel ſi-

ne ulla rerū ſcientia rite Philoſophus appellandus ſit. Hāc igitur rem adeo pręclaram dum inqui/
runt ueteres ſapiētes/contemptis rerum humanarum delitiis/grauiſſimos etiam labores perpeſſi
ſunt: duriſſimā uitam exegerūt. Ita Aegyptiorū Sacerdotes/Perſarum Magos/Indorum Gymno/
ſophiſtas/tum Bragmanas/tū Samaneos/Iudęorum Phariſęos/Sadduceos: Eſſenos autem impri/
mis tenuiſſimo uictu cōtentos ferunt omnem in Philoſophiæ ſtudio ætatem/atque operam con/
ſumpſiſſe. Quid referam Græcorū Philoſophos? Academici etiā peſtilentē locum/& paluſtre Gym
naſium delegerūt: ut uidelicet caſtigato corpore/facilius ad contemplationes animus intenderetur.
Stoicorū nota cōtinētia/& uictus tenuitas eſt: e quibus Antiſthenes philoſophię emancipatus/quę
poſſidebat/uendidit omnia: ac publice diſtribuit. Diogenes Synopeus/ſordido palliolo/pera/&
bacillo contētus/in præſentem horam poſcebat a quolibet/unde uita tueretur. Multi uero non pau
pertatem ſolum pertulerūt: ſed etiam uoluntariis/nō tā peregrinationibus q̄ exiliis ſuſceptis potius/
etiam ultimas terras/& pene uniuerſum peragrauere orbem. Pythagoras Samius Pherecidem Sy/
rium: Hermodamanta Creophili poſterum: Aegyptios/& Caldęos Sacerdotes: Magos Perſarum
adiit: patria poſthabuit: Italiam incoluit: tenuit magnā Græciam: ex longinqua/ac diuerſa peregri/
natione: magnam ſibi ſapientiæ/& doctrinæ laudem cōparauit. Apollonius uero Philoſophus ea
dem allectus cupiditate id quod ſcribēte Hieronymo nobis cōpertū eſt: intrauit Perſas: pertranſiuit
Caucaſum: Albanos: Scytas: Maſſagetas: Indos penetrauit: Phyſon amnem tranſmiſit: peruenit
ad Bragmanas: adiit Elamitas/Babylonios: Caldęos: Medos/Aſſyrios: Parthos/Syros/Phœnices/
Arabas: Paleſtinos/reuertit Alexandriam: ad cōueniendos Gymnoſophiſtas: perrexit Ethiopiam:
cunctas pene terrarum regiones pedibus obiit. Sed quāto nobis ſtudioſius elaborandū eſt/quibus
ad meliorem diſciplinam oblatus eſt aditus: quibus etiam unigenitus Dei filius/& humani generis
ſaluator miſſus a patre/uiam & ueritatis percipiendæ/& conſequendæ īmortalitatis oſtendit: quam
incorruptam doctrinam: neque Pythagoras: neque eius poſteri aſſequi potuerūt. Telauges filius:
Xenophanes/Parmenides/Empedocles: Zeno Eleates/Leucippus: Democritus: Nauſiphanes: Na
ucydes: Epycurus. Non ſunt adepti Ionici Philoſophi: Thales/Anaximander: Anaximenes: Ana/
xagoras/Archelaus: & quem terreſtre oracnlum uocabāt. Socrates: Non Socratici Plato: Antiſte/
nes/Ariſtippus: Nō Cyrenaici: Ariſtippus iunior/cum Areta ſorore: Theodorus Atheus: Epime/
des/Parabates/Hegeſias/Anniceris Libys. Nō Cynici: quibus Antiſthenes pręfuit/Diogenes Syno
peus/Crates Thebanus/Zeno Citticus/Cleantes Caſſius/Chryſippus. Non Academici princeps/
Plato: Speuſippus/Xenocrates/Polemon/Crantor/Crates Athenienſis. Arceſilaus/Lacydes: Euan
der Phœneus/Damon Leontheus/Moſchion Euander/Athenienſis Hegeſinus/Carneades: Clito/
macus/Armadas/Nō Peripatetici/Ariſtoteles/Menedemus/Theophraſtus/Demetrius phalerçus.
Sed neque illi quidem/quos Sapientes cantauit Græcia: Solon/Chilon/Pittacus/Bias priennenſis:
Cleobolus Lindius/Periander Corinthius/Myſo cheneus/Anacharſis Scyta/Epimenides cretenſis:
piſiſtratus. Nō tota ueterū philoſophorū cohors: quorum mancam ſapiētiam Chriſtianæ ueritatis
uincit integritas. Ita ꝑ uos maxime decet ingenui uiri/ad acquirendam diſciplinam/oēm induſtriā
ac diligētiam accōmodare: quibus ingenia nō deſunt: qui urbem clariſſimam/quaſi alteras Athe/
nas/& florentiſſimum quoddam litterarū domicilium nacti eſtis. Quod ſi præcellentiſſimā Theo/
logię laudem: ſi pontificia: ſi ciuilia iura: ſi moralem ſapiētiam quęritis: ſi medēdi ars: ſi phyſicę ob/
ſcuritas: ſi diſſerēdi ſubtilitas: ſi certiſſimarū artium diſciplina: ſi cūcta hęc illuſtrans eloquentia/ma
gis cordi eſt: preſto hic ſunt nobis in omni genere doctrinarum clariſſimi præceptores. Incumbite
obſecro uos ī hęc ſtudia diligēter. Quid. n. oīo fieri poſſit melius? Bene Hebręus concionator: Chi
toba och mach/mi penimim ue colhaphazim lois Vubah: quod cūctas opes Sapiētia præſtet: & eius
pretium cū nulla re alia cōferri debeat. Bene Gręcus Iſocrates τά μεν χρήματα ταχέως ἀπολεί
πει τά δὲ ἀκούσματα πάντα τον χρόνον παραμένει: σοφία γάρ μονή τῶν κτημάτων ἀθά
νατον: quod diuitias antecellat Sapiētia: illę pereāt: hęc ſempiterna ſit/atq; īmortalis poſſeſſio. Bene
noſter Boetius: Cætera fere caduca/labātia/imbecilla: & ſi ad fortunę uicē ſpectes/pene ſemp alie/
na. At uero opulētiam litterarum/nec præſens īminuit ætas: earumq; auctoritatē ipſa etiā cūcta cō/
ficiens/auget potius: & cōfirmat uetuſtas. Eia igitur omēs ſimus uerum Dei ſimulachrum/philoſo
phiam omni ſtudio complectamur: ut ea nobis mōſtrante uiam/poſſimus bene/ſapiēter/laudabili
ter/ac beate uiuere. Qui cūcta gubernat īmortalis Deus: is nobis uberrimum Sapiētię fontem ape/
riat: & glorioſis precibus ſancti Lucæ/beatiſſimi Apoſtoli/ac diuini Euāgeliſtæ recte philoſophan/
tium uota ſecundet/ Dixi.

❡Auguſtini Dathi Oratio quarta de laudibus Philoſophię.

Magni/ac præclariſſimi philoſophi Socratis/apud Platonē ſentētia eſt: unū opus/uni
recte perficere: unum uero plura/nō ſatis recte. Quam quidem/dum ipſe mecum repu
to: uereor/ne nō ſatis laudabiliter cuiquā ueſtrū feciſſe uidear: q philoſophiæ pfeſſio
ne/& diuinæ Sapiētiæ diſciplina/eloquētis uiri/ac diſerti Oratoris munus ſuſceperim.

Nam quãuis uerũ ſit illud Platonis teſtimonium: quo prodit: maximam quandã eſſe liberaliũ diſciplinarum/atq; ingenuarum artium ſocietatem: & ueluti naturale cuiuſpiam cognationis uinculum: tamen ex ſingulis certa officiorum genera naſcuntur. Quod de ipſis quoq; moralibus uirtutibus conſtat: ut aliud Oratoris: aliud Philoſophi: aliud Iuriſconſulti ſuũ/ac propriũ munus/& eſſe & uideri debeat. Quod interdum conſiderans/ſtatuebam nullo pacto mihi huius loci amplitudinem patere: cuius aditus eloquentiſſimis uiris/nõ iniuria ſemper dari conſueuit. Sed has oẽs rationes/una uicit ſententia/& eorum auctoritas longiſſime ſuperauit: quorũ munus eſſe iudico: ut mihi imperent: meũ aũt abſq; dubitatiõe/ut illorũ iuſſibus ac uolũtati pareã. Rẽ maximã aggredior: & imbecillitati meę proculdubio imparẽ: ſed ſpem capio nõ mediocrem: quod tam crebro ex hoc ipſo loco/ab eruditiſſimis ac ſapientiſſimis uiris/de ſtudiorũ laudibus & gloria dictum pertractatũ q; eſt: ut breuiore oratione/ob eam ipſam cauſam/opus eſſe intelligam. Sed nec longior cohortatio noſtra apud uos eſſe debet: quorum animos mira doctrinæ/ac ſapientię cupiditate flagrare conſpicio. Duo igitur/ſi paucis abſoluero/merito erit noſtræ incompoſitæ orationi: nec ſatis tanti loci dignitati congruenti/modus ac terminus conſtituendus. Primũ de doctrinę excellentia: mox de illius utilitate perſtringam. Nam ſapientia/quæ omnia ſtudiorum genera nomĩe uno complexa eſt: rerũ omnium tum diuinarũ/tum humanarũ cognitionem profitetur: quã qui adepti ſunt/ſoli ueram hominis rationem ſunt aſſecuti: ſoliq; longiſſime abſunt a natura ferarum: cum id re ipſa teneant: cuius cupiditatem/hominũ mentibus natura ingenerauit: atque benigne largita eſt. Quod aſſerens Peripateticorum princeps Ariſtoteles/oẽs homines/inquit/natura ſcire deſiderant: ac pro magni Oratoris ſententia/omnes trahimur/& ducimur ad cognitionis & ſcientiæ cupiditatem: in qua excellere pulchrum putamus. Cum igitur particeps rationis animus/homines diſtinguat a bellua/& ſimillimum cœleſtibus mentibus reddat: quid eſt/quod dubitare quiſquã poſſit: quin doctrina & rerum cognitio ſit excellentiſſima omniũ/ac præclariſſima: ad quam adipiſcendã/natura animus feratur: atq; inducitur? Siquidẽ per hanc unam ſapimus: cognoſcimus: intelligimus ſupera/inſera/media/cœleſtia/atque terreſtria cogitatione pertingimus: ſcientiaq; cõplectimur: ut id propheticum oraculum ſacratiſſimi Vatis oſtendit: quod ĩminutum teſtatur hominẽ paulominus ab Angelis: qui gloria & honore coronatus eſt: & per doctrinæ ac ſcientię gloriam: cætera quęcunq; a natura procreata ſunt: longiſſime antecellit: & pręſtat. Cũq; alia/quæ fragilitas humani generis poſſidet/caduca/tenera/ac momentanea ſint/& uariis fortunæ caſibus ſubiacentia/ſola uirtus & ſapientia: in qua rerum cognitio ineſt res perpetua/ſempiterna/atque ĩmortalis exiſtit: quæ neq; naufragio/neq; incendio ãmittitur: nec a latronibus eripi/nec ſubripi a furibus poteſt. Quamobrem laudatur Bias Priennenſis/unus e ſeptem: cuius cũ patriam hoſtis diriperet: ãmonitus/ut aliquid e ſuis rebus ſecum aſportaret: ſecum ferre omnia ſua prodidit: cũ neq; aureum poculum/neq; argenteum ſcyphum/nec eburneum uaſculũ/nec ſplendidam ueſtem/nec pretioſaſ quampiam ſuppellectileſ: ſed ſapientiam/ſed uirtutẽ/ſed doctrinam ſecũ portaret: quaſ intelligebat fortunæ uarietati/ac mutabilitati minime ſubiacere. Nam reliqua pleriq; mortales/ignorantia excęcati tantopere expetunt/nõ tam bonorum numero recenſentur/q̃ contrariam habent uirtuti conditioneſ: quemadmodum Cratetis Stoici/ac Thebani philoſophi declarat exemplũ: qui magnam uim auri abiecisse fertur: cũ Athenas philoſophaturus accederet/ratus abſonam eſſe uirtutis/ac diuitiarũ ſocietatem: & utranq; rem/ſimul uni eidemq; homini/difficile poſſideri. Sed nemo ſatis huius tam præclari/tamq; diuini muneris pręſtantiam referre poſſit: pro quo adipiſcendo magni & præſtantes uiri cętera contemnunt omnia: ac pro nihilo putant. Quid de eius utilitate multa dicam? Pretioſioreſ cunctis opibus: & omnia quęcunq; ab hominibus poſſidentur/uni huic nequaquã ualeant comparari: habet fructum uitę/quę nunc eſt & futurę/& omni ætati/oĩbus tẽporibus/omnibus locis maxime conuenit: nullum a ſua poſſeſſione excludit: nullius naturã reformidat: in aduerſa fortuna nõ deficit: in rerũ uarietate nõ ĩmutatur: in infirmitate perficitur: quæ quidem res/tum uniuerſa/tum ĩ membra uaria diſpartita/magnam frugem/& ſingularem quandam/ac mirificam utilitatem pręſtat hominibus: ſiue Grãmatica ars fuerit: quæ cõgruam orationem/& rectam ſcriptionem edocet: ſiue Dyalectica: quę totum diſtribuit ĩ partes: ſpecies diffinitione patefacit: res obſcuras ĩterpretando ediſſerit: ambiguas cognoſcit: ac diſtinguit: uera deniq; diſtinguit a falſis: ſiue eloquẽtia/ac dicẽdi ars/& exercitatio: quæ ad ſalutem hominum inuenta: & ſummis ornata laudibus/accuſat improbos: bonos defendit: uirtutem laudat: uitia execratur: ſuadet res ſalutares: noxias diſſuadet: ſiue Mathematica fuerit diſciplina: quæ in primo certitudinis gradu conſtituta: ut Philoſophi tradunt: aut conſiderat dimenſiones/formas/ac figuras: quod Geometriæ ſuũ munus eſt: aut numeros contemplatur: quod proprium Arithmeticę eſt: aut Syderum rationem ſpeculatur/atque Aſtrorum motus: quod Aſtronomia efficit: aut deniq; uocum/neruorumq; cantum prodit: quod Muſicę modulationis oſtendit ratio: ſiue Medicinæ ars: quæ aut bonam ualitudinem tuetur: ac ſeruat: aut recuperat interpellatam: ſiue Phyſica contemplatio: quæ generabilium & corruptibilium rerum/& corporum peruestigat rationem: & latentes cauſas meditatur: ſiue Moralis ſapiẽtia: quæ humanę uitę ſocietatẽ/& gubernationem cõſtituit: de rebus bonis & malis quærit: hoĩum mores cõfirmat:

familiam recte diſpenſat:ciuitatem & Rempublicam regit:ſiue legalis ſapientia:quę honeſtas res iubet:prohibet contrarias:bonis pręmia:improbis pœnas conſtituit/ſiue iura pontificia:quæ ſacrorum ſcientiam/& ritus tradit:ac ſacrificiorum cerimonias/& diuini cultus religionem pręcipit ſiue deniq; ſacratiſſima diuinarum rerum ſapientia:quæ Dei maieſtatem/mundi creationem/ſacrę incarnationis myſteria ꝑdit:ſacramẽtorum ſaluberrimã inſtitutionẽ aperit:ac demõſtrat. Magna hęc & pręclara ſunt oĩa:quę uitam noſtram uehemẽter exornant: & ad fœlicitatem:qui finis oĩbus propoſitus eſt/facilẽ/atq; expeditũ aditũ præſtant. Hęc igi᷑ cunctis uiribus amplexamini uiri eruditiſſimi:his exercitationibus incumbite:hæc uobis uera parate adiumẽta/ac uitæ pręſidia:quod ſi feceritis/facillime fœlicitatis/ac beatitudinis (quantũ a Deo datũ eſt) nõ modo poſt hũc uitę curſum:ſed aliqua etiam ex parte/in hac mortali luce participes efficiemini. Cętera poſthabenda ſunt: hæc dies noctesq; & expetere & ãplexari debemus. Si cupimus fructũ/laudem/ac beatitudinem adipiſci. Vos aũt Magnifici/ac potentes domini/& cæteri uiri Senenſes pro mea erga patriã charitate & ingẽti amore:quanq̃ intelligam ſponte incitatos:tamẽ cũ ſint litteraꝝ ſtudia ueſtrę inclytę & pręclariſſimæ reipub. pręcipuũ ac ſingulare decus:cũ ueſtri ampliſſimi nõis ubiq; gentium illuſtrent: atq; augeant gloriam:cũ apud oẽs Italos populos/atq; longinquas & exteras nationes/Senenſis urbis propagent ſplendorẽ:cũ apud oẽs Reges & Principes/gratiam & beniuolentiam pariant:cum oĩs generis fructus uberrimos proferant:oro obſecro: & cunctis uiribus deprecor ueſtram auctoritatem:ut ad tuendã ſtudioꝝ celebritatem/in omni litteraꝝ genere/ad amplificandã tam eximiam laudẽ/pręſertim Senenſi uigente Pontifice ueſtrę ãmirabilis/tum ſapientiæ/tum prouidentiæ adhibeatis induſtriam:quę oĩum cõmunis ſpes/atq; expectatio eſt. Dixi.

Augustini Dathi Oratio quinta de laudibus Philoſophię.

OPortebat eum: qui hũc tantę dignitatis locum aſcenſurus eſſet:ac in tanto litteratiſſimorum hoĩus conuẽtu uerba facturus/excellentiſſimi Magiſtratus/ac ſapientiſſimi uiri/habere magnũ ac pręclarum ingenium:ſummã & exquiſitam doctrinã:maximam dicendi copiam/atq; ubertatem:quæ cũ a me longe aliena ſint/uereor/ne quiſquã me cõfidentẽ/aut temerarius eſſe arbitre᷑:Quod tenuis homo/ac minime eruditus/& uelut Anſer inter Olores orationẽ habere ſim auſus. Vertit ſe nanq; animus ad ſpectandã hinc ueſtrę amplitudinis ac ſublimitatis pręſtantiam:illinc huius rei/de qua hodie agẽdũ eſt/pręcipuam dignitatem:quę profecto oĩa/nõ infantis hoĩs imperitiam:ſed uiri diſertiſſimi copiam/atq; eloquentiam poſtulare uideban᷑. Fuiſſet apud me merito ſilentii locus:ſi nõ ſapientũ hoĩus uox una oĩum/atq; conſenſus/cũ cæteris uirtutibus:tum etiam taciturnitati obedientiam pętuliſſet:Quamobrẽ rudẽ me atq; imperitũ loqui oportet:nõ q̃a id melius:ſed ne imperantium auctoritatẽ aſpernari uidear: quorum nõ iuſſa capeſſere/abſq; iuſta reprehenſione/ac ſummo ſine dedecore nequeo. Siquidem cuiuſq; pręcepti contẽptus præcipientis iniuria eſt:ut bene cęleſ inclytus tradit Hieronymus. Atq; illud nũc mihi uideo contigiſſe:ut idem & loqui neſciam: & ſilere non poſſim. Nam quid eſt:quod hoc loco ſatis dignũ mea tenuis/ac puſilla facultas poſſit afferre:cum ſæpenumero ex hoc ipſo loco ab eruditiſſimis/ac ſapientiſſimis uiris:hac de re dictũ/pertractatũq; ſit:poſt quos me tacere modeſtiſſimum erat:ſi nõ ſola parendi neceſſitas me ad hoc dicendi munus etiam inuitũ/ac reluctantem compuliſſet. Veꝝ nõ mediocri dicendi onere me leuatum eſſe intelligo:cũ de ſtudiorũ laudibus/ac gloria tam multa/ac tam ſępe in hac eadem ipſa celebritate dicta/& ꝓnunciata eſſe recordor:quæ ſi repetere uoluero/iuſtam proculdubio reprehenſionẽ incurrerem: & nõ tam uoluptate/q̃ tedio potius/ac ſenio audientes afficerẽ:quos cũ benigne adeſſe perſpiciam:quæ noſtro propoſito congruere ſum arbitratus/celeri/& q̃ breuiſſima licebit oratione percurram. Video nãq; cogitans ipſe mecũ duo genera eorũ:quę hominibus expetenda uideantur. Et unũ quidẽ genus eorũ:quæ uel corpus attingũt: & in fortunę poteſtate ſunt ſita:uel animi inſtitutionẽ/& confirmationem complectun᷑. Quocirca in ſumma mortaliũ uarietate:quos multiplicium ſtudiorũ labor exercet:ut ait Seuerinus: alii alia pręferũt: & ĩ maxima erroꝝ peruerſitate & opinionũ uarietate uerſan᷑. Qui ſapientes apud maiores noſtros habiti/atq; appellati ſunt:quiq; ad ueram ſapientiã conſectandã/in rerũ inueſtigatione: & ĩ perſpicienda ueritate/curam oẽm/atq; operam poſuerũt: nunq̃ illa quę uulgo tantopere affectant:de quibus etiam iter ſe digladiari ſunt ſoliti ĩ bonis rebus/aut expetẽdis/collocanda eſſe arbitrati ſunt. Ac proinde neq; uoluptates:quibus maxime humanũ genus aſtringi᷑:neq; copias/atq; diuitias:quarũ cupiditas mortalium mentes maxime labefactare conſueuit:neq; honores:pro quibus adipiſcendis/pleriq; dies noctesq; laborãt:neq; gloriam/ac popularem auram:nec opes/ac ciuiles poteſtatẽ:nec deniq; aut corporis formã/aut uires/aut pernicitatẽ: & quę ſunt generis eiuſdẽ bona uel putare/uel appellare ſunt auſi:cum tamẽ pleriq; omnes eiſdem rebus cõparandis/ſtruendis opibus/cumulãdis honoribus/poſſidẽdis facultatibus inhiare uidean᷑: & explendę lacunę corporis/uires omẽs ac neruos intẽdere. Sed ſi recte/ac ſolertiſſime hęc oĩa/& eorũ ſingula cõſiderare & perſcrutari attentius uoluerimus/cõſtabit (ni ipſe fallor) plane cõtẽnẽda/& prorſus habẽda

pro nihilo:quę neq̧ preſidii ſatis habeant ad bene/beateq̧ uiuendum:neq̧ momenti tantum:ut ad fœlicitatem:quæ cunctis mortalibus comparanda proponitur:ualeant aſpirare. Nam ut a uoluptatibus primum exordiamur:ſi de eis dicere inſtituerimus:quæ ad corpus attinent:& iucūda ſenſuus titillatione mouentur:ille certe contra ſtulta Epicureorū dogmata non modo non ſalutares/& ad uitam bene degendam/accommodatæ:ſed peſtiferę potius/noxię/ac perniitioſæ ſunt exiſtimandæ. Neq̧.n.in regno beatitudinis ponenda ſunt:quę non habent perfecti boni abſolutionē:nec per ſe ſufficere poſſunt:niſi aliunde acciti ſ iis:quæ non modo cū uoluptate ſunt iuncti:Sed ab ea abhorrent potius uehemēter:ac longe diſſentiūt. Quocirca nō inſcite Peripatetici magni Philoſophi imprimis & qui omnibus de rebus luculente/eleganterq̧ diſſeruerunt/fœlicitatē bonū eſſe ſecundum rationem:& ad intellectiuam animi partem referri/optimis argumentati ſunt/ac perſpicuis documentis. Cumq̧ tria idem præclari Philoſophi bonorū genera conſtituerint:quanq̄ eadem ipſa diſtributio/multo ante a Platone fuerat explicata:certe nec corporis cōmoda/nec fortunę adiumenta talia ſunt:ex qbus uera poſſit fœlicitas ac beatitudo conflari. Quis igiť tam excors:q adeo mentis & rationis inops:qui nō ipſe animaduertat/quanta ſit huius:quam uoluptatē appellamus:imbecillitas:quanta eiuſdem labes:quanta ſordes:deniq̧ turpitudo/fœditas:ut non modo nō putari ſummū bonū debeat:ſed belluarū/ac mutorū animantium/magiſq̧ propria iudicari? Senſum pene uoluptas/diuinam animi partem aſpernatur:haurientem ſeſe ſatiare/atq̧ explere nunq̄ poteſt:cū inſanabilis ſit uoluptatis appetitus:& ubi ea ſit/ibi locum uirtus habere poteſt nullū. Quæ duo pugnant utiq̧ inter ſeſe:ac longiſſime ſunt diſtincta. Quod ſi diuitias/copias/facultates/atq̧ pecunię affluentiam perſpicere uoluerimus/quid obſecro habēt i ſe certi:quid explorati:quid/quod nō totum in fortunę mutabilitate ſit poſitum? Illud imprimis arguit humanarū rerum labem/ac noſtrorum temporū fœditatē:quod a Poeta nō uere:ſed per ſtomachū/atq̧ indignatiōem dicitť. Sanctiſſima diuitiaℛ maieſtas:& aliud rurſum. Quantum quiſq̧ ſua nūmorū ſeruat in arca:Tantū habet & fidei. Neq̧ Sancti quicq̄ poſſunt habere diuitiæ:quæ illa quoq̧ quę ſancta ſunt/labefactant ſæpe:atq̧ corrumpunt:ut id probandū multo certe uehementius uideatť:quod a Vate ſapientiſſimo canitur. Quid nō mortalia pectora cogis:Auri ſacra fames? Nempe diuitiæ tanq̄ miniſtræ/ac pediſſequæ turpiſſimę uoluptatis id quod uiſum Iſocrati eſt:ad magna plerunq̧ flagitia/ac nefaria ſcelera inuitāt:atq̧ propellūt. Quod quidem ex aīo dolens elegantiſſimus Elegiaci carminis auctor inquit. Auro pulſa fides:auro uenalia iura. Aurū lex ſequitť:mox ſine lege pudor. Ac neq̧ ad rem aliam magiſter gentium/q̄ ad pecuniam/& ad lubricam externaℛ rerum poſſeſſionē proſpexit:cū caput malorū/cupiditatem eſſe aſſeuerauit. Fides uero/quam ſocietatē cū diuitiis:quod cū pecunia poteſt habere cōmertium? Fides (ut Stoici tradiderūt) Iuſtitiæ fundamētum eſſe dignoſcitť: per quā potiſſimū humana cōciliatio/ac ſocietas cōſeruatur:cum e cōtrario liqueat/ab externarum reℛ/uel cupiditate/uľ poſſeſſione bella/ſeditiones/diſcordias/inimicitias/odia/ac diſſenſiones cōflari:quæ imprimis hoīum cœtus atq̧ cōcilia ad perniciem ſæpe interitūq̧ perducūt:ac perſpicuū cōſtabit/ſi uetera perſcrutari/ac memoria repetere inſtituerimus/multos ſæpenumero:q opibus & diuitiis reliquos anteirēt/pp opes ipſas ac diuitias īteriiſſe:nec priuatos ſolū:ſed Reges īterdum opulentiſſimos:quoℛ regna/ac florētiſſimam gloriam/pecuniæ cupido ſubuertit:& ad extremū excidiū uſq̧ redegit. Quid dicam de honoribus? qd de dignitatibus? Quam utraq̧ fluxa/ac lubrica res eſt? Neq̧.n.honores huiuſmodi ſunt:ut pp ſe expetendi eſſe uideantur:quando ad aliud referuntur:& aliunde pendēt:& ī alio potius q̄ in eo:cui exhibentť poſiti/& cōſtituti eſſe cernuntť. Quocirca ſi cōtentio fiat/& comparatio ī deferēte honorē:potius an in ſuſcipiente/ſitum eſſe dicamus:Ocilſſime occurret:nō ſolum quæ ab Ariſtotele lata hac de re ſentētia eſt:ſed id quoq̧/quod a.C.Plinio luculente traditť/nō minus præclarum & inſigne eſſe/ſtatuam in foro populi Romani ponere/q̄ habere.atq̧ cū ueros honores ſola gignat:ac proferat uirtus:confirmāt tamē Philoſophi & uiri omēs ſapientes:uirtutem/non pp honorē/aut gloriam:ſed pp ſe ipſam colendam/atq̧ expetendam eſſe. Quæ certe eadem & de gloria/ac populari fama/pari ſunt examine/ac ratione cenſenda. Gloriam pleriq̧:q ſe magnos & claros haberi uolūt/omni ſtudio atq̧ labore conſectantť:exiſtimantes no ſolum magnū bonū:ſed ultimū bonoℛ oīuꝫ:quo mortalium oium cōtendit:atq̧ aſpirat intētio. Sed ne illa quoq̧ id bonū complectitť:quod & ueri boni cōtinet rationem:& toto (ut aiunt pectore) cunctis uiribus petere/atq̧ inueſtigare debemus. Quid eſt.n.quod uel glorioſum/uel magnū/atq̧ uere præclarum humana cōtineant:quæ nec diuturna ſunt:nec certi/aut explorati quicq̄ prorſus habēt? Vbi nam gentium illa/quā ſtulti pleriq̧ arbitrantť:famę īmortalitas comparabitur? Quanti tandem exiſtimandū eſt bonū illud:quod eſt populari fama glorioſum? Miror equidē Peripateticos hoc loco/qui cū cæteris de rebus ſubtiliter/eleganterq̧ diſſerere conſueuerint:hac una nimirū de cauſa perperam ſenſiſſe/nō īmerito iudicātur. Ac longe Stoici luculētius ſplendidiusq̧ eiuſce modi auram/inaneſq̧ fallacis glorię rumores contempſerunt. Bene igitur/ac ſcitiſſime Scipio ille Aphricanus maior:qui per quietē Corneliū Scipionē Aemilianū affatus eſt apud.M.Ciceronē. Tu inquit:quā celebritatē ſermonis hoīuꝫ:aut quā expetēdam cōſequi gloriā potes? Breuia hęc/& ad exiguum tēpus duratura:nullam certe uim habēt:quapp aut expetēda/aut optāda mortalibus tan

topere uideantur. Quid porro de corporis dicendũ eſt: aut ſentiẽdũ cõmodis? Donũ forma breue ut ait Lyricus Vates: pluribus excidio: q̃ uel ſaluti, uel utilitati fuit. Quã de magnis uiribus, ac ingenti robore reportauit ſolidã, ac ueram laudẽ Milo Crotoniates: qui ea re, cœteris uiſus ẽ hominibus preſtitiſſe? Quid Dario Perſarum Regi: quid Lydorũ Creſo? Quid Romão Craſſo uel ampliſſimæ facultates: uel potentia, uel opes profuerũt? Natura ipſa nõ artifex ſolũ rerum oĩum: ſed ueritatis ipſius acerrima inueſtigatrix: & iudex tacita ãmonet: qd ſentire, qd probare, quid optare, qd reſpuere, quid expetere, qd contẽnere deniq̃, ac deſpicere debeamus. Ea nos ſurſũ erectos genuit: ad celũ ſuſpiciẽtes ꝑcreauit: ut ꝑ corporis ipſius formã edocti: ĩferiora: & terreſtria hęc deſpicere: atq̃ aſpernari: ſuperiora, & cœleſtia, cupere, deſiderare: atq̃ affectare debeamus. Eiuſmodi uero eſſe conſtat illa oĩa: quę ſecreta a mortalitatis contagiis: & a labe fragilitatis oĩs, nec interitui, nec uarietati, nec mutationi obnoxia ſunt: quę ſemel parta, dilabi: auferri eripi nunq̃ poſſunt: ſequũtur nos: comitant̃ amplectũtur: quocũq̃ nos duxerit uolũtas: ſors tulerit: rapuerit neceſſitas: nunq̃ nos deſerũt: nũq̃ aut percuiuſq̃ inſidias: aut per uim alienã auellũtur a nobis. Quę ĩ noſtra poteſtate ſita atq̃ arbitrio cõſtituta: non alienę patent libidini: ſed perpetua ĩ nobis, ac ſtabilia perſeuerant: quibus ne illa qdẽ quę in humanis rebus tam magnã, a Stoica diſciplina, putat̃ habere poteſtatẽ, fortuna dominatur: quę qualeſcũq̃ uerſat uices illa nec lędere poteſt: nec ualet attingere: quę uero nomine appellamus bona: qualia Salphon magnus: ac perilluſtris Philoſophus: ẽt ſola nõ abſq̃ magnis rationibus appellauit bona. Quãobrẽ ſi ſolerti ĩdagine ĩueſtigare: & inuolutã magnis tegminibus ueritatẽ, atq̃ explicare uoluerimus: honeſtas unq̃ ſola: & cũ illa itellectiua uirtus occurret: quã capere: quã ſectari: amplecti: quã tenere, ac firmiter tueri opporteat eos: qui ſapiẽtes, q̃ boni, qui beati eſſe cupiũt. Proinde Peripatetici: & eorũ Princeps Ariſtoteles: qui ingenio, & doctrina, & diligentia Philoſophiam oẽm patefecit: atq̃ perſpicue illuſtrauit: quum eſt de fœlicitate locutus: & duplicem illã cõſtituiſſet: alteram ex prudẽtię actionibus: alterã ex cõtemplatione cõficit: & proficiſci iudicauit. Hanc recte aiebat ad Patritium Seuerinus. Cœtera fere caduca: labãtia, imbecilla: & pene ſemper aliena. At uero opulentiam litterarum: nec preſens iminuit ætas: & cuncta conficiens auget potius: & confirmat uetuſtas. Et uere ille quidem, atq̃ elegãter: nam ſiue diuina: & altiſſima ſpeculemur: iquibus de rerũ omniũ creatore: ac mundi cõditore agitur: & quę ad diuinæ naturæ ſublimitatem ſubſtantiãq̃ referuntur: quę Theologia profitetur: ſiue ad templorũ cerimonias: ac ſacros ritus: & ad cõponẽdã catholicę religionis ſanctitatẽ: qbus ĩ rebus Pontificia iura uerſant̃: ſiue ad cõformandos hominũ mores & ad redigendã hominũ ſocietatem: ad bene uiuẽdi diſciplinã: ut uitia, ac ſcelera repellantur, propoſitis iuſtis ſuppliciis. Colãtur uirtutes: atq̃ expolitus ꝓmus exerceat̃ honeſtas: qd ſuum legalis ſapientię, ac iuris ciuilis propriũ munus eſt. Siue ad perſcrutanda naturę arcana: peruoſcendaſq̃ occultarũ rerum cauſas: quod multifariam philoſophia pollicetur. Siue ad effugiẽda morborum ſemina: & ad uarias corporum ęgrotationes repellendas: quod medendi ars certa ratione ſpondere uidetur: cum & incolumes eſſe homines: & uiuere faciat. Siue ad perſuadẽdã rectam uiuendi rationẽ: atq̃ honeſte uiuendi uiam: atq̃ laudẽ: quod eloquentia facit: quę iuncta ſapientiæ, diſperſos homines initio congregauit: & ad cõcilia, coetuſq̃ iure ſociatos redegit. Siue ad uerum, falſumq̃ ſecernendum, ad congrui ſermonis: & icõgrui diſcretionem comparandam: in quibus Logicę ſubtilitas: & Grammaticæ artis ratio tota conſiſtit. Proculdubio hæc illa ſunt: per quæ maxime expolitur humanũ genus: humanæ naturę preſtantia a belluarum feritate diſtinguitur: hominũ uita pręclara: laudabilis: elegãs & diuinæ cęlſitudini ſimillima redditur. Hinc merito ſtudiorũ: & litterarũ exercitatio plurimum laudatur. Hinc illę imprimis floreſcunt ciuitates: inquibus hiſce artibus: atq̃ ĩgenuis diſciplinis: hominum excolũtur ĩgenia. Hinc pacis tempora maxime expetunt̃: ſtudioſeq̃ ſeruant̃: ut aſcita ocii: & quietis firmitate bellorũ ſequitia: atq̃ contentione remota: quę mirifice cõmendantur: uaria ſtudiorum genera: multo ĩpenſius, ac longe accuratius celebrari poſſint. Quare magnifici, atq̃ excellẽtiſſimi Domini: tuemini, fauete, amplificate queſo ueſtrę florentiſſimę urbis: & bene ĩſtitutę ciuitatis pręclara gymnaſia: amplexamini (ut facitis) doctos, ac ſapientię laudibus preſtãtes uiros: cumulate debitis premiis: q̃ cœteris poſt habitis rebus: uirtutem: ſapiẽtiam: ac doctrinam capeſſunt. Iuuentutem ad amplectendam ſtudiorũ gloriam: impellite: inuitate: inflãmate: ut ueſtra glorioſa reſpublica: maiorem indies ubiq̃ gentium ſplendorem, cumulatiſſime laudis adipiſcatur. Illo operãte: ac benigne tribuente: qui ut ſolus ĩmortalis: ita bonorum omniũ largitur cumulum. Dixi

¶ Auguſtini Dathi: Oratio *Sexta* de laudibus Philoſophiæ.

MVlta me de hortabãt̃: excelſi & iluſtres Dñi: patres ampliſſimi: atq̃ eruditiſſimi uiri: & ab huius loci sũma claritudine repellebãt. Nã res magnas: atq̃ ꝑclaras tenue reformidat ĩgeniũ: & patere debet tã excelſi. tãq̃ ſplẽdidi loci aditus iis q̃ doctrina q̃ eloquẽtia: q̃ sũma auctoritate: reliquos antecellũt. Erãt ꝑfecto multi (ut ipſe arbitror): quos decebat potius tãtę rei maieſtas: & huius grauiſſimi muneris ãplitudo. A te uero tãdẽ, qd obtrudi nemini poſſitur ad me. Vereor nimiũ & qdẽ plurimũ uereor: ne qs me uel arrogantẽ nimis:

uł forſan īeptū iudicet:q minime oīum pſtans īgenio: & ab omni pene dicēdi copia/ac re℞ doctrina
pr̄ſus abhorrēs/tā breui tp̄ris curriculo/terq quaterq illuſtris loci huius auctoritatē fueris repetet
auſus. Illud mihi cōpertū erat patres āpliſſimi: de īgenio/ac doctrina audaciā periculū facet. Nō me
latebat exigui īgenii ībecillitas: nouerā ipſe me: quod & uox ſapientis. Et Delphicę iubent litterę. Ve
ſtrā dignitatē: & meā ſimul īperitiā alo repetebā: nequaq̄ neſcius iuſtū/ac par eē: ut aliquādo & alio℞
ſe pferrent īgenia: & illi in aciē deſcēderet: q & ſubſtinere graue onus poſſint: & magnis uiribus fre
ti fortiter dimicare nō dubitēt. Verūtamē coegerunt me & ad repetēdā hanc dicēdi prouinciā inui/
tum quodāmodo/ac diutius reluctantē cōpulerunt: quo℞ qd fieri debeat exploraẽ labor: mihi iuſſa
capeſſere fas ē. Quāobrē īparatū me dicere oportet: nō qa id agere melius ſit: Sed qm̄ recuſare dif
ficile. Dicā igiẽ iuſſus uobis: & quę īuatis multa℞ rerum tēpeſtatibus repentina quędā ſugeſſerit cō
mentatio/maiora forſan expectantibus uobis īpolita: nec ſatis exculta ōrone pcurrā/breuius īn atq
īcōcinnius: q̄ res tanta dici debeat. Itaq Pphiloſophiæ ipſius quod ē rei oīum pclariſſimę/p uetere
huiuſce ciuitatis cōſuetudine: hodie nobis īſtituiẽ laudatio. Hāc finire certū ē: hāc partiri decretū: &
nōnullis proſeq laudibus: qbus partibus abſolutis: totius nſę orationis terminabiẽ modus. Eſt igiẽ
philoſophię īprimis ſacrū: atq Auguſtū nomen: res ipſa tū grauis/ac ſplendida: tū frugifera maxi/
me: & hominū generi ſalutaris. Quid eſt. n. philoſophia aliud/q̄ amor: q̄ ſtudiū ſapientiæ? Quid de/
inde ſapientia q̄ eximia: & excellens quędā/atq āmirabilis uirtus: quæ uirtutū oīū comitatū/ac ſo/
cietatē cōplexa eſt? Quod ſi rationē ipſam quęrimus: pclare Gręci tradidere: a qbus omne initio ſtu
diorū genus: & īgenuæ diſciplinæ fluxerunt. His nanq uerbis huius pclari/uel iuenn/uel muneris
ſplendorē/uimq demōſtrant. φιλοσοφια ἐστιν γνῶσις θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Et iterū
φιλοσοφία ὁμοίωσις ἐστιν θεῷ. Rurſum uero. φιλοσοφία ἐστὶ τέχνη τεχνῶν: καὶ ἐπιστήμη
ἐπιστημῶν: ἡ γὰρ φιλοσοφία ἀρχή ἐστι πάσης τέχνης. διὰ ταύτης γὰρ πᾶσα τέχνη εὑρῆται: καὶ
ἑ πᾶσα ἐπιστήμη. Tria pro Gręcorū uera ſentētia de philoſophia produnẽ. Quorū primū diffuſam
uim eius patefacit: alter℞ ſplēdidiſſimū demonſtrat effectū: tertium Philoſophiæ oſtendit pſtantiam:
ac decus illuſtrat. Oīa nanq Philoſophia/& diuina & humana cōplectitur: atq eorū omniū inueſti
gat altiſſimas rationes: & cauſas diligenter inqrit. Per hanc: uerā illam Dei imaginē/ac ſimilitudinē
expreſſas: atq inſignē reddimus: & ad diuinā ſublimitatem philoſophia duce/accedit proprius hu/
mana conditio. Fons eſt aūt uberrimus qdam: atq inexhauſtus: ex quo uarii/ac pene īnumerabiles
multipliciū bonorū riuuli manant: omniū laudata℞ mater artiū/ac liberaliū diſciplinarum procrea
trix: a qua oīs & ſcientię puēſtigatio. & diſſerendi profecta ratio eſt. Quod ſi uolumus/tam ingentis
corporis mēbra pſpicere: primū ſe offert nobis Grāmaticæ artis erudino: quæ ī duas partes ſcindiẽ:
recte loquēdi ſcientiā: cū qua ſcribendi ratio iungitur: & Poeta℞ enarrationē: quam pręcedit emen
data lectio: quę & pp metrorū modulos: & rythmorū cōſonantiā: muſicam quoq diſciplinam an/
nectit/ac multa℞ artiū aſciſcit peritiam. Hęc neceſſaria pueris eſt: quod Fabius Quintilianus oſtēdit:
iucunda ſenibus: dulcis ſecretorū comes: & quæ uel ſola omni ſtudiorū genere/plus habet operis: q̄
oſtentationis. Seqtur Dialectica: quę docet rē uniuerſam tribuere in partes: latentē explicare definiē
do: obſcurā explanare interpretando: ambiguā primū uidere: deinde diſtinguere: poſtremo habere
regulā: qua/uera & falſa iudicanẽ: & quæ qbus propoſitis: queq nō ſint cōſequentia. Ars oīum ar/
tiū pcipua quaſi lux quędā eo℞ quæ ab aliis confuſe: aut reſpondēẽ: aut aguntẽ. Seqtur poetica diſci
plina/quæ uel cōciliat auribus uoluptatē/uel ad quandā uirtutū ſpeciē/mentē/atq animum legentis
hortaẽ: cuius id maxime propriū eſt: ut q̄ uere geſta ſunt ī alias ſpecies obliqs figurationibus: cū de/
core aliquo cōuerſa traducat: & decora quadā (ut ita dixerim)actione ad uirtutis amorem cupidita
tēq pelliciat. Sequnẽ Mathematicæ; qbus nihil quondā fuit apud Gręcos illuſtrius. Quarum Arith
metrica quodāmō reliqua℞ mater numeros contēplatur. Geometrica/dimēſiones: formas/ac figu
ras. Aſtronomia ſyderū rationē atq aſtro℞ motus: Muſica neruo℞ uocūq cantus: q̄ primū mundi
concentū efficit: humanæ fabricæ armoniā cōponit: mox ad neruo℞: & uocus tranſlata modulos:
magnū cū ſapientia/& diuina℞ re℞ cognitione uideẽ habere cōmertiū: quā cū litteris gymnaſtica
figuratiōe plærīq olim apud Gręcos diſcebāt iuuenes ſeqtur domina re℞ eloquētia/res pclara: atq
diuina: q̄ ut Lucilius ſtoicus uere iugt: primū efficit: ut ea: q̄ ignoramus diſcere: & ea q̄ ſcimus: alios
docere poſſimus. Deinde hac cohortamur/hac perſuademus/hac cōſolamur afflictos/hac deduci/
mus oterritos a timore/hac geſtiētes cōprimimus/hac cupiditates iracūdiaſq reſtinguimus. Hęc noſ
Iuris legū urbiū ſocietate deuinxit/hæc a uita imani/& fera ſegregauit: cuius officiū ē: teneẽ hominū
cætus: mētes allicere: uolūtates īpellere quo uelit/unde uelit abducere. Populi motus: iudicū religio
nes: Senatus grauitatē cōuertere. Opem ferre ſupplicibus: excitare afflictos: dare ſalutē: liberare pe
riculis/retinere hoīes ī ciuitate. Itaq bene ſūmus phūs ad Alexādrū ſcribit: quēadmodū Impator ſui
ē ſeruator exercitus: ita & eloquētia/q̄ ſapiēnę cōiūcta ſit/humāę ē uitę gubernatrix. Seqtur medēdi
ars ob pcipuā eius utilitatē deo℞ iuentioni: & muneri cōſecrata/q̄ ut agricultura ſanis corporibus
alimēta/ſic ſanitatē egris/& bonā ualitudinē polliceẽ/cuius tāta uis ē: ut non mō ſoſpitatē tueri: mor
bos pellere/curare lāguores poſſe/ſz ēt mortuos hoīes: nōnūq̄ ab extrema clade/& ab īteritu quodā
mō reuocare uideaẽ. Et illa ī tres ptes diuiſa ē: unā q̄ uictu: alteram/q̄ medicamētis/tertiā q̄ manu me

deſ/& opa: quã Greci χειρουργίαν uocãt. Seqƺ Phyſica cõtẽplatio/q̃ pueſtigat mobile corpus: qua
moueƺ/& qeſcit: naturaliũ cõpoſitoꝝ: rimaƺ elementa: cauſaꝝ genera inqrit. trãſmutationis formã
edocet: ortũ reꝝ atq̧ interitũ oſtendit. & eoꝝ uarietatẽ: q̃ oriunƺ/& occidunt: ſimplicia uero corpora
& mixta: pfecta atq̧ ipfecta/aĩata/atq̧ in aĩa differẽs ad nobiliſſimã uſq̧ intellectiuã hominis formã
ſpeculando ꝓgrediƺ. Seqtur Metaphyſica ſcientia: q̃ q̄q̄ uerſaƺ circa ens/inquantũ eiuſmodi/eiuſq̧
ꝓprietates: ṕcipue tñ primã cauſam exqrit/& illã habet ultimã ĩtentioneȝ: quod Auicena ꝓdidit: ut
cognoſcat gubernationẽ altiſſimi Dei/ſpirituales Angelos: atq̧ illoruȝ ſacros ordines/deniq̧ abſtra
ctæ ĩtelligentiæ/quo pacto habeant ſeſe ad circos cæleſtes: & globos. Seqtur Ciuilis iuris ſanctio: &
legũ prudẽtia: q̃ a Philoſophiæ ĩtimis fontibus ꝓfecta. Iubet honeſta: ꝓhibet cõtraria: cuius ſumma
ui: atq̧ auctoritate (ut apud Ciceronẽ ait Craſſus) uerus/iuſtus/honeſtus labor/honoribus/ṕmiis:
ſplendore decoraƺ: uitia hoĩuȝ/ac fraudes/dãnis ignominiis/uinclis/uerberibus/exiliis/morte mul
ctãnƺ/Hæc boni: & æq cognitionẽ ꝓfiteƺ: Iuſtitiã colit: æquum ſeparat ab iniquo: licitũ ab illicito di
ſcernit/ad ꝓbitatẽ uero hoĩes/tũ metu pœnaꝝ/tũ ṕmiorũ quoq̧ exortatione deducit: quod ẽ Vlpia
no teſte/uerã nõ ſimulatã Philoſophiã affectare. Sequiƺ Moralis ſapientia: quã primus ĩuexit Socra
tes. Hanc. n. ille uir magnus deuocauit e cælo: & in urbibus collocauit/& ĩ domos ĩtroduxit/& coe/
git primus de rebus bonis/& malis q̃rere. Hanc laudat magnus Orator: & affaƺ his uerbis. O uitæ
philoſophia dux/o uirtutũ indagatrix expultrixq̧ uitioꝝ: qd nõ mõ nos: ſed oĩo hoĩuȝ uita ſine te eẽ
potuiſſet! Tu urbeſ pepeniſti: tu diſſipatos hoĩes ĩ ſocietatẽ uitę cõuocaſti: tu eos ĩterſe primo domici
liis: deinde cõiugiis/tu litteraꝝ/& uocũ cõmunione cõiunxiſti/tu magiſtra morũ & diſciplinę fuiſti.
Eſt ãt unus dies bene/& ex preceptis tuis actus peccanti ĩmortalitati anteponendus: Seqtur Reipubli
cę gubernatio: quę & ipſa Philoſophię laudatiſſima pars eſt. Itaq̧ laudat Plinius Euphratẽ Philoſo/
phũ Syriũ: q affirmare cõſueuerit eam eẽ philoſophię ẽt pulcherrimã partẽ/agere negociũ publicuȝ:
& q̃ Philoſophi docent: ad uſuȝ/atq̧ actionẽ accõmodare. M. Tullii uero ſententia a Lactãtio com/
probatur: q ciuiles uiros/q Rẽpublicã gubernent/q urbes/aut nouas cõſtituãt: aut conſtitutas æqta
te tueanƺ: Philoſophię doctoribus antepoſuerit. Sequnƺ Pontificia iura: & Canonica inſtituta: quæ
ſacroꝝ ritũ cõſtituũt: templorũ cęrimonias cõponunt: Chriſtianæ religionis pietatẽ erudiunt: Sacer
dotũ mores cõformant: ut ſobrie: & iuſte: & pie uiuentes: nõ minus exẽplo: q̃ uerbo/reliquos homi
nes/ad uerũ dei cultũ cõpellant: & ad rectũ dirigant ꝓbitatis iter. Quid tandẽ ſacratiſſimã referã di
uini eloquii ſapientiã! Hęc ſublime tradit: atq̧ ĩeffabile myſteriũ trinitatis: ãmirabilia dei opa cõmen
dat: diuinę incarnationis ꝓdit incõpręhẽſibile ſacramentũ: ſalutis uiã mõſtrat: rectum beatitudinis
iter oſtendit. Huius amore: & guſtu ſuauiſſimo/diuinus Vates pellectus ait. Quã dulcia faucibus
meis eloqa tua: ſup mel ori meo. Hęc una illa docet interris: quoꝝ nobis ſcientia ꝑſeueret in cœlo:
In hac uelut Dux qdã ṕcellit Moyſes: cuius Geneſis mundi creaturã & humani generis primordia
manifeſtat. Exodus decẽ plagas/ac diuina ṕcepta: Leuiticus ſacrorũ uarietatẽ: Numeri multarum re
rũ ſacramenta: Deuteronomiũ Euangelicæ legis pręfigurationẽ. Extãt iudicũ monumẽta: Regum
hiſtoriæ/Machabeorũ geſta: ſanctarũ rerũ ſcriptores/Ioſue/Ezras/Neemias/Tobias: Iudith/Heſter:
Iob/Dauid inclytus Vates: Sapientiſſimus Salomon. Accedit ṕclara Prophetarũ cohors: Eſaias/Ie
remias/Baruch/Ezechiel/Daniel/Oſee/Ioel/Amos/Abdias/Ionas/Micheas/Naũ/Abbacuch/Sopho
nias/Aggeus/Zacharias/Malachias/Pręterea ſancta quattuor animalia: q̃ Prophetarũ oracula mu
lto ante ṕdixerãt: Mathęus/Marcus/Lucas/Ioãnes is q quiȝ ſupra pectus Domini in cœna recubuit:
altiſſimorũ: & cæleſtiũ arcanorũ factus eſt cõſcius. Cũq̧ his Simon Petrus/Iacobus: Iudas: Poſtre/
mo præco ueritatis & doctor gentiũ Paulus Apoſtolus: q cũ Romanos/Corinthios/Galatas/Ephe
ſios/Philippenſes/Coloſſenſes/Theſſalonicenſes/Timotheũ/Titũ. Philemonẽ/Hebręos inſtruxit
totius mundi gentes/ac nationes inſtituit Romanos reꝝ dños: Græcos humanę ſapiẽtię principes:
Hebręos diuinę legis auctores. Hanc uero diuinã ſapientiã/cũ primis Hieronymus ꝓdidit: enuclea
uit Auguſtinus. confirmauit Ambroſius: Gregorius illuſtrauit: nuꝰ uero quaſi obſoleſcentẽ renoua
uit Bernardinus Senenſis noſtrę totius ſplendor/ac decus ætatis. O præclarã: atq̧ ĩmenſam philoſo/
phię laudẽ quę ſuo cõplexu tam multa: tãq̧ pręſtabilia cõtinet ornamenta. O ſingularẽ atq̧ inenar/
rabilẽ diuini muneris amplitudinem: per quã humana eluceſcit ṕſtantia. O fœlicẽ/ac ꝓbeatã homi
num ſortem: quæ tantæ lucis claritatem: ac ſplendorem exceperit. Conſyderate quęſo uiri pręſtantiſ
ſimi: ac diligenter ĩſpicite ãpliſſimã philoſophię gloriã: ſummũ decus: multiplicẽ fructũ: uoluptateȝ
incredibilẽ: ṕcipuas/atq̧ ĩnumerabiles laudes. Hanc capeſſite iuuenes: hanc diligite ſenes: ſi iuuẽtu
tẽ agit: ſenectutẽ oblectat: omni ętati cõuenit: utrãq̧ fortunã iuuat. Vos ãt potentes domini/ac præ
cellentiſſimi Magiſtratus: q huic pręeſtis florentiſſimæ reipublicæ: cõſeruate hoc pręcipuũ bonũ: au
gete illud indies: exercete foris qdẽ fortitudinẽ: q ſumma ꝓuidentia magnũ/ac muniſſimũ conſta
tis exercitũ/ad ꝓpulſandas ĩproborũ hoſtiũ iniurias: & ſtultã libidinẽ cohercendã. Domi cuſtodite
prudentiã: quã copioſe: & abunde philoſophia ſuppeditat: & beatas facit reſpublicas. Vos alloquiƺ
magnus Cõcionator: diligite ſapientã: ut regnetis ĩperpetuũ: diligite lumen ſapientię oẽs q pręeſtis
populis. Vos affaƺ diuinus Vates: Intelligite/erudimini/qui iudicatis terrã: & apprehendite diſcipli
nã. Melior eſt nanq̧ ſapientia: q̃ uires. Foris arma: cõſiliũ domi ueſtræ Reipublicæ ſempiternam: &

immortalem gloriā cōparabit: pace/ & tranqllitate fruemini ꝑpetuę firmitatis: quæ oīa ille fortunet clementiſſimus celorū Princeps: qui oēm mundū regit: & mirabili ꝓuidentia cuncta gubernat: ut florentibus philoſophiæ ſtudiis ſit illa ueſtra Ciuitas: Imperiū Oceano: famā/ quæ terminet aſtris. Ad decus illius: & gloriā: q trinus: & unus æternis ſæculis regnat. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi oratio Septima de laudibus Philoſophiæ.

IAmpridem/ Magnifici: & excelſi Dñi/ ac ſapientes uiri a ueſtris ſtudiis factus alienior: ruſticabar plane libens: nō ruſtico ītentus opi: quod tñ ne magni qdē interdū aſpnant̄ uiri: ſed cogitationibus meis deditus: & nō indignis litterarꝫ ꝓfeſſore oblectamentis. Repente accerſitus parui & ad hanc paleſtrā uocatus: quā frequenter tyro primū mox ueteranus luſi: quotiens nemo (ut opinor) alius (nā octaua hęc mihi (nihil fallor) de philoſophiæ laudibus habet̄ oro) ēt nunc emeritus luctari rurſum ītuitus: quā uolentibus uobis reluctari malui: q̄ dicturus ſum ſtatuens: nō tā lōga orone: q uendicationis atq; oſtentationis ſit & calentis ætatis: q̄ cōpendiario quodā ſermone potius explicanda: q ſenili exercitationi cōgruat: & iam ingraueſcentis ætatis: tranqllitati potius: q̄ delidiæ/ Veritas nobis ꝓpoſita ē celebres Magiſtratus/ ac ſapientes uiri: ad īueſtigandā atq; exqrendā ueritatē nan ſumus: ad rerꝫ ueritatē adipiſcendā: natura hominū capiunt̄ īgenia. Hinc illud Ariſtotelis sūmi philoſophi ī diuinæ philoſophię libris. Oēs homines natura ſcire deſiderāt. Sed qdnā ſcientia aliud: q̄ cognitiones atq; adeptionē ueritatis ſpectat? Nā ut acutiſſimus Peripateticus: & oīus ſolertiſſimus tradit Auerroys: cōprahenſio ueritatis: multis qdē ī rebus nequaq̄ īpoſſibilis eſt: quod nihil ocioſum ī natura exiſtimari cōueniat: cōſtat nos āt ad ꝑcipiendā ueritatē naturali quodā ferri deſiderio. Mentibus nřis īgenita eſt/ ac naturalis uidendi ueri īſerta cupiditas. Quāobrē. M. Tullio: quē ſummū Oratorē: quē ueteris/ Iuris Pōtificii/ ac Ciuilis cōſultū: quē p̄clarū/ atq; illuſtrē philoſophū fuiſſe cōſtat: & oīs diſciplinę participē: teſte utimur nō inuiti. Eius eſt. n. illa ſentētia: hominis naturæ & rationis ꝓpriam eſſe ueri īueſtigationē: atq; notitiā ut cū ſimus neceſſariis negociis/ curiſ. ꝑ uacui/ tū auęamus aliqd uidere: audire/ diſcere/ quod acerrimā ſenſuū oīum ſint oculorꝫ: atq; auriū: & ad ſcientiā ſuppeditandā cæteris accōmodatiores. Hinc diſciplina eſt: & rerꝫ tū occultarꝫ/ tū ādmirabiliū cognitio/ ad bene/ beateq; uiuendū (ut ſapientes arbitrant̄) maxime neceſſaria. Bene ille ipſe ꝓbatiſſimus auctor: oēs inqt trahimur ingenio uidelicet & natura: oēs ducimur uoluntate: ac ſtudio: ad cognitionis: & ſcientiæ cupiditatē: in qua excellere pulchrū putamus: ut ſit cognitio principiorꝫ/ cauſarꝫ/ elementorū: ſcientia uero rerꝫ potius: q̄ ꝑ cauſas: ac demōſtrationē īnoteſcunt. Ac ſcite porro ſubiicit̄: Labi/ errare: neſcire/ decipi: & malū: & turpe ducimus. Labunt̄ n. q a recto ueritatis: & uirtutis calle deflectunt: q plerūq; ꝑ inſcitiā ferunt̄ i p̄ceps. Errant: q regiæ ignari uiæ incerti animi/ nullo ꝓpoſito fine uagant̄. Neſciunt: quos ipſa ſimpliciter ueritas latet: & rudes ſunt: atq; ignari rerꝫ oīus. Decipiunt̄ uero: q temere falſa ꝓ ueris āplectunt̄. O ādmirabilē/ ac p̄clarā ſapientiā: q̄ indagatrix ueritatis: ſola medet̄ his malis. Eſt. n. ſapiētiæ munus oībus in rebus īueſtigare ueritatē. Eſt āt ueritas: ſi finire uolumus: atq; Anſelmo credimus: rectitudo quędā: q̄ ſola mente ꝑcipit̄. Si cū Seuerino Boetio ſentimus: rerꝫ ad intellectū adęquatio: ut Philoſophi oēs una uoce fatent̄: ſuū ītellectiuę partis obiectū: humanarꝫ certe lux mentiū: dulce aīorū pabulū: beatitudinis auctor: ueræ fœlicitatis effectrix. Quę di pulſis ignorātię tenebris: oīa ſplēdidiſſima luce/ ac fulgore cōplet. Iure igit̄ philoſophiā Ariſtoteles laudauit: quod eā ſcientiā ueritatis eſſe arbitraret̄. Iure cōtēplatiuā antepoſuit: cuius finē/ ueritatē eſſe putaret. Bene/ & eleganter/ ut plęraq; oīa Lactantius Firmianus. Nullus ſuauior aīo cibus eſt: q̄ cognitio ueritatis: huius tanta: tāq; ādmirāda uis eſt: ut oīpotens rerꝫ oīuꝫ princeps: & idē creator generis humani: atq; redēptor: ad hoc natus ſit: atq; ī mundū uenerit: quo ꝑhiberet teſtimoniū ueritati. Ac ꝓinde oēs: q ex ueritate ſunt: audiunt uocē eius. Merito igit̄/ ac iure oēs laudandę ſunt ingenuę diſciplinę: q̄ ſiue a Gręcis: ſiue a Chaldeis: Phœnicibus/ Thebæis: ſeu deniq; qbuſuis gentibus ꝑfectæ: nos optimæ comites: uel duces potius ad ueritatis fontē uſq; deducūt. Ad ueritatē ducit prima. ac diuina philoſophia: quam θεολογίαμ uocant Gręci: q̄ deū trinū & unū: qd eſt trinitatē ꝑſonarꝫ: ſubſtantiā unā: beatificū obiectū: diuinas eſſentiā: diuinas emāationes diuina attributa: mundi creationē: īcarnationis myſteria: ſacramētorꝫ inſtitutionē cōtēplat̄: & docet. Ad ueritatē ducūt ſacra/ & Pōtificia iura: q̄ ſacros ritus: ſolēnes cerimonias: cultū pietatis īſtituūt. Ad ueritatē ducit Phyſica: & naturalis ſcientia: q̄ circa ſenſibilia corpora: mobilia entia: & rerꝫ ortū īteri: ūq; uerſat̄. Ad ueritatē ducit Mathematica ī primo gradu certitudinis collocata: q̄ numeros ſpeculat̄: q̄ magnitudinē dimetit̄: q̄ uocis/ & cantus īterualla diſtinguit: quę ſyderꝫ rationē: & aſtrorꝫ motus obſeruat: Ad ueritatē ducit Logica: q̄ diſſerēdi uia ē: q̄ diffiniendo/ diuidēdo/ cōponendo/ argumētando: uerꝫ/ falſumq; diiudicat. Ad ueritatē ducit Ethica: q̄ moreſ & uitę īſtituta cōplectit̄. Oeconomica: q̄ familias regit: Politica/ q̄ populis moderat̄. Ad ueritatē ducit Homothetica: q̄ leges ponit: bonis ꝑmia: ſupplicia īprobis ſtatuit. Ad ueritatē ducit rerꝫ domina. Eloquentia: q̄ legibus cōſtituta/ ſplēdore oronis hoium cōciliis ꝑſuadet. Ad ueritatē ducit Hiſtoria: q̄ p̄clara geſta īmortalitati cōmendat/ ac multa docet exēplo: Ad ueritatem ducit Medicinæ ratio ad tuendā ſalutē: ad ꝑniciē uitandā diuinitus cōceſſa mortalibus. Ad ueritatē ducit: uel Poetica/ q̄ uera in alias ſpecies obliqs figurationibus cū decore aliquo cōuerſa traducit. Oēs demuꝫ liberales artes:

atq; ingenuę diſciplinæ: ad calcẽ ueritatis ĩcendũt. Cœtera lubrica/fluxa/momẽtanea/ſunt/externa & corporis: quæ putantur bona. Bonum: forma: breue eſt: & quod recte Tragicus noſter ait. Raris forma uiris/ſecula proſpice ĩpunita fuit. Bona ualitudo facile morbo delet̃: ætate labefactat̃ & ſenio Vires robuſta q̃dẽ indicãt corpora: at plerũq; rudes/atq; ĩperitos aĩos. Sed & his Tauri: & Elephantes hoĩbus antecællũt. Quid: q̃d ſæpe cladẽ Inferũt? Extat Milo Crotoniata teſtis: q miſerabiliter colliſus/ac uinctus iterĩit. Velocitas & ipſa: parui momenti ẽ. Ac pniciores ſunt nobis Cuniculi & Capreæ/timidũ/fugax/abiectũ animal. Voluptas ſordida: & oſcœna res eſt/ac belluarũ maxime ꝓpria uel ipſa potius ſeua/& ĩmanis bellua (& ut Diogenes Synopeus ait) ĩ expugnabilis bellua: hoĩum eos tigens/quorũ deus/uenter eſt/quos ſanna Lucilii mordet: dicentis/Viuite lurcones/comeſſones uiuite uentris. Diuitiæ/an nõ bonũ ſint/neſcio/miniſtrę certe ſunt uoluptatis/ut dicit Iſocrates/fomẽta malorũ: radix ſceleris. Quid nõ mortalia pectora cogit. Auri ſacra fames? Auro pulſa fides: auro uenalia iura. Aurũ lex ſeq̃t̃ mos ſine lege pudor. Indoluit recte Propertius. Quin ẽt multi ob diuitias pierũt. Nobilitas generis: cur t̃ã pendit̃? Qui genus iactat ſuũ: aliena laudat/ac certe miſerũ eſt aliorũ icũbere famæ. Qui ſi altius repetere uoluerimus: uere dicit̃/omne hoĩuſ genus ĩterris: ſimili ſurgit abortu. Fallax res gloria eſt/ac ꝓrſus inanis: & q̃ſi uentus q̃dã: & ũbra leuis. Opes/honores/ipſa/dignitates/q̃ plurimos fallũt: leui ictu fortunę pereũt. Facile mõ huc/mõ illuc trãſferunt̃ & q̃d turpe dictu eſt: ĩ ĩpitos ſępe/ingloriõs/abiectiſſimos hoĩes cadunt. Cõuertamus nos igit̃ ad animi bona: q̃ uera bona ſunt: atq; expetẽda: q̃ & nos quoq; bonos faciũt. Qualia ſunt bonarũ artiũ ſtudia: & laudata hęc aiorũ curricula. Hęc firma & ſtabilia ſunt/hęc ꝑpetuo durãt/hęc hoĩes ſeparãt a natura ferarũ. Hęc pficiunt aĩos. Hęc nos beatos reddunt/hęc omni ætati cõueniũt. Hęc utrãq; fortunã iuuãt. Hęc mores cõformãt: hęc mõſtrãt bona: q̃ ſeq mala/quę cõtra uitare debeamus. Hęc domos regũt/& familias gubernant. Hęc reſpublicas: hęc principatus: hęc regna tuent̃: ut benedixerit Plato beatas Reſpublicaſ: in q̃bus aut Philoſophi regnant: aut Reges philoſophant̃. Amplexamini igitur hęc ſtudia: & ĩ ea incũbite cunctis uiribus. ſi ſapiẽtes/ſi beati eſſe uultis: & cõpotes ueritatis. Verſet̃ in pectore Gręcorũ ꝓuerbiũ illud ἄνθρωπος ἀγράμματος ἐστὶν ὡς τὸ ξύλον ἄκαρπον. Homo illiteratus lignũ ĩfructuoſũ eſt ĩfelix arbos. Indoctus homo: uix homo ẽ: trũco potius ſimillimus Hermæ. Amplexamini inq̃ bonarũ artiũ ſtudia/atq; ĩgenuas diſciplinas: dum molliora ingenia ſunt: & animi ad formãdũ faciles. Memẽtote Gręcorũ item ꝓuerbium ἠθιοπεὺς ὁ γέρων γράμματα ὤν μανθάνει Ethiops ſenex litteras nõ adiſcit. De pceptis/de ĩſtitutis uitę/de moribus/de litteris/de doctrina uerũ eſt. Vos ãt excellentiſſimi Magiſtratus fauete q̃ſo doctis uiris: fouete ſtudiorũ gymnaſia: habete ĩ p̃tio eos: q ſimul eruditi: & boni ſunt uiri. Preſto ſit nobis eorũ cõſiliũ: q uere ſapiũt. Quod ſi feceritis/q̃cãdmodũ ſemp cõſueuiſtis: pacatã/tranq̃llã/glorioſam/beatã habebitis hãc rẽpublicã: nec bene fundatũ Impiũ/malus hoſtis audebit inuadere: quod ſi inuaſerit: iuſtas pœnas luet. Teſtis ſit nobis Karolus Mõtonarius: cõmunis hoſtis: & temerator pacis. Dixi.

❡ Auguſtini Dathi ĩuectiua oĩo ordine viii. in ciuẽ Vrbinatẽ delirũ: & nebulonẽ ſenem: ad Antonium Comitem.

CVm nup uir clariſſime: itercõfabulandũ idq; in magna ẽt eruditorũ hoĩum corona: in regię dignitatis queq; principis foret: ſermonẽ ĩcidiſſemus: tũ bonus uir q̃ſpiã credo explicaturus principis laudes dedecet tandeſ: inq̃t: ſiue regẽ/ſiue principẽ: in rerũ ſtudio & cõtẽplatione uerſari. Nã a gere opportet ſep uirũ eiuſmodi. Quod ſi q̃n a rerũ gubernatione ceſſauerit: pter ſuã fecerit dignitatẽ. Atq; eiuſmodi portẽta uerborũ/multa ineã ſentẽtiã effudit potius: q̃ dixit: ut cũ antehac uirũ ſapiẽtẽ exiſtimaruĩ ĩprimis: mox ſtatuerim illũ: cuſ cœterarũ laudũ rudẽ quẽdã/atq; ignarũ: tũ ſapientię oĩs/atq; humanitatis exptẽ. Quiſnaſ obſecro adeo demẽs: q̃s tã excors: q̃s tã rõnis/ac mẽtis iops: cui tã ſtulta/tã inanis/tãq; ẽt pnitioſa ſentẽtia in mẽtẽ uenerit? Vbinã didicit illa uir bonus? In philoſophorũ ne ſchola/an ĩ Socraticorũ ludo: Platonicorũue Gymnaſiis/tã fabuloſa/ul' ꝓdigioſa potius oſtẽta/uel audiuit/ul' nouit? Quodnã ẽ id ſentẽtiæ dedecus? Sẽtentiæ ne: an amẽtię dixerim. Neq; q̃n doleã: q̃n iraſcar: cũ in tã celebri urbe: tã florenti ciuitate: queq; ab eo Principe gubernat̃ & regit̃: q & humanitatis: & Iuſtitię laudibus multos antecellat: ſint q tã temere/tã cõfidenter: in tã uanis: tãq; manifeſtis uerſent̃ erroribus: q̃q; ea ſentire ac ꝓferre nõ dubitent: q̃ dictu q̃dẽ turpia: fœdiſſima ꝓbatu ſunt. Miror/& q̃dẽ miror plurimũ: q ea nõ mõ dicere: ſed uel cogitare potuerit is: quẽ & uirũ eẽ: & ſenẽ cõſtat. O ſenẽ delirũ q̃ſq̃s es. Quid referã: q̃ta ſiccũ iecur ardeat ira: cũ ii in tantã errorũ labẽ: inq; ſordidã/ac lutulentã q̃dam ſententiæ prauitatẽ inciderint: q leuare cæteros erroribus: q grauia/q utilia/q uera. q honeſta tradere cœteris hoĩbus/ac p̃cipere debeant? Quis tã patiens q̃s tã ferreus/q̃n iraſcat̃/q̃n excandeſcat/q̃n mœrore prematur? Qui eſt ætati grauiſſimæ: q̃ aptũ ſenis auctoritati: minores natu ab eruditionis laude. i. ab humanitate/ac uirtute deterrere? O hoĩem dignũ: q in Athenienſiũ: Lacedęmoniorũue Republica naſceret̃. O q̃ p̃clarã: q̃q; egregiã ꝓtulit ſententiã delirus ſenex: nõ decet: ingens: principis dignitatẽ ſtudiũ litterarũ? At nos decere putamus: q nõ minus fortaſſe ſapimus. An nõ decet principis dignitatẽ litterarũ ſtudiũ? Stomachari eq̃dẽ tũ ego: & dolore plurimũ cœpi: nec tũ in tanta uel uirorum fre

quentia/uel loci auctoritate/uerborũ ullũ facere auſus ſum:ne qd cõmmelioſe:ne qd ĩpudenter di/
cerẽ:magna/& indignatiõe:& ira pcitus. Hĩc uero & ſi dixerim qcq̃ fortaſſe moleſti:incõſulto tñ ef
fundã nihil. Neq̧.n.ex lenonũ/aut baiulorũ ſenſu:ſed ex eruditoꝝ:atq̧ ſapientũ hoĩuꝫ mente: nſa
depromeť oſo. At dixerit qſpiã:qd eos obiurgas: qd iis maledicis: q te pfecto ætate ſupant: ſed &
ingenio fortaſſis/ac ſapiẽtia pſtant. Abſit/ut eos arguã:q ut ſenes ſunt:ita ẽt cõſilio/& ſapientia prę
diti. Veꝝ in eiuſmodi nebulones:q nõ tã ętate:q̃ mente cõfecti ſunt:q inanes/ac pueriles effuderũt
nugas:ſenũ & auctoritatẽ/& officiũ uendicauerim. Nõ decet:inqt:pricipẽ delirus ſenex litteras nos
ſe:ſed eaꝝ laboribus philoſophis/atq̧ ocioſis derelictis hoĩbus:in reꝝ ſemp ãminiſtratione uerſari.
Credo heſternã(ut de Iouiniano ait Hieronymus)crapulã ructans tã ſordidã/tã ſpurcam nõ dico
ſententiã:ſed ſenninã uomuit. Nã qd primũ intereſt a liberaliſſimaꝝ artiũ principẽ ſtudio deterrere:
& ad negtiã/atq̧ ĩprobitatẽ ĩpellere? Tã.n.eſt:dicere nõ eẽ principi in reꝝ ſtudio laborandũ:q̃ aſp/
nandã ſapientiã:fugiendã iuſtitiã:animi magnitudinẽ negligendã:cõtẽnendã moderationẽ:uirtu/
tẽ deniq̧ oẽm/ac laudẽ deſpiciẽdã eſſe:& habendã p nihilo. Quæ utiq̧ oĩa/aut nunq̃ habemus:aut
ab eruditis uiris/ac ſapientibus mutuamur. Quorũ plane ſententia hac una ĩ re/paucis explicãda eſt
ſiqs antea nouerit nõ de ĩchoata/ac uulgari quadã:ſed pfecta potius ab ſolutaq̧ uirtute:q̃lis princi
pẽ decet:eſſe diſſerẽdũ. Oẽs etenim hoĩes:quã hoĩes ſunt:ut princeps philoſophoꝝ teſtať Ariſtote/
les:ſuopte ĩgenio ſcire deſyderant:ad ſciẽtiã adipiſcendã trahimur:ac ducimur oẽs. Ex omni ãt rerũ
oĩum numero:nihil eſt:qđ tã deceat hoĩem q̃ inueſtigatio ueri/cuius exqrendi/ſingularis qdã/atq̧
ĩexplebilis ineſt nſis mentibus appetitus:q ſi in aliquo minus apparuerit:liẽ at eũ ſane oblitũ huma
nitatis:turpiũ atq̧ obſcœnaꝝ uoluptatũ blandimenta ſectari:qarũ qſqs titillatione:& dulci quodaꝫ
calore pfundiť:is ſeſe in cœnũ abiicit/in lutũ pſternit:infra pecora ducit:quẽ initio (ſi memoria te
nemus)haud multo demone inferiorẽ natura finxerat. Quod qdẽ.i.& in prõpiu ẽ oĩbus:& nos alio
ĩ loco patefaciemus uberius. Iis igiť:ne digrediamur lõgius:q nũ ſolũ hoĩes ſũt:ueꝝ ẽt reliqs pręſũt
hoĩbus maxime laborandũ eſt/ut rerũ doctrina/& cognitione excelleant. Ita.n.ſupra hoĩem erunt
& principes iudicãdi:ſi qua hoĩes feris/ac belluis pſtant/antecellẽt ipſi cœteris hoĩbus. Quod ſi fue/
rint huius muneris laudiſq̧ exortes:nõ mõ nõ ſupiores exiſtimãdi:ſed & inferiores potius:atq̧ abie
ctiores ducẽdi ſint. Veꝝ ut iã acutius hęc:& ſubtilius pſeq̃mur/oẽs hoĩes:q populis:q gẽtibus:q na
tionibus pfuturi ſunt:ab iis quos in ſuã fidẽ/ac ditionẽ/quouis iure recepint ulla ĩ re uinci ſapienti/
bus uiris/ẽt turpiſſimũ uideri ſolet. At uero/q ignorãtię tenebris cęcati errãt:labunť/neſciunt:ii nõ
ſolũ principes hoĩum nõ ſunt:ſed ne hoĩes qdẽ. Nã ut a nobis ẽt ipſis:ſępe diſputatũ eſt:ĩdoctus ho
mo.i.ſapientię inops/incõpletus qdã eſt/atq̧ ĩpfectus: & ut ẽt recte dicã: interpellatus homo. De/
mũ æq̧ homo eſt:atq̧ Praxitelis:Copę ue:aut Phidię ſimulacrus:nõ tã re homo:q̃ uerbo ſolo:ac no
mine. Recte itaq̧ ſubtilis Auerroys:q nõ eſt:inqt:ſcientię inſtitutus laudibus tã homo eſt:q̃ quẽ ar/
tificis manus finxerit:nullo qppe alio(ut ait Poeta)uincit diſcrimine:q̃ qđ illi marmoreũ caput ẽ:
ſua uiuit imago:ſed hęc ignorat delirus ſenex:q tã abiectã ſortẽ cõſtituit:& regis & pricipis. Triplex
nanq̧ eſt(ut Ariſtoteli placet)uitę genus:ac primũ qdẽ fere actiuũ:qđ ἐν ηθ·χοισ πρακτικον ap
pellat:ocioſum & cõtẽplatiuũ:alteꝝ:qđ dicit θεωρητικον tertiũ uoluptuoſũ: quod qa infimoꝝ eſt
hoĩum:uel belluaꝝ potius:libenter omittimus. Reliquorũ ãt tanta cõiunctio/ac ſocietas eſt:ut ſine al
terius cõmertio/alterũ/aut nullius/aut parui certe momẽti ſit. Siqdẽ actiuũ(ut ẽt Plutarchus aiebat)
Philoſophię exps:ineptiis ſane eſt:& delictis maximis:plurimiſq̧ inuoluiť: ut tollerabilius ſit:nihil
agere:q̃ pperã pter rationẽ:pter philoſophoꝝ iura agere. Atq & cõtẽplatiuũ quoq̧:ſi ab actione ſe
iungiť:ſit prſus inutile:Itaq̧ danda opa eſt:ut habita rõne tẽpoꝝ:partim in rerũ ſtudia noſtrã opaꝫ
partim ĩ rerũ ãminiſtrationẽ cõferamus. Quod cũ facere cœteros hoĩes:ęqũ eſt:tũ Reges/ac prin/
cipes omittere ſine dedecore:& ignominia nõ poſſunt. Eo nãq̧ ſolũ pacto doctrina inſtructi:atq̧ a
philoſophis ĩſtituti picula queq̧ caueť facile queãt. Et nos pariter ita gerẽdis ſi uerſemur ĩ rebus:nõ
ſolũ nobis pfuerimus ipſis:ſed ẽt cœteris. Siqdẽ in ocio a philoſophis pcipienda prius: & tenenda
ſunt:quę uel rerũ publicarũ rectores/uel ciuitatũ/ac populorũ principes:ad ſua tandẽ negocia cõfe
rãt. Ea uero ẽ (ut Euphrates ſyrius affirmabat)Philoſophię pars pulcherrima:ut ab eruditis edocti
negociũ publicuꝫ agamus. Nã ut pbe Iſocrates Nicoclẽ Cypri Regẽ ãmonere uiſus eſt:ſola philoſo
phia/regendi principatus aditũ pbet:uiã demõſtrat. ciuitatẽ ãt reuocat a pnicie: & ad ſalutẽ/dignita
tẽq̧ deducit. Ita phibenť ĩcõmoda/calamitates ppulſantur/ pax diuturna demuꝫ fœlicitas qdã ciui
tatibus/ac pricipatui cõparať. Ex paruis ne plura dicã/res magnę fiunt. Quod ſi q rudes: & ignari
reꝝ ad gubernationẽ ullã/regimenq̧ acceſſerit:ii aridi qdã tenues/ac ieiuni uirtutis/ac ſapientię de/
ſiderio/aut ſe/& populuꝫ pdant/aut principatũ amittãt:neceſſe eſt. Nã ſi qs ſtabilẽ/firmũ/daturũq̧
gerere principatũ/ac Regum uelit:is ſibi philoſophiã uendicet:ad mortale e cęlo deuocatã genus:is
e philoſophoꝝ fontibus/pleniſſimis faucibus hauriat:is ſapientũ pceptis monumẽtiſq̧ lęteť. Sꝫ hęc
fortaſſe moleſta ſint deliro ſeni:q oblocq:qgãniť nõ deſinit. Veꝝ redeo ad ppoſitum. Qui.n.reꝝ co
gnitiõi ãminiſtrãdaꝝ quoq̧ reruꝫ laudẽ adhibuerint:ii pfecto nõ poterunt nõ magni qdẽ: atq̧ ãmi
rabiles:tũ uideri/tũ ẽt iudicari. Hic apud Athenienſes Pericles(ſi Plutarcho credimus)hunc ĩ modũ
ciuilia obiẽs munera ĩcredibilẽ q̃dã adeptus eſt gloriã. Hic Syracuſii Dioniſii Principatus/plurimũ
ſemp habuit & firmitatis:& roboris. Taceo Epaminũdã/q qm negociuꝫ ſemp:cuꝫ ocio iunxit:oĩuꝫ

habitus eſt ſuę ciuitatis/& uirtute: & gloria pſtātiſſimus. Plena exēplorū ſunt oīa. Sȝ reſpōdeat mihi obſecro delirus ſenex/q̄ nā res tā āplū/tā clarū/tā glorioſuȝ/tā magnificū/tā ſublime/ac toto ēt pene orbe diffuſuȝ Romanoꝝ/& cōſtituit/& ſeruauit īperiū! Stultoꝝ credo: reſpoōdebit nebulo/hoīuȝ inſcitia: atq̧ īpitia gubernādi. Quis nā is ē furor! Quę tāta inſania! Quis ī hoīs mētē: tā prauę opiniōis iniecit errorē! p imanis bellua: nōne ſiue Romanoꝝ: ſeu quoduis aliud pclaꝝ Impiū: ſapientia/iuſtitiaq̧ munitū radices ęgit altiſſimas: ppagatū eſt! Atq̧ ubi cōſiliū: & pſidiū defuit ſapientū uirorū eorūq̧: q plurimū ſemp in rerū cognitione: opę: ac tēporis poſuiſſent: cōtinuo res periere oēs! Hęc oportebat dicere hoīem ſenē: potius q̄ Principē a ſtudio reꝝ. i. ſapientia deterrere pnitioſiſſimis uerbis. Quid itē ad ultimos terraꝝ terminos: & ad latiſſimos pene totius orbis fines: uictorem pueꝝ Alexandrū! Nōne ſtipatus Philoſophoꝝ munimētis: ſūmū nactus eſt Regni/ac glorie culmen! Hęc dicere: hęc ſentire uir bonus debet: & ſapiēs. Sed blacterans nebulo olentia uinū uerba pfudit. Veꝝ ad nos eat capularis ſenex: ut ſapienter e nobis diſcat: & beneuiuere. Hui qdnam hoc eſt rei! Nōne mōſtri: atq̧ oſtenti ſimile! Iā. n. ſenectutis inſania iuuentū moderāda. ac regēda ſapientia eſt. Sed delirus ſenex obiiciet ſcio. Naȝ Dionyſius iunior: cui munitiſſimus a patre relictus eſt dominatus: nec Platonis inſtitutis: nec Sophiſtaꝝ: quos multos alebat doctrina reſlantē: potuit uim fortunę repellere: qn a Dione eiectus dominatū oēs amitteret & gloriā. Hoc quoq̧ (ut cōiectari licet) docendus eſt ignatus: & delirus ſenex Pulſus nāq̧ q mō nominatus eſt tyrānide Dionyſius/cū a iocabundo quopiā rogaret: qd tibi philoſophia pfuit! Quid ſapiēs docuit Plato! Scite ille/ac pclare: huiuſcemodi inqt fortunæ uarietatē moderate: & æquo aio ferre. Nūqdnā parū id erat: qđ ex Platone didicerat! Nōne & ipſi quoq̧ deliro ſeni maximū uideat! Sed ſi ſingula uelim ſæcula pcurrere: inueniā pfecto qbuſq̧ in regnis plurimū ſemp litteraꝝ doctrinā ponderis habuiſſe. Quid nſæ referā tempeſtatis: & memoriæ clariſſimos Principes! Quid Eſtenſem Leonellū cōmemorē. Mōtis feretreū: noſtrꝝ Oddātoniū: qd eius fratrē Federigū: qd numerē generoſiſſ Alphōſum Regē: qd magnanimū Cęſarē quēdā Philippū Mariā Anglū: qd alios itē multos: q ſtudio/ac doctrina reꝝ ſemp delectati noſſe in dies ſapere/ac ſcire laborāt: Didicere utiq̧ Heſiodum illud

οῦτοσ μὲν πανάριςοσ ὃσ ἀυτὸσ πάντα νοήσει:	O primus ille qdē: qui p ſe oīa noſcens:
φρασάμενοσ τά κεπειτα καὶ ἐσ τέλοσ ἦσιν ἀμείνω	Pręceptor ſuus ipſe ſibi meliora pegit.
ἐσθλὸσ δ᾽ αὖ κακεῖνοσ ὃσ εὖ ειπουτί πιθῆται	Ille bonus/rurſuȝ: monitus q recta ſequeť.
ὃσ δὲ και μὴ ἑαυτὸσ νοέῃ: μήτ᾽ ἄλλου ἀκουων	Qui nō Ipſe uidit: neq̧ credit recta monētī
ἐν θυμῷ βάλληται ὃ δ᾽ αὖτε ἀχρήιοσ:	Hic nulla in parte uulis.

Quod latine interpretatur

Imprimis āt Mōtis feretreus princeps Federicus: & illud totius Italię decus Philippus Maria Anglus magnos pter cæteros mereť honores: quoꝝ alter litteraꝝ ſtudiū ab initio cōplexus ætatis: nequaq̄ in maxima principatus cura: inq̧ turbulentiſſimis occupationū tēpeſtatibus: audire e nobis aliquid īntermittit: ſed ne remittit qdē. Alter uero nō cōtētus his uſitationibus litteris res quoq̧ altiores/ac cęleſtes cōtēplať. Nā ut ſcribit Philelphus noſter ī eo/qđ nup ſimpoſio edidit: princeps idē pſtātiſſimus/diuini illius motus oīs/uim naturāq̧ obſeruat: ſyderūq̧: & aſtroꝝ rōes diligenti quadā inueſtigatione pſeqtur: qđ uel ad bene/beateq̧ uiuendū ptinere arbitramur (ſi ut Philippus Maria facit) modū adhibeant. Sed hoꝝ neutꝝ pbet forſitan delirus ſenex: ueꝝ clamitet potius cōtēnendā philoſophiā eſſe: pellendos urbibus ſapientes. Sed num nā Vrbinas is eſt ſenex! uel Arabarches potiuſ: nup in hāc urbē pedibus/q uenerit albis. Nimirū ſit ueꝝ illud: qđ ex grauī teſte nup accepi Vrbini illū utiq̧ eſſe genitū: attamen altum: atq̧ educatū Nurſię quę quōdā ſapientiæ expultrix: fortiſſimo: & clariſſimo Imperatore uindice Braccio/neglectę uirtutis graues: & pdignas luit pęnas: deſpectęq̧ doctrię: iuxta exegit piacula. Nō decet: delirus ſenex inqt: Regiā/ac pricipis dignitatē ſtudiū litterarū. Hui q̄ magnifica uox: & magno: atq̧ ingenuo digna uiro. Iā mentiať Plato: q beatas dicere ſolebat fore reſpublicas: quę ſapientię gubernaculis tenerenť. Nolite principes diſciplinā apphēdere definite erudiri. q iudicatis terrā. Delirus dehortať ſenex: phibet ignatus nebulo. Iā nō ad ſcientias capeſſendā: nō ad ſtudiū lectionis Timotheū/Titum ue cohorteť magiſter gentiuȝ Paulus: ſed reclamante deliro ſene: pgant rudes ignari eſſe/& reꝝ oīum integri: quaſi q̄cq̄ fœdius ſit: pnitioſius/tetrius/ignorātiæ accęcitatis tenebris: quē lethiferū eſſe cōſtat aiorum morbū. O peſtilentē/nefariāq̧ ſententiā: o in auditā hominis inſaniam. Qui quod eſt Regię maieſtati: & principis dignitati aptiſſimum: id p dolor negligendū turpiter cōtēnendūq̧ ſuadeat. Neq̧. n. prę eſſe hoībus poſſunt: q nō ipſi īperare didicerit. Quod ſi ſecus ſit: fas: ac uis omne pueriť: Regna inſup/ac principatus corruunt. Recte igiť hoc Hieronymus noſter: q pclare oīa: ſcā qppe ruſticitas: inqt: ſolū ſibi pdeſt. At doctos uiros cęteros longe pſtare nō iniuria arbitratus eſt: quos Vates Auguſtus Daniel: & diuini ſpiritus plenus: poſt ſacrū uiſum fulgentibus ſtellis: & e cœlo cōparauit aſtris oībus/ſyderibuſq̧ diſtincto. Quāq̄ nec homo qſq̄ eſſe abſq̧ doctrina: nec Princeps beatus poteſt. Sapientia nāq̧ ipſa ēt incertis/ac fallacibus rebus/teneriſq̧ uel corporis/uel fortunę abeūtibus cōmodis: īſeparabilis comes: ad uerā beatitudinē ſola pducit: qua ſine nō mō populus/ac ciuitas nulla regi: ſed ne tenuis qdē caſa cōſtare q̄at: quę ita principē decet: ut ea relicta/dignitatē oēm/ac decus amiſerit: ſed nōdum hęc igna/

tũs didicerat ſenex: q ætatẽ oẽm flagitio maxime: & uoluptatũ ſordibus cõſumpſit. Cũ igitur noſtra optimis argumẽtis/ac firmiſſimis nixa rõnibus liqueat ſentẽtia: q ſo deliri: & inſani hoĩs errore/ac praua opinione cõtẽpta: acriter incũbamus in ſtudia Reges/ac Principes ut idẽ faciant obſecremus/ut quę illi doctrina iſtructi/recta/atq; honeſta iperauerint: nos quoq; ſapientiæ fontibus ꝓluris labiis: nõ coacti/nõ inuiti arripiamus/ut conciliata uirtute: parta ſapientia: bene/honeſte/laudabiliter: & demũ tranqlle/iucunde/beate uiuendũ ſit: q eſt philoſophię fructus uberrimus. Intendamus ergo ueritati: & dũ ſpiritus mẽbra hęc ſubſtinet: uirtutis nos/ac ſapiẽtiæ muniamus pręſidio: ut earũ ope adiuti: uitæ huius ſcopulis tranſuadatis: tutiſſimis gubernaculis fręti: quẽ adeo optamus portũ tãdẽ ualeamus attingere. Atq; ne oĩo uideat deliro ſeni indixiſſe bellũ: mecũ ſi ſtolidã ſentẽtiã cõmutauerit: redibit ĩ gratiã. Tibi ãt uir clariſſime ſupioris noctis lucubratiũculã potiſſimũ dederim: quẽ lſarꝫ ac laudũ oĩũ acerrimũ eſſe defenſorẽ cõſtat. Quod ſi noſtrã ſententiã cõprobaueris: neſcio quo pacto plus ẽ habitura grauitatis: q̃ ut tueãris/te ẽt/atq; etiam oro: & q amare nos ſoles: amare nunq̃ deſinas. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio VIIII. cum librũ. M. Tullii de natura Deorꝫ publice legere incępiſſet: qua orõnẽ miſit deinde ad Dominicũ Biliottũ Canonicũ Senẽſẽ adoleſcẽtẽ eruditiſſimũ.

AVguſtinus Dathus/Dominico/Biliotto. P. S. D. Solebant ueteres/Oratiões/quas forte habuiſſent: mandare litteris: & amicorꝫ nomini dedicare. Nos pulſi foro: a Senato repulſi: nõ habemus: quæ ad amicos ꝓ ueterũ more: mittere poſſimus/niſi exortationes noſtras: qbus publice legentes uti cõſueuimus. Nup: cũ librũ. M. Ciceronis/de natura Deorꝫ legere incepiſſem: animaduerti delectari te plurimũ proluſionibus noſtris: quas ne deſyderes uęhementius perſcriptas accipe: & cum ocium datur: diligentius lege: quæ probanda ſunt lauda: quæ corrigenda/pro tuo arbitrio cenſe. Vtrunq; mihi ſcias gratiſſimum fore.

¶ Altiſſimus creator Princeps/optimus/maximus/& ſemper uiuens Rex oĩpotẽs: & metuendus nimis: ſedens ſuper Thronũ & dominans Deus: q & initio cõdidit: & ꝑpetua mundum ratione gubernat: pater/filius/& ſpiritus ſanctus: indiuiſa trinitas unus Deus: qui cuncta ineffabili prouidẽtia moderatur: ille incęptis noſtris: ac uotis aſpiret: ut ab eo inſtitutio noſtra auſpicata/exordiũ per eũ; proficiat: atq; ad eum tandem fœliciter referatur.

COnſtat hominẽ pręſtare cœteris animãtibus/doctiſſimi uiri/ac ſtudioſi adoleſcentes: ſi ea fuerit aſſecutus: quę ad uerã/rectã ꝑfectãq; hoĩs rõem pertinere credunt. Atq; id tradunt Philoſophi maxime habendũ eſſe hoĩs ꝓpriũ: quod & maxime hoĩem diſtinguit a bellua. Quod ſi ita eſt; nunq̃ ſatis laudari philoſophia poterit: in qua maximarũ rerum cognitio: atq; ſcientia cõtinet: quę ſi una in hoĩe exiſtat: ſplendeſcit illius ꝑſtantia: & humani generis amplitudo/ac dignitas illuſtrat. Natus eſt homo ueri adipiſcẽdi cupientiſſimus. Quod qdẽ ꝑclarũ ĩ nobis exiſtimare debemus. Magna eſt. n. ſcientię dignitas: quę cunctis pene hoĩbus: q ſi ultimũ/& finis expetitur. In cognitione nanq; rerꝫ hominis eluceſcit pręſtantia. Rerũ cognitionẽ ſolus homo cunctorꝫ animaliũ ſibi uendicauit. Per hanc ipſã iungit intellectus noſter ſuꝑioribus mentibus: quas tũ cęleſtes Intelligentias: tũ ſubſtantias ſeparatas: tũ motores orbiũ Philoſophi appellant in qbus ẽt cõtẽplãdis: ut ſapientes uiri tradiderũt: ſita ẽ hoĩs extrema fœlicitas. Bene uſurpat Græci uetus ꝓuerbiũ ἄνθρωπος ἀγράμματος ἐστὶ ὥσ τὸ ξύλον ἄκαρπον homo illiteratus: ifructuoſa ẽ arbor. Auerroys magno uir ingenio & ſumma ſciẽtię copia: ĩdoctũ hoĩem/tã hoĩem cẽſuit q̃ q manu: & arte fictus eẽt. Siqdẽ gerit is qdẽ in figura hoĩs ĩmanitatẽ bellue. Itaq; Ariſtoteles aliqñ interrogatus: quo docti/ab indoctis differrent: quo ingt: uiuẽtes a mortuis. Eſt. n. ſine diſciplina/nec dũ cõpletus/ac ꝑfectus homo. Quo circa nõ iniuria Peripateticorũ Princeps aſpectus qdẽ ingt: a cõnnẽte aere lumen accipit: aĩus uero a liberalibus diſciplinis: qñ rõalis aię lumen cognitio ẽ: ſine qua hoĩus uita cæcutit ĩ tenebris. Sola hęc res ẽ: q̃ (ut idẽ philoſophus ait) & ſecundis ĩ rebus ornamẽtũ: & ĩ aduerſis ꝑfugiũ ꝑſtat: ad ſenectutẽ ãt: atq; ĩgraueſcẽtẽ ætatẽ/optimũ uiaticũ ẽ. Pręcipue aĩ uires ſunt itellectus/ac uolũtas: ut ꝑ illũ qdẽ ueritatẽ ſẽp ĩueſtigare debeamus: ꝑ hãc uero & uelle: & operari qđ bonũ ẽ: ita & ad actionẽ: & ad cognitionẽ: natũ eẽ hoĩem cõſtat. Sũt q diuitias & facultates ꝑ qrũt: ſũt q dignitates/honorẽs/faſces/ĩpia cõſectant: ſunt q potentiæ atq; opibus ĩhiãt. Sũt q pecudũ mor uoluptatibus ſeruiũt. Sꝫ fallacia hæc caduca/& ĩcerta ſunt oĩa. Sapientia optãda nobis: rerꝫ ſcientia iueſtiganda ẽ: q̃ ſola ĩmortalis: & ꝑpetui tẽporis poſſeſſio ẽ: cuius qdẽ radices (ſi Ariſtoteli credimus) amaræ ſunt: Sꝫ pq̃ dulces/ac multo ſuauiſſimi fructus eius: quos ſi deguſtare uolueris: ſũmã ſuẽtis iucũdiſſimi pabuli uoluptatẽ aſſeqri. Hæc hereditas nr̃a ẽ: hæc certa poſſeſſio: q̃ nec eripi cuiq̃: nec trãſferri ad alterꝫ poteſt. Sꝫ uera ſapiẽtia illa ẽ: q̃ ĩprimis Deũ agnoſcit: & uirtutẽ Iuſtitiãq; ſectat. Quã mẽte ductus. M. Cicero: nõ ſolũ mores hoĩum rõe & uirtute cõfirmauit: uitãq; optimis ꝑceptis erudiuit: ſꝫ ẽt q̃tum illi fas eẽ uidebat: q̃tum philoſophia duce datũ ẽ: de ꝓuidentia diuini numinis: & gubernatione rerꝫ diſſeruit iis ꝑclariſſimis libris: q de natura deorꝫ Inſcripti ſunt: quoſq; nos hoc tẽpore: ut morẽ nobis poſtulantibus gereremus: explanãdos ſuſcepimus. In his uarias refert philoſophorꝫ ſentẽtias & de natura deorꝫ. Quid epicurei: qd Stoici iis de rebus: & ſenſerit: & locuti ſint: ꝑ

ſpicue manifeſtat. Sꝫ accademicoꝝ more q̄ ī utrāq; ptē diſſerere: nihil certo cōſtituere: nihil penitus affirmare ſolerent: exiſtimātes: ſi ex utraq; parte eſſet facta contentio elucеſcere quid in quaq; re uериſſimum eſſet: quę eadem uetus fuit Socratis conſuetudo. Quęrit autem de Diis primum: an ſint: deinde quales ſint: tertio loco an mundū cōdiderint: & conditū ꝓuidentia regāt: poſtremo utrum reꝝ humanaꝝ procurationē habeāt: atq; ob id & flectanť gratia: & ira cōmoueanť. Ille error e medio tolliť: quo implicati multi arbitrati ſunt Deos eē ocioſos: nec piorū atq; impioꝝ habere rōneꝫ: ſed eſſe permiſta & cōfuſa oīa: ita ut neq; boni afficianť pręmiis: nec improbi ſupplicis torqueanť. Is igiť liber eam nobis utilitatē ꝑſtat: ut adducti Philoſophoꝝ rōnibus credamus Deū eſſe: mundū aūt & quę ī mūdo ſunt oīa diuina ꝓuidentia & numine gubernari: ut ita exiſtimātes maiore ſtudio Iuſtiniā colamus: & pietatē quæ uia ī cœlum eſt: & ad beatoꝝ cōcilia. Quoniaꝫ uero triplex Philoſophia ē: ut Platonicis uideť: Moralis quæ docet moꝝ inſtituta: Naturalis quæ de diuinis corporibus diſputat: Rationalis quæ de rebus incorporeis diſſerit: quas ratio & mens ſola cōplectiť. Moralem partē Cicero multis in locis bene & copioſe ptractauit. His uero libris reliquas partes cumulate perſequitur. Nā ſphęraꝝ ordo: ſydeꝝ & ſtellaꝝ ratio: Planetaꝝ motus & ꝓgreſſus ſm Platonicoꝝ ſententiam ad naturalē ptinent Philoſophiā. Deoꝝ natura & ꝓuidentia & gubernatio reꝝ ad rōnaleꝫ potius referunť. Conſtat aūt opus uniuerſum ī tres libros diſtribui: & ī primo q̄dē referri Epicureorūꝫ opinionē de Diis īmortalibus explicante Velleio eius diſciplinę ſectatore improbari eandē: ac refelli a C. Cotta Academico: q̄ loquens induciť. In altero explicari a Q. Lucilio Balbo Stoicoꝝ ſententiā. In tertio multa a Cotta diſputari cōtra Stoicos: ut Academicoꝝ inſtituta nihil affirmantium ſeruarenť. Quanq̄ bene Lactantius Firmianus de his libris. M. Tullius inquit: quāuis Academicæ diſciplinæ defenſor eſſet de ꝓuidēna & gubernatione reꝝ & multa & ſæpe diſſeruit. Stoicorū argumēta confirmans: & noua ipſe aſſerens plurima: quod facit: cum in omnibus Philoſophiæ ſuę libris tum in iis qui ſunt de Natura Deorū. Ex his uerbis tria maxime percipienda ſunt: ſubiici his libris de Natura Deorum prouidentiam & gubernationem rerum: Academicorum ſeruari conſuetudinem: qui nullam rem certo iudicarent: & Stoicorum argumēta probari: qui contra Epicureorū opinionē prouidentiam & curam rerum humanarū tribuerent Diis īmortalibus. Itaq; tum diuidendo & diffiniendo tum probando & amplificando de natura Deoꝝ diſputationem aggreditur.

Naturam multifariam intelligere conſueuerunt. Alio modo cū dicit Ariſtoteles: principium motus & quietis in eo: in quo eſt primo & per ſe: & non ſecundum accidens: uel ut alii Phyſici tradunt: uim inſitam rebus ex ſimilibus ſimilia procreanteꝫ. Alio modo cū Deus ipſe naturæ nomine appellatur: quod feciſſe ueteres etiam oſtendit Varro. Alio modo cū rei cuiuſpiam uis & proprietas ita dicitur: ut cū aliam eſſe Deorum: aliam hominū naturam aſſeueramus: quæ etiam his libris explicanda eſt: atq; idcirco de Natura Deorum inſcribunť. Deus aūt uel ita appellatus eſt: quod illi deeſt nihil: quando bonorū noſtrorū diuino Vate teſtante nō indiget: uel a dando: quod ab eius fontibus manant omnia & bona & cōmoda hominibus: uel quod metui eſſe debeat. Id eſt Δέος apud Græcos: aut parua īmutatione facta a Græcis ſermo ſumptus eſt: qui Deum θεὸν uocit: quod eius prouidentia cuncta gubernet: moueat: ac moderet. Qui & ſi in cognitionē noſtram pp eius īmenſam excelſitatē cadere nō poſſit: tamē perſpectis iis quæ & multa & āmirabilia efficeť ac pręſtare nō ceſſat: diffiniri a quibuſdā cōſueuit. Illa uulgarior deſcriptio eſt: Deū eſſe ſummū bonum: quo cogitari melius nihil poſſit. Rurſum. M. Cicero Deū diffinit mentem ſolutā & liberā ſecretam ab omni cōcreatione mortali oīa ſentientē ac mouentē. Secūdus uero Phūs nō ignobilis Deū eſſe tradit īmortalem mentē: incontemplabilē celſitudinē: formā multiformem: incogitabilē inquiſitionē: inſopitum oculū: oīa cōtinentem: lucem bonū. De deorum igitur natura cōmunis in his libris futura diſputatio eſt: quorum eiuſmodi exoritur initium. Cum multæ res in Philoſophia &c.

Augustini Dathi Oratio. X. Cum in Georgica Maronis Virgilii publice legere incepiſſet.

QVemadmodum multiplex eſt ac uariū mortaliū genus: ita eorundē ſtudia diuerſa ac multiformia eſſe cōſtat. Alii litteraꝝ decus appetūt: & ſapientiæ laude delectanť: quod maxīe rarū genus eſt: Alii gloriæ amore ducunť: ac populari aura demulcēť: Pleroſq; tangit diuitiaꝝ fęua cupiditas. Quę res multiplices multaꝝ artium uarietates excogitauit: nec eaꝝ ſolū q̄bus expoliť humanū genus: ſed aliaꝝ quoq; pene innumerabilium: q̄bus opes ac diuitię cumulāť. Atq; ob eā cauſaꝫ alii ſe ad rē militarē cōferūt: q̄ ut ſapiētes uiri tradūt: nihil cuiquā ſine alicuius ſanguine & cladibus affert. Alii āpla negocia exercēt: & ex alto multa īportātes uaria tractāt mercimonia: q̄ primū (ut recte diciť) naturę perrūpūt fędera: q̄ hoīeꝫ terreſtre nō aquatile finxit aīal: deinde exiguo atq; infido ligno ſtulti aīam credūt neſcii: nihil ꝓdeſſe homini: ſi uniuerſū mūdū cōparet: aīę uero ſuæ iacturā patiať. Quā.n. cōmutationē dare q̄ſquā pōt ꝓ tā pretioſa merce? Alii fęnerationē quęſtus auiditate excecati nequaq̄ turpē putāt: quę tū teterrima lues ē: & latens q̄dā ac nefāda hoīuꝫ labes: iis ipſis īuiſa q̄bus ſuccurrere uideť: ut bene exclamet magnus uates. Quid n̄ mōtalia pectora cogis Auri ſacra fames? Sūt q̄bus caninū ſtudiū magis cordi ē: atq; illud nō nouū āplius ſed iāpridē inueteratū aucupiū locupletiſſimū quęq; allatrandi. Quod multi Gnatones noſtris tꝑibus apud Reges atq; locupletiſſimos Principes cōſectanť: ut

iam oĩa Palatinis canibus tedũdẽt. Taceo uiles opifices: Cetarios: Lanios: Coquos: Fartores: Piſtores: Vnguẽtarios ſordidũ genus: ac deiq; Cupedenarios oẽs: q nihil ſine dolo: nihil ſiñ fraude: nihil ſine ſumma cõtrahunt initiria: q nullã rem uẽdunt: niſi plus milies mẽtiant̃: qbus corradẽdo argẽto deditis: præter pretiũ nihil dulce eſt. Q d' ſi doloſi ſpes refulſerit: nũmi audeãt uł patriã prodere: parentibus manus inferre: nihil uereant̃. Hos redarguit uir ſapientiſſimus: atq; his uerbis notat. Exiſtimauerũt luxũ eẽ uitã noſtrã: & cõuerſationẽ uitæ cõpoſitã ad lucrũ: & oportere undecunq; etiã ex malo acqrere. Vnũ itaq; ꝑ ſupeſt nobis: ingenuũ liberale & ꝓclarũ genus rei familiaris augẽdæ: qd ex agroꝝ cultura cõtingit: cuius explicare tũ multas laudes: tũ maximas difficillimũ ſit. Nã niſi eius ſpectetur dignitas: qd põt eẽ oĩo preſtabilius? Habet inſtitutorẽ Deũ: ſi ſanctis eloquiis habẽda fides ẽ. Ita. n. Moyſes ad eum q primus formatus eſt: dñm loquentẽ facit. In laboribus comedes terrã cũctis diebus uitæ tuæ: ſpinas & tribulos germinabit tibi: & comedes herbas terræ. In ſudoꝛ uultus tui ueſceris pane tuo. Ea ꝑfecto colẽdi agri exercitatio eſt: quæ ſe auctorẽ habere Deũ gloriari poſſit: ſi ſapienti Cõcionatori credimus: q ait. Ne oderis laborioſa opa: & ruſticationẽ ab altiſſimo creatã. Atq; idem uir ſapientiſſimus rẽ paſtoralẽ cõprobat: quę cũ agricolatione ipſa: maxĩa quadã affinitate cõiungit̃. Itaq; ſubnectit̃. Pecora tibi ſunt: attẽde illis: & ſi utilia ſunt ꝑſeuerẽt apud te. Sed redeat unde ꝑfecta oĩo eſt. Quippe res ruſtica uetuſtate excellit: ſi qdeʒ ille ipſe: unde primũ propagatũ eſt hoĩum genus: iuſſus a dño ſuccidens uepres: ſpinas: ac tribulos reſecãs: ut uictum quęreret ĩ colẽdi agri labore uerſatus fuiſſe cernit̃. Qui mox cũ duos primũ liberos procreaſſet: cõfeſtim alter paſtor ouium: alter agricola factus ẽ. Hinc ꝑfecto multa maximaq; reꝝ ĩ ſanctis ac diuinis litteris ſacramẽta produnt̃: adeo: ut etiã redẽptor noſter clementiſſimus ſe uitẽ uerã eẽ dicat: & patrẽ ſuũ agricolã: cuius & nos: teſte Paulo aplo: cultura ſumus: in quã optimũ ſemen iacit̃ uerbũ dei. Nempe ruſtica ars ſummis laudibus præſtat: de qua præclare magnus Orator. Oĩum reꝝ inqt: ex qbus aliqd acquirit̃: nihil ẽ agricultura melius: nihil uberius: nihil dulcius: nihil hoĩe libero dignius. Nã ſiue honeſtatẽ quærimus: agricultura nihil eſt melius. Siue utilitatẽ: nihil uberius. Seu uoluptatẽ: nihil dulcius. Seu deniq; pręcipuã dignitatẽ: nihil hoĩe libero dignius. Laudat agriculturam Ariſtoteles: qm̃ potiſſimũ ſm naturã eſt: & a Iuſtitia nõ deſciſcit: quippe quę neq; inhumaniter: neq; ab inuitis quęrit: quẽadmodũ bellicę artes. Itaq; pacis aſtipulatrix ẽ: qd maximũ putamus bonũ: inimica belloꝝ: qbus plerunq; ciuitates labefactari ſolent. Moderatus Columella uir multaꝝ diſciplinaꝝ laude inſtructiſſimus: Res ruſtica: inqt: ſine dubitatione proxima & quaſi cõſanguinea ſapientię eſt. Nec ĩmerito. Vt. n. cũ terra rõnem habet: ita etiã naturaliũ reꝝ: atq; cauſaꝝ cognitionẽ: ſcientiãq; coniectat. Huius ꝑfecto artis induſtria: corpus alit: uitã ſubſtinet aĩantiũ. Itaq; Cornelius celſus duas artis ĩprimis laudare plurimũ cõſueuit: Agriculturã: ac Medicinã: qd' medicina ęgris bonã ualitudinẽ repromittit: Agricultura ſanis miniſtrat alimẽta. Quocirca ſapienter Archidamus tria hoĩus genera ciuitatibus neceſſaria duxit: p quę oĩum prope reꝝ ſuppeditaret̃ copia: Agricolas ĩprimis: qui qdẽ uictũ parãt: Artifices: q reliquũ ſufficiunt cultũ: Milites: q & hæc oĩa tueant̃: & aduerſa propulſent. Quid qd' eadem hæc ars exercet aĩum: ac meliorẽ facit? Hieronymus doctrinaꝝ quoddã lumẽ: cũ ꝑfectã uitã inſtitueret: hãc quoq; exercitationẽ adhibuit: atq; ita præcipit. Sariat̃ humus areolæ: ęquo limite diuidant̃: in qbus cũ olerũ iacta fuerint ſemina: & plantæ p ordinẽ poſitæ: aquæ ducant̃ Irriguę: ut pulcherrimoꝝ uerſuũ ſpectator aſſiſtas. Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undã Elicit: illa cadens raucum p leuia murmur Saxa ciet: ſcatebriſq; arentia temperat arua. Ac deinde. Inſerant̃ infructuoſæ arbores: uel gẽmis: uel ſurculis: ut paruo poſt tẽpore laboris tui dulcia poma decerpas. Apium fabricare aluearia. Quibus oĩbus Agriculturæ laus eluceſcit: cũ illã etiã ꝑfectiſſimũ uitę genus aſciſcat. Sed prodeſt ea quoq; ad fortitudinẽ plurimũ: id: qd Ariſtoteles rectiſſime ait. Nõ enĩ quemadmodũ plereq; artes corpora eneruat: ſed potius talia reddit: ut & ſub diuo eſſe & tolerare laborẽ poſſint: & hoſtiũ picula: atq; inſidias propulſare. Proinde. M. Cato magnã agricolationis laudem attulit: cũ illa dicit. Ex agricolis & uiri fortiſſimi: & milites ſtrenuiſſimi gignunt̃: maximeq; pius quęſtus ſtabiliſſimuſq; cõſequitur: minimeq; inuidioſus: minimeq; male cogitantes ſunt: q in eo ſtudio occupati ſunt. Quam eandem laudem in Naturali hiſtoria Plinius cõfirmauit. Maxime igit̃ Agricultura laudanda eſt: quæ cũ fortitudini plurimũ cõducit: tum humanæ uitæ labem tollit ignauiaʒ. Atq; idcirco pater ipſe colendi haud facilem eſſe uiam uoluit: primuſq; per artem Mouit agros curis acuẽs mortalia corda: Nec paſſus torpe graui ſua regna ueterno. Sed ne iam multa dicam: eoꝝ qui hanc colendi agri artem exercent: & laudatiſſima & iucundiſſima uita eſt: qualis priſcorum fertur: quã ſane luculentis uerbis laudat Seuerinus Boetius concinens hiſce modulis. Fœlix nimium prior ætas Contenta fidelibus aruis Hæc inerti perdita luxu.

❡ Laudat & Flaccus in Epodo: ac lyra perſonans ait.

Beatus ille: qui procul negociis
Paterna rura bobus exercet ſuis
Neq; excitatur claſſico miles truci
Forumq; uitat: & ſuperba ciuium
Ergo aut ad ulta uitium propagine

Aut in reducta ualle mugientium
Inutileſq; falce ramos amputans
Aut preſſa puris mella condit amphoris
Vt priſca gens mortalium
Solutus omni fœnore

Neq; hórret iratum mare
Potentiorum limina
Altas maritat populos:
Proſpectat errantes greges.
Fœliciores inſerit.
Aut tondet infirmas oues.

Atq; hæc quidem Flac9 s. Qui igitur Ruſticam artē exercent: ii ſunt: q rem ſuam gerunt ocioſi: ac ſpreto honoꝝ faſtu: tranquillā degunt uitam: qbus & idē propoſitū eſt: quod Regibus ut neq; ua re egeant: nemini pareant: libertate utanť: ꝓ qua adipiſcēda: tuendaq; magnis uiris oīs debet eſſe cōtentio. Quamobrē multi apud ueteres noſtros hoīes præſtantiſſimi: rei ruſticę rōnem: ac præcepta litteris ꝓdiderūt. Sed hi potiſſimū celebrāť: quos & Moderatus Columella cōmemorat: oiu3 Princeps celeberrimus Vates Heſiodus: Boetius: Philoſophi autē3 multi: Democritus Abderites: Xenophon Socraticus: Architas Tarētinus: Ariſtoteles Stagerites: Teophraſtus Ereſius. Siculi Hieron: Epicharmus: Philometor: Attalus. Athenięſes Chęreas: Ariſtrandras: Amphilocus: Euphronius: Creſtus: Euphronus: Creſtus etiā Amphipolites. Tum Epigenes Rhodius: Agathocles Chius: Euagon & Anatipolis Thaſii: Menāder: & Diodorus Biantiş populares. Mileſii Bachius: & Manaſſeus atq; Antigonus: Egeſias Marathonites: Diophanes Bithinius: Mago Karthaginēſis: huius īterpres Uticenſis Dionyſius: & quoꝝ patriæ nō ſatis liqdo cōpertę ſunt: Androtion: Eſchirion: Ariſtomenes: Athenagoras: Dadis: Dionyſius: Euphorion: Euphonon: Lyſimachus: Eubolus: Meneſtratus Plentiphanes: Perſis: Theophilus. Apud Romanos uero. M. Cato Cēſorinus primus de agrigolatione diſſeruit. Deinde duo Saſernę: pater & filius. Poſt Scropha Remellius. M. Terētius Varro: Iulius Higinus: Cornelius Celſus: Iulius Atticus: Iulius Grecinus: & q oēs eloquentia ſupauit. L. Iunius Moderatus Columella. Recentiores uero qdā: & hi nō ignobiles de agricolatione libros ediderūt: Palladius: Corneolus: Petrus Creſcētius: & ſi q nōdū ī nſas manus īciderūt. Sȝ oīu3 maxīe P. Virgilius Maro carmīe agriculturā illuſtrauit: qđ explanandū nobis a tali quodā pricipio duciť: Quid faciat lætas ſegetes &c.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XI. Cum diui Hieronymi in Iouinianū Hęreticū inuectiuos libros publice legere incepiſſet.

SApientiſſimus magnę molis opifex Deus trinus & unus: ineffabilis reꝝ creator oīu3: atq; altiſſimus cęloꝝ princeps: q ineffabili ꝓuidētia & mundū oēm: & humanos actus moderať: & regit: ille adſit fœlix nobis: & ꝓpitius foueat: ut eo rectore & duce illa effari poſſimus: quæ & ad ſuæ maieſtatis ſint gloriam: & nobis conferant ad ſalutem: Supplices igitur deprecemur: ut ſit auxiliu3 noſtru3 a dño: q fecit cœlū & terrā: glorioſiſſimę matris eius intercedētibus meritis: & pręcurſoris Ioānis: ac beatiſſimi Hieronymi: & ſcōrū oīu3 adiuuantibus precibus.

INter oēs liberaliū ſtudioꝝ diſciplinas: qbus hoīum uita inſtituiť optimi patres: ac pręſtantes uiri: ſummū atq; eminentiſſimū locū: ſacraꝝ litteraꝝ cognitio: & diuina obtinet ſapientia: quippe quæ uera dux eſt hoībus ad rectū beatitudinis finē adipiſcēdū: pręcipua aūt magiſtra uitæ: rectā & ſalutarē bene uiuēdi rōnem oſtēdit: uirtutū oīum ſuppeditat copiā: uitioꝝ delet labē: ſordē peccatoꝝ repellit: mētes noſtras a terreſtriu3 atq; humanaꝝ rerū cupiditate abducit: ad ſummi boni & æternę fœlicitatis deſideriū & amorē conuertit. Nā ſi oēs hoīes natura ſciř deſiderāt: id qđ ſummus Phūs ī Methaphiſicis ait: ſi oēs trahimur & ducimur ad cognitionis & ſcientiæ cupiditatē: in qua excellere pulchrum exiſtimāt: qđ dicit magnus Orator: ſi naturā hoīs Deus ueri adipiſcēdi cupientiſſimā fecit: qđ Lactantius Firmianus oſtēdit: qđ eſt qđ poſſimus aut quęrere melius: aut fructuoſius inueſtigare: aut ſcire oīo præſtabilius: q̄ quæ diuinis ꝑcipiunť litteris: ſacris ꝓduntť oraculis: Sanctoꝝ deniq; monumētis traduntť? Hęc. n. ſtudia illa ſunt: q̄ Platonis doctrinā: Demoſthenis eloquentiā ſupant: q̄ Ariſtotelis acumē. Iſocratis ſuauitatē pręſtāt. Hęc certe illa ſunt: quæ ſæculariū litteraꝝ flores: blandas Poetaꝝ illecebras: ſplēdida Rhetoꝝ ornamēta: inuēta Philoſophoꝝ atq; inſtituta lōgiſſime antecellūt. Hæc utiq; illa eſt pia: ueraq; diuina ſapientia: in qua: Firmiano teſte: oīa dictu ꝑna ſunt: auditu ſuauia: facilia intellectu: honeſta ſuſceptu. In hac uitæ humanæ firmiſſimū præſidiū cōſtitutū eſt: aduerſus mūdi labē: carnis prurigīnē: diaboli inſidias. In hac ſecurū cūctis ꝑfugiū eſt: & tutiſſimus qdā: ac trāqllus portus: quē ſi petamus: turbulētas magni huius: ac ſpacioſi maris ꝓcellas: & grauiſſimas fluctuantis pelagi tēpeſtates effugimus. His ſepti armis: uiriliter ī agone mortalis uitæ cōtendimus bonū certamē certantes: curſu uitæ huius ī uirtutis opibus cōſumantes: ut demū cū Paulo aplo coronā Iuſtitię cōſequamur. Scite ac ꝑclare noſter Hieronymus ad Iulianū ſcribēs ait. In ſanctaꝝ ſcripturaꝝ grauitate: uulnerū uera medicina ē: & dolorū certa remedia. Hoc iucundiſſimū eſt mentiū atq; aīoꝝ pabulū: de quo ꝑclare diuinus ꝓpha: Quā dulcia: inqt: faucibus meis eloqa tua ſup mel ori meo. Vnde initia doctor ſuauiſſimus ac ſacri eloquii lectionē cōuocās his uerbis: cupidos ſalutis homines inuitauerit. Veniant qui eſuriunt: ut cœleſti cibo ſatiari: ſempiternam famem ponant. Veniant qui ſitiunt: ut aquam ſalutarem de perenni fonte pleniſſimis faucibus hauriant. Hoc cibatu ac potu Dei & cęci uidebunt: & ſurdi audient: & muti loquenť: & claudi ambulabunt: & ſtulti ſapient: & ęgroti ualebunt: & mortui reuiuiſcent: Laudat ſanctus Thomas Aquinas doctor inſignis: opere præclariſſimo aduerſum gentes: & magnifice prædicat ſapientię ſtudium: quo nullu3 neq; perfectius ſit: neq;

ſublimius:ſed neq utilius ullum/aut oīo iucundius.Perfectius qdē:qđ quatenus homo ſapientiæ
opam impēdat:aliquā etiā in his corpo⁊ uinculis:uere beatitudinis partē obtinet.Hinc recte dicit
Eccleſiaſtici.xiiii.Beatus uir q in ſapientia morabit.Sublimius aūt quoniā p ſapientiæ ſtudium ho-
mo imprimis ad diuinā ſimilitudinē ꝓxime accedit:q oīa in ſapientia fecit:ut ꝓpheta teſtat.Cum
uero ſimilitudo dilectionis ſit:atq amoris cauſa:ſapientiæ ſtudiū nos præcipue Deo p amicitiam
iungit.Hinc ſapientiæ.Vii.uere dicitur.Sapiētia infinitus theſaurus eſt hoībus:quo q uſi ſunt/par
ticipes facti ſunt amicitiæ Dei.Vtilius:quoniā p ſapientiā ipſam facillime ad īmortalitatis gloriam
peruenire pōt.Sapientię.vi.dicit:Concupiſcentia ſapientię deducet ad regnū ꝑpetuū.Poſtremo nul
lum ſtudium ſtudio ſapientiæ pōt eſſe iucundius.Quoniā nō habet amaritudinē cōuerſatio illius:
nec tediū cōuictus eius:ſed lætitiā potius & gaudiū:quemadmodū.viii.Sapientiæ demōſtrat.Hu-
ius ego maxīo ſtudio atq amore ductus iampridem nō erudiendi:ſed plane ediſcendi gratia/ex ſa
cris libris quempiam legendum ſuſcepiſſem/in eo ipſo ſtudio ab initio uerſatus ætatis:ſed me par-
tim ingenii fragilitas:partim rei magnitudo deterruit.Nūc uero diuina (ut arbitror) inſpirante
gratia/opportune mihi cecidit:ut q huic Reipublicæ pręeſſent ſūma & auctoritate & pręſtantia ui
ri:mei aūt lōge amantiſſimi:qbus cū magnos pp aduerſa hæc bello⁊ tpra ī publico/ac ciuili mune
re labores ꝑpeſſus eram.Solemni cōſulto decreuerint/quaſi recreandi ac reficiendi animi mei cau
ſa:ut me ad hanc exercitationem cōpellerent:& a bellicis moleſtiis ad ſtudiū ſapientiæ reuocarent.
Eo⁊ igit ut obtemperemus uolūtati:quo⁊ dicto parere neceſſe eſt:ex infinita quadā libro⁊ & ſacro
rū uoluminū multitudine opus.s.Hieronymi cōtra Iouinianū uobiſcū cōmunicandū ne dicā ex-
planandū/aggredimur:in quo uera cumulataq ſapientiæ ratio cōtinet.Duplex eſt.n.ſapientiæ gra
dus:ut primo libro diuina⁊ inſtitutionū oſtēdit Lactantius/caplo ultimo.Primus gradus eſt/falſa
ītelligere:ut detecta fugiamus.Secundus/uera cognoſcere:ut ea ſequamur:& amplexemur.Huic
ſententiæ concors Salomon eſt Prouerbio⁊.viii.inquiēs.Veritatē meditabit guttur meū:& labia
mea deteſtabunt impiū.In qbus ſane uerbis:ut recte ſcūs Thomas aduertit:ex ore ſapiētię/duplex
ſapientis officiū demōſtratur.Primū qdē officiū eſt/intendere ueritatē:idcirco ait.Veritatē medita-
bitur guttur meū.Alte⁊ uero errorem:q circa ueritatē/eſt oppugnare:ideo ſubiicit.Et labia mea
deteſtabūtur impiū.Veritas nāq ī tecta diuini cultus notitia obſeruationeq uerſat:ad quā etiā illu
ſtrandam Saluator miſſus eſt Chriſtus:q Ioannis.xviii.de ſe ipſo dicit Ego in hoc natus ſum:& ad
hoc ueni in mundū:ut teſtimoniū perhibeam ueritati.Vnde eius exortu/habitantibus in regione
umbræ mortis/lux orta eſt eis.Iſaię cap.ix.Quę illa lux fuit:niſi ꝑſpicue ac manifeſtiſſimę ueritatis:
lux uera:quæ illuminat oēs hoīem uenientē in hunc mundū:ut dicitur Ioānis primo.Impius uere
dicit:q Chriſtiane fidei īregritatē falſo errore/ac uana ſupſtitione cōfundit.Pietas nāq latine dicit
quæ Grece θεοσέβεια:uel alio noīe εὐσέβεια:quo⁊ illud ſignificat Dei cultū:hoc bonū cultū.Vn-
de & Auguſtinus libro Enchiridion primo/cap.i.exponēs illud Iob:Ecce pietas eſt ſapiētia:inquit:
Si uero quæras/quā dixerit eo loco Pietatē:diſtinctius ī Greco reperies/Theoſebiam:qđ eſt/Dei cul
tus:dicit.n.Grece Pietas:& alter/ideſt Euſebia:quo noīe ſignat bonus cultus.Licet & hoc pręcipue
referatur ad colendū Deū.Hæc Auguſtinus.Atq eadē pene de pietate dicit libro de Ciuitate Dei
decimo/caplo primo.Lactantius quoq libro ſecundo Diuina⁊ inſtitutionū/capitulo.xv.diffinit
εὐσέβειαν ſm Hermetis Trimegiſti ſentētiam his uerbis. ἡ γάρ εὐσέβεια ἐςὶ γνῶσις τοῦ θεοῦ:
Euſebia inqt:qđ eſt Pietas:eſt cognitio Dei.Hinc labia Sapiētis deteſtāt impiū:p qđ teſte ſcō Tho
ma libro primo cōtra Gentiles/cap.i.Falſitas circa diuinā ueritatē deſignatur:quæ religioni cōtra
ria eſt:quæ etiā Pietas nominatur.Vnde & falſitas cōtraria ei/Impietatis ſibi nomē aſſumit.Nā qđ
in nos metipſos peccatur:flagitiū uocāt:qđ aduerſus proximū facimus:qđ cōtra Deū/Impietas no
minatur.Igitur ſapiens Hieronymus:Qui non abiit in conſilio impio⁊:ſed ſemp recta ſenſit:& in
uia peccato⁊ nō ſtetit:ſed ambulauit ſemp in lege dñi & fidei ſinceritate:& ī cathedra peſtilentię nō
ſedit:ſed ſanā doctrinā atq incorruptā docuit:ueritatis amator:inſectator hęreticę prauitatis:qua-
truplicē his libris ueritatē cōprobat:& circa illas quatruplicem falſitatē oppugnat.Cum enī triplex
conſtituatur uitæ humanæ ſtatus:Virginalis:Vidualis:Coniugalis.Coniugium bonum eſt:Vi-
duitas melior:optima Virginitas.Et hic eſt ī Euāgelio/centeſimus/ſexageſimus/ac triceſimus fruc-
tus.Quo⁊ primus Virginitatē:alter Vidualē continētiā:tertius Cōiugalē uitā exprimit.Hāc triū
re⁊ collationē ꝓbat Hieronymus Virginitatis:integritatē duabus reliquis pręferēdo.Atq hāc pri
mā ueritatē defendit indytus doctor:& Iouiniani falſum cōfutat errorē Deinde cū ſit uita hoīs/ſan
cti Iob teſtimonio/tentatio ſup terrā:etiā poſt receptū ſacrū Baptiſma a Diabolo ſubuerti pōt huma
na fragilitas.Quocirca princeps Aplo⁊ Petrus in prima eius epla cap.v.ſalubriter nos admonet
dicēs:Sobrii eſtote & uigilate:qa aduerſarius ueſter Diabolus/tanq leo rugiens circuit quęrēs:quē
deuoret:cui reſiſtite fortes ī fide.Sed ſi qs peccauerit:ut teſtis ē Ioannes Apls Epla prima/cap.ii.
aduocatū habemus apud patrem Ieſum Chriſtū iuſtum:& ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.
Hanc ueritatem probat Hieronymus:& contrariā Iouiniani/& peruerſam redarguit ſententiām.
Qui diceret plena fide baptizatos a Diabolo non poſſe tentari:aut ſi qui tentarentur/eos aqua &
nō ſpiritu baptizatos.Tertio loco:cum ieiunium & ciborum abſtinentia præclara ſit/atq excellens
uirtus/cæterarumq uirtutum fundamentum:laudat eam Hieronymus:atque oſtendit longe eam

eſſe cuiuis ſaturitati præferendam. Nam ieiunio uitia comprimuntur: mens eleuatur: uirtus para/
tur: & premium. Vnde & Eccleſia mater: quæ nunquam in ſuis aberrat operibus: ſolemnem ieiu/
niorum quot annis obſeruationē īſtituit/ac multiplicē p uarias anni tempeſtates ciborum abſtinen
tiam ipſe quoq Saluator Chriſtus Ieſus. xl. diebus ieiunauit/& noctibus totidē: cuius actio oīs/no
ſtra inſtructio eſt. Nā defendit doctor indytus ueritatē: Iouinianū reiicit: q gulæ laxabat habenas:
& hoīs: ideſt diuini ac preſtātiſſimi aīalis uitā pecoribus æquabat: quæ natura prona/ac uentri obe
dientia finxit. Poſtremo cū uaria ſint credentiū merita: in cœlo quoq nō eadē beatoꝝ remuneratio
eſt. Quod etiā Saluatore tradēte didicimus: qui ait in Euāgelio Ioannis cap. xiiii. In domo pr̄is mei
manſiones multæ ſunt. Hāc ueritatē tuet̄ Hieronymus: explodit falſaſ Iouiniani ſententiā: q unam
& eandē aſſereret mercedē eſſe ī cœlo oīum: q ſuū baptiſma ſeruauerint. Quid igit̄ obſtat: cur non
pfecto Hieronymus noſter ſapientis fungat̄ officio: q & ueritatē illuſtrat his uerbis: & īprobat falſi
tatem? Quare/ut iā ppius ad rē ipſaſ ueniamus: beatiſſimi doctoris his libris itentio ē: in quattuor
propoſitionibus tueri ueritatē: & circa illā īprobare falſos errores. Vtilitas eſt in iis quæ pponūt̄:
cognitio ueritatis: qua nulla eſt homini uoluptas iucūdior. Ordo eſt: primū diſputare primā ppoſi
tionē: deinde ſecūdā: & reliquas deinceps: quēadmodū ppoſitæ ſunt. Diuiſio principalis fit ī duos
libros. In primo diſſeritur queſtio prima. In ſecūdo ibi. Secunda aūt ppoſitio &c. Tres reliquę per
tractantur. Via doctrinæ eſt pcedere p firmiſſimas rōnes: & p teſtimonia diuinæ ſcripturę/ac ſacri
eloquii: & īterdū quoq ſecularium litterarum. Nomen libri/cōtra quattuor ppoſitiones Iouiniani hę
retici. Propoſitio ſm Philoſophos dicitur ōro uerū/falſum ue ſignificās. Quæ ſi ſui cauſa tm̄ dicitur:
ut ait Boetius/enunciatio nuncupatur. Si ad aliqd affertur pbandū/propoſitio: ſi de ipſa enuncia/
tione queritur/& ī ambiguitatē ducitur/queſtio: ſi argumentis approbata eſt/cōcluſio. Quattuor ue
ro ppoſitiones/quę nā ſint/patefactū eſt ſupra. Iouinianus/a quo & Iouinianiſtæ/Monachus fuit:
q una cū Auxentio Romanæ hāc puerſitatis ſuę/nouā inſeruit doctrinā: dicēs nullā Nuptiaꝝ & Vir
ginū eſſe diſtantiā: nullūq inter abſtinētes & ſimpliciter epulantes eſſe diſcrimē. Quod oſtēdit Iſido
rus Ethimologiaꝝ libro octauo cap. v. et idem. xxiiii. q. iii. c. Quidā aūt. Cūq heretici definitio ī Io
uinianū cadat/merito hereticus ē appellādus. Nā hereticus eſt: ut Auguſtinus oſtendit: q alicuius tē
poralis cōmodi & maxime glorię principatuſq ſui gratia/falſas ac nouas opiniones uel gignit: uel
ſeqt̄. Quod idē confirmatur libro quarto ſententiaꝝ/diſtinctione. xiii. cap. ultimo: et idē. xxiiii. q.
iii. cap. Heresis. Hereticus unde ſit dicta/declarat Hieronymus ī ep̄la ad Galatas his uerbis. Heresis
aūt Græce ab electione dicit̄: qd ſcilicet eam ſibi unuſqſq eligat diſciplinā: quā putat eſſe meliorē.
Idem ſentit Iſidorus Ethimologiaꝝ libro octauo cap. iii. et Gratianus cōfirmat. xxiiii. q. iii. cap. Hæ
reſis. Reſtat auctoris nomē Hieronymus/uidelicet ex Stridonis oppido: qd a Gotis euerſum Dal/
matię quondā Pānonięq cōfiniū fuit. Quod ipſe teſtat̄ Hieronymus libro d̄ Viris illuſtribus. Hu/
ius doctrina/ſanctitas/& mira quædā multaꝝ reꝝ laus oībus debet eſſe notiſſima. Hic pclarus fuit
Eccleſiæ atq indytus doctor: q & diuinas lr̄as ſua diligentia & ſtudio plurimū illuſtrauit: ob eamq
cauſam magno apud oēs habendus ī pretio: utpote Chriſtianæ religionis ſplendidū ſydus/ac ful/
gentiſſimū lumen. Hic igit̄ ſcripturus cōtra Iouiniani errores primū præmittit pluſionē quandā:
deinde diſputationē ipſam aggreditur: ibi: Proponā igitur aduerſarii ſentētias. In pluſione duo fa
cit doctor īclytus: primū oſtēdit unde nouerit huius heretici falſā ſentētiā: deīde falſaſ ſentētiā oſtē
dit quę nā fuerit: ibi: Quæ res mihi aliquā ſuſpicionē. Rurſum ī prima parte duo efficit: primū qd̄
dictū eſt: deinde oſtendit errorē Iouiniani in procedēdo: ibi: Veꝝ ſcriptoꝝ. Primū ergo dicit: quod
tranſmiſſos huius heretici legit cōmētariolos: & reuoluit crebrius: ut boni Iudicis more primo cau
ſam cognoſceret: deinde ſententiā ferret. Epicurū uocat Chriſtianoꝝ Iouinianū: qa ſicut ille ad cor
poris uoluptatē & ſenſuū delectationē cuncta referebat: exploſus ob id ab oībus Philoſophis ma/
gnis: ita hic a recta Euangelicæ ueritatis doctrina aberrauit: malens corporis lacunā q̄ aię explere
theſauros. Euāgelii ueritate & Pauli Ap̄li documētis cōfutandus Iouinianus eſt: & eo ancipite gla/
dio conterendus. Vere poterat Hieronymus & probare quæ recta ſunt: & redarguere quæ praua.
Habebat. n. & ingenii bonitatē/& fidei rectitudinē/& diuinæ legis cognitionē/& iudicandi auctori
tatē: cuius ſcripta oīa in catholica recipiunt̄ Eccleſia: diſtinctione. xv. cap. Sācta Romana Eccleſia.
Veꝝ ſcriptoꝝ. Oſtendit quomō in procedēdo errauit: & id qdē dupliciter: Primo cōſiderans ſermo
nis barbariem: deinde arguendi obſcuritatē. Et ideo inqt. Eoꝝ quæ a Iouiniano ſcripta ſunt/tanta
cōfuſio eſt: ut pp primū nō poſſit intelligi qd loquat̄: pp ſecundū: ut neq etiā qbus ad probandus
argumentis utatur/dignoſci ualeat. Eſt. n. argumētum ratio rei dubiæ faciens fidem: ut Logici tra
dunt. Totus eni tumet. Declarat Iouiniani ineptam orōnem: q modo in ſublimē dicendi figuram
uidetur aſſurgere. Idcirco ait. Totus tumet: Modo in infimā deprimi: ideo ſubdit: Totus iacet. Quę
tranſlatio a mari ſumpta eſt: quod modo tumeſcit fluctibus: modo tranqilitate quieſcit: ac proinde
iacet: & Colubri more/nunc ſe in altum erigit: nunc cōtra debilitatus/repente demergitur. Quod
uitium in oratione maxime fugiendum eſt: nam reddit illam horridam/atque aſperiorem: cum le
nitatem/& ueluti æqualitatem quandam habere debeat: qualia uerba ſcribit Homerus niuibus ſi/
milia hibernis. Non eſt contentus noſtro &cē. Ironice dicit/non eſſe contentum linguis homi/
num: ſed altius quiddam aggredi quaſi Angelorum eloquium. Sed illud ſibi conuenire: quod

ex Poetria Horatii Flacci ſumptũ eſt:ut parturiāt mõtes :naſcitur ridiculus mus:Magna parat Io-
uinianus ſcribens:finis ipſe leuiſſimus eſt:uiliſſimus fructus.Pariunt mõtes:ut dicitur:q̄ tantæ mo
lis ſunt:naſcit̄ puſillũ aīal:ac fere oĩuꝫ abiectiſſimũ.Quę parabola frequēter ĩ ꝓuerbiũ uertit̄.Sed
magna moliri:parua efficere/ip ē nõ ſani eē hoīs:nõ ſanus iuret Oreſtes.Hoc ex Perſii Satyris &c.

¶ Auguſtini Dathi Orõ.XII.Cũ M.T.Ciceronis Tuſculanas Quęſtiones publice legere ĩcepiſſet.

GRæci a q̄bus ingenuę artes/ac diſciplinæ fluxerunt:Philoſophiā/quā noſtri ſtudiũ ſa-
pientię interpretātur:in duas primũ partis diſtribuere cõſueuerunt:quaꝝ alterā Con
templatiuā:alterā Actiuam putāt.Hæ uero iter ſe finibus diſtinguũtur.Et cõtēplatiuæ
quidẽ cognitio ac ueritas finis eſt:Actiuæ autē actio/atq; opus.De priore manifeſta
ſententia ē:de altera uero ita ſecundo Ethicoꝝ inq̄t Ariſtoteles.Preſens negocium nõ
contemplationis gratia ē:quēadmodum alia:nõ.n.ut ſciamus q̄d eſt uirtus/ſcribimus:ſed ut boni
efficiamur.Hinc & ĩ libris Officioꝝ dicit̄.Virtutis laus oĩs in actione cõſiſtit.Ac primā q̄dē Philo-
ſophiæ partē rurſum in tres alias fecit:Phyſicā:Mathematicā:Methaphiſicā:quā alio noīe Theolo-
gicam uocit:quas nos Naturalē:Diſciplinalē:Supnaturalē/uel Diuinā interpretamur.Prima ſen
ſibilia corpora/motũ/quietē/naturalium reꝝ ortũ/interitum/uarietatē contemplat̄.Altera potiſſi-
mũ quantitatē conſiderat:tum continuā:tũ etiā diſcretā.Atq; eadē in alias diſciplinas diſtribuitur.
Arithmetricā/quę uerſatur ĩ numeris:Geometricā/quæ figuras ſpeculat̄:Aſtrologiā/quæ ĩ aſtroꝝ
rõne conſiſtit:Muſicā/quę cantũ ſonũq; cõplectitur.Tertia aũt Cõtēplatiuæ Philoſophiæ pars Ens
ipſum/atq; eius cõmunē rõnem continet.Subſtātias ſeparatas:Intelligentias abſtractas:Motores
orbium:ipſuꝫ deniq; oĩuꝫ finē:cauſam cauſaꝝ:ac principiũ principioꝝ Deũ excelſuꝫ/atq; omnipo
tentē contēplatur:quatenus ꝓgreditur hoĩum imbecilla cognitio.Igit̄ his partibus tota Contēplati
ua Philoſophia cõficitur.Sed illa quoq; pars in tres rurſum diuiditur:quā Actiuā diximus appella-
ri.Ethicā:quę nos circa mores inſtruit:& uniuſcuiuſq; hoīs uitā inſtituit.Oeconomicā:quæ ĩ rei do
meſticæ/ac familiaris regimine & gubernatione uerſatur.Politicā:quæ ciuitatis & reipublicę inſtitu
tionē cõplectitur.Hæc a Socrate initiuꝫ/atq; originē ſumpſit:quā Diogenes Laertius in decē ſectas
ac diſciplinas ſcindit:Academicā:Cirenaicā:Eliacā:Megaricā:Cynicā:Eretricā:Dialecticā:Peripa-
teticam:Stoicam:Epicuream.Academica triplex perhibet̄:Vetus/cuius principē Platonẽ ferunt:
Media:cuius Arceſilaus princeps traditur:Noua:cui Lacides p̄fuit.Cirenaicę auctor fuit Ariſtip-
pus Cireneus.Eliacę Phędon Elienſis.Megaricę Euclides Megarēſis.Cynicę Antiſthenes Athenie-
ſis.Eretricæ Menedemus Eretrienſis.Dialecticę Clitomachus Calcedonenſis.Peripateticæ Ariſtote
les Stagerites:Stoicę Zenon Citieus.Epicureę is:q̄ & diſciplinæ ipſi nomē ſuũ indidit.Oīs aũt Phi
loſophiæ partes graues/utiles/& cognitione dignas eſſe cõſtat:ſed illa iure optimo anteponēda ſit
cęteris:quæ mores atq; inſtituta uitæ cõplexa ē:quæ hoĩum uitā inſtruit:& oēm humanę uitę rõneſ
ac diſciplinā continet.Hæc frugifera pars:hæc ſplendida & ſalutaris hoĩum generi putanda eſt:hic
locus uberrimus:q̄ & latiſſime patet:& ad bene uiuendũ maxime neceſſarius iudicat̄.Hunc locum
cũ ſępe alias.M.Cicero tũ maxīe Tuſculanaꝝ diſputationũ libro accuratiſſime illuſtrauit.In quo
tāta eſt Moralis ſapientiæ diſciplina:ut neſciam an Chriſtiana inſtitutione excepta/q̄cq̄ poſſit uł ſcri
bi utilius:uel ſplendidius cogitari.Hic ſane liber/ſi recte fuerit intellectus/magnũ oībus:q̄ bene &
cũ uirtute uolũt uiuere:adiumētũ affert.Quãobrē eum nos explanādũ ſuſcepimus:ut noſtra expla
natione & obſcuriora clareſcerēt/& Ciceronis ipſius eruditio ac doctrina illuſtraretur.Pleriq;.n.q̄
Philoſophiæ rudes atq; integri ſunt:ita legũt Ciceronē:ut maximā tāto uiro inferre iniuriā uidean
tur.Illotis pedibus id q̄d dicebat Fauorinus phũs/ad res grauiſſimas atq; pulcherrimas nõ tam co
gnoſcendas/q̄ irridendas accedũt.Nos uero ſi nõ exactā expoſitionē fuerimus pſecuti:certe ſubla-
tis difficultatũ ſcrupulis/ad inueſtigandā præclari opis cognitionē/manifeſtũ aditũ patefecerimus:
Cõmētatoris officiũ ꝓ uirili noſtra cõſectabimur:& ipſius auctoris mētē liq̄do (q̄tũ in nobis erit)
aperiemus.Cõmētatoris nāq; munus eſt:ut ad Pammachiũ delitiæ meę ſcribit Hieronymus:nõ q̄d
ipſe uelit/ſed q̄d ſentiat ille:quē interpretatur/exponere.Id ipſum & nos faciemus/hac tñ lege:ut ſi
q̄d aduerſus catholicę fidei ueritatē uſpiam ſenſerit:id nobis ꝓ noſtro arbitrio liceat ĩprobare.Sed
iam ea quæ pręcognoſcenda ſunt/afferri debent:ut ad rem ipſam facilius noſtra feſtinet oratio.
Inſcriptio opis ĩprimis eiuſmodi eſt.M.T.Ciceronis Tuſculanaꝝ diſputationũ.ad.M.Brutũ liber
fęliciter ĩcipit.M.T.Cicero/ſinonima ſunt:& eundē ſignificāt uirũ huiuſce opis auctorē.Sed Mar-
cus pręnomē eſt ſm Romanoꝝ cõſuetudinē:q̄ cuiuſdā differentiæ gratia ꝓpriis noībus alia prepo
nebāt.Tullius ꝓpriũ nomē ē:Cicero uero cognomē:cũ omni Ciceronũ familia cõmune:q̄ & Tul
lioꝝ cognominabatur:quę (ut Silius Italicus teſtis eſt) inde uſq; a Tullio Volſcorum Rege repeti
tur.Nunc tamen Arpinatem ferunt:quod nos ſuo loco differemus uberius.Parentibus non igno
bilibus natus eſt Tullio:atq; olbia equeſtris loci:atq; ordinis homo:qui uelut medius apud Roma-
nos inter Patres & Plebem cenſebatur.Hic fuit non ſolum clariſſimus Orator:ſed etiam magnus
philoſophus:teſtimoniũ perhibēt multa:quæ in Philoſophia grauiter accurateq; cõſcripſit:teſtimo
nium perhibeat Firmianus Lactantius/primo ſacraꝝ inſtitutionuꝫ libro:& inclytus Hieronymus

in Naum prophetam:quorum uterq; Ciceronē Oratorem pariter Philoſophūq; appellant. Hic Ora/
tores ſeculorum omnium eloquentia ſupauit:apud Philoſophos ſemp clarus habitus eſt:apud Iu/
riſconſultos magna ſemp auctoritate ac gloria:hunc & Chriſtianiſſimi Theologi/ac ſanctiſſimi ui
ri magno honore ꝓſecuti ſunt:ut pleraq; quę ab eo tradita eēnt/cōprobare uideant̃. Sed de aucto
re opis ſatis. Librum/Tuſculanas diſputationes inſcripſit:teſtis ipſe idē Cicero ē in ſecundo libro de
diuinatione:ita inquiens. Libri Tuſculanarꝫ diſputationū res ad beate uiuēdum maxime neceſſa/
rias aperuerūt. Atq; & in hac item præfatione ita in calce dicit. Sed quo cōmodius diſputationes no
ſtrę explicentur. Eſt.n.diſputatio is ſermo:q & ueritatē dilucidat: & iprobat quod falſum uideat̃:
quorꝫ utrūq; his libris copioſe agitur. Nec inficior tñ & Tuſculanas poſſe quęſtiones inſcribi:ſi qui/
dem quęſtio hoc loco inquiſitionē quandā/atq; inueſtigationē ſignificat: Inueſtigantur autē/inqui/
runtur:tractātur hoc libro res ad beate uiuēdū maxime neceſſariæ. Itaq; & ipſe Cicero nō nūq̄ quę
ſtiones appellat. Tuſculanę idcirco dictæ ſunt:quoniā in Tuſculano habitæ erant. Brutus/cuius no
mini liber inſcribitur:Bruti & Seruilię fuit filius: & ita Catonē Vticenſem habuit auunculus:cuius
Seruiliam fuiſſe ſororē conſtat:fuit autē Brutus nō modo cum Cicerone ſumma familiaritate iun
ctus:ſed etiā ſingulari doctrina præditus:q & ipſe Philoſophiaꝫ latinis litteris illuſtrauit: & ad Cice/
ronē ipſum de Virtute librum nō inelegantēꝫ ſcripſit:ad quē extant pleraq; & in Philoſophia/& in
Oratoria arte Ciceronis ſcripta uolumina:in quis & Tuſculanę diſputationes/quę in manibus ſunt.
Primus liber idcirco pręnotatur:quoniā quattuor deinde alii ſubſequntur. Subiectū autē opis hu/
ius/mea ſententia nō iniuria dicetur eſſe/uel optima uiuēdi ratio/uel ꝑfecta hoīs inſtitutio. Nam &
ī libro de Diuinatione ſecundo/aſſerit ſe his libris. M. Tullius optimarꝫ artium uias ſuis ciuibus tra
didiſſe. Optima autē uitę ratio/ſiue qs malit/ꝑfecta hoīs inſtitutio his duabus rebus cōſtat:ut & ma
la repellamus: & aſciſcamus quę bona ſunt:quare & primi quattuor libri/de aſpernādis ꝑturbatio/
nibus:quintus de Virtutis ꝑfectione quadā ac præſtantia ꝑtractare cernitur. Quem autē intellexe
rimus inuictū aīum aduerſum ꝑturbationes gerere/& tanq̄ ſolū bonum ī humanis rebus/ſolā con
plecti/atq; amare uirtutē:eum nos & optime uiuere/& recte/ac ꝑfecte inſtitutum/negare nō poſſu
mus. Itaq; iam ſatis libri materies impromptu eſt. Ex his uero/quæ hactenus explicata ſunt/& ſum
ma opis ipſius utilitas eluceſcit. Nam cognitis ꝑturbationibus/cognita item uirtute:quod his libris
agitur:excitatur/optimo quiſq; ingenio præditus:atq; accenditur:tum ad cohercendas animi ꝑtur
bationes:tum etiā ad complectendā uirtutē:quæ ꝑfecto utilitas late patet: & cum oībus hoībus de/
bet eſſe cōmunis. Magna ꝑfecto/uel maxima potius utilitas eſt/fugatis uitiis/ac repulſis indignis
ſapiente hoīe ꝑturbationibus cunctis (ut aiunt) uiribus/uirtutē amplexari. Sequitur autē hoc ope
re Cicero/quo ad diſputandi rōnem Academicos:ꝓbat aūt plerunq; Stoicorꝫ ſententias:eorūq; uti
tur diffinitionibus. Nā Ciceronis inſtitutus eſt:ut nullis unius ſectæ legibus aſtringatur:qbus ipſe
neceſſario ſemp pareat:ſed ꝓ ſuo more/qd in quaq; re maxime probabile:ac ſimillimū ueri ſit/ſem
per requirit. Itaq; eodem tēpore & Academicus eſt/& Stoicus Cicero. Academicus quidem:qa id
quod in quaq; re maxime ꝓbabile eluceſcit/libero iudicio ſequitur:ac probat Stoicus autē:qa quæ
maxime probabilia iudicat/pleraq; oīa Stoicorꝫ ſunt. Quocirca & uirtutē uiſus eſt/ſolum bonū cō/
ſtituere. Modus agendi idē hoc libro ſeruatur:quo uiri oēs doctiſſimi uti ſolent. Nā & diuidit:quæ
diuiſione ſoluenda ſunt:ut cum dicit. Quattuor eſſe ꝑturbationum ſpēs. Diffinit/quæ diffinitione
terminānda ſunt:ut cum oſtendit/qd ſingulare animi ꝑturbationes ſunt:atq; earꝫ oīum explicat dif/
finitionem. Quę uero ꝓponit/ea optimis argumētis/ac firmis rōnibus cōprobat:quā triplicēꝫ diſſe
rendi rōnem Philoſophi oēs/atq; erudiriſſimi uiri ſeruare ſunt ſoliti. Liber autēꝫ ipſe Dialogi ſunt:
in qbus inductæ pſonæ colloquntur/Marcus/& Atticus:quorꝫ alter ꝓponit qd ſentiat:alter contra
diſputās ex rebus conceſſis elicit ueritatē:atq; cōcludit. Solet in Academia is/q audire uult/propo/
nere qd ſibi uideatur:q autem differit perpetua contra orōne diſputare. Cicero autēꝫ/quē ꝓponen
tem ītroducit/eundē iubet ſuæ quoq; ſententiæ afferre rōnem. Nā Atticus uerbi cauſa nō ſolūꝫ mor
tem dicit ſibi malum uideri:ſed etiā addit rōnem:cur ita ſentiat. Atq; hunc morēꝫ Cicero ī pleriſq;
libris ſeruare/ac tenere cōſueuit. Dialogorꝫ autē cōſuetudo potiſſimūꝫ de Platone ſumpta ē:cuius &
M. Tullius atteſtāte Lactātio/ſolus extitit imitator. Liber oīs ī ꝓfationes diuiditur/& diſputationē:
diſputatio autem qncuplex eſt: & ī totidem libros cōfertur:quorꝫ primus eſt de cōtemnenda mor/
te:ſecundus de tolerādo dolore: de ęgritudine lenienda tertius:quartus de reliquis animi ꝑturba/
tionibus:qntus eum locum cōplexus eſt:q totā Philoſophiaꝫ maxime illuſtrat:docet.n.ad beate ui
uendum/uirtutem ſe ipſa eſſe contentā. Hæc nāq; ipſius Ciceronis diuiſio eſt:quā & ī ſecundo de
Diuinatione libro ꝓſequitur. Verꝫ qa bimembrem oportet eſſe optimā diſtribuendi rōnem:diui/
dimus Tuſculanas diſputationes ī duas partes. In prima agitur perturbationibus animi:quę ipſa
primis quattuor libris abſoluitur:in altera de perfectione uirtutis:quæ ſe ipſa ad beate uiuendum
cōtenta ſit: quod in quinto libro fieri & pertractari conſtat: Sed iam ad explanationē pergamus.
Cum defenſionum laboribus. Hinc incipit præfationis initiū:in qua prius q̄ diſputationē ipſaꝫ ag
grediatur: auditores beniuolos/dociles/atque attentos facit. Nam tum illuſtraturum ſe Philo/
ſophiam profitetur/attentum auditorem facit:rem nanq; grauem et præclaram pollicetur Phi/

loſophiam:In qua ſatus uitę conſiſtit:unde bene uiuēdi ratio emanat. Cumq; ſe conſiderate & ſplendide ſcripturū oſtendit:quēadmodū ad legendū lectores attentos:ita & ad intelligendū dociles facit. Captat aūt beniuolentiā:cū ſe ciuibus ſuis & profuiſſe occupatū/& nūc prodeſſe ocioſum declarat. Et.n.tunc dicimus prodeſſe quempiā occupatū:cū in actiua & negocioſa uita/oēs impendit uel amicis/uel reipublicę operā. Quoniā (ut ſcribit Plato ad Architā Tarentinū) nō ſolū nobis nati ſumus:ortusq; noſtri partē uēdicat patria:partē amici:ocioſos nos aūt pdeſſe tū iudicamus:cū quieti & laboribus/ac negociis liberi:nec nos dedimus uoluptatibus:nec deſidia & torpore langueſcimus:ſed uel ad docēdi munus:uel ad aliquid ſcribendū/operā ſtudiūq; conuertimus. Itaq; & noſter Cicero cū Cęſaris dominatu oīa tenerentur:cū a iudiciis & foro:cū a republica remotus eēt:ſeſe ad Philoſophiā retulit:in qua adoleſcens plurimū uerſatus erat:& ita retulit:ut multa etiā litteris commendaret:quo tēpore & de Natura Deorū/& de officiis/& Tuſculanas diſputationes/& alios pleroſq; libros in Philoſophia conſcripſit. Principio igit̄ libri huius ne iā pluribus īmoremur:oſtēdit ſe M. Tullius ad philoſophiā aīum retuliſſe. Hęc.n.ſunt ea ſtudia: ī qbus ab initio fuerat uerſatus ętatis. Itaq; circūſtātiis oſtēdit Philoſophiā:quā aīo & habitu retinuerat/exercitatione remiſerat:qa pro tēporibus remiſſius fuerat philſophatus:ac lentius longo interuallo & curriculo intermiſerat:quoniam turbulētiſſima Conſulatus ſui tēpeſtate/& aduerſis Reipublicæ tēporibus/nullas potuerat in Philoſophiam opam conferre:ſed nō omnīſerat. Nam liberatus oīo Senatoriis muneribus/id eſt ambitionis occupatione/& Reipublicę cura/liberatus ex magna parte defenſionuz laboribus/id eſt Forenſibus cauſis:quoq; illud ptinet ad genus Conſultatiuum:hoc ad iudiciale:ad philoſophandū aīum applicuit:& uetera ſtudia reuocauit. Et cū oīuz artiuz. Declarat ad quā partē Philoſophiæ animū reuocauerit:& quā Philoſophiæ partē illuſtrandā ſuſceperit. Ac dicit illuſtraturū ſe & litteris traditurū rōnem:& diſciplinā oīum artium:quæ ad rectam uiuēdi uiam ptinent. Recta uiuendi ratio ſignificat eam partē Philoſophię:quæ Moralis ſapientię diſciplinā/& uitę inſtitutionē cōtinet. Nam diuidit̄ Moralis ſapientia in duas partes: Vnam/quę in pręceptis:alteram/quę in inſtitutis poſita ē. Præceptū eſt.n.quod qd faciendū/aut nō faciendū ſit/docet. Inſtitutū aūt:quod tam in legibus/q̄ in moribus ad honeſtatē ducit. Pręcepta nūc his libris & diſciplinā/ac ſcientiam quandā bene uiuendi docet. M. Cicero. Libris aūt de officiis ad honeſtatē ducit. Nam & Rhetoris alia ſunt præcepta dicendi:aliud cū declamando ad exercitationē inſtituit. Studio ſapientiæ. Philoſophię nomē interpretatur. φιλια eſt apud Græcos ſtudiū/uel amor/uel affectio (ut ait Seneca) ſapientię. Nō qa Philoſophia Græcis. Prę occupatione utit̄:& tacite his reſpondet:q forte obiiciant Gręcis tum legēdis:tū preceptoribus philoſophandū eē. Doctrina duplex ē. Vna/q̄ p iuentionē paratur:altera/q̄ ab alio accipit̄. Cicero iudicat/& inueniſſe multa Latinos ſapientius:& quæ a Gręcis mutuati ſunt/etiā perfectiora reddidiſſe. Sed quæ a Gręcis ſumpta ſunt/partim ſtatuerūt digna eſſe in qbus uerſarentur: partim uero nō ſatis digna. Dignā ſtatuerunt oēm actiuā Philoſophiam:Ethicā:quæ mores & inſtituta:Oeconomicam quę res domeſticas & familiares:Politicam/quæ rempublicaz complexa ē. Sed Reſpublica in res urbanas partit̄/& bellicas. In urbanis rebus ſunt inſtituta:quæ mores & municipalia iura deſignāt:& leges/quę & cōmuniores ſunt:& latius patent In re militari ſpectat̄ diſciplina/& ſciētia bellicaꝝ rerū:& uirtus/quæ exercitationē/ac diſciplinę uſum ſignificat. Atq; his oībus laudibus dicit. M. Tullius præſtitiſſe Romanos:quas plerūq; litteris & inſtitutione aſſequimur Sūt & aliæ laudes:quę natura ingenitæ ſunt nō quidē pfectę/& ad ſummū perductæ:ſed a natura potius inchoatæ:quaꝝ Latinis promptiorē natura ingenerauit poteſtatē. Sunt.n.quędam/ad quę percipienda maiorē Romanis tribuit natura facultatē. Gręci natura leues perhibent̄:contra Romanis grauitatis/& conſtantiæ īnata ſunt ſemina. Græci natura uani iudicant̄:Romani uero ad magnitudinem animi/ad probitatē/& ad fidē nati uident̄. Quo loco & oīa fortaſſis uirtutū genera complexus eſt:ſi grauitatē ad Prudētiam:ſi conſtantiam ad moderationē:magnitudinē animi ad fortitudinem:probitatē ad bonitatē & Iuſtitiam. Fidē deniq; ad fundamētū humanę ſocietatis referre uoluerimus. Doctrina Græcia nos. Doctrinaz nouimus ptinere ad Philoſophiam/& ad Mathematicos: quoꝝ exploratiſſima ſcientia eſt:litteraꝝ aūt genus/atq; eruditionē credimus potiſſimum hoc loco ad Oratores/ac Poetas referri:q proximi Grāmaticis ſunt:a qbus etiaz pertractant̄. Sed poeticam Romani ſero arripuerunt:Mathematicā uero nō ſatis dignā putauerunt:in qua uehementer elaborarent. Itaq; facile erat uincere nō repugnantes. Sed Romanis iam litteraꝝ & doctrinæ ſtudia capeſſentibus/tam de eloquētia q̄ poſt de Philoſophia/tam de doctrina q̄ de clariſſimo litteraꝝ genere cęperunt. Latini dubio procul certare cū Græcis. Noſtris uero tēporibus Latini & Theologi & Philoſophi Græcos ipſos longiſſime antecellunt:a qbus tū eloquētia & dicēdi copia ſuperantur. Nam cū apud Græcos. Oſtēdit poeticā primū/& ſero cognitā/& ſerius receptā a Romanis:cum tū apud Græcos antiquiſſimū e doctis ſit genus Poetaꝝ/exemplo Homeri:q Meliſigenis proprio nōīe appellatus ē:& eius fratuelis Heſiodi:q eadem tēpeſtate apud Græcos claruerunt:q̄q̄ ferunt Homerum aliquāto/natu fuiſſe grandiorē:ſed certe fuerunt aū Romā conditā: Siluiis Albę regnātibus ānis poſt bellum Troianum circiter. C.et lx. Archilocus autē claruit regnāte Romulo:uel ut Cornelius Nepos tradit:Tullio Hoſtilio Rege pene īter ipſa īcunabula Romani Imperii. Primus apud

Romanos.L.Litius fabulam primus docuit annis.XDX. Poſt urbem conditam: uel ut in Bruto
ait anno.XIIII.&.D.Eſt inter ſcriptores de numero annorum controuerſia:ſed certe.C. Claudio
Appii ceci filio.M.Sẽpronio Tuditano Coſſ.Quo tempore & cum pœnis pax facta eſt.Claudium:
& Tuditanum Conſules ſecuti ſunt.Q.Valerius:& C.Mallius:qbus conſulibus natũ eſſe.Q.En
niũ Poetam Tarentinũ ſcribit.M.Varro in primo de poetis libro. Anno deinde poſt Romam con
ditam.d.unde uigeſimo.C.Neuius Poeta natione Cãpanus fabulas apud populum dedit:qui &
primo punico bello ſtipẽdia fecit.Itaq & id bellum carmine ꝓſecutus eſt.Qui deinde pulſus Roma
factione nobiliũ precipue Metelli Vtice diẽ ſuũ obiit.Poſtea uero annis paulo amplius.XV.floruit
in ſcena Plautus.quo tẽpore in ciuitate.M. Cato orator dominari uidebaẽ. Plautus ãt ſarſinas fuit
genere ex umbria:q ita ãnone difficultate ꝑmebaẽ:ut ad molas manuarias Piſtori ſe locaueritːubi
cũ ab ope uacaret ſcribere fabulas ac uẽdere ſolicitus cõſueuerat.Neuiũ ãt & Plautũ Comicos fuiſ-
ſe Poetas cõſtat. Sed ſunt:q nõ Liuium .ut ait Cicero:ſed Portiũ Liciniũ poeticã Romæ cœpiſſe opi-
nentur.Sed ut ut res ſe habeat:ſero uel cogniti Poetæ apud Romanos uel receptiſunt. Nec ſi apud
maiores mos fuit epulaꝝ:ut deinceps q accubarẽt:canerẽt ad tibiã claroꝝ hoĩus laudes ac uirtutes.
Honos tamẽ habebaẽ Poetis:quãdo uituperatus eſt a Catone ipſo.M.nobilior: in cuius exercitu in
Etolia.Q.Ennius poeta militaſſ.Q.Enniũ Tarẽtinũ Cato Queſtor Romã tranſtulit.M.nobilior
in Etoliam cõſul duxit:Quintus uero nobilior Marci filius ſtudioſiſſimus litterarum ciuitate dona
uit. Veterũ Romanorũ epulis fides ac tibias adhibere moris fuit:id oſtendit.F.Quintilianus libro
oratorie inſtitutionis. Ideꝫ.M.Cicero ĩ hac libri præfatione: & poſt in prologo quarte diſputationis:
ſed ante alios.M.Cato ſenex in eo libro:quas ĩſcripſit Origines:quẽ librũ ſcripſit ſenex: & ĩ ſeptem
libros diuiſit:quorum primus continet res geſtas populi Romani:ſecundus & tertius unde quæq
Italica ciuitas orta ſit:que fuit totius operis inſcribendi ratio:quartus continet primũ bellum puni-
cum:quintus ãt ſecundum:reliqui reliqua bella perſecuntur uſq ad pretturam Seruii Galbæ:qui Lu
ſitanos diripuit:in quibus Duces bellorum non nominauit:ſed ſolum res notauit. Iiſdem duobus
libris exponuntur quæ in Italia: quæq in Hiſpania ad miranda uiderentur. Et hæc de originibus
Catonis quæ ab eodem in libro Ciceronis de ſenectute cõmemorãtur. Quominus igitur honoris.
ĩ oĩbus & diſciplinis cõtingit & artibus: ut quibus maior laus tribuaẽ: & plus habeatur honoris:
ad eas ſe hoĩes potiſſimũ cõferãt:Itaq par ratio ẽ: & ſtudii atq exercitationis: & praemii:qui eſt ho-
nor:quãtus honos eſt:tãtũ erit & ſtudii.Sublata aũt impellẽte cauſa: & effectus deſinit: Tamẽ & aliq
q magnis ĩgeniis ĩ eo genere poetãdi extiterũt:fuerũt Græcis nequaq̃ ĩferiores. Quod ſi Maronis
æneidẽ.M.Tullius ĩſpicere potuiſſet etiaꝫ ĩ eo genere Latinos antepoſuiſſet. Vere dictus a Cicerone
de Virgilio.Magne ſpes altera Rome Duplex Latinoꝝ decus Tullius: & Virgilius.Et ille teſtimonio
Apollonii Molonis Græcos eloquẽtia ſupauit.Hic omniũ eruditoꝝ homĩum cõfeſſione ac iudicio
uel Homerũ carmine antecelluit. Nam & Gemiſtos doctiſſimus memoriæ noſtræ Platonicus apud
Ioannẽ Paleologũ Græcorũ Virgiliũ Homero præferre auſus ẽ.Deniq artium alimentũ honos ẽ:
gloria ſtudiorũ exercitationẽ parit:illa reiiciunẽ:quæ ĩ nullo apud hoĩes precio ſunt.Ac ſi laudatus
eſſet Fabius Pictor quod pingeret: & nos habuiſſemus multos Policreti ac Parraſii ſimiles:fuiſſentq
excitati complures & ad pingẽdi & ad fingendi artẽ.Hic Fabius etiaꝫ pictor cognominatus ẽ:fuitq
(ut ait in Bruto Cicero) & iuris & litterarũ & antiquitatis bene peritus:Policretus Statuarius ĩ arte
fingendi apud Græcos decoris palmã meruit:Parrhaſius pictor plurimũ pingendi arteꝫ illuſtrauit.
Cum hoc & Socratis ſermo apud Xenophontẽ reperiẽ.Floruit aũt circa Peloponeſia tẽpora:queãd
modũ & Zeuſis priſcis ſæculis Græci omni laude excelleẽ merito putabanẽ.Sed multarũ poſtmodũ
rerũ gloria in Latium tranſlata ẽ:in quis & pingendi ars:quã Etruſci in mirũ modũ præſtiterunt: &
Sena indyta Etruriæ ciuitas oĩum conſenſu principatũ obtinuit.Summã eruditionẽ Greci.Ponit ea
quibus Græci multũ opere Latini nihil pene tẽporis tribuebant.Muſicã Greci colebãt:quod eã etiã
cũ bene uiuendi rõne cõiunctã exiſtimarẽt. Itaq & mos fuit apud illos (ut ait Quintilianus) ut in
conuiuiis poſt cenã lyra circũferretur Quare & Socrates iam ſenex inſtitui lyra non erubuit. Epami
nundas quoq & ſi magnus eſſet & Phũs & Impator:tamen ĩ neruoꝝ pulſu & uocũ modulatiõe uer
ſatus ẽ:quoꝝ & utrunq cantus ſeu concẽtus appellatur.Et laudatus eſt Epaminundas Thebanorũ
Dux:quod fidibus præclare cecinit:uituperatus Themiſtocles Athenienſium Princeps:qd in con-
uiuio lyram recuſauit. Philoſophia cultura aĩorũ eſt:nã excolitur aĩus uirtute ac doctrina. Qui igi
tur oẽs Philoſophie partes adeptus ẽ:is oĩo doctrina excultus putari debet:q uł Muſica uel quauis
Philoſophiæ parte defecerit:is nõ ſatis excultus doctrina exiſtimaẽ. Ex hac fortaſſe cauſa Græci oẽs
diſcebant fidibus.In ſummo apud illos honore.Que fuit apud Grecos Muſice:eadẽ fuit & Geome-
trie ratio:ut in magno atq illuſtri honore haberetur. In hiſce Mathematicis diſciplinis Græci ab ini
tio etatis uerſabanẽ:qd his inſtituti adoleſcentes aptiores facilioresq ad altiores doctrinas ꝑcipien-
das redderenẽ.Nã & Pythagoras quos erudiẽdos ſuſcepiſſet:prius Mathematicis inſtruebat:tũ Phy
ſicis. Mathematicas uero potiſſimũ Geometriã:Gnomonicã Muſicã:cæteraſq eiuſmodi diſciplinas
ueteres Græci appellabant:quas & ĩ primo gradu certitudinis atq explorate cognitionis collocauit
Auerroys.Et Quintilianus quoq non ſine cauſa ſummos etiã uiros impenſam Geometricæ ſcien-

tię opaꝫ dediſſe cõfirmat.Sꝫ Geometria ĩnumerosꝙquos Gręci Arithmos uocãt:& formas:quę hoc
loco Ioannes Damaſcenus Schemata appellata Gręcis ipſis diuiſa eſt.Itaq; & Cicero metiri ad alte
rã partẽ:ratiocinari ad numeros retulit.At nos metiendi Artificioſe hoc loco Cicero Gręcos redar
guit atq; accuſat inſipientię.Quid.n.tã cõtra ſapientiã eſt:temeritate excępta:q̃ nimis multã operaꝫ
in res obſcuras/ac minime neceſſarias cõferre! Ariſteteles ẽt.vii. libro Pollıticoꝝ diſciplinaꝫ libera/
lẽ:atq; honeſtã cõſtituit Muſicã:ſed nõ utilẽneq; neceſſariã ſicut contra litteræ(ut idem ipſe air) ad
lucrũ & ad rem familiarem:& ad ſtudia/& ad ciuiles actiones q̃ plurimas cõferunt. Figurandi autẽ
peritia unlis Ariſtoteli uidet̃ ad iudicandũ ſolertius artificũ opa:queadmodũ & Gymnaſtica ad ſa
nitatẽ/ac robur.Sed de his alio loco plura.Latini ex his ſapienter tantũ accipe uoluerunt:q̃tum uel
ad dimetiendũ/uel ad ratiocinandũ ſatis eſſet.At cõtra Oratorẽ.Nũc eas diſciplinas pſequit̃ expli/
care:quas Romani & acceperunt a Gręcis:& ſuo dignas labore cenſerũt:eloquẽtiã & ſapientiæ ſtu/
dium:quę Philoſophia dicit̃.Dicit ãt primũ Romanos cõplexos Oratorẽ aptũ quod naturę eſt:atq;
ingenii:deinde ſtudioſum tñ artis expertẽ:qualis fuit Cato ſenex:q adoleſcens orationes cõfecit(ut
ait Cornelius Nepos)ſenex hiſtorias ſcripſit: in qbus oĩbus multa induſtria & dilıgẽtia cõparet.ſ.
ex ingenti ſtudio:nulla doctrina.ſ.ex arte.Poſt Romani complexi ſunt Oratorẽ ẽt eruditum:& ar/
tis pręceptis inſtructũ:ut Sergius Galba princeps ex Latinis:q illa Oratoruꝫ ꝓpria & quaſi legitima
opa tractauit:ut Scipio Aphricanus.ſ.Pauli filius:qui dicitur in libro de officiis:Eloquentia cumula
uit bellicã gloriã qui ẽt orationes habuit cõtra.M.Neuiũ. Tr.pl.a quo fuerat accuſatus:quod a Re/
ge Antiocho pecuniã accępiſſet:ut.C. Lęlius:quẽ doctum fuiſſe:atq; eloquentẽ proditũ memoriæ
eſt:q & filiã habuit eleganti.ac paterna eloquentia præclarã.De tribus his & in Bruto ita Cicero in/
quit.Sed inter hos Lęlium:& Aphricanũ paululũ his antecedens ſine cõtrouerſia Ser.Galba eloquẽ
tia pręſtitit.Sed poſtmodũ habuerũt Romani Oratores ita magnos/atq; ita claros:ut nec ẽt Græcis
inferiores eſſe uiderẽtur. Teſtes ſunt Lepidus Cato Vticenſis: Gracchi quorum eloquentiæ (ut ait
Quintilianus)multũ cõtulit Cornelia mater:quæ & filiũ in petitione Tribunatus:grauiter/ac ſplẽ
dide allocuta eſt/& filii:qui oẽs nemini Gręcoꝝ ceſſerunt:philoſophia iacuit uſq;. Hactenus de ipſa
Eloquentia explicatũ eſt:quã celeriter Romani cõplexi eſſent: nunc ad philoſophiam ſermo conuer
titur.quę & ipſa reipublicæ plurimũ uidetur utilitatis afferre.Quę cũ nullũ ad id tempus lumen ha
buiſſet litterarum Latinaꝝ:quoniã aut philoſophiã contẽnebant.aut Græce philoſophabant̃:nunc
& Illuſtranda eſt:quod fit Ciceronis de philoſophia libris/& excitanda:ut alii quoq; Ciceronis exẽ/
plo/ad eiuſdẽ ſtudii cupiditatem/& exercitationẽ cõmoueantur.Ita.n.cũ.M.Tullius occupatus pro
fuerit ciuibus ſuis uel ſingulis:amicos defendẽs/uel uniuerſis:rẽpublicam gubernans ocioſus nunc
ꝓſit ea illuſtrãs ſcriptis ſuis:quę nõ parũ ad beneuiuendũ afferant adiumẽti.In quo magis eſt.Oſtẽ
dit hoc loco longe eſſe melius iacere/ac negligi philoſophiã:q̃ perperã tradi . Quod faciunt illi:qui
cũ ignari ſint:& rudes Eloquentiæ:quæ ſola lucẽ rebus ſolet afferre:ſuas ſententias & philoſophiæ
ipſius frugẽ/ita inconſyderate/ita præter rationẽ atq; ordinẽ ſcribunt:ut pro lumine tenebras rebus
effundant:& eas nõ tã illuſtrare:q̃ cõfundere uideant̃.Nã id in prõptu eſt:uerã ac perfectã philoſo
phiã duobus conſtare:recta ſententia:& luce uerborũ.Illuſtrem aũt ſententiam abſq; orationis lumi
ne:nullã oĩo reperiri.Quod ſi quis alteꝝ hoꝝ aſſecutus ſit:altero careat:erat fortaſſe uir bonus:ſed
certe nõ ſatis eruditus.Sed mandare queñq̃ litteris. Qui temperanter & cũ recta ratione ocio quod
philoſophiæ ſtudiis impendi ſolet/& litterarũ eruditione uti uoluerit:eum neceſſe eſt ita cogitationeſ
ſuas ſcriptis mandare & litteris:quod ad inuentionem ꝑtinet:ut eas & recte diſponere:quod diſpoſi
tiones:atq; ordinis propriũ eſt:& copioſe illuſtrare poſſit:quod ad elocutionem ſpectat:quę res le/
ctorem allicit:ac delectat plurimũ.Qui autem ſecus fecerit:intẽperanter abutetur:quod eſt præter
rationẽ:& ocio:& litteris.Eritq; eorũ labor paucis:quos illi inſtituũt/frugifer:nec ad cõmunem uti
litatẽ qcq̃ conferet. Legẽt fortaſſe nõnulli:qui cũ & ipſi indiſerti ſint/ac parum eloquentes:eandem
ſcribendi licẽtiã incõſyderatam:nec ſatis eruditã ſibi permitti uolunt.Permitti.n.poſſunt/quæ non
ſatis laude digna ſunt:ſed tamen tollerari poſſunt:qualis ſapientia eſt ſine eloquentia.Ex utraq; per
fectũ donum cõſtat:ut Victorinus ait.Quare ſi aliqd.Duo cõmemorat:quæ ad laudẽ:atq; utilitatẽ
hominũ:& ad ciuitatis ſalutem/ac decus ꝑtinent.Eloquentiã ac philoſophiam:& illã dicit ſua indu/
ſtria ſatis expolitã:hanc ſe in pręſentiarũ illuſtraturum pollicetur. Fontis.Comparat philoſophiam:
atq; eloquentiã:cũ philoſophiã fontis quoſdam appellat:eloquentiaꝫ inde manare/ac fluere:quaſi a
fonte perhenni riuũ.Nam philoſophia parẽs eſt:& procreatrix:oẽm reliq; artes:ac laudatę diſcipli/
næ inde ortũ habẽt:quaſi liberi/ac filię.Bene igit̃ de Eloquentia Fabius Quintilianus libro:xii: Ora
torię inſtitutionis.Cicero inquit pluribus libris:& epiſtolis teſtat̃ dicendi facultatẽ:ex intimis ſapien
tiæ fontibus fluere.Manare aũt aquarum propriũ eſt/unde & manalẽ fontem dicimus: ex eo quod
aqua inde ſemp manet/ac fluat:aut ad ſolẽ refertur.Siquidem priſci illi manare ſolẽ dicebãt:cum ſo
lis orientis radii ſplendorem iacere cępiſſent.Sed utrunq; huic loco conueniat:& qdẽ primo modo
manãt oẽs ingenuæ diſciplinę:quoniaꝫ ex philoſophia:quaſi ex manali fonte defluũt: altero uero
Philoſophia ipſa manat:quæ ſolis fulgentis inſtar obtinet:atq; ex ſe cæteras diſciplinas tanq̃ radios
quoſdã emittit.Quocirca & a Daniele ſanctiſſimo ua e.docti uiri fulgere phibent̃:quaſi ſplẽdor fir

mamenti:inquibus.ſ.lux philoſophiæ refulget. Sed ut Ariſtoteles. Cõparat ſe.M.Tullius & Ariſtotelem: q uir magno ingenio fuit:quod eſt naturæ & ſcientiæ copia:quod eſt induſtriæ. Ponit autẽ in quo couenerint: & ſimul inquo differant. In hoc itaq; cõueniunt:quod uterq; priſtinũ ſtudiũ alia exercitatione cumulauit. In hoc ãt differunt:qm̃ Ariſtoteles cœpit cũ prudentia: & ſapientia:quæ in rebus uerſat̃:iungere eloquentiã:quę maxime in uerbis cõſiſtit. Cicero cõtra:cũ eloquentia philoſophiã copulauit.i.nec eloquentiã deſeruit: & ad philoſophiã aĩus contulit:q̃q̃ in eadẽ adoleſcens diutius uerſatus eẽt. Cõmotũ dicit Ariſtotelẽ Iſocratis rhetoris gloria:ad quẽ docẽtẽ Athenieñſiũ uulgus cõfluebat. Cuius magnã ĩ docendo ſuauitatẽ fuiſſe tradunt. Recte aũt Rhetor appellatus eſt:quod rhetoricã artẽ: & dicendi p̃cepta inſtitueret:ſed nõ orator: quoniã ut dicit in Bruto Cicero:forẽſi luce caruit. Ariſtoteles teſte ẽt Fabio Quintiliano:nõ mõ Rhetoricã docuit:ſed prima quoq; litterarũ elementa tradere Alexandro Philippo hortante:nõ erubuit. Duo aũt ferunt̃ cõmentarionũ ſuarũ: atq; artiũ genera:ex Oterica: & Acroatica: & illa qdẽ ad Rhetoricã: & Ciuilẽ facultatẽ cõducebant: hæc ad Dialecticas diſceptationes: & ad naturæ cõtẽplationẽ ptinebant. Acroaticã aũt diſciplinã docebat in Lycio matutino tẽpore:Exotericã uero in eodẽ loco ueſperi. Eum Dilinon Peripaton appellabat:alterũ illũ Eothinon. Rhetoricæ ãt præcepta nõ docuit ſolũ:ſed etiã litteris cõmendauit. Extat elegans eius philoſophi rhetoricorũ liber ad Nicomachũ:quẽ qdã Theophraſti fuiſſe contendunt: ſed alter dubio procul eadẽ de re liber ad Alexandrũ Regẽ:quẽ nup Franciſcus Philelphus uir eloquentiſſimus ac princeps huius ætatis Oratorũ:e Græco in Latinum conuertit:Quo deteſtabilior quorũdã philoſophoꝝ cõſuetudo uideri debet:q ſe ipſos nimis amantes:nudã philoſophiã rejectis aureis eloquentiæ ueſtimentis pſitẽt̃. Ariſtotelẽ ſeſe imitari oſtẽtant:eius cõſuetudinẽ aſpnant̃. Qui oẽs philoſophiæ altiſſimas quęſtiones:nõ minus ornate:ac ſplendide.q̃ grauiter:ſubtiliterq; diſſeruit. Quare ſapienter adiecit Cicero. Hãc.n.pfectã philoſophiã. Quid.n.aliud pfecta philoſophia eſt:q̃ maximaꝝ reꝝ inueſtigatio: & earundẽ copioſa atq; ornata explicatio? Hinc recte dicit̃.iii.de oratore:nullã eẽ illuſtrẽ ſentẽtiã ſine luce uerboꝝ. Nã ut ibidẽ dictũ ẽ:Oratio lumen rebus adhibet. Victorinus ãt pfectũ bonũ duobus ad plenũ conſtar̃ dicit:re ipſa & ſpecie: & rẽ ſapientiã ĩtelligi uoluit:ſpeciẽ eloquentiã:qbus ex rebus pfecta quędã hoĩs amplitudo cõficit̃. Maiorẽ atq; uberiorẽ artem philoſophiã appellat:maiorẽ qdẽ quoniã pluris eſt benefacere:quod philoſophia pſitet̃:q̃ benedicere:quod ſuũ eſt eloquentiæ. Vberiorẽ uero quod ille fons ſit:hic riuulus. Ornate dicere quid ſit:declarat̃.iii.librorũ de oratore. Nã is ornate dicit:q diſtincte dicit:q explicate q abundanter qui illuminate: & rebus & uerbis:cũ & numero: & uſu:qualis uidelicet ſolutã deceat orationẽ. Sed hęc alibi opportunius. In quã exercitationẽ. Nõ ſufficit nobis ipſis didiciſſe: niſi & alios doceamus:quę ipſi nouimus. Quare laudat̃ eloquentia:quaſi p̃clara uis quędã: atq; diuina: ut in libris de natura: Deoꝝ tradit̃:q̃ primũ efficit:ut ea q̃ ignoramus:diſcere: & ea q̃ ſcimus:alios docere poſſimus. Nã ut ait Ariſtoteles:oĩo ſcientis ſignũ eſt:poſſe docere:qd̃ tunc potiſſimũ perfectum aliqd ĩ ſuo genere haberi cõueniat:cũ & alteꝝ ſimile ſui efficere poſſit:ut ĩ.iiii. Metęoroꝝ tradidit Ariſtoteles. Itaq; Cicero cũ iã abſolutã q̃dã philoſophiæ cognitionẽ foret aſſecutus:cępit & ipſe p Grecoꝝ cõſuetudinẽ: & habet̃ ſcholas. & alios ĩſtituet̃. Nã ante Cicerõis tẽpora:quãtũ Romani exẽplis.i.exercitatiõe uirtutis:tantũ Gręci pręceptis ualebant:quæ ad ſolã inſtitutionẽ ac doctrinam pertinent: cuius ſententiæ: & ipſe Quintilianus teſtis eſt.xii.libro oratoriæ inſtitutionis. Oẽs autẽ in Græcis legendis operã conſumebant:cũ nõdũ philoſophia Latinis eſſet illuſtrata litteris. Vt utrũ ponit ſui inſtituti exemplũ: & quo in loco alios erudite cęperit patefacit. Nam tum ad eam exercitationẽ cępit dare operam:cũ remotus a foro:atq; a ſenatu:in Tuſculano feriaret̃: & ocioſus eſſet. Vt.n.antea. Pro ætatũ uarietate:uaria quoq; ſtudia adhiberi neceſſe eſt. Nam ſicut infirmitas pueroꝝ:ferocitas iuuenum: grauitas cõſtantis:ſenectutis maturitas propria dicitur eſſe:ita & aliud ſtudiũ calentem ætatẽ:aliud maturã grauitatẽ decet. Itaq; Cicero iuuenis cauſas declamitauit:inqua exercitatioue diutiſſime laboraſſe oſtendit̃:ſenex illuſtrandæ philoſophiæ rationẽ.i.cauſam ueritatis defendendam ſuſcepit. Quocirca cũ ante illa agendis litibus operã ac tẽpus impendiſſet:nunc ſenior ſenilẽ declamationẽ ſuſcipit.i.patrociniũ ac p orationẽ ueritatis. Huiuſmodi qppiam: & ſe Lactantius feciſſe oſtendit in pręfatione ſacraꝝ inſtitutionũ. Declamationẽ bifariã intelligere poſſimus. Nã pprie declamatio eſt iudicioꝝ cõſiliorũq; imago: & quędã ueraꝝ cauſaꝝ imitatio:quãobrẽ & ſimilis debet eſſe ueritati. Cõſueuerunt.n. Oratores priuſq̃ ĩ forũ aut in Senatũ pdirent:fictaꝝ litium exercitationẽ ſuſcipe: quo audentiores ad dicendũ ac prõptiores redderent̃. Et Ciceronẽ id nõ unq̃ feciſſe cõſtat nec Latine ſolũ:ſ; ẽt Gręce: & Rhodũ cum ueniſſet:apud Apolloniũ Molonis clariſſimũ dicendi magiſtrũ declamauit. Aliter declamationẽ fotẽſe; contentionẽ & cauſaꝝ acriorẽ defenſionem intelligimus: qua in re Cicero uere reliqs Oratoribus diutius uerſatus eſt. Non immerito igitur(ut ait Quintilianus) ab oĩbus ætatis ſuę hoĩbus regnare in iudiciis dictus eſt. Ponere iubebã. Declarat cõſuetudinẽ qua indiſputandis rebus uteret̃. Nã ſi qs noſſe ac ſcire aliqd cupiebat:ponebat ſuã ſentẽtiã:nos dicimus pponebat. Quare & Cicero theſim ppoſitũ interpretat̃. De quo quis. Audire eſt percipere: quod auditus:ut Ariſtoteles in libro de ſenſu.

¶ Cœtera:quæ ſequuntur:ſubrepta ſunt:atq; deperdita.

.fii.

ℭ Auguſtini Dathi·Oratio.Xiii.cum publice.M:Tullii Orationes legere incępiſſet.

MArcus Tullius·Cicero apte diſtincte·ornate dicere:quod eſt utiq; Oratoris proprium
merito·ac iure ſibi quodã mõ uendicauit:ut q in eo ſtudio totã pene cõſumpſit ætatez.
Et cum de arte dicendi·multa eleganter pręcepit: tũ præ cœteris oĩbus ornate· ex arte
eſt.Splendideq; locutus.Indicant ſummã eius eloquentiã:quæ ab eo orationes habitæ
ac poſtmodũ ſcriptæ ſũt.Extant illius orationes cõplures: & qdẽ in omni cauſarũ gene
re.Nã & in iudiciis: & ĩ deliberationibus: & ĩ cõcionibus uehemẽter floruit.Sʒ ex magno illaꝝ nume
ro:quã ꝑ eruditiſſimo poeta·orator quoq; eruditiſſimus habuit: & copia ſane ãtecellit & laude.Quã
priusq̃ explanaſ aggrediar totius orõnis argumẽtũ pſtrĩgã paucis.A.Licinius Archias Antiochenꝰ
fuit: & poeta ĩſignis.Hic ꝓdiu romę uixit.Claris ãt plæriſq; romãis ciuibus familiarit uſus ẽ Lucullo
tũ ĩprmis familiã cõplexus.Ob eius egregias uirtutes·apd multos grecię ipſius ppl'os ciuitate dona
tus ẽ.Hic igiẗ cũ aliqñ e Sicilia decedẽs cũ.L.Lucullo Heracleã ueniſſet:ĩ ea quoq; ciuitate aſcribi cu
rauit:Facile id ſibi Heracliẽſes uiri tũ pp eius uirtutẽ·tũ ob Luculli auctoritatẽ gratificati ſunt.Aſcri
ptus eſt.Litẽ de ciuitate nõnulli excitarunt·ĩuidia·atq; odio ducti. Accuſauit eũ Gracchus qſpiam
hõ certe qſqs extitit ſane illepidus.Itaq;.M.Cicero:ut erat ingeniorus ſtudioſus·& eruditorũ hoĩuʒ
amãtiſſimus:Liciniũ pulcherrima hac oratiõe defẽdit.Magnis illũ afficit laudibus:maioribus littera
rum ſtudia.Et cuiuſmodi tãtę defẽſioni cõgruere putauit·hoc ꝑclarũ·ac pulcherrimũ dedit exordiũ
Argumentũ patuit.Duplex ipſius cauſę genus:principale:atq; ſecundariũ: & id qdẽ bifariã certe in
promptu ẽ.Sed nec eiuſdẽ duplex cauſę cõſtitutio obſcura eſt.Partes orationis:quę nõ artis:ſed con
ſilii ſunt:ẽt facillime conſtant.Harũ prima exordiũ inſuas quoq; partes diſtribuiẗ. Id q̃ primũ diluci
de patebit,Nã ad uerborũ explanationẽ feſtinat Oratio. Dixi.

ℭ Auguſtini Dathi Oratio.XIIII·cũ librũ Ciceronis de officiis publice legere incepiſſet·

ℭ Qui bona cuncta mortalibus tribuit: & fons eſt ſapientię: & ĩmortaliũ diuiriarum largitor Deus:
pater & filius: & Spiritus Sanctus:ille ſit nobis ꝓpitius: & fœliciter uota noſtra ſecundet.
MVlta ſunt:quæ petere·quæ optaẗ·quę ſequi:ingbus elaborare poſſimus:ad quę uariis
plerũq; cõplicata erroribus:hoĩum aſpirat intentio. Alii alia amplectunẗ·ac trahit ſua
quẽq; uoluptas.Sed ex omni numero·ii ſoli Regia uia ad felicitatẽ gradiunẗ: q ad uir
tutẽ ꝑcipiendã: & ad adipiſcẽdã rectã bene uiuendi rationẽ:induſtriã oẽm· atq; operaʒ
cõtulerunt.Quod faciũt:q magnis ſunt: & ꝑſtantibus Ingeniis:altiſſimiſq; aĩs uiri:qui
poſt habitis cęteris:quæ falſo appellãẗ bona:ſolidã ſunt amplexati ſapientiã: in qua ulumi boni ra·
tio·ac uere beatitudinis ſumma uerſaẗ.Qui uero hanc unã deſerũt ſapientiã hi:ĩnumeris cõplicanẗ
erroribus:ꝑ diuerſos·ac cęcos aberrãt calles:deuios ſequnẗ amfractus:labunẗ in ꝑceps:ad fælicita
tẽ ꝑuenire nõ poſſunt.Inueſtiganda igiẗ & quęrenda omni ſtudio ſapiẽtia:capeſſenda: & colẽda uir
tus eſt:ut & ꝑſpecta ueritate:quã ſapientia polliceẗ: & firmiſſimo uirtutis allato ꝑſidio : & laudabili
ter uiuere: & beati eſſe poſſimus.quare ea oĩa:accurate·ac diligenter cõplecti debemus: in qbus uel
de ꝑfectæ ſapientiæ ſtudio:uel de optima uitæ diſciplina pręcipitur:quales certe eſſe putamus quos
libros de officiis Romanus philoſophus ſcripſit Cicero:q doctiſſimoꝝ hoĩum teſtimõnio reliquos
libros oẽs:q de uirtute a philoſophis ſcripti ſunt:ꝑſtare credunẗ:quoſq; nos ob eã cauſam cupidius
explanãdos ſuſcipimus: & uos ad prędarã illoꝝ ꝑcęptionẽ labore·& ĩduſtria ꝑcipiendã uęhementer
hortamur.Ita.n.id qđ elegãter Peripateticoꝝ prĩceps Ariſtoteles tradidit:faciliime fieri poterit:ut
& uirtutẽ intelligamus: & ꝑ illã cognitã·atq; inuentã exercitatione adhibita boni efficiamur.Sed ne
iã uagemur longius:opis pulcherrimũ hoc affertur initiũ. Dixi.

ℭ Auguſtini Dathi Oratio.XV.cũ Valerii Maximi libros publice legere Incepiſſet.

ℭ Aſpiret cęptis·ac uotis nfis: & adſit nobis ꝓpitius:q ẽ trinus: & unus Deus:Pater·Filius· & ſpiri·
tus Sanctus.
MAgna auctoritate philoſophi·ac ꝑſtantes doctrina uiri oẽs pene uno ore·ac uoce cõſen
tiunt·aut ſolũ quẽadmodũ Stoicis uiſuʒ ẽ:aut ut Peripatetici: & Academici tradũt:ſum
mũ bonũ eẽ uirtutẽ. Turpitudinẽ uero·ac dedecus:uel eẽ ſolũ malũ: uel maximũ cer
te maloꝝ oĩuʒ abſq; dubitatione cõfirmant.Nã cœtera ꝑter uirtutẽ:q̃ qdẽ uidenẗ ple·
riſq; expetẽda bona:lubrica fallacia:momẽtanea· atq; ĩcerta ſunt Vna uirtus altiſſimis
(ut ait orator) defixa radicibus·nec uinci ab ulla,re poteſt: & ipſa ꝓcul dubio uicit oĩa·ac ſupat.Pro
deſt ſempꝰ nocet nunq̃ ad fœlicitatẽ uero adipiſcendã iter expeditiſſimũ parat. Quę res una uel ma·
ximo argumẽto ẽ:ſolã uirtutẽ plus habere momenti:q̃ reliqua oĩa:q̃ ĩperitũ uulgus magnopẽ expe
tit:magni·& ſapientes uiri re ipſa cõtẽnenda eẽ demõſtranr.Si ueꝝ eſt:qđ ſapiens laboleuus de uer
boꝝ ſignificatione dixit.Proprie bona dici nõ poſſe:q̃ plus ĩcõmodi:q̃ cõmodi habent.Itaq; cũ reꝝ
oĩuʒ pręſtãtiſſima ſit uirtus:ad eã recte adipiſcendã· nõ ſolũ rõe·ac ꝑcęptis inſtruimur:ſʒ ẽt ꝓuoca·
mur exẽplis.Quę duo cũ ſint:alterũ a philoſophoꝝ ſchola petẽdũ ẽ:alteꝝ ab eoꝝ uita:q ita ſe cõpa·
rauerũt: ut uitia & turpitudinẽ aſpnarenẗ: & ĩ maximis qbuſq; uirtutibus colendis:totos ſe ac peni

tus collocaret. Qua pp Valerius maximus auctor ꝓbatiſſimus/multoꝝ exẽpla collegit: & in unum redacta uolumen/accuratiſſime explicauit: ut bonis/maliſq; exemplis ĩ mediũ allatis: hæc fugiamus quæ noxia ſunt: illa tãq̃ maxime ſalutaria: imitatione/atq; ope cõplectamur. Hoc nos luculentũ ſane: & elegantiſſimum opus: cum explanare cupiamus: quinq; anteq̃ ad ipſam expoſitionem ueniamus: pręmittenda ducimus. Primus Auctoris nomen. Alterum/libri ſubiectũ. Tertium/ſcribẽdi modum. Quartum/tractaudi ordinẽ. Quintũ/ĩtẽtionẽ ſcribẽtis.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XVI. in principio Legalis cuiuſpiam lectionis.

CVm perſpicuũ ſit: uiri pſtantiſſimi: nihil ſapientia aut maius inueniri/aut pclarius poſſideri: illa tñ eius pars cęteris oĩbus pferenda eſt: p quã ad bene: & cũ uirtute uiuendus humanũ genus inſtruit/ac dirigit. Nã cũ rationis pręſtãtia homo/ cœteris animãtibus antecellat: ea nimiꝝ rationis uis: uĺ maxia cernit: qua ad colendã/exercendãq; uirtutẽ inuitamur/ac deducimur. Id ãt ſi qua ars: ſi qua diſciplina pręſtat: ea legalẽ ſapientiam pculdubio eẽ cõſtat: cuius uis tota/ac ratio ĩ eo ſita eſt/ut tũ declinare: q̃ turpia/& fœda ſunt: tũ ſectari cõſueſcamus: q̃ bona/& honeſta eẽ cernant. Quare ſcite/& eleganter diffiniunt legẽ ſanctiſſimam ſanctionẽ/iubentẽ honeſta: contraria ꝓhibentẽ. Huius legalis prudentię ratio: ab optimis profecta primordiis: pręſtantiſſimis auctoribus inuenta/cõprobata/illuſtrata eſt: ea latiſſime patet: & ad communẽ hoĩum ſalutẽ: atq; utilitatẽ ſpectat: p eã ſinguloꝝ uita rectiſſime inſtituit: familię optima ratione regunt: reſpublicę: & ciuitates/ac cætera cõcilia/ cœtuſq; hoĩum/iuris ęquabilitate: & pręclaris cõſtitutionibus gubernẽt. Quę cũ ſit tota neceſſaria/frugifera/ſalutaris: illã tñ potiſſimũ partẽ explicandã/exponendãq; ſuſcepi: quã exercendi gratia ingenii: & diſcendi ſtudio: potiuſq̃ docendi: uobis gratã fore arbitratus ſum. Expiar igit mearũ uirũ imbecillitatẽ: & quãtũ diuini numinis benignitas annuerit: ueſtris humanitatibus frętus: ꝓpoſita pſentis tituli materia: rẽ ipſaꝫ ĩ mediũ ꝓferemus.

¶ Auguſtini Dathi/Oratio. XVII. quaꝫ habuit eius filius Nicolaus: cum pater. P. Terentii fabulam legere incępiſſet: & ſcolaſtici adeſſent q̃ plurimi.

MAgnus hodie/& ĩprimis nobilis auctor: optimi iuuenes: explanandus ꝓponit. P. Terẽtius poeta Carthaginẽſis. cuius in omni latio: iter alias celebres habent fabulę: oratiõiſ elegãtia/ac nitore pręſtantes. Exponendas ſuſcepit pręceptor in ſignis: cuius ui eſſem filius: libenter laudes ꝓtuliſſem. Iucunda tractatio eſt: argumentũ piucũdũ: iucundior multo cognitio: pceptor longe iucundiſſimus. Propoſitę rei: Perſonę: tẽpora: materieſ locus ipſe cõgruit. Fauete igit oẽs quęſo: adeſte ſilenti/& ęquo aio: ut rem pręclaraꝫ pnoſcatis: & ipſi augeamini magis eruditione: & laude. Poſtremo date tenella ætate: puero ueniam. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XVIII. ad idem

PVblius Terentius Carthaginenſis Poeta/inſignis/ac facetiſſimus uerboꝝ ꝓprietate: dignitate/orationis: dicendi elegantia plurimũ claruit. Romã ductus: p ingenii bonitate: & integris/ac ꝓbatis moribus/ſummoꝝ uiroꝝ: Scipionis ĩprimis: & Lęlii ſibi beniuolentiã cõparauit. Cũ ad ſcribendas fabulas aĩum/ac ſtudiũ contuliſſet: ita Comœdię excęlluit laude: ut ueterũ/& noſtrorũ pene oium: uel ęquauiſſe gloriã: uel ẽt ſupauiſſe uideat. Ad uerboꝝ lucẽ/ac ſermonis decorẽ: frugẽ quoq; nõ mediocrẽ adhibuit: qñ & hoĩuꝫ pixit mores: & blanda deſcribens ueq̃ hoĩum lenocinia/ac flagitioſoꝝ: oſcęnas/ac noxias uoluptates/ turpes illecebras: ſtultã uanitatẽ ante oculos ponens docet plane cunctis uiribus fugienda cõtẽnendaq; per nitioſa amoꝝ deliramenta. Quod ſi nõ modo ad benedicendũ: ſed ad beneuiuendum quoq; clarus Comicus Terẽtius/maximũ affert adiumẽtũ: ãplecti illũ legere/ ediſcer/ac ſtudioſe noſſe debemus. Hunc igit cũ ꝓ ſua facilitate expoſiturus ſit charus genitor: & optimus (niſi me aĩus fallit) pcęptor: adeſte attenti oẽs quæſo: & ad iucundiſſimi patris uocẽ. aĩum ſimul & aures cõuertite. Vt magni Poetæ mentẽ: & optimi interpretis expoſitionẽ facilius pcipiamus. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XIX. ad idem.

PVblius Terentius alius longe ẽ: doctiſſimi iuuenes: a. L. Terẽtio: quẽ Plutarcho teſte: cõſtat fuiſſe Romanũ. Sed hic ſi patriã querimus Carthaginenſis fuit. Si fortunam Romam captiuus ductus eſt. Si mores/modeſtia/uerecundia integritate claruit. Si ingeniũ floruit eo qdẽ præſtanti ac ſplendidiſſimo. Si ſtudiũ/iter Comicos elegantia orationis: cõmenti lepore: uerboꝝ luce: uęhementer emicuit. Sin ſcriptorũ/ & Fabulaꝝ numerũ extant ex multis/Andria/Eunuchus/Eautõtimerumenos/Adelphœ/Echirra/Phormio. Si poſtremo gloriã: Erudiriſſimi ueteres. M. Tullius ĩprimis laudãt plurimũ: & cũ ꝓprietate Latini eloqi/ornatũ ſimul atq; facetias uęhementiſſime probant. Delegit dulciſſimus pater pro ſua ingenti humanitate Adelphos Fabulam explanandam. Et illi ſummam habeo gratiam: & uos ut attentiſſime audire uelitis: Diligenter exhortor Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XX. ad idem.

FLoret Latina lingua: uiri preſtantes: & adoleſcentes ingenui: floret inq̃ Latina lingua: Romanũ ſplendeſcit eloquiũ. Neciã tandẽ Græcis cedit: ſi eloquẽtiã/ ſi litterarũ ſplẽdorẽ: ſi Poeticæ nitorẽ diſciplinę: ſi ſtudiorũ oĩuʒ ubertatẽ & ſummã pſtantiã pſpicere: & cõſiderare uolueritmus. Teſtis eſt primus oĩum poſt. M. Tullius. P. Terentius: cuius fabulæ/ quantã habeant uel eleganiiã/ uel lepotẽ: iam nemo eſt q neſciat. Quantũ uero hic noſtris ꝑfuerit hoĩbus: Cicero ĩprimis ſummus oſtendit Orator: in cuius ore frequẽter admodũ Terentii & comœdię uerſabanť & nomẽ. Hic natus Carthagine: & Romã captiuus ductus/ factus ẽ ob ſplendidũ ingeniũ: & ꝓbatiſſimos mores Scipioni Aemiliano: & .C. Lęlio pfamiliaris: quoꝝ ad uerſus inuidorũ inſectationẽ/ ope fractus: pręclaras dedit fabulas: atq; cũ cœteras ppulchras/ & luculentas: tũ Adelphos ſimul & frugis/ ac grauitatis pleniſſimã. Habeo ſuauiſſimo parẽn gratiã: q illaʒ exponendã ſuſcepit. Vos ãt hortor: quos delectant bonaꝝ artiũ ſtudia: ut attẽtius patris uocẽ haurire inſtituatis: ut humaniter accedentes ad facillimũ pręceptorẽ doctiores ſemp abire poſſitis. Fauete adeſte ſilenti/ & æquo aĩo: date paruulo mihi ueniã/ ac macti eſſe doctrina ſemp/ & laude. Dixi.

❡ Auguſtini Dathi Oratio. XXI. quum Virgilii librũ æneidos quartũ publice legere ĩcepiſſet

TRadunt ueteres ſapiẽtes: q oĩbus ĩ rebus grauiter/ copioſeq; diſſeruerunt: uiri eruditiſſimi: triplex hoĩuʒ genus & ꝓbro maximo: & acerrimo dignũ odio. Vnũ eorũ q cũ ſint rerũ oĩum ignari ꝑtſus atq; rudes: nullã ad capeſſendã cognitionẽ/ ac doctrinã: operã: atq; induſtriã cõferunt: q id unũ deſerentes: quo cõditionis humanæ dignitas antecællit: certe nõ longe ab ĩmanitate belluarũ diſtare uidenť/ ac ſuã ipſoꝝ præſtantiã cõtẽnentes: in maxima rerũ oĩum ignoratione: & turpiſſima labe uerſanť. Sunt q cognitionẽ/ & ſcientiam ſe adeptos arbitranť: & poſt longos ſtudioꝝ labores/ uigiliaſq;: poſt multas lucubrationes: poſt accuratiſſimã cõtẽplationẽ: poſt exilia/ peregrinationeſq; cõplures: tanq̃ ſolũ ſibi: & nõ cœteris hoĩbus nati ſatis ſuperq; ſe feciſſe putant: ſi cõparatã ſapientiã: tanq̃ in penariã cellã cõgerant: & pretioſiſſimos recondant doctrinæ theſauros: q certe graui/ ac pnicioſo capiunť errore: nõ intelligentes/ gratis tribuendũ eſſe quod ipſi quoq; gratis acceperunt: & illud Auguſtinianũ nõ plane pſpicientes: Rẽ oẽs: quę dando nõ deficit: dũ habet: & nõ dať: nõdũ haberi quomõ ſit habenda. Nã & docere oportet: q ſcire cupiunt: & q̃ ipſi peeperint: ad aliorũ inſup cognitionẽ/ intelligentiãq; cõferre. Sunt nonnulli preterea: q cũ multa fuerint aſſecuti: & ipſã quoq; uirtutis cognitionẽ cõparauerint: uirtutis tñ exercitationẽ/ ac beneuiuendi uiã deſerunt: & fœdiſſimis ſeruiũt dominis/ turpitudini/ ac uoluptati: quos ratio ipſa redarguit: & inanẽ uenditationẽ facillime patefacit. Nam q aliorſum uiuunt: q̃ uiuere didicerunt: ipſi ſeducũt ſeſe: & rectaʒ intelligendi rationẽ uitæ diſtorquent: & cõtaminant prauitate: quoꝝ audiendã qdẽ uocẽ: ſed deuitanda opa/ ſummus dominus/ & Magiſter: & uerus noſter Saluator ammonuit. Hi ſtultiſſimi oĩum ſunt habendi: & tanto flagitioſiores exiſtimandi: quanto minor ob pceptaʒ uirtutis diſciplinã relinqtur excuſandi locus: Nã pręclare tradidit diuus Gregorius. Ibi trãſgreſſorem grauiori ſubiacere culpæ: ubi maius ſcientiæ donũ/ ac lumen fulſerit. Siquidẽ Ariſtotele teſte nõ ſolũ ad intelligendũ: ſed uel maxime ad agendũ natus eſt homo: atq; ob eã cauſam pręcipue uirtutis laus oĩs merito in actione cõſiſtit. Si igiť ſapientes: ſi beati eſſe uolumus: quæ maxima mortaliũ oĩum debet eſſe contentio: neceſſariis negociis curiſq; uacui: enitamur ſtudio uidere ſemp/ aliqd audire/ ac diſcere. quæ nouimus/ docendo/ diſceptando/ diſſerendo impartiri: & cõmunicare cuʒ aliis: & pfectã uirtutis diſciplinã ad uſum/ atq; exercitationẽ accõmodare. Duo ſunt ãt quæ imprimis ſapientẽ recte pcipere: & plane tenere cõueniat Res malas: a qbus abſtinendũ/ declinandũq; ſit: bonas quas ſequamur/ ac ſtudioſiſſime cõplectamur. De rebus bonis/ quæ ſunt uirtus/ honeſtas/ officium Decus/ unus oĩuʒ. M. Tullius cumulatiſſime pręcepit iis libris: quos de Officiis elegãtiſſimos ad. M filium. De rebus malis cuiuſmodi pturbationes animi ſunt: & una oĩum grauiſſima amatoria letitias: quæ uirtuti maxime aduerſať: & mentes hoĩum labefactat: docet quęrere: & uitare ſimul Virgilius Maro Didonis exemplo: q̃ huiuſmodi obſcenę libidini/ ac flagitio ob noxia: ſi Poetarũ figmentis credere dignũ eſt: & in luctus acerbiſſimos incidit: & miſerabili exitu uitam finiuit. Et nos quartum Aeneidos librũ explanando ꝑſequemur: ut carmen oĩum pręclariſſimũ aſpirãtibus ſuperis ad optatũ finẽ pducamus: idq; mea uoluntate cõprobantibus uobis: librũ Ciceronis de Officiis explanandũ id circo ſuſcepi: quod ęgrotat Petrus Fundius Sororis filius: cui quartana febris ĩpedimento eſt: ne hodie lectiones ſuas exordiri poſſit. Spes ẽ in auctore ſalutis: ut iã ꝑpediẽ cõualeſcat: quod cũ cõtigerit: Orationes Ciceronis quas ſum pollicitus: nõ omittã: & quantũ a reipublicæ negociis ſuperetit tẽporis: adiiciã & alia: quæ & utilia uobis & non ingrata erunt. Sed iam ad propoſitam explanationem noſtra progrediatur oratio.

❡ Auguſtini Dathi Oratio. XXII. ꝑ eo qui Ciuilis iuris cognitionem profeſſus: in ea egregia facultate/ Doctoratus petit inſignia.

HVmanum genus/ quod longe uobis exploratiſſimũ eſt: uenerande pater celebres iuris conſulti/ atq; optimi/ & inſignes pręceptores/ ac doctiſſimi uiri: eo maxime cœteris antecellit animantibus: quod ratione præditum eſt: & illius pręſtantia uſq; adeo eminet: ut propiſſime ad incorporeas ſubſtantias accedere uideatur. Vt non iniuria ob eã cauſaʒ:

quemadmoduꝫ prædariſſimus teſtatur Orator: præ cœteris rebus omnibus id cupiat/ id efficiat/ id magno ſequaꝫ ſtudio: ut natura/ ac ratione duce/ multa ſcire/ multa noſſe/ multa adipiſci nunꝙ̃ deſinat. Atq; illud homini imprimis propoſitū eſt: ut dū multaꝝ rerū ſcientiā & cognitionē aſſequatur: cętera contēnenda/ ac pro nihilo habenda putet. Qua qdem mente ducti plærią; magni/ & prædarouiri ornati ingenio: q; uel apud Græcos/ uel apud ueteres Romanos maximē floruerunt: humaniſ relictis/ uel potius abiectis rebus: ad ingrendæ ſtuditū ſapientiæ: tēpus omne: atq; opam accōmodauerunt. Plerią; longinquas regiones atq; remotiſſimas oras/ ſummis laboribus/ uoluntariis exiliis: longis pegrinationibus petere nō dubitarunt. Quod Pythagorā illū ſapientiſſimū: & summū pene Philoſophorū oīum Platonē feciſſe cōſtat. Si quopacto ratione præſtat homo cœteris animantibus ita ſcientiæ laude/ ac ſplendore cognitionis/ cæteris quoq; antecellit hoībus. Cūq; multæ ſint/ & qdē ingenuæ oēs/ ac laudatiſſimæ diſciplinę/ ac liberaliū ſtudioꝝ genera: quæ oīa Philoſophiæ nomine: atq; ratione tenenꝫ: unā tñ īprimis legalē prudentiā cœteris pręferre cōſueuerunt: qppe quæ rōis ſummā præſtātiā patefacit: & hominū generi maxime ſalutaris: frugifera/ ac pręclara pſpicitꝫ. Quid n. uel cogitari maius: & mente uolutari/ uel grauius/ ac ſplendidius uerbis enarrari Legalis ſapiētiæ ſtudio/ ac iuris ciuilis æqtate/ atq; præſtantia? Cenſent uiri ſapientes nihil optabilius/ nihil āmirabilius eſſe uirtute: Nihil cōtra/ uel odioſius/ uel prorſum execrabilius turpitudine: atq; uitio. Quā magnū igiꝫ/ q̃ diuinū/ & āmirandū donū legalis ſapientiæ uideri debeat: quæ ſectandā uirtutē quæ uitandā turpitudinē pręcipit. Quæ ſola naturali quadā/ uel ſanctimonia/ uel auctoritate/ iubet honeſta/ phibet cōtraria: Iuſtitiā ſeruat: humanā conciliationē tueꝫ: ſanctā ſocietatē cōtinet: & una præter cætera oīa/ humanæ dignitatis ſplendorē illuſtrat. Sed uagaꝫ oratio longius: q̃ mei erat conſilii. Incredibilis eſt: n. huius diſciplinæ āplitudo: ſumma ubertas/ ammirabilis gloria: qua qui pollēt/ uero/ ac merito ſapientiæ nomine gloriari queant. Quādoquidē uera noſſe/ obſcura interpretari: ābigua ſoluere: dubia quoq; enodare: falſa cōuincere/ & refellere facillime poſſunt. Iracūdiā reſtinguere/ cupiditatē coercere: pturbationē ſedare: uitia cōprimere: diſcordias amoliri: cōciliare cōcordiā: hoīes inter ſeſe pari iure continere. Tante igitur laudis ego iā pridē amore ductus: ſtatui hanc diſciplinā ſtudio omni: mihi īprimis proponendā: & in ea accuratiſſima exercitatione uerſari: ad quā facilius aſſequēdam: hęc mihi clariſſima ciuitas in mentem uenit: quæ alumna quędā: & mater bonarū artium non iniuria nuncupaꝫ: & in qua omnium diſciplinarū ſtudia iā pridem ſumma gloria floruerunt: ſed ueſtrę āmirabilis doctrinæ/ atq; inſtitutionis/ multo quoq; ardentius fama pellexit: quos & excællere ſumma iuris/ &/ ſapientiæ laude noueram: & docendi mira quadā humanitate/ facilitateq; pręſtare. Atq; ut mittā cœteros Franciſci Aretini decus uocauit: nō ſecus q̃ Gaditanū illū Titi Liuii lacteo eloquentię fonte manāris fama cōmouit/ & nomen: cū ī uno ſplendeſcat doctrinaꝝ decus omne: & uelut nouus qdā exortus Scæuola ꝑluceat iuris cōſultoꝝ oīum iuris cōſultiſſimus: cuius reſponſa/ q̃ſi Delphici Apollinis oracula haberi cōueniat. Nō cōſueuit ueſtra benignitas laborantibus pręmia/ & decertantibus ꝑ uirili ſua/ coronā/ & optatā prębere laureā. Eam igiꝫ a uobis clariſſima iuris lumina doctorea precor inſignia: quæ ſi minus tenuis mea depoſcit facultas: illis me quęſo dignetur pater/ nę ueſe charitatis affectus. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXIII. uice eius: qui doctoratus in ciuili iure inſignibus decorandus/ metuendum doctiſſimorum hominum ſubit examen.

RES magna/ & ſuapte natura prædara reuerēde pater: celebres iuris conſulti: & inſigneſ patres: magnū quoq;/ & ſplendidū poſtularet ingeniū. Tenue meū: & ꝑexiguū eē ſentio: Imperitia hunc ꝓrſus auſum denegabat. Sufficit/ & abunde mihi hodie in hoc metuēdo examine: ſpes illa maximā fiduciā prębet: quod neq; ſinceris mentibus diuina gratia unꝙ̃ defuit: & ueſtra iā pridē explorata benignitas aīum erectiorē efficiet: & loquendi: ac legendi fouebit officiū: & qđ natura longe abeſt: beneficia ueſtra pſtabit uoluntas. Veniā igiꝫ ad rē ipſam/ ac ꝓpoſitas hodie mihi lectiones in legali ſapiētia: orās ſuperoꝝ numen/ ut benigne quoq; annuere digneꝫ uotis meis: & uos patres ampliſſimi ad bene de me merēdū alacriores reddat: ſuo ipſius imprimis inuocato pręſidio. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXIIII. eius uice: q doctoratus ē in ciuili iure collaturus īſignia.

CONſtat: patres/ ac uiri pſtātiſſimi: id qđ Ariſtoteles ſūmus philoſophus tradidit: ad ītelligēdū/ atq; ad agēdū natū eē hoīem. Quid ē āt agere aliud/ q̃ rectā ſectari beneuiuendi rōes/ atq; uirtutē colere? Quid deinde ītelligeꝫ aliud: q̃ ſtudioꝝ doctrinā: & rerū cognitionē āplexari? Vtriuſq; uero exercitationis/ laborioſis certaminibus āpliſſima ueteres ſapientes/ ac maiores noſtri īſtituerūt pmia: qbus inuitati/ atq; allecti hoīes/ facilius maximarū reꝝ ſtudia capeſſerent: & īduſtria omni/ ac toto (ut aiunt) pectore pſequerenꝫ. Itaq; bene diffinire ſunt ſoliti: laudē: honorē/ decus uirtutis pmiū. Quod nō mō philoſophorū uoce: ſed multo certe melius natura duce didicimus. Siqdē uera Platonis uox ē: honoribus ali artes: oēſq; accēdi ad ſtudia gloria. Nā cū natura ſit a laboꝫ hoīum īgeniū ad libidinē/ atq; ad uoluptatis illecebras ꝓclīuius: ſcite/ ac ſalubriter factū ē/ ut p laudis/ & glorię cupiditatē/ ad uirtutis exercitationē: ad ſciētię laudē traherenꝫ hoīes: atq; ducerēꝫ. Proinde uetus fuit ſemꝑ maiorū/ ac priſcoꝝ oīuꝫ cōſuetudo. ut ſtudioſos doctrinę/ ac ſapiētię uiros: ubertimis pmiis/ ac ſūmis honoribus ꝓſequerenꝫ. Quocirca q recte/ legiti

meq; ꝓpugnauerit/ac bonū/& uirile certamē decertauerit: ꝓclarā ſſimi ꝑmii debet et glorię coronā adipiſci. Hoc igit̄ merito iure illi iunio cōgruit/q florēti patria/ſplendido genere/claris parētibus natus: bonaꝝ artiū ſtudiis deditus/ītegerrimis moribus/ac plerisq; ornatus laudibus: ī iuris ac legalis ſapiētię iāpridē uerſatus ſtudiis/atq; hiſdē labore: uigilus/ſumptibus/relictis patrię deliciis/accuratiſſime ſep īcūbens ī ꝓclariſſimo Senēſi/Gymnaſio ānos cōplures/ꝓ ſuis uirtutibus magno cōſenſu ꝑfectus uere dignus: tandē a tāto patrū cętu habitus ē q iā tādē coronet̄: & accipiat palmā. Quare tua optima ꝑſpecta: & ꝓbata doctrina/auctoritate Reuerēdiſſimi &c̄. ut ꝓclara ſubeas doctoris īſignia: licētiaꝫ ſimul/& ius libēter īpertior ut in Ciuilis iuris diſciplina/legē docere/cauere/īterpretari: & Doctoris oīa exercere munera: q̄ abūde meritus es tam cumulatiſſime poſſis ad laudem Dei. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi oro. xxv. uice eius q legalē ꝓfeſſo prudentiā Doctoratus īpartit̄ inſignia.

VEtuſtiſſimus/ac ꝓbatiſſimus maioꝝ mos fuit: q poſteritatē oēs/& ꝓclaris iſtitutis/& bene geſtis rebus illuſtrauerunt: ut ꝑmia/atq; honores āpliſſimos/uirtute predius uiris cōſtituerent: quo humana fragilitas: & tenerior ætas: q̄ ſuapte natura ad malū uidet̄ eſſe ꝓpenſior: cupidine ducta glorię: ingenuis artibus: atq; optimis diſciplinis incumberet: ꝗbus facillime ad ſenectæ ꝓducti annos: laudē/& gloriā cōſequerent̄. Hinc laborantibus: atq; ī maximaꝝ rerū exercitatione/tēpus atq; opam collocantibus: uaria ſunt pręmioꝝ genera inſtituta. Hinc aurea ornamenta: hinc multipliciū coronaꝝ diſtincta uarietas/hinc Lauri/hinc Mirti hinc Ederę/ac Palmę decus/hinc gēmaꝝ rutilantiū fulgor/hinc īnumerabilia id genus ornamenta. Hinc a Romanis Pōtificibus/hinc a Cęſaribus & magnis principibus ſtudioꝝ ꝓfeſſoribus/ꝑpetuæ dignitatis/& laudis cōceſſa munera. Vt ſublata/ex humana cōciliatione deſidia omni: atq; inertia: ad uirtutis/& ſcientiæ faſtigiū magnis ingēiis uiri: ꝑ ſtudioꝝ/ac uirtutis gradus ꝓueherent̄: & ī ſumma celebritate/& gloria uerſarent̄. Quocirca maximis eſt Senenſis ciuitas digna laudibus: in qua ſtudioꝝ oīuꝫ ꝓclara uigent/ac florent Gymnaſia: in ꝗbus iāpridē uir nobilis/& ſummis ornatus laudibus illud. n. aliquandiu poſt habita florentiſſima patria: & parentū contēptis deliciis/incūbens iuris diſciplinæ: & legalis ſapiētiæ ita labore/uigilis: & dierū ac noctium lucubrationibus meditationibusq; effecit: ut uere oīum patrū: & horū doctoꝝ cōſenſu/& approbatione digniſſimus habitus ſit: q Doctoratus ſuſcipiat dignitatē. En igit̄ accipe tuoꝝ laborū digna pręmia: & qn̄ libuerit: interueniēte Reuerēdiſſimi Domini. S. R. Ecc. Cardinalis Senēſis: atq; Archiepiſcopi: & ſtudioꝝ oīuꝫ pręfecti auctoritate: cuius ego tā & ſi īdignus uicē gero: coronā/ac palmā glorioſi certaminis & debitā tuę uirtuti capeſſe inſigna: ut iniuris cōſultoꝝ & celebriū doctoꝝ numero: ꝓ tuo iure/cū tuæ illuſtratione uirtutis/merito cēſearis ad laudē æterni Principis. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXVI. uice eius q eruditū quēuis iuuenē in cœtū philoſophię/ac Medicinę Doctorū ſuadeat aſciſcendū: & decorādum inſignibus Doctoratus.

MAgni ingenii: exquiſitę doctrine: ſūmæ eloquentię atq; exercitationis hoīem eſſe oportet uiri celeberrimi q uel preclarā aliq̄ diſciplinā: uel ſapientē quēpiā uirū: & doctrina præſtantē/congruis uelit laudibus ꝓſeq. Quibus rebus maxime opus eſſe intelligo: ſi quiſ Philoſophiā/ac Medicinę artē laudaturus ſit: utranq; ꝓculdubio/& excellentiſſimā oīuꝫ & humano generi ſalutarē. Eſt. n. Philoſophia: ut Gręci tradunt: uere laudatarū oīum ꝓcreatrix quedā/& mater artiū: & donū oīuꝫ longe pręclariſſimū/ab imortali Deo diuinitus cōceſſum mortalibus: lux uera illuſtrans hoīuꝫ mentes: & humanæ dignitatis preſtantiā ab imanitate ſegregans belluaꝝ: unde ueluti a fonte uberrimo diſciplinaꝝ oīuꝫ riuuli manāt: cui tanq̄ Reginę aſſiſtūt reliq oēs: & ueluti Ancillę atq; pediſſeq; obſequnt̄: ēt Iuris ciuilis calliditas: & humanaꝝ legū peritia: quā tantope/& interdū inſolenter nimiū iactant/atq; oſtentant: carū diſciplinarū laudis/& oſtētationis: multo cupidiores q̄ ueritatis: quā noſſe ſolis ē tributū philoſophis. i. īdagatoribus ueritatiſ. Quid de Medicinali ſapientia multa? Hęc illius comes: hęc uernacula ſorori & uera philoſophię aſtipulatrix eſt. Nā ſi nobilis/& pulcherrima oīuꝫ illa cognitio ē: q̄ & nobilitate ſubiecti/& ſplēdore pręſtat/& certitudine quadā demōſtrationis antecellit: uire Medicina pleriſq; aliis anteponēda ē: q̄ diuinū opificiū. i. hoīeꝫ & totius humani corporis ſecreta rimat̄: fabricā ꝓclariſſimā ꝑſcrutat̄: & cōpagē eius diuinę cōpoſitionis totā patefacit: hoīem. i. uerā dei conditoris imaginē ſeruat/tuet̄/iuuat: languenti ſalutē/atq; incolumitatē pręſtat: & qđ uere diuinū eſt: mortuos quodāmō Medicinali ope/a ꝑnicie/atq; ab interitu uindicat: & oīa ꝑſpicuis/& certiſſimis documentis oſtendit. Hanc q uere/& ſalubriter ꝓfitent̄: ſummis ſunt honoribus efferendi: & omni laude decorandi. Quippe quos pręcipuos humanę uitę conſeruatores īſtituit totius mundi rector: quo ex numero hodierna die refulget Tyro noſter: & uir tū philoſophiæ laude pręſtans: tū maximis pollens naturæ/ac fortunæ muneribus: de cuius clara progenie: eximia uirtute: optimis/ac ꝓbatiſſimis moribus: ſingulari eruditione: ac doctrina dicere idcirco ſupuacuū eſt: qa oīa ſua ſponte ſplendeſcunt: & in promptu ſunt oībus. Quid plura? Labore/& ſtudio effecit: ut uere nanciſci debeat: quę iampridem optauit pręmia: & in hoc cœtu ornatiſſimo pręclara Doctoratus inſigna. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXVII. eius nomine: qui in Artibus (ut aiunt) a promotoribus quos appellant: Doctoratus petit inſignia.

ERat mearũ partiũ reuerẽde pater/preceptores optimi/ac Doctores celeberrimi & doc-
tiſſimi uiri .preclarã hãc noſtrã efferre patriã/& nobile laudare huius urbis Gymnaſiũ
ſimul philoſophiã & ſtudiũ eius uehemẽtiſſime cõmẽdare: qđ ſemp apud oẽs p̃claras
totius orbis natiões & pplos maxie floruit. Sꝫ ea certe eiuſmodi ſũt: ut ſileri debeãt po
tius/q̃ tenuiter atq̃ exiliter laudari. Prohibet id ingeniũ mei ibecillitas: nec tp̃ris angu
ſtię p̃uagari lõgius patiũť: cũ p̃ſertim alii ſępe ex hoc ipſo loco earꝫ rerꝫ laudẽ cumulatiſſima orõne
ſint pſecuti. Itaq̃ latius eẽ duxi/p̃termiſſa huiꝰ florẽtiſſimæ cõmemoratióe ciuitatis/& ſacratiſſimę
diſciplinę ac Philoſophi ęlaude: q̃ una hoĩuꝫ uitã exornat: & a ferarꝫ ritu lõgiſſime abducit/tẽ ipſas
aggredi. Quapp hodie i hoc p̃clarũ collegiũ p̃rés ãpliſſimi cõueniſtis. A te igiť Barthole/q Medici/
nę/Philoſophię/& oĩum bonarꝫ artiũ in toto Latio magnũ decus/ac lumẽ exiſtis: & ſimul a collegis
tuis Doctoribus meis ſũma doctrina fulgẽtibus/lauream & optatũ laboribꝰ & uigillis p̃miũ: nõ tã
meo merito q̃ uſa & horꝫ patrũ gr̃a/fidẽter Doctoratus inſignia a uſa hũanitate depoſco: ut inſigni
tus uſa auctoritate/deſideratis muneribus ppetuo lætari poſſim ãpliſſimæ diſciplinæ/palmã & glo
riam aſſecutus/ad laudẽ eius: a quo munera ſunt omnia: & bona cuncta procedunt. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. XXVIII. Quam habuit/qum peritiſſimo iuueni/ac Philoſopho ſubti
liſſimo Petro Venantio conferret inſignia Doctoratus.

NOn ſit mirꝫ quęſo/uenerãde pater/doctores celebres/& ſapiẽtes uiri/ſi nũc faciã ſenior:
qđ nũq̃ antehac iunior cõſueui. Cogit amor: q oĩa uincit/cõpellit charitas: q̃ oẽꝫ ſupat
rõnẽ: & ſi dicere fas ẽ: tum affert amici uolũtas: cui refragari ẽt ſcelus putãt. Sꝫ relictis
ſuauitatis oratorię blãdimẽtis/nõ qđ Oratoris ẽ propriũ ſplẽdidiorẽ dictionẽ. Sed qđ
ſuũ phi eſt: rẽ ipſas cõplectar paucis. In prõptu ſũt. n. Philoſophiæ laudes. Nõ latet: nõ abſcõdiť il
lius honeſtas. Nã ſi bonorꝫ honorabiliũ notitiã arbitrãť/honeſtiſſima p̃culdubio & pl̃cherrima oĩuꝫ
habẽda Philoſophia ẽ: q̃ diuinarꝫ & hũanarꝫ rerꝫ oĩum ſcientiã & cognitionẽ cõplectiť. Hinc eſt illa
probata Grecorũ definitio ἡ γαρ φιλοσοφια ἐστι γνωσισ θειωντε και ανθρωπινων πραγματων
Nõ eſt obſcura eius utilitas: q̃nquidẽ aĩorꝫ cultura diciť. Patet latiſſime fructus eius. Vberrimus il
lius copius exiſtit. Quid ẽ. n. uere bonũ atq̃ expetẽdũ: qđ nõ a phia petẽdũ ſit: & ab eiuſdẽ iexhauſtis
fontibus hauriať? Ad felicitatẽ phia rectũ pandit iter. Et actiua quidẽ/quę eadẽ Prãtice diciť/& ĩ agẽ
do cõſiſtit: tũ moralis/Græce ἠθικἠ: q̃ ſingulorꝫ hoĩum uitã inſtituit. Tum domeſtica & familiaris
Grece οικονομικη: q̃ reꝫ familiarẽ gubernat. Tũ ciuilis: Grece πολιτικἠ: q̃ pp̃lis moderať. Et cõtẽ
platiua pariter: Græce θεωρικἠ: quę in cognoſcẽda ueritate uerſať. Tum ſupnaturalis & diuina: Grę
ce μεταφυσικη και θεολογικη: q̃ ens & paſſioẽs entis/cauſas altiſſimas/ſubſtãtias ſepatas/ac moto
res orbiũ contẽplať. Et p Auicẽnę ſentẽtia/nõ modo pphetiã/atq̃ Angelorꝫ ordines: ſꝫ ẽt excelſum
ac bñdictũ cœlorꝫ Principẽ. Tum naturalis: Græce Phyſice: q̃ naturã ſpeculať & motũ naturaliũ re
rũ pricipia/cauſas/& elemẽta: cauſarꝫ genera: infinitũ/uacuũ/locũ/tp̃us/multiplicẽ motus ſpẽꝫ: crea
turarũ uarietatẽ: diuerſa aĩantiuꝫ genera: ſimplicia corpora/& mixta: aĩata/atq̃ ĩ aĩa: ſupa/atq̃ infe
ra: cęleſtia/ac terrena: q̃ generationi & corruptioni ſubiacẽt: & ortũ/atq̃ interituꝫ p̃tiunť: meteora
& ſublimiora nõ p̃termittit: ſꝫ & quę ppiſſime terrã fiũt/non tacet: q̃ mota mouẽt: & quę cũ alia mo
ueant: ipſa ĩmobilia pſtant: deniq̃ materiã primã atq̃ ultimã formã. Preterea doctrinalis Grece Ma
thematica: cuius abſtractio nequaq̃ mẽdaciũ ẽ. Tũ mineralis: Grece Arithmetrica. Tũ dimẽſiua: grę
ce Geometrica. Tũ quæ ſydera ſpeculať & aſtra: Grece Aſtronomia. Tũ quę mũdanã/hũanaꝫ/atq̃
ĩſtrumẽtalẽ Muſicã cõtẽplať. Poſtremo quę rõnalis diciť: Grece λογικἠ cũ uniuerſalibus/cũ p̃dica
mẽtis: cathegoriis: cũ diuerſis ppoſitionibus: cũ argumẽtationibꝰ ſuis/& cuiuſq̃ generis ſylogiſmis.
Nõ eſt ĩcognita philoſophię iucũditas: p̃ſertim ſapiẽtię ſectatoribus: q ipſi cõtẽplatione rerꝫ mirifice
delectãť: incredibilẽ ſuſcipiũt uoluptatẽ: mirabili quodã (ut ait Plato) ſapiẽtię afficiũť amore/ſupra
modũ lætãť: & qđ ĩ Metaphyſicis Ariſtoteles pdit/gaudio quodã ĩenarrabili gaudẽt. Ipa p ſe lucet
philoſophiæ amplitudo/ac dignitas. Cuius pfeſſores ſi forte arrogãtius Sophi: qđ eſt ſapientes: at
certe philoſophi/qđ ẽ ſtudioſi ſapiẽtiæ/iure optimo nũcupãť. Hi ſũt maximarꝫ & occultarꝫ rerꝫ ſcru
tatores: inueſtigatores ueritatis: magiſtri uitę: bñ uiuẽdi duces: indagatores uirtutis: uitiorꝫ expulſo
res: q cognitis bonorꝫ & malorꝫ finibus/oĩa ad uerã felicitatẽ/ac beatitudinẽ referũt. Horꝫ tu nume
ro Petre Venãti hodie p̃ceſeris: qđ clara ortus patria/bonis pgenitus parẽtibꝰ: ſub clariſſimo quoq̃
Principe: q cũ nr̃a Reſpub. cõiunctiſſime uiuit: cõſiderãs naſci hoĩem ad decus: pſpecta tui ingenii
bonitate/cõtempſiſti uana/& fragilia oĩa: neglexiſti corporis formã: habuiſti hũana pro nihilo: p̃cal
catis aũt patrię & parentũ delitiis/ad capeſſendã phias aĩum cõtuliſti. In qua q̃tũ profeceris/horꝫ pa
trũ ſapientiſſimorꝫ iudiciũ atq̃ auctoritas patefacit. Corona donanť uictores: laurea afficiunť clari
Duces: lãbũt Poetarꝫ tempora ſequaces hederę: potiore iure palmã Philoſophi aſſequnť: quorũ per
petuo uirtus floret: ſemper uiret gloria. Pro tuo iure optata poſcis præmia: & legitimo certami/
ni debita. Dignus es: qui iam tandem coroneris: & accipias palmã. Hac te libenter præclarum hoc
collegium donat. Præſto es igitur Petre Venanti frater/& auctoribus Franciſco Nino & Berthol
do Maſſario/acutiſſimis gratiſſimiſq̃ philoſophis collegis meis/reſignato primum utere libro: un
de tibi infiniti quidam theſauri Sapientiæ depromuntur. Rurſum ſignatum ſuſcipe: ut ad medi/

tatione.n animi:quę ſua Philoſophi & optata ſapiendis mors eſt: & ad altiſſimā mentis cogitationem penitus cōuertamus:qm̄ Cicerone teſte amici ueri ſūt libri: & propria Philoſophi inueſtigatio ueri: & ille pceptor utiq; pſtātior:nō q exterius ſonat:ſed q interiorē hoies luce ueritatis illuſtrat. Auguſtū geſtamē capitis: & ſacrū apicem quodā in ſacris Philoſophiæ penetralibus/ſacerdotū & flaminū ritu iure tibi hodie uēdicas. Rectius.n.philoſophos/q̄ Vlpianū aut aliū quēuis pfeſſorē iuris Sapientię & ueritatis merito qs ſacerdotes appellet. Hodie tibi ſapientiā/quaſi uirginē caſtā ſponſā foederas: quā & anuli ſubarratione ppetuā uitæ ſociā/& inſeparabilem comitē adipiſceris:magnas tibi hodie diuitias paras:nūq̄ tibi aurū defuerit:cuius fulgorē diuus Hieronymus ſapientiā iterpretat. Nunq̄ deerit pfecta uirtus:quā circularis figura/ac rotūditas manifeſtat. Nō deerūt gēmæ rutilātes/uniones/& margarita:quę multipliciū uirtutū ornatū/ac uarietatē idicāt. Accedat oſculi ſacramētū:in quo religionis myſteriū cōtinet: & ueri pignus amoris. Charitas Dei:q oīa tuet: & bonoꝝ oīuꝫ plenitudinē cōtinet:oſculet te frater oſculo oris ſui:ut fidei nexu/& ppetuo cū illa amore iungaris:ac ſis ſempiterno tpre foelix. In rore coeli deſup ſit benedictio tua:bn̄dicat tibi dn̄s ex ſyon: & uideas bona cūcta oibus diebus uitæ tuę: & q benedixerit tibi/& ipſe quoq; bn̄dictionibus repleat. Sꝫ quę a me exiliter dicta ſūt:hoꝝ collegaꝝ/& pcipue Frāciſci Nini ſplēdidiſſimi uiri ſupplebit oratio. Dixi

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXVIIII. Et quaſi præfatio quædam:cum Tuſculanas queſtiones publice legere incepiſſet.

EX omnibus Ciceronis libris/quos quidē ipſe legerim:quē de Officiis ſcripſit/& Tuſculanas diſputationes maxīe pbare ſolitus ſum. Q đ in iis præcipua/mea ſentētia/uirtutis diſciplina cōtinet: & multaꝝ reꝝ ad foelicitatē/ac beate uiuēdū ptinentiū accurata inueſtigatio. Quamobrē & illū ſupioribus ānis publice explanādū ſuſcepi: & hūc īpręſentiaꝝ legēdū ſtatuo:qđ hac rōne plurimū (niſi fallor) allaturus ſim:q a me diſcūt bonarū artium atq; ingenuaꝝ diſciplinaꝝ ſectatoribus. Veꝝ/qa uiua uox q̄q̄ magis afficit:labi plerūq;/atq; affluere cōſueuit:explanationē quādā Tuſculanaꝝ diſputationū/litteris quoq; & cōmētariis mandare cōſtitui:ut alioꝝ īperitiæ/q̄tū in nobis ē/alioꝝ ībecillitati medicemur. Noſtri aūt inſtituti ordo hic ſeruabit:ut primū diuiſionē libri ac textus/deinde mētē iterpretemur: & uerboꝝ ſeriem ac ſenſum: & unde ſint uocabula rebus impoſita. Poſtremū:ut difficillimas quaſq; queſtiones & loca nōnulla obſcuriora tractemus. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Orō. XXX. quę ē dei īuocatio ī pricipio alicuius libri explanādi/pcipue laſciui

q Vi hūanos regit actus: & cūcta gubernat:ille adſit ppitius/ac foelix nobis:ī cuius noīe noſtrarū lectionū lętū auſpicemur exordiū. Studiū cūctoꝝ mortaliū pcipuū eē debet:ut noſcāt atq; declinēt:quę mala cernant & noxia/aſciſcāt: & amplexent:quę bona ſunt & ſalutaria.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXXI. De laudibus Iuris Ciuilis:pro illo qui in ea facultate Doctoratus petit inſignia.

SI Legalis Prudētiæ amplitudinē/ad decus efferre inſtituerim/celeberrimi patres/iuſta reprehēſione nō caream:qm̄ id factū ſępius ex hoc ipſo loco plane intelligā p eos qdē uiros/q ob ſūmā dicēdi laudē/rei tātæ magnitudo merito cōgruebat. Abeſt lōge a me ea facultas:quā Iuris ſplēdor/atq; īfinita uis quędā/& ſūma utilitas poſtularet:ut pauca ſatius ſit/q̄ multa loq. Q đ ſi legalis ſapiētia/qđ magno īgenio & exquiſita doctrina/uiri firmiſſimo teſtimonio cōprobāt/hoīuꝫ genus maxīe tuet: & ſeruat. Illi quoq; pbādi uidēt:q ceteris poſthabitis in eo ſtudio ętatē atq; opam cōſūpſerūt. Id me feciſſe nō inficior:qđ ſi forte minus pfecerim/q̄ eius pclari inſtituti ratio exigebat:labor/induſtria/& diligēs cura nō defuit. Itaq; qđ natura fert/cupio iā tādē diuturni certaminis palmā adipiſci Qua & ſi ſim forte nō ſatis dignus/dignabit tn̄ (ut ſpero) me tāto munere ueſtra benignitas:q ſtudioſiſſimū quēq; & hūaniter ſuſcipit:ac libēter āplectit. Et eoꝝ/q ſe ad hāc pclarā Iuris laudē totos cōtulerūt/neminē unq̄ nō aſciſcēdū duxit. Proinde uos pręcipua Iuris lumina patres ſimul ac pceptores īſignes. N.et.N.hortatos atq; oratos uelim:ut p tuo ingēti ī me/quē educaſtis amore/beniuolētia/hūanitate & optata hoꝝ ſtudioꝝ īſignia/& dicatā eoꝝ laboribus & conſtitutā lauream deferatis ad coeleſtis numinis laudem. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Orō. XXXII. Vice illius/q Doctoratus īſignibus decorādū/poſt explanatā ab eo đ more lectionē/ī Doctoꝝ cętu/īperioſe ad diſputationē īuitat. Hāc orōnē habuit Dathꝰ ipſe ī doctoratu Bertholdi Maſſarii/ītegerrimi ciuis Senēſis Hic ē & dialecticus pegregius/ac ſūmus phūs: & Medicę artis peritia eius:quā appellāt:apprime clarus: & qđ raro ī hac fece hoīuꝫ īuenit fide & obſeruātia/ac ſtudio ī amicos: & pcipua quadā in cūctos bn̄ficētia:oīuꝫ hominū beniuolentia/& amore digniſſimus.

HActenus laudamus Bertholde frater tuū ingeniū/eruditionē ac doctrinā. Tuā probamus ī aſſignādo & explanādo lucidā determinationē/elegātiā/ordinē/& pulchrū pcedēdi modū. Et ī ea paleſtra tuā pclarā exercitationē facillime indicaſti. Supeſt:ut p more poſt hūc cōeꝫ legēdi ritū/ſingulare certamē ſubeas: & ī diſputatiōe tuā pſpicaciaꝫ ac ſubtilitatē oſtēdas:ut oī fariaꝫ te dignū pmio & honribꝰ pbeas. Ingredere igit: & hāc diſputādi paleſtrā ſubi doctrinę accinctus armis:quo pacto/poſtmodū/ut dignus es/coronaberis: & accipies palmā. Arguāt duo ex iunioribꝰ primū:mox q tuę optimę eruditiōis uſq;quaq; periculū facet cupiūt.

¶ Auguſtini Dathi Oratio .XXXIII. Pro eo q e Gymnaſio ſtudiorũ rediens domũ/doctoratus inſignibus decoratus: in cõcione de more/primũ laudat Ius ciuile: deinde Principẽ: poſtremo ĩ cętũ aſciſci/ac numero Doctorũ ſuæ patriæ aſcribi ſuppliciter poſcit: & orat.

INntelligebaʒ illuſtriſſime Princeps/patres ampliſſimi/atq ornatiſſimi uiri/illi facũdiã ac ſũmã dicẽdi copiã maxĩe neceſſariã: q ex excelſo hoc loco orõnem eſſet habiturus. Q d' qdẽ p̃clarũ ornamẽtũ/cũ meę prorſus ĩbecilitati deſit/propoſitũ huic rõnis congruens q̃ potero/breui orone cõplectar. Nã ciuilis Prudẽtiæ eiuſcemodi laus eſſe dignoſcit: ut eaʒ dignis explicare p̃coniis/ſi ab inferis reuiuiſcãt: uix poſſit ex Latinis Romanus Cicero: ex Græcis Atheniẽſis Demoſthenes. Nihil hac p̃clara diſciplina ĩ omni hoĩum uita & cõciliatione melius: nihil tã frugiferũ: nihil adeo iucundũ: nihil æq ſalutare: nihil hoĩe libero dignius. Nã iura/ac leges: qbus ciuitates/ac populi ad bene uiuendũ cõſtituunt: a rõne p̃ſpecta nihil pręter uirtutẽ atq honeſtatẽ reſpectãt: ſed ad eã rẽ potiſſimũ & colẽdã & pſuadendã maxĩe dirigũt. Ad Iuſtitiã capeſſendã oĩs Iuris ac legũ ſpectat intentio: tota quoq ciuilis iuris ſanctio ĩ uirtute ſolidat: a uirtute pficit: uirtutẽ ſeqt: æquitatẽ ãplexat. Bene igit legalẽ Iuſtitiã cõmemorat phorũ pręclariſſimus/ac Peripateticoꝝ Ariſtoteles Princeps: quę qdẽ nõ eã dũtaxat Iuſtitiã cõplectit: quã diſpartiunt ſapientes in diſtributiuã/atq cõmutatiuã: Sed cæteraꝝ quoq uirtutũ oĩum cumulũ cõtinet/nõ aliã ob cauſam nuncupata. Legalis/niſi qd' leges ipſę a uiris ſapientiſſimis inſtitutæ nihil efficiunt aliud: niſi ut oĩs pellat ĩprobitas: oĩs cõtra uigeat: ac floreſcat uirtus. Quæ uniq uera p Vlpiani ſententia/Philoſophię pfeſſio eſt. Q uã ueteres nõ iniuria indagatricẽ uirtutũ: expultricẽ uitiorũ phibẽt. Quocirca ſublatis legibus/magna ſequat/neceſſe ẽ: humãę uitę pturbatio/atq cõfuſio. Q d' ſi diffinitio cuiuſq rei ſubſtãtiã patefacit/ex legis ipſius diffinitiõe facile cõſtare põt. Quę nã uis illius exiſtimari debeat: ſi ſanctio ſancta ẽ: iubẽs honeſta: cõtraria phibens. Vere nãq p leges: qd' & ipſe quoq noſter Hieronymus cõprobauit: mala phibent: pręcipiunt bona: cõcedũt media: pfecta ſuadent. Nõ abſq optimis rõnibus/magno ſemp ĩ honoř fuerũt. Ciuilis prudẽtię ſectatores. Ex quoꝝ uoce/tãq̃ ex oraculo quodã (ut uulgo ẽt dici ſolet) ea manãt: ac pficiſcunt oĩa: p quæ ſublata iniuria: frenata maloꝝ audacia/cohercĩta ĩprobitate: tũ iuſte/pie/honeſte/cõtinẽter/tẽperãter: tũ quete/pacare/iucunde/tranqlle/beate in hoĩum ſocietate uiuat. Nã qd' de ſapientibus dicit/hoĩes paſſim/quondã/ac uagos feraꝝ more uiuẽtes/redactos poſtmodũ ad honeſtatis normã: ac rectã bene uiuẽdi rõnẽ cõpulſos: id pculdubio ad legalis ſapientiæ pfeſſores & latores legũ/& ſanctiſſimoꝝ inſtitutorum cõditores referendum: nemo compos mentis ambigere poſſit: qui optimis & ſcitis & legibus rudes atq agreſtes cõponũt pp̃los: ac regũt dictis aĩos: & pectora mulcẽt. Reges/ac Principes ſummis attollunt laudibus: q uł ipſi optimas ac ſanctiſſimas leges cõdiderũt: & ſuoꝝ obliti cõmodoꝝ communem utilitatem/atq uniuerſorum ſalutem ſecuti ſunt: uel ampliſſimis honoribus/atq uberrimis ppoſitis pręmiis doctos uiros/ac ſapientes/& huius p̃cipuę diſciplinæ p̃ſtãtes laude aſciuerũt: & ſtudio ſunt omni/hũanitate/atq officio proſecuti. Q d' cũ de aliis pleriſq plane/ac p̃ſpicue cõſtare intelligo: tũ de noſtro illuſtriſſimo Principe lõge exploratiſſimũ eſt: atq ita exploratiſſimũ: ut id unũ añ oĩa illi propoſitũ uideat: & p̃mio afficere bonos: ac malos iuſta pœna ulciſci: qd ſuũ maxĩe propriũ Iuſtitiæ munus ẽ: & ſapientes ac doctrinæ/& ĩprimis Ciuilis Prudentię ſectatores magno ſtudio & amore cõplecti. Sed uideo me euagatũ eſſe longius q̃ initio ppoſitũ erat. Iampridẽ poſthabitis patrię ſimul/ac parentũ deliciis: qbus nihil in hoĩum uita putat iucundius: longinquos petẽs pp̃los: in ſtudioꝝ exercitatione: & in ciuilis Iuris diſciplina magnã ætatis partẽ & ſummã opam collocaui. Prohibuit forſam ingenii ĩbecilitas: ne ualde pfecerim/uoluntas/ſtudiũ/labor minime defuit. Tandẽ in nobiliſſima Etruriæ urbe Sena/ſtudioꝝ ac litteraꝝ alũna/palmã diuturnæ exercitationis/ad doctoream adeptus ſum dignitatẽ. Fateor me tãto honore nequaq̃ ſatis dignũ: Sʒ ueſtra benignitas certe uel ipſa meritũ efficiet: uel plurimũ augebit. Adeſſe igit/ac fauete filio mihi/patres beneficẽtiſſimi: & in ueſtrũ gregẽ cooptate: date humiliter poſtulãti optatũ munus: & in quo libuerit loco/ſeruũ ſupplicẽ collocate: habituri me perpetuo uitæ tp̃re pleniſſimũ fidei/& paratũ iubentibus uobis neq etiã capitis uitare diſcrimẽ. Q d' omne ita demũ peto: oro: obſecro/ſi honeſtũ. ſi decorũ: ſi cõſuetũ: ſi gratũ humanitatibus ueſtris futurũ ſit: nec ĩmodeſtũ: nec arrogans: nec inſolitũ: nec pręter ueſtræ uoluntatis placitum. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXXIIII. Ac ueluti præfatio quędã de laudibus legalis ſapientię.

QVm perſpicuũ ſit glorioſiſſime Princeps/uoſq uiri p̃ſtantiſſimi/ac celeberrimi patres/nihil ſapientia aut maius inueniri: aut p̃clarius poſſideri: illa tñ eius pars cęteris oĩbus pręferẽda ẽ: p quã ad bñ & cũ uirtute uiuendũ/humanũ genus docet: inſtruit: dirigit. Nã cũ rõnis p̃ſtãtia hõ cęteris aĩantibus ãtecellat: ea nimiꝝ rõnis uis uł maxĩa cernit: qua ad colẽdã exercendãq uirtutẽ inuitamur: ac deducimur. Id aũt ſiqua ars/ſiqua diſciplina pręſtat/eam plane legalẽ ſapientiã eſſe cõſtat/cuius ſuis tota: ac ratio in eo ſita eſt: ut tũ declinare quæ turpia & fœda ſunt: tũm ſectari conſueſcamus quæ bona & honeſta eſſe cernantur. Quocirca huius legalis Prudentiæ ratio ab optimis profecta primordiis/præſtantiſſimis auctoribus inuẽta/comprobata/atq illuſtrata eſt. Ea latiſſime patet: & ad cõmunem hoĩum ſalutẽ/atq utilitatem

ſpectat.Per eam ſinguloꝝ uita rectiſſime inſtituiť:familiæ optima rõne regũť Regna/Principatus/ciuitates/ac cætera cõcilia/cœtuſq; hominum Iuris æqualitate: & præclaris conſtitutionibus gubernantur.Quod cũ ita ſit &c.

¶Auguſtini Dathi Orationis.XXXV.Thomos de ſui ipſius cognitione.

CVm ſint pleraq; oĩa cognitu ac ſcitu laudabilia/ac decora:tũ illa oĩbus ẽ anteponẽda cognitio:ꝑ quã homo ſeipſm nouit.Hoc eſt.n.ſalutare illud ſcriptũ ꝓ foribus Delphici tẽpli:quaſi diuinitus demiſſum mortalibus:ac ueluti ꝓlapſum de cœlo oraculum: γνωθι σεαυτον: & a Græcoꝝ ſapiẽte:ſiue is Thales Mileſius unus e ſeptem:ſiue Monymus:ſiue quis alius tandẽ fuerit/ſalutari inſtitutione præceptu3.Nõ iniuria redarguit M.Cicero eos:q nimis magnũ ſtudiũ & opa3 multã nimis ĩ res obſcuras/ac minime neceſſarias cõferũt:iis uidelicet uel ommiſſis:uel neglectis:quę ſapientis tũ officio:tum etiã dignitati cõueniunt. Q đ dũ Archimedes Siculus ille diligẽtior Mathematicus efficit:extremũ excidiu3 nõ uitauit.Sciũt enĩ multa nõnulli:& ſe ipſos neſciũt Quos diuus Bernardus diuinaꝝ & humanaꝝ rerũ ſtudioſiſſimus cõtẽplator/ac uinoꝝ cenſor acerrimus/uehementiore accuſatione notauit.Cũ nihil ꝓ ſapiẽtis uera ſententia/nec turpius ſit ignorãtia ſui:nec oĩo demẽtius.Cũ nihil cõtra reꝝ oĩum/quas ſcientia attingit humana:uel melius ſit:uel prorſus ſalubrius cognitione ſui:quæ initium ſalutis ẽ:pręcipuum ſapientiæ munus:uirtutis plenitudo:officii cõſumatio.Hanc unã maxĩe & rõni hoĩs conſentaneam/& oĩum neceſſariam cunctis ſtudioꝝ generibus ſcientiſſimus Aurelius Auguſtinus firmo animi iudicio prætulit.

¶Auguſtini Dathi:qum.M.Tullii de officiis librũ publice legere incœpiſſet:Oratio.XXXVI.
Ac præfatio quędã mutila/mẽdoſa/corrupta/imꝑfecta.Diuinos qm̃ Mures roſere libellos.

DVplicem Philoſophi uirtutes eſſe tradiderũt:alteram intellectiuã:quam διανοητικην Græci uocãt:alterã moralẽ:quã appellant ηθικην: & illa quidẽ tum generatione:tum etiã incrementũ plurimũ ex doctrina habere cognoſciť.Hæc uero ex aſſuetudine fit. Sed morale opus eiuſmodi eſt:ut non ſolu3 intelligari/uerũ etiam ad exercitationem accomodari conueniat.Id nãq; uoluit Ariſtoteles in eo libro:quẽ de moribus ſcripſit.

Nõ.n/cõtẽplationis gr̃a/quẽadmodũ reliqua:ſed ut boni ſimus/uirtutẽ inueſtigamus.Q đ ſi ſecus cõtingat/nulla prorſus ſit uirtutis utilitas:cuius laus oĩs ĩ actione cõſiſtit.Itaq; Cicero/cũ.M.filium Athenas ad Chratippũ Peripateticũ audiendũ miſiſſet:decreuit tũ inſtituendi filii/tũ doctrinę teſtificandę gr̃a/librũ ſcribere de Officiis/apud nationẽ/quę ſtudioꝝ Princeps eẽt/teſtẽ futurũ Tullianę eloquẽtię:ſũmæq; doctrinę.Officiũ.n.nõ uirtutis habitũ:ſed exercitationẽ cõplectiť.Quẽadmodũ uero ĩter uitiũ ac peccatũ intereſt:qđ illud animi habitus:hoc prauũ opus ẽ:ita & uirtutẽ cõſtat habitũ eſſe:officiũ aũt/quæ a uirtute atq; honeſtate duciť/actionẽ.Quocirca & ab efficio uerbo originẽ ſumpſit:ut oſtẽdit Ambroſius:ſ3 ꝑꝑ decorẽ orõnis/littera ĩmutata/officiũ uelut efficiũ appellatũ eſt.Tanta ẽ aũt officii uis/atq; ꝑſtãtia:ut nulla hũanę uitæ actio expers eẽ officii queat:ĩ cuius exercitatione uitæ honeſtas oĩs cõſiſtit:& ĩ neglectu turpitudo.Nã quẽadmodũ plereq; artes exercitationẽ deſiderãt:ita & uirtus maxĩe laudẽ magnã cõſeqť:ſi conſuetudo uſuſq; adhibeať/& exercitatio:qua ĩ re ineſt officiũ/atq; honeſtas. Virtutis igiť colẽdę & officii conſeruãdi ꝑcepta pulcherrima:& ĩprimis utilia Cicero ad filiũ ſcribit/Opus uniuerſum ĩ tres libros partiť:& ĩ primo q̃dẽ poſtq̃ perfectũ officiũ a medio ſeiunxit:& utrũq; diffiniuit:cœpit oſtẽdere:quę illa ſũt:in q̃bus deliberãdis hoĩes uerſari ſolent.Atq; q̃a prima deliberatio ad honeſtatẽ ac turpitudinẽ ſpectat/ſecat honeſtũ in quattuor partes:Primã Prudẽtię & ſapiẽtiæ:alterã Iuſtitiæ & liberalitatis:tertiã/quæ ĩ animi magnitudine ac robore uerſať:poſtremã Modeſtiæ ac tẽperãtię:ex his oĩbus locis/uelut e q̃buſdã fontibus ducit officia/docẽs ſeruãda quę honeſta ſũt:cõtẽnenda quę turpia.Tum aggrediť cõparationẽ eoꝝ:q̃ honeſta ſunt:q̃ ſæpe cõtigit:cũ duo honeſta/aut plura ꝓponũť:ac ſtatuit uirtutũ oĩu3 Principẽ ſapientiã/& Iuſtitiæ officia ſtudiis ſciẽtię ꝑferri:demũ officioꝝ gradus diſtinguit.Secũdo aũt libro đ utili atq; inutili ſermo ẽ:oſtẽdiťq; tria genera re cõfuſa/iuſtũ/utile/honeſtũ ſola cogitatione diſtingui. Poniť eaꝝ reꝝ diuiſio:q̃ uel ꝓdeſſe hoĩbus:uel obeſſe poſſint.S3 qđ prę cęteris utiliſſimũ eẽ cerniť/rectiſſime explicať:qm̃ modo hoĩum ſtudia ad utilitates noſtras allicere/atq; excitare poſſimus/Multa afferũť de gloria:& ea numerãť:q̃q̃ ea de re duo ſunt alii Cicerõis libri:ex q̃bus maxĩa gloria cõparari queat.Oſtẽdiť quo pacto nõ ſolũ ſingulis ciuibus:ſed ẽt uniuerſis cõſulẽdũ ſit.Adhibenť ex Antipatri ſentẽtia duo utilitatũ ꝑcepta:ualitudinis ꝓcuratio/& pecuniæ:q̃ Panetius etiã ꝑterierat. Demũ incedit.M.Tullius ĩ utilitatũ cõparationẽ:docẽs quo pacto corporis cõmoda cũ externis:& utraq; ad inuicem comparari conueniat.Tertio uero libro/utilitatis/atque honeſtatis pertractatur cõtentio:q locus in tota philoſophia maxime neceſſarius ẽ:ſed non idcirco a Cicerone ſuſceptus:ut poſſit aliquando utilitas cum honeſtate pugnare:cum utilitate honeſtas:ſed q̃a nõnullos plerũq; talis ſit utilitatis/atq; honeſtatis ſpecies.Nam ſolitus eſt Socrates execrari eos:qui plurimum hęc natura coherẽtia/opiniõe diſtraxerint:cui Stoici oẽs aſſenſi ſũt:quos Cicero ĩprimis ĩ his libris auctores habet.Quare in hac utilitatis honeſtatiſq; cõparatione bñ ac ſcite dixit Panetius ſoleť hoĩes dubitare:

nõ aũt oportere: qa nihil utile ẽ: qđ nõ ſit honeſtũ: nec honeſtũ q̃cq̃: qđ nõ ſit idẽ utile. Itaq̧ formu lam/ ac normã quãdã Cicero cõſtituit ſm Stoicoꝶ pꝯcepta/ rõni ac diſciplinæ maxĩe cõſentaneã: quã q ſequeť in cõparatioue reꝶ nũq̃ ab officio/ honeſtateq̧ poterit aberrare. Sed id iprimis pꝯcipiť: ut quotiens utilitatis ſpẽs obiecta ẽ: cui adiuncta turpitudo cerniť: nõ utilitatẽ eſſe requirẽdã: ſed intel ligendũ potius: ut ubi turpitudo ſit/ ibi utilitatẽ eſſe nõ poſſe. Opus igiť omne de Officiis inſcribiť: qđ eſt de coſnuetudine/ atq̧ actione uirtutũ: conſiliũ eſt bonoꝶ Philoſophoꝶ oĩum: ſed Stoicoꝶ im primis imitari ſententias/ & conſeruãdi officii fuit in hoc uiro uis Demoſthenis: copia Platonis: iu cũditas Socratis/ Neq̧ plurimas (ut ait Pindarus) aquas colligit: ſed uiuo gurgite exundat: dono quodã ꝓuidẽtię genitus: in quo oẽs experireť uires ſuas eloquẽtia. Quis docuit unq̃ diligẽtius? Mo uit uehemẽtius? Cui tãta affuit ſuauitas? Nõ ĩmerito igiť ſuis tẽporibus regnare ĩ iudiciis dictus eſt. Apud poſteros uero id cõſecutus/ ut Cicero iã nõ hoĩs nomẽ: ſꝫ eloquẽtię puteť. Quamobreꝫ iuue nes optimi ſi exquiſitã doctrinã: ſi diuinã eloquẽtiã aſſeq cõcupiſcitis: legẽdus ſemp uobis & ꝑdiſcẽ dus eſt Cicero: habẽdus ĩ aĩo: & ſi fieri poſſit/ geſtãdus ſemp ĩ manibus. Hũc ſpectate: hoc propoſitũ ſit uobis exemplũ. Ille ſe credat ꝓficere: cui plurimũ Cicero placeat. Sed huius uiri ſtudio/ uel ueſtro potius amore ꝓgreſſus ſum/ q̃ inſtituerã lõgius. Rurſum capeſſite doctrinã: imitamini præſtãtes ui ros: amplectimi Ciceronẽ: & ĩmortalis atq̧ omnipotẽs: ſine cuius numĩe factũ ẽ nihil/ ueſtra Deus incępta ſecũdet. Nũc uero ſpectemus illa/ quæ in explanãdis auctoribus/ principio ſpectari cõſueue runt. Eſt aũt in hoc opere Ciceronis intẽtio/ uitæ præcepta tradere: recta ab illo utilitas demonſtrať/ nõ filiũ ſolũ. M. Ciceronis: ſed oĩum quoq̧ hoĩum inſtitutio: atq̧ optimus ĩ uirtute ꝓgreſſus. Libri initiũ hoc. M. Tullius dedit. Quanq̃ te Marce fili &c.

¶ Auguſtini Dathi Orationis. XXXVII. Thomos pro diſputante.

SOlent q inueſtigãdę ueritati dant opam: quiq̧ ĩ cognoſcẽdis rebus uerſanť: plurimũ lau dari. Quoniam ex oĩbus humanis actionibus nulla melior: nulla præſtabilior iudica tur: & naturæ hoĩum magis accõmodata: ſi quidẽ ꝓ Quintuliani ſentẽtia: ſicut aues ad uolatũ: equi ad curſum: ad ſęuitiã feræ gignunť: ita nobis ꝓpria ẽ mẽtis agitatio: atq̧ ſolertia. Vnde origo animi cœleſtis crediť: nullusq̧ (ut Lactãtius ait) aĩo ſuauior ci bus/ ẽ q̃ cognitio ueritatis: fęlixq̧ eſt ille (ut Poeta inqt) q potuit reꝶ cognoſceř cauſas: et oẽs hoĩes (ut Phũs aſſerit) natura ſcire deſiderãt: Imprimiſq̧ (ut Orator affirmat) hoĩs ẽ ꝓpria ueri inquiſi tio/ atq̧ inueſtigatio. Itaq̧ cũ ſumus neceſſariis negociis/ curiſq̧ uacui: tũ auemus aliqd uidere/ audi re/ diſcere/ quęrere/ inueſtigare/ rimari/ cõtẽplari/ intelligere/ cognoſcere/ ſcire/ cõprehẽdere. Oẽs. n. trahimur: & ducimur ad cognitionis/ ſciẽtię cupiditatẽ: in qua excellere pulchrũ putamus. Labi aũt & errare/ neſcire/ decipi: & malũ & turpe ducimus. Hoĩs aũt mens diſcẽdo aliť: & cogitãdo ſemp ali quid/ aut inqrit/ aut agit: uidendiq̧ & audiendi delectatione duciť. Sed qm̃ ſapientes uiri arbitranť pro noſtræ mentis ĩbecillitate/ perſpicuã ueritatẽ/ niſi ꝑ diſceptationẽ lucere nõ poſſe: quãdoqdẽ ne mo unq̃ inter mortales optimus ſit inuẽtus: q ꝑ ſeſe oĩa noſcat: idcirco diſſerendo/ cõmunicãdo/ mu tuaq̧ collatione/ quãdã ueluti ingenioꝶ cote/ præſertim apud uiros reꝶ oĩum doctrina præſtantiſſi mos: quales eſſe uos liquido cõſtat/ q adeſtis/ certa reꝶ cognitio cõparãda eſt.

¶ Auguſtini Dathi Orationis. XXXVIII. Thomos de laudibus Chriſtianoꝶ Theologiæ.

SI quis cœleſtibus/ ac diuinis de rebus/ uiri religioſiſſimi/ atq̧ optimi patres/ orõnem ha biturus ſit: illi ꝓculdubio nõ hoĩum eloquiis: ſed Angeloꝶ linguis/ & ſupra hoĩem fa cultate opus eſſe intelligo. Qđ ſi ueteres aut Græcoꝶ/ aut Romanoꝶ eloquentiſſimi Oratores nõ abſq̧ magna quadã formidine/ ac pauore orõnis ſuæ initia exorſi ſunt: ui deo mihi multo magis ꝑtimeſcendũ: cui de re altiſſima/ atq̧ ſublimi inornatiſſimo ſapi entum/ atq̧ eruditoꝶ hoĩum cõſpectu grauiſſimũ hodierna die dicẽdi onus incũbit. Qum mecũ in finitã reꝶ uarietatẽ ſæpe cõſidero: aĩoq̧ cõplector: qum ipſam mũdi machinã/ ac pręclarũ Dei opi ficiũ mẽte & cogitatione uoluto: aĩaduerto nimiruꝫ cætera oĩa nullius eſſe momẽti: pręimenſa atq̧ inenarrabili Dei maieſtate/ atq̧ ſubſtantia: quã diuina Philoſophia ea: quã Græci Theologiã uocãt: altiſſima indagine quadã/ & ꝑſpicaciſſima ſpeculatione cõtingit. Nota ac uulgata eſt illa nobilis ac ꝑclariſſimi Phi ſentẽtia/ nõ ſecus ſe habere noſtrę mẽtis aciem ad ea quę ſm naturã lautiſſime patent: manifeſtaq̧ ſunt/ q̃ imbecilis uolucris & noctuę infirmos oculos ad ſplendidã/ ac fulgentiſſimã So lis lucẽ. Qđ ſi (ut ait in Phedone Plato ille phoꝶ princeps) q animi naturã diligẽtius cõtẽplanť/ coꝶ mens caligine quadã/ atq̧ obnubilatiõe cõfundiť: eueniťq̧ id qđ acriter oculis deficientẽ Solẽ intuenť/ aut aſpectũ prorſus amittãt: id multo magis in cõtẽplãda diuinæ cęlſitudinis Maieſtate cõ tingit. Nõ eſt tãti ſplẽdoris/ ac fulgẽtiſſimi luminis hũana capax fragilitas/ tã eximię claritatis ampli tudinem pati nõ poteſt imbecilla humani generis facultas. Sed miſerta noſtrę debilitatis diuina cle mentia ꝑ mediatorem filium illa cœlitus reuelauit: quæ nulla humana/ ac curioſa perſcrutatio: nul la ueterum Philoſophorum ſolertia: nulla cuiuſquaꝫ acerrima perſpicacia ualuit adipiſci. Ab ingen ti uero atq̧ ĩmenſa cęleſtis Principis benignitate uera illa/ ac diuina Philoſophia ſumpſit exordium: quam nõ Græci ſolum: ſed Latini quoq̧ uetuſtiſſimo nomine Theologiam appellare cõſueuerunt. Ex hac nobis illa profecta ſunt: quæ ſapientibus uiris incredibiles quoſdam & admirabiles amores excitãt ſapientiæ. Nemo tam ferus ẽ: nemo tam agreſtis/ ac barbaris moribus: cuius menti nõ illa

ingenita Dei ſit notio: ꝑ quā a cæteris animātibus differt humana pręſtātia. Sed quiſnā ille ſit Deus quē colere: quē amare: quē timere: quē uenerari: quē deniq; adorare debemus: ſola īſinuauit nō humaniter inueſtigata: ſed potius diuinitus reuelata ſapiētia: ut ꝑ eam ītelligeremus Trinitatē ī unitate: unitatē in Trinitate indiuiſibiliter cōtineri. Hinc Pater, Filius, Spūs ſcūs ꝑſonar; trinitas: eſſentię unitas: ſummæ Maieſtatis æqualitas cōmperta ē: quā nullo pacto hūana ratio īueſtigare potuiſſet. O inenarrabile, atq; inexcogitabile ſacramentū. Pater eſt: & Filius: & ſpūs ſcūs: quor; ſingulus q́ſq; Deus: ſimul oēs deus: ſingulus plena ſubſtātia: ſimul oēs ſubſtātia. Cūq; pater: nec filius ſit: nec ſpūs ſcūs: filius nec pater ſit: nec ſpūs ſcūs: ſpūs ſcūs nec pater nec filius: deniq; pater tantū ſit pater: filius tantū filius: ſpūs ſcūs tantū ſpūs ſcūs: tamē (ut chriſtianæ religionis decus Auguſtinus tradit) eadem tribus æternitas eſt: eadē incōmutabilitas: eadē Maieſtas: eadē poteſtas. Et in pr̄e quidē unitas: æqualitas ī filio: in ſpū ſcō unitatis atq; æqualitatis cōcordia continet̄: ut tria unū ſit ꝑꝑ patrē: ęqualia ꝑꝑ filiū: cōnexa ꝑꝑ ſpūm ſcūm. O altitudo diuitiar; ſapientiæ, atq; ſcientiæ Dei: quā humanæ imbecillitati pia quadā; reuelatione impartiri dignatus ē. Quā præclara, q̄ ineffabilis diuinæ bonitatis amplitudo: quę cū de nihilo & ſpūalem & corporalē creaturā, ideſt cœlū, ac terrā principio cōdidiſſet, eiuſdē nos ſummæ clemētiæ participes fieri uoluit. Qui poſt glorioſum mūdi ipſius opificiū: poſt admirabilia ſex dier; opa: tandē ad imaginē, ac ſimilitudinē ſuā hoiem effinxit: cuius ſub pedibus oīa ſubiecit: oues etiā & boues uniuerſas, inſup & pecora campi: quē cōſtituit ſup opa manuū ſuar;: & gloria atq; honore coronauit.

Auguſtini Dathi Oratio. XXXVIIII. De laudibus uirtutis.

SI diligenter aduertimus, patres chariſſimi, cætera ſunt caduca oīa momētanea, fragilia ac fortunæ caſibus ſubiacentia: una uirtus ē: quæ uera & certa poſſeſſio hoīs ſit habenda. Quæ aīum ipſum ad imaginē, ac ſimilitudinē Dei ꝓcreatum ī ſua dignitate, ac ſplēdore cōſeruat: & ad extremos uſq; uitę terminos fidiſſima comes ad uerā tandē beatitudinē ſola ꝑducit. Ad hāc nos colendā aſſequendāq; geniti ſumus. Per huius exercitationē creatori paremus. Hac reliquis animātibus præſtamus, & belluis. Hæc laudē, ac decus parit. Hęc ſolidā, ac perpetuā uoluptate; adducit. Hæc mirificos, ampliſſimos, atq; uberrimos fructus ꝓfert. Hæc nullius inſidiis, nullius inſectatione a nobis aufferri pōt. Nō tēpeſtatibus: nō ferro: nō bello: nō naufragio: nō ui ulla prorſus labefactati. Hanc capeſſite oēs: hāc amplexamini cunctis uiribus: in eam incumbite: quā ut adipiſcamur, glorioſo intercedente Pontifice Nicolao, annuat ille q̇ trinus & unus infinitis ſæculis regnat Deus. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. XXXX. Ad idem.

OMnium rer; una maxīa eſt, ac maxime expetēda uirtus, uiri patres, una pręcipue: quā inueſtigare: quā āplecti: quā pręcæteris oībus colere, & rebus cūctis ꝓferre debemus. Immortalis n. ſq; eius poſſeſſio ē: & altis nixa radicibus: nullis fortunę caſibus ſubiacet: nullis pōt uiribus expugnari: nulla quoq; externa ui: q̄d ipſe ſentit ſūmus orator: prorſus amitti. Ea uia eſt ad beatitudinē: ad quā mortaliū oīu; tendit: atq; aſpirat intētio: & ad beate uiuendū ſeipſa cōtenta: ut Stoici tradūt: oīa quæ cadere ī hoiem poſſunt: ſeipſa inferiora putat. Hanc igit̄ exquirite oēs: & ad ea; plane cōſequendā uigili cura, accuratiſſimo ſtudio atq; opa cōtendite, ut uirtutem adepti, & uere ſapientes, & ꝑpetuo fœlices, ac beati eſſe poſſitis: illo inſpirante qui uera uirtus eſt: & totius uirtutis ac beatitudinis auctor. Dixi.

Auguſtini Dathi fragmentum Orationis. XLI. Ad idem.

NIHil eſt uiri Senenſes rer; oīum, quę q̇dem ī hoie; cadere poſſint, uirtute oīo melius, ac pręſtabilius: nihil uitior;, ac flagitior; turpitudine uel ꝑnitioſius q̄cq̄, uel abiectius cogitari pōt. Sed nihil bonis, ac ꝓbis hoībus fœlicius eſſe: nihil perditis, atq; improbis miſerius: ſatis, ſupq; iampridē ſapientibus uiris cōpertū eſt. Incredibilis quędā; eſt uirtutis præſtātia, ac magnitudo: quā q̇ adipiſcunt̄: ii nō modo mihi ſolū: quē forſitan ob ingenii tarditatē, ac doctrinę inopiā falli nō difficile erat: uerū etiā oībus: q̇ natura: q̇ ſtudio: q̇ ſapientia cęteros pręſtāt: ꝑbeati abſq; ulla dubitatiōe uideri ſolent. Nā ſi uera dicit ille Iuriſconſultiſſimus Vlpianus aſſeſſor Impatoris Alexandri perinſignis: natura bona dicunt̄, ex eo, q̄d beant: hoc eſt, beatos faciūt, q̄d erit putandū bonū ꝑter uirtutē? Nec eſt. n. bonū q̄cq̄: niſi aut uirtus: aut id, q̄d cū uirtutis atq; honeſtatis ſocietate coniungit̄. Quid. n. eſt beare aliud (ut idē dicebat Vlpianus) q̄ prodeſſe? At ſola uirtus ſemp prodeſt: q̄d ſi ita ē, ſola maxīe nos beatos efficit: cętera uero nec ſemp proſunt: & obſunt plerūq; iis: q̇ illa poſſideant. Nēpe diuitię, q̇bus maxīe uulgus hoīum inhiat: dignitates, honores: uires quoq; ꝑnicitas, forma, cęteraq; uel corporis, uł externa, ut multitudo īpita noīat adiumēta: ut nos putamus fortunæ ludibria: multis ſępenumero dedecori, dāno, ac malo & ſunt & fuerunt. Quā ſcite, q̄ ſapienter exclamat noſter Satyrus.

Omnibus ī terris, quæ ſunt a Gadibus uſq;
Aurorā & Gāgem: pauci dignoſcere poſſunt
Vera bona: atq; illis multum diuerſa remota
Erroris nebula.

Quę ſunt uera bona: quę iure expetēda, atq; exoptanda pręter honeſtatis actiones, exercitationeſq; uirtutū? Senſit hic nō tā Poeta q̄ Doctor bene uiuēdi: Id q̄d pręclare Iabolenus Iureconſultus admirabili uir ingenio, ac ſapientia neq̄q̄ iure bona dici, atq; appellari poſſe: quæ plus īcōmodi ha

beant q̃ cõmodi. Magnifica ac preclara uox/& Iuriſconſultiſſimo digna uiro ſentẽtia: quæ declarat
ſolũ fere i humanis rebus uirtutẽ bonũ: quę oſtẽdit uerã ac ſolidã boni rõnẽ: quę ſi acrius pſpiciat:
externas/fragiles/caducas res oĩs a bonoꝝ appellatione depellit: pfecto intellexerũt uiri ſapiẽtes id
bonũ eſſe: qđ proſit oĩbus: noceat nemini. Honores/imperia/pecunia/robur/opes nequaq̃ ĩ rebus
bonis habẽda ſunt: p quæ & multa & magna nõnunq̃ hoĩbus mala ĩportata didicimus. Atq; ea res
imprimis Poetã impulit: ut acerbius ĩueheref in fallaces hoĩum curas: ſtultas cogitationes: lubrica
uota: uanos conatus: inanis cõtentiones. Nocitura toga/inqt: nocitura petuntur

Militia & torrens dicendi copia multis
Et ſua mortifera eſt facundia uiribus ille
Confiſus periit: admirandiſq; lacertis
Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat: & cũcta exupetãs patrimonia cẽſus.
Quoſdam pręcipitat ſubiecta potentia magnę
Inuidiæ mergit longa: atq; inſignis honorum
Pagina.

Quid multa! Supuacua/aut pernitioſa petunf. Itaq; ipſa ĩ bonis rebus (ut ita dixerim) eſſe ſe ne/
gãt. Laudo Biantem Priannenſem: q unus ferf e ſeptẽ Græcię ſapientibus: q etiã direptis amiſſiſq;
ũs oĩbus/quęcũq; ea tẽpeſtate externa poſſideret: oĩa tñ/quæ bona/quæ ſua eſſent/ſecũ auferre dice
bat. Laudo Stilphonẽ Megarenſem: cuius cũ patriã cepiſſet: ac diripuiſſet hoſtis: eumq; moneret De
metrius/ut ſibi ſcripta traderet oĩa: quæ pdiderat: ſcite reſpondit/ex ſuis bonis ſe oĩo amiſiſſe nihil:
qđ ex doctrina atq; eruditione & uirtute ſpolia ducit nemo. Laudo Anaxagorã Clazomeniũ: q diui
tias & malas appellauit: & ĩ mare abiecit: eaſq; merſit: nec ipſe mergeref ab eis. Laudo Cratetẽ The
banũ/q & ipſe magnã ab ſe uim auri proiecit: putans nõ poſſe & uirtutes ſimul & diuitias i eodẽ Re
gno conſiſtere. Laudo Druidas Galloꝝ: Indorũ Gymnoſophiſtas: Philoſophos demũ oĩs. Qui oĩa
hæc humana contẽpſerunt: ut ſolã expeditãq; uirtutẽ ſequerenf. Magnis Iſocrates efferendus ẽ lau
dibus: q præ cæteris oĩbus exquiſitã poſſeſſionẽ uirtutis longe ait rebus oĩbus poſſe præſtare. Dete
ſtor Prothagoram/ceteroſq;: q ita philoſophantur: ut uehemẽtius augẽdis copiis/amplificandis fa
cultatibus/ſtruendis opibus/cumulãdis diuitiis intendũt. Quanta uero uirtutis præſtantia eſt/atq;
amplitudo/tanta quoq; peccati & ſceleris turpitudo ac fœditas declaraf. Stoicorum haud penitus
reiicienda ſententia ẽ: q id ſolũ malũ cõſtituerent: qđ turpe eſſet. Quid.n. tam malũ/q̃ uitiorũ la/
bes: peccatoꝝ ſordes! Quid porro tã miſerũ: qd tã deteſtabile: qd deniq; tãtopere fugiendũ! Neq;
enĩ aliunde magna detrimẽta hoĩbus: nec extrema pernicies uitæ: atq; ultima clades aliunde q̃ a pec
catorũ ac ſcelerũ ſeminariis pfecta eſt. Et bonũ qdẽ ſemp prodeſt: ac beatũ facit: identidẽ malũ cũ
ſemp obſit: eum/in quo fuerit/proculdubio miſerũ efficit. Atq; illud maxĩe propriũ uirtutis eſt atq;
honeſtatis: hoc uitii ac facinoris. Ita fit: ut uirtus pręcæteris rebus expetenda eſſe uideaf: uitium de
cliãndũ. Sedẽ pfecto aliqd uirtuti cõmune cũ uitio: utrunq;.n. uia qdã ẽ: quã ĩtẽdũt quã ĩgrediũf
mortales: peregrini potius q̃ incolæ terreſtris domicilii. At eo diſcrimine potiſſimũ ſecernunf: qđ
ad fœlicitatẽ uirtus: uitium aũt ad miſeriã ducit. Siquidẽ hoĩes cũ in hãc lucẽ prodeunt/confeſtim
ueluti e carceribes quibuſdã miſſi/citato curſu ſemp ad calcem properãt: & q uirtutis uiam ingreſſi
ſunt: nec ullis obiicibus aut intercipiunf: aut retardanf: palmã excurſo ſtadio/optatę uictoriæ coro
nã incorruptã ĩmortalis pręmii conſequnf. Qui uero p uitiorũ anfractus: p deuia turpiſſimæ uo/
luptatis: p horridas atq; incultas flagitioꝝ ſitus decurrerint: aberrauerintq;: nec metã unq̃ contin/
gunt: & plerũq; ueri Ducis auxilio deſtituti in præcipitiũ miſeri dilabunf. Mea qdẽ ſententia/omni
ſtudio & ĩduſtria atq; diligẽtia uirtuti opa dãda ẽ: q̃ ãpliſſimi pmii expers ẽe nõ põt: uitii uero labes
uł nõ admittenda/uel repellẽda ẽ: quæ magnis ſemp ſuppliciis ẽ obnoxia. Quã multa: q̃q; admira
bilia uirtutis ſtudio pręmia expoſita ſunt ad ſpez/ad gratiã/ad dignitatẽ/ad delectationẽ/ad gloriã!
Quã grauia contra uitiorũ turpitudini propoſita ſupplicia: q̃ uaria ac multiplex parata pœna eſt!
Nã q flagitiis dediti/ſceleribus obnoxii æ tatẽ agunt: ii profecto oĩbus ſenio ſunt/atq; odio: ſemper
metui: ſemp fame/ſollicitudini dedecori patent. Quamobrẽ ſi acrius rem ipſaz explicata animi no
tione contẽplari uoluerimus/ĩtelligemus eam uim atq; amplitudinẽ eſſe uirtutis: ut cũ pfecta & cõ
firmata ſit ĩcredibili quadã pręmioꝝ ubertate circũſtat. Nẽpe illa magna uideri debẽt: q̃ hoĩuz in
uentis ciuitatũ iudiciis/populoꝝ ſcitis excogitata ſunt. Illa maiora: quę hoĩuz mẽtibus mater ac dili
gẽs reꝝ fabricatrix natura pręſcripſit: Sz ea ingẽtia atq; ampliſſima putãda ſunt: q̃ diuina puidẽtia
cõſtituta/eos q hiiſce pręmiis affecti ſunt/ſine dubitatione beatos faciunt. Nec nõ ſuppliciorꝝ ac pę
naꝝ eadẽ ratio habẽda ẽ: quarũ ſeuere malos plectũt: quę hoĩbus ĩſtitutis inuctę ſunt: grauius pre
munt: quas natura cõſtituit/acerbiſſime torquẽt: cruciant: uexant: miſeros reddũt: quas diuina iuſti
tia lege ineluctabili ſanxit. Nam quid primũ legum latores maxĩe pſitenf: quo ſapientum & ſum/
morum uirorum mens intendit: quo ſpectat conſilium atq; ſtudium omne! Nõne uiciſſim ſuppli/
ciis agunt ac præmiis: ut illis a male uiuẽdo hoĩes deterreant: his uero ut ad uirtutis exercitationẽ
impellãt: atq; deducant! Ac uirtutẽ ipſaz tãta ueneratione pſecuti ſunt ueteres: ut tanq̃ Deam colẽ
rent: ac ſumma pietate conſecrarẽt: exiſtimãtes (ut ipſe opinor) nõ tã Deã ẽe/q̃ ſũmi atq; ĩmortalis
principis Dei ſingulare atq; ampliſſimũ donum: eos uero quos eximia uirtute præſtare animaduer
tiſſent: intellexiſſentq; bene uiuendo magnam ſibi gloriam comparaſſe: diuinis etiam honoribus
affecerunt. Itaq; in antiquis legibus hoc imprimis traditũ eſt. Diuos & eos qui cęleſtes ſemper ha/

biti colunto:illos quos nanciſcendo cœlo merita uocarunt. Aſt illa pp quę datur homini aſcenſus
in cœlū:mentē/uirtutē/pietatē/fidemq; earum laudū delubra ſunto:nec ulla uitioꝝ ſacra ſolemnia
obeunto. Hinc ſciri pōt:quāto ſemp ī honore uirtus apud maiores noſtros habita ſit:cuius etiā de
dicata publice tēpla eēnt. Hinc liquere arbitror bonorū oīum ampliſſima pręmia:cū ex hoīuꝫ gene
re eos q̄ egregia uirtute prædìti uiderēt/cōſecratos coli uetus lex iuſſerit. Quid.n.ē tā legis ꝓpriū:
q̄d tam iuri accōmodatū/q̄ bonorū atq; improboꝝ habere rōnē? Neq;.n.aliud cupiunt:neq; aliud
ſpectare uidenť ii q uel leges ferūt:uel iuris ſcientiā ꝓfitenť:quos ſi uere Iuſtitiā colant/nō iniuria
quiſpiā Sacerdotes appellauerit:niſi id maxīe/ut nō ſolū metu pęnarū:ſꝫ etiā premiorū exhortatio
ne oīs hoīes bonos efficiant. Hoc pręcipue legū latoribus ꝓpoſitū eſt:hoc iis in aīo fuit:q urbes ini
tio conſtituerūt:hoc uolunt:q rebus publicis pręſunt:hoc maxīe deſiderāt:q ciuitatū ādminiſtratio/
nem capeſſunt:q Magiſtratus gerūt. Omniuꝫ profecto ea mens eſt:ut uirtutis/ac probitatis meritis
multiplicium honorū tribuāt gloriā:malorū improbitati tū ignominiam/tum exquiſita ſupplicia:
quaſi iuſtū pretiū perſolnāt. Quare et.L.Craſſus apud.M.Tulliū in explicatione Iuris ciuilis ac le
gum/uerū & iuſtū/atq; honeſtū laborē oſtendit honoribus:pręmiis/ſplendore decorari:uitia autē
hoīum/atq; fraudes dānis/ignominiis/uinclis/uerberibus/exiliis/morte mulctari. Quid Cæſar Iu/
ſtinianus ſummus terrarū princeps/atq; iuſtiſſimus totius orbis Impator/nō ne uirtutū pręmia tri
bui męrentibus oportere iudicauit? Nōne ſtudioꝝ laboribus ſpem premiorū/decus/ornamentuꝫ/
ampliſſimos honores ꝓpoſuit? Neq;.n.bene morata reſpublica/nec recte inſtituta ciuitas ē:in qua
bonorū ſit ac malorū diſcrimē nullū. Nam ī oībus liberis populis/pacatis hoīum conciliationibus
tranquillis ciuitatibus:quæ quidē moribus inſtitutis/legibus gubernāť:maximo uirtus ſemp iuris
ac legū ſummoruꝫ honorū ſplendore celebrať:uitium ac flagitii turpitudo/dānis/ignominia/infa
mia notať grauiū pœnarū ſuppliciis plectiť. Nec.n.aliter ſtare ciuitas pōt:cuiuꝫ tuendæ gubernā/
dę/augendæ fundamentū ſine dubio Iuſtitia eſt. At Iuſtitiæ propriū munus id eſſe conſtituť:ut red
dat unicuiq; quod ſuū eſt:bonis quidē pręmiū:ſuppliciū improbis. Quamobrē Cato ille apud Ro/
manos ſapientiſſimus cū ſublatū deplorabat neceſſarium diſcrimen uirtutis/atq; improbitatis:cū ex
promiſcua illa cōfuſione oīa agi tractariq; animaduertiſſet:cōfeſtim prodiuí ad excidiū patrię Ro
manę ciuitati eſſe ominatus interitū. Quod ſi uim legis inſpicere uoluerimus/intelligemus q̄d legis
ipſius propriū munus haberi cōueniat. Et.n.Philoſophi ex quoꝝ uberrimis fontibus oīs cōſtituen
di iuris deſcribēdarū legū ratio ꝓfecta eſt/his terminis legū oīuꝫ uim ac poteſtatē circūſcribere con
ſueuerunt:ut & iubeant quæ honeſta ſunt:prohibeant turpia:media/atq; indifferentia (ut uulgo
appellant) permittant:uirtutū meritis pręmia īpartianť:uitioꝝ/ac frauduꝫ dedecori:ac ſceleribus
pœnas dignas impendāt. Itaq; oportet quidē leges/ut ad Nicodem de Imperio ſcribens teſtis eſt Iſo
crates/primū iuſtas eſſe:deinde utiles:poſtremo ſibi ipſis cōſentaneas. Sed q̄d eſt/iuſtas fieri leges:
niſi cū natura:cū honeſtate/cū uirtute/cū rōne cōgruentes? At natura & honeſtas & uirtus & ratio:
quæ a natura initium incoationēq; ſuſcipiūt:id pręcæteris poſtulant:id maxime expoſcunt:id ī pri
mis expetunt:ut nec uitio/atq; improbitati deť uenia:nec uirtuti/ac laudi fiat iniuria. Nō poſſunt
iura abſq; Iuſtitia aut deſcribi ullo modo:aut diutius conſeruari:a qua & appellata ſunt:nō ſunt ul
lę ſine Iuſtitia leges:quæ adeo eiuſce præſtantiſſimę uirtutis ſolidis fundamētis/ac firmiſſimo robo
re innituntur:ut nō ſecus ex Iuſtitia/atq; ex ſeminario fruges ortū habere uideanť. Parens Iuſtitia le/
ges parturit:educat:ſemp geſtat in ulnis:perpetua tueť:ac ſeruat. Nec.n.ciuitates appellandæ ullo
pacto ſunt:non concilia ad bene uiuendū congregata:non cœtus hoīum iure ſociati:ubi nec legi/
bus/nec moribus/nec deniq; inſtitutis uiuiť:ſed latronū potius conuēticula/gladiatoꝝ manus/agre
ſtium feraꝝ greges:nō apium aluearia:ſed ignauorū fucorū examina. Sed ī omni gubernatiōe:ut
in libris de Republica grauiter/atq; accurata orōne oſtēdit Plato:palma ſine dubio Iuſtitiæ tribuēda
eſt. Quæ ut ſola initio diſſipatū in montibus/in ſiluis diſperſum hoīum genus compulit:unū con
gregauit in locū:in ſocietatē uitæ conuocauit:mœnibuſq; conſepſit:ita tutiſſimis ornauit:atq; arma
uit præſidiis:leges/iudicia/iura deſcripſit:ac peperit ciuitates. Et.n.in oībus ciuitatibus conſtituen/
dis/atq; ſeruandis pręcipue Iuſtitia floret:ſempq; dominať:quę uelut annoſa/ingens/ac procera ar
bor/frondes perpetuę/atq; indeficientis uiriditatis:flores pręcipui honoris/atq; ampliſſimę laudis:
fructus mirificæ ubertatis effert. Hæc pœnā improbis:hæc flagirioſis ſupplicium cōminať:hæc iu/
ſtis pręmia uirtute pręditis honorē/gloriāq; largiť. Quę q̄ altis radicibus defixa:q̄ nixa firmo robo/
re eſt/tam multis patuliſq; ramis diffundiť. Huius umbra ſuauis uniuerſum ꝓtegit hoīum genus:
hoc iucūdiſſimū ſubſidiū/tutiſſimū perfugiū eſt ſalutaris portus mortaliū oīum. Nec uero aliud ra
mi tā frugiferę arboris ſunt:q̄ ortę ac ꝓfectę a iuſtitia leges:& p totū orbē diffuſę ac ꝓſeminatę.

¶ Auguſtini Dathi Orationis. XLII. Tomos ad idem.

BOnorum oīum uiri Senenſes:quę humana imbecillitas adipiſci pōt eruditi uiri/ac ſa
pientes/nō ſine optimis rōnibus pręſtātiſſimū duxerūt eē uirtutē. Nihil eſt.n.q̄d tam
late pateat:nihil q̄d maiorē uel utilitatē pariat/uel laudē. Siquidē quāta cuiuſq; extiterit
uirtus:tā magnā apud oēs hoīes gloriā cōſequeť:& qui maximę uirtutis ac probitatis

participes fuerint: & maxime erunt laudabiles. Itaq; & Philoſophi laudem diffinire uirtutis præmiũ conſueuerunt. Cætera expertia laudis ſunt: cũ a uirtute defecerint. Illud Poeta mordaciſſimus uehementi indignatione commotus dixit. Probitas laudatur: & alget. Quinimo ſola uirtus: & bene uiuendi ratio ſolidæ laudis: & ueræ gloriæ auctor: atq; effectrix eſt: quę altiſſimis defixa radicibus creſcit in dies: atq; etiam propagatur: & ita ꝓpagatur: ut uel ſeculorũ omnium: & perpetui eui fama celebret. Sed & uoluptas quoq;: quę qdem uera: & ſtabilis uoluptas eſt: unde obſecro niſi a uirtute ꝑficiſcitur? Recte Cato ille ſenex: conſcientia bene actę uitæ: multorumq; benefactorum recordatio: iucundiſſima eſt. Nã et contra grauia acerba: intollerabilia tormenta ſunt animi: turpitudini: ac flagitio obnoxii. Et boni quidem cultæ uirtutis mirificos: et ſuauiſſimos fructus capiunt: īprobi uero q̃q̃ publici iuris: & ciuilium iudiciorum pœnas effugiunt: is certe exquiſitiſſimus ſupplicium non conditæ ſed ingenitæ legis uitare non poſſunt: qua ſe iudice nemo nocens abſoluitur: nec de ſe ſitam ullo pacto poteſt declinare ſententiã. At uirtus q̃ dulcis: q̃ iucũda ſit: nunq̃ ſatis quiſq̃ explicare potuit. De utilitate uero quis ambigat? Nam id ſolum conducere: & prodeſſe hominibus: quod honeſte: & cuius uirtute fit: probata iampridẽ ſententia eſt. Itaq; praua: & iniuſta omnia obſunt: honeſta: atq; optima: quęq; plurimum utilitatis afferunt. Siue igitur utilitatis: ac uoluptatis ratio nos mouet: ſiue gloriæ: & laudis cupiditas: hęc ſola ars: hęc uita eſt: per quã eas facillime aſſequamur. Hęc una nõ iam ſummum bonum eſt: ne in Philoſophorũ errorẽ incidamus: ſed ad ſummum bonum & uerã beatitudinem: & iter p̃ꝛbet: & ſola perducit. Hęc uia eſt in cœlum: & in fœlicem cœtum beatorũ: quo oium hominum niſi quis forſitan humanitatem exuerit: dubio procul ſpectat: ac feſtinat intẽtio. Neque oratione (ut quidã arbitrati ſunt) maxime pręſtamus belluis: & longe abſumus a natura ferarũ: ſed potius cognitione: atq; exercitatione uirtutis. Verę diuitię nõ in auro: & argẽto: nõ in præclaris ædificiis: & magnificis tectis: nõ in ſignis marmoreis: & eburneis opificiis: nõ in fulgentibus gẽmis: ac ſplendentibus margaritis: nõ in uaſis Corinthiis: aut ulla ſupellectile pretioſa: non in pecoribus: atq; armentis: nõ ĩ uillarũ ſplendoribus: & locupletibus fundis: nõ in ſeruorũ: atq; ancillarũ gregibus: nõ in ſumma cincinnatulorum: & calamiſtratorũ turba: nõ in ſcyphorum poculorũq; uarietate: nõ deniq; in ulla externarũ rerum abundantia: non ſunt: inq̃ ſitę uere diuitiæ: ſed in poſſeſſione uirtutis: honeſtatis: officii: in earum rerum copia: quæ parte nunq̃ hominẽ deſerunt: neq; ĩ hac uita ſolũ: ſed etiam in ſempiterna: & perpetuo duratura. Hinc probe Lactantius noſter: Nihil nobiſcum: inquit: ferre poſſumus: niſi uitam bene: & inocẽter actam. Et is nõ iniuria imprimis copioſus: atq; opulentiſſimus exiſtimandus eſt: qui ita ſe comparat: ut plurimarum uirtutum comitatu ſepiatur. Harũ diuitiarum nõ ludo: ut eſt apud Poetam: ſed ſerio Maieſtas ſanctiſſima dicenda eſt: iure ergo ac merito reliquis rebus omnibus anteponendam uirtutem cenſuerũt: quã nõ modo maiorum inſtituta: decreta principum: publicę leges: diuina: ac Pontificia iura Philoſophorum: deniq; præcepta uel ſuadent: uel imperant: uerum etiam natura ipſa tacita omne hominum genus uidetur inſtruere. Scythę enim gens Barbarorum inculta: atq; immanis: uirtutem tamen: & Iuſtitiam ſtudioſiſſime colũt: nõ qdẽ legibus: ſedẽ ingeniis. Neq; tã ſapientiũ doctrina: pręceptiſq;: philoſophoꝝ: q̃ naturæ bonitatę proficiũt: & tñ nuſq̃ gentiũ uel moderatio: uel abſtinẽtia maior: ut iã plene liq̃at naſci hoiem ad colẽdã uirtutẽ: quã qui negligit: is ex hoĩuꝫ cõciliatione repellendus eſt. Nec uirtutẽ noſſe ſatis eſt: quę idcirco a nobis īueſtigat (ut ait Ariſtoteles) ut poni efficiamur: ſꝫ & ad exercitationẽ quoq; accõmodanda ẽ: quandoquidẽ oĩs eius laus: id quod ſũmus Orator tradidit ĩ actiõe cõſiſtit. Hãc oibus & diſcendam: & exercendam ſuadeo: uobis præſertim quos diligo uehemẽter: & mirifico amore cõplector. Quamobrem cum ſępius cogitauerim: qua ratione ueſtræ dignitati cõſulerem: nihil uiſum eſt omnino præſtabilius: q̃ ut bene uiuendi præcepta cõficerem: potiusq̃ ſcriberem. Verũ uero hortamenta hęc: q̃ præcepta magis appellem neſcio. Nam qui per uos multum ſapitis: noſtra fortaſſe inſtitutione nõ egetis. Sed habebitis certe meæ erga uos beniuolentiæ perſpicuum documentũ: haud magna hęc res eſt: ſed nec cõtẽnenda ut opinor. Ita .n. fiet: ut tradens bene uiuendi uiam uobis præcipiã ſolis: & ſimul proſim omnibus. Vos animũ a me auertite: & ſapientes uiros: unde hæc manarunt omnia: loqui putate: ut pie: ac iuſte uiuendi diſciplinam: & uos admoneamini: & cæteri inſtruantur. Principio igitur cura omnis debet eſſe diuini cultus. Siquidem pietate: ac religione ſublata: nulla omnino poteſt eſſe uitæ cõſtantia: ſed ſumma fit rerum omnium perturbatio: atq; cõfuſio. Quocirca pręclare: ac firmiter ſacra eloquia ſæpe teſtãtur: timorem Dei initium eſſe ſapientiæ. Hinc eſt illud Hebręi concionatoris.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXXIII. de hominis dignitate: atq; præſtantia.

HVmanæ naturæ originem: patres ampliſſimi: mortalis uitæ conditionem: futuræ fœlicitatis gloriam: animo debemus ſemper: & cogitatione complecti: Vt noſtræ dignitatis ammoniti: turpitudinem omnem: ac peccati labem abiiciamus. Noſtram ætatem: quæ nimium celeriter labitur: nõ in rebus flagitioſis: atq; obſcœnis: ſed in uirtutis: & honeſtatis exercitatione collocemus: ut per uirtutis: ac probitatis gradus: ad æternæ: atq; ĩmortalis fœlicitatis amplitudinem peruenire poſſimus. Habet homo mentem: rationem: cõſilium: uirtu

tem/ſapientiam/quibus muneribus/cœteris omnibus animantibus antecellit. Itaq; eleganter/& luculẽte Romanus Philoſophus/ac magnus orator Cicero: Animal hoc inquit/prouidum/ſagax/acutum/memor/plenum rationis & conſilii/quem uocamus hominem: præclara quadam cõditione generatum eſt. Nam quid ē: per in mortalem Deum mente preſtabilius? Quid ſapientia omnino præclarius? Quid uirtute/quæ ĩ terris ſoli homini ē tributa/aut melius/aut optabilius dici/& cogitari poteſt? Merito igitur de natura ſua gloriatur humanũ genus/quod rationis/ac diuine mentis particeps ſi naturam ducē ſequitur: uirtutis luce clareſcit/decore/honeſte/ac laude refulgēt: maximis quibuſq; ſplendeſcit ornamentis. Sed interdũ uideri ſolet eius conditio fortaſſe miſerior: cuȝ anguſtis hominis uita ſit circumſepta liminibus. Nam exiguum eſt id: quod nobis datur: cui/nec quicq̃ taȝ breue: tam circunciſum eſt: teſte Plinio auctore clariſſimo/q̃ hominis uita longiſſima. Quo magis elaborãdum eſt: ut deſidia omni: & ignauia cõtempta: ſpretis indecoris uoluptatibus/repudiatis delitiis per uirtutis iter ad felicitatis gloriam: & ad ueræ beatitudinis metã properemus. Quam parauit/ac propoſuit benignus Creator/ac Redẽptor Deus: iis qui iuſte/ſobrie/caſte/pie uixerint ĩ ſæculi huius curriculo: atq; certamine: in quo ſi quis hoſtium ſuperans inſidiis: carnis deſpectis blandimentis: callidi aduerſarii confractis armis/uictoriæ palmam fuerit aſſecutus/perueniet illo beatus/ubi abſq; omni perturbatione/æuo immortali/ac ſempiterno fruatur. Dixi.

ℂ Auguſtini Dathi Oratio. XXXXIIII. de recto hominis fine

Nihil eſt pro Philoſophorum ſentẽtia/uiri patres/quod maiore ſtudio/ac diligẽtiore opa ſpectare debeamus: q̃ id: ad quod naturã hominis Deus ꝓcreauit: & finxit. Neq; .n. fruſtra genin ſumus: cum ſit omnium animantium homo abſq; dubitatione cunctis laudibus pręſtantiſſimus. Bene igitur/ac ſplendide Ariſtoteles ad intelligendu3: atq; ad agẽdum/natum hominem tradit: ut intelligendo uerum adipiſcatur: agendo bonus/ac per intellectum ueri notione perſpecta: per uoluntatem uero: atq; actionem comparata uirtute: & in hoc mortali æuo: quatenus ratio: & natura progreditur/bene/ac beate uiuat: & poſt uitæ huius curriculum ſempiternæ fœlicitatis gloriam aſſequatur. Illo nanq; noſtra omnis aſpirat/ac feſtinat iter uo. Neq; enim commorandi diuius in his uitæ tenebris natura nobis uel perenne domicilium dedit: uel permanentem ciuitatem: ſed nos potius erexit ad cœlum: & ut ſupera peteremus; multis nobis/ac perſpicuis documentis oſtendit. Efficiendum igitur nobis eſt: & cunctis elaborandum uiribus: ut reiectis terreſtribus rebus/deſidia omni: & torpore poſito: contemplationis: & uirtutis alis admotis: illo tandem expeditiſſimum iter arripiamus/ubi beati/& æuo ſempiterno fruũtur/& cum illo regnant/q pro imenſa bonitate/nos & ueræ beatitudinis/& diuinitatis ſuę tribuit eē participes. Dixi

ℂ Auguſtini Dathi Orationis. XXXXV. Thomos ad Diſcipulos: quod animus eſt colendus: ut ager.

Animum ſapienter nonnulli arbitrantur diſcipuli iucundiſſimi ſegetis obtinere inſtar: atq; agri ſimilitudinem gerere. Et enim colunt agriculæ arua: ſegetes ſubigunt aratris multo ante q̃ ſerantur exurpatis uirgultis: fruticibus conuulſis: optimum iaciant ſemen/ac deinde uberem frugem demetant. Alioquin neglectus/atq; incultus ager ſpinis infructuoſis horreſcit: & creſcentibus infœlicibus herbis bonu3 ſemen aut naſci nõ poteſt/aut adoleſcere non permittitur. Itaq; qui ſerere ingenuum uolet agrum: liberat arua prius fruticibus: falce rubos/filicemq; reſecat: ut noua fruge grauis Ceres eat. Animum quoq; diligenter excolere debemus: ut ſublatis uitioru3 ſentibus: ex optimis ſapientiæ: & uirtutis ſeminariis: uberes/ac mirificos fructus edat: Nec ſolum nouandus eſt ager ſed iterandus quoq;: & tertiandus/ac magnis laboribus ſubigendus. Ita enim lętę fiunt ſegetes/ac redduntur feraciſſimi agri: Animus itidem nõ ſemel tantum: ſed iterum: ac ſæpius excolendus eſt: ut radicitus uitiis tum exurpatis/tum etiam ſublatis erroribus uniuerſis: dignus ſit: qui præclarum ſemen excipiat. Quam quidem ſententiam bene: his uerbis proſecutus eſt Cicero. Vt ager quamuis fertilis ſine cultura fructuoſus eſſe non poteſt: ſic ſine doctrina animus: cultura autem animi Philoſophia eſt. Hæc autem extrahit uitia radicitus: & pręparat animos ad ſatus accipiendos: eaq; mandat his: & ut (ita dicam) ſerit quæ adulta fructus uberrimos ferunt. Lactantius quoq; Firmianus haud longe ab ea ſentẽtia eſt: qui ait. Sicut ĩ ſentes ager qui eſt natura fecundus: exuberat: ſic animus incultus uitiis ſua ſponte inualeſcẽtibus/uelut ſpinis obducitur: ſed cu3 uerus cultor acceſſerit: ſtatim cedentibus uitiis fruges uirtutis oriuntur. Proinde cunctis uiribus contendere debemus: ut ſi bonam: atq; uberrimam frugem percipere concupiſcimus: diligentem adhibeamus induſtriam/nec ullis parcentes laboribus/animum omni ſtudio atq; accuratiſſima opa excolamus: præſertim ſi agricolis corruptibiles; nobis ĩcorrupti propoſiti ſunt fructus. Thales Mileſius: qui primus apud Græcos ſapiẽtis nomen aſſecutus eſt: ut hinc animi pręſtantiam: inde fragilitatẽ corporis indicaret: nõ componere faciem: ſed bonarũ artium ſtudiis animum excolere præclarũ eſſe aiebat. Siquidem animum diuinitatis participem habemus: corpus cõmune cum belluis. Ita animi Imperio/corporis ſeruitio magis utimur: ut nobilis tradit Hiſtorici ſententia.

Species animi exquirenda eſt omni induſtria:corporis forma cōtemnenda. In ſola mente(ut ait Lactantius)ponenda eſt hominis ratio. Qui autem corpori ſeruiunt:qui uentri obediũt/dignitatē3 hominis proſternunt/& ad beluarum naturam proxime accedunt. Ad animum igitur perficiendum:atq; exornandum omnis accomodanda diligentia eſt. Forma autem ipſa corporis prorſus habenda pro nihilo. Hęc ut ait Iſocrates uel ętate deletur:uel aliqua ui morbi langueſcit. Paulo momento quę maxima pulchritudo eſſe uidebatur/tanquã flos repente conteritur/ac tenues euaneſcit in auras. Donum forma breue eſt:bonum autem ita fugax/ita omnino lubricum:ut uel ipſo adhuc uiuente homine pręmoriatur in nobis:formã igit̃ animi curare debemus:quę uirtus/& doctrina ē:quarũ utraq; maius in dies ſuſcipit incrementum/& cum ætate ipſa ſemp augeſcit. Ariſtoteles magnus ille Peripateticorũ princeps præclare:aſpectus inquit a continente aere illuſtratur/animus autem a liberalibus diſciplinis. At liberales diſciplinas/ad uirtutem quidem capeſſendam plurimum conferre arbitratus ē. Hanc uero pulchritudinem cum adepti fuerimus/ita ſplendeſcet animus:ut:non eximiã formam. ſed pene diuinam ſortitus eſſe uideatur.

Auguſtini/Dathi Oratio. XXXXVI. De amicitia.

SI quicq̃ ē:quod merito inter mortales laudari debeat/ingenui atq; optimi adoleſcẽtes:ſi quicquã ē/quod magnis honoribus exornari conueniat:ſtatuo id amicitię potiſſimũ tribuendũ/quã idcirco ſiue Deus nobis/ſiue mater omniũ rerũ natura dedit/ ut eſſet:quod arctiſſimo uinculo humanam ſocietatem ſeruaret/ac perpetuo tueretur. Nam ſi homines natura congregantur/id quod Philoſophorũ omniũ uoce:& ſapientiſſimorũ hominum teſtimonio conſtat:quid eſt per imortales Deum/quod ad eam rem accomodatius/& magis idoneũ uideatur q̃ amicitiæ uis:ammirabilis/ac ſumma poteſtas? Excellit nanq; hominũ genus rationis conſilii/atq; intellectus præſtantia:pollet uirtutis/& ſapientię laude. Eminet bonarũ artium ac liberaliũ diſciplinarum gloria:Prudentiæ/& multarum rerũ ſplẽdore claret. Sed omnia mea ſententia:quæcunq; in homine magna/& præclara putantur:antecellit:ac ſuperat amicitia. Qua quid melius/quid utilius/qd magis neceſſariũ/quid deniq; præſtabilius eſſe poſſit? Scite/atq; elegãter magnus Philoſophus ē/inquit:amicitia uirtus quædam uel cum uirtute:Res inſuper ſumme neceſſaria ĩ uita. Sine amicis:n. nullus eligeret uiuere:licet cũcta alia poſſideret bonã. Nam & locupletes/& in dignitate/ac ſumma potentia conſtituti :plurimũ amicis indigere uidentur. In paupertate quoq;/ac reliqs calamitatibus unũ putant in amicos eſſe refugiũ. Hęc iuuentutis compeſcit errores:hæc ſeneſcentis ætatis imbecillitati ſuccurrit. Hęc hominũ generi multifariam conducit:ad res prędaras gerẽdas maxima ſolet adiumenta conferre. Sed qd de utilitate amicitiæ dicam plura? Quę certe in amicitia tanta ẽnt nuſquã uel maior/uel uberior reperiri poſſit? Hęc res aduerſas facit leuiores:proſperas & ſecũdas exornat/pacem conciliat/bella dirimit/ſingulorũ uitam continet:reipublicę decus/ac dignitatem tum efficit/tũ etiam ſeruat:ſingulis hominibus:paucis/atq; uniuerſis prodeſt:obeſt nemini. Eam pręcipua/ac ſingularẽ inter nos cõtraxit uirtutis opinio. Eam queſo omni ſtudio:& cunctis (ut aiũt) uiribus cõplectamur:ut eius firmiſſimo ſepti pſidio:atq; iucũdiſſimis ãminiculis/fruentĩ nr̃a mens ē/ardẽtius igenuarũ diſciplinarũ:& bonarũ artiũ ſtudia pſequãtur:ut facti tãn uoti cõpotes parentibus gaudio amicis emolumento/ patriæ honori/& cõmodo eē ualeamus. Tu q; pſtãs animi adoleſcẽs hoc ſceptrũ accipito:& ad huius tantæ neceſſitudinis conciliationẽ iuuandã/tuendã/amplificãdã:uigila/labora:& omni induſtria contende:ut & noſtrę expectationi reſpondeas:& magnam ſimul gratiam adipiſcaris:& gloriam. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. XXXXVII. de Pace.

ILla inter eruditos/ac ſapientes uiros iam pridem diſceptata controuerſia eſt:glorioſi:atq; excelſi Magiſtratus:optimi/atq; ampliſſimi patres:quidnã ſit illud:quod in cunctis humanis rebus magnum/præcipuum:atq; expetendum bonum uideri debeat. Diuerſi nanq; diuerſa ſenſerunt. Alii diuitias prætulerunt:quod ſubſidia belli ſint:atq; ornamenta pacis:alii uoluptatem:quæ tamen uox pecudum uidetur eſſe non hominũ. Alii honores/ac ſplendorem nominis:quod ad eam rem homo/quaſi ad immortalem quandam poſſeſſionem natus eſſe uideatur. Alii opes præſtare arbitrantur. Nõnulli uero uirtutem uel nu rẽ quãpiã præclariſſimã maximis laudibus efferendam putãt:atq; ob eam cauſam cunctis rebus:atq; humanis poſſeſſionibus præferendam. Verum neq; diuitiæ:neq; ullæ uoluptatum illecebræ:neq; opes/honores/dignitates:neq; res ulla prorſum fortunæ dominatui/ac temeritati ſubiacens in bonis/aut expetendis rebus collocanda eſt:nec ē quicq̃ ex iis quæ modo commemorata ſunt/quod ueri/quod perfecti/quod abſoluti boni rationem obtineat Proinde laudantur ueteres ſapientes:& quibus deinde ueritas ipſa diuinitus illuſtrata eſt. Qui cum omnia diligenter:atq; accurate mente. & cogitatione luſtraſſent:conſtituere tandem pacem:eam rem eſſe:quæ & omni laude/ac ſplendore floreret:& uerũ

omnium expetendarum gloriam·ac dignitatem antecelleret. Si enim originem pacis: ſi amplitudi·
nem: ſi fructum explicare uoluerimus: non dubium erit: quin Principatus illi bonorum omnium·ac
palma tribuenda ſit. Omne datum optimum: (ſi Iacobo Apoſtolo credimus) omne donum perfe
ctum de ſurſum eſt: manans a patre luminum. Quem & auctorem bonorum omnium: & cunctorũ
munerum largitorem eſſe nemo dubitat. Cum ſit igitur ſummum pax·atq; extremum bonum: fate
ri cogimur ex uberrimis diuinæ Maieſtatis: atq; ſcatentibus fontibus proficiſci. Vnde .n. niſi a Deo
atq; illis in exauſtis diuinæ benignitatis fluentis tãti muneris magnitudo: hominum generi dari po·
tuiſſet? Quamobrem & auctorem pacis Deum ſacra ſępe teſtantur eloquia: & diuinorum Prophe·
tarum uaticinia: Dei filium Principem pacis uenturum eſſe cecinerunt. Pacis uero dignitatẽ·ac ſplen
dorem ſatis laudare quis poſſit? Nõne tantę rei maieſtas: atq; gloria: Oratorum omnium ſuperet elo
quentiam? Omnes nanq; homines naturali quodam pacis ducuntur amore: ad eamq; adipiſcẽdam
ingenti cupiditate rapiuntur. Qui ſi naturam ducem ſequi uoluerint: aut ſemper paci conſulẽt: aut
ita bella gerẽt: ut per ea ipſa nihil aliud niſi quæſita pax eſſe uideatur. Hanc qui non intelligit: quid
bonum ſit: ignorat·hanc qui non proſequitur immanis: qui non amat improbus: qui non ample·
ctitur uæcors: qui non tuetur: demens: atque inſanus putandus eſt. Dulce nomen eſt pacis·eximi·
us inquit·Orator·res ipſa tu͡ꝫ iucũda·tum etiam ſalutaris. Quem igitur tam ſuauis·tam frugiferę:
tam expetendæ rei odium ceperit: hunc nõ appellare hominem debemus: ſed in figura hominis im
manitatem gerere belluarum. Cætera omnia aut honeſta ſunt: ſed laborioſa: atq; aſperiora uideri ſo
lent: ut fortitudo: cõſtantia·moderatio·cõtinentia: ut alia generis eiuſdem·aut certe dulcia: & iucun
da putantur: ſed turpitudinis·ac dedecoris labe polluta ſunt: cuiuſmodi obſcęnę uoluptatis illecebræ
perſpicuum exemplum præbent: ſola pax ex omni numero & honeſtiſſima res eſt: & mira quadam
ſuauitate omnia præſtat. Ecce q̃ bonum magnus Propheta inquit: & q̃ iucundum habitare fratres
in unum. Cum pace nanq; concordia iuncta eſt: per quam etiam paruæ res creſcũt: & ad ſummum
clariſſimæ dignitatis peruadunt faſtigium. Itaq; & unigenitus Dei filius piiſſimus generis humani
Redemptor pacem dedit: pacem reliquit iis quos in mundo miro ſemper amore dilexerat. Præcla·
ra nimirum hęreditas: cunctis theſauris pretioſior: omni patrimonio præſtantior. Dulci pacis uer·
bo Apoſtolos ſaluere iubebat: paceꝫ ut comprecarẽtur: inſtituit: pacis ſtudioſos Dei filios uocatum
iri uoluit: pacem ſemper dilexit: ſuaſit: proſecutus eſt. Sedatis bellis: tranquillatis rebus: pacato or·
be: Saluator humani generis natus eſt Chriſtus. Pacem ſecum attulit: ut pacem conciliaret: carnis
imbecillitatem induit: prolapſus e cælo·ſemetipſum exinaniuit: atq; eſuriens: ſitiẽs·algens: æſtuans:
laborans: humanæ ſe fragilitati ſubiecit. Quam uero per criminis: & culpę labem hominum genus
pacem amiſerat: ille mortẽ paſſus reddidit. Et deniq; tanti mediatoris opera ima ſummis concilia·
ta ſunt. Lux uera effulſit iis: qui in tenebris erant: atq; in regione umbræ mortis uerſabãtur. Ac mor
te deniq; ſuperata: greſſus hominum direxit in uiam pacis: & æternę ſalutis aditum patefecit. Quid
pace melius? Quid optabilius? Quid tantopere expetendum? Hoc immortalis Dei præcipuum do·
num: hoc ampliſſimum cæleſtis Principis ac præclariſſimum munus eſt. Hoc nobis diuina bonitas
tribuit: hoc ſola uirtus: ac Iuſtitia parit. Erit: inquit Eſaias: opus Iuſtitię pax·Ac proinde diuino Vate
teſtante: Iuſtitia·& pax oſculatæ ſunt. Qui igitur pacem inquirit: & tanti muneris perſequitur gloriã
is de cælo petat·probitatem exerceat: innocentiam complectatur: Iuſtitię opera ſectetur. Ita enim
beatitudinis iter arripiet pacem habiturus: quæ humanam conciliationem tuef: ciuitates conſeruat:
Regna cõſtituit: beatas facit Reſpublicas: prodeſt omnibus: nocet nemini: quæ nuſquam intempe
ſtiua eſt: nunquam moleſta: ſi quidem uera ſit: & nihil habens inſidiarum. Præclare igitur Sylius Ita
licus. Pax optima rerum: Quas homini natura dedit. In hac peculiare Dei domicilium conſtituitur:
quoniam in pace factus eſt locus eius. Sed & qui pacem nominauerit: haud dubie cuncta ſimul bo
na complexus eſt. Nec temere apud Athenienſes Neptunno Mineruam præualuiſſe ueterum mo
numenta prodiderunt: quod ille equum protulit: ideſt aptum animal bellis: quæ ciuitates euertunt: re
gna demoliuntur: & uel firmiſſimam labefactant ſæpe Rempublicam. Munus dedit Minerua prę·
ſtantius: paciferam Oliuæ arborem: quod in pace præcipua Reipublicæ ſalus: dignitas·gloria con·
tinetur. Quodq; ſacræ teſtantur hiſtoriæ cum iam Eluuio in terris ceſſaſſet aquarum: detulit Colũ·
ba oliuæ ramum ad ueſperam. ut tanto pacis omine: & mala deleri: & conciliari bona putaremus.
Verum deficiat illum dies: ſi quis pacis innumeras laudes·uel perſtringere uoluerit. Si igitur diui·
næ uoluntati parere: ſi adipiſci beatitudinem uolumus: pacem diligamus·pacem ſeruemus·pacem
complectamur: & quam nobis impartita ẽ diuina benignitas ſummis uiribus: atq; omni induſtria
tueamur. Vnde ocium·tranquillitas·ſalus·beatitudo deniq; totius ciuitatis exiſtit. Poſtremo Deus il
le optimus·maximus·munificentiſſimusq; omnium largitor munerum ueſtræ ampliſſimæ Rei·
publicæ: quæ maximis quibuſque ornamentis excellit tam præclarum donum: quæſo per enne cu·
ſtodiat·ac tribuat ſemper quam mundus dare non poteſt pacem·ut ſumma cum ueſtra fœlicitate·&
gloria·ſecura·tranquilla·beata· ac ſtabilis perſeueret·& perpetuo ſæculorum æuo pacis firmitate
fruatur. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Orõnis. XXXXVIII. thomos ad diſcipulos: de humana fœlicitate.

MVlta ſunt: Diſcipuli iucundiſſimi: ac pene innumerabilia: quæ de fœlicitate ac beatitudine & dici: & ſcribi poſſint. Sed tria potiſſimum: quod ad præſentem inueſtigationem pertinet: & noſtra explicatu uidẽtur: & ueſtra: atq; omniũ cognitione digniſſima. Quid Philoſophi tradiderint: quid de uirtute ſentiendũ ſit: poſtremo qd de beatitudine ſacri Theologi & magiſtri ueritatis pꝑceperint. Abſolutã paucis hæc oĩa: atq; a Philoſophorũ primũ inſtitutione exordiar. Fuere ex Philoſophis multi: & ii qdẽ nequaqũ indocti: qui tria conſtituerent genera bonorum: maxima animi: ſecunda corporis: externa tertia. Hi eorum bonorum cumulatione beatitudinem conſtare iudicabant. nec eſſe beatum quemquam: cui tria illa omnia non adeſſent: Fuere enim inter Philoſophos: qui ſolum bonum in uirtute ponerent: ut Stoici: qui nihil dicerent bonum: niſi uoluptatem. ut Epicurei: nihil bonum niſi uacuitatem doloris: ut Hieronymus Rhodius: nihil bonum niſi naturæ primis bonis perfrui: & iis quidem uel omnibus: uel maximis: quod Carneades Academicus differere ſolitus eſt. Dinomachus: & Caliphon cum honeſtate etiã uoluptatem copularunt: Diodorus Peripateticus indolentiam cum honeſtate coniunxit. Hæ imprimis firmiores de ſummo bono deque beatitudine ſententiæ celebrantur: quas nos quoniam iam euanuiſſe uidentur: miſſas faciamus: & illam pertractemus: quæ Platonem atq; Ariſtoteleſ habuit auctores. Nam primum plato: deinde etiam Ariſtoteles duplicem uidetur fœlicitatem conſtituiſſe: unam: quam politicam & ciuilem: alterã quam contemplatiuam iidem philoſophi appellauerunt. Cumq; tria in homine ſpectarentur: uires ſeu potentiæ: habitus: opera: neq; in uiribus animæ: neq; in habitibus fœlicitatem ponendam cenſuerunt: quod ille etiam malis cum bonis communes ſint: habitus autem nequaquam laudari debeant: niſi ad exercitationem accommodentur. Quocirca & habens quis habitum: niſi ex eo actio proficiſcatur: comparatur homini dormienti. Atq; homines q̃ diu quidem dormitant: ut primo Moralium librorũ traditũ eſt: nihil neq; differre boni ab improbis: neq; fœlices præſtare miſeris uidentur. Itaq; in opere atq; actione: actione inq̃ uirtutis collocanda fœlicitas eſt: nec cuius uis uirtutis exercitatiõe: ſed eius: quæ perfecta: atq; abſolutiſſima ſit uirtus. Eſt igitur fœlicitas (ut Ariſtoteli placet) operatio animæ ſecundum Perfectam uirtutem. Et perfecta quidem uirtus in ciuili uita Prudentia eſt: in uita autem contemplatiua Sapientia. Quiſquis igitur nouerit pro ſingulari atq; eximia Prudentia cœteros regere ac moderari: is ciuiliter fœlicitatẽ adeptus eſt: qui autem ſolertiſſime: atq; acutiſſime diuinas contemplationes atq; altiſſimas ſpeculationes commentari meditariq; potuerit: is in contemplatiua uita fœlix ac beatus ſit. Plato autem id quod poſtmodum & Ariſtoteles confirmauit: ciuile bonum tripartitum conſtituit: maximũ in animo: mediũ in corpore. minimũ in fortuna: quorũ bonorũ accumulatione & complexione actiuã fœlicitatem: quam in hominũ conciliatione: & ciuili ſocietate uiuimus conſtare exiſtimabat. Quod ſentire & Tales Mileſius uideri poſſit: cum eum fœlicem diceret: qui corpore quidem ſanus: fortuna locuplex: animo neq; ignauus neq; impitus eſſet. Contemplatiuam uero fœlicitatem in ſola uirtute animi: & contẽplatione idem Plato collocauit. Pari exẽplo Ariſtoteles præceptoris ſui hoc loco ſectatus ueſtigia in Ethicis ad Nicomacum duplicem differuit fœlicitatem: alteram ciuilem primo libro: decimo libro alteram: quam & ipſe contemplatiuam appellaret. Sed hac dere alio tempore latius. Aliorum nunc Philoſophorum ſententias proſequamur.

¶ Auguſtini Dathi Orationis. IL. thomos ad diſcipulos: de medio uitæ ſtatu: quo ſumma cõſiſtit uitæ tranquillitas: atq; humana in terris fœlicitas continetur.

COnſiderãti mihi: ac ſæpius multa animo: & cogitatione uolutanti: Diſcipuli ſuauiſſimi: triplex uitæ genus occurrit: quod humanæ conditionis ſortitur uarietas. Vnum eorũ qui ſumma inopia rerum omnium premuntur: alterum eorum: qui fortunis florent: copia bonorum omniũ circunfluunt: diuitiis ac facultatibus redundant: tertiũ quod interiectum inter utrũq;: neq; copia diffluit neq; urgetur inopia. Primum calamitoſum uideri ſolet: ſecundũ anxium: ac ſollicitum: poſtremũ tranquillũ: atq; expetendum. Illud quod prius conſtituimus: uiſus eſt poſuiſſe ac reieciſſe Iuuenalis: cum dicit

Haud facile emergunt: quorum uirtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Nam plærosq; nimia paupertas: quæ a parua pecunia ita appellata eſt: a magnis rebus proſequẽdis abuocauit ſæpe ac retorſit. Secundi autem generis illius quid proprium eſſet non ignorauit Fauorinus Philoſophus: non Boetius: non eorum quiſquam: qui & habiti: & appellati ſunt ſapientes. Siquideſ hinc exorta illa ſententia eſt. Multis egere: qui multa habent: magnamq; indigentiam nõ ex magna inopia: ſed ex magna copia naſci potius. Multa namq; deſyderari: ut quæ multa habes tueri poſſis. Itaq; bene præcipiunt ac ſapienter: qui iactura: q̃ quæſtu dicunt opus eſſe ſi quis proſpicere uelit ne ulla re egeat atq; abunde uiuat. Nempe minus habendum eſt: quo minus deſit. Ac ſtultiſſimuſ

eſt eorum error/qui omnem in cumulandis diuitiis curam/atq; opam poſuerunt. Illud uitæ genus beatiſſimũ eſſe conſtat: quod nos tertio loco adiecimus: quale uixerunt quondam in aureo ſęculo Saturno Rege ut Poetæ etiam carminibus prodiderunt.

Qum frigida paruas
Præberet ſpelunca domos: ignemq; laremq;
Et pecus/& dominos cõmuni clauderet umbra.
Siluestrem montana thorum: qum ſterneret uxor
Frondibus: & culmo: uicinarumq; ferarum
Pellibus.

Hoc idem uitæ genus laudauit & Seuerinus Boetius: qum ait: fœlix nimium prior ætas: contenta fidelibus aruis. &c. Tibullus autem præclare eorum contenpſit diuitias: qui uel pecuniarum appetentes magnam uim auri poſſiderent: uel locupletes uillarum magnificẽtia: cultioris ruris ſplendore: multis iugeribus delectarentur: medium uero quod in manibus eſt: atq; in meditulio poſitũ uitæ genus collaudauit. Eius hi uerſus ſunt principio lepidiſſimi carminis.

Diuitias alius fuluo ſibi congerat auro:
Et teneat culti iugera magna ſoli:
Quem labor aſſiduus uicino terreat hoſte
Martia cui ſomnos claſſica pulſa fugent.

Tum ſapienter ſubiecit/

Me mea paupertas uitæ traducat inerti:
Dum meus aſſiduo luceat igne focus.

Quid eſt: me mea paupertas: &c. niſi & illum/& quemuis ſapientem parua pecunia: & modicis ſumptibus eſſe contentũ! Quę uita iners/quieta/tranquilla eſt: & perbeata. Inertia enim non deſidia ẽ: ſed quies potius: atq; ociũ. Sicut & Plinius in epiſtola: non tamen ut omnino ab inertia mea/& quiete diſcederem: ad retia ſedebã. Cũ inertię negociorũ moleſta: & laborũ occupatio oppoſita eſt. Tollitur itaq; rerum abundantia maior qum dicitur.

Me mea paupertas uitę traducat inerti.

Tollitur & domeſtici laris defectus: qum adicitur.

Dum meus aſſiduo luceat igne focus.

Hęc profecto uitæ ratio ſi rerum externarum: & bonorum poſſeſſionem ſpectemus: mediocris uideri debet: ſin uitæ commoditatem & tranquillitatẽ conſyderare malimus: nulla tam iucunda res erit: quæ cum huius iucunditate conferri poſſit: Hic incredibilis ſecuritas delitеſcit: hic perennis tranquillitas includitur: ſumma ac propria continetur uoluptas: ueræ delitiæ poſitæ ſunt: ad huius uitæ ſtatũ ac perfectiſſimam quietem/quantum humanarum rerum fragilitas patitur: addi omnino nihil poteſt. Eam igitur uitæ tranquillitatem/& Horatius Flaccus in Eppodo: & carmine & magnis laudibuſ proſequitur in hunc modum concinens.

Beatus ille qui procul negociis
Vt priſca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet ſuis
Solutus omni fœnore. &c.

Augustini Dathi Orationis. L. thomos/de laudibus Hiſtoricorũ pariter & oratorum.

MAgna ſemper apud præclaros principes/ac populos non modo Græciæ/ac Latii: ſed ẽt cœterarũ totius orbis nationum atq; gentium laude/& gloria digni habiti ſunt geſtarũ rerũ ſcriptores: q uel hiſtorias/uł ãnales litteris cõmẽdauerũt. Q đ plurimũ/tũ ad antiquitatis memorias tũ etiam ad iuuandam rerum publicarum amminiſtrationem/ſcriptorum monumenta ꝓdeſſe uideantur. Atq; ob eam cauſam magno ſemper in honore apud ueteres fuit Orator: cũ uel Sceuolæ quondam & Vlpiani ceſſerunt: ſed nec Pyrrhones: & Herilli certarunt: quod omni laude cumulatus antiquitatis notitiam percalleat: & memoria uetera repetens/ac maxima quęq; animo/& cogitatione conplectens: plurimũ non ſolum litterarum rudibus: non modo doctis/atq; eruditis/ſed Regibus/ac populorum primatibus: & ciuitatum/ac rerum publicarũ gubernatoribus adiumenti ferre uideatur. Mirifice laudatus eſt Cato. quod optimus Imperator: optimus Senator: optimus Orator extiterit. Sed Imperator ſemel: & ad ſũmum iterũ ꝓfuit. Profuit Senator uiuẽs ĩ ipſis curię penetralibus/at uero profuit Orator non in curia ſolũ: ſed ĩ campo/ſubſelliis/roſtris: in foro uehemẽter profuit: & illa dicens: multa ſcribens: & profuit ſemper Dũ uixit/& proderit ſemper mortuus. Illa iure ciuitas laudatur: quæ uiros ſapiẽtes/ac doctos: & celebres imprimis Oratores alit/fouet/amplexatur/in pretio/in deliciis habet. Ita Athenæ quondam: Lacedæmon: Thebæ floruerunt: ita Roma totius caput orbis: & Senenſis populi mater: ita inquã prę cœteris gentibus/ac nationibus Imperio: & gloria claruit: qͣdiu Demoſthenes: Chilones: Epaminundę Cicerones maxime uiguerũt. Hi nanq; & patrię ante alios proſpiciunt ſaluti: conſulunt dignitati: &

ſolui compedibus: & corporum uinculis: non abſq; præſentis æui quodam ueluti iucundo pabulo: & conſequentis ſæculi fructu uberrimo: maximarum rerum gloriam perſcripta poſteritati commendant: ac ueluti per manus tradunt. Sed ope: & præſidio iuuāda ſunt: ut præclara hominum proferantur ingenia. Bene: ut plęraq; omnia ſummus Philoſophus locutus eſt Plato
Sententiæ Platonicæ aſtipulator. M. Tullius: & ipſe quoq;. Honos. inquit: alit artes: omneſq; incenduntur ad ſtudia gloria: iacentq; ea ſemper: quæ apud quoſq; improbantur.

¶ Auguſtini Dathi Orationis. LI. thomos: ad diſcipulos de cōtēptu rerum humanarum.

ERam nuper ocioſus: & mente: quæ nunq̄uā quieſcit: multa uerſabam diſcipuli per iucūdi: & longe cæteris rebus omnibus chariores: ante omnia uero imbecillitatem humani generis: inanes curas: ſtultiſſimas mortalium cogitationes. Ac per opportune mihi illudo ccurrit: quod in Epiſtola Iohannis Apoſtoli non minus uere: q̄ grauiter ſcriptum eſt. Nam cum eos: quos uehementer diligeret: ad contemptum humanarum rerū exhortaretur: Nolite: inquit: diligere mundum: neq; ea quæ in mundo ſunt. Statimq; ſalutaris moniti: uel præcepti potius optimam: grauiſſimamq; rationem ſubnectit. Quoniaʒ omne quod eſt in mundo: cōcupiſcentia carnis eſt: & concupiſcentia oculorum: & ſuperbia uitæ. Triplex hæc labes totum iam pridem inuaſit humanum genus. Triplex hic funiculus omnium pene mortalium corda: animoſq; deuinxit. His homines inſolubilibus fere nexibus: ac loramentis: quaſi duriſſima compendeita aſtringuntur: ut difficile expediri: ac diſſolui queant. Et quis eſt: quem non tangat ambitio: auaritia quatiat: moueat luxuria? Quemuis media elige turba: Flaccus ait: aut auaritia: aut miſera ābitione laborat hic nuptiarum inſanit amoribus. Hę ſunt profecto tres illæ immanes feræ: quas recentior Poeta offendiſſe ſe ī huius cōuallis: ac ſaltuoſi nemoris ſalebris: nō inſulſe cōmentus eſt. Quid eſt enim Leo: aliud: q̄ ſuperbiæ: atq; ambitionis ſertules? Quid Leena: niſi blandientis ueneris illiuēs titillatio? Quid deniq; Lupa: pręter q̄ nefandæ cupiditatis expleta uoracitas? Hęc nos mala hac: atq; illac miſeros inſectantur: conſequntur: laniant: & quod longe omnium dementiſſimum eſt: ultro ſe his ſtulti homines uorandos obuciut. Itaq; bene exclamat noſter Satyrus.

O curas hominum o quantum eſt inrebus inane

Et Lucretius pari indignatione percitus: hiſce uerſibus: mortalium increpat uanitatem.

O miſeras hominum mentes: o pectora cæca.
Qualibus in tenebris uitæ: quantiſq; periclis.
Degitur hoc æui: quodcunq; eſt.

Non eſt enim Iuſtitiæ: non probitati: non uirtuti locus: ſed plena iniuriarum: ac fraudum: plena ſcelerum. ac flagitiorum ſunt omnia. Sæpe cogitans ipſe mecum: mundi huius miſeriam: atq; infoelicitatem: utrum uel maris: uel ſaltuoſi nemoris appellatione illum uocitem: neſcio. Hoc mare magnus Propheta inquit: illic reptilia: quorum non eſt numerus. Vaſtum hoc pelagus magnis ſemper gliſcit perturbationum fluctibus: uariis multiplicium calamitatum tempeſtatibus inhorreſcit. Hic luctantur uentorum agmina: & magnas crebro excitant ſtridentes: ſonoraſq; procellas. Sæuit ubiq; malorum omnium turbulentiſſima rabies. Nuſquā ſecurus: nuſquā totus incedas. Hac illac circūſcur ſanta, ut quemuis feriant confertiſſimi hoſtium cunei. Vbiq; occurrunt inſtructæ prædonum claſſes: Pyrthatarum præſto ſunt quæ infeſtum habent:

Reliqua huius orationis ſunt deperdita.

¶Præcellentiſſi Oratoris Auguſtini Dathi Senenſis Secundus Orationum liber fœliciter incipit.

¶Oratio Prima de laudibus Diui Hieronymi.

ANTE q̃ de Hieronymi laudibus: quæ mea mens eſt: præſtantiſſimi
patres: atq; ornatiſſimi Viri: dicam ea quæ dicenda feſtus hic dies am
monuit: æquum eſſe exiſtimo: ut huiuſce meæ inſtitutionis conſilium ex
ponā breuiter: ne quis forraſſe ignoratione deceptus: quod uehemen
ter mea ſententia laudandū ſit: id uel falſa ulla criminatione: uel iniu-
ſtis cōuitiis ꝑſequatur. Nō. n. erā neſcius eā haberi oportere diui Hie
ronymi Patris ſanctiſſimi auctoritatem: atq; præſtantiā: ut q eius lau
des q̄uis modice prędicare inſtituiſſet: cū nō uulgari quadā dicendi fa-
cultate: ſed ingenti potius: & eloquentia: & doctrina præditū eſſe or-
natūq; deceret. Sed nec inficior huius auguſtiſſimi loci amplitudinem
rei preſertim tā pręclarę obeundę gratia: uix ſummis: atq; pręſtantiſſi-
mis uiris cōcedi oportere: eſſe uero me indignū: cui tam eximii: tanq;
excelſi ſuggeſti pateat aditus. Quin etiam exploratū erat: quod a ſapiē
tiſſimis uiris traditur: pręcipientibus iis ſemper abſtinendū eſſe: quæ noſtri ingenii infirmitatē lon
giſſime ſupare uideant: legimus & Flaccū nō inſcite monentē. Verſate diu: qd ferre recuſent: qd ua
leant humeri. Quę qdē oīa diligenter aīo cōplexus uerebar plurimū: ne mea infirmitas maior one-
ri tam graui: ac moleſte ſuccumberet. Necuero nunquam prouinciam hanc adeo difficilem ſuſcipe
rem; niſi apud me plus amicorum ſiue auctoritas: ſeu uoluntas: q̃ uera ratio ualuiſſet. Quis enim
bonis artibus: atq; optimis diſciplinis inſtructus amicorum ſtudiis aduerſari queat! Magna nanque
eſt amicitiæ uis atq; poteſtas: quippe qua in rebus humanis nihil dulcius inuenitur: nihil appetitur
ſanctius: nihil fructuoſius cuſtoditur. Sed id quoq; ad dicendum: magnam mihi tum attulit in hoc
frequente pręclaroq; conſeſſu: quod deditus noſter Hieronymo eſt omnis ac deuotus animus: incre
dibilis in eum amor: ſumma obſeruantia: ſingularis: ac pręcipua ueneratio. Quid mirum igitur cui
quam uideri debeat: ſi ad dicendum compellor: quem & amicorum hortatus excitarunt: & maximū
erga Hieronymum ſtudium: ac potius pietas inflammauit! Nam qd ſcilicet uulgus uſurpat: quodq;
Poeta magnus: ac Vates cantauit eloquentiſſimus: omnium ab amore uinci. Id profecto nullius ſciē
tiam fugit: atq; optimi cuiusque conſenſu uerum eſt: & ita uerum; ut omnis ferme hominum uita:
ex amore: atq; beniuolentia pendere uideatur. Quod uero pondus ſit: quantaq; uis uel amicitię: uel
dilectionis: hinc uel maxime intelligi poteſt: quod his ex rebus lex tota fluit: & emanant Prophetæ.
Verum ne dicentis impetitia huic patri beatiſſimo: cuius ſolemne die hodierna peragimus: multi-
plicē iniuriam intuliſſe uideretur noſtram ipſam indignitatem: autoritate loci huius: atq; amplitudi-
ne compenſauimus. Itaq; iuſtis de cauſis: iuſtam quoq; nactus (ut ipſe opinor) ueniam: multo iam
audentius: uberrimum campum orationis aggrediar: & pro mearum uirium imbecillitatem dicam
de Hieronymi laudibus: breuius tamen q̃ res ſuopte ingenio ampliſſima dici poſſit. Quæ enim tam
multis: tamq; magnis: ac pręclaris laudibus: par oratio inueniri poſſit! Velim mihi liceat: qui Poetis
mos eſt: a uotis pręcationibusq; immortalis Principis initium ſumere: ut firmiſſimis auxiliis fretus
ſi non omnes: id enim q̃ difficillimum eſt; at aliquas Hieronymi laudes apud uos hodie præſtantiſ-
ſimi uiri oratione complectar. Sed quis prorſus ad explicanda huius uiri merita ſermo ſufficiat! Vn
de ipſe potiſſimum exordium ſummam! Verum in hac me ancipite animi cura maxime ſcilicet eo-
rum ſententia conſolatur: qui id magnum præceteris laudis genus eſſe arbitrantur: cum oratio-
nis copiam eius: quem laudamus: magnitudo: ac uirtus exuperat. Illud autem (niſi fallor) noſtro
inſtituto initium commodiſſimum putandum eſt; ut oſtendamus non una laude ſolum: ſed potius
rerum omnium gloria Hieronymum floruiſſe: ut non iniuria theſaurum quendam uirtutū omniū
huius uiri animum iudicare debeamus. Sed eius imprimis laudo ingenium: Sanctimoniam effero:
ſtudium: atq; doctrinam admiror. Quis enim unquam in omnibus ſeculis: aut didicit facilius: aut
plura nouit! Siquidem ita docilis erat: ita & ad uirtutem capeſſendam: & ad percipiendam diſcipli-
nam facilis: ut ad nullam rem aliam: q̃ ad liberaliſſimas: atq; optimas artes: natus eſſe uideretur!
Quas uero pleriqne homines uix firmioribus annis: corroborataq; ætate uirtutes adipiſcuntur: hic
cōfeſtim poſt matris ubera: atq; in teneris unguiculis eſt cōſecutus: ut pene cum lacte nutricis uirtu
tem ſimul ſuxiſſe uideretur. Quid dicam de memoria: quæ plęrunq; ſplendidiſſimi ingenii comes ē!
Omnia nanq; celeriter: ac faciliime percipiebat. Ea deniq; rurſum omnia: quod munus utrunque
perraro cuiquam datum eſt: tenaciter memoriterq; ſeruabat. Hac itaque ingenii bonitate fretus
Hieronymus: protinus ſibi optimos quoſq;: qui per id temporis: doctrina florerent: præceptores
delegit. Quocirca adhuc Pręteſtatus: ac per adoleſcens: qui patre Euſebio clariſſimo uiro natus eſ-

ſet nobili genere/oppido Stridonis non incelebri: quod a Gothis euerſum ſub Dalmatię quondam
ac Pannoniæ fines ꝓꝓ Illiricum mare ſitũ erat: continuo patriã dereliquit: in qua prauo quiſquã
excelleat: & contemptis parentũ delitiis: ſpretis oibus incertis ac fallacibus bonis: ut uera atq; immor
talia conſequeret̃ Pythagoræ: Platonis: Apollonii exẽplo nouos adiit populos: uariaſq; orbis ipſius
oras perluſtrauit. Ac primũ Romã ad Donatũ Grãmaticũ/Victorinũ Rhetores/audiendos uenit.
Peractis aũt puerilibus ſtudiis/& diuina quadã eloquẽtia comparata: q maiora animo conieɛtaret:
diuino ſpiritu duce/Cõſtantinopolim cõmigrauit: inq; ea urbe in ſacris ſcripturis Gregorio Nazan/
zeno uiro ea tempeſtate magna doctrina ac ſanctimonia pręcellenti diligenter ſtudioſeq; opam de
dit. Inde uero ut doctiſſimoꝶ oiuz doctrinã deguſtaret: uel imbiberet potius: Antiochiam ad Apol
linarẽ audiendũ in ſanctis litteris. imprimis eruditũ/nõ mediocri labore traiecit. Tum Alexandriaʒ
petiit: & Didimo uiro optimo & homine doctiſſimo/magiſtro/ac pręceptore uſus/ſummã & abſo/
lutiſſimã quandã ſtudioꝶ gloriam adeptus ẽ. Demũ Hieroſolimã & Bethleem ꝑfectus/Hebraicam
lingua ſub hebręo Barania curauit ediſcere. Itaq; ſcientiæ appetentiſſimus Italiam adiit: in Græciam
tranſmiſit: pertranſiuit Aſiam: peragrauit Iudęaʒ ad deſerta uſq; late uagantiũ Barcheoꝶ: quos mo
do Aphri Barcianos appellãt/laborioſo itinere ꝑuenit: ut q pręcæteris doctis eẽt: in diuerſis terra
rũ plagis inueniret ſemꝑ quod diſceret: & doctior eo pacto indies ac melior fieret. Quantũ uero ĩ
tanta doctoꝶ ubertate profecerit: haud quaq̃ eſt hic narrandi locus. Hæc uero idcirco attigimus: ut
fulgentiſſimũ ingenii lumẽ: quo polleret Hieronymus: liquido ac perſpicue pateſieret. Iam eius ſin
gularem inauditamq; uirtutẽ/ac ſanctimoniã enarrare quis poſſit? Et. n. ſi cuiuſq; uiri probitas ma
xime colendis præceptis diuinis conſtat: quis fuerit Hieronymo melior/atq; præſtantior: quo pene
neq; feruentius Deũ quiſquã: neq; ſociũ dilexit ardentius? Atq; notã ueræ dilectionis/quę ſit/domi
nus ac ſaluator noſter declarat Ieſus: q apud Ioannem Euangeliſtã/ab iis diligi ſeſe atq; amari perhi
bet: q & ſermones eius ſcrutatuerint: & fecerint uoluntatem omnipotentis atq; æterni patris. Quare
& dũ i terris uerſaret/ad eos ſæpius diſcipulos cõuerſus: quos ex omni inumero ſibi ipſe delegerat:
uos inquit/amici mei eſtis: ſi feceritis quæ præcipio uobis. At Hieronymus/ut in ſeruandis diuinis
mandatis totũ ſe collocaret/ſęculi honoribus pro nihilo habitis/deſpectis opibus/dignitatibus abie
ctis/ſeipſũ abnegauit: & accepta cruce/nudus ſecutus ẽ dominũ. Vaſtã ægypti ſolitudinẽ aliquot an
nos coluit: agreſtium tantũ/atq; imanium ferarũ ſocius. Vrbium ac populoꝶ frequentias cuitauit:
quo lõgius ab hoĩuʒ conſuetudine diſiunctus/ui cõtẽplationis Deo ipſi familiarius iũgeret̃. Vicu/
lum Bethleẽ domiciliũ ſibi cõſtituit: pręſepe illud glorioſũ cõplexus: ubi ḋ beata Virgine naſci digna
tus eſt Saluator mũdi. Atq; oĩa hæc eo geſſit: ut ocioſius faciliusq; ſaluberrimis Chriſti uocibus ob/
temperaret. Quare merito iure is dignus exiſtimandus ẽ: ſicut & Eccleſia ipſa concinit: cuius nõ eſt
inuentus ſimilis: q conſeruaret legẽ excelſi: factus & ille beatus uir: quẽ prædixit multo ante Dauid
prophetes: Qui nõ abiit in conſilio impioꝶ: & ĩ uia peccatoꝝ nõ ſtetit: & ĩ cathedra peſtilentiæ nõ ſe
dit: ſʒ ĩ lege domini fuit uoluntas eius: & ĩ lege dñi meditatus eſt die ac nocte. Quę uero a Deo præ/
cepta ac tradita ſunt/ea non modo coluit ipſe diligenter: ſed etiã rudes homĩes & diuinæ legis igna
ros/accuratiſſime docuit: ut pro ipſius Saluatoris uerbis & pręſtans ĩ terris: & in cęlo maximus ha/
beri debeat. Eluxerunt inter mortales præclara/atq; ſplendidiſſima eius geſta: atq; ab initio morta
lis uitę uſq; ad decrepitam uixit ætatẽ: ut uerbo pariter/atq; exemplo cunctis hominibus prodeſſet.
Eius ita feruebat fides: adeo ſpes uigebat: ita deniq; exardeſcebat charitas: ut perpauci ſint: qui cum
Hieronymi præſtantia conferri poſſint. Quid loquar de eius prudentia/iuſtitia/animi magnitudi/
ne/frugalitate/beneficentia: quæ earum uirtutũ/quas modo attulimus/quaſi comites quædã atq;
ãminiſtræ ſunt? Prudentiæ (ut Platonici tradunt) duplex munus ẽ: & alterũ qdẽ/quo ob cupidi/
nem ueritatis humanas res aſpernamur: alterum/quo animum omnem ad diuinarum rerum con
tẽplationẽ conuertimus. Hic impromptu eſt egregia Hieronymi uirtus: q ut in ſacris litteris & in
ſummi boni inueſtigatione ſine moleſtia uerſaretur: proſpiciens ſe in fugam ampliſſimæ dignitatis:
inſignia contempſit: ne honorum faſtigio/elatus in aliquam flagitiorum luem prolaberet̃: quo ma
gis admiror eorum temeritatem: qui Deo (ut ipſi feruñt) inſeruientes/ſublimiores gradus non
tam fugiunt/q̃ omni ſtudio conſectantur. Nũc autem ne quid a propoſito digrediamur: Iuſtitiæ ea
uis eſt: ut iura omnia diuina & humana contineat. Hic uero pater ſanctiſſimus Deo creatori atque
Principi animum omnem (ut paulo ante mõſtratum eſt) mentemq; deuouit. Iniuriam autem in/
tuliſſe qui potuit is: qui & bonis omnibus prodeſſe uoluerit: & multos haud quaquã lędere? Quip
pe exiſtimabat Hieronymus una cum Socrate/maximum malorum eſſe/non pati iniuriam: ſed fa/
cere. Ad hęc perturbationes uehementioreſq; motus omnis: quod ſuum eſt magni atq; excelſi ani/
mi/fortiter ſemper atq; animoſe compreſſit: aduerſariorum inſidias atque multiplices oppugna/
tiones: ut pernoſcebat acute: ita et uiriliter ſuperauit. Denique ludibria/maledicta/improbo/
rum hominum inſectationes pro Chriſti nomine magno et conſtanti animo pertulit. Nemi/
nem extimeſcebat eorum: qui Chriſtianæ Fidei ueritatem pernitioſis ſuperſtitionibus uiolarent:
ſed (ut Seuerus Sulpitius teſtis eſt) aduerſum perditos quoque pugnam acerrimam pugna/

tuit/cunctis uiribus ſemper Hereticos inſectatus:quorum improbitas ea tempeſtate latius emana/
bat.Quanta uero Hieronymi Temperantia/q̄ magna modera tio fuerit/multa per omnem eius ui/
tam exempla declarant.O uirum ſummis laudibus & perenni atq; imortali gloria dignum:q nul/
lis ſe unq̄ carnis illecebris:nullis turpiſſimæ Veneris flagitiis inquinauit:ſed cęlibem ſemp/ac pene
ſuperoꝝ degens uitá/ad ultimos ætatis terminos uirgo uſq; ꝑmanſit:nec obſtát ipſius uerba:qbus
contra hác ſententiá uſpiam uſus ſit.Nam q uirtute ꝑfectus eſſet/eiuſmodi integritaté intelligere ui
debat:quæ & ſoli Deo tribuit:ac cadere in quéq̄ mortaliú nó poteſt.De uictu uero & cultu uitę qd
multa dicá! Nam ſm Pythagoreoꝝ moré/oleribus ac pomis uictitabat.Sed illud nempe memora
bile:et.n.uinú/carnes & cibos oés ſplendidiores exoſus/nihil unq̄ coctú accipiebat:& aqua frigida
utebať.Peronibus/crepidiſue indutus ſacco amictus/uel denſas ſiluas/uel pręrupta montiú incole
bat:uigilias plerúq; producebat ad multá nocté:qđ ſiquando fragilé carnem arctior ſomnus op/
preſſiſſet:tum effetú corpus/& uix hęrentia oſſa durius collidebat.Cubile ſibi e foliis/culmiſq; cō/
ſtrauerat:horrida ſaxa pro puluillo ſæpius in terra capiti ſupponebat:frequenter in lachrymas:fre
quēter i gemitú ꝓrumpens.Et q̄q̄ pallebát eius ora ieiuniis:horrebant uerberibus:ſqualebátq; ma
cie membra:tú infirmioré carné quę nimiú in pleriſq; ad labem ꝓclìuis eſt/crebra epdomadarum
inedia ſubiugabat:nihil unquam effeminate ęgit:nihil molliter:nihil intemperanter:ſed cōtra oīa
ſobrie:omnia modeſte:oīa recte/ac decore geſſit.Quid beneficentia:nó ne præcipua in Hierony/
mo fuit/atq; admirabilis! Ná cú intellexiſſet/ea lege hoies naſci:ut ipſi inter ſe alius alii ꝓſint/nul/
lam unq̄ ne minimá qdé tṗris parté effluere paſſus é:qu eam ad hoíus utilitaté cōferret/paratior
ad hoies iuuandos Hercule illo:qué Poetaꝝ fabulæ produnt:hinc & ad obeundá Chriſti militiam
frequēté cohorté inſtituit:coegitq; ꝑmultos:quos optimis & legibus & moribus erudiret:nó hoíus
famaꝝ/id qđ fecit Pythagoras:ſed uerá ſpectans ſolidiſſimáq; uirtuté.Sed & muliebré quoq;/ſiue in
ſcitiam/ſeu fragilitaté ſctis ac ſaluberrimis inſtitutis ad ſummá uirtuté adipiſcendá excitauit.Teſtis
eſt Paula nobilis fœmina/atq; ſanctiſſima.Teſtis é Euſtochiú inſigne quoddá uerecúdiæ/ac pudi/
citiæ decus:quaꝝ utraq; ad uirilé dignitaté ꝓrime uidebať accedere.Teſtes ſút & aliæ multæ.Illud
etiá haud mediocre beneficentię Inditiú eſt:qđ quicqd bonoꝝ/quicqd familiæ poſſideret:id omne
in mediú dabat:oēſq; qui uel conſulto uľ forte quadá ad eius ædes ac ſacrú tugurium diuertiſſent:
præter q̄ Hereticos hoíes/hilari fronte ac læto aío excipiebat.Qđ ſi lautiora obſonia defuiſſent:at
pręſto erant mitia poma:caſtaneę molles:& preſſi copia lactis.Nec modo in homíes:ſed in belluas
quoq; atq; in ſiluęſtres feras/quaſi ad prodeſſendú natus/magna nónunq̄ contulit beneficia.Quip
pe q etiá ſauci Leonis & medicú ſeſe & hoſpité geſſerit:qđ officiú adeo Leoni ipſi gratú fuit:ut obli
tus agreſtis ímanitatis/Hieronymú poſt illa ſemp obſeruauerit:atq; qđ ad nullá rem alias utilis eēt:
iumentú qđ unicú habebat Hieronymus/cú in paſcuis erraret/cuſtodiédú ſuſceperit.Hoc cú aliqñ
a prætereuntibus quibuſpiam/q Camelos oleo onuſtos agerét/adductú in prædam eſſet:arcto poſt
Leo ſopore excitus/cú iumentú nuſquá comparuiſſet/ęger domú ac ingēti mœrore affectus rediit.
Porro paucis diebus exactis/foras ꝓſiliens/nunq̄ uľ ſagace indagine/uel aſſidua induſtria deſtitit:
quoad iuméto perquiſito/furti reos ſupplices ad Hieronymú cōpulit.Quá diu uero iumentus ipm
abfuerat:id qđ ſupra hoíum fidé pleriſq; uideri ſolet:uel imponi tergori crúnulas ad uectandú li/
gnoꝝ faſces manſuetiſſime paſſus eſt.Sed qd hac de re plura! Omnis ꝑfecto eius uita/nó beneficen
tiæ ſolú:uerú etiá innumerabiliú aliaꝝ uirtutú exempla ſuppeditat. Solent pleriq; qum clariſſimos
uiros & maximis uirtutibus præditos cōmemorare uelint:Barbaros: afferre Hannibalé:Zopyrus:
Abarin:Anacharſim:Ochum:Artaxerxem.Gręcos Themiſtocles:Ariſtidé:Phocioné: Leonidá:Age
ſylaus:Epaminūdá.Romanos.M.Curiú.C.Fabritiú:Fab.Maximú:Atiliú Regulú: Paulú Aemi
lium.P.Scipioné:App.Claudiú.C.Leliú.L.Piſoné.M.Marcellú:In qbus nó tam uirtus q̄ uirtutis
inerant ſimulacra.Ego uero his oībus Hieronymú lōge ſtatuo anteponendú:a quo uno maxíaꝝ
uirtutú oíum exempla petanť.Erat in Hieronymo religio Abel:Abrahę fides:Patientia Iſaac:labo/
rú perpeſſio:quáta in Iacob nó fuit:continentia Ioſeph:Iob ſinceritas:miſericordia Moyſi:probi/
tas/qualis in Ieſu Naue fuit:ac Samuele:Dauid:Heliæ:ac Ioannis uehemés charitas:Salomonis ſa
pientia:Tobiæ integritas:Danielis iudiciú:Ex qbus oībus uirtus eiuſmodi conflata eſt:ut ad ſum/
mú laudú cumulú nihil oīo addi poſſit.Reſtat/núc/ut de eius doctrina dicamus:qué diuino inge/
nio præſtitiſſe/ac ſingulari uirtute ſatis multis uerbis oſtédimus.Nemini igiť dubiú eſt præſtantiſſi
mi patres:quin merito iure is & haberi doctiſſimus & appellari debeat:q ad ſcientiam rerú conſe/
quendá acre ſtudiú perpetuúq; adhibuerit:præſtantiſſimis præceptoribus uſus ſit:plurimas diſcipli
nas comparauerit:deniq; multaꝝ linguarum peritiam calluerit.Sed cuius ſtudium cum Hierony/
mi incredibili diligentia comparandum! Hic eſt enim ille/qui nullam unquá temporis moram pe
nitus inanem conterebat:nec contentus dierum opere/furtiuis quoq; noctium temporibus frueba
tur.Legit (ut Aurelius Auguſtinus teſtis eſt) omnium eorum libros:qui ante ſuam ætatez aliquid
tradiderunt. Donatus aút Victorinus: Gregorius Nanzazenus:Apollinaris:Didimus:Baranias:
a qbus Hieronymus íſtitutus é:Ariſtarchi:Socratis:Pherecydis:Pythagorę:Architę:Platonis/ac ue
terú oíuz/uľ ęquabát gloriá:uľ antecellebát.At plerúq;/qđ de parétibus/ac liberis cótigit diſcipu/

li quoq; eorũ/a qbus inſtituti fuerint/uel claritudinẽ/uel humilitatẽ: & quod maius eſt/aut uirtutes:
aut uitia imitant̃. In magno apud oẽs honore Pythagoras fuit: itaq; ſemp floruit Pythagoreoꝶ no/
mẽ. Iacuit Epicureoꝶ apud optimos quoſq; improbatũ: atq; reiectũ. Hieronymus autẽ (ut ad eius
laudes redeaꝫ) quo plures praeceptores habuit ac prẽſtãdores/eo praeclarior atq; illuſtrior exiſtimã
dus ẽ: oĩum praeterea diuinaꝶ atq; humanaꝶ reꝶ/uiſibiliũ atq; inuiſibiliũ/occultaꝶ atq; terreſtriuꝫ:
ſempiternaꝶ deniq; atq; mortaliũ/cumulatiſſimã quandã ſcientiã aſſecutus ẽ. Atq; qđ Paulus magi
ſter gentiũ in diuinis muneribus ãnumerat: quodq; perpaucis adhuc uideo cõtigiſſe/multaꝶ lingua
rũ genera cõparauit: uernaculũ ſermonẽ Hebraicũ: Graecũ: Arabem: Syrũ deniq; Chaldeũq; cõple/
xus. Itaq; pp ſũmã doctoꝶ auctoritatẽ: pp multaꝶ urbiũ luſtrationẽ: pp icredibilẽ uarietatẽ lingua
rũ: & qđ oĩum primariũ ẽ: ob ſingularẽ uitae ſanctimoniã/totius antiqtatis ac ſaeculoꝶ oĩuꝫ memo
riam ſupauit. Quantũ uero ĩ reꝶ doctrina & ſacraꝶ litteraꝶ cognitione ꝓfecerit: & multa & prẽcla
ra ſui ingenii monumẽta teſtant̃. Legimus Ariſtotelẽ nõ minus q̃ Platonẽ: Homerũ quendã Philo
ſophoꝶ libros circiter quadringẽtos cõſcripſiſſe: tollidẽ Tyrtanũ: Theophraſtũ eius alũnũ: Epicurũ
trecenta uolumina: Chryſippũ ſeptingẽta qnq;: Multa Democritũ: Multa Zenonẽ Citticum: Plura
Zenonẽ Eleatem: cõpluria Eraclitũ Scotinon: Varia Empedoclẽ Agrigẽtinũ. Sed hoꝶ oĩum labo/
res facile noſter Hieronymus ſupauit. Quare finite me q̃ſo/nõnulla huius ſanctiſſimi uiri opa ex ma
gna quadã infinitate libroꝶ/ĩ mediũ ꝓferre: partim q̃ accurate ipſe cõfecit: partiꝫ quae apriſſime ex
externo ſermone in Latinã linguã cõuertit. Nã q̃rẽti mihi hẽc ſeſe potiſſimũ obtulerũt. Scripſit. n. al
tercationẽ Luciferiani & Orthodoxi: de Seraphin & Oſanna: de Frugi & de luxurioſo filiis: de trib9
quẽſtionibus Legis ueteris: aduerſus Eliudium: de Mariae uirginitate perpetua: ad Euſtochiũ de uir
ginitate ſeruãda: q̃ſtionũ hebraicaꝶ ĩ Geneſim librũ unũ: Hebraicoꝶ nominũ librũ unũ: de loci ſ
librũ unũ: de aſſumptione glorioſiſſimae Virginis ſermonẽ q̃ pulcherrimũ ad Pãmachiũ: Apologe
ticũ & Epitaphiũ de optimo genere interpretãdi librũ unũ: de tribus uirtutibus libellũ unũ: de uita
clericoꝶ ad Nepotianũ: de terra repromiſſionis/ad Dardonũ: de ſupandis mundi illecebris ad Ru
ſticũ Monachũ: de reſurrectione carnis/ad Mineruũ & Alexandrũ: ad Cyprianũ preſbiterũ de fine
pſalmi. lxxxiiii. Dexterã tuã ſic notã fac ad Paulinũ preſbiterũ de oĩbus diuinae hiſtoriae libris: exor
tatorias epiſtolã ad Eliodorũ: cõſolatoriã de morte filiae ad Paulã: ad Marcellã epiſtolaꝶ librũ unũ:
ad Paulã & Euſtochiũ epiſtolaꝶ librũ unũ: ad Demetriadem uirginẽ epiſtolas multas: epiſtolae ad
diuerſos/librũ unũ: queſtiones. xi. ad Galaxiam: Chronicon omnimodae hiſtoriae: cuius magnã par
tem e Graeco Euſebio cõuertit: aduerſus Iouinianũ hereticũ libros duos: de uiris illuſtribus: in quo
libro. c. xxxvi. eccleſiaſticorũ ſcriptoꝶ meminit: de. xii. lectoribus/ad Deſideriũ: quoꝶ primus Au/
relium Auguſtinũ cõmemorat. Scripſit uitã Pauli primi heremitae: uitã Captiui Monachi: uitã bea
ti Hilarionis: uitã beatae Paulae: ac multoꝶ p̃terea ſanctoꝶ patrũ uitã illuſtrauit: ſcripſit in Pauli epi
ſtolas cõmentarios: & in epiſtolas qdẽ ad Galathas cõmentarioꝶ libros tres: in epiſtolã ad Titũ cõ
mentarioꝶ librũ unũ: in epiſtolã ad Philemonem cõmentarioꝶ librũ unũ: in Eccleſiaſtem cõmenta
rios: homelias ĩ Canticũ cãticoꝶ duas: homelias ĩ Lucã nouẽ & triginta: in pſalmos prẽſertim a pſal
mo. x. uſq; ad pſalmũ. xvi. tractatus ſeptẽ: ſcripſit in. xxii. Prophetas: explanationũ libros. xx. ſicut
ipſe idem teſtat̃ ſup Eſaiam: q ſunt in Oſeẽ libri tres: in Amos libri tres: in Zachariã libri tres: in Mi
cheam libri duo: in Abbacuch libri duo: in reliquos ſeptẽ libri ſinguli: q oẽs ſiũt numero. xx. Scrip/
ſit explanationes ĩ Ieremiaꝫ: in Ezechielẽ cõmẽtariorũ libros cõplures: quoꝶ duos cõmemorat edi/
tos ĩ epl'a ad Marcellinũ & Anapſychiã: Scripſit in Eſaiaꝫ explanationũ libros. xviii. explanationes
in Danielẽ: quas diſtinxit in. xi. uiſiones: Scripſit ꝓlogos cõplures in Pentateucũ Moyſi: multos in
Prophetas: multos ĩ Hagiographos: multos ĩ Euãgeliſtas: ꝓlogos & argumẽta ĩ epl'as Pauli: in Ca
nonicas epl'as: in actus Aploꝝ: in Apocalypſin Ioannis: in uitas patruꝫ. De Arabi: de Chaldaico:
de Hebrẽo: de Graeco ſermone multa cõuertit. Et de Graeco qdẽ ĩprimis tractatũ Origenis ĩ Epitha
lamicis: uitã Malchi Monachi: homelias ĩ Ieremiam/& ĩ Ezechielẽ. xxviii. Librũ Didimi Alexãdrini
de Spũ ſcõ: epl'aꝫ Epiphanii: Cyprii miſſam ad Ioannẽ: alia item multa. Sed & nouũ teſtamẽtũ Grae
cẽ fidei reddidit. Tranſtulit. n. Euangeliũ Matthẽi: tranſtulit Euãgeliũ Marci: tranſtulit Euãgeliũ Lu
cae: tranſtulit Euangeliũ Ioannis: tranſtulit Pauli Apl'i epl'as: & ad Romanos quidẽ unã: ad Corin/
thios duas: ad Galathas unã: ad Epheſios unã: ad Philippẽſes unã: ad Colloſſenſes unã: ad Theſſa
lonicẽſes duas: ad Timoteuũ duas: ad Titũ unã: ad Philemonem unã: ad Hebrẽos unã. Tranſtulit
actus Aploꝝ a Luca editos. Trãſtulit Canonicas epl'as: Iacobi unã: Petri duas: Ioannis tres: Iudae
unã: & demũ Apocalypſin Ioannis. Teſtamẽtũ aũt uetus iuxta hebraicã ueritatẽ traduxit: & primo
qdẽ Pentateucum Moyſi: quẽ uocant Hebrẽi Torai diſtributũ in libros quinq;: Bereſcit: quem dici/
mus librum Geneſeos: Elleſcemot: quem dicimus Exodum: Vagichra: quem dicimus Leuiticum:
Vaidaber: quem dicimus Numerum: Ellehadebarim: quem librum Graeci Δευτερονόμιον uocant
nos librum ſecundẽ legis poſſumus appellare. Mox tranſtulit Iehoſcua bin nun: qui dicitur a no/
ſtris Ieſus: Siue Ioſue filius Naue. Tranſtulit Sciophetim: qui inſcribitur liber Iudicum: et eum
qui ſibi annexus eſt libellum Ruth. Tranſtulit libros Regum quattuor: Primum & ſecundum:
qui dicuntur Samuel: tertium & quartum: qui dicuntur Malachim/ideſt/Regnorum. Tranſtulit

Diu re/ideſt/uerba dierũ:quē nos librũ Paralipomenon uocamus:qđ eſt chronicon quoddā totius diuinæ hiſtoriæ/partitū in libros duos: Trāſtulit Ezram diuiſum ī libros duos: & īteriectū Neemiam Trāſtulit librū Tobię. Trāſtulit librū Iudith. Trāſtulit librū Eſter:cuius nōnulla pars nuſq̄ ē apud hebreos inuenta:pręſertim exēplū epiſtolę Regis Artaxerxis:quā e Gręcorũ theſauris Hieronymus deprompſit:q idem tranſtulit librū Iob/ſumptū pro diuerſis locis ex Syro:ex Arabi:ex Hebręo ſermone. Tranſtulit ſoliloquia ſeu hymnos Dauid ꝓphetæ:qđ Græci Pſalterium uocāt:unū quidem uolumen:diſtributū aūt in qnq; inciſiones. Tranſtulit Miſxle Scielomo:quas Græci parabolas:noſtri ꝓuerbia uocant. Tranſtulit eiuſdē Cohelet:q dicit̃ Eccleſiaſtes. Tranſtulit eiuſdē Scir Liaſcirim/ideſt/Canticū canticorũ:quos tres libros (ut probatiſſimi auctores ferunt) triduano opere expleuit. Trāſtulit & librū Ieſu filii Syrach/prænotatū apud Hebręos:non Eccleſiaſticum:ſʒ parabolas. Tranſtulit e Gręco librū Sapientię: quē pleriq; Philonis Iudęi/genere Alexādrini fuiſſe affirmāt. Hic nuſquā apud Hebręos repertus eſt. Tranſtulit Eſaiam. Tranſtulit Ieremiam/& eius lamentationes: qua ſuæ urbis cladē quadruplici planxit alphabeto. Tranſtulit & Baruch:qui tamē in Hebręo canone nō habet̃. Tranſtulit Ezechielē. Tranſtulit Danielem Hebraicis quidē litteris:ſed Chaldaico ſermone conſcriptū:ſicut & Ezras eſt/& una Ieremiæ pericope:nec Suſannæ hiſtoriā:Hymnũ trium puerorũ:Belis. Draconiſq; fabulas ommiſit: & ſi nuſquā apud Hebręos ſunt. Tranſtulit Tere Aſar: qđ ſonat apud nos Duodecim. Eſt.n. liber in duodecim Prophetas diſtributus:q ſunt Oſee:Iohel: Amos: Abdias: Ionas: Micheas: Naum: Abbacuch: Sophonias: Aggeus: Zacharias: Malachias. Poſtremo tranſtulit duos Machabeorũ libros: Primū ex Hebręis:alterū e Græcis:ſicut & Græce editus conſtat. Alia & ſcripſit multa: & tranſtulit:quę uel iam periere:uel nō inciderunt in noſtras manus: Hæc uero oīa mira elegantia & incredibili quadā ſuauitate confecit:ut uere Homericū illud de Neſtore/Hieronymo conueniat. ἀπὸ αὐτοῦ τῆς γλώττης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή: quod eſt. Ab eius lingua melle dulcior fluebat oratio. Iure itaq; Hebręus quiſpiam Hieronymū Prophetę uerbis affari poſſit. Ma nim lezu lechichchiim ratheca/middeuaſch lephi. Idem & de Græcis aliquis: ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Dicant & noſtri idē. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua ſup mel ori meo/ Vere nāq; dulcia ſūt habēda eloquia:quę neq; ullo implicant̃ errore: & quemuis hominē ad ſummi boni calcem expedito calle deducūt. Qđ aūt de Ariſtotele dicebat Auerrohus:idem & de Hieronymo ꝓferri liceat:qđ in tāta ſcriptorũ ac uoluminum uarietate/lōgo iam annorũ curriculo/nullus ne paruus quidem inuētus eſt error. Demū uero īmortalibus multis confectis operibus: & quæ nulla obliuione extingui poterūt:cū bonū certamen certaſſet: & mortalis huius uitæ curſum oēm peregiſſet:accepturus uictoriæ inſignia:nō tam fortis miles q̄ Dux īuictiſſimus res humanas deſeruit:expletis circiter nonaginta ætatis annis: In cœlū/ac beatorũ ſpirituū domiciliū tranſlatus eſt:nactus/ut auctores nō īcelebres tradunt:Baptiſtæ ac præcurſoris dñi Ioannis parē excellitati gloriā. Sepultus ē aūt Bethleem in eo ſepulchro:qđ iuxta præſepe Domini/in faucibus ſpeluncæ/ſibi ipſe conſtruxerat. Mortuus eſt pridie kalen. Octobres:q eſt feſtus hic:ac lætiſſimus dies:emerſis tñ (ut mihi compertū ē) circiter Mille & quadraginta ſeptem annis:cū Honorius Auguſtus annū duodecimū ageret imperii. Quamobrē ne iam plura dicā:hortor uos oēs:atq; oro præſtantiſſimi patres:ut alacres Hieronymū/cū alias ſemp:tum hodierno die maxīe/maximis honoribus: & ingenti ueneratione ꝓſequamini:feſtū ſemp agatis hūc diem/ad Hieronymi laudes:quē ingētiſſimis omnipotens dñs miraculis decorauit:læti aīum conuertatis:ut nos clementiſſimus Princeps eius precibus ac meritis & in terris incolumes tueat̃: & uita defunctos/Hieronymi ac beatorũ oīum cōſortes efficiat. Mihi quęſo ignoſcite humaniſſimi uiri:ſi i Hieronymi laudibus efferendis breuior fuerim q̄ opus erat. Nam illę qdem (ut noſtis) plures ſunt/q̄ quæ anguſti tpris curriculo referri poſſint. Maiores uero q̄ quæ ab indiſerto uiro explicari queant. Multa tñ prætereo cōſulto/ne uos patres optimi a diuinis muneribus deterream:cū iam aduesperaſcat. Alio poſt fortaſſe tpre laudes uberiores afferemus. Poſtremo gratiā uobis/q tam attentis auribus indoctū hoīem ac rudē audiſtis:qa nequeo agere libentius obticuerim. Ipſe uobis clementiſſimus Deus atq; eius præpotens ſeruus Hieronymus pręmia digna ferāt. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio ſecunda De Paſſione Domini.

DOminus noſter & omnipotēs/ac totius mūdi Princeps Deus:q ꝑ īmenſa bonitatis ſuę largitate/tāti opis molē confabricatus ē:q cælū & terrā cōdidit:q rerũ oīum uiſibilium atq; inuiſibiliū uarietatē effecit:atq; diſtinxit/domini/ac uiri Senenſes/plurimū ſemp dilexit humanū genus: & ſingulari quadā/atq; incredibili beniuolētia & charitate cōplexus eſt: qui pro eius ſalute comparanda/unigenitum ſuum dedit:proprio filio nō pepercit:ſed ꝓ nobis omnibus tradidit illū:qui factus obediens uſque ad mortem:mortem crucis ſubiuit: & acerbiſſimę paſſionis extremū ſuppliciū ꝓpeſſus eſt:ut quem ab ipſo creationis initio gloriā & honore coronauit:præcipuis ornamentis affecit:ampliſſimis muneribus cumulauit:lapſum redimendo æterna morte liberaret: & a duriſſima Diaboli captiuitate ereptū/quaſi quodā poſthminio ad cœleſtis regni gloriā ac beatitudinē reuocaret. Quāobrē ſtatutis diuinæ ꝓdeſtinationis arbitrio/atq; maturis præfinitis temporibus/miſſus eſt de cœlo unigenitus Dei/& coęternus patri fi-

lius: q poſtq̃ iuſtitiam & rectam uiuendi uiam docuit: demũ in ligno pendens: quę per lignũ quoq; amiſſa erant cœleſtis hęreditatis iura repararet: dicente Ap̃lo. At ubi uenit plenitudo tẽporis/miſit Deus filium ſuũ/natũ ex muliere: factus ſub lege: ut eos q ſub lege erant/redimeret. Verũtamẽ nõ ſatis proderat/natum fuiſſe Saluatorẽ: niſi & per Crucis patibulũ redemiſſet humanũ genus: & ab inferorũ teterrimo carcere/ad cœleſtis patriæ lucem populũ excitaſſet: qui ſedebat in tenebris: & ob peccati labẽ/ac diuinæ legis præuaricationẽ/in mortis umbra iacebat. Itaq; oportuit pati Chriſtum & ea cõplere: quæ Deus ipſe nõ abſq; ãmirabili prouidentia & ineffabili myſterio fieri uoluit: quęq; per Prophetas ſuos multis ſæculis ante prędixit. Sacratiſſimã nanq; Ieſu Chriſti redemptoris paſſionem noſtræ liberationis auctorẽ/atq; effectricem ſalutis/cũ multa antiquæ legis figurarũ ſacramẽta/tum plura ſanctorũ Vatũ/ac Prophetarũ uaticinia/ideſt certa Spũs ſancti oracula cecinerunt: quæ iam ſingula p crucẽ Chriſti & perſpicue reuelata & expleta ſalubriter ſacra Euãgeliſtarũ eloquia prodidere: ut iam tandẽ Leone teſtante/manifeſto complerentur effectu: quæ diu figurarũ fuerant promiſſa myſterio. Scitis/inquit Ieſus diſcipulis ſuis: qa poſt biduum paſcha fiet: & filius hoĩs tradet̃ ut crucifigat̃. Veteris legis paſcha cũ agno Iſraeliticus pp̃ls ueſcebat̃: tipum noſtri Saluatoris oſtendit. Et.n. paſcha noſtrũ imolatus eſt Chriſtus: cũ in aram crucis ſublatus tradidit ſemetipſum ꝑ nobis oſtiam/& oblationẽ Deo/in odorẽ ſuauitatis: ut uetus Pharao/atq; antiquus hoſtis: cũ ſuo mergeret̃ exercitu: & nos p uerum phaſe/ideſt tranſitũ domini/de ægypto ad cœleſte regnũ/de morte tranſiremus ad uitam: quos ſub peccati iugo uetuſta ſeruitus tenuiſſet. Edus quoq; ad huius ipſius rei prę figurationẽ in ueteri lege cędebat̃: ad quẽ ĩmolandum quot annis Iudei ĩ paſchali ſolemnitate conueniebant: quemq; mactare pro ritu ſolebat uniuerſa multitudo filiorũ Iſrael ad ueſperũ: quod ridiculum uideri potuiſſet/edum unũ tam multa hoium millia ĩmolare: niſi hoc tantũ ſacramentum futuræ ĩmolationis arcana texiſſet: quando uno expleta ſacrificio eſt uariarũ differentia uictimarũ. Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotũ & Scribę: & conſilium fecerũt: ut Ieſum dolo tenerẽt: & occiderẽt. Hoc futurũ Ieremias Spũ ſcõ reuelante/multo ante prędixerat. Et.n. ait: & Chriſtũ dicentem inducit. Et ego quaſi agnus manſuetus/quaſi portat̃ ad uictimã: & nõ cognoui: qa cogitauerũt ſup me conſilia/dicẽtes. Venite: mittamus lignũ in panem eius: & eradamus euꝫ de terra uiuentiũ: & nomẽ eius nõ memoret̃ amplius. Et lignũ quidẽ (ut Lactantius ait) cruceꝫ ſignificat: panis uero dominicũ corpus: qa ip̃e cibus eſt: & uita oĩuꝫ q credũt in carnem: quã ipſe portauit: & in crucẽ in qua pro noſtra redemptione pependit. Sed de eodem conſilio malignantiũ/atq; conuentu: apud Sapientẽ/q̃ liquido/q̃ plane dicit̃. Circumueniamus iuſtũ: quoniã inutilis eſt nobis: & cõtrarius eſt operibus noſtris: & improperat nobis peccata legis: promittit ſe ſciẽtiam Dei habere: & filium Dei ſe nominat. Ac rurſum. Morte turpiſſima condemnemus eum: erit enim reſpectus ex ſermonibus illius. Cumq; intraſſet Sathan in Iudam: qui dicebatur Scarioth/unum de duodecim: ut proderet Ieſum Principibus ſacerdotum/pacti ſunt illi pecuniam ſe daturos: atque conſtituerunt ei triginta argenteos. Et Ioſeph ille magnus uir: ac magni Patriarchæ Iacob filius: quemadmodum ueteris teſtamenti ſcriptura declarat: non triginta aureis: ut ſeptuaginta interpretati ſunt: ſed triginta potius argenteis prætereuntibus Iſmaelitis uenundatus eſt: id quod Hieronymo/& Hebraica ueritate prodente didicimus. Atque is proculdubio Saluatorem præfiguraſſe dignoſcitur. De quo & Zacharias dilucide. Appreciauerũt/inquit: mercedem in eum triginta argenteos. Ac de Iuda proditore in ſuprema cœna Ieſus ait diſcumbens cũ duodecim diſcipulis ſuis: Qui intingit mecũ manum in paraſſide: hic me tradet. Quod ipſum in pſalmis legit̃. Qui edebat panes meos: magnificauit ſuper me ſupplantationẽ. Et alio rurſum in loco. Tu uero homo unanimis Dux meus & notus meus q ſimul mecũ dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum conſenſu. Melchiſedech (ut in Geneſi ſcriptũ eſt) Sacerdos panẽ & uinũ obtulit Abrahę: & benedixit ei. Ieſus aũt de quo Propheta. Tu es ſacerdos in æternũ ſm ordinem Melchiſedech: cũ deſideratũ paſcha cũ diſcipulis manducaret: ut ſignificantem hoſtiam uerũ ſacrificium tranſmoueret: effecit ſane quod magiſter gẽtium Paulus ſcribens Corinthiis ait. Dominus noſter Ieſus Xp̃s in qua nocte tradebat̃: accepit panes: & gratias agens fregit: & dixit. Accipite/& manducate: hoc eſt corpus meum/quod pro uobis tradetur: hoc facite ĩ meaꝫ cõmemorationem. Atq; amplius. Similiter & calicẽ poſtq̃ cœnauit/dicens. Hic calix nouũ teſtamẽtũ eſt ĩ meo ſanguine: hoc facite quotienſcũq; bibetis/in meã cõmemorationẽ. Q đ qdẽ iandudũ p Ezechielẽ fuerat pręmõſtratũ. Ego/inquit: imolabo uobis uictimã ſup montes ut comedatis carnes: & bibatis ſanguinẽ. Quare & in Bethleem naſci uoluit. Quippe Bethleem Hebreorũ lingua domus panis interpretat̃. Itaq; apud Ioannẽ Saluator uere de ſe ipſo dicit. Ego ſum panis uiuus: q de cœlo deſcẽdi. Et iterũ. Patres noſtri manducauerũt mãna ĩ deſerto: & mortui ſũt: q manducat hũc panẽ/uiuet in æternũ. O q̃ magnũ/q̃ admirandũ/q̃ ſalutare/q̃ incõprehenſibile ſacramẽtũ: de quo ſcite ſacer Hieronymus noſter: Poſtq̃ tipicũ paſca fuerat impletũ: & agni carnes cũ Ap̃lis comederat: aſſumit panẽ: q cõfortat cor hoĩs: & ad uerũ paſchę tranſgredit̃ ſacramentum: ut quomõ in præfiguratione eius Melchiſedech ſummi Dei Sacerdos panem & uinum offerens fecerat: ipſe quoq; ĩ ueritate ſui corporis & ſanguinis repræſentaret. O q̃ dulce pabulũ: q̃ ſuauis potus: q̃ ſalutaris hoſtia. Vere in fortitudine cibi huius cæci uident: ſurdi audiunt: muti loquuntur: claudi

ambulant:leproſi mundantur:ſtulti reſipiſcunt:conualeſcunt ægroti:mortui reuiuiſcunt: & ad ui-
tam quidē ꝑducuntur ęternam.Sed iam ad reliqua ꝑgamus.Peracta cœna:atq; hymno dicto:exie
runt in montē oliuaꝝ:ubi dn̄s & orauit ipſe: & Apl'is orare pręcepit.Iuxta ꝓpheticū illud.Mandu
cauerunt: & adorauerūt oēs pingues terræ:ac deinde prædixit inſtantis paſſionis euentū.Oēs uos
ſcandalū patiemini in me in nocte iſta.Scriptū eſt.n.Percutiam paſtorē: & diſpergent oues gregis.
Hoc apud Zachariā legit̃.Percute paſtorē: & diſpergent̃ oues.Paulo poſt orōne facta ſubiecit.Dor
mite iam:& requieſcite:ecce iam appropinquabit hora: & filius hoīs tradet̃ ī manus peccatoꝝ.Hoc
quoq; pręuiderat ꝓpheta pſalmographus dicēs.Captabūt ī aīam iuſti: & ſanguinē īnocentē cōdem
nabūt.Eſaias uero:Peccata inqt:multoꝝ ptulit: & pp facinora illoꝝ traditus ē.Sed qđ Origenes &
Remigius diligenter aduertūt:aliter ab aliis traditus ē.Traditus nāq; ē a patre filius hoīs:q ꝓprio
filio ſuo nō pepercit:ſed ꝓ nobis oībus tradidit illū.Traditus a ſe ipſo ē:quippe q tradidit ſemet ip
ſum ꝓ nobis hoſtiā īmaculatā Deo.Traditus & a Iuda eſt impio proditore:q oſculo tradidit Salua
torē:ut ipſa Euangeliſtaꝝ ſacra conteſtat̃ hiſtoria.Traditus a ſūmis Sacerdotibus:Trāditus a Iudęo
rū plebe:traditus a Pilato:traditus a Diabolo acerrimo humani generis hoſte.Sed a patre traditus
ē hoīs filius ob miſericordiā:traditus a ſeipſo ꝓ noſtra oīumq; ſalute.Traditus a nequiſſimo Iuda
pp auaritiā.Traditus a ſummis Sacerdotibus ob inuidiā:traditus a plebe pp ignoranniæ cęcitatē:
traditus a Pylato pp ignauiā:traditus a Diabolo pp metū:ne ꝑ doctrinā illius de manu eius genus
auelleret̃ humanū.Porro ſicut dixit dn̄s ad Gedeonē in iudicū libro:Ne timeas:in hac fortitudine
tua liberabis Iſrael:ita & oranti Ieſu apparuit Angelus de cęlo confortās eū:q erat Iſraeliticū ppl'm
redempturus.Ioab ī libro Regū Amaſam fratrē ſalutauit: & quaſi oſculās ꝑcuſſit ī latere: & Iudas
oſculo filiū hoīs tradidit in manus peccatoꝝ.Sanſon a Philiſteis abductus ē uinctus catenis:dicēte
Ezechiele.Ecce data ſunt ſup te uincula: & ligabunt te ī eis.Et Ieſus ligatus:ductus ē ad Caypham
principē Iudęoꝝ.Micheas uir iuſtus & ſanctus a Sedechia filio Canaan:in maxillā ꝑcuſſus ē:dicēte
Michea.Percuties maxillā Prīcipis Iſrael: & unus aſſiſtēs miniſtroꝝ dedit alapā Ieſu:dicēs.Sic reſpō
des Pōtifici?Prophetauit Eſaias:Faciē meā nō auerti ab īcrepātibus & cōſpuētibus ī me.Et Ieſus illu
ſus cęſus:faciē uelatus cōſputus ē:dicēte ꝓpheta.Ego ī flagella paratus ſum: & dolor meus ī conſpe
ctu meo ſemp.Et iterū.Ego fui flagellatus tota die: & caſtigatio mea ī matutinis.Tulit Abraham li
gna holocauſti: & poſuit ſup Iſaac filiū:ut imolaret eum.Et Ieſus:q Eſaia teſtante:tanq̄ ouis ad oc-
ciſionē ductus ē:baiulās ſibi crucē:exiuit ī eū:q dicit̃ Caluariæ locus.Et fratres nudauerūt Ioſeph
tunica talari & polymita: & milites diuiſerūt ueſtimēta dn̄i:ſortē mittentes:dicēte ꝓpheta.Diuiſerūt
ſibi ueſtimēta mea: & ſup ueſtē meā miſerūt ſortē.Signū poſuit:atq; exaltauit.Moyſes ſerpētē ęneū
in deſerto:quē ꝑcuſſi aſpicientes:ſalui fiebāt.Et Ieſus in Euāgelio.Ego:inqt:ſi exaltatus fuero:oīa
traham ad meipſum.Et Euangeliſta.Hoc aūt dicebat:ſignificans qua morte eſſet moriturus.Qđ
non ignorauit Propheta:diuini arcani conſcius.Accedet homo ad cor altum: & exaltabit̃ Deus.Ille
igit̃ qui iuxta ꝓphetaꝝ oracula uenit de Edom:tinctis ueſtibus de Bozra:qui torcular calcauit ſolus
formoſus in ſtola ſua:ut exſolueret:iuxta Prophetę uaticiniū:quæ nō rapuerat:in Golgotha crucifi
xus eſt:uulneratus pp iniquitates noſtras:ut dicit Eſaias:attritus pp ſcelera noſtra.Quod manife-
ſte Dauid concinit.Foderunt manus meas & pedes meos:dinumerauerunt omnia oſſa mea.Cru-
cifixi ſunt aūt & duo neq̄ cū Ieſu ad dexterā alter:alter ad ſiniſtram:ut ſcriptura plane impleret̃:di
cens.Et cū iniquis deputatus eſt.Qđ ſi ab hora ſexta tenebræ factæ ſunt ſup uniuerſam terraꝝ uſq;
ad horā nonā:in multo ante prædixerat Amos ꝓpheta.Et erit id die illo:dicit dn̄s:occidet ſol meri
die: & tenebrabit̃ dies lucis.Ieremias aūt.Subruit ſol ei:cū adhuc medius dies eſſet:qđ nec Sybillā
latuit:quæ ait.Medio die nox erit tenebroſa nimis in tribus horis.Clamans Ieſus ī cruce:uoce ma
gna dixit.Heli Heli Lemazabathani:hoc a ꝓpheta prænuntiatū eſt: & a Saluatore eiſdem uerbis in
patibulo ipſo ꝓlatū.Deus Deus meus reſpice in me:quare me dereliqſti?longe a ſalute mea:Et reli
qua ſummiſſiore uoce ab eodē ipſo expleta oīa:quoad uentum eſt ad eius pſalmi locum:In manus
tuas cōmēdo ſpūm meū:quē quidē uerſiculū ipſuꝫ cū clamans iterū uoce magna protuliſſet:aīam
expirauit:conſumata morte:& a lege præfigurata:& a ꝓphetis multo ante pręd icta:et latronū qdē
fregerunt crura:at non Ieſu:quoniam per ꝓphetam dictum erat.Os non comminuetis ex eo.Sed
cum iam ſpiritum tradidiſſet:unus militum lancea latus eius aperuit: & continuo:mirabile uiſu:
exiuit ſanguis & aqua: & aqua quidem in lauacrum:ſanguis in pretium redemptionis humanæ.
Scripturam impleri oportebat dicentem.Videbūt in quem trāſfixerunt.Miſſus eſt Ionas in mare:
& præparauit Deus piſcem:ut deglutiret eum.Et Ioſeph depoſitum corpus Ieſu:inuoluit ſindone
mūda: & poſuit ī monumēto:in quo nōdum quiſquā poſitus erat:dicente Eſaia.Et erit ſepulchruꝫ
eius glorioſum.At tum denique generationi prauæ & adulteræ quærenti ſignum:datum eſt ſi-
gnū Ionę prophetæ:dicente in Euangelio Matthei Saluatore.Signum non dabitur ei:niſi ſignum
Ionæ prophetæ.Sicut enim fuit Ionas in uentre Ceti tribus diebus & tribus noctibus:ita erit filius
hoīs ī corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.Sed multiplicia quoq; data ſunt ſigna.Sol ob-
ſcuratus eſt:terra mota eſt:petræ ſciſſæ ſunt:monumenta aperta ſunt:multa corpora ſanctorum:
quæ dormierāt:ſurrexerunt:uelū templi:ſciſſum eſt mediū:a ſūmo uſque deorſum:quia uere filius

Dei erat: in quem ſeuierat Iudęorum ſumma crudelitas: quem blaſſemabat impiorũ cęca pſidia/ di
cens. Alios ſaluos fecit: ſi Rex Iſrael eſt/ deſcendat de Cruce/ ſuperni ignara conſilii: ſalutaris myſte
rii neſcia: quia dominus regnauit a ligno: & ſalutem humani generis in ligno Crucis conſtituit: ut
unde mors orta eſſet: uiciſſim inde uita reſurgeret: ut quemadmodũ primus homo ꝑ lignuȝ mortis
labem incurrerat: ita ſecundus homo peccati neſcius in ligno crudelẽ mortem patiens/ uere & mor
tem dãnaret: & nos a morte & a captiuitate Diaboli liberaret. Recte igiẽ Leo in Iudęis inuectus ait.
Vocibus ueſtris ſtultisq; blaſſemiis reddunt oĩa elementa reſponſum: & unã ſimul in uos ſententiã
ferũt. Cœlũ/ terra/ ſydera: quæ ĩdignos uos ſuo miniſterio ꝑſtantes terribili motu inſolitoq; defe
ctu tenebras mũdo/ ueſtræ cęcitatis oſtentãt. Q̃d ſi ad arguendũ nec cœleſtia/ nec inferna ſufficiũt:
& crucem Chriſti magis potuerunt petræ atq; monumẽta/ q̃ ueſtra corda ſentire: ſaltem q̃d in tem
plo actũ eſt/ ſcienter aduertite. Velum/ cuius obiectu intercludebanẽ ſancta ſanctorũ/ a ſummo uſq;
ad ima diſruptũ eſt: & ſacrum illud miſticumq; ſecretũ: quod ſolus ſummus Pontifex iuſſus fuerat
intrare/ reſeratũ eſt: ut nihil iam eſſet diſcretionis: ubi nihil reſederat ſanctitatis. Latebat Iudęos ſa
cræ redemptionis myſterium. Melius Cayphas: q tum erat Pontifex: cũ i Senatu ſententiaȝ diceret:
conſilium dederat Iudęis expẽdire affirmans: ut unus pro populo moreretẽ: ac nõ toti genti immi
ret interitus. Quippe Saluator mortẽ noſtram moriendo deſtruxit: q mortem carnis ꝓ humani ge
neris redemptione ſuſcepit. Proinde in pſalmoꝝ libro ſcriptuȝ eſt. Eduxit eos de tenebris & umbra
mortis: & uincula eoꝝ dirupit. In Exodo aũt. In manu forti eduxit Deus de ægypto & de domo ſer
uitutis. In Apocalypſi uero Ioannis. Redemiſti nos Deus i ſanguine tuo/ ex omni tribu & lingua &
populo. Quare nõ abſq; ratione uolente Deo: & titulus Cruci ſuperpoſitus eſt litteris Græcis: He
braicis: & Latinis. Venit. n. filius hoĩs: apud quẽ non eſt diſtinctio Iudęi & Græci: in omni hoĩum
genere quęrere/ & ſaluuȝ facere quod perierat. Sed ſi pergam Prophetaꝝ teſtimonia proferre/ & fi
gurarum inuolucra reſerare: fuerim fortaſſe longior/ q̃ uel mei conſilii ſit: uel ſtudii/ ac uolũtatis ue
ſtrę. Onus utiq; graue/ magni Oratoris copia dignũ/ imbecilitati meę oĩo ĩpar. Quare & Sybillaꝝ
uaticinia conſulto prętereo: quatũ Delphica: Cumana: Phrigia/ flagella/ ꝓbra/ contumelioſaȝ Chri
ſti paſſionẽ/ clara uoce/ & aperto teſtimonio protulerũt. Sed iam conſentaneum uideẽ: quoniam de
Chriſti paſſione noſtra omnis habetur oratio: circa illam paucis contemplari. Primum/ q̃ grauis/ q̃
acerba: deinde q̃ frugifera/ ac ſalutaris extiterit. Vere Saluatori noſtro/ q pro nobis hodie paſſus eſt:
Ieremię uox illa cõgruat. O uos oẽs q tranſitis ꝑ uiã/ attẽdite & uidete/ ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor
meus. Quod facile in promptu ſit: ſi conſiderare uelimus uarias in illum debacchantium Iudęorũ il
luſiones iniquas accuſantium criminationes/ multiplices labores/ doloreſq;: grauiſſimam totius cor
poris perpeſſionem. Nam primũ coram Principe Sacerdotum/ Caypha Pontifice illuſus eſt: coram
Herode Galilęę Tetrarcha illuſus eſt: coram Pylato pręſide/ ac Legato Syrię illuſus eſt: uniuerſo in
ſpectante pp̃lo turpiter illuſus ẽ: in ara Crucis cõtumelioſe illuſus ẽ. O perfidia/ atq; impia Iudęoꝝ
natio: quę cũ innumera diuinitatis ſigna fuiſſet intuita: falſuȝ tñ teſtimoniũ quęrit cõtra ſe: tm iuxta
propheticũ illud: Scrutati ſunt iniqtates: defecerũt ſcrutantes ſcrutinio. Et iterũ. Inſurrexerũt in me te
ſtes iniqui: & mentita ẽ Iniqtas ſibi. Accuſat Saluatorẽ impia Iudęoꝝ natio ꝓhibẽtẽ tributa dari Cæ
ſari: dicẽtẽ ſe Chriſtũ Regẽ eſſe: ſubuertentẽ populũ: ac ſeducentẽ turbas: tẽpli demolitionẽ ꝓfiten
tem/ ac tridui reędificationẽ: deniq; blaſſemantẽ. Quomodo ꝓhibẽtẽ tributa dari Cæſari: q tẽtanti
bus & ꝑcontantibus illis/ multo añ reſponderat: reddi oportere/ quæ ſunt Dei Deo: quæ Cęſaris Cę
ſari? Quare q̃d ſe Regẽ ꝓfiteretẽ? Nõ ne ipſe Rex uirtutũ eſt? Rex gloriæ: iuxta ꝓpheticã uocem?
Rex ſæculoꝝ ĩmortalis: cuius regnũ nõ ẽ hic: ſed Rex Regũ/ & dominãtiũ dñs: q ęternis Imperiis
regnat ĩ cęlo: ꝑ quẽ Principes dominanẽ ĩ terris: ꝑ quẽ Reges regnant: & Imperii diuturnitate lætã
tur? Quo pacto ſeducentẽ pp̃los eum accuſare ſunt auſi: q ad hoc natus ẽ: & ad hoc uenit ĩ mũduȝ:
ut perhiberet teſtimoniũ ueritati? Quomodo ſubuertentẽ turbas: q ipſe uia ẽ/ ueritas/ & uita: lux ue
ra/ quæ illuminat oẽs hoĩem: quẽ cupiũt: q uolunt ſe cunctis erroribus & cęcitatis tenebris liberari?
Queȝ nõ ſecus q̃ Ceruus deſiderat fontes aquaꝝ: expectabãt in limbo patres: atq; eius preſtolabãẽ
aduẽtũ cũ Zacharia dicentes. Illuminare his q in tenebris & umbra mortis ſedẽt: cũ poſt mortẽ ſan
ċta eius aĩa ab incõtaminato diuiſa corpore: deitate tñ ĩ corpore & aĩa inſeparabiliter ꝑmanẽte. In
ferni clauſtra penetrans/ uocẽ ꝓpheticã diligẽtiſſimus hũanę ſalutis ipleuit: ut attollerentẽ Infernorũ
Principũ portę: & ad eripiẽdã Tartarei Ducis prędã/ introiret Rex glorię: Rex fortis/ & potẽs: q de
ſæuiſſimo atq; ĩmaniſſimo hoſte triumphaturus acceſſerat. Quid dicaȝ de diſſolutione tẽpli: qũ nõ
de manufacto tẽplo: ſȝ de uero illo/ ac ſacratiſſimo ſui corporis tẽplo loqueretẽ: q̃d præfinito tẽpore
moriturũ erat poſt triduũ a mortuis ſuſcitãdũ? Quid dicã de blaſſemia? Nõ ne hũc ĩpia Iudęoꝝ nã
tio audierat ſemp glorificãtẽ coęternũ patrẽ: honorificãtẽ Deũ/ atq; eius opa uoce/ ſignis tot/ tãtiſq;
miraculis & glorioſis opibus manifeſtãtẽ: adeo ad obediẽdũ patri alacrẽ: ut uł formã ſerui acciperet:
patens illi uſq; ad mortẽ: mortẽ aũt crucis? Multifariã uero paſſuȝ Xp̃m qs ignorat: q ſacra Euãgeli
ſtaꝝ ꝑcepit oracula? Eſuriit: ſitiit: ſudauit & alſit. Laborauit: ĩfirmatus ẽ: mortuus ẽ. Atq; eſuriit qdẽ:
q apud Lucã Euãgeliſtã ait. Amẽ dico uobis/ ex hoc nõ mãducabo illud: donec ĩpleatẽ ĩ regno Dei.
Ne dicã de ieiunio. Q̃d nõ mõ inſtituẽdo: ſȝ multo ẽt magis ſeruãdo docuit. Qui cũ ieiunaſſet. xl.

tũ dies/tum noctes:poſtmodũ eſuriit.Sitiit:q & in patibulo Crucis Sitio inquit: & poſtea q̃ cũ diſci
pulis cœnauiſſet:nõ bibaʒ amodo de genimine uitis:uſq; in dieʒ illũ:quum illud bibã uobiſcũ nouũ
in regno pr̃is mei.Abſit q ſæpius eodem die nudatus eſt: & ſuis ueſtimentis exutus:cũ ſtabãt mini/
ſtri ad prunas:qa frigus erat: & calefaciebãt ſe:qđ Euangeliũ ſcriptura declarat. Sudauit cũ alias:tũ
præcipue:cũ inter orandũ factus eſt ſudor eius tanq̃ guttæ ſanguinis decurrẽtis in terram.Labora
uit ceſus uerberibus/attritus flagellis: & baiulans ſibi Cruceʒ:ac ſubiiciens ſanctos humeros ponde
ri ad ſupplicii profectus eſt locũ.Infirmatus ẽ qñ Eſaia teſtante:uere languores noſtros ipſe tulit: &
dolores noſtros ipſe portauit.Genus mortis ſubiit:quo nullũ grauius:nullũ crudelius:nullũ:acer/
bius nullũ deniq; ignominioſius:uel dici aliud:uł cogitari põt.Quo Syculi nõ inuenere tyrãni ma/
ius tormentũ.Ac uere p Prophetã dictũ eſt A planta pedis uſq; ad uerticẽ nõ eſt ĩ eo ſanitas.Nã ſi
totũ aſpicimus/nulla pars corporis dolore uacat:artus oẽs:membra oĩa magnis ſuppliciis patent.
Fœdatus/cruentatus/deturpatus eſt ſpecioſus forma pr̨ filiis hoĩuʒ.Si caput aſpicimus/ſpinis coro
natum eſt:dicente p ſapientem Concionatorẽ Ieſu.Egredimini filiæ ſyon: & uidete Regeʒ Salomo
nem diademate coronatũ:quo coronauit eum mater ſua:quæ erat uiq; Iudæorũ Synagoga:unde
illi ſm carnẽ genus erat. Quod ſi ceruicẽ aſpicimus/colaphis percuſſa eſt:ſi faciem/uelata eſt:ſi bar
bam/uulſa eſt:quoniã dedit genas ſuas uellentibus.Si nuda membra/flagris & fuſtibus ceſa ſunt:
ſi manus & brachia/protenſa ſunt:ſi coſtas:ſi latus/lancea perforatum eſt.Si pedes/duriſſimis clauis
confixi ſunt:os uero illud glorioſum atq; ſuauiſſimuʒ:ex quo melle dulcior fluebat oratio/nectare
atq; ambroſia dignũ/felle & aceto potatũ eſt:dicente Propheta.Dederunt in eſcam meã fel: & in ſiti
mea potauerunt me aceto.Hinc Aurelius Auguſtinus:Propinator fontium potaẽ aceto:mellis da/
tor/cibaẽ felle:flagellaẽ remiſſio:condemnaẽ uenia:illudiẽ Maieſtas:ridẽ uirtus:perfundiẽ largi/
tor imbrium ſputis.Et rurſum/Flagellatus eſt:ſpinis coronatus eſt:ludibrioſa ueſte amictus ẽ:ama
ris conuiciis illuſus eſt:alapis cęſus eſt.Sed quorſuʒ tã multa paſſus eſt filius hoĩs:filius inq̃ hoĩs:in
ſæculo natus:ſed Dei filius ante ſæcula genitus! Quem ad finẽ turpiſſima morte peremptus! Cer
te ad redimẽdũ:certe ad ſaluandũ humanũ genus:ut nos de morte liberaret ad uitam:de corruptio/
ne ad incorruptionẽ:de tenebris ad lucem:de inferis ad cœleſtia regna:de miſeria ad perennis glo
rię fœlicitatẽ. O miram Saluatoris pietatẽ:o ineffabilem/inauditamq; clementiam. Scite Apl̃s ad
Romanos ſcribens:Reconciliati ſumus Deo/p morteʒ filii eius. Vere p Auguſtinũ.Saluator cum
eſſes inimicus/patri meo reconciliaui te:cũ inter montes & ſiluas errates/quęſiui te:humeris meis
portaui te:patri meo reddidi te:laboraui:ſudaui:caput meum ſpinis oppoſui:manus meas clauis
obieci:lancea latus meũ aperuit:ſanguinẽ meũ fudi:aĩam meam poſui:ut coniungerem mihi te: &
tu diuideris a me.Per leonẽ uero q̃ uere:q̃ pie! Ego ſuʒ/inquit/ueſtra remiſſio:ego paſcha ſalutis:
ego agnus:q p nobis ſum iugulatus:ego ueſtra redemptio:ego uita:ego ueſtra ſum ſalus:ego ue/
ſtra reſurrectio:ego ueſter ſum Rex:ego uos per meam dexteram ſuſcitabo. Bene rurſum Augu/
ſtinus adiiciens. Venit ad nos cœleſtis negociator accipere contumeliam/& dare honorem:ſubire
mortẽ/& dare uitam:haurire ignominiam/& dare gloriam.Gregorius aũt q̃ grauiter/q̃ accõmoda
te inquit.Caro factus eſt:ut nos ſpirituales faceret:inclinatus eſt:ut eleuaret:exiit:ut introduceret:
uiſitabilis apparuit:ut inuiſibilia mõſtraret:flagella pertulit:ut ſaluaret obprobria: & illuſiones ſub
ſtinuit:ut ab opprobrio ęterno liberaret:mortuus eſt:ut uiuificaret:qui ĩ natura ſua manet ſemp in
comprehenſibilis:in natura noſtra comprehendi dignatus eſt/ac flagellari: quia niſi ea quæ infir/
mitatis noſtræ ſunt/ſuſciperet/nequaq̃ nos ad ſuę fortitudinis potentiã ſubleuaret. Hęc cũ ita ſint:
ſi nõ ingrati/& tantoꝝ beneficioꝝ ĩmemores uideri uolumus:cõſideremus humiliter:hæc cogite/
mus diligẽter:hęc mẽte & aĩo uolutemus: hæc dies meditemur & noctes:reiiciamus uanitatũ illece
bras: uoluptatum illecebras cõtẽnamus:fortunę aſpernemur ludibria:noxia mũdi blãdimẽta uite
mus:carneʒ cũ uitiis crucifigamus: quoniã/ut ait princeps Aploꝝ:Chriſtus paſſus ẽ p nobis:relin
quẽs exẽplũ:ut ſequamini ueſtigia eius.Pareamus ãmonẽti/ac p̃cipienti Saluatori.Qui uult uenire
poſt me/abneget ſemetipſum/& tollat crucem ſuã/& ſequaẽ me.Nam ſi fuerimus ſocii paſſionũ:
erimus & cõſolationũ:ac demũ die tertio ſacro reficiemur conuiuio ſacratiſſimi corporis & ſangui
nis domini:conſurgentes cũ Chriſto in gloria cœleſti: & imortalis lucis claritate:quã poſt curſuʒ ui
tę huius ille nobis largiri digneẽ:q hodie p nobis mori uoluit: & nũc ſedet a dextris Dei/p infinita
ſeculoꝝ ſęcula. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Oratio.III.De laudibus diui Bernarnardini Senenſis.

VElim hodie dari mihi maioreʒ dicendi poteſtateʒ illuſtres Magiſtratus:Optimates:ac
patres ampliſſimi:uelim/in q̃ ſummam/dari mihi eloquendi copiam apud magnos
uiros uerba facturo: & tam doctrinę laude q̃ ſumma auctoritate pręſtantes.M.Cato
ille ſenex:ut ex Originũ eius libro ſeptimo conſtat.loquẽs cõtra Ser.Galbaʒ/hiſce uſus
eſt uerbis.Multa me dehortata ſunt huc prodire anni ętas/uox/uires/ſenectus.Quan
to me plura dehortarenẽ:prohiberentq;/hoc tãto aditu laudis:niſi me hodie huius ſolẽnitatis cele/
britas cogeret & ueſtrũ qui in hoc auguſtiſſimũ templũ ad uenerandũ Bernardinũ cõueniſtis:ex/
plorata facilitas adiuuaret.Sed quantũ rei exponendę magnitudini impar ſit dicentis eloquium:

ſpes eſt tamen in eo ſita omnis: qui uere ſcientiam habet uocis: & hominum mentes luce ueritatis il
luſtrat: labia infantium ſoluit: & tantū ora/tū linguarum generibus/tū ſermonū iterpretatione mu
neratur: Verū ne fruſtra ipſa cōteratur oratio: noſtri propoſiti argumentū paucis abſoluamus. Mul
ta ſunt excælſi/atq; illuſtres Domini: quæ pręclaram faciunt ciuitatē: atq; ut mittam urbanarum rerꝫ
ſplendorē: iuris/ac legum diſciplinam: geſtarum rerum gloriaꝫ: cœteraq; generis eius: uera atq; prę
cellentiſſima laus ſummorū ciuium: & clarorū uirorū dignitate/atq; amplitudine conſtat: ſi ciuibus
potius ciuitas q̄ illi ciuitate floreſcunt. Et apud priſcos qdē: qui uanæ ſuperſtitionis ducerentᵣ errorꝫ:
alii Ioues: alii Mercurios/alii Aſculapios/alii Hercules/alii alios iſolēter iactare ſunt ſoliti. Nos uero
q Chriſti nomen gerimus: & Crucifixū Redēptorē colimus: abiecto ſuperſtitionis errore: eos cele/
bramus/ac ſummis mactamus honoribus: q religione/qui ſapientia/q pietate/qui ſanctimonia/qui
uera gloria illuſtres fuerunt/qui ſolutı corporū uinculis: perſpicuis documentis in cœlum/ac beato/
rum domiciliū ſunt tranſlati. Vna omnium prima Senenſis ciuitas/iampridē gloriari poſſit: quę prę
ter alios celebres: & claros uiros: & omni laudis genere antecęllentes opifices primū in omni exerci
tatione nobiliſſimos: tum Philoſophos/Oratores: utriuſq; conſultos Iuris Theologos: & quod ual/
de glorioſum eſt: tres per diuerſa tempora Pontifices Maximos: Gregoriū ſeptimū: qui antea Oldo
brandus uocatus ē: anno: M.lxxiii. mox anno. M.clviiii. Alexandrū tertiū: q quattuor Sciſmaticos
ſuperauit: mira/& pręclara geſſit: quę haud eſt narrandi locus. Poſt uero Pium. ii. quē ipſi uidimus:
multis pręde[c]eſſoribus Chatolicę fidei ſtudio/uirtute/gloria parem. Pręter alios inq̄ celebres: & cla/
ros uiros/ſanctorum quoq; fęcunditate Senenſis ciuitas præſtat: & copia. Et ne Galganū Ciſterſien
ſis ordinis amplificatorem cōmemorē cælitē glorioſum: cuius tā preclare apud nos extant reliquiæ:
cuius ſacrum uerucē cū capillis: & cutem quaſi uiuentis/tū indura ſilice defixū gladiū oēs plurimus
ammirantur. Ne dicā Ambroſiū Sanſedoniū Doctorem beatiſſimum/ex Predicatorū ordine: cuius
laudes alio ſum tempore proſecutus. Ne dicam Andream Galleranū dilectū Deo/& hominibus: ab
inuadente aliquādo inimico ereptū: atq; idcirco diuinitus ſublatum in æthera: Ne dicam Petrū Pe/
tronem Cartuſienſem/plenum Spiritu Sancto: Ne dicā Bernardū Ptolomęum: qui Montis Oliueti
religioni primus dedit exordiū: Ne dicā deinde Antoniū/Laninum/Petrum/Ioannem: quattuor di
ui Auguſtini Sacros heremitas: Ne dicā Franciſcum Chriſti potius: q̄ ſeculi militia decertantem: Ne di
cam Ioachinū ex Pellicanorū genere: & cum eo Franciſcū utrunq; ex ſeruorū ordine: Ne dicā Ioan
nem Columbinū ſectatorem Ieſu: & ſanctę Ieſuatorum fraternitatis inſtitutorē: Ne dicā Sororem:
qui in toto terrarum orbe claram hoſpitalem ędē primus condidit: Ne dicā Franciſum Vincentius:
& Nicolaum itidem Senenſem/deuotiſſimos Chriſti ſeruos: Ne dicā Aldobrandeſcā/ex Pontiorum
familia: cumq; ea Bonizellam Caceconiā ſanctiſſimas mulieres: quas Deus glorioſis inſignibus de
corauit/ac magnis donauit muneribus: Ne dicā Petrū pectenariū/uirū mira ſanctitate illuſtrē: Vt
taceam Chriſti athletas Petrum & eiuſdem patrię/ac Minorū ordinis Ioannē Martinociū: quorū ille
pro Chriſto ſuſpenſus patibulo: uel totum biduū inſpectantibus multis/uerbuꝫ Dei fudit: alter ad
Kataras pro Chriſti nomine affectus ſupplicio eſt: & martyrio coronatus. Vt taceam cœteros: q mul
ti magni/& ſancti uiri cōprobantᵣ. Katerinā ſacrā uirginē: & cōfeſſorem pręclariſſimū Bernardinum
nemo eſt: q neſciat: quorum & explorata ſanctitas eſt: & noſtro æuo potiſſimū refulget gloria. Ac de
Katerina qdē alias copioſius ſumꝫ locutus: hodie ſe mihi Bernardinus offert: de cuius laudibus dicam
breuius: q̄ de tanto cęlite dici debeat. Fuit igitur Bernardinus: & in ſęculari primū cōſuetudine: atq;
illa cōmunis uitę inſtitutione: in qua medii officii/& uirtutū leuiorū ratio continetur: & in illo pfecto
uiuendi genere: in quo recta ſunt oia: & noſtro & aliorꝫ iudicio probatiſſimus: nec contentus māda
ta ſeruare: q in lege Domini dies meditaretur/& noctes: qđ qdē ad mediū officiū pertinerᵣ iudicatᵣ:
arripuit & ſalutare conſiliū: atq; ut perfectū expleret officiū renuncians terrenis opibus/nudus ſecu
tus eſt Dominū. Igitur cū accepiſſet diui Hieronymi ſalutare pręceptū: q ait: Quicqd in te primū in
ſtitueris/hoc manebit: & ad initiorꝫ morꝫ regulā reliqua uita decurrit: ipſa quoq; primę pueritię tem
pora: & i optimis/ac liberalibus diſciplinis: & in colēda uirtute/ac uitę honeſtate collocauit. Platōis
probauit ſententiam: qui in Philoſophos autumans ait. Quod i ueri inueſtigatione uerſentᵣ: quodq;
ea quæ plærįq; uęhementer expectant: de quibus inter ſe digladiari ſolent: cōtemnant: & pro nihilo
putent/propterea iuſtos eſſe. Itaq; Bernardinus longe melius/q̄ Celtarum: & Gallorum Druydę: In
dorum Gymnoſophiſtę: Aegyptiorum Memphitici Vates: Perſarum Magi: Gręcorum Philoſophi:
Hebręorum Eſſeni relictis rebus aliis: ad ſalutarem ſapientiā aſſequendam operam omnes/ac tem
pus accommodauit: ut ueritatem indagaret: indagatam perciperet: perceptam tueretur: recte com/
paratam uolente Deo cœteris nunciaret. Vere cum Cicerone dicebat. Omnia alia/incerta/caduca:
mobilia ſunt: una uirtus eſt altiſſimis defixa radicibus: quę nunquā ulla ui labefactari poteſt: nunq̄
dimoueri loco. Et rurſum cum illo Stoicorum probata ſententia. Nunquā ego neq; pecunias iſtorū.
Neq; tecta magnifica: neq; opes: neq; Imperia: neq; eas: quibus maxime aſtricti ſunt homines: uo/
luptates in bonis rebus: aut expetendis eſſe duxi. Ratio in promptu eſt. Nam & qui eiuſmodi rebus
circunfluunt: maxime tamen deſiderant ea: quibus uęhementer abundant: Neq; eniꝫ expletur unq̄
neq; ſatiatur cupiditatis ſitis. Neq; ſolum ea quæ habent libidine augendi cruciantur: ſed etia amit/

tendi metu. Hanc Cicero ſententiam tradidit: optimis argumentis rationibuſq; diſſeruit. Bernar/
dinus aūt/uita/ac factis liquido & perſpicue illuſtrauit: eorum numero iure cenſendus: qui Lactantio
Firmiano prodente/contemptis oībus & priuatis & publicis actionibus: ad inquirendā: atq; inueſti/
gandā ueritatem: aīuȝ/ac ſtudiū contulerunt: exiſtimantes multo eſſe prēclarius/ac laudabilius diui
narum/humanarūq; rerum ſcire/& inueſtigare rationem: q̄ ſtruendis opibus: cumulandis honori/
bus inherere. Quibus rebus (ut idē ipſe prēclare Lactantius inquit) quoniā fragiles terreneq; ſunt:
nemo melior: nemo beatior effici poteſt. Nam ſapienter quidē a ſapiente dictū eſt. Beatus uir. q poſt
aurū non abiit: nec ſperauit in pecunie theſauris. Prēcipit Apoſtolus/ac magiſter gētium: quē ſurſum
ſunt: ingt: ſapite: non quē ſuper terrā. At uero diuitię: id quod Ioannes Caſſianus oſtēdit: uiſco ſimil
limę perhibent: quo ſi implicentur aues: ſurſum procuſdubio uolitare nequeunt. Et nos uiſco diuitia
rum obliti/uincti/compediti: nec humo tolli poſſumus: nec ſupera/ac cęleſtia petere. Bernardinus aūt
qui Apoſtolos meminiſſet aliquādo Saluatorē affatos. Ecce nos relinquimus oīa: & ſecuti ſumus te:
Apoſtolorū ſectatus ueſtigia: Apoſtolicam ſibi uitā propoſuit: atq; ut pfectā ſapientiā adipiſceretur:
actiuam uitā: quā appellant: cum contēplatione cōiunxit: occupatus prędicando/docendo/exhortā
do/ocioſus meditando/orando/ſcribendo: & qui nunc ſunt populis: & conſequenti poſteritati pro/
fuit. Religionem aūt complexus: & ipſe illam cunctis uiribus adamauit: & cœteros ad eādē capeſſen
dam grauiſſime cohortatus eſt. Nouerat. n. bonū eſſe in religione uerſari: & in illa tanquā in Ithabi
rio Monte/cum Petro/Iacobo/& Ioanne: quaſi tabernaculis poſitis Saluatorē Chriſtū/& Dominum
glorię intueri: Aeternū patrem cū unigenito filio/& Spiritu Scō/i Colūbæ ſpecie per mentis eleua/
tionem: quantū in carne homini datur: aſſidue contemplari Franciſcū imitatus Bernardinus/opes
contempſit: aſciuit paupertatem: uoluptatē aſpernatus eſt: delegit caſtimoniā: ſuam ipſius abnegauit
uoluntatem: ſe penitus Deo/ac totū tradidit. Tria uero illa: quę feruntur bonorū genera: ſiue fortu
nę: quæ extra nos ſunt/ſiue corporis: quæ circa nos eſſe putant: ſeu deniq; animi: quæ intra nos eſſe
noſcuntur: hęc ille prorſus abiecit: ut ea aſſequeretur bona: quæ & ſupra nos ſunt: & uere bona putā
da: in qbus illa utiq; conſiſtat charitas: quæ uirtutum cumulus eſt/ac bonorum omniuȝ plenitudo.
Quod ſi uere ſapientē appellamus eū: qui non modo ipſe cū uirtute uiuit: ſed alios quoq; ad bene/ac
pie uiuendū impellit: quales eos fuiſſe accepimus: qui primi diſperſos/in montibus homines/ac paſ
ſim beſtiarū more uagantes: ad ſocietatem uitę conuocarunt: uere ſapientem Bernardinū exiſtimare
debemus: cuius ſapiens: & perpolita oratio/ad rectam Fidem: ad catholicam ueritatem: ad orthodo
xam religionem deuios compulit: atq; ad æternę ſalutis uiam direxit: atq; perduxit. Quo circa cum
antea in eorum ordine: qui Chriſti Confeſſores cognominantur: & ūdeȝ Pontificatus expertes: ſan
cta celebraret eccleſia. Paulū Tebęum uaſtę cultorē ſolitudinis/atq; Heremitam primū: & illius tum
uita/tū ætate ſociū Antoniū Aegyptiū/tū Maurū/Iulianū/Gilbertū/Guilielmū Pictauienſem/Thō
mam Aquinatem: Benedictum Monachoꝝ & cœnobitarum omnium principem: & magnæ prolis
parentem/Petrū Moranenſem/Iuonē Britannum Honofrium Anachoritam/Antoniuȝ Patauinū:
Alexium Romanum/Paſtorem Preſbyterū/Dominicum Hiſpanienſem ordinis Prędicatoꝝ Ducem
atq; inclytum patrem: Euſebbium inſignem pietate uirum: Bernardū ex Burgundia glorioſæ pręco
nem Virginis: e cuius ore dulce fluebat eloquium ſuper mel/& fauum: Ludouicū Francorū Regem:
Egidiū/Nicolaum Tollentinatē/Mamilianuȝ/Hieronymū Preſbyterū magnū latii decus: & Chriſtia
nę religionis lumen/Franciſcum Minorum autorem: q Stigmata Ieſu Chriſti etiā portauit i corpore
quaſi Patriarcham quendā fęcūda prole prędaꝝ/Hilarionem uirū ſanctiſſimū/Leonardum ex Gal
liarum prouincia/Sabbam Venerandū patrē: Galganū deniq; noſtrum: nup & Senenſem Bernardi
num adhibuit: q Ieſu nomen manifeſtauit hominibus: & Fidei firmitatem uehemēter adauxit: glo
rioſus Confeſſor Præco ueritatis iſignis. Sed nō eſt par tantis laudibus dicendi facultas: ſed nec tem
poris patiūtur anguſtię: longius euagari. Proinde ſtatuiam ipſe mihi iam tandem dicendi modum:
ſi ea prius in medium attulerim: quæ ad Bernardini præconium iā pridem a me ipſo confecta ſunt:
& ab eo poſt modum comprobata: qui fuit glorioſus Pontifex Pius. ii. cuius auctoritate ut in Ar/
chiepiſcopatus Pontificalibus libris extat: etiam in hoc ipſo natali intra nocturnarum lectionum of/
ficia in Eccleſia ualeant decantari. Referam illa igitur: quo audientibus uobis/plus multo legendis
noſtris auctoritatis accedat. Ea uero ſunt huiuſmodi.

¶ Bernardinus patria Senenſis bonis ꝓgenitus parētibus: nobili/& claro genere ortus: cū a primis
ætatis tēporibus/optimā ſemp ſectatus eēt bene ac recte uiuendi uiaȝ ſecūdo & .xx. ſuę ętatis āno:
contēptis delitiis ſęcularibus: ſpretis humanaꝝ rerū blandimētis: deſpectis fortunę ludibriis/ſubiit
beati Franciſci regulā: & ſacratiſſimæ Minoꝝ religioni ſe mācipauit: i qua ita ſapiētę ſtudio: ita diui
naꝝ litteraꝝ diſciplina & cognitione ꝓfecit: ut tertio poſtq̄ religionē āno ingreſſus erat: cępit cōcio
nari ad populos: & in frequentiſſimis hominū conciliis euangelizaē uerbū Dei: qua in re adeo p eaȝ
tempeſtatem efflorui: ita præter cæteros palmam & principatum obtinuit: ut non modo in tota Ita/
lia: ſed etiam apud pleraſq; Chriſtianæ dignitatis nationes/ac gentes celeberrimum haberetur eius
nomen. Nam mirum qua dicendi copia/quo ſplendore uerborum: qua ſententiarum grauitate/q̄
multiplicibus ac uariis ſacri eloquii teſtimoniis pollere/ac circumfluere uideretur. Erat illi dulcis in

exhortando ſuauitas: uehemens in redarguendo inuectio: ſumma in probando grauitas: magna in
perſuadendo fides: in laudandis uirtutibus precipua ubertas: in flagitiis execrandis mira contentio
incredibile in operando artificiũ: doctrinæ / & eloquentiæ prçclariſſima laus. Ammirabili uero quo
dam ſtudio: atq; induſtria: nunc frenis / nunc calcaribus ad flectendas populorum mentes / atq; ani
mos utebatur. Ac latiſſime quidem huius ſanctiſſimi patris patebat inſtitutio: ita ut nulla in tota Ita
lia pene ſit ciuitas: in quã non exierit ſonus: & uerbum eius. Clara autem uoce / ac bonis lateribus in
eo laudatiſſimo inſtituendi genere uerſatus ẽ: perſeuerauitq; ad extremã uſq; ſenectutẽ: atq; ultimos
uitç terminos. Ita flagitioſos multos: atq; iprobos a turpitudine / ac ſcelere abuocauit / ad amorẽ uirtu
tis / ac beneuiuendi ſtudium: rationẽq; conuertit. In primis ſuadens: contẽnẽdũ eſſe mũdum: & quæ
in eo ſunt: & ſolum diligendum deum: ſicut & uerum ſummũ bonum exiſtimare debemus. Ad ſcri
bendum etiam aius contulit: nõ intermittẽs feruentiſſimũ prædicãdi munus: p multos diuinæ ſcrip
turæ locos illuſtrauit ſermones: & conciones ſuas mandauit litteris: & librorũ multa ſcripſit / atq; çdi
dit uolumina: quæ ut incorrupte ſcripta ſunt: ita etiam magno habentur in pretio: & leguntur qdẽ
a multis: probantur ab omnibus. Multa quoq; in pleriſq; Italiç urbibus / atq; oppidis erexit ſeruorum
Dei ſancta cçnobia. Beati Franciſci regulam: in qua magnus ille feruor obſoleuiſſet: & ut res pronç
ad malum plçrunq; indeterius prolabuntur: ubi flagrãtior illa Charitas refrixiſſet: hic ſua ſapientia:
uirtute / labore / ac diligenti opera ad priſtinas reuocauit ſanctimoniç itegritatem. Innumeram pene
tum iuuenum / tum ſenum etiam multitudinẽ percalcatis rebus humanis / ad ſacrç religionis clauſtra:
& ſublimitatem cõuocauit: nõ minus ſanctæ conuerſationis exemplo: q̃ ſalutaribus / ac frugiferis do
cumentis. Multorũ inſuper extitit bonorum auctor & agreſtes nõnullos / atq; efferatos populos: ad
religionis cultum: & ad uirtutis diſciplinam redegit & laudem. Quorundam uero aut ſuperſtitioſas
uanitatem: aut ſolutiorem uitç licentiam nõ modo acriter improbauit: ſed etiam ſapienter ſubſtulit.
Demum cum multis / & præclaris inter mortales editis operibus / bonum certamen certaſſet: & indies
magis / ac magis de uirtute in uirtutem profeciſſet: prouectus ætate Aquilam pergens: aduerſam ua
litudinem contraxit: qua & abſumptus migrauit ad Dominũ: & cui ſemper firmiterq; ſeruierat: ſpi/
ritum altiſſimo reddidit: & qui. vi. Idus ſeptembres natus erat ãno ab exortu Saluatoris Ieſu Xpi
M. ccc. lxxx. xiii. kl's Iunii: qui eſt uigeſimus menſis huius: atq; hodiernus dies: rebus exceſſit huma
nis / annum agens. iii. & lx. adhibitis menſibus octo: diebus. xii. Aquilani corpus eius aſſeruant: qđ
ipſum tale eſt: ut uere perhibeat teſtimonium ſanctitatis. Comprobata autem ſuæ perfectione uirtu/
tis: perſpicua miraculorum atteſtante gloria: diuina diſpenſante: clementia: a ſummo ſacerdote / ac
Pontifice Maximo Nicolao. v. annis a Chriſti natiuitate labentibus. M. ccc l. qui & annus remiſſio
nis erat: ſũma fere Chriſtianorum omnium populorum celebritate: & conſpectu: ammirabili cæli/
tis ipſius ſplendore. Sanctæ Romanæ eccleſiæ: & Apoſtolicç ſedis auctoritate: iudicatum / definitũq;
eſt: in canone conſtituendum eſſe Bernardinum / annumerandũq; in ſanctorũ catalogo: cuius det no
bis ſectari ueſtigia: qui ut eſt mirabilis in ſanctis ſuis: ita uult oẽs homines ſaluos fieri: & cçleſti ſecum
gaudio perfrui per infinita ſæculorum ſæcula. Eia igitur omnes ſumma deuotione: atq; animorum
lætitia / lætum imprimis celebrem & feſtum agamus hunc diem. Hora dimando perdono dal glorio
ſo Sancto Bernardino della troppa breuita: & feſtinãtia / da le uoſtre excellentiſſime Signorie: ſe ha/
ueſſe dato tedio con longo parlare Dixi.

Augustini Dathi Oratio IIII. de laudibus Diuæ Chaterinæ Senenſis.

MAgnus & toto penç orbe celebratus Orator excælſi / ac potentes Domini: patres reue
rendi: religioſi Sacerdotes: uoſq; oẽs dilectiſſimi in Chriſto Ieſu: cum aliquando incau
ſa grauiſſima dicturus eſſet: ut & modeſtiã ſimul profiteretur: & neceſſarium dicendi
officium non deſereret: huiuſcemodi & luculentis uerbis / & honeſta excuſatiõe uſus eſt.
Mea inquit fuit ſemper in hac re uoluntas / atq; ſententia: quemuis ut hoc mallẽ de his:
q eſſent idonei ſuſcipere q̃ me: me ut mallem q̃ neminẽ. Ego uero tametſi nõ ignoro ſummam illius
ac præclaram eloquẽtiã: & meas cõtra uel infantiam maximam / uel ruditatem: tamen hoc mihi cum
illo nõ abſurde conuenire uidetur quod & res ad dicendum grauiſſima oblata eſt: & eam preterire
ſilentio: iuſta repræhenſione uõ poſſum. Nam ſi nullũ officium referẽda gratia magis neceſſariũ ẽ
ut eodem ipſo auctore teſtante didicimus: Nos qui glorioſæ Virginis Catherinæ intercedẽtibus me
ritis miranda quædam ab æterno numine accæpimus beneficia / nefas putamus: ſi tãtç laudis præco
nium / nullo uocis noſtræ oraculo proſequamur: non quidem id auſi ea fiducia: ut nos tãtis explican
dis rebus ſufficere poſſe arbitremur: abſit: uerum cum diuo Gregorio dicimus. Vires quas imperitia
denegat: Charitas miniſtrabit: illa preſertim diuinũ nobis ĩpetrãte præſidiũ: q̃ et ĩfantiũ linguas fa
cit diſertas: q̃ ſuppliciter p̃cantibus nũq̃ defuit q̃ fidẽter poſcẽtibus optatã ſemp̃ opes: atq; auxiliũ prç
bet. Sed & illud Sancti Doctoris Hieronymi uer̃ teſtimoniũ / ſpes noſtram & fouet / & auget: quod
facilis / & prona dicendi uia eſt: quç ipſa ubertate materiæ: curſum orationis accendit: qualem certo
credimus eam: in qua de beatæ Virginis Catherinç laudibus pertrãctandum eſt: cuius & feſtũ diem

hodiernum agimus: & magno cū huius populi gaudio annua ſolemnitate lętamur. Qua de re non
nulla hodie mihi dicere cupienti: illud mea ſententia congruū/ac per opportunū occurrit exordium
quod ipſa quoq; in huius diei ſacris ſolēnibus decantat eccleſia. Hęc eſt. Virgo ſapiens: quam domi
nus uigilantem inuenit. Quibus plane uerbis abſoluta: & perfecta quędā huius Virginis laus: ſum
ma uirtutis eius plenitudo monſtratur. Quod exploratiſſimum fore nō dubito: ſi de Virginitate/ſi
de Sapientia/ſi de Vigilantia paulo loquemur uberius: atq; eas pręcipuas/pclaraſq; uirtutes: ad hāc
glorioſam cęlitē accōmodauerimus. Quanta ſit uirtus: q̄ ammiranda Virginitas/tum perſpicua ra/
tione/tū ſacris oraculis: & ſanctarum ſcripturaꝝ auctoritate dignoſcitur. Hęc.n. prae coeteris uirtus
cūctas ſordidę: atq; obſcęnę uoluptatis illecebras ſpernit: ab omni labe humanę fragilitatis abſoluit.
Qui uero firmo illam conſtantiq; animi propoſito ſeruare decreuerint: hi ſupra humanā dignitateꝫ
attollunt: & cęleſtiū degentes uitam proxime accedunt ſuperis: & ſimillimi Deo fiunt. Ac per Virgi
nitatem quidem tanto datur propius: & cęleſtia contemplari: & diuinarū rerū perſpicere ueritatem:
quanto ea uirtus a corporū ſorde ſecretior eſt: & abeſt lōgius a fęditate omni: atq; corruptionis cōta
giis. Eſt n. Virginitas quēadmodū rectiſſime Aurelius Auguſtinus finit: ī corpore corruptibili: īcor
ruptionis ppetua meditatio. Quocirca & Euāgelica ueritas huic quaſi excęllentiſſimae uirtuti pmiū
quoq; āpliſſimū deberi cōfirmat. Cūq; triplicē fructū pponat. xxx. cōiugatis: q īfimus gradus ē. lx.
cōtinētibus q mediū locū obtinēt: uirginibus aūt/quoꝝ dignitas cęteris oibus āteferē: Matthęo Euā
geliſta prodente: fructū cēteſimum merito tribuendū eſſe intelligimus. Nā & hi ſunt: qui in Apoca
lypſi Ioannis: ſecūtur agnum quocunq; ierit/cantantes canticū nouum ante Thronū Dei: quod ſoli
modulantur: qui cū mulieribus nō ſunt coinquinati: & labem carnis: atq; īmunditiam omnem exe/
crati/amiciuntur ſtolis albis: & corona īmortalis glorię decorantur. Tanto quippe uirginitas maior
reliquis: tanto preſtabilior eſt: quanto fructus centeſimus reliquos duos ſuperat: atq; illis cumulatio
rem menſuram reddit. Bene igitur de uirginitate loquens Ambroſius/Pulchritudinem inquit: quis
poteſt maiorem aeſtimare decore Virginis: quae amatur a Rege: probatur a iudice/dedicatur domi/
no: cōſecratur Deo! Bene & Cyprianus: quo inquit: Virginum ſublimior gloria eſt: maior eſt cura
flos eſt illa eccleſiaſtici germinis: decus/atq; ornamētū gratię ſpiritualis: illuſtrior portio gregis Chri
ſti. Hieronymus aūt qui primas ſemper uirginitati dedit: uirgines ſimiles Angeloruꝫ eſſe aſſeuerat:
& eas proculdubio affirmat eſſe foelices: tanq̄ uere imitentur Chriſtum: quē Virginem de Virgine
natum: Virginitatem praetuliſſe cōſtat. Vere nāq; uirginitas a catholicis Doctoribus Angelis dicitur
eſſe cognata. Quid eſt.n. Virginem agere: niſi ut Hieronymus noſter ait: in corpore/ſine corpoſ ui
uere: ut ipſi dicimus in carnis ergaſtulo/uitam imitari Deorum! Quantis igitur Catherina Senenſis
laudibus efferenda eſt: quae conciuis noſtra: bonis orta parentibus: prius ſeſe dicauit Deo: q̄ Deum
poſſet per aetatem cognoſcere. Quę inter ipſa uitę primordia: ſex annos nata: ut ſoli Deo ſeruiret/he/
remi ſolitudinem concupiuit: atq; ab ipſa tenella ętate Virginitatē ſuam Deo conſecrauit: & ſe uni in
ſtituit cęleſti ſponſo Virginem caſtam exhibere Chriſto. Sed quae uera: quae perfecta uirginitas eſt!
Illa nimirum quae ſociam habuerit ſapientiam. At quā ſapientiam! Certe non humanā: de qua ſcri
ptum eſt/Perdam ſapientiam ſapientum: & Prudentia prudentum reprobabo. Sed illam in quā pu/
ram uerāq; diuinam ſapientiā: cuius duplex gradus eſt: falſa intelligere: uera cognoſcere. Quę uriq;
claritas eſt: & lumen cordis humani: per quā contēpta humanarum rerum fragilitate/ad cognitio/
nem creatoris Dei/& ad ueram amplectendā religionem inſtituimur: cuius: ut ait glorioſus Bernar
dus: duplex munus eſt: declinare a malo: & facere bonum. De qua uere/& eleganter a Lactātio Fir
miano dictum eſt: idcirco data eſt homini ſapientia: ut cognita bonorum/malorumq; natura: & in
appetendis bonis: & in malis declinandis/uim ſuę orationis exerceat. Et rurſum a Salomone. Infini
tus eſt theſaurus hominibus ſapientia: quo qui uſi ſunt/participes facti ſunt amicitię Dei. Hanc qui
adeptus eſt: genus omne uirtutis amplectitur: & in humana cōciliatione iuſtitiam colit. Pietatē uero
ac religionem ad ſummū ſanctiſſimumq; diuini cultus honorem: in cuius ſtudio/ſemper & contem
platione uerſatur. Nam uera ſapientia/ac uerę religionis Pietas/inexplicabili nexu: in diſſolubili uin
culo copulantur. Hanc utraq; Ghatherina Senenſis cumulatiſſime aſſecuta eſt: quippe quę Deū ſem
per tota mente contēplabatur: & erat orationi ſemper intenta. Quę adhuc paruula āmirabili uiſiōe
uidit in maieſtate ſedentem Chriſtum dei filium: & illa cum Paulo apoſtolo intuita eſt arcana cęleſtia
quę fari nō poteſt lingua mortalis. Diuinarum autem rerū/& ſanctarum ſcripturaruꝫ peritiſſima de
Deo īmortali: de religione/de pietate: ac diuino cultu/de diſciplina uirtutis/de iuſtitia/de charitate:
multa & uerbo pręcepit: & litteris cōmendauit. Multorū ſtultos errores: atq; impiam ſuperſtitionem
ſapientiſſime cōfutauit: & ſpiritu donata Prophetico multa & prędixit ſaepe/anteq̄ fierēt: & occultiſſi
ma reuelauit. Quod eius inſigne Virginitas: & ſapiētia erat: Virginitatis/& ſapientiae praemiū Pro
phetia. Quāobrē & qdā Romani Pontifices: Gregorius. xi. & Vrbanus. vi. hac ipſa iubente Deo: in
rebus magnis pro eccleſia gerēdis auctore ſunt uſi. Erat.n. Virgo ſapiens. Sed ſicut fides/ſic ſapiētia
ſic uirginitas ſine operibus mortua eſt. Itaq; iubet ſaluator uigilandū: atq; orādū: ne tētationi pateat
carnis infirmitas. Et beatus ille ſeruus: quē die: noctuq; & ī quacūq; uigilia dominus uigilantē: atq;
excubantē īuenit. Nā & ſobrii eſſe: & uigilare debemus: ut ſęuiſſimi: & callidi hoſtis uitemus īſidias:

qui tanq̃ Leo rugiens circuit/quærens quẽ deuoret: mille nocendi artes cõfingit: laqueos nectit: & multipilces machinatur dolos: cui reſiſtunt fortes ĩ fide: & omni tẽpore ĩ ſanctæ religionis operibuſ uigilãtes: quæ ſunt: humilitas/patientia: auſteritas uitæ/abſtinẽtia/animi magnitudo/miſericordia: laboris aſſiduitas: cœteraq; id genus. Humilis fuit: quæ uilis apud hoẽs: & abiecta uideri uoluit: & in paterna domo etiã anciliari officio functa eſt. Patiẽs fuit: quę Diabolicas tẽtationes malignãtiũ ſpirituũ pugnas: ĩproborũ inſectationes: patientiæ clipeo: & fidei galea/ſuperauit. Auſtera fuit: quę dignos fructus penitentię fecit: & beati Dominici regulam: quę In Eccleſia Dei maxime ſemp floruit: profeſſa uſq; in finem perſeuerans cõſtantiſſime ſemp/cumulatiſſimeq; ſeruauit. Abſtinẽs fuit: quæ carnez domuit: ieiuniis/uigiliis/uerberibus/corpus afflixit: amicta cilicio/ligneo lectulo/& ſcabello pro puluillo uſa: plumas execrata: delitias oẽs cõtempſit: uini/& carnium uſum prorſus abiecit: aliquãdo ſolo herbarũ ſuco: diu ſola eucharistię cõmunione contẽta: ita ut nec pane/nec leguminibus ueſceretur. Accincta fortitudine/oẽs perturbationes animi ſuperauit: & cũ dęmonibus crebro luctata/ſeſe inuictam pſtitit: uictrix ſemper euaſit. Quis referat miſericordiã eius: quę benigne pauperes Chriſti fouit: quia ĩdulgẽte patre larga manu ſubuenit: pauit eſuriẽtes/potauit ſitientes/nudos operuit: ęgrotãtibus miniſtrauit: afflictos & calamitate preſſos ſolata eſt: & ſtudioſe pro Xpi nomine: corporali ſimul & ſpirituali auxilio profuit/nec modo ſingulis pfuit hoĩbꝰ: ſed et populis: quod Florentini teſtantur/pro quoꝝ pace/quo tẽpore cũ Eccleſia diſſidebant: & erant iterdicto ſubpoſiti Apẽninum/& Alpes tranſgreſſa: Auinionem uſq; ad Romanũ Pontificẽ profecta eſt. Fide/Spe & Charitate munita. Poſtq̃ duas horas ſomno ĩdulſerat: reliquũ omne tẽpus uigilabat/orabat/pdicabat: opa miſericordię exercebat. O fœlicẽ Virginẽ/o ancillam Dei glorioſam/o pręclaram Chriſti ſponſam. Quis ſatis digne laudare uirtutem eius: qs referre ĩnumeras: & ãmirabiles eius Virginis laudes? Quis cõmemorare poſſit? Sed magnũ/ſed ſanctũ/ſed celebre ĩ populis eſt Catherinę nomen: cuius ſanctiſſimã uitam ſecuta eſt gloria mors: ſiquidẽ peracto tertio/& xxx. ętatis anno obdormiuit ĩ Domino: & quod multis/ac perſpicuis reuelationibus ĩnotuit: in cęlũ tranſlata eſt: ppetuo regnatura cũ Chriſto. Coronã ĩcorruptã atq; ĩmarceſſibilem aſſecuta eſt in cęlis: miraculorum gloria refulget ĩ terris. Sed eoꝝ pene ĩ finitus eſt numerus. Vnũ nequeo pręterm̃ittere: quod ad filiũ ſpectat: quẽ habeo unicũ Nicolaus Frãciſcũ: q proximis ãnis ęgrotans cũ deſperata ſalute iam prorſus ab omĩbus extinctus putaretur: Caterinę Virgini cõmẽdatus: ſubito/q iam fere mortuus erat: reuixit: & dolore tabeſcẽti patri: mirabile dictu: breui fuit/ac diuinitus reſtitutus ĩcolumis. Scitis plęriq; qa uera loquor & q uidit/teſtimoniũ perhibet. Habeo ſummo Deo grates: q ſanctoꝝ pcibus: & huius glorioſę Virginis ĩterceſſione tãto me dignatus ẽ donare munere. Sed deficiat me dies: ſi de miraculis eius dicere pgam. Comprimam ipſe me: nam multorũ dierũ oratione ad hãc rẽ opus ẽẽt: Illud patet in promptuq; eſt omnibus quod propter exploratam eius ſanctitatẽ: & ob ſummam miraculorũ gloriã diſpẽſante Deo/a diuino Põtifice Pio. ii. ĩ ſanctarum Virginũ catalogũ aſcita ẽ: quas Romana ueneratur Eccleſia: eius glorioſa ſolẽnitas ab uniuerſali fideliuz cõcione celebratur. Multę orbis natiões/ac populi ſanctis mulieribus gloriãtur. Gloriatur Alexãdria Martyre Catherina/Aſia Priſcilla/Antiochia Margarita: Bithinia Theodora/Britãnia Edeltruda/Capadocia Dorothea/Aegyptus Eugenia/Oriẽs Sotherę/Paleſtina Maria quã Aegyptiacã cognominãt/Mauritania Felicitate/ac Perpetua/Thebais Euphraſia/Sicilia Agatha/Scotia Brigida: Hiſpania Eulalia/Vngaria Elyſabeth/Gaudent Syracuſæ Lucia/Mediolanuz Euphemia/Aſſiſiũ Clara/Tibur Simphoroſa/Cumę Iuliana/Oſtia Prepedigna: Rauẽna Valeria/Pariſius Ygenoupha/Toiletum Leocadia/Karthago Ianuaria/Tyrus Anatolia/Pergamũ Agathonica/Ceſarea Reparata/Iconiũ Tecla/Cizicũ Fauſta/Lętatur Sena nobilis urbs Etruriæ: Lętatur Sena fœlix ciuitas Catherina Senẽſi: cuius ſanctitas toto orbe diffuſa clareſcit/quæ patrum noſtroꝝ memoria/intra hæc mœnia orta: & cũ parentibus noſtris conuerſata: nunc cũ ſacratiſſimo choro Virginũ cũ Agnete/Apolonia/Priſca/Emerentiana/Petronilla/Praxede/Chriſtina: Cecilia/Barbara/Iuſtina/Vrſula: cœteriſq; ſacris Virginibus triũphat in cælis: & una de numero prudentum: quæ ſumpſit oleum in uaſis ſuis: cũ lampadibus obuiam ſponſo prodiẽs in cæleſtibus nuptiis optati ſponſi/optatis potitur amplexibus/ac dulciſſima uiſione perfruitur: & cum æternæ beatitudinis/atq; ĩmortalitatis gaudio/interfiiias Ieruſalem: & inter ſanctos ſors illius eſt. Illud uere dicere poſſit Seneuſis populus: neq; ẽ. aut aliquãdo fuit/tã grãdis natio/q̃ habeat Deos appropinquantes ſibi: ſicut adeſt nobis Deus noſter. Ciuitas Virginis: quęq; Genitricis Dei: almę diuę: ſuperoruz atq; Angeloꝝ Reginę: titulo/& nomine gloriatur: poſt ĩclytos Martyres Creſcentiũ/Anſanũ/Sauinum: Victorẽ/Bernardinũ prędicatorẽ ueritatis/huius patrię lumen noſtri ſęculi decus: ĩ tra ſuos penates aduocatam habet/& Catherinã Virginem apud deum: & patrem domini noſtri Ieſu Chriſti: ut iam multiplicatis ĩterceſſoribus/eiuſmodi beneficia cõſequamur. quæ ſummũ ſplẽdorẽ: ſummã huic populo cõferãt dignitatem. Tãto igitur fręti patrocinio/maiore fiducia depręcemur æternũ/atq; oĩpotentẽ Deũ: ut huius Virginis meritis: Diaboli effugiamus ĩſidias: mũdi deſpiciamus noxia blãdimẽta: repugnãtẽ/ac reluctãtẽ carnẽ/mẽtis/ac rationis legibus ſubiiciamus: ut ſobrie/iuſte/caſte pie uiuẽtes ĩ hoc ſęculo: expectãtes beatã ſpẽ: & aduẽtũ glorię magni Dei: & tã firma defenſiõe ptecti: priuatim qdẽ adipiſcamur aĩaruz ſalutẽ: publice uero tranqllitatẽ: qetẽ/cõcordiã: & illã ĩp timis: quã mundus dare nõ poteſt pacẽ: ſed ille tribuit ſolus q unus uiuit ĩ trinitate pfecta p ĩfinita ſęcula ſęculoruz.

¶Voi deuotiſſime madri/ & uenerabili dõne: accioche a uoſtra cõſolatione ĩ alcuna parte ſiate par
ticipi del ſermone/ & del parlare noſtro/ facto ꝑ reuerentia della glorioſa uergine ſancta Catherina
Seneſe: douete intendere/ che a ſua laude: & a ſua cõmemoratione habiamo atteſe/ & conſiderate tre
cõtemplatione principali. Prima della ſua uirginita: Secundario della ſua ſapientia: Tertio della ſan
tita/ & perfectione ſua in tutte le opere ptinenti alla ſcã religione. Perochi cognoſcẽdo queſta glorioſa
ſancta: di quanta nobilita/ & di quanta excellentia ſia lo ſtato delle ſacre Virgini ĩ multo tenera æta
cõfirmo: & ſcõ ꝓpoſito dedico el corpo ſuo & cõſecro la ſua uirginita al omnipotẽte/ & ſuperno crea
tore: & uolſe pſeuerare ſe mundo: & imaculato uaſe pretioſo/ & puriſſimo tabernaculo di itegrita &
perfecta pudicitia: come a digna ſpoſa di Chriſto ſi cõuiene. Elegẽdo: & ſequendo quello ſtato loqua
le in tutta la cõgregatione de fedeli e/ piu perfecto: piu excellente: & ſupremo. Alloquale la infallibi
le Euangelica uerita infra tutti li ſtati della humana uita attribuiſce: & cõcede el principato: & aſſigna
el primo loco del fructo cẽteſimo: & piu exuberãte ne la multiplicatione della gratia. Et ꝑche la Vir
ginita ſenza la ſapientia e/ impfecta habiamo demõſtrato ſecondo la fragilita del nr̃o ingegno: quã/
to queſta ſacra Vergine fuſſe ſempre ĩ tuta la ſua uita prudẽtiſſima: & ueramente ſapiente: & del bel
numero una delle beate uirgini prudẽti/ renuntiando al mondo & a tutta la uanita: & delitie tempo
rali diſprezando tutte le coſe caduce: & trãſitorie: & tutte le fallaci & momẽtanee poſſeſſioni: riſguar
dando: & ſequendo ſolamente el ſommo & ĩ cõmutabile bene. che e ſolo lo eterno Dio/ creatore del
mondo: & redẽptore della humana generatione: & ſubtracto lo ſuo affecto da tutte le coſe terrene:
ſolo cõtẽplando Dio/ deſiderando/ & amãdo q̃llo: doue cõſiſte lultimo fine noſtro: & la felicita uera:
& la uera beatitudine della cęleſte uita. Vltimo habiamo ſuccintamente tractato della pfecta ſancti
monia di q̃ſta beatiſſima uergine manifeſtata nello exercitio di tante uirtu: nella uniuerſale obſeruã
tia della diuina legge: & abnegatione della propria uolũta: & nella executione di tucte le ſancte ope
reqͥſite alla integrita della perfecta religione. Et maxime della grande humilita: della ſingulare pa/
tientia: della auſterita della uita: della ſumma abſtinentia: della pſeuerante cõſtãtia: della ĩextimabile
miſericordia: delle continue exercitationi: mediante lequali ſanctiſſime ope/ e ſtata ornata: & decora
ta dallo eterno Dio: & in uita: & poi alla morte della gratia: & euidentia di tanti miracoli: della quale
coſa dificilmente ſi potrebbe ꝑ humana eloquentia: & ꝑ mortale lingua ptractare iferendo particu
larmẽte la liberatione del mio unico: & dilecto figluolo nel grauiſſimo languore: & mortale infirmi
ta giudicata: loquale nientedimeno ſidegno la diuina clementia pli meriti delli ſuoi ſancti: & cõmen
datione di queſta ſacra uirgine mirabilmẽte liberare. Et ĩ fine come aſſumpta al cęleſte regno: triũpha
in cęlo cõ lo ſacratiſſimo choro delle ſancti uirgine: & fruiſce la ĩmortale beatitudine: & eterna glo/
ria. Et hora eſſendo di tãta gratia nel cõſpecto dello eterno Dio dobiamo pregare lei deuotamente
ꝑ lo ſuo populo Seneſe: ſiche ꝑ li ſuoi meriti & efficace interceſſione cõſeguiamo deſiderata ſalute:
& ultimamẽte q̃llo glorioſo fine: alquale aſpira ogni rationabile appetito: & humão deſiderio. Dixi

¶Menſe Octobri Caliſto. III. Pont. Maxi. celebrata eſt ſancti Caliſti Martyris ſolẽnitas: & prę
cepto Magiſtratuũ/ ab omni ciuitate Senenſi feſtus dies actus ẽ: & officiũ in cathedrali eccleſia
a primis ueſperis: & deinceps duplex maius decãtatũ eſt. Et cantata inſup miſſarũ ſolẽnia: cuꝫ
adeſſent ĩ eodẽ tẽplo Magnifici dñi: Vexilliferi/ q̃ndecim uiri: & oẽs totius urbis Magiſtratus
magna cũ põpa: & apparatu: & ciuiũ ſumma freq̃ntia: & totius populi magna celebritate: cũ
oblatione multorũ cereoꝝ: & deuotiſſime oĩa ad feſtũ diẽ inſtructa ſunt/ iuſſu. xv. uirorũ: ha/
buit Secretarius Reipublicę Auguſtinus Dathus ĩ cathedrali eccleſia orationẽ ĩ honorẽ ipſius
Martyris: q̃ & recitauit ĩtra miſſarũ ſolẽnia pro marmoreo excęlſo ſuggeſto: & ea fuit huiuſ/
modi: quæ eſt ordine quinta.

COnſueuerunt pleręq; mũdi nationes ac gentes/ Illuſtres Magiſtratus: Orator clariſſime
uenerãdi patres: uoſq; reliq uiri Senenſes: eos miris ſemper/ ac ſũmis laudibus efferre:
quos pręcipua uirtute/ ſingulari integritate/ ãmirabili uitę cõſtantia preſtare animaduertiſ
ſent. Id ſtatuẽtes (ut arbitror) nõ ſolũ uberrimũ eſſe uirtutis alimentũ laudẽ: ſed etiaꝫ
uerũ cõſentaneũ & a deo conſtitutũ pręmiũ: iis q recte/ iuſte/ ac p̃clare in terris uixeriut.
Itaq; alii coronati ſũt: aliis aurea argẽtea/ aerea/ marmorea ſigna ſũt poſita: Multi eruditoꝝ hominũ
uoce carminibus hiſtoria celebrati: plerięq; omnes glorioſis ĩſignibus: atq; ornamẽtis affecti. Quod
ſi & ſuſcipere: & aſſequi meruerũt: ĩ q̃bus nõ uera: uõ perfecta nõ abſoluta: ſed ficta quędã: atq; adũ
brata uirtus erat: q̃d nos facere debemus ĩ eo/ q uerã ſapientiã/ religionẽ/ iuſtitiã/ pietatẽ/ & cuiuſq; ge
neris uirtutẽ aſſecuti/ tũ ſolidę laudis meritis claruerũt/ tũ ſoluti corporũ uinculis: & ĩ cęlũ trãſlati/ cũ
Xp̃o regnãt: & æuo ſempiterno atq; ĩmortali gl'a pfruunt? Par eẽ ſtatuo uiri Senẽſes: ut ad eos effe/
rendos/ celebrãdãq; tãtę uirtutis ãplitudinẽ: & claritatẽ: oẽs uires ingenii/ maximã dicẽdi copiã: ſum
mã eloquentiã intẽdere/ atq; adhibere debeamus. Et. n. laudãdos uiros glorioſos ſapiẽtiſſim9 concio
nator hortat̃/ ac p̃cipit: cuiuſmodi illũ eẽ cõſtat: cuius hodie diẽ feſtũ agimus: Caliſtũ uirum ſanctiſſi
mũ: Sacerdotẽ magnũ: inuictũ Athletã: & glorioſum Chriſti Martyrẽ: cuius laudes cogitanti mihi: il
lud Lyſiæ magni Oratoris cõueniat. Neq; oẽs ætatẽ cunctis mortalibus/ parẽ orationẽ p̃claris huius

opibus p̄ſtare poſſe. Nā cū ſe ad ſūmū bonū adipiſcēdū: ad cognoſcēdū & diligēdū cōditorē Deū:
ad imitādū Redēptorē ac ſaluatorē Ieſum Xp̄m: natū eē intelligeret: ſpretis hūanis/ ac fallacibus bonis
ad æterna cæleſtis theſauri præmia aīum oēm: & cogitationē conuertit. In lege dn̄i dies meditatus:
& noctes: ita uirtutē cōplexus ē/ ut ſine macula/ mortalē uitā tranſigeret/ aurū .i. hūanæ uitæ labē cō
tēneret: nec ſparet i pecuniç ludibriis: pro qbus plerīq; hoīes iura oīa diuina & humana ſubuertūt.
Voluptatū aſpernaret illecebras: q̄ aīas hoīum perniitioſa titillatione deliniunt/ ac proinde teterri/
mā labē exoſus: ſemetipſum abnegauit: & accæpta cruce ſua: ſecutus eſt eū: cui q ſeruit/ regnat: q pa/
ret: īperat: q placet beatus eſt. Præclara/ & eximia predicanda eſt Caliſti uirtus: q bellator fortis/ ac
pugnator acerrimus: mundi laqueos confregit/ laſciuientē carnis īmundiriā domuit: callidi hoſtis: &
aduerſarii Dyaboli ſuperauit inſidias: deniq; legitime decertans/ dignū ſe corona prçſtitit: quā repro
miſit Deus diligentibus ſe. Cūq; ſancti/ ac diuini numinis inſpirante gratia/ ad ſacri Pontificii culmē
aſſumptus eſſet: ita Chriſti gregi: & eccleſiæ ſanctæ prçfuit: ut oīa conſilio prouideret: ſapientia rege
ret/ moderatione tēperaret: diligenter tueret/ uirtute/ iuſtitia/ & ſanctitate pficeret. Illud Apoſtolicū
probans. Qui epiſcopatū deſiderat: bonū opus deſiderat. Deſiderare eū qdem bonū opus: ſed opor
tere eiuſmodi hoīnem irreprehenſibilem eſſe. Verū ut ad faſtigiū perungeret ſummç laudis: uoluit
hic magnus Pontifex p Xp̄o mori: gratia ſubire tormenta: exqſitos ppeti cruciatus: Abluit ſtolam
ſuam in ſanguine agni: ut coronā incorruptibilē: ſemp uirentē palmā: glorioſum martyrii diadema
ſuſciperet: ſuos prædeceſſores imitatus: quos oēs ſanguinē p Chriſti fide certantes fudiſſe cognoue
rat. Petrū principē Apoſtolorū paſtorē electū dominici gregis: & ſaluatore Ieſu pontificē conſtitutū.
Linū/ q Petro in Apoſtolica ſede ſucceſſit. Mox cęteros: q deinceps ſerie quadā ſubſecuti ſunt/ Cletū:
Clementē: Anacletū: Euariſtū: Alexādrū: Sixtū/ Theleſphorū/ Iginū/ Piū: Anicetū: Sotherē/ Eleuthe
riū: Victorē et Zepherinū. Cui porro ſucceſſit Caliſtus: cuius hodie ſolēne: & memoriā recenſemus.
Nam id erat per ea tempora pontificibus maxime propoſitū: ut pro tuendo nomine Chriſtiano præ
berent iugulū: & p uere religionis fide ſeruanda: ultro ſe extremo ſupplicio deuouerent: A quorū cō
ſuetudine ne diſcederet hic ſummus Pontifex: & ipſe quoq; martyrio coronatus eſt. Quippe quē im
pius Cæſar Alexander/ primū dierū quinq; affecit inedia: ita ut nec cibū/ neq; potū ſumeret: deinde
fuſtibus/ & uerberibus cædi iuſſit. Poſtremo cōſtrictū: & mēbra ligatū p feneſtrā pręcipitē in puteū
dari. Atq; ita migrauit ad dominū: cū ſediſſet annos. v. menſes. ii. dies uero. x. Qui diē obiens: neq;
de ſe fortunæ decernendū pmiſit/ neq; maturā mortē expectauit: ſʒ pclarā potius/ & glorioſam dele
git: ſepultus eſt aūt in eo loco/ quod ab eius nomine Cimiteriū Caliſti uocant. Huius illa extant præ
ter cœtera memorabilia opa: qđ obſeruationē ieiuniorū p quattuor anni tēpeſtates inſtituit: baſilicā
trans Tiberim condidit: cimiteria in uia Appia effecit. In qbus multa ſacerdotū Martyrū humata ſūt
corpora. Huius maximā in fide ſinceritatē: ſummā intollerandis ſuppliciis cōſtantiā: atq; animi ma
gnitudinē: incredibilē in pſeuerando firmitatē: ſatis laudare nemo poſſit. Vere igit Caliſtus & dictꝰ
& appellatus eſt: q Grçco genere ſermonis interptetat optimus. Sed qs nō Caliſtus optimus! Tres
nanq; ad noſtra uſq; tēpora in eccleſia Dei Caliſti ſummi Pontifices celebrant Diſpares qdem ætati
bus: ſed certe moribus nō diſſimiles. Primus Romanus: quē hodierno die/ memorat/ ac decantat ec
cleſia: q uanā ſuperſtitionē: & abhominādā Idolorū culturā īprobauit: cuiuſq; precibus/ & quattuor
eodē tēpore Idolorū Sacerdotes diuino fulmine abſumpti ſunt: & ara Iouis incenſa: āmirabile dictu
Alter Caliſtus Burgundus: q falſam: perniitioſam: & nefariā Heretycorū prauitatē ſubſtulit. Nā & in
Toloſana Synodo: quā frequentiſſimā anno primo ſui pontificatus coegit: acciitis cunctis ex Gotia:
Gaſconia/ Hiſpania/ & citeriore Britānia magnis/ ſapientiſſimiſq; prçſulibus dānati Hçretici: & ab ec
cleſia depulſi ſunt oēs: q ſub falſa religionis ſpecie: dominici corporis/ & ſanguinis ſacramentum: ba
ptiſma paruulorū: Sacerdotiū/ cœteroſq; eccleſiaſticos ordines: & legitima dānabant fœdera nuptia
rum. Nec multo poſt tēpore cū Romā teneret urbē: conuocato rurſum ſanctorū patrū conuētu: oīa
Burdini Hereſiarchæ deteſtanda dogmata ſublata: & q̄ ab eius ſectatoribus pſeudo Epiſcopis inſti/
tuta forent: irrita facta ſunt oīa. Tertius nunc Caliſtus ſedet: q a ſuperioribus illis deleta Idolorū cul
tura: & Hçretica prauitate ſublata (ut certe magna ſpes eſt) Barbarorū īmanitatē/ perfidiā/ & furorē
comprimet: accinctus beati Petri gladiū/ armabit ſe ad ultionē impiorū: inſurget acriter aduerſus p
fanū/ agreſte/ ac teterrimū hominū genus: & magnanimis Principibus/ ac Regibus potentiſſimis cō
uenientibus in unum: potenti dextera excçlſi/ Turcorū fœdā/ atq; impuriſſimā gentē ſuperabit: quæ
Conſtantinopoli expugnata: Raſcia oppreſſa: Pelopōneſo Epiro cū exercitu tranſmiſſo: in tota Græ
cia debachat. Iam Vngaros piū/ & fidele genus premit/ ac pene Italiæ finibus īminet. O magnum:
atq; diuinitus inſpiratū Pontificē: q ſimul atq; a ſacro patrū cętu deſignatus eſt: uotū uouit altiſſimo
ut fidē Chriſti tueatur. Turchos depellat illorū propulſet iniuriam: illatā catholicæ plçbi contumeliā
ulciſcat: Cōſtātinopolin uindicet: ſubactā Grçciam de manibus impiorū eripiat. Quod qdē ſanctiſ
ſimum propoſitū/ ac ſalutare cōſilium: ut cōmodius: atq; efficacius proſequat: ab optimis fundamē
tis auſpicatus initium: ad conciliandā & ad firmandam Italiç pacē aīum conuertit: & ſuæ āmirabilis
pruidentiç opam cōtulit: ratus fruſtra expeditionē in Turchos cōparari: diſſidentibus inter ſe/ ac bel
ligerantibus Chriſtianis populis. Quç uero hactenus effecerit: teſtis imprimis: uiri Senenſes: uelut a

h iiii.

ſit ciuitas:cuius libertatē iniuſte laceſſitā conflato magno exercitu·tanto amore:tā uero cordis affe-ctu·tā flagrāti pietate defendendā ſuſcepit:ut nec ullis pepercerit ſumptibus·nec laboribus:quo Senā .i.Romanę eccleſię ſepē(ut ipſe apellat)ab inſidiantiū oīum defendat iniuriis. Quę oīa idcirco fa-cit prouidentiſſimus paſtor:ut ſedatis Italicis cōtentionibus:ſopitis inteſtinis bellis:aduerſus infide les arma conuertat:& hoſtē impiū·& teterrimū ex Europa deturbet.Quā uictoriā ut conſequatur: ſupplicibus uocibus deprecemur oīpotentē·atq; īmortalē Deum·ieiuniis·helemoſinis·orationibus: eius opē·atq; auxiliū implorantes:ut deuicta Barbarorū impietate:ſacri Euangelii ſonus in omnem terrā exeat:& in fines orbis terrę glorioſum Chriſtianæ fidei nomen·ac decus longe·lateq; fundat. Glorioſiſſimę Virginis diuæ Marię intercedētibus meritis:& illius adiuuantibus precibus:q ꝑ Chri ſti fide hodie paſſus eſt:& nunc in cęlis triumphator aſſiſtit:ei:qui infinitis ſæculis regnat.

Hora deuotiſſimo populo eſſendo nota lacagione della preſente ſolennita·ordinata p q̄ſti Magni fici rectori:& Magiſtrati:ſi exhortano le deuotioni uoſtre·& excellentie:che uoglino cū optimo aīo porgere humili preci allo eterno Dio:& benigno creatore:che p li meriti della ſua dulciſſima·& glo rioſiſſima madre delli beati Principi·delli Apoſtoli·Petro & Paulo:& del fideliſſimo Martyre ſancto Caliſto·ſi degni proſperamente·& cō ſomma gloria cōſeruare·& augumentare la Sacroſancta Ro mana eccleſia:& al ſuo optimo·& uero paſtore Vicario di Ieſu Xp̄o·& ſummo pontifice Caliſto.iii. infundere la ſua imenſa gratia:p la quale come benignamēte·& cō ſi feruēte amore·defende·fauore gia·& mantiene la liberta·& lo ſtato di queſta republica:demonſtrando la ſua ualoroſa potentia·con tra le inſidie delli iniuſti pſecutori:coſi proueda:& cōfermi ppetua·ſtabile·tranquilla·& ſecura pace p la uniuerſa Italia:& p tutti li populi Chriſtiani refrenando la Barbarica infedelita:acioche domito lo crudele·& maligno inimico Maumethe impio ſignore delli Turchi:& ſubiugate le Barbare natio ni:extēda la gloria della religione ſancta fede catholica·& Chriſtiana uenta p lo mondo uniuerſo:a laude dello eterno Dio·& a ſalute noſtra. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.VI.de laudibus diui Andreę Apoſtoli.

SVmmis laudibus patres chariſſimi:ſanctus Dei apoſtolus ē efferēdus Andreas:q a ſal uatore noſtro i electiſſimū gregē aſcitus:relictis oībus q̄ poſſidebat:uere ſecutus ē dn̄um. Eruditus ab eo·q illuminat oēm hoīem·ac ſalutarē diſciplinā præbet optātibus:uere in Iuſtitia·& ſanctitate ꝑfecit:aqui ſapiētię ſalutaris ex uberrimo fonte manantē affatim bibit:abunde potauit.Qui uero audierat magiſtrū·& dominū ꝑcipientē: diſcite a me: q a mitis ſum·& humilis corde:illius omni ſtudio āplexatus ueſtigia:factus ē obediēs :factus ē mitis uſq; ad mortē:mortē aūt Crucis.Illud.n.propheticum nouerat:diriget māſuetos in iudicio:docebit mites uias ſuas.Itaq; nō iniuria id glorioſo Dei Apoſtolo Andreę cōueniat:quod de populi Iſraeliti ci·Duce Moyſe in Numeroꝝ libris legitur.Fuit uir mitiſſimus ſup oēs.Vere ſiqdē appellatus ē uir: a quo ipſa dicta ē uirtus:q̄ ſapientes ueteres tradiderunt:quę una res hoīem a ceteris ſeparat ani-mantibus.Iure mitiſſimus habitus Andreas:q ꝑ Xp̄o·mori cupiens:Crucis patibulū ardēter opta uit:iucunde ſubiuit:cōſtāter ꝑtulit.Atq; ideo coronā & palmā aſſecutus :ſi i beatorū numero mites recēſent:tandē cęleſtis beatitudinis cōpos effectus Andreas:cū eo·quē imitatus ē:regnat glorioſus in ſecula. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.VII.de ſacramento altaris.

COgor optimi.ac uenerandi Patres:q ꝑ ętatis ſimul atq; ingenii imbecillitate rerū oīus ſim prorſus ignarus:de ineffabilis rei ſacramēto:ſermonē facere:quā uix ꝑ fari poſſit lingua mortalis.Dicā igit̄ pauca:cū multi tēporis anguſtia nō ſuppetat:ut uſæ ſatiſfa-ciam uoluntati:& horū patrū iuſſui pareā.Piiſſimus generis humani redēptor:cū ex hoc mundo eſſet trāſiturus ad patrē āmirabile inſtituit ſacratiſſimi ſui corporis:& ſan-guinis myſteriū:ut q n̄ſæ carnis mortalitate ſuſcepta·formā ſerui induit:& aduenienre plenitudine tēporis:p Crucis patibulū·nos a ſęuiſſimi hoſtis poteſtate liberauit:ut n̄ſæ fragilitati mederetur:& totius humani generis ſaluti uſquequaq; cōſuleret:carnē ſuā·quā de īmmemerata uirgine matre ſum pſerat:in cibū:ſanguinē uero pretioſiſſimū in potū dedit:& illū i panis:hunc in uini ſpecie·deitatis ſuę ꝓuidētia:& incredibili dono pietatis ſūmendum inſtituit:ut tanti uirtute ſacramenti:& cæleſtis alimēti fortitudine:nō ad montē Dei Oreb·quē admodū de diuino quōdā Propheta:diuina quoq; teſtant̄ eloqa:ſed ad ſupnā ciuitatē·ac ſanctā Ieruſalem facilis·atq; expeditiſſimus pateret acceſſus. Qua pp nō maxima abſq; ratione ſacroſancta altaris hoſtia:quā uerus Melchiſedech Pontifex maxi mus·ac ſummus ſacerdos Chriſtus Ieſus·primus imolauit·panē·ac uinū offerens:uiatici nomen ac cępit:ut itelligāt oēs:quos uerę fidei·ac diuinę pietatis claritas illuſtrauit:eius uiatici ſalutari ꝑſidio: ad ęternę uitę ꝑmiū uenīēdū.Q d' i ſupma nocte coenę·cōficiēs dedit diſcipulis ſuis:quos tātope in mūdo dilexerat:& iuxta ſacri Prophetę uocē·uerę memoriā fecit mirabiliū ſuoꝝ·miſericors·& mi-ſerator dn̄s·atq; eſcā dedit timētibus ſe.Quod enarrās uas electionis·ac magiſter gētiū Paulus Co rinthiis ſcribens.Ego in quit·accepi a domino·quod & tradidi uobis:qm̄ dn̄s noſter Ieſus i qua no-cte tradebat̄·accepit panem:& gratias agens·fregit:& dixit. Accipite·& manducate:hoc eſt corpus meū:quod ꝑ uobis tradet̄:hoc facite in meā cōmemoratiōnē.Hodie tāti ſacramēti ineffabile donū

collatũ eſt nobis. Itaq; ex toto corde & cũctis mẽtis noſtræ uiribus ĩmortales piiſſimo Saluatori gratias pſoluamus: & imenſam maieſtatis eius clementiã deprecemur: ut nos & æternę ſalutis participes dignet efficere: & eas impartiri optantibus nobis facultatẽ: p quã & iugi meditatione & aſſiduę uocis præconio glorificemus nomẽ eius excelſum ac benedictũ in ſæcula ſæculorum. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. VIII. Habẽda Epiphanię celebritate: qum feſta totius anni ſolemnia conuocato in templũ Chriſtiano populo ſignificantur.

Mira Saluatoris noſtri benignitas frẽs chariſſimi ab ipſo creatiõis initio ineffabili pietate generi ſemp pſpexit humano: q hoĩes ad imaginẽ ſuã ac ſimilitudinẽ conditũ innumeris decorauit muneribus: & coronatũ gloria admirabilibus exornatũ inſignibus: cunctis creaturarũ generibus prætulit: manuũ ſuarum opibus quaſi dominatorẽ præfecit. Ad cęleſtis regni ĩmortalitatẽ adipiſcẽdã genuit: ut ambulantẽ in lege eius: et iuſtitię opa obeuntẽ: poſt mortalis uitæ curſum diuinitatis ſuæ tribueret eſſe participẽ. Cũq; p culpã lapſus ac p aduerſarii inſidias præuaricator effectus iura æternę hęreditatis & cœleſtis gloriæ pdidiſſet: per ineffabilẽ redẽptoris Dei bonitatẽ tandẽ meruit reparari. Itaq; adueniente plenitudine tẽporis: ut Apl's ipſe teſtat: generis miſertus humani de cœlis a regalibus ſedibus & a ſupni ſolii culmine uenit in mũdũ. Et q erat ſplendor patris & figura ſubſtãtię eius natus ex muliere: ut Prophetarum ſcripturas impleret: uerbũ caro factũ eſt: et habitauit in nobis. Id qd' nup dominicæ natiuitatis ſolẽnitas declarauit. Ille ipſe hodie adoratus a Magis: a Ioanne ĩ Iordanis flumine baptizatus: ex aqua uino facto deus apparuit. Per ſacratiſſimã mortẽ ſuã mortẽ noſtrã deſtruxit: et uitã reſurgẽdo reparauit: aſcendẽſq; ad cœlos locũ nobis æternæ beatitudinis cõparauit. Miſſo deniq; Paraclito ſpũ ſc̃o cœleſtium bonorum omniũ uoluit nos eſſe participes: ut agnito ſũmo & incõmutabili bono: quæ ſancta atq; indiuiſa Trinitas ẽ: p ſacroſanctũ atq; admirabile ſacramentũ & pretioſi corporis & ſanguinis Chriſti ſalutare uiaticũ ad æterna cœleſtis theſauri præmia dirigamur. Igit ad ueſtrã ſpũalem lætitiã atq; animorum ſalutem: Scitote fratres chariſſimi

VIII. kal. Februarias Septuageſimam fore

III. Idus Februarii Diem Cinerum & initium ſacri ieiunii quatragenarii.

IIII. kal. Aprilis Glorioſam reſurrectionem: cum paſcha noſtrum imolatus eſt Chriſtus.

Nonis Maii: Eleuationẽ admirabilẽ Redẽptoris nr̃i: qñ aſcẽdẽs ĩ altũ captiuã duxit captiuitatem.

XVI. kal Iunias: Sacratiſſimã Pentecoſten: in qua adueniente Sp̃s ſancti gratia facta eſt ſũma bonorum omnium plenitudo.

IX. kal. Iunii: Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis ſacra ſolemnia: unde uerum eſt gaudium: atq; æternæ & mortalis beatitudinis præmium.

V. kal. Iunii: Venerandam dominici corporis & ſanguinis cõmemorationem: ut mentibus noſtris panis uiuus qui de cœlo deſcendit iugiter perſeueret.

Quæ diuina myſteria ac ſacra ſolẽnia recolẽtes ad æterna mereamur cęleſtis patrię gaudia peruenire: illo ipſo tribuente q p infinita regnat ſæculorum ſæcula.

Annuntiasi dilectiſſimi in Chriſto ad ſpirituale letitia & conſolatione delle anime noſtre come Adi. xxv di gennaio ſara la ſeptuageſima: &c.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. IX. Ad idem.

Saluator noſter frẽs chariſſimi q erat ex patre añ ſęla genitus de Virgine quoq; ĩ ſęcula naſci dignatus ẽ. Et aſſũpta noſtrę carnis mortalitate Prophetarum ſcripturas ipleuit: ſacra patefecit oracula: figurarum inuolucra explicauit. Veteris legis umbra ceſſante exultare debemus Xp̃o Ieſu Redẽptori nr̃o. Nõ qdẽ ãplius ĩ neomeniis ac Iudęorum ſabbatis: ſed inſignibus ac ſacris diebus ſolẽnitatũ noſtrarum. Natus eſt. n. Saluator noſter: nũciatus ab Angelis: paſtoribus indicatus: Circũciſus p lege: adoratus a Magis: a Ioanne baptizatus: ſignis ac pdigiis nõ in Iudęa ſolũ Deus: ſʒ toto potius orbe notiſſimus. A ſpũ ſc̃o ĩ deſertũ ductus ẽ: trãſfiguratus ĩ mõte: paſſus ĩ cruce: ac p mortẽ deuicta morte pfectus ad ĩferos. Tertia die pdiit uictor glorioſus a mortuis: & poſt reſurrectionẽ ſuã oĩbus diſcipulis manifeſtus apparuit. Per aſcẽſionem uero ſupa regna repetẽs ſedet ad dexterã Dei pr̃is. Demiſſo cœlitus Sp̃u ſc̃o Aplorum pfecit corda uoces & opa. Vt euãgelizantibus illis recõdita illuſtraret magnalia. Et trini atq; unius Dei admirabile ſacramẽtũ & ĩcarnati uerbi myſteriũ panderet. Qd' ſub panis ſpecie latẽs fieret cibus hominũ & ſalutare uiaticũ pducẽs ad regna cęleſtia. Quæ cũ fideliũ ãniuerſaria celebritate lætificent: par eſt annunciare credentibus: quibus recolenda ſint p inſtantis anni curriculũ ac ſtatutis recenſenda diebus. Itaq; erit &c.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. X. Ad idem.

Magno cunctis fidelibus ppl'is gaudio frẽs chariſſimi ratio ſuadet: & mira exultatione lętandũ. Qd' p incarnati uerbi myſteriũ noua mẽtis noſtræ oculis lux ſupnę claritatis infulſit. Vt Deũ uiſibiliter agnoſcẽtia in inuiſibiliũ amorẽ corda credẽtiũ rapiant. Vere lętandũ eſt nobis: qñ ęterno patri conſubſtantialis filius in ſubſtantia noſtræ mortalitatis apparens noua nos immortalitatis ſuæ luce reparauit. Sacri inſtitutione ieiunii docuit terrena deſpicere: inhiare cœleſtibus: ſolidam uirtutem & immortalia præmia comparare. Atq; ut mũdi labẽ & peccata tolleret: uerus agnus oblatus ad uictimam: & pro redimẽdis nobis pa

ſcha noſtrũ ĩmolatus ẽ Chriſtus Humani generis ſalute in ligno crucis cõſtituta: & p lignũ deuicto hoſte: q in ligno deuicerat: ex culpa manãtẽ mortẽ noſtrã moriẽdo deſtruxit: & uitã reſurgẽdo reparauit. Ac poſt glorioſã reſurrectionẽ ſuã/ & diſcipulis oibus manifeſtus apparuit: & uidẽtib9 illis/ in cęlũ aſſũptus ẽ: ut nos diuinitatis ſuæ tribueret eẽ participes. Itaq; aſcẽdẽs ſup oẽs cęlos/ ſedẽsq; ad patris dexterã ĩ excelſis/ ſacri dona myſterii largitus ẽ: ac pmiſſum Spm ſcũ ĩ filios adoptiõis effudit. Huius lumĩe illuſtratæ fideliũ mẽtes/ tũc tandẽ noſſe potuerũt: qm optimus & æternus pater cũ unigenito filio & Spũ ſcõ/ unus ẽ Deus: unus ẽ dñs: ut a cõfitẽtibus uerã ſempiternãq; deitatẽ/ quę nobis diuinitus reuelata ẽ: & ĩ pſonis pprietas: & ĩ eſſentia unitas: & ĩ maieſtate adoreť æqualitas. De huius munere uenit: ut p uiaticũ ſalutare/ pretioſi corporis & ſanguinis dñi æterno & incõmutabili bono/ perenne ac fœliciter pfruamur. Quæ oĩa uni electo dominico gregis tributa ſũt: dũ illũ bonus paſtor p beatos Aplos cõtinua ptectione cuſtodit: atq; iiſdẽ rectoribus gubernať: quos tãti opis Vicarios eidẽ gregi cõtulit præeſſe paſtores. Ad feſta igiť uẽtura nos pręparet: et quas nũciaturi ſumus ſolẽnitatũ gaudia/ lætos diuina pietas pungere nos cõcedat. Eius ĩteruenientibus pcibus: atq; adiuuãtibus meritis: quæ unigenitũ Dei filiũ/ Deũ ex ſubſtãtia patris añ ſæcula genitũ/ hoĩem quoq; de puriſſimis ſanguinib9 ĩ ſęculo naſciturũ: Sps ſci obũbratiõe cõcepit: et uirginitatis gloria pmanẽte lumẽ æternũ mũdo effudit Ieſum Xpm dñm noſtrũ. Ille ipſe nos quã ſumus uenturus Iudex/ ſtatuat ĩter oues a dextris eius: & pris benedictiõe donatos/ ac cęleſti pabulo refectos/ ad ĩmortalia pmia deduci faciat beatorũ. Cuius Maieſtatẽ laudãt Angeli/ atq; Archangeli: Cherubin quoq; ac Seraphin & Virtutes coelorũ omnes glorificãt in ſæcula ſæculorũ. Scitote igiť fratres chariſſimi &c.

ℂ Auguſtini Dathi Oratio. XI. Ad idem.

LAetemur frẽs chariſſimi/ qđ p natiuitatẽ Saluatoris/ atq; ĩcarnati uerbi, myſteriũ noua mẽtis nrę oculis lux ſupnę claritatis ĩfulſit: et ęterno pri coęternus filius ĩ ſubſtãtia nrę mortalitatis apparẽs noua nos ĩmortalitatis ſuę luce reparauit. Qui ſacri inſtitutiõe ieiunii uitia cõprimit: mẽtẽ eleuat: pfectã uirtutẽ imarceſcibilia largiť & pmia Et huãni generis ſalute ĩ ligno crucis cõſtituta: ac p lignũ deuicto hoſte: q ĩ ligno uicerat/ figuratus agnus/ ſalutaris uictima/ uere digna hoſtia/ uerũ paſcha noſtrũ ĩmolatus ẽ Xps. Quæ aũt ex peccati labe fluxerat mortẽ noſtrã moriẽdo deſtruxit: et uitã reſurgẽdo reparauit. Cũq; ſublatis ęternalibus portis glorioſus reuixiſſet a mortuis: et multifariã reſurrectiõis ſuæ gloriã oſtẽdiſſet: tãdẽ diſcipulis oibus manifeſtus apparuit. Et ipſis cernẽtibus ẽ eleuatus ĩ cęlũ: ut nos diuinitatis ſuę tribueret eẽ participes. Itaq; aſcẽdẽs ſup oẽs cælos/ ſedens ad dexterã pris: quos pcipue ĩ mũdo dilexerat: ſeptẽplici munere donauit: & pmiſſum Spm ſcm ĩ filios adoptiõis effudit. Cuius lumĩe illuſtratæ fideliũ mẽtes/ tũc tandem noſſe potuerũt: qm oĩpotẽs pater cũ unigenito filio & Spũ ſcõ unus ẽ Deus: unus ẽ dñs. Vt a cõfitẽtibus uerã ſempiternãq; deitatẽ: in pſonis pprietas: in eſſẽtia unitas: in maieſtate adoreť ęqualitas. Et adiecto prętioſi corporis & ſanguinis domini myſterio/ ac ſalutari uiatico/ uiaſ ueritatis ſectãtibus/ facilis ad coelos aditus/ ac certus ad ĩmortalia regna pbereť ingreſſus. Quæ oĩa dominico gregi tributa ſunt: quẽ bonus paſtor p beatos Aplos ſuos cõtinua ptectione cuſtodit. Dũ iiſdem rectoribus gubernať: quos tãti opis Vicarios eidẽ gregi cõtulit pręeſſe paſtores. Ad feſta igiť uẽtura nos præparet: & quas nunciaturi ſumus ſolẽnitatũ gaudia/ lætos diuina pietas pungere nos cõcedat. Per ſanctã interceſſionẽ eius: q unigenitũ Dei filiũ añ ſæcula genitũ/ mox hoiem quoq; ĩ ſæculo naſciturũ/ Sps ſci obũbratione cõcepit: & uirginitatis gloria pmanente/ lumẽ æternũ mũdo effudit Ieſum Xpm dñm noſtrũ. Per quẽ æterni Principis maieſtatẽ laudãt Angeli atq; Archãgeli: adorãt Dominationes: tremũt Poteſtates. Cæli coelorũ uirtutes/ ſancta Cherubin/ ac beata Seraphin glorificãt in ſæcula ſæculorũ. Scitote igitur &c.

ℂ Auguſtini Dathi Orõ. XII. De laudibus glorioſiſſimæ Virginis Matris Dei Mariæ.

ADmonet hodierna ſolẽnitas: cogit iuſte imperãtiũ auctoritas: ſuadet obediẽdi uolũtas excelſi Domini/ ac excellẽtiſſimi patres: ut de ĩtemerata Virgine & glorifiſſima Dei matre perpauca: cũ multa nequeat ĩbecillitas mea/ in mediũ pferẽda eſſe/ uideantur. Vna cunctis ſæculis extitit: q mortalis cõditionis dignitatẽ antecelleret: & gloriam Maria inclyta Regina coelorũ. Quæ uel in ipſo matris utero a totius peccati labe atq; culpæ oĩs exempta contagio/ ęternę prędeſtinationis fœlicitatẽ auſpicata ẽ. Quę mũdo exorta quaſi ſtella matutina & aurora ueri Solis pnũtiata/ uẽturo Saluatori puriſſimũ habitaculũ pręparauit. A Gabriele archãgelo ſalutata/ cõcepit de Spũ ſcõ: ac grauis facta cõfeſtim/ humanæ pignus redemptionis accepit. Illũ geſtatiit ĩ utero: quẽ pcurſor glorioſus/ matris aluo clauſus/ & ſenſit & admirando exultauit gaudio. Quãdo & bñdicta ĩter mulieres a cognata Helyſabeth pdicata ẽ: & bñdictus fructus uẽtris eius. Quippe quę Saluatorẽ mũdi genuit: & poſt partũ uirgo pmanſit. Sʒ & quẽ adorat multitudo Angelorũ/ anno xiiii. cõcepit ętatis: quintodecimo pepit: legitimo tpre pſentauit ĩ tẽplo. Tres circiter ac. xxx. cũ illo uixit ãnos. Ad duodecim (ut pleriq; tradũt) poſt filii paſſionẽ ſupſtes/ tãdẽ ad regni gloria tranſlata & ĩ cęlũ aſſũpta ẽ. Exaltata ſup choros Angelorũ ad ſupnas beatorũ ſedes ſiue ĩ corpore ſiue extra corpus/ fateť ſe neſcire Hieronymus. Vel ſi cũ Auguſtino ſentire malumus: & anima ſimul & corpore: uel qđ ſanctæ mulieri Saxonię diuinitus reuelatũ eſt. Prius qdẽ aĩa: mox uero etiaʒ corpore. Nũc cum eo: quem eundem patrem habet/ & filium coeleſtis regni aſſecuta immortalita/

tem quo ſempiterno frui̇̄t. Et illū intueṫ glorioſū i cęleſti ſolio: quē paſſus aſpexerat p ſalute humani generis in crucis patibulo. Quo nos magno empti pretio, ſupplices deprecemur illā: quę hunc ſalutis auctorē mundo edidit: & illum ſacris lactauit uberibus: ut eius interueniente ope: uiuentes i hoc ſęculo, mundi huius uitemus inſidias. Et corporū laxati uinculis, non quidē p ſpeculū in enigmate ſed glorificati Deum, faciem uideamus ad faciem. Ac ueſtra deniq̨ pręclara ciuitas fieri mereaṫ templū domini. Vos cū beata Virgine ſacrarium ſpūs ſancti: noſq̨ oēs eadē optima uiuendi duce poſt mortalis uitę curſum, ęternæ fœlicitatis palmā aſſequamur, & gloriā. Volente illo: q p ineffabilem bonitatē dedit hāc dulciſſimā patriam glorioſiſſimæ Virginis patrocinio gubernari. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XIII. De aſſumptione Virginis: quam habuit ad cœtum Florentinorum in eccleſia cathedrali, cū Pius ſecundus Pontifex maximus Senæ ageret: & turba frequētiſſima Epiſcoporū & maximorū patrū, ac ciuiū Florētinorū & Senenſiū adeſſent.

MAgnę feſtiuitatis celebritas, mutui amoris cōmemoratio, ueſtrorū meritorū āplitudo ornatiſſimi cōſeſſus ſplendor optimi, ac reuerendi patres & pſtantiſſimi uiri nō indiſerti hoīs incultam orationē: ſed eloquentiſſimi uiri facundiā poſtulare nō imerito uidebanṫ. At me dicere & obedire compellit generoſi ac magnifici Equitis auctoritas, eius quē hæc Reſpublica & Senenſis ppl's huius ſacratiſſimi templi āminiſtrationi præfecit. Proximis nāq̨ diebus celebrata eſt: & hodie quoq̨ recoliṫ glorioſa ſolēnitas: in qua Regina cęli: domina Angeloꝝ: ianua paradiſi: fons uirginitatis & pudoris: ſpeculū ſanctitatis: exemplar uirtutū oīū: tutiſſim9 mortaliū portus: ac ſingulare pfugiū, glorioſiſſima mater Chriſti aſſūpta ē ad ethereū thalamū: & pacto mortalis ęui curſu, rebus derelictis hūanis, exaltata ē ſup choros Angeloꝝ ad cæleſtia regna: ubi cū illo uiuit: & īmortali atq̨ īmarceſcibili gloria fruiṫ: quę noſtræ ſalutis auctorē genuit æterni patris unigenitū filiū: quē ſi cœli & mūdus tot9 cape nō potuit: ſola meruit ob ineffabilē uirginitatis atq̨ humilitatis magnitudinē intra uteri āguſtias, mūdi Redemptorē piiſſimū continere. Hunc nos celebrē, ac lætiſſimū diem agimus: & quoniā amicoꝝ oīa merito debēt eē cōmunia: ueſtra & optata præſentia, & cōmuni participatione, multo certe alacriorē, ac iucundiorē intuemur. Nam ſcite & pręclare. F. Quintilianus nō reperio inquit, qd in rebus hūanis excogitauerit natura præſtantius amicitia: quā laudans diuinus doctor Caſſiodorus, ait. In humanis rebus nihil dulcius inueniṫ: nihil ſanctius appetiṫ: nihil fructuoſius cuſtodiṫ: habet n. fructū uitæ: q nūc ē, & futurę: amicitia ppria ſuauitate uirtutes alias cōdit: aduerſa temperat: iuſtitiā cōponit: triſtitias iucundat. Hæc uero inter Florentinos ac Senenſes maxīe pfecto uiget: floret ac plurimū: q quēadmodū proximis finibus iuncti ſunt: ita arctiſſimo amoris uinculo & naturali quodā atq̨ indiſſolubili Charitatis fœdere copulanṫ. Atq̨ ob ſummā aīorū concordiā, tuendæ pacis, ac ſeruandæ iuſtitię cōmune ſtudiū: ob præcipuū deniq̨ tum in diuinis, tum in humanis rebus, cū beniuolētia & charitate cōſenſum nō iniuria uno ſpū uiuere creduntṫ. Qui igiṫ ad præclariſſimas huius diei ſolēnitatē pie, amice atq̨ humaniter cōueniſtis, maximis uos laudibus digniſſimos iudicamus, & pius glorioſiſſimę Virginis cultū, atq̨ ſummā illi exhibitā uenerationē acceptiſſimā ferimus: tanq̄ ab ea ciuitate, quę flore eximiæ laudis & maximaꝝ reꝝ oīum ſplēdeſcit: atq̨ enitet gloria. De qua pręſertim ab indocto uiro & in his tēporū anguſtiis ſileri ſatius eſt, q̄ exiliter prædicari.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XIIII. De Saluatoris aduentu coram ſummo Pontifice & ſacro Cardinalium cœtu.

NOn ignorabā ſanctiſſime Pōtifex, ac Reuerēdiſſimi īChriſto patres: q magnis atq̨ ampliſſimis de rebus orationes foret habiturus, ei nō tam hoīs eloquio, q̄ potius Angelorum linguis (ut ita dixerim) ut ſupra humanū ingeniū facultate opus eſſe. Veteres nāq̨ tū apud Gręcos, tū etiā apud Romanos eloquentiſſimi Oratores, ſi forenſem cauſam acturi eſſent, pertimeſcere plerūq̨ ac formidare conſueuerunt. Quanto igiṫ magis imperito mihi, grauiſſimūq̨ hodierno die onus ſubituro, & iniiciebaṫ metus & ſilentiū congruebat ea ī re quā nullū dicēdi genus ſatis explicare poſſit: niſi īploratū ītercedēte glorioſiſſima uirgine Dei genitrice Maria cęleſte ſubſidiū & tuę ſimul beatitudinis, ac tot reuerēdiſſimoꝝ patrū explorata clemētia, ad ſuſcipiēdā tā difficilē puinciā, nō nullā fiduciā pbuiſſent. Verū ne ab inſtituto pposito noſtra diſcedat oratio, ſacratiſſimi Euāgelii lectione hodie nobis pręclara Saluatoris noſtri Ieſu Xpi natiuitas indicaṫ. Deus nāq̨ æternus cōditor, atq̨ omnipotēs pater q p ineffabili bonitate mūdū condidit uniuerſus: cunctis quæ effecerat āmirādis opibus hoīem pręfecit: quaſi dominatorē oīus: quę pcreata ſunt & p uiſcera miſericordię eius, gloria & honore inſup coronauit: & creaturaꝝ pene oīus uarietatē, hoīs ſubiecit impio: ut itelligi facillime poſſit, q̄ta ſit illius erga humanū genus, q̄q̨ ineffabilis atq̨ inaudita dilectio. Pręſertis uero ſi creationis ipſius finē atq̨ cauſas ſolerti ſtudio ſcrutari ac pſpicere uoluerimus. Nā idcirco cōdidit Deus hoīes: qđ ſacra liqdo teſtāṫ eloqa: ut cęleſtis hęreditatis particeps hō fieret: atq̨ īmortalitatē ſimul aſſequereṫ, & gloriā. Quibus qdē magnis atq̨ āmirandis muneribus, cū ſeſe hō p diuini mādati puaricationē, & p peccati labē exuiſſet: miſerta humanæ cōditionis diuina pietas, p incarnati uerbi myſteriū, rurſus adipiſcēdę beatitudinis iter apuit: mortalis lapſus ruinā ſalutari remedio reparauit. Itaq̨ adueniente plenitudine tpris, & ipſo articulo inſtāre gratię: q a Saluatoris aduētu ſūpſit exordiū; miſit deus filiū ſuū, quēadmodū Galathis ſcribit Apl's:

Natū de muliere:factū ſub lege:ut eos q ſub lege erāt/redimeret:ut adoptionē filioꝝ dei reciperem⁹.
Proinde a regalibus ſedibus uenit:q nobis pietatis & iuſtitiæ uiam panderet:q luce patefacta uerita
tis/& mundū cunctis purgaret erroribus:& hoīum mentes:quæ ī ſumma reꝝ ignoratione & cæci/
tatis caligine uerſabanť:ad contuendā ſupni fulgoris claritatē ꝑduceret.Hic eſt nimirū:quē Ioānes
Baptiſta poſt ſe uenturū ꝓdixit:cuius calciamēti corrigiā ſoluere nequaꝗ dignū ſeſe arbitrabať.Cu
ius & præiuit aduentum:ut pararet uiam dñi:& rectas faceret ſemitas Dei noſtri.Hic eſt ille:q poſt
Ioannē quidē de matre ſine patre natus ē:de Spū ſcō conceptus:ſed añ ſæcula oīa ex patre genitus
ſine matre.Duplicē uero piiſſimi Saluatoris aduētū/quemadmodum ſancta repręſentat eccleſia:Ita
quoqꝫ ſacri eloquii oracula ꝓdiderūt.Nam & ī humilitate uenit dñs & ſaluator noſter Ieſus Xp̄s:cū
formā ſerui accipiēs/exinaniuit ſemetipſum:& ad redemptionē generis humani perficiendā/carnē
ſcilicet aſſumpſit humanā.Vere nāqꝫ aduenire dñs traditᷣ:q ubiqꝫ ꝑ inuiſibilē Maieſtatis ſuæ pręſen
tiam adeſt:dum aſſumpto eo/qđ uiſibile eſt:uiſibilē ſeſe obtutibus noſtræ carnis oſtendit.Qđ utiqꝫ
tum factū eſſe non ambigiť:qñ uerbū caro factū eſt:& habitauit in nobis:qum uiſitauit & fecit re/
demptionē plebis ſuæ/& habitantibus ī regione umbrę mortis/lucē ſupnæ claritatis infudit.Ac tum
quoqꝫ affuturū ſine dubitatione cenſemus:qum uiderimus filiū hoīs uenientē in nubibus cœli/nō
quidē in humilitate:ut in priore illo/quē prædiximus aduentu:ſed cū uirtute magna potius/ac ma
ieſtate:quemadmodū ſacri Euangelii teſtimonio & ipſius Saluatoris uoce ꝑſpicue comprobať.Ve/
nit iam tandē igiť:nec certe diutius cunctatus ē/expectatus Redemptor/ac deſideratus cunctis gen
tibus:quē ueteres patres pręſtolati ſunt ad redimendos utiqꝫ illos:quos ſub peccati duriſſimo iugo
uetuſta ſeruitus detinebat:nūc facti ſunt magni deſiderii cōpotes.cū nato dño.uiderūt oēs termini
terræ ſalutare eius:uiderūt tēpus acceptabile:dies optatæ ſalutis conſpexerūt:quos Prædicator ueri
tatis annūciat.Puer natus ē nobis:filius datus ē:ut magnus Propheta inquit.Sed quorſum natus:
quē ad finē datus nobis?Quo tandē unigeniti filii Dei in carnē aduentus/& noſtræ carnis tēdit aſ/
ſumptio? Ad humani generis ſalutē āmirabile ſpectare ſacramētū negare poſſit nemo. Siquidem
Aplo teſte/uult Deus oēs hoīes ſaluos fieri.O mirā æterni conditoris clemētiam.O ineffabilē diui
nę ꝓuidentiæ largitatē.Quæ tanta uis ingenii:q tā magna dicēdi copia:quodnā eloquētię flumen:
tanti myſterii dignitatē:tam incredibilis pietatis & miſericordię ſatis poſſit dignis laudibus enarrare
pręconiū?Quis porro tam pręclarus Orator:quiſue eximia doctrina pręditus phūs:q incarnati uer
bi āmirabile ſacramētū aut uerbis explicare queat:aut mente & cogitatione complecti?Verbū caro
factū eſt:Ioannes pręcipuus cœleſtiū arcanoꝝ indagator:q accumbēti Saluatori.ſupra pectus eius
in cęna recubuit:uoce cūctis antea inaudita ſęculis mirabiliter/ac uehemēter intonuit.Verbū inqt:
caro factū eſt:& habitauit ī nobis.Sed qd nā uult ſibi uerbū carnē factū:niſi ęternū uerbū ſplēdore
patris (ut ait Apl's) patri coęternū:& figurā ſubſtātiæ eius/noſtræ carnis & mortalitatis inuolucra
induiſſe?Verbū qđ eſt ingenitus Dei filius:& añ ſæcula natus aſſumpſit:Sed qd nā aſſumpſit?Car
nē aſſumpſit humanā.Et ima ſummis copulata ſunt:& diuinitatis atqꝫ humanitatis natura ī unam
perſonā iuncta eſt.Quam uero prædixit Vates ſacratiſſimus Eſaias: Virgo cōcepit pepit filium:uo
catūqꝫ eſt nomen eius Emanuel:qđ utiqꝫ Hebręoꝝ uerbū/noſtrate ſermone interpretať nobiſcum
Deus.Vere nāqꝫ nobiſcū Deus:quoniā uerbū caro factū eſt:& habitauit ī nobis.Et quē ſacra ꝓphe
tarū oracula cecinerūt:Dei filius factus homo iam tandē in terris uiſus eſt:& cū hoībus cōuerſatus
eſt.Nēpe res mira/& humanis ſenſibus haud quaꝗ peruia:diſpariū reꝝ ꝑ incarnationē filii Dei car
nis & uerbi iūgiť cōtuberniū.Nūc ueritas de terra orta ē:& iuſtitia utiqꝫ de cęlo ꝓſpexit.Quando
quidē ꝑ aduentū Saluatoris Ieſu Xp̄i rorarunt cœli deſup:nubes pluerūt iuſtū:terra apta ē:ac pul/
lulauit Saluator.Id nāqꝫ Hebręoꝝ lingua/Ieſu nomē ꝑſonat:qđ & uocauit Angelus miſſus a Deo:
priusꝗ in utero cōciperet.Atqꝫ ꝓꝑ ſalutarē huiuſmodi diuinitatis & humanitatis unionē/ac ꝓꝑ in/
carnati uerbi incōprehenſibile ſacramētū accedat homo ad cor altū:& cū origine tāti myſterii ſoler
tiſſimo cōtēplatore cōſideret ſtupēdā cōpagem:inauditam ꝑmiſtionē aīo mēteqꝫ uoluter:qua Deus
& homo:mater & uirgo:fides & cor humanū ad inuicē cōiūgunť:ſublimitas diuinæ poteſtatis du
bio ꝓcul illuſtrata ē:quę & de nihilo uniuerſa initio cōdidit:& ꝑ aſſumptionē carnis/extrema quæ
ſuapte natura lōgiſſime opponūť.Cęleſte ac terrenū/imū atqꝫ ſūmū/finitū & infinitū copulatū ē in
unū:qđ multo añ ꝑ Spūm ſcūꝫ intuitus atqꝫ āmiratus Eſaias:Generationē eius inqt/qs enarrabit?
Diuina eluxit ſapientia:quæ ad redimēdā hoīs naturā:quæ duriſſimis captiuitatis cōpedibus tene/
bať:eam mirabile dictu rōnē excogitauit:quā callidus humani generis aduerſarius atqꝫ antiquus ho
ſtis cōiectare nō potuit.Siqdē deliteſcēs ī carne diuinitas/Diabolū latuit:atqꝫ ita reparationis noſtrę
ſacramētū hoſtis ille ꝑfidus ignorauit.Multifariā īnotuit nobis:ac patefacta eſt diuina benignitas:
quæ nō utiqꝫ ꝓꝑ ſe:uerū ꝓꝑ noſtrā ſalutē carnē qdē ſuſcepit humanā:ut q mandatū nouū dederat:
ut inter nos diligeremus:ipſe imprimis ſūmæ atqꝫ ardentiſſimæ dilectionis laxaret habenas.Illud
Apl'i & uerū & ꝑſpicuum teſtimoniū eſt/dicētis.Propter nimiam charitatem:qua dilexit nos:miſit
Deus filium ſuum.Quamobrem non temere gaudere debemus:& quidem gaudio magno ualde:
quia natus eſt nobis hodie Saluator mundi.In cuius diebus orta Iuſtitia eſt:& abundantia pacis.Lę
temur oēs:ac profuſis exultemus gaudiis. Timorem oēm cū paſtoribus cuſtodientibus uigilias no

eis prorſus abiiciamus. En prolapſus de cęlo Angelus/nolite timere/inquit. Ecce.n.euangelizo uobis gaudium magnũ: quod erit omni pplo: qa natus eſt hodie ſalutis auctor. Cui coelum/terra/maria oĩa ſeruiunt: omniaq́/quæ in eis ſunt. Quem adorat multitudo coeleſtium militiaq́: quẽ ſupera & infera oĩa uenerant: cui aſſiſtunt beatoꝝ coetus: Principatus oẽs/ac Dominationes obediunt: tremunt Poteſtates. Qui ſi unus pro nobis fuerit: erit certe contra nos nemo. Nec ĩmaniſſimi hoſtis Maumetis præualebit inſania. Non truculẽta Turchoꝝ rabies: nõ ueſana Barbaroꝝ gentium poterit obeſſe malignitas. Chriſto Duce/uel unus fugabit mille: & duo fundent decẽ millia. Non.n.in fortitudine equitũ: nõ numeroſo exercitu: nõ armis/& bellica uirtute: ſed in diuina ope & incarnati uerbi ſingulari præſidio/uincendi oĩs ratio/ac ſpes tota ſita eſt. In hoc uno q confidũt/nullius perti meſcunt inſidias: ac facillime optatæ fiũt uictoriæ compotes. In cuius manu oĩs poteſtas eſt: cuius Impium nullis finibus circunſcribit: nullis terminis clauditur: coelo/terra/inferis longe lateq́ propagatur. Bene igitur ãmonuit coeleſtis nuncius/prorſus nihil eſſe extimeſcendũ. Prodiit in lucẽ lux uera: quæ illuminat mundũ oẽm: qua exorta/tenebræ pelluntur: mortis caligo diſcutitur: & ad debellandam ſęuiſſimi hoſtis imanitatem/certa & inexpugnabilia auxilia præparantur. Regnat ſup nos hodie Saluator mundi. Hic contundet ceruices hoſtium: auferet bella uſq́ ad finẽ terræ. Arcus fortius conteret: & confringet arma: & ſcuta comburet igni. Solus nãq́ exaltatur in gentibus: exaltatur in terra uere dominator dñs. De cuius natiuitate gaudent Angeli: lætantur Archangeli: exultãt iuſti: iubilat multitudo coeleſtis exercitus/laudãs Deũ/atq́ inquiens: Gloria ĩ altiſſimis Deo: & ĩ terra pax hoĩbus bonæ uoluntatis. Proinde lætum hũc/atq́ hilarem ſumamus diem: in quo Redemptor orbis uenit in mundũ: & ſublimẽ deprecemur Maieſtatẽ eius: q præfinito tẽpore rurſum uenturus eſt/ac iudicaturus uiuẽtes & mortuos: ſalutarẽ nobis ĩcarnationis ſuę largiatur effectũ: ut deleta peccatoꝝ oĩum labe cęleſtẽ atq́ ĩmortalẽ gloriam adipiſcamur: te aperiente ianuam regni cęleſtis: cuius claues tibi pater ſancte traditæ ſunt ab eo: qui per infinita uiuit ſæculorum ſæcula. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XV. Qum Epiphaniarũ celebritate/Chriſtianæ cõcioni conuocatę in templum feſta totius anni ſolemnia nunciantur.

HOdie frẽs chariſſimi celeberrimus Epiphaniaꝝ dies/pia deuotiõe celebratur. Vere nãq́ lux mũdo inſoliti fulgoris & coeleſtis claritatis effulſit. Sedenti in tenebris pplo/& ambulantibus ĩ regione umbræ mortis/ortus eſt Sol iuſtitiæ: & diuturnis ſæculis expectatus/iam tandem ĩ terris uiſus Saluator/& cunctis gentibus manifeſtus eſt dñs ĩ noſtræ carnis inuolucro: quæ inuiſibis erat: mortalibus hodie uiſibiliter apparuit ſuprema diuinitas. Hũc hodie ſtella/quæ Magos duxit/in præſepio patefecit: uox ęterni Patris & Spũs ſcũs in Columbę ſpecie/in Iordanis fluuio declarauit: aqua in uinũ uerſa/in nuptiali manifeſtauit cõuiuio: panũ multiplicatio/& cophinoꝝ exuberantia ĩ deſerto monſtrauit. Qui igitur ꝑ ſalute noſtra/ut nos reconciliaret/in mũdũ uenit: ut nos redimeret/crucis pependit in ligno: ut nos glorificaret: ſurrexit a mortuis: ut peruium iter mõſtraret: ad cęlos aſcẽdit: ut ſanctificaret: Spũs ſancti muneribus donauit: ut beatos faceret: trini & unius Dei fruitionẽ oſtendit: ut in arduo difficultatis itinere/uiaticũ ſalutare pręberet: carnẽ in cibũ/ſanguinẽ ſuũ in potũ dedit: ille nos & ĩ præſenti ſæculo gratiæ ſalutaris/& ĩ futuro ſempiterno ęuo participes glorioſæ ĩmortalitatis efficiat. Vt quemadmodũ ad ſanctã Ieruſalem ãmirabilis Stellæ ductu/hodie Magi ꝑfecti ſunt: & ad Regẽ auro: thure Deũ: myrrha hominẽ teſtati ſunt: ita nos ad ſupernã Ieruſalẽ dignetur perducere: q oĩa mirabili diſpenſatione gubernat: & ſacra ſolemnitatũ myſteria recenſeri uoluit ad eius gloriã & ad noſtræ ſalutis ac redemptionis effectum. Proinde ſcitote dilectiſſimi noſtri &c.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XVI. Ad idem.

HOdie ſancta mater eccleſia dilectiſſimi/ſacra recenſet ſolẽnia: qbus ſaluatoris noſtri Ieſu Xp̃i diuina myſteria recoluntur. Vt ĩ ſancto Epiphaniaꝝ die: in quo noſtræ mortalitati uerbũ caro factũ eſt: Deus homo multifariã patefactus ẽ: & ex inuolucro carnis/ineffabilis eius diuinitas eluxit nobis: primũ glorioſa ac celebri adoratione Magoꝝ: tũ aqua in uinũ uerſa ſacri atteſtatione miraculi: tũ ſanctæ atq́ indiuiduæ Trinitatis/ãmirabili atq́ ꝑſpicua pſonaꝝ demõſtratione: cũ Pater ĩ uoce: Filius ĩ carne ſeſe oſtẽdit nobis: Spũs ſcũs ĩ Columbæ ſpecie. Merito igitur Saluatorẽ noſtrũ/paucis añ diebus carnẽ noſtræ ĩmortalitatis aſſumpſit: ab ultimis terraꝝ ꝑfecti finibus Reges adorãt: Reges Tharſis & inſulę munera offerũt: Reges Arabũ & Sabba dona adducũt: nos quoq́ ſũma deuotionis pietate ueneremur: q ꝑ nobis natus/paſſus ſepultus/ſurrexit a mortuis: coelos aſcẽdit: ſacris Apoſtolos Chriſmatibus inſigniuit: humanæ ſalutis atq́ redẽptionis noſtræ ſancta myſteria cõſumauit. Scitote igitur dilectiſſimi: quę p anni circulum feſta ſunt celebranda ſolẽnia. Erit igitur &c.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XVII. Ad Deũ in honorẽ diui Bernardini Senenſis.

DEus: qui humanum genus/miro ſemper amore proſequeris/& benigno/ac ſalutari nunquam deſeris auxilio: præſta quæſumus: ut qui beatum Bernardinũ Confeſſorẽ tuũ & doctrinæ & ſplẽdore & miraculoꝝ gloria illuſtrare uoluiſti: eundẽ apud tuã clementiam/perpetuũ ꝑ nobis interceſſorẽ habere mereamur. Per dominũ noſtrũ &c.

¶Oratio.XVIII.Secreta ad idem.

DA nobis queſumus domine intercedẽte beato Bernardino Confeſſore tuo/optatum ſacramenti ſalutaris effectum: & quod noſtra fragilitas obtinere non poteſt: dignare nobis eiuſdem placatus precibus/benigne conferre: Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: &c.

¶Oratio.XVIIII.Poſt cõmunionem ad idem.

QVeſumus omnipotens & miſericors Deus: ut pium in nobis perficias ſanctæ religionis effectum: & Confeſſoris tui bernardini adiuuantibus meritis: quod ore cõtigimus ac pia deuotione ſuſcepimus: & ad ſpiritualem nobis conferat medicinam: & ad æternæ ſalutis proficiat incrementum. Per dominum noſtrum: &c.

¶Item Oratio.XX.Ad idem.

PRecibus domine ſupplicantis populi propitius ac benignus intende: & qui beati Bernardini ſolemnia colimus: tribue nobis illius meritis: ut expiata peccatorum omnium ſorde/ad tua ſancta celebranda myſteria/pura mente accedere ualeamus: Per dominum noſtrum: &c.

¶Item Oratio.XXI.Ad idem.

REfectos domine ſanctis ac ſalutaribus ſacramentis/fac nos queſumus per interceſſionem beati Confeſſoris tui Bernardini: cuius hodie natalicia celebramus/& deſpicere ſemper terrenam labem: & æternum atq; incõmutabile bonum/tota mentis dilectione complecti: Per dominum noſtrum: &c.

¶Item Oratio.XXII.Ad idem.

OMmnipotens ſempiterne Deus: qui pro ineffabili dono pietatis glorioſum Confeſſorem Bernardinum/& ſancti nominis preconio/& euangelicę doctrinæ inſtitutione illuſtrare uoluiſti: præſta queſumus: ut illius interuenientibus precibus/& uirtutes conſequi: & ſolutis corporum uinculis/ad æternę uitæ gloriam peruenire mereamur. Per dominum noſtrum: &c.

¶Item Oratio.XXIII.Ad idem.

DIgnare nobis domine celebrandi myſterii effectum impendere ſalutarem: & illum tota mente diligere: quem beatus Confeſſor Bernardinus & firmiter credidit: & ardenter prædicauit Saluatorem Ieſum Chriſtum dominum noſtrum: &c.

¶Auguſtini Dathi Orationis Thomos.XXIIII.Qua optimũ aſſerit eſſe ordinem: ut totius uel uerbi/uel operis/& a Deo nobis origo ſumat: & ĩ Deũ conſumatio referat.

DIuini numinis ꝓuidentia oĩa ãminiſtrari & regi/atq; illinc manare oĩa: inde omne pręclarum donũ ac perfectũ proficiſci munus: q negat: is non modo impietatis arguendus eſt: ſed etiã extremæ dementiæ. Nam uerũ bonũ/ſummũ bonũ ſcatens undiq; innumerabilium bonoꝝ ſine dubitatiõe/Deus eſt. Ad quẽ cũ acceſſeris/præſto ſunt tibi bona oĩa: a quo cũ diſceſſeris/nihil eſt: qđ uſpiam boni repire queas. Solus eſt: q & beare hoĩes põt: & expetẽda oĩa abũde largiri. Quamobrẽ nõ ſolũ ſacri & diuini eloqnii ſalutaria inſtituta: ſ; etiã in uatũ ac Philoſophoꝝ uoces diuini cultus pietatẽ omni ſtudio nobis pſuadere conãtur. Atq; ut omittamus eos: q ipſi cũ magnũ aliqd exordiunt/diuinã opem implorãt: is enĩ pene infinitus ẽ numerus: eos maxĩe referamus: q añ oĩa piam & caſtam diuini numinis uenerationẽ pręceperũt. Pythagoras nãq; ſũma auctoritate phũs uitã hoĩs rectam inſtituens/ĩmortales qdẽ; inquit/Deos primũ/quemadmodũ lege cautũ eſt/uenerare: & iuſiurandũ cole: a Diis ĩmortalibus ſumpſit initium: qbus primã ac pcipuã debemus pietatẽ. Qđ qdẽ merito laudamus: ſi illud exceptũ ſit: nõ plures Sed unũ eſſe uenerãdũ Deũ: quẽ diuina oracula pdiderũt. Iſocrates uir magna doctrina/ac ſũma eloquẽtia ſtire præcepit hæc/inquiens. Primũ qdem/quę ad Deos ſpectãt/uenerare: nec ſacris litandis ſolũ: ſed etiã iuſiurandi religione tuenda. Et illud qdem diuitiaꝝ affluentiam indicat: hoc uero morũ ꝓbitatẽ. Cole Deũ cũ alias ſemp: tum uel maxĩe cũ ciuitate. Ita.n.uideberis & ſacrificia Diis ĩmortalibus exhibere: & ſimul parere legibus. Quid Xenophon Socraticus/nõne maxĩe pietatẽ colendã cenſet: cũ dicit? Cum in paruis: tum ĩ magnis inchoandis negociis primi motus a Diis pficiſcant. Huiuſmodi quiddã apud.M. Tulliũ ĩ libris de Legibus/pditũ eſt a Diis ĩmortalibus/agẽdi nobis capiẽda primordia. Illa quoq; uetus Lex tradit/Diuos & eos q cęleſtes ſemp habiti/colunto. Proinde fuit Romanoꝝ uetus inſtitutũ: ut & publice & priuatim/ſumpto prius auſpicio: qđ ad religionem ptinebat: omnia gererent. Nam quemadmodum prima officia deberi Diis immortalibus manifeſtum eſt: ita & in primis rebus diuinis dandam operam ſuademus. Quod magnus Vates Virgilius Maro nequaquam prætermiſit: qui in hunc modum cecinit/Imprimis uenerare Deos.

Moderatus autẽ Columella patremfamilias qui larem ſuum familiarem ſalutat ante omnia Deos Penates iubet adorare. Nam ſi ab re diuina ſumatur exordium plerunq; ipſe dies pulchro diſtinguit ordine rerum. Itaq; Martialis qum ſcribit qd agat rure morans ſic cecinit. Mane deos oro &c. Quocirca Seuerinus Boetius recte inſtituere uiſus eſt inuocandum rerum omnium patrem: quo prætermiſſo nullum rite fundatur exordium. Ad eius igitur opem confugiendum eſt: ut inceptis omnibus ac uotis aſpiret. Adſit autem propitius noſtris tum conſiliis tum etiam actionibus. Ita.n. optima & ſtabilia iecisse uidebimur noſtrorum operum fundamenta. Quod Saluatoris diuina uox præcepiſſe creditur: quæ ait: Primum quærite regnum Dei: & hæc omnia adiicientur uobis. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXV. Quæ quidem inuocatio quædam eſt ad Deum in principio alicuius operis peragendi.

EXiſtimant uiri ſapiẽtes: qui omnibus de rebus præclare & ſplendide ſunt locuti: unum quodq; humanum opus ad optatum tandem exitus peruenire: ſi ab eius nomine profectum fuerit: cuius prouidẽtia a moderatione cuncta reguntur. Etenim ut Magiſtro gentium prodente cognouimus: Deum trinum atq; unum eſſe conſtat: ex quo omnia in quo omnia: per quem omnia. Et nos quoq; illius ineffabilem maieſtatem ſupplices deprecemur: ut noſtræ actiones ac ſermo omnis & ab eius nomine ſumat exordium: & ad eius gloriam fœliciſſime dirigatẽ. Ad quod quidem facilius impiorandum intercedat pro ampliſſimis meritis primum alma ac glorioſiſſima Dei Genitrix: Apoſtolorum principes Petrus & Paulus: Penates Regni huius: & noſtræ ciuitatis. N. et. N. omnis deniq; cœtus cœleſtis ac triumphãtis exercitus.

¶ Auguſtini Dathi Oratio: Ac laudes panegyricæ diuorum Auguſtini: Nicolai: Margaritæ: Theodoræ.

Antiphona.

SAcerdos & Pont. refulget in templo Dei Doctor inclytus Auguſtinus: coruſcat miraculorũ claritate Præſul ſanctiſſimus Nicolaus: Exultat in conſpectu Dei uirgo prætioſa Margarita martyrii data præconio: athletam Chriſti Hermetem .s. imitata germanum dono Dei illuſtris Theodora regna tenet cæleſtia.

Verſus.

Mirabilis Deus in ſanctorum ſplendoribus.

Reſponſorium.

Virtutem largitur & gloriam diligentibus ſe.

Oratio.

DA nobis quæſumus oĩpotens Deus p ſanctorũ tuorũ atq; electorum pontificũ Auguſtini & Nicolai: perq; beatarum uirginum ac martyrum Margaritæ & Theodoræ merita glorioſa ſalutem mentis & corporis: ut eorum iugiter uenerandam memoriam pia deuotione recolentes & gratiam in præſenti ſæculo conſequamur: & gloriam ĩ futuro: Per Chriſtum dominum noſtrum.

❡Auguſtini Dathi Senenſis Orationum Liber Tertius Fœliciter Incipit.

❡Auguſtini Dathi Oratio Prima De laudibus Senenſis patriæ & optima Reipublicæ gubernatione/& conſignatione uexillorum pro uetere illius indytæ Ciuitatis ſingulo quoq; Semeſtri/ſeruata conſuetudine.

TRADVNT Veteres ſapientes uiri patres:q omnibus de rebus/tū
grauiter/ac ſplēdide:tum ornate copioſeq; diſſeruerunt/nihil in cun
ctis humanis rebus eſſe maius:nihil melius:nihil oīo præſtabilius/q̄
concilia cœtuſq; hoīum iure ſociatos/quas uno ac proprio noīe ciui/
tates appellant. Nam cū homo/quem rōnis præſtantia longe natura
ſeiunxit a bellua/gregale ac ſociale ſit animal:tum is demū rectaȝ ui
detur aſſecutus uitæ rōnem:ſi conſtituta ciuitate/quæ diſciplina mo/
ribus conſtat & legibus/tempus atq; ætatem oēm ad perfectū uitę cul
tum/atq; ad uirtutis executionē accōmodauerit:ſi ad bene/laudabili/
ter/honeſte/tranquille/beate uiuendū animū oēm cogitationēq; con
uerterit. Id uero nuſq̄ facilius q̄ in ipſa hoīuȝ conciliatione fieri poſ/
ſit. Quocirca maxime laudanť qui primi urbes condiderūt:& diſper/
ſos montibus & ſiluis hoīes/ac paſſim belluarum more uagantes/ad
ſocietatem uitæ conuocauerunt. Itaq; exiſtimant Sapientes/& quidē nō iniuria/ualde præclaruȝ/ur
bem condere:multo præclarius/conditam inſtituere:longe uero præclariſſimū/inſtitutam recte gu
bernare. Horū primū mœnibus:legibus alterū:tertium Magiſtratibus pbe conficiť. Et qdeȝ urbiū
conditores inſtar Deoꝝ in cœlum tranſlati ferunt. Legū latores maximis ubiq; gentium celebranť
honoribus:optimi ciuitatū rectores & conſeruatores īmortalē gloriaȝ in terris aſſecuti/beatiſſimas
quoq; in cœlo ſedes adipiſcunť. Sūmis efferēdi ſunt laudibus maiores noſtri uiri Senenſes: q nobis
præclare fundatam urbem reliquerūt:ampliſſimis decoratā ornamentis:ſanctiſſimis munitā legi/
bus:optimis & inſtitutis & moribus tēperatā. Mitto urbis originē:de qua Galli præſertim Senones
ac ueteres Romani certāt;Siue Senas/ut pleriq;:ſiue Senam/ut Liuius:ut Appion Alexandrinus:
& nōnulli præterea nobiles hiſtoriaruȝ ſcriptores/appellare malumus. Ac ſiue a Senonibus Gallis:
quos p hæc loca (ut fama eſt) Furius quondā fugauit Camillus:ſiue a Senis collibus:in qbus edi
tis poſita eſt:ſiue potius a Senatus auctoritate:ut quidā arbitranť:ſiue demiq;:quod probabilius ē:
a conditoris noīe:q per Romuli tēpora/prima huius urbis fundamēta iecit:Sena uocitata eſt:illud
certo affirmare poſſimus/matrē Senenſem populū pfiteri urbē Romā non ſolū Latii decus:ſed etiā
totius caput orbis. Siue ueterū quondā Romanoꝝ colonia:ſiue municipiū Sena fuerit. Indicāt cū
alia documēta compluria:tum illuſtria ſignia/ac uetuſta monumēta Lupa nutrix/ac lactentes pueri
Remus ac Romulus. In promptu ſunt huiuſce urbis laudes:nobilitas generis:amœnitas regionis:
loci ingenium:uetuſta primordia:pręclara ędificia:magnifica tecta:ingentia tēpla:auguſta/ac ſan
cta delubra:religioſiſſima phana:tum cœli clementia:lætitia ſoli:agroꝝ ubertas:terræ ac maris op/
portunitas. Illa præterea præſtantiora:Imperii dignitas:libertatis ſplendor:litteraꝝ ac ſtudioꝝ glo
ria:recta bene uiuendi ratio/atq; inſtitutio:ādmirabilis Reipublicæ diſciplina:optima legū atq; inſti
tutorū ſanctio:quibus certe laudibus/inter Etruriæ præclaras urbes/Sena floret:& cū in pleriſq; cæ
teris impar habēda nō ē:tū nōnullis & quidē grauioribus ita pollet:ut multas nō æquare ſolū:ſed
etiā ſuperare uideať. Sed hęc de his hactenus perſtrinxerimus ſatis. Verum nōnulla de optimo Rei
publicæ ſtatu & ciuitatis cōſeruatione in mediū allaturi:de ciuitatis noīe/diffinitione/diuiſione/pau
cula pręferemus. Alia nāq; eſt urbis ratio:alia ciuitatis:alia reipublicę. Et urbs quidē muros comple
ctiť/mœnia/ædificia/pergama/tecta:uel ab orbe dicta:qđ in orbē antiquæ conderentur ciuitates:
uel qđ urbare aratro definire eſt:& ab urbo parte & curuatura aratri appellata:qua olim mœnia ſi
gnabanť. Ciuitas aūt ciuiū multitudinē/& collectionē quandā:qđ & pſpicuū ē:& uis ipſa uocabuli
manifeſtat. Reſpublica uero/modus/ordo/diſciplina ciuitatis ac ratio:p quam bene ac recte uiuiť.
Diffiniūt ciuitatē pleriq; magna eruditione ac doctrina uiri/collectā ciuiū multitudineȝ ad bene ui/
uendū coactā. Diffinit. M. Tullius/magnus ſimul phūs & Orator ī ſexto pręſertim de Repub. libro
conciliū cœtumq; hoīum iure ſociatū. Diffinit Ariſtoteles Peripateticoꝝ princeps in Oeconomicis
libris/multitudinē domoꝝ/agro & pecunia ſatis/ſuperq; abūdantē ad bene uiuendū. Hæc utiq; oīa
nō nihil fortaſſe uerbo differūt:at re ipſa prorſus cōueniunt. Nā oīuȝ quæ modo expolitæ ſūt/diffi
nitionū illa una eadēq; ratio eſt:ut & plures & in unū collectos/& ad bene uiuendū congregatos/ac
iure ſociatos eſſe cōueniat. Qđ oībus accuratius contēplantibus plane liquebit. Multifariā uero ci/
uitatē doctiſſimi ueteres partiri ac diſtribuere cōſueuerunt. Diuidiť nāq; ciuitas primo ī domos &
pagos. Hę ſunt.ii.partes eius. Et domus qdē multitudinē pſonaꝝ:cuiuſmodi ſūt maritus & uxor:
parentes & liberi:dominus & ſerui. Pagi uero domoꝝ multitudinē continēt. Diuidiť ciuitas p Ari
ſtotelis ſentētia/in Principem/conſilium/prætorium/populum. Principē quidē ad imperandū:Con

ſilium ad decernendũ:prętoriũ ad iudicandũ:populũ ad parendũ/atq; obtẽperandũ.Diuiditur ciui
tas in tribus:unde &.Tribuni:qđ his precellent appellati:quod qdem Romanæ urbis conditor fecit
Romulus/& Ramnenſes Tatientes luceres uocauit.Diuiditur ciuitas in Curias/Centurias/Claſſes.
Quod tũ Romulus ipſe:tũ Seruius Tullius:& ueteres Romanorũ Reges feciſſe monſtrant̃.Diuidi
tur ciuitas ĩ uaria diuerſorũ munerũ loca:qualia apud Romanos.M.Cicerone cõprobante/forum:
cãpus/roſtra/ſubſellia.Diuidit̃ ciuitas & ĩ diuerſos plerũq; ordines/uelut Roma in nobilitatẽ/ac ple
bem/& hanc mediũ equeſtrẽ ordinẽ.Diuidit̃ ciuitas:& in diuerſa quoq; miniſteria/ueluti agricolaꝶ
ſunt q uictũ miniſtrant:artificiũ q reliquũ ſuppeditant uitę cultũ:bellatoꝶ ac militũ:q & parta tuẽtur
& externas propulſant iniurias:quẽadmodũ diſtinxit Hippodamus.Diuidit̃ ciuitas in uarios Magi
ſtratus:cuiuſmodi apud Romanos fuere:Dictator/Cõſules/Prętores/Quęſtores/Tribuni/Prefecti:
Triumuiri/Aediles/alii itẽ ꝑ multi:& ii præcipue:quos pulchre cõmemorat/atq; exponit Varro La
tini qdaꝫ parens eloquii.Diuidit̃ ciuitas in res urbanas/ac bellicas/quaꝶ hæ robore/uiribus/animi
magnitudine exercent̃ in bello/illę pacatis tẽporibus potius cõſilio/æqtate/Iuſtitia. Poſtremo diuidi
tur ciuitas ĩ plura mẽbra.Nã quoddã ciuitas/ac reſpublica corpus eſt:quod recte oſtẽdit philoſopho
rũ prĩceps Plato.Eius uero corporis plura ſunt mẽbra:ſed caput principes ſunt ciuitatis/& maximi
Magiſtratus/qđ eleganter/& concinne Plutarchus Cheronęus autumat peripateticus apprime nobi
lis:oculi atq; aures/Prætores/ac Iudices:& oio qui iuri dicendo præſunt/cor patres Senatores/Con
ſiliarii/manus bellatores/& milites/Pedes agricolę.Et eius loci/atq; ordinis inferioris hoĩes:ſine quo
rum opa:reliquum corpus ſubſtineri neqt.Sed cæteris prætermiſſis:quæ ad nomen:finitionẽ:diui/
ſionẽ pertinent ciuitatis:ꝑgamus ad ea:quæ cõſeruationẽ ſpectant/& optimũ continent Reipublicę
ſtatũ:non ex noſtro ducenda ſenſu:ſed haurienda potius ex Ariſtotelis/ac peripateticorũ fontibus:
hoc qdẽ ordine/ut primũ explicemus:quæ ad ciuitatẽ tuendã:rerũ publicarũ rectores ſeruare cõue
niat:deinde in qbus eorũ uerſari conſilia/tum illa adũciamus:quæ accuratiore ſtudio declinare.Nã
qui Reipublicæ prefuturi ſunt:ut cõmuni ciuiũ utilitati ꝓſpiciant Ariſtotele duce:q prędaros de be
ne regenda Republica libros confecit:ita uigilare oportet:ut ciues a labe turpitudinis arceant:ut ne
uel leuẽ qdẽ noxam permitendã intelligãt/ac ueluti in ſemine/nequitiã elidendã:obſiſtendũ nanq; le
uioribus:ne ſenſim ad grauiora ſerpat̃:ſi mortale genus procliue ad malũ:dum ſemel cępit labitur:
& fuit nemo ẽt Poeta teſte:repente turpiſſimus:paruũ initio errorẽ/ait ſũmus philoſophus Plato:
plęrũq; tandẽ fieri maximũ.Parua aũt ſępe culpa:ſi crebrius repetatur:facile maioris turpitudinis
incrementũ ſuſcipiat.Neq;.n.inſcite Plutarchus illud probat Heſiodi:ẽt pauxillula adiectione ſi fit
forte frequenter:ingentem ſępius aceruũ conflari.Diſtribuendi aũt ſunt ꝑ dignitate ciuitatis hono
res/ac maioribus afficiẽdi:q maioribus excelluerint laudibus:minoribus uero/qui uirtute/& ſapien
tia inferiores extiterint.Id.n.maxime propriũ iuſtitiæ eſt:eius quæ in diſtribuendo uerſatur.Sed &
nemini inferenda iniuria eſt:nemini prorſum nocendũ.Siqdẽ ita natura/ęqtas/ratio/honeſtas præ
cipit.Eo nanq; pacto recte ciues habuerint:& pręclare patebit ciuitas cõſtituta.Nõ aũt ab re fuerit:
ea ciues bonos extimeſcere:quæ optimũ queant aut infringere/aut labefactare ciuitatis ſtatũ:ſi recte
Reipublicæ firmamentũ formido ponitur:& parit(ſi Lactantio credimus)cautionẽ metus.Non is
qdẽ/quem Stoici ĩ perturbationibus numerant/& a ratione recedit. Sed q ita prudentiã:ut ira non
nunq̃ fortitudinem iuuat.Quare & apud ueteres Lacedęmonios timori dicatũ templũ oſtendit Plu
tarchus Cheronenſis:quod maxime Rempublicã timore cõtineri arbitraret̃.Pericula.n.& clades re
qdeꝫ longiſſime:metu uero propiſſime ab eſſe præſtat:Quod ſi externa ꝑtimeſcãt ciues bella:nihil
loci relinquetur ĩ teſtinis ſeditionibus/ac ciuilibus diffidiis/ac facile ciuiũ animi iure cõcordes eadem
ſpectabũt:una erit oĩum uoluntas/eadẽ oĩbus in rebus cõſenſio:quæ utiq; uera eſt cõcordię ratio:&
quædã proſpera uniuerſi Reipublicæ corporis ualitudo/ac firmitas ceu contra diſcordia triſtis lues:
& ciuilis(ut ita dixerim)cõpagis direptio.Peſtis edax ac totius ciuitatis excidiũ.Iure igit̃ ciuitates
laudant̃:quæ inſtitutis regunt̃:& legibus:mõ hę ſanciant̃:ꝑ quas facillime diſſenſionũ oĩuꝫ/ac diſ/
cordiarũ auferãtur ſeminaria/ac penitus tollãtur e medio.Illud probant uęhementer:q de bene gu
bernanda republica pręceperũt:ut in magiſtratibus deligendis/delectus habeatur imprimis diligẽs
aſciſcendis bonis:iprobis reiciẽdis.Nã q ratione/fide/integritate/magiſtratus gerunt:iis potiſſimũ
credenda eſt:& cõmittenda reſpublica.Qui uero iniuria præfuerint/ac ſe ꝑperam geſſerint:ii nõ ſo
lum a poteſtatibus repellendi ſunt:uerũ ẽt pœna/ac digno ſua improbitate afficiendi ſupplicio.Atq
omni ſtudio ſapientes procurandũ cẽſent:ne cui ampliores:q̃ uel ratio/uel dignitas poſtulet:hono
res deferantur.Et.n.q præter dignitatẽ/præterq; rationem fortaſſe ad honorũ gradus fuerint eue/
cti:inſolẽtiores plærumq; euadere conſueuerunt:ut q copiis:opibus/honoribus nõ qdẽ ad decus:ſed
ad ſuã ſimul ac cœteroꝶ utantur labẽ.Et id qdẽ uſu uenit iis præſertim/q ex infima fortũa & humili
loco ad honorũ amplitudinẽ attollunt̃:& repente nimis:magis præficiunt̃ rebus gerendis:Iure lau
datur rerũ oĩum modus:certis progreditur gradibus ratio:nõ ſubito:ſed ſenſim/ac pedetentim eo
deductura:quo uirtutis momenta propenderint.Arctiſſimũ omnium quo ĩter ſeſe natura homines
uinciũt̃:uinculũ/caritas:& beniuolẽtia merito iudicatur:eã cum amplecti oẽs oportet:tũ eos prae
cipuę/quibus data eſt imperandi poteſtas/ac populis regendis prę ſunt.Quos nõ abſq; optima ratio

ue priſci nõnulli auctores: paſtores appellare ſunt ſoliti. Nam id eorum fertur ingeniũ: ut pro grege tuẽdo, etiã aiam fundere parati ſint: & cunctis ſe obiectare periculis. Rex tyrãno quid interſit: qs eſt qui neſciat? Qui ſe regem gerit: is cõmunem ſuorũ utilitatem ſpectat: a ſuis cõmodis animũ auertit: & Tyrãni mores aſpernatus: dum ſaluti cõmuni proſpiciat: cętera poſt habet, uel potius cõtemnit oia. Regis iſtar: qui pro temporibus imperat optimus magiſtratus reipublicæ: & uniuerſorum ciuiũ ſalutem lõge anteponit ſuę. Quod quidẽ ibi fit: ubi uis beniuolentię: & charitatis uiget ratio. Beniuolentiam aũt: atq; animorũ ſtudiuꝫ facile beneficẽtia cõſeqtur: & officiũ comitatur: qui rerũ humanarũ nodus eſt: & ciuilis ſocietatis ſtabile firmamẽtum. Sed ad cohercẽdam improborũ audaciã: quę maxime i hoc lubrico temporũ dominatur: ope pretiũ ẽ iuſtã adhiberi poteſtatẽ: ꝑ quã a male uiuẽdo deterreãtur. Atq; ita maleficii ac ſceleris adimatur facultas: ut quos nõ cohibet ratio: legum, & iudiciorũ compellat metus. Sed ad poteſtatẽ quoq; uel retinẽdaꝫ, uel augẽdã: opes, & copias adeſſe cõducet plurimũ reipublicæ: ut no ſolum ciues mali comprimãtur: ſed etiã externorũ ſi quãdo uſus acciderit: propulſetur iniuria. Tam & ſi potẽtia firmior, nõ tã opibus atq; diuitiis cõſtet: nõ tam milite & armis: nõ tam externarũ rerũ affluẽtia: q̃ iuris æquabilitate, q̃ legũ robore, q̃ ciuium concordia, q̃ deniq; cõſilio, ſapiẽtia, atq; exercitatione uirtutis: ad hibito & amicorũ pręſidio: quos par ſtudiũ: cõſimilis uolũtas: quos ꝓbitas cõciliauit, & fides. Ita cõparatã ciuitatẽ nec labefactaſ iprobi: nec iuadeſ aut finitimi hoſtes, aut exteri auſint. Qui cęteris ipãt: itegros ſe: atq; inocẽtes prębeãt ſi abuocaſ reliquos ciues a turpitudine, atq; ad capeſſendã rectã uiuẽdi uiã: ex citare uoluerit. Neq; n. fruſtra diciſ q̃les ſint i repub. Pricipes: tales reliquos ſolere eẽ ciues: Itaq; oportet eos: q cæteris pſunt, eã ſubire agendæ actns rationẽ ut non tã uerbo erudiẽdis: q̃ excitandis exẽplo: fiãt cæteris beneuiuẽdi magiſtri: ſi nõ imerito populorũ errata in eorũ Principes referuntur: quando uel propoſita ipunitate delinqunt: uel ſe auctorũ ſuorũ imitatores praſtanr. Sit igitur ſtudiũ diligẽs ei: q rẽpublicaꝫ gubernat uirtutẽ, ęqtatẽ, frugalitatẽ rectamq; i omni uita tueri rationẽ: ſi forte cupiat ſubditos habere conſimiles: qbus pateat ipſe aut uitii, aut uirtutis exẽplar. Proſpiciat aũt in dies: & uigili cura rebus incũbat quæ noxiæ reipublicæ, quæ ſalutares cadere poſſint: ut has ſtudioſiſſime proſequatur: illas tanq̃ ſcopulũ fugiat. Quod certius, cõmodiuſq; aſſequatur: ſi præterita mẽte repetat, & ſimilitudine cõparata annectat futura præſentibus: & oẽm uitæ curſum ſolertiſſime cõplectatur, ut in hũc modũ excubãti nihil nouũ, nihil ipromiſum, nihil inopinatũ, nihil deniq; nõ ſtudioſiſſime meditatũ ueniat. Ita. n. & ſuæ dignitati, & ſuorũ ſaluti facile cõſuluerit. Cũq; rebus probe ãminiſtrandis cõſiliũ præmittendũ ſit: eo qdẽ utatur ad ea oĩa: quæ cõducere reipublicę uideanẽ. Id aũt magnæ curæ ſit: ne publicæ pecuniæ profundanẽ: quæ nerui ſunt ciuitatis: & tũ ornamenta pacis, tũ belli pſidia. Diligentẽ habeat uectigaliũ rationẽ: quæ & nitori ciuitatis, & neceſſitati tẽporũ plurimũ inſeruiunt, meminerit quod a Cicerone in. iii: de republica libro traditur: optimũ & in priuatis familiis: & in Republica uectigal eẽ parſimoniam. Videat uti alimenta oĩa, frumẽtũ, uinũ, oleũ, poculenta: atq; eſculenta oĩa abũde ſuppetant, ac nihil deſit omnino ex iis rebus, quæ ad reliquum uitæ cultum ſpectent. Quę negociatores: quæ artifices: quę agricolæ ſuffecerint: iuſto paranda ꝓponanẽ, copia ad ſit: modus: & pretium adhibeaẽ, dolus, fraus. uanitas ꝓcul abſint. Præficiantur cuſtodes, ac uigiles urbi, q eam pſto ſint tũ ab inſidiis oĩbus, tum quorũuis hoſtium incurſu uindicare: ſeditioneſ amoliri, tumultus cõpeſcere. Sit ante oĩa accuratiſſimum pacis ſtudium: in qua plane non populorum modo tranquillitas: & ciuium ſalus: ſed ipſa quoq; ſita eſt uitæ beatitudo. Quod ſi bellorũ urgeant tempora: de libertate, de ſalute, de Imperii dignitate uiriliter decertetur. Ferendis legibus, ſumma adhibeatur induſtria: ut a iuſtitia ꝑfectæ eiuſmodi ſanciantur: quę & optimũ tueantur reipublicę ſtatum: utilitatem augeaut: decus amplificẽt: & facile ciuiũ accõmodenẽ ingeniis. Sit cõdendarũ legũ magna cura: longe aũt ſeruandarũ maior: ut ita uirtutũ oĩum cultus uigeat: quæ legali iuſtitia cõtinentur: & flagitiorũ, ac facinorũ oĩum: quæ hoĩum conciliationi aduerſantur: ſeminariũ extinguaẽ: auaritiæ, & cupiditatis imprimis: quæ ſapientũ teſtimonio, radix malorum eſt oĩum: & ad quæ uis ſcelera rapit mortaliũ pectora. Tum nefandæ libidinis: & illicitæ Veneris: quæ & ipſa eſca malorũ eſt: & molles aĩos blande deliniens: haud dubie & uirtutis labem ſemp affert: & plęrũq; etiã uitæ cladẽ. Præterea inertię, deſidię & turpis ocii: quę res una multiplicẽ nequitiã gignit: & maximã docet improbitatem: poſtremo elationis: ſuperbię, odii, crudelitatis, inuidiæ, & oĩum deniq; id genus malorũ: quæ maxime apta ſunt: ſanctam dirimere humani generis ſocietatẽ. Sed aſſueſcant ciues ad peſtem auaritiæ propellendam pecuniam cõtẽnere. ad uitandã obſcęnæ libidinis ſordem, ſacra amplexentur cõiugia, nec iuuentutem cęlibem eſſe patianẽ: matrimoniorũ frequentia celebretur: quę libidinẽ frenat: incõtinẽtiã pellit: ſobolem gignit: ciuiũ multitudinem auget: perennis durationis cauſaſ ſuppeditat. Ac ne langueſcant ciues ocio magno: in honore artes habeantur & ſtudia. Poſtremo diſcant ſapienter, & conſiderate, iuſte, atq; innocenter: cõſtanter, ac fortiter: temperanter, ac uerecunde: honeſte, ac laudabiliter uiuere. Sed uideo me progreſſum longius. Vos igitur iam tandem obſecro ampliſſimi Magiſtratus libeat Iuſtitiam capeſſere: pacem ſectari, concordiam atq; unanimitatem ſeruare: patriam diligere, libertatẽ amplecti, ac firmiter retinere. Vna iuſtitia eſt: & mater omnium, & Regina uirtutum: & quę philoſophorum omnium uoce, atq; conſenſu in omni rerum publicarum amminiſtratione maxime domi-

natur & floret: uiget plurimum/ſplendeſcit/excellit: malos plectens: dans bonis præmia Pax dulce ē humanæ uitæ pabuliū: firmamentū ſalutis: fructus ſummæ ubertatis: opus peculiare iuſtitiæ: incolumitas populorum/ſtatus quidā bonorum oīum congregatione cumulatus: uerum honeſtum iucundū/perfectum bonū. De quo bene Silius Italicus magnus uates. Pax optima rerum. Quas homini natura dedit. Porro concordia/quæ cū pace tota prorſus apta coniugata/implicata eſt: & naturali quadā ſocietate cōiuncta a corde appellata: unum efficit cor ciuiū oīum/unum ex pluribus animū. mentem unam: unā/eandemq; omnium uoluntatem: ut ſit ciuium inter ſeſe ueræ fraternitatis ratio & illa quam/natura ipſa præcipuam ingenerauit amicitia: quod eſt omniū rerū diuinarum/atq; humanarū/cū beniuolentia/& charitate ſumma conſenſio. Vos optimi magiſtratus mementote Empedoclis Agrigentini ſententiam: nō ſolum domū/& ciuitatē: ſed ēt quæ ſunt queq; mouentur omnia: ea conſtare amicitia: diſſipari diſcordia. Patria uero poſt īmortale numen/ac ſuperos merito iure in officiorum gradibus ſecundū locū obtinet. Patria nanq; queadmodū parentes: & ipſa quoq; generationis eſt auctor: quippe quæ nos genuit: aluit/educauit/in urbe/ac domo/in recta uiuendi ratione collocauit. Itaq; patriam diligere/patriam adiuuare/patriaq; cōſeruare/patriā amplificare debemus. Bene/& compoſite locutus eſt Aurelius Auguſtinus dulcis patriæ amor: domus dulcior/dulciſſimus parentum. Luculente. M. Tullius. Vnicuiq; noſtrū chari ſunt parentes/liberi/propinqui/familiares: ſed oēs omniū charitates patria una complexa eſt. Pro qua quis bonus unq̄ mortem dubitauit oppetere: cum ei profuturus eſſet! Accedit libertas cæleſte donum: humanæ nobilitatis: uitæ ſpecimē: ſignaculū gloriæ/diuinæ largitatis/& parentis indulgentiſſimæ naturæ preclarū monumentum/ac ſummi pignus amoris. Hæc cunctis theſauris antecellit: quando nec bene pro toto libertas uenditur auro. Et. n. fructus eius precioſior eſt cunctis opibus/ut quæ expetuntur oīa huic nequeāt comparari. Veniunt fere bona oīa pariter cū illa: ut mori malit uir magnus/& ſapiens: q̄ āmittere libertatē patiatur/pro qua tuenda magnanimis uiris/oīs debet eſſe contentio. Hanc nil præter pacem ſuperat/quæ ipſa nihil eſt aliud (ut probe definiunt ſapientes) q̄ tranqlla libertas. Hæc igitur cogitate patres: hæc meditamini: ad hec enitimini/& contendite cūctis uiribus: in his diebus laborare & noctibus: ad hec aīum/ſtudiū/operā conferte: & quæ cœteras uirtutes condit: ſimul & perficit/diligentiaſ adhibete. Quæ ſi diligēti uobis fuerit ſeruata cuſtodia: quatenus capit noſtra fragilitas: humanā felicitatē: quæcūq; tandem illa ſit/conſequimini in terris: ſed & quo oīum mortaliū cura: & noſtra oīs aſpirat intentio/ſoluti corporum uinculis/nanciſcemini beatas ſedes: ubi interminatis ſæculis: quod ſacri Vates diuinitus inſpirati cecinerunt: corā licebit intueri dominū gloriæ/Deum inq̄ deorū dominum: quod ſummum/quod ſolum uerū/incommutabile bonū eſt: & eorum potiri: quæ nec uidit quiſq̄ nec audiuit/nec capere qſq̄ cogitatione poſſit: quæ (ut in Timeo diuinus locutus eſt Plato) mēs humana nullo modo cōplecti: lingua mortalis neutiq̄ ualeat explicare. Et ea parauit īmortalis princeps diligentibus ſe & tū pie uiuentibus/tū iuſte rēpublicā gubernantibus. Sed iam tandē tēpus ammonet paſſa hec cōferre uexilla: & uictricia/uos optimi Magiſtratus capeſſere ſigna: quæ tribuuntur ſunt Ducibus conferenda. Qua quidē in re: & nobiliū Hebreorū morem: et ueterū Romanorū ſolēnem ritū: & Platonis inſtitutum imitati Senenſes cū cœteris laudibus/perſpicuum afferunt optimæ inſtitutæ ciuitatis/ac reipublicæ documentum. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. II. de laudibus Senēſis ciuitatis: qum glorioſiſſimus Rex/ac Princeps magnanimus Ferdinandus: & excelſa Senēſis reſpublica/Sancto iuncti ſunt fœdere.

HEc ciuitas/& ueſtra Reſpublica Illuſtres Magiſtratus: patres & uiri Senenſes: quod minime cuiq̄ obſcurū putamus: magnis iam pridem ſplendeſcit laudibus: Ingenti excellit gloria: multis/atq; ampliſſimis ornamentis floret. Et ut mittā ingenium loci agri fœlicitatem: cœli clementiam: terræ/& maris ditionē: uetuſtæ decus originis: quippe quæ ueteres Romanos auctores habet. Vt mittam ingētia tecta: prēclara mœnia/excelſiora pergama: religioſa/ac locupletiſſima templa: totius ſplendorem urbis: Imperii dignitatem: cū illi/& numeroſi/& celebres/ac uetuſti pareant populi: quæ oīa oculis ſubiacēt: & in cuiusq; facile conſpectus cadunt. Illa certe maiora/ac mirabiliora uideri debēt: quæ mentis/atq; animi cogitatione cernuntur ſumma religio/ac diuini cultus pietas: recta gubernandi ratio: reipublicæ ordo: diſciplina uirtutis: Legū/atq; īſtitutorū ſāctimōia: maiorū cōſuetudo: ingeniorū benignitas: ciuiū æquabilitas/atq; cōcordia: & qđ ſolū beatas facit reſpub. naturale quoddā/ac diligens ſtudiū pacis. Hinc fulget diuinū/ac cæleſte donū: incorrupta/& ſerena libertas: hinc litterarū/& ſtudiorū uiget gloria. Ingenuarū artiū: ac diſciplinarū cultus exiſtit: hinc/externarū rerū affluentia patet: & magna quedā ubertas/& copia: ut in hac celebri admodū patria/tū naturæ adiumēta/tū illa quæ putant fortunæ cōmoda/tū uel maxime diuinæ bonitatis munera affatim ſuppetere uideant. Quare inter antiquas/ac nobiles nō mō Etruriæ: ſed ēt totius Italiæ urbes annumerata eſt: & ad ultimas uſq; oras: & remotiſſimas orbis regiones: Sena uetus/ac ciuitas Virginis nomen/propagauit: & gloriā. Sed quæuā eſt humanarū rerū conditio! Qđ nemo ignorat: qđ ēt ingemiſcendū eſt: uirtus ſemp/& quæ maxime a uirtute orit: fœlicitas patet inuidiæ. Bonitas mundū effecit oēm: qđ qdē in Timæo oſtendit Plato: & quæ ī mundo ſunt

cõdidit oĩa. Hic eſt.n. creator oĩum: & mũdanę uniuerſitatis opifex/effector/ac molitor Deus: a quo
oĩs (ut idẽ Philoſophus inqt) ꝓcul abeſt/ac longe faceſſit inuidia. Mundũ contra oẽm: & quę ĩ mũ/
do cõſtãt: queq moueñt/oĩa ſoluere/ac labefactare conaẽ iuidia. Inuidia primũ humanũ genus ĩua
ſitq ĩuidiã primũ igreſſa mors eſt orbẽ terraꝝ. Non temeẽ igiẽ ſapiens/ac nobiliſſimus uates Home
rus: inuidia execratus/truculentã belluã: aculeatũ ſcorpiũ: uoraciſſimã Tygridẽ: & quaſi quandã hu
mani generis cladẽ appellauit inuidiã. Quorſum uero hęc. Multi ꝑ diuerſa tẽpora: quod uel accępi/
mus patrũ memoria/uel ẽt ipſi uidimus/liberã/pacatã/florentẽ/opulentã: Beatã rẽpublicã Senenſi/
bus inuidentes: ſimul aut ſæua rapiendi cupiditate/aut execranda dominãdi libidine cõmoti: noua
moliri iniuria laceſſere/bellũ inferre/temere auſi ſunt. Alias clandeſtinis cõſpirationibus/ac dolis ma
lis inſidiãtes/alias palã delectu/& magno cõflato exercitu: & equeſtribus/atq pedeſtribus/undiq col
lectis copiis: in Senenſe ſolũ irruentes: paſſim graſſantes: hoſtiliter inſultantes nobis. Idẽ nõnunquã
exteri duces/idẽ nõ nulli ſępe finitimi ſunt aggreſſi. Per ſæpe in graue diſcrimen Sena uocata ad ex/
tremũ (ut ita dixerim) uitę periculũ: & pene ultimã libertatis cladẽ redacta eſt. Proh mira ĩmortalis
Dei bonitas: ꝓ inaudita/atq incredibilis diuæ Mariæ Virginis pietas. Omnium reſtitit aduerſario/
rum telis: arma repulit: oẽs proſtrauit inimicos/ſuperbos oppugnatores deiecit: hoſtes profligauit:
Senenſi populo/urbi uetuſtiſſimę/ciuitati Virginis ꝓſpexit: uictoriã peperit: ueſtrã rẽpublicã ſaluaꝫ
fecit. Sempꝫ ciuitas Virginis manſit incolumis: diuino ſepta præſidio: & cæleſti illa protecta dextera
quã nec hoĩs lingua/nec uox Angeli fari poſſit. Iam nõ abſurde de illa Dauid cõcinat ſacratiſſimus
Vates. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei/ciuitas Virginis. Vere nanq memorabile/atq admirã/
dum uideri debet: ut unus fuderit mille/& duo fugarint decẽ milia: Nomino ego neminẽ/ne in quẽ
piã fortaſſe cõtumelioſior uideri poſſim. Referã tñ unũ de multis: qđ & geſtũ/& uerũ fuiſſe cogno
uimus. Nã annis ſalutaribus. M.cclx. (ſi recte memoria teneo) ad Montẽ Apertũ trans Arbiã flu/
uiũ/contra aduerſantes/atq oppugnantes finitimos: q opibus: q armis: q magno equitũ: atq pedi
tũ numero ualebant: a Senenſibus Ducibus parua educta manu/nõ mõ fuſi/& fugati hoſtes: uerũ
ẽt capti multi: multi cæſi/reliq profligati ſunt/ac de ſuperatis hoſtibus/quaſi opima quædã: Senã re/
portata ſunt ſpolia: prędа ingens allata: illuſtris cõparata uictoria: glorioſus partus triũphus/ut tũ
pene uicti hoſtes Victoribus Senenſibus ſeruire uiderẽẽ. Nihil multis iã ſeculis noſtra in regione tã
magnũ/tã prędarũ. Sed qđ uetera ꝓſeqmur? Cũ ſepe alias/tum proxima nuꝑ ęſtate qdã belli duces:
nõ tam ſuis uiribus freti/q̃ eorum occultiore cõſilio/atq ope: q nunq̃ eo cõtẽti ſunt/quod eſt/& alie/
nis occupandis opes augere ſuas quærunt: nihil tale Senenſes opinantes adorti ſunt: & in eorũ agrũ
facto impetu: prædonũ ac latronũ more inſidiantiũ innocentibus: & rectis corde: uaſtare oĩa deleẽ
infeſta habere: armis/rapinis/cædibus permiſcere oĩa conabantur. Confuſa oĩa: et perturbata uide/
bãtur: aduerſus Romanã quoq eccleſiã: ſecretiora agitabantur cõſilia. En reſpexit de cælo Deus hũ
manarꝫ operũ iudex: & iniuria laceſſitis ſenẽſibus: auxiliũ ferẽdum ſtatuit. Pulſauit idcirco ea res ani
mum Sixti Pontificis maximi: quẽ Chriſtianę reipublicæ principẽ: & Chriſti uicariũ: propulſatorem
iniuriarũ: & caduceatorẽ ſanctũ eſſe decet. Excitauit imprimis Glorioſiſſimũ Ferdinandũ Regem
quidẽ potentiſſimũ/ac principẽ pacis: q ſęuam tyrannidẽ exoſus dura/pectora mulcere didicit: belli
motus cõpeſcere: improborũ ſedare tumultus. Regali deniq poteſtate parceret ſubiectis: & debella
ret ſuꝑbos. Rẽgẽ inq̃ pacificũ/ac noſtræ ꝓpugnatoreꝫ libertatis: q uere ad mortales iuuandos: atq
ad prodeſſendũ oĩbus natus perſpicitur: quod nõ mõ ſiculi norunt: Apulii: Lucani: Calabri: Brutii:
cæteriq qbus ille iuſte/atq legitime imperat: ſed longinq ẽt nationes/atq exteræ gẽtes/tum Ciſalpi
ni pleriq/ac tranſalpini populi: qbus ille nunq̃ defuit: quos ſępe/manu/exercitu/claſſe afflictis rebus
iuuit. Teſtes ſũt ĩ ꝓximiore regione aliqñ Veneti: teſtes Mediolanẽſes/teſtes Ferrariẽſes: teſtes Florẽ
tini/teſtes ſunt Senẽſes: quorũ paulo añ oppugnatores debellauit/atq ita debellauit: ut turpiter ĩ fu
gã ceſſerint: & ueteres Lares turpiter deſerere ſint coacti. Veiã illud plane affirmare nõ dubitẽ: quot
quot Senẽſi patrię aliqñ inſidiati ſũt iniuriãue tulerũt: fœlicẽ Senẽſib9 rẽpublicã ĩuidẽtes/tũ priſcis
tẽporibus/tũ nr̃a ẽt tẽpeſtate: eos & irrita/atq inania habuiſſe cõſilia: & iuſtas tãdẽ/ac ſuis ſceleribus
dignas dediſſe pęnas. Verũ ad cõprimẽdas ĩpias/atq nefarias: ĩproborũ cogitationes: ad occurren
dũ malignantiũ ſtudiis: ut in longitudinẽ quoq proſpiciaẽ: quod ſuũ ſapientis eſt: operepretiũ fuit
ſalutare conſiliũ: atq efficax remediũ adhibere. Placuit igiẽ æterno Principi: q maxime res curat hu
manas: id quod diuã cæli Reginã Mariã Virginẽ una cum cæteris ſacris penatibus noſtris cõpreca/
tam arbitramur: ut Rex pacificus Ferdinandus: & pacificus Senẽſis populus: quod lætũ/fœlix/fau
ſtũq ſit ſcõ fœdere iũgereñẽ: amicitiã/ac ſanctã coirẽt ſocietatẽ: ut ſectatoribus pacis ĩ unũ cõuenien
tibus: quantũ tribuerit diuina benignitas/trãqlla ſint tẽpora: ſecura/& tuta ſint oĩa: & neqtia/atq ini
quitate ſublata/ſũma ĩ pace uiuaẽ. Hęc uero optabilia/& prędara ab immortali deo oĩa ꝑfecta ſunt
dona: a quo bona cũcta mortalibus tribuũtur. Munificẽtiſſima hæc ſunt munera: Magnifice igitur
quatenus ĩbecilitas humana ꝓgrediẽ: oĩpotentẽ cælorũ principẽ glorificemus/benedicamus: uene
remur adoremus: grates ĩmortales ꝑſoluamus: ne tot tãtorũq beneficioꝝ ĩmemores: ne ĩgrati prorſum uideamur. Cæteri hoſtias cędãt: imolẽt uictimas: ſua ſacra/atq holocauſtomata ferant: mactẽt
delectas de more bidẽtes: Hircorũ/atq uitulorũ ſanguine litẽt. Nos pias preces ſacrificia cordis: ſo/

lemnia tota: ſacra adhibeamus ſupplicia: ante oĩa expiatas mentes/accĩn ⁊i gladio Iuſticię potẽtiſſimæ: quę ſola eſt pacis/ac beatitudinis auctor. Sit igit̃ gloria in altiſſimis Deo/⁊ terris pax hoĩbus: ad quã Senenſis populi tendunt ſtudia: ueſtra oĩa aſpirãt cõſilia: et pace firmiter cõſtituta: bene/ut fœliciter ſit ſplẽdidiſſimo Ferdinãdo Regi: & illuſtri Senẽſi generi/ac peculiari populo Virginis. Poſtremo ille nobis pacẽ tribuat: q unus eſt auctor pacis: in cuius diebus/orta eſt habũdãtia pacis/q hoĩus cõciliatione lętari iubet ĩ uinculo pacis: q filios ſibi arrogat cõſectatores pacis: ſi poſſident filii Dei optimũ legatũ: pręclarã hæreditatẽ: & uerũ patrimoniũ pacis: ſi dulce ẽ pre cæteris rebus nomen pacis: ſi res iucunda & ſalutaris poſſeſſio pacis/ſi bonũ/& iucundũ eſt in unũ habitare ciues: in unitate concordiæ: ac tranquillitate pacis. Pax nobiſcũ ſecura in terris: perennis in cælo: & eius in hoc ſæculo gratia/qui p omnia ſecula ſæculorum uiuit/& regnat. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. III. de Senenſis urbis dignitate/atq̧ præſtantia: & recta eius ciuitatis inſtitutione: deq̧ ſeruanda reipublicæ tranquillitate & gloria.

PRodunt ueteres Hiſtoriarũ ſcriptores: Magiſtratus præclariſſimi/ac uos oẽs uiri Senẽſes: Lycurgũ Lacedæmoniorũ Regẽ/q ea in urbe ſalutares ĩprimis/ac ſanctiſſimas leges cõdidit/populũ ad obſeq̃a Principũ: principes ad iuſtitiã Imperiorũ inſtituiſſe. Neq̧ .n. q equã aut in iis q p̃ſunt iuſtitia melius: aut in iis/quos parere oportet: obediẽdi uoluntate/laudabilius cogitari poteſt. Atq̧ ita demũ recte/& præclare hoĩum cõciliatios ac ſocietas regit̃: ſi Principes/& ciuitatũ rectores iuſtitiã tueant̃: inferiores uero promptos ſe/& alacres ad parẽdũ exibeãt. Quod ipſe mecũ reputãs/q̃uis nec ingenio/nec doctrina/nec dicendi exercitatiõe ſim p̃ditus/tñ magnifici Capitanei/& hoꝝ patrũ Imperio/atq̧ auctoritate coactus: qbus obtẽperare neceſſe eſt: ſuſcipiendũ mihi hoc orandi munus: potius q̃ recuſandũ cenſui. Non erã ipſe neſcius in hac p̃clara concione: & celebri/atq̧ frequentiſſimo cõſeſſu/ſummã dicendi copiã: pręcipuã orationis elegantiã/ſingularẽ uerboꝝ dignitatẽ: iure optimo poſtulari. Verũ ad hoc magnũ/ac pdifficile onus ſubeundũ: nõ mea me pduxit uolũtas: ſed parendi neceſſitas cõpulit/quę res ſpẽ haud dubiã inſpectandæ ueniæ pollicet̃: p̃ſertim a ueſtra facilitate/atq̧ clæmentia: quæ ibi culpã eſſe minime putabit: ubi nulla præceſſit peccandi uoluntas. Res magna hodierna die ſeſe mihi explicandã offert/cuius magnitudo/ac ſplendor ẽt eloq̃ntiſſimi cuiuſq̧ Oratoris copiã/& ubertatẽ antecellat: ſed huic p ingenii fragilitate ſatiſfeciſſe uideor: ſi tria fuero breui oratione cõplexus. Dicã igitur pauca/de Senenſis urbis dignitate: atq̧ præſtantia: de recta huius ciuitatis inſtitutione: de tuẽda reipublicæ tranqllitate: & gloria. Cõſideranti mihi multas/ac pręclaras Senenſis urbis laudes: occurrit primũ antiqua eiuſdẽ urbis origo: & a clariſſimis maioribus orta uetuſtas. Habet .n. Senẽſis ciuitas matrẽ Romanã: & oĩum/quę in toto orbe terrarũ ſunt opulentiſſimã ciuitatẽ: habet progenitorẽ/ac parentẽ uictorẽ quondã gentiũ oĩum/ac dominũ Romanoꝝ populũ: cuius decus/atq̧ ampliſſimã gloriã: & Latinæ oẽs: & Græcę decantant hiſtorię. Quippe iactis Romanæ urbis primordiis: q a cõditore tanti Imperii fluxerunt: pfecti ad hęc loca: Senã cõdiderunt: & auctorẽ ſuũ imitati: ĩ collibus uelut arcẽ quãpiã mox futurã urbẽ poſuere: q̃ a paruis profecta initiis: ut ĩ plęriſq̧ cõtingit: paulatim exinde ad urbis magnitudinem excreuit. Ea res dedit Senenſi populo: quaſi originis ſuæ certũ indiciũ/ac ppetuũ inſigne Lupã nutricẽ: lactẽtes Remulũ/ac Romulũ. Quod qdã nõ ignobiles auctores tradunt a Seno quodã Romano: & clariſſimo uiro fuiſſe profectũ: & ab eodẽ ipſo Senæ ĩditum fuiſſe nomen. Hinc Sena uetus/ob priſcæ originis uetuſtatẽ: nõ modo Italorũ uſurpatione: ſed ferme populoꝝ oĩum cõſenſu meruit appellari. Indicãt uetuſta monumenta: ſigna cõpluria: monetæ ĩſcriptio: & multę pluribus ĩ locis ipſa uetuſtate/pene obliteratæ marmoreę literæ. Quod ſi loci/in quo ſita eſt: opportunitatem quęrimus: eminet hæc qdẽ ĩ editis/ac ſaluberrimis collibus: uiget amœnitate regionis: quę nec humili planitie deprimitur/nec rurſum ĩ ſublimiorẽ altitudinẽ erigitur: quę nec feruentiore æſtu flagrat: nec eluuione aquarũ exundat. nec aut Aquilonis/aut Auſtri impetu quatitur/nec exuritur ſolis ardoribus: nec nimbus/aut aſperiore gelu riget. Mediũ quoddã (ut ita dixerim) tẽperamentũ aſſecuta eſt & locũ eiuſcemodi: q cæli excellit ſalubritate/atq̧ clæmentia: aeris rẽperie/ubertate agrorũ/uarietate earũ reꝝ/& copia: quæ neceſſariũ uictũ: & ſufficientẽ alimoniam prębeat. Vt quantũ Florentia finitima urbs in planitie: tñ Sena in Hetruſcis collibus poſita/plęriſq̧ ciuitatibus antecellat. Hoc tñ ãmirabilior: quod p nemoribus/& ſiluis: atq̧ agreſtiũ ferarũ habitaculis/manu/& opa ad cultũ amœniſſimę urbis redacta ẽ. Atq̧ ſi urbẽ ipſã cõſiderare uoluerimus: extãt ingẽtia ædificia: pręclara mœnia ſplendida/ac magnifica tecta: religioſa delubra: fana auguſtiſſima: ãmirabilia tẽpla/marmore/ſignis/tabulis/pictura/atq̧ omni nitore fulgentia. Ex his baſilica maior: quę eſt Cathedralis eccleſia: & e regione eius/hoſpitalis ædes utraq̧ in honorẽ dicata Virginis: cõmuni oĩum iudicio tales ſunt: ut nuſq̃ cõſimiles apud oẽs fideles populos reperiri queant: quaꝝ pp eximiã pulchritudinẽ/ac magnificentiã/longe/lateq̧ fama uagat̃: & plurimũ Senenſis urbis illuſtrat gloriã. Cuius quantus ſit decor declarat ſpecioſus cãpus/latitudine/circuitu/& ornatu inſignis: ppulchro latere ſtratus/altis undiq̧: & pręclaris circũdatus/ac redimitus tectis/tũ uiarum/& plateaꝝ ordo: plurimi & ſcatentes aquarũ fontes: deniq̧ oĩs generis/uel p̃ſidia/uel ornamenta/quæ ipſa in promptu ſunt oĩbus. Iam de ampliſſima eius ditione/qd multa dicere opus eſt? Terra mariq̧ Sena ĩperat: oppida cõplura: caſtel

la ꝑ multa: populi nō ignobiles illi ſeruiunt: urbes ēt nō in celebres eius ditioni ſubiacent. In his feracidima ora: & omnia regio circunſcripta littoribus Tyrrheni maris: gregibus atq armentis fecunda fertilitate ſoli varietate fructuū ubertate & multitudine paſcuorū uehemēter abundans: q quaſi ſ̄ umētaria cella finitimorū oīum: ac p Altū præcipue excelebertimo Telamonis portu multa expor[...]s neceſſaria alimenta ēt exteris & longinqs populis ſubminiſtrat. Sed qnāta ſit Senēſis urbis gloria: hinc maxime cōſtare poteſt: quod nō mō Cluſiū Hetruſcorū quondā Regū florētiſſimū domicilū: & inſignis regia: ſed ēt totius Hetruſci Regni decus in Senenſis ciuitatis Imperiū tranſlatus eſt. Et Romani qdē ab Hetruſcis regibus Sellā curulē lictores togam pictā pręteſtam Magiſtratuū īſignia: Senenſes uero eximiū regiminis ſplendorē: & maximā Imperii gloriā acceperunt. Quid dicā de ciuiū īgenio: facillimis moribus: naturali quadā uitę ſuauitate iucunda cōſuetudine: mutuo interſe amore charitate in ſuos hoſpitalitate in peregrinos beniuolentia in oēs? Quales uiros hæc ciuitas tulerit: īnumerabiles poſſint nobis exēplo eſſe. Ac plurimi in omni genere laudis multifariā floruerūt. Teſtis ſit cęles īclytus Bernardinus alter poſt apl's Paulū ꝑdicator & doctor ueritatis. Teſtis ſit numeroſa turba beatoꝝ Senenſiū ciuiū quā firmiter credimus in cęlo regnaṫ cū Xp̄o. Teſtis ſit Virgo ammirabilis Caterina: nō mulier ſed Virago: & quæ in figura hoīs cæleſtē ſpiritū geſſit. In ſūma uero doctiſſimorum hoīum multitudine & copia: teſtes ſint Gerardus diuinus Philoſophus: Petrus Ruſſius noſtra memoria āmirandus philoſophus: Vgo Bentius alter quodāmō mortalibus datus Hippocrates: multi ī omni doctrinæ genere cū ſuperiore floruerunt ætate tū noſtris tēporibus celebres: & illuſtres uiri āmirabili gloria præſtant. Et ut taceā Alexādrū. iii. quē ueteres narrant hiſtoriæ: ut taceam reliquos: quos narrare longū ſit: teſtē habemus locupletiſſimū Pium. ii. q nunc in Apoſtolatu ſedet uirtute ſapientia rerū oīum cognitione ac laude præſtantiſſimū: & pene ſupra hoīs īgenium innumeris muneribus decoratū clariſſimū terreſtre ſydus: & catholicæ fidei fulgentiſſimus lumen. Sed ad rectam ciuitatis inſtitutionē feſtinat oīo. Maiores noſtri Romanorū ſectatores: q nobis hanc remp. tā præclare fundatam reliquere: optimis illā cōformarunt inſtitutis ac legibus: qbus & diuino cultu: debitus honos exhibetur: & ſaluti ciuiū: & cōmuni utilitati cōſulitur. Hinc ſolēnes cerimoniē: anniuerſaria ſacra: multa ad diuini numinis cultū & uenerationē religioſiſſime ſūt cōſtituta. Nec uſquā genitū ſuperorū Regina piiſſima: mortaliū defenſatrix: īcorrupta Dei mater & glorioſiſſima Virgo: religioſius colit̄ amplioribus honoribus celebrat̄: cuius nō ſolū tutela & ope hæc ciuitas freta eſt: ſed ēt nutu poteſtate & legitimo Imperio gubernat̄ & regitur. Porro iura leges inſtituta municipales ſanctioēs probati mores reliqua Senenſis ciuitatis diſciplina eiuſmodi eſt: ut uere a Romanorū fontibus orta eſſe uideat̄. Hinc forū prætoriū habendi ſenatus locus comitiorū ordo hinc ſubſellia: & plura tribunalia ciuilibus mūeribus obeūdis cōparata. Hinc ærarius: uectigalia hinc tribuū trina partitio hic nobilitatis: & ppl'i diſtincti ordiēs hic ſtudioꝝ Gymnaſia: ī qbus theologi phi luris cōſulti rhetores & diſciplinarū oīum ꝓfeſſores publice docēt. Hīc magiſtrat9 cōſtituti: q reip. Pręſint q ciuitatis ſalutē tueant̄: q eius dignitatē & decus ſubſtineāt. Quos oēs a Romāis traxiſſe originē declarat hodierna celebritas: ī q hęc uictricia ſigna: & pclara uexilla magiſtratibus tribuūt̄: Pricipi ppl'i & uexillifero Iuſtitiæ ante oēs: tribunis populi qui cuſtodiæ ciuitatis īuigilāt: Cēturionibus & Cēturiaꝝ ſigniferis: quos ſequnt̄ qui ex ſuburbanis locis mox q ex agricolis delectū faciāt: ut ita oīa Senēſis Imperii menbra ad urbem: quę caput eſt quaſi ad domiciliū uitæ: & ad tutiſſimā arcem intendere uideant̄. Nec temere militaria hæc ſigna Magiſtratibus ſunt tributa: ut īteligāt oēs uigili cura: & militari quodā ſtudio ac ſumma animi magnitudine laborādū: ut rectam diligētiſſimāq rei publicæ amminiſtrationes tueantur. Ac de his quidem ſatis.

¶Hora excelſi ſignori: ornatiſſimi Magiſtrati: & preſtatiſſimi cittadini exegro cō breuita la parte terza nelprincipio da me ꝓpoſta: laquale cōtiene la cōſeruatione della gloria: & della tranqllita publica Peroche non obſtante che li enumerati doni & ornamenti della citta uoſtra ſieno grandi & molto excellenti: nientedimeno ſupremi & ſplendidi oltra tutti li altri dobiamo iudicare la liberta la pace: & la glorioſa fama. Liquali tre pretioſiſſimi theſori & imortali: & celeſti doni cōuiene ſtudioſamēte: & cō tutta la forza dello ingegno cōſeruare. Cōcioſia coſa che la liberta come maxime aueſtano li prudenti iuriſcōſulti in tāto e precipuo & excellentiſſimo dono: che infra le humane poſſeſſioni meritamente e collocato nel primo loco. Et a qſta la natura artifice delle coſe generate in diuina ſingularmente & iduce lhomo come nobiliſſimo & diuino aīale: & a tutti li altri ſupremo: a nco Signore di poco īminuto dalla nobilita Angelica. Onde nel principio delmōdo creato: tutti li homini naſceuano liberi pche dice el Romano philoſopho parlādo della humana ꝑſtantia: & ſingulare excellentia. Adiuncta eſt appetitio qdā principatus. Et a demoſtratione della liberta quāto ſia preclaro bene ſi diffiniſce la liberta: poteſtas uiuēdi ut uelis. Che la liberta nō e altro ſe nō poteſta di uiuere ſecōdo el ſuo uolere: intendēdo la uolūta cōforme & cōſentanea alla ragione: della quale nō puo: ne debba deuiare ne p alcū mō eēre aliena. Et po le citta et populi liberi degnamēte ſi poſſano chiamare felici: mediante tāto imēſo & īfinito dono: alquale tutte le richeze et le abūdantiſſime diuitie: tutti li theſori et tēporali poſſeſſioni nō ſi potrebbono cōparare. Eſſendo qlla in uerita: p la qle li magnanimi cittadini: et li ueri amatori della patria: ēt nō dubitano exponere ad extremo pericolo la ꝓpria uita: et ſpargere

p quella el propio ſangue. Secondario ſeguita el dono della pace: laquale come altre uolte mi ricordo
hauere dimoſtrato p optime ragioni cō la liberta ſi dice eſſere cōiuncta. Come ēt declara la ſua diffi/
nitione. Pax eſt.n. tranqlla libertas. Che la pace e una tranqlla liberta. Laquale ſupa: & antecelle
tutte le coſe deſiderabili: & expetende come ſommo & extremo bene cōceſſo dalla diuina largita alli
huomini mortali i terra. Onde dice el grande oratore nelle ſue Antoniane orationi. Dulce nomē eſt
pacis: res ipſa tū iucunda/tū ēt ſalutans. Bene honeſto ſenza aſperita: dono ſuauiſſimo ſenza macu/
la. Fructo di iuſtitia: & inuenta da ogni uitio & corruptione totalmente alieno. Nel quale el cumulo
di tutti li beni: & la exuberantia dogni honeſta: & iucūda coſa cōſiſte/& ſi cōtiene. Onde pli philoſo/
phi ſi cōclude la pace eēre la pſperita de populi: el firmo/qeto/ſolido/& tranqllo ſtato: & ultimo fine:
al quale debba intendere/& dirizarſi ciaſcuno humano cōſilio ogni fatiga: & noſtra opatione. Cō li
quali duo antenominati beni ſi connecte neceſſariamente lo ſplēdido nome: & la glorioſa fama la/
quale ſi pduce/& deriua ſolamēte da qlli principii: & da qlle cagioni: onde naſce liberta/& pace. Et
certamēte ſenza tali radici/nō puo alcuno uirente ramo di fama: & di gloria pullulare. Et po ſeuole
te qſti ſingulari doni: & excellentiſſimi ornamenti ppetualmēte cōſeruare/e neceſſario indubitatamē
te ſtabilire due principaliſſimi fondamenti: liquali ſono cōcordia & iuſtitia. Accioche mediāte queſti
dignamēte alla citta noſtra cōuēga lo oraculo del ſacro: & diuino Propheta: & alla patria Seneſe ſia
decto meritamēte Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Virginis. Quoniā fundamēta eius i mōtibus ſan
ctis. La citta della uergine: ſi chiama la citta Seneſe: ſotto el ſuo titulo dedicata fundata ſopra li mon/
ti ſancti: quādo e recta: & ſi gouerna cō iuſtitia: cō pfecta unione: & cōcordia. Remoſſa & fugata in
tutto ogni partialita/ogni diſcordia/& ſeditione/& ciaſcuu turbulento affecto: pponēdo: & riſguar
dādo p ſolo ultimo fine: la cōmune ſalute: & publica utilita. Dimēticando/et poſtponēdo ogni priua
to cōmodo: et particulare intereſſo. Et anteponendo ſempre a tutte le coſe el bene della patria: come
piu degnio & piu ſublime anco diuino. Hauēdo firmiſſima qlla āica: et pbata ſententia. Vnicuiq
noſtrū chari ſunt parentes/liberi/ppinq/familiares: ſed oēs oīum charitates: patria una cōplexa eſt.
Et po uolēdo hormai cōcludare & terminaſ el parlaſ mio optimi cittadini: et digniſſimi Magiſtrati
cōlegati cō uinculo di uera dilectione: ſeguite li rettiſſimi ueſtigii di noſtri anteceſſori/amate la cōcor
dia/obſeruate la iuſtitia/pſeuerate nella ſancta unione/prēdere la uera diſciplina della uirtu/diſpone
te li animi uoſtri alla obſeruantia delle leggi. & laudabili inſtituti: pcurate la pace: riguardate el com
mune bñ: cercate: & opate la ſalute lhonore/la gloria/la tranqlita: & qete della dulciſſima patria & no
ſtra republica: delle quali ſanctiſſime: & glorioſe ope nō dubitate chi riporterete nō ſolo laude/com/
mendatione/& gratia appreſſo li homini mortali: & nella terrena regione del mōdo: ma ēt dopo el
corſo della preſente uita dallo eterno Dio nel concilio de beati remuneratione pfecta: & ſempiterna
retributione: & imortali: & imarceſcibili premii nella celeſte patria. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oſo. IIII. de optimis/& rectoribus: & cōſeruatoribus reip publicæ.

¶ Qui cūcta moderaf: & regit oipotens Deus pater & filius & Spūs Scūs ille apiat labia noſtra. ut
ea fari poſſimus: quæ & ueritatis iter oſtendant: & nobis cōferant ad ſalutem.

Nihil eſt in cūctis humanis rebus maius excellentiſſimi dñi uiri Senenſes: nihil ſummo
oratore teſtante: illi optimo/maximo: & oīpotenti principi: atq̧ imortali Deo: q omnē
mundū regit: qđ qdē fiat in terris acceptius: q̄ cōcilia cœtuſq̧ hoīum iure ſotiati: quę ci
uitatis uno: & pprio nomine appellanf. Et illi qdē qui primi urbes cōdiderunt: & diſp
ſos montibus & ſiluis hoies/ac paſſim belluarū more uagantes/ad ſocietatē uitæ cōuo/
carunt: pculdubio magni uiri extiterunt/ac iure habiti ſunt: & appellati ſapientes/Sed pari quoq̧ di
gni ſūt laude: earundē ciuitatū rectores/& cōſeruatores: quoꝝ uirtute/opa/auctoritate illa gerūf: q
a totius mūdi pricipe/ac rectore deo īnata ſunt: in qbus uniuerſa lex pendet: & tota ſita ē religionis
ratio/& recte/ac laudabiliter uiuēdi diſciplina. Hæc duo ſunt æterni mandata principis: primū ut co
laf deus: alterū huic ſimile: ut pximus diligaf. Hoc iubent leges: hoc populorū ſcita ſunt: Hoc iura
diuina/& humana cōtendunt. Hoc ſtudio omni curaf debēt rerū publicarū rectores/& magiſtra/
tus: ut p rectam illorū amminiſtrationē/iuſte/pie/moderate/tranqlle uiuaf hoīum cōciliatione/ac ſo
cietate. Tantiſp. n. bona fuerit/tranqlla/& beata reſpublica: dū boni/& ſapientes extiterint: q Magi
ſtratus gerunt. Tales nanq̧ cōſtat eē ciuitates/ac populos: quales hi fuerint: q eis gubernandis/ac re
gendis præſunt. Boni ſunt aūt q acriter libertatē retinent/& ad libertatē patriæ tuendā/parati ſunt ēt
uitā/& ſanguinē fundere. Boni ſunt: q oīa ad cōmunē referunt utilitatē/ac decus: obliti cōmodorū
ſuorū. Boni ſunt: q totū corpus reipublicæ procurāt/nec dum partē aliquā tuenf/reliquas deſerunt.
Boni ſunt: q factioſorū ſeditionē execranf: quę res una pniciem ciuitatis inducit: & uel firmiſſimam
labefactat ſepe rēpub. Boni ſunt: q ira/odio/inuidia/inimicitia/ac cœteris pturbationibus uacuos ſe
ſe præſtiterint. Boni ſunt rurſus q intelligunt: ſe gerere pſonā ciuitatis: & eius dignitatē ſubſtinent/ac
decus. Boni ſunt: q iuſtitiā diligunt/leges ſeruant/iura/atq̧ inſtituta tuenf. Boni ſunt: q diligunt iui
cem/concordiā amant/unitatē ſpiritus conſectantur: pacē amplectunf: quæ bonorū oīum cumulū
pſtat: q totius hūani generis ſalutē cōtinet: et aurei ſęculi ſpēm quādā imaginēq̧ reducit: cuius dulce
eſt nomē res ipſa iucunda/ac uere ſalutaris: et quia a Saluatore Xpo et ſūmo patre relicta: ideo certe

cunctis theſauris pretioſior: et patrimonio omni: atq; hereditate pręſtantior. Boni deniq; magiſtratus ſunt: q oīa quaſi Deo teſte: quē trinū & unū uenerant: ac metuunt: pie agunt: cogitant: dicunt: nihil cupide & auare: nihil timide & ignaue: nihil intēperāter: nihil in continenter: ac molliter gerūt. Qui nō famā: ut ſtulti faciunt: ſed ſolā conſcientiā uerent: & dū rationē uirtutē ueritatē ſequant: cætera pro nihilo putant oīa. Hos ſolent ſapientes dignos exiſtimare: q reipub. pręſint: q magiſtratus gerāt q magnis negociis miniſtrandis & populorū gubernaculis præficiant. Ita. n. ſubiectis pderunt hominibus: & eorū q ab eis reguntur: q optimā geſtabūt curā: boni paſtoris exēplo: q uel aiam ſuā dat p ouibus ſuis: & rapaciū luporū deuitat inſidias. Paſtores nanq; ſunt: q alios regūt: & q regunt: merito Ariſtotele teſte ouibus comparātur: ut ſcite Homerus paſtorē populorū Agamenonē appellare ſit ſolitus. Eiuſmodi nos magiſtratus probamus: hos quęrimus: hos optamus dari nobis in hac præclara ciuitate: atq; optime īſtituta repub. Quæ una noſtris ſæculis floret: nec minus ſplēdeſcit: q̄ quōdā bellica gloria præſtans Lacedemon: doctrinarū laude clarentes Athenæ: Imperio & ſummis opibus Roma refulgēs: in hac inq̄ urbe: i qua oīum pene conſenſu aurea dominat libertas. Tales nos magiſtratus in ueniuri: q mō gubernant uiros ſapiētia moderatione ītegritate ornatos: & ciuitatis ſtudio: ac patrię charitate flagrantes. Tales quoq; annuat nobis Deus: hodie in hac preclara comitiorum celebritate: ut & ſumma ipi uirtute prædiri: & eorū q mō pręſunt: ſuitati exēplo patriā cōſeruēt iuuēt amplificēt: glorioſa Dei matre Regina cæli: & huius urbis domina intercedēte Maria & penatibus noſtris fautōribus ac ppiciis: quoꝝ ope & præſidio fræta Senēſis patria quęſo ſit illa quo ad fieri poteſt: imperiū occeano: famā q̄ terminet aſtris: ad æterni Principis decus: & huius florētiſſimi populi tranquillitatē & gloriam. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. V. de ampliſſimis laudibus Senēſis & urbis & ciuitaris: deq; optima eius reipub. diſciplina & recta gubernādiū ciuiū ratione: & mō uice illius: q ſanctæ Synodi Religioſorū oīum ſacri alicuius ordinis celebritate cōcionem ſit habiturus ad Senēſem populum: Generali eorum duce ac Rectore iubēte.

MEmini me Reuerēdi patres ac ſacratiſſime cœtus: & ī frequētibus hominū conciliis: & apud uiros ſapientes: & doctrina atq; auctoritate præſtantes: orationē habuiſſe: ac pſępe magnis de rebus uerba feciſſe: nec tamen aut uires ſuccubuerunt ingenii: aut dicēdi fiducia nobis defuit: Nunc uero cōtra & ipſa ingenii mei fragilitas: & cōſpectus ueſter metuēdus ac uenerandus: ab huius præclari muneris ſuſceptione & a dicēdo i hoc ſplendido cōſeſſu longiſſime deterrebat: niſi ueſtrarū dominationū & paternitatū cōperta benignitas: i dicēdi auſus pſtitiſſet. Quod ſi dicā fortaſſe cōfidentius ueſtrā incredibilē ſapientiā: & ſingularē rerū oīum doctrinā ignorare uidear: Sin uero nimiū ptimeſcā: credat fortaſſe qſpiā latere me maximā ueſtrā ādmirabilēq; clęmentiā. Itaq; hinc atq; inde rebus oībus exactius impenſiuſq; pſpectis: hoc mihi accipiā dicendi tēperamentū: ut & parēdi neceſſitati nō deſim: & orandi imperitiā: quanta pro rerū magnitudine licear: orationis breuitate cōpenſem. Ea potiſſimū ſpe fretus: quæ ab ingēti paternitatū ueſtrarum facilitate profecta: qbus ipſe careo uires ſubminiſtret ingenii. Primū igit cæleſtis numinis inuocato præſidio: de huius ciuitatis ampliſſimis laudibus dicendū uidet: ne ab eorū diſſideā conſuetudine: q tū ex hoc loco: tū ēt hoc tēpore habere orationē cōſueuerunt. Atq; illud īprimis cogitanti mihi ea de re explicādū occurrit: quod Scipio Naſica apud Romanos quōdā ſapiētiſſimus & uir optimus a Senatu iudicatus uſurpaſ ſolitus erat: cū de ciuitatis ratione: deq; repub. tractandū cēſuiſſet. Nā & muros ſpectandos: & mores multo magis cōſiderandos eſſe exiſtimauit: quorū qdē alterum mouet oculos & delectat ſi ordine: ſi modo ſi ornatu ſi pulchritudine & recta ratione conſtiterit: alterius longe maior oblectatio eſt: quum uirtutis momētū: quum honeſtatis inſtitutio: quum rationis diſciplina ac libramentū affuerit. Sed uere hęc ciuitas quocūq; nos animo & cogitatione uerterimus: quocūq; oculi aſpectauerint: & pręcipuis inſignitur ornamentis: & ſummis ſe laudibus efferendam præbet. Atq; ut ab iis: quæ in aſpectum cadunt: noſtra hæc proficiſcatur oratio: præclara ſunt imprimis huius florentiſſimæ urbis moenia: celebria ædificia: magnifica tecta: religioſiſſima tēpla: ſancta delubra: ædes magno nitore fulgentes: urbs ipſa ingentibus circūdata muris: cælſis ſepta propugnaculis: uariis atq; mirificis decorata ornamentis: ut merito iure inter celebres totius Italiæ ciuitates ob multarum rerum ſplendorem annumerari poſſit. Quæ utiq; omnia ſi ſingulatiꝫ quiſpiam complecti uelit: uel Athenienſis Demoſthenis: uel Romani Ciceronis ſit opus eloqo. Forum nanq; ipſum: plateæ angiporta compita: quadriuia: fana porticus: uiaruꝫ ordo: illuſtriū multitudo domoꝝ. Scatentiū aquarum fontes: multiplex diuerſorum locorū: tum diſtinctio: tū amœnitas: ſitus deniq; eoꝝ q̄ artificioſe cōpoſita: & magnifice ſtructa ſunt ac reliqua eius generis pmulta: ita omnibus perſpicua atq; explorata ſunt: ut nec pfecto meis uerbis: nec cuiuſq̄ explicatiōe egere uideant. Erat priſcoꝝ ātiqua natio parū differēs ab īmanitate ferarū: qppe q̄ paſſim ac libere beſtiaꝝ mor in ſiluis uagabat & mōtibus: nec dū ciuitatū excogitatis cōciliis. Primus āt urbis cōditor: qd maximoꝝ bonoꝝ cauſa extiterit: quēadmodū Peripateticorū prīceps Ariſtoteles ait: nō ſolū in magno ptio ha

bitus & honore ẽ:ſed etiã ueneratus ut Deus:quippe q id domiciliũ primus effinxit:ad qđ gregale &
ſociale aial hoiem natura genuerat. Mox Semiramis Babyloniorum Regina q̄q̄ alias fortaſſe nõ ſatis
laudata:et uete⁊ Poeta⁊ carminibus:et doctiſſimo⁊ hoĩum celebratᷓ hiſtoriis:q̃ prima inſtitutã/&
iã cõditã urbẽ/cocto latere circũſepſit:ac tãtę rei p̃clarũ inuẽtũ artificioſo munimine redimiuit. Siue
ipſa natura duce/quę hoĩum maxie cõciliationẽ reſpexit:ſiue ut quibuſdã uideri ſolet:a cõſtituenti/
bus nidos auibus ſimilitudine ſumpta. Quæ res declarat mea qdẽ ſentẽtia ĩter p̃clara humani gene
ris opa/urbẽ ĩprimis cõſtituendã eſſe:q̃ parata & a quopiã ſapiẽtiſſimo uiro excogitata/primũ hoĩes
maxie ſeiunxit a ferino uictu:diſeperauitq; a natura fera⁊. Sed illa demũ urbs añ alias magnis lau
dibus extollẽda ẽ:in qua ſicuti de hac cõſtat/nõ ſolũ muro⁊ ædificio⁊q; habita ratio ẽ:ſed lõge ma
gis ea⁊ re⁊:q̃ uł maxie ad hũanę naturæ p̃ſtantiã/& quandã ueluti ampliſſimã celſitudinẽ ſpectãt.
Ea uero ſunt/quæ ĩ abſoluta ciuitatis rõne & p̃fecta reip. laude ſita eſſe cognoſcimus. Quæ qdẽ ple
raq; oia huic ciuitati de qua loqmur:cuiuſq; ornamẽta nõnulla p ingenii noſtri ſũma imbecillitate
delibamus/ſine dubitatiõe adeſſe pſpicimus. Et.n. uiri ſapiẽtes/& q in omni philoſophantiũ nume
ro palmã obtinẽt:ciuitatẽ cũ diffiniũt:hiſce terminis cõplectunt. Multitudinẽ illã qdẽ eſſe domo⁊:
agro ſufficienter/ac pecuniis abũdantẽ ad bñ uiuẽdũ. Paucis uerbis plurimũ ineſt ponderis:et mul
ta/quæ ad magnũ ciuitatis ſplendorẽ/ac decus referunt/luculẽte & grauiter collecta ſunt. Nihil de/
niq; p̃termiſſum:qđ uel conditis urbibus neceſſariũ eſt:uel huic ciuitati/quã laudandã ſuſcepimus:
aptũ atq; cõueniẽs. Nõ.n. tã magnifica tecta & muro⁊ cõpoſite atq; artificioſe ſtructa cõgeries ciui
tatem exornant/q̄ ciuiũ potius ſpectati mores/p̃batiſſime ac laudabiliter inſtituta uita:et recta de/
niq; ac p̃clara reip. gubernatio. Quæ oĩa p̃culdubio ĩ hac ipſa urbe cumulatiſſime eluceſcũt. Taceo
igit coeli clementiã:aeris ſalubritatẽ/ac tẽperiem. Vbertatẽ ſoli:agro⁊ fertilitatẽ:loci opportunitatẽ:
ſegetũ cõmoditatẽ:uarietatẽ fructuũ:cuiuſq; generis annonæ mirificã copiã:magnã uim frumen/
torũ/& leguminũ:Cereris & Liberi (ut aiũt) p̃cipuã affluentiã. Optimi pecoris poſſeſſiones:nu
meroſa armẽta:numeroſos greges:paſcuo⁊ feracitatẽ:opima & pinguia prato⁊/colliũ & uirentiũ
conuallium pabula:oĩum quæ ad uitã tuendã attinẽt/multitudinẽ ac redundantiã. Opes item/atq;
ingẽtes facultates ſilentio p̃tereo. Externa⁊ re⁊ nitorẽ atq; elegantiã miſſas facio. Illa certe nõ poſ
ſum nõ attingere:q̃ p ſapientiſſimo⁊ hoĩum iudicio/& uere opulẽtã ciuitatẽ/& urbẽ ſplendidiſſimã
reddũt. Itaq; abũdat hec ciuitas magnis ac p̃ſtãtibus uiris:optimos habet ac diligẽtiſſimos patreſ/
familias. Lætat reip. piiſſimis rectoribus:ut ſiue ſingulos cõſideremus ciues:ſiue paucos:ſeu deniq;
uniuerſos abũde ſuppetat pleniſſimę atq; abſolutiſſimæ laudis cumulus. Nẽpe ciues ipſi primũ his
oĩbus p̃diti ſunt/ac decorati muneribus:q̃ in ſũmis ac clariſſimis uiris ineſſe ſolẽt. Bifariam Philoſo
phi cõſueuerũt partiri uirtutes:et alias qdẽ tradiderũt:q̃ natura nobis ĩgenitę ſũt:alias porro quas
diſciplina/uſus/atq; exercitatio cõparauit. Primas illas/quæ oẽs uno ingenii noĩe continent:huius
urbis ciues pleriq; oẽs aſſecuti ſunt:ut & dociles exiſtant:q̃ res una p̃ cæteris oĩbus p̃ſtantiam hoĩs di
ſtinguit a belluis:& memoriæ polleant bonę:& demũ incredibilẽ aĩo⁊ fælicitatẽ/manſuetudinem/
humanitatẽq; poſſideant. Qua⁊ re⁊ tã &ſi nõ ipſa laudet adeptio:quidoq; qdẽ illas natura dedit:at
certe rectus ac moderatus uſus plurimũ nõ ĩmerito laudat:quod de uobis ciues clariſſimi liquido
ac pſpicue conſtat. At uigẽt p̃terea acuta & ſplendidiſſima hoĩum ingenia. Itaq; tulit ſemp hæc ciui
tas uiros magnos/doctrinę gloria/& ſũmę eruditionis laude p̃ſtãtes:et ĩ omni ſtudio⁊ ac litterarũ
genere illuſtres/ac p̃clariſſimos:q uel in diuinis ac ſacris eloquiis & ſancta⁊ ſcriptura⁊ oraculis:uł
in altiſſima⁊ occultiſſima⁊q; re⁊ contẽplatione/cognitioneq; admirabiliũ cauſa⁊/uel in Iuris/tũ ci
uilis/tũ pontificii/tũ diuini/tum etiã humani ſolertiſſima Prudentia:ſanctiſſima⁊q; legũ peritia:uel
In Medicinæ ſalutari ſapientia:uel in dicẽdi copia/& eloquentiæ ſplendore/atq; oratoriæ laudis ele/
gãtia:uel deniq; ĩ cæteris artibus/atq; liberaliſſimis diſciplinis plurimũ floruerunt. O præclarã ciui/
tatem. O urbẽ uiro⁊ illuſtrium feracẽ/& omni genere laudis præſtantiſſimã. Quis ſatis tuã amplitu
dinẽ & tua⁊ re⁊ incredibilẽ maieſtatẽ referre poſſit? Sed pauca de multis/quæ ad ſcientiæ pertinent
laudẽ/hæc delibaſſe ſufficiat. Impar eſt noſtri ĩgenii imbecillitas tãta⁊ re⁊ efferẽdis p̃coniis. Quid
dicam de ea⁊ uirtutũ ſũma p̃ſtantia:in qbus uera laus ſita eſſe dignoſcit? Magna & admirabilis uir
tus Prudentia ẽ:et rebus hũanis recte gerẽdis maxie neceſſaria:q̃ res bonas/malaſq; diiudicat:q̃ cę
teris uirtutibus oĩbus adeſſe ſemp & intermi ceri debet:ut & p̃cipua ſit ac p̃ſtantiſſima oĩum:& nul
la ſine Prudẽtia:id quod Socrates rectiſſime ſenſiſſe credit:rite laudari poſſit. Ve⁊ quis dubitat hãc
adeo uigere ac pollere apud uos ciues ornatiſſimi:ut nemo nõ prudẽs:non ſapientiſſimus & habe
ri & appellari poſſit? Quam rem p̃fecto facilius quiuis noſſe/q̄ explicare queat. Eximia atq; excellẽ/
tiſſima uirtus Iuſtitia eſt:quæ reddit ius ſuũ cuiq;:quæ nemini nocet:p̃deſt oĩbus:quamlibet propul
ſat iniuriam:cõmunẽ utilitatẽ ſectat:oĩum hoĩum ſaluti conſulit:dignitatem cõſeruat. At ſplende
ſcit ea qdẽ:et in mirũ modũ in hac ueſtra p̃clariſſima ciuitate luceſcit. Quod & raro p hæc polluta
tẽpora ac deprauata ſæcula uſpiam cernit:et de hac una urbe ueſtra egregie p̃ter cęteras/oẽs/q quidẽ
recte iudicare poſſunt:fere uno ore & una eademq; uoce teſtant. Quod ſi animi magnitudo miris
effertur laudibus:quod emineat:atque antecellat imprimis:quoniam circa res arctas ac perdiffici
les:circa labores perpetiendos:circa ſubeunda pericula/non recuſanda etiam grauiſſima diſcrimi/
na. Circa glorioſam quoq; ſuſcipiendam mortem/abſq; dubitatione uerſatur. Nemo eſt:qui neſciat

hãc unã cupiditus coli/accuratiſſimeꝙ ſeruari: preſertim cũ utilitate ꝓpoſita & ad tuendã amplifican
dãꝙ ciuitatis ſalutẽ/ac dignitatẽ. Quamobrẽ ea uirtus maxĩe a ſapientiſſimis uiris laudari cõſueuit:
ut p fortitudinẽ & p maximã hãc/ſplendidiſſimãꝙ uirtutem/patriæ cõmodis ac reip. proſpiciaẽ ho
noribus. Quotiens magno/elato/excelſo aĩo hac uſi fuit: tũ ſinguli ueſtrũ: tũ etiã uniuerſi: cũ reip.
utilitas: cũ patriæ neceſſitas poſtularit: innumera poſſint ĩ mediũ exẽpla proferri: ut ob eam cauſas ui
ros magnos/uiros fortes/magnanimos/glorioſos/& oĩum ſũma pdicatione digniſſimos cẽſeamus
habẽdos: et ſæpenumero ueteribus cõprobãdos Romanis: q patriæ ſalutẽ/ac decus/uitæ antepone
re nõ dubitabãt: et modo ciuitati ꝓdeſſent: et ſanguinẽ ꝓfundebant: & ſectati Decioꝝ: quos hiſtoriẹ
celebrant: pclara ueſtigia/morti ſeſe ultro ac ſponte deuonebãt. Quid loquar de Tempantia/mode
ratione/frugalitate: in qua una pcipue admirabilis uirtutis ſplendor & laudis claritudo uerſaẽ: atꝙ
conſiſtit! Nã ſi Tempantia eſt: ut Philoſophi tradũt: animi circa res inutiles atꝙ inhoneſtas uictrix
ac pudica dominatio: cuius nitore & luce tota hoĩs uita refulget. Quis ẽ: q ignoret huius laudẽ in
hac ciuitate clareſcere/ac plurimũ dominari! Modus ĩ rebus: ordo ĩ humanis actionibus: hinc uel
maxĩe ſumpſit exordiũ. Modũ uero tueri/ordinẽ in cũctis gerẽdis rebus cõſeruare/magna ac ſplẽ
didiſſima uirtus ẽ: q ab ipſa quoꝙ reꝝ oĩum ꝓcreatrice/& optima parente natura nobis oĩbus in
dita uel ingenita uideẽ potius. Illud Horatii flacci uerũ teſtimoniũ ẽ. Eſt modus in rebus: ſunt certi
deniꝙ fines: Quos ultra citraꝙ nequit conſiſtere rectũ. Hẹc uos uirtus ciues ampliſſimi/celebres &
glorioſos reddit. Itaꝙ Chilon Lacedẹmonius ſcite dixiſſe ferẽ: q unus fuit ex ſeptẽ Sapientũ nume
ro: quodꝙ ab oĩbus rectiſſimo animi iudicio cõprobaẽ μηδὲν ἄγαν: qđ Latini iterpretanẽ Nihil
nimis. Quandoqdẽ uirtutes oẽs/mediocritates quaſdã Philoſophi eſſe aſſeuerãt. Atꝙ ita oĩbus in
rebus optimã eſſe mediocritatis regulã: ut omne/quod nimiũ ſit/uituperatione/ac probro carere nõ
poſſit. Quocirca illud laudaẽ Pythagoricũ ἐν πᾶσι τὸ μέτρον ἄριστον. In cũctis menſura optima.
Quis igiẽ uos nõ laudet: qs nõ pdicet: qs nõ magnifaciat: quis nõ plurimũ admireẽ: apud quos ni
hil nimis: q̃ arbitranẽ apprime ĩ uita eſſe utile: apud quos certi ſunt reꝝ fines: & cõſilioꝝ/atꝙ ope
rũ/totiuſꝙ deniꝙ uitæ ordo/moduſꝙ ſeruaẽ: & eorũ/quæ uel dicũtur: uel fiũt/recta mẽſura ẽſt! Fi
dem/cõſtãtiam/grauitatẽ/animi magnitudinẽ/ꝓbitatẽ/ceteraſꝙ tũ multas/tum maximas uirtutes
ſi pergã: nõ dicã laudare: ſꝫ referre deficiat me dies: ad qđ explicandũ (ut Hieronymi uerbis utar)
Tulliani fluminis ſiccaretur eloquii. De re autẽ familiari: deꝙ domeſtica adminiſtrationis iſtitutione
nihil ẽ: quod fuſius dicẽdũ eſſe uideaẽ. Quæ cũ in liberis educãdis ĩprimis elucæat: quãta ea ĩ re ue
ſtra hẹc laude digna ſit ciuitas: cũ multa argumẽto ſunt: tũ hoc præ cẹteris quod ueſtra pubes/& be
ne inſtituta iuuẽtus/ita bonis artibus & laudatis exercitationibus mancipaẽ: ut ſuo poſt tẽpore/miri
ficos ac lætiſſimos fructus efferat: qđ eſt ciues bonos/ſtudioſos integritatis/amatores patriæ/cõtẽp
tores libidinũ/inſectatores turpitudinis/laudis & ſolidæ/appetẽtiſſimos gloriæ. Qđ ſi ad initioꝝ
regulã reliqua uita decurrit: ut ad Demetriadem ſcribẽs teſtaẽ ſacratiſſimus Doctor Hieronymus:
ueſtræ urbis glorioſa iuuẽtus/optimis a teneris ãnis uirtutũ imbuta odoribus/eoſdẽ in oẽs ꝓducit
uitã: & ĩ uniuerſam iugiter cõſeruat ẹtatẽ. Venio nũc ad ea/quæ ueſtræ reip. extollũt gloriã: ad diſci
plinã ciuitatis: & rectã gubernãdi rõnem. Cũ. n. in artifices/agricolas/milites/Magiſtratus/bene in
ſtituta ciuitas partiaẽ: ab re eſt: ut de agricolis/deꝙ artificibus longiorẽ ſermonẽ faciamus: q omẽs
uberẽ reꝝ oĩum ſubminiſtrãt: ac ſuppeditãt copiam: & neceſſariã ad cultũ uitæ ſufficientiã prẹſtãt:
artium tũ multitudo & ſũma miniſterioꝝ uarietas ueſtrã hãc & decorãt & longiſſime illuſtrãt ciui
tatem: quibus excoliẽ: atꝙ expolitur humanum genus. Vnde eleganter/ſane/ac luculẽte magnus
phũs/& ĩprimis ſapiẽtiſſimus Plato/negociatores & mercaturæ ſectatores plurimũ laudare cõſue
uit. Itaꝙ & a Iurecõſultis hæc uerba de Platone ſcripta ſũt. Vir ſũmẹ prudẽtiæ & auctoritatis apud
Græcos Plato: cũ inſtitueret quẽadmodũ ciuitas bñ ac beate habitari poſſit: huiuſmodi negociato
res ĩprimis neceſſarios duxit. Reuerendi patres/ac uos ciues pſtantiſſimi ueſtræ ciuitatis inſtitutiõe
ſi qs recta & euoluta animi notione cõtẽplari uoluerit/nihil cõpoſitius/nihil ſanctius/nihil melius:
nihil ornatius cogitari queat. Iura diuina/hũanẹ leges/& pclara inſtituta teſtanẽ. Scimus Iuſtitias &
pietatẽ eſſe ſeruãdã in his ciuitatibus: q recte ſunt legibus ac moribus cõſtitutæ. Vt p pietatem/ſan
ctiſſime diuini cultus cuſtodiaẽ honos: Deũ ueꝝ/trinũ & unũ/omnipotentẽ mũdi rectorẽ/creatorẽ
uiſibiliũ oĩum atꝙ inuiſibiliũ creaturaꝝ/largitorẽ bonoꝝ oĩum: cũꝙ illo glorioſiſſimã atꝙ inteme
ratam Virginẽ Saluatoris noſtri Dei genitricẽ & ſacratiſſima cælitũ concilia/pia & cõgrua celebrita
tate uenerentur: Per Iuſtitiã ad bñ uiuendũ. & ad rõnis normã hoĩum uita ſalubriter dirigaẽ. Qui
bus ex rebus bñ conſtitutẹ ciuitatis diſciplina ꝓficiſciẽ. Pro Deus ĩmortalis/quanta haꝝ reꝝ oĩum
hæc una ciuitas laude floreſcit. Pia in Deũ ſtudioſiſſima Chriſtiani cultus/orthodoxæ & catholicæ re
ligionis obſeruãtiſſima/ſacroꝝ & cerimoniarũ cultrix diligens: gens ſancta/ppl's fidelis: ciuitas diui
nis miniſteriis libẽter intẽta: De qua illud ꝓpheticũ iure cõueniat: Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas
Dei: cuius fũdamẽta ꝓculdubio locata ſũt ſup firmã petrã/& ĩ mõtibus ſãctis cõſtituta. Ciuitas dilec
tionis/ciuitas cõcordiẹ/ciuitas charitatis & pacis. Quã idcirco beatã ſentiẽ debemꝰ: ipſa quoꝙ Euãge
lica ueritate teſtãte: q ait: Beati pacifici: qm̃ filii dei uocabũẽ. Beata igiẽ & pacifica ciuitas: & quẹuis
pace gaudẽs hoĩum cõciliatio/ac ſocietas: quã Dei filiã & dilectã deo atꝙ hoĩbus exiſtimare debemꝰ.
Cuius leges: cuiꝰ mores: cuius iſtituta: cuius diſciplina oĩs ad uirtutẽ/ad Iuſtitiã/ad honeſtatẽ/ad de

eius ſpectat: & ad ſolidã dirigit̃ gloriã. Inſtituta/ad exempla re‾re uiuendi: exempla/ad ſpecimẽ ueræ laudis eluceſcũt. Laudant ueteres maiores Athenienſiũ urbẽ: ſed ĩ ea una floruit humanæ ſapiẽtię & doctrinæ cognitio. Quippe ex qua plurimæ Philoſophoꝝ diſciplinæ fluxerũt. Laudãt & glorioſam Lacedemona prædicãt. Sed quæ eius cõmẽdatio alia afferri põt/q̃ rei militaris & bellicæ exercitationis gloria! Laudant: ac plurimũ Chorinthũ efferũt. Sed quorſum eius niſi ad nitorẽ ac lauticiam: ad opes delitiasq; laus intendit̃: ut totius Græciæ lumẽ Cicerone prodẽte/appellaret̃! Singulæ ſingulis ornamẽtis antecellebant. At ueſtra hæc nulla uera & certa bonaꝝ laudatiſſimarũq; rerũ oĩum atq; artium laude deficit. Quam nõ Solones/aut Dracones; aut humanaꝝ cõditores legũ extollũt: ſed Chriſtianiſſimi ritus ſanctiſſima obſeruatio/& Iuſtitiæ firma cuſtodia: ut ſi Thales triplicem ob cauſam fortunæ gratiã agendã putaret: quod homo. nõ bellua: quod mas/nõ fœmina: quod Græcus/nõ aũt Barbarus natus eẽt: uos ciues preſtantiſſimi/cæloꝝ Principi: cuius uerũ numẽ eſt: grates ĩmortales pſoluere cõueniat: q̃bus tã glorioſa ciuitas/tamq; multis ornata laudibus patria cõtingit: quã prẽs noſtri huius ſacræ religionis pfeſſores deligere iſtituerũt: in qua ſanctã hanc ſynodũ celebrarẽt: q̃m ibi pleriq; diuini numinis inſpirante gratia/cuncta rite procedũt; ubi ſobrie/iuſte/pie/ac religioſe uiuit̃: ubi uiget Dei timor: quod/ut cecinit ſacratiſſimus Vates/reꝝ oĩum pmũ ẽ: ubi regnat Prudẽtia: cõmunis utilitatis affectio: dilectio proximi: uirtutũ chorus incredibili fulgore clareſcit. Quibus de rebus longe fortaſſe melius erat: nihil fuiſſe locutũ/q̃ in concinna & breui nimium orõne uoluiſſe cõplecti. Sed quod ingenii imbecilitas prætermiſit: adiungit optima ac ſincera uoluntas. Nos uero: q intellexerimus hũc cœtũ/& ſeruoꝝ Chriſti congregationẽ humaniter/benigne & læniſſimis aĩs fuiſſe ſuſceptas: arbitramur nullã poſſe a nobis ęquã tãtis meritis repẽdi gratiã. Nõ. n. Homerũ ſecuti eẽs dicentem.

Sed Apoſtolicũ: q uolentẽ abire Saluatorẽ: coegerũt illũ: ut ſecũ maneret inclinata die. Quam uero agere neq̃t noſtræ tenuitatis fragilitas: mẽs ipſa/cuius multo amplior uis/ac poteſtas ẽ: habebit immortalẽ ac ſempiternã. Quodq; datũ eſt his/q contẽptis humanis delitiis/& terreſtribus rebus abiectis/Deo ſeruiũt: & ĩ lege dñi dies meditant̃: ac noctes deuotiſſimas fundemus pces ad eius ĩcõprehenſibilẽ maieſtatẽ: q orões exaudire dignet̃/humiliter ſupplicantiũ: & uota mortaliũ reſpicit: ſi iacrauerimus cogitatũ in eum: ut ipſe nos enutriat/tueatur: foueat: ut hæc glorioſa & præclara ciuitas ĩ bonis operibus pſeueret: & ab eius gratia nuſquã di cedat: q cumulũ largitur nobis bonoꝝ oĩuz: ut pro ſua ineffabili bonitate nos adiuuet: defendat: amplificet: augeat remp. ac fœliciſſimã faciat: & cœleſti bñdictione dignetur: ut ab oĩbus liberetur inſidiis: hoſtili quaq; inuaſione cuſtodiat̃: cunctis protegat̃ aduerſis: ut in huius uitæ uarietate concordiã/dignitatẽ/unanimitatẽ/mutuã beniuolentiam ſeruare poſſitis: & illa lætari ppetuo: quã mũdus dare nõ põt pacẽ. Finẽ igit̃ dicendi faciaz: & Apl'i uerbis utar: pax Dei/quę exuperat oẽm ſenſuz/cuſtodiat corda ueſtra/& intelligẽtias ueſtras in Chriſto Ieſu dño noſtro. Scio me: q non ſum exigui mei ignarus ingenii/minime tantaꝝ rerum magnitudinẽ potuiſſe conſequi. Peto ueniam ſupplex: & horum/q adſunt/imploro clementiaz: pręſertim reuerendiſſimi patris noſtri ſummã benignitatẽ: ut congruam ac debitam erratoꝝ emendationem adhibere uelit. Spes eſt in reuerendiſſimi noſtri Generalis incredibili humanitate: q non ſine maximis rationibus tanto miniſterio dignus habitus eſt: dilectus Deo & hominibus ob ſummas integritatẽ/præcipuam uirtutẽ/moꝝ ſanctimoniã/agendaꝝ reꝝ peritiam/exquiſitas/eruditionẽ atq; doctrinã: diuinę legis perfectã inſtitutionẽ: ſacratiſſimę diſciplinæ notitiam: & perfectã quandã cunctis in rebus Prudentiã: quẽ paſtorẽ: quẽ rectorem: quẽ tantæ religionis cuſtodem dedit nobis dñs: q nos dirigat ĩ uiam ſalutis: & huius dominici gregis curã & uigilantiſſimã cuſtodiã gerat. Eius igitur ſufficientia/quæ oĩbus a Deo/Apoſtolo teſte: & meos oẽs tum emendabit errores/tum etiã defectus explebit: illo fauente: q infinitis ſæculis regnat Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. VI. De iis rebus: quas Rerumpublicarum Rectores ac Magiſtratus habere conueniat.

NOn ſum neſcius Magnifici atq; excelſi Domini/& clariſſimi Magiſtratus/uos reliq pręſtantiſſimi ciues/eum q in tã celebri loco uerba facturus ſit/magnis quibuſdã & pręclaris laudibus ornatũ eſſe oportere: ut nõ modo loci dignitati: ſed etiã rei magnitudini: & eoꝝ q adſint/expectationi ſatiſfacere poſſit. Scite & uere Doctor ſacratiſſimus dicere ſolitus erat/grandes materias/ingenia parua nõ ſufferũt: ut cũ ea oĩa mecũ aĩo repetã/ſubuereatur ne nõ potius incõſulto/q̃ modeſte feciſſe uidear: q in tã claro & illuſtri cõſeſſu orõnẽ habere decreuerim apud eos: quoꝝ plane eruditio ac ſapientia exploratiſſima ẽ. Sed fiduciã pręſtat ueſtra ſũma facilitas: q̃ nõ orõnis ſplendorẽ poſtulabit (ut arbitror) ſed potius ſentẽtię ueritatẽ: & dicẽtis nõ arrogans inſtitutũ: ſed optimã mẽtẽ/rectiſſimũq; ppoſitũ. Quęri igit̃ ſolet a doctis ac ſapientiſſimis uiris/quę illa ſint: q̃ ciuitatũ Rectores/ac Magiſtratus habeẽ cõueniat: ut bñ/pacate/ac tranq̃lle unaquęq; ciuitas ac reſp. guberneẽ: ut & uerã beatitudinẽ adipiſci poſſit: & ppetuo ocio ac diuturna pace fruat̃. Sed ea demum maxime ſeruanda ſunt: quæ nos hodie apud ueſtram celſitudinem breuiter percurremus. Nam pręcæteris rebus diuini cultus reuerentia tuenda ẽ. Iuſtitiæ conſeruatio/concordiæ unitas: recta adminiſtrandarum rerum ratio. Etenim ciuitas/teſte magno Philoſopho/ſocieta/

tum oium principaliſſima eſt: & principalis b oni gratia conſtituta/ſed hoibus bona: niſi ab omnipo
tente rerum oium creatore tribuunẗ. Nam o mne datum optimũ/atq̃ omne pfectum donũ deſur/
ſum eſt: deſcendẽs a patre luminũ. Ille auctor pacis ẽ: ille dator quietis: ille largitor ſapientiæ: ille de
niq̃ gratiaꝝ oĩu3 fons uberrimus. Illũ igiẗ uenerari: illũ ſuppliciter obſecrare debemus: ut p ſua im
menſa clemẽtia ciuitatẽ ueſtrã cuſtodiat & rem p. tueaẗ. Proxime accedat Iuſtitia: quæ una ĩ publicis
adminiſtrationibus maxĩe dominaẗ: quę reddẽs cuiq̃ quod ſuũ eſt/bonos extollit: malos deprimit:
probos honorat: mulctat improbos: ſupbis reſiſtit: humilibus dat gratiã: inſolẽtiam cohercet: uirtu
tẽ celebrat: atq̃ oĩa gerit: qbus ciuitatis ſtatus/decus/ac dignitas cõſeruaẗ. Nã huius uirtutis pprius
eſt/declinare a malo/& facere bonũ: ex qbus opibus Prophetę teſtimonio/oriẗ: atq̃ manat tranquil
litas: quod ẽ ſummũ atq̃ ampliſſimũ ciuitatis bonũ. Quid de cõcordia multa dicamus! Vinculũ ci
uilis ſocietatis unanimitas eſt: q̃ dũ una eadẽq̃ uol ũtate reipub. ſalutẽ & cõſeruationẽ intẽdit: oĩa fę
liciter/oĩa pſpere/oĩa p uoto ſuccedũt. Ecce q̃ bonũ/ĩnqt Proheta: & q̃ iucũdũ habitare frẽs ĩ unũ.
Magnũ bonũ cõcordia ẽ: quæ rempub. uel ſola tueẗ Iucundũ bonũ: quod ppetuã pacẽ: ac ſecurita
tẽ parit: ut ubi ea fuerit. ibi uera ac ppetua tranquillitas eluceſcat. Poſtremo recta gerendarũ rerũ
ratio neceſſaria ẽ. Quæ oĩa & cõſilia & cogitationes & opa reipub. utilitatẽ referat: & ad ciuitatis ſa/
lutẽ: & ad cõmune bonũ dirigat. Quoniã factio & priuataꝝ reꝝ reſpectus: & ſuoꝝ cõmodoꝝ cupi
ditas: ut præclare Saluſtius magnus inquit: ſemp nocuerũt: nocebũtq̃ cõſiliis. Ciuitatis bonũ pro/
ponendũ eſt: & ad illud aſſequẽdũ tenendũq̃ oĩs eſt adhibenda cõtentio. Hæc ueſtra nouit ſumma
Prudẽtia: hæc ueſtra ſeruat induſtria: q̃ ſi eadẽ exercere diligẽtiſſime pertexeritis: florẽtiſſimã ſemp
poſſidebitis remp. libertatẽ/pacẽ/& gloriã retinebitis: quę magna & pcipua ciuitatis bona ille ſemp
impartiri & cõſeruare digneẗ: q ad imitationẽ Ieruſalẽ ciuitatis ſupnę p uirtutũ obſeruationem
uoluit & ĩ terris illius imagiuẽ condi. Veſtra aũt illa ſit: quæ imprimis omniũ bonorũ amplitudine
atq̃ ubertate floreſcat. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi. Oratio VII. De Republica uere beata.

DEcebat nõ imperitũ hoĩeꝫ ac padoleſcentẽ me/uel puerũ potius/celebres Magiſtratus
atq̃ excelſi Domini: ſed uirũ auctoritate præſtãtẽ/& eloquentiæ ornatũ laudibus ĩ hoc
illuſtri loco & pręclaro cõſeſſu uerba facere. Excuſationem afferet: quæ ſola coegit pa
rendi uolũtas/& ſũma p uiribus orõnis breuitas. Pręcipue uero/cũ nõ ad recte guber
nãdã remp. cohortanda ſit ueſtra amplitudo: ſed de bene/ſapienter/moderate/ac iu
ſte adminiſtrata: ſit certe ſũmis laudibus efferenda. Nam q cupiunt uere beatã eſſe remp. ũ procul
dubio diuini numinis maieſtatẽ: & cęlites ac ſupos oẽs ſũma ueneratione/& ampliſſimis pſequnẗ
honoribus. Si omne datũ optimũ/& omne donũ pfectũ deſurſum ẽ: & ab ĩmortalis Principis largi
tate/pia Sanctoꝝ interceſſiõe bona cũcta pcedũt. Proxime Iuſtitiã proponũt: atq̃ eam ſtudio omni
ac totis uiribus cõplectunẗ: q̃ reddẽs unicuiq̃ quod ſuũ eſt/una prę cæteris in omni reipub. admini
ſtratione maxime dominãẗ: reſiſtẽs ubiq̃ ſupbis: dans uero humilibus gratiã. Adhibẽt porro cõcor
diam/atq̃ unanimitatẽ: quod ẽ uel maximũ ciuilis ſocietatis uinculũ: & ciuitatis ſalutẽ/ſecuritateꝫ/
cõſeruationẽ inducit. Quandoqdẽ optimũ & ſalutare eſt/habitare frẽs in unũ: ut inqt Propheta: et
in unã ſemp cõuenire aĩoꝝ ſententiã. Ad hæc aũt ſuoꝝ obliti cõmodoꝝ/oĩa conſilia/uerba/opera/
ad reip. decus/& cõmunẽ referũt utilitatẽ: deniq̃ ſalutẽ patriæ nõ mõ externis rebus: ſꝫ uitæ quoq̃
anteponũt/& ſanguini. Quę oĩa excelſi Magiſtratus/cũ de ueſtra amplitudine exploratiſſima ſint/cę
teris relictis: quæ probe nouit ueſtra incredibilis ſpaiẽtia: & ſæpe a doctiſſimis uiris ex hoc loco per/
tractata ſunt. Fundemus pias ad Deũ & genitricẽ eius pręces: ut ueſtrũ Imperiũ & præclarã ciuitatẽ
ornatã armis/legibus armatã: quæq̃ in ſũmoꝝ ciuiũ adminiſtrationẽ incidit: in tranqllitate pacis &
reꝝ omniũ ſplendore & gloria perpetuis ſæculis tueaẗ/ad Ipſius omnipotentis Dei laudẽ. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. VIII. De præclara Reipublicæ inſtitutione.

ERant partes meæ/niſi fallor/excelſi atq̃ illuſtres Domini/& ampliſſimi Magiſtratus: q
ad hãc præclarã læti diei huius ſolemnitatẽ cõueniſtis: hãc tã grauẽ & imbecillitati meę
intollerandã orandi puinciam/iis agendã relinquere: quoꝝ & eloquẽdi copia & elabo
rata induſtria cõperta oĩbus atq̃ explorata ſit. Partes magni Oratoris datæ ſunt mihi:
quæ illum decebãt: quẽ merito ob maximas uirtutis & ſapientię laudes/Capitaneũ po
puli/magnis rebus gerendis cõſtituit ueſtra Reſpublica. Nec me fugiebat hoc mihi/tum p ætatẽ: tũ
ob inſcitiaꝫ minime cõuenire. Sed ſi mihi hoc Indecorũ/illud certe multo erat magis/aſpernari Ma/
gnifici Capitanei iuſſa: q̃ me proculdubio capeſſere fas ẽ. Qua ſola rõne ductus/inde mihi ſummã
dicendi exordiũ: unde oĩs tãtę celebritatis ratio pfecta ẽ. Nec quę ad rem nõ ptinent: curæ erit mihi
ut aggrediar: quod facere ũ ſolẽt: q uel multa ſeſe ſcire pfitenẗ: uel uberiore orõne admirationeꝫ q̃
maximã apud eos: q audiũt: & ampliſſimã laudẽ conanẗ adipiſci. Ego uero/quæ de pclara reipub.
inſtitutione dicẽda exiſtimauerim: ea perbreui quadã ſum orõne proſecuturus. Socrates parens Phi
loſophiæ: quem ſapientiſſimum oraculo Delphici Apollinis iudicatum ferunt: cum de optima Re/
publica loquereẗ: & quidnã de illa ſentiret/in mediũ pferret. Optima ciuitatis iacta fundamẽta dice
bat: & perpetua quadã firmitate cõſtare: ſi ſapiẽs: ſi uirilis: ſi tẽperãs: ſi iuſta foret: quæ quidẽ magnę

eximiæq; uirtutes: tam & ſi totius humanę uitę cōtineant rōnem: pręcipue tñ ad bene regendā ciuita
tem adeo neceſſarię ſunt: ut abſq; eaꝶ præſidio nulla nec munita ſatis: nec tuta ſit ciuitas. Sed qppe
ſtabilitas oīs & tota Imperii diuturnitas ab ĩis ſalubribus fontibus orta/ tū demū hoīum cōcilia tueā
ac ſeruat: ſi eaꝶ quas Socrates numerabat: uirtutū robur ꝑpetua atq; inconcuſſa firmitate teneret:
Præclare Socrates: et hoc q̄dē īprimis elegāter. Nā q̄s dubitare poſſit rōnem: quæ ſoli in omni ani/
mantium numero homini data ē: hoīem ſeparare a natura feraꝶ: ac lōgiſſime a belluaꝶ īmanitate
ſegregare? Sed q̄d ratio petit: q̄d ſpectat aliud/ q̄ uirtutis actionē/ atq; exercitationē: quæ ab ipſa ra/
tione pfecta latiſſime patet: et tū ſapientiā prudētiā q̄: tū æquitatē/ animi magnitudinē: uerecūdiā:
modeſtiā/ ꝓbitatē. Fidē colendā ſuadet: pręcipit: impat. Quaꝶ uirtutū Sapientia/ quę una oīum ex/
cellētiſſima ē: in maxima ꝛ reꝶ cognitione cōſiſtit: Prudentia ī capiēdis conſiliis/ et bonaꝶ malaꝶq;
reꝶ habēdo delectu. Aequitas ī hoīum ſocietate tuenda: ac ius ſuū reddēdo cuiq;: animi magnitudo
alias in oturbationibus repellēdis ſedādiſq; iniuſtis motibus: alias ī fragilibus contēnendis rebus
tota uerſat̃. Modeſtia ī oīum conſilioꝶ actionūq; ſeruanda rōne: et eoꝶ oīum: q̄ ul' dicūt̃: uel agun
tur ordine & modo: q̄bus ex rebus conflat̃: ac demū cōficit̃ id: ad quod naſci hoīem Philoſophi ue
ro teſtimonio ꝓfitent̃: quod ē ad fœlicitatē adipiſcēdā: et illam conſequēdaȝ beatitudinē: quæ certe
ſtatus ē bonoꝶ oīum cōgregatione pfectus. Sed ſi ſingulis hoībus hæc uehemēter ſunt neceſſaria:
ſi beati eſſe uolūt: et ad mutoꝶ aīalium feritate diſtingui: q̄to magis hoīum cōciliis ac cętibus: quæ
ciuitates appellant̃: ut nihil ſit: q̄d illis Principi Deo placeat magis: nihil q̄d oīo poſſit eē acceptius?
Vere nāq; homo gregale aīal ē: et ad ſocietatē natū. Sed oīum pricipaliſſima ſocietatū ciuitas ē: quę
Ariſtotele magno teſtāte ph̃o/ cæteras oēs abſq; dubitatiōe cōplectit̃. Quare ſi recte noſſe: ſi uere ſen
tire uoluerimus/ ſtatuemus ꝓculdubio totā & bñ uiuēdi & bene regēdi rōnem ī ſola uirtutis actione
cōſiſtere: et a ſapiētiæ fluentis: q̄ una uirtutes oēs ſuo ambitu cōtinet: dubio procul manare/ ac ꝓfi/
ciſci. Atq; hinc erat illa Platonis iaȝ nota oībus/ ac celebrata ſentētia. Qui dicere ſolebat: beatas fore
reſpublicas: ſi eas uel ſtudioſi ſapiētiæ regerēt: uel eaꝶ rectores ſtudere ſapientiæ cōtigiſſet: Ac ꝓpea
ſcite ſimul atq; īprimis utiliter/ optimus uitę inſtitutor: q̄ luculētū de hac uirtute librū edidit his uer
bis terraꝶ Principes/ ac reꝶ publicaꝶ rectores inſtruit. O reges ppl'i/ inq̄t: diligite ſapientiā: ut regne
tis in perpetuū: diligite lumē ſapientiæ oēs: q̄ præeſtis ppl'is. Vere nanq; ſapiētia mater dicit̃ oīuȝ/ ac
Regina uirtutū. Quā q̄ ſequnt̃/ a recta uiuēdi rōne nūq̄ aberrāt: Parit. n. uirtutes oēs eas īprimis: &
q̄bus ſeruatis/ pclara ē/ ac merito laudāda oīs reipub. cōſtitutio: totaq; hoīuȝ cōciliatio: et rite ſimul
& beate ꝓcedit. Nec ē aliūd e pietas ac religio: p quā īmortali totius mūdi Principi/ ac reliquis ſupis
honores/ ſacrificia/ cerimoniæ ſūma aīoꝶ deuotione ac cultu/ ſtatutis tēporibus pſoluunt̃: p quā cer
to ſibi pſuadet mortaliū genus: æternū/ ac diuinū numē: res curare hūanas: & quod ipſe quoq; teſta
tus ē Cicero: pioꝶ atq; impioꝶ habere rōnem: ut q̄ bene & cū uirtute uixerint: præmia digna repor
tent: ſcelerati uero/ atq; improbi iuſtis pœnis/ ac uariis ſupplicioꝶ generibus afficiant̃: ut q̄ patriam
adiuuerint: ſeruauerint: auxerint: ſoluti corpoꝶ uinculis fœlici æuo/ atq; īmortalitate fruant̃: q̄ uero
in ea delēda fuerint occupati in terra/ horrida/ formidoloſa inferoꝶ loca mergāt̃. Nō eſt aliunde Iu/
ſtitia/ quæ una uirtus totius humanę ſocietatis dicit̃ fūdamētū: quā nō iniuria regēdaꝶ ciuitatū/ uete
res ſapientes Principē eſſe tradiderūt: quippe quæ ſola ſūmos cū infimis pari iure tuent̃/ nemini no
cet: tribuit cuiq; ſm ꝓpriam dignitatē: hāc patere latiſſime nemo ignorat: cū nulla pars uitæ neq; pu
blicis/ neq; priuatis in rebus. neq; in domeſticis negociis/ atq; forenſibus: neq; ſi priuatim q̄d agat̃:
neq; ſi contrahat̃ cū altero uacare Iuſtitia poſſit: atq; ī colēda Iuſtitia maximus ineſt uirtutis ſplēdor:
ut merito tradiderit teſtis locuples/ Euripides Iuſtitiaȝ/ ſydera quoq; fulgētiſſima luce/ & claritate pręs
ſtare: hāc Chryſippus ph̃us in Stoicoꝶ diſciplina clariſſimus (ut ait Gellius) cōdigne & decore de/
pinxit: cū eius imaginē a priſcis Rhetoribus pictoribuſq; fieri ſolitā ſcribit: Forma atq; filo Virgina
li: aſpectu uehemēti & formidabili: luminibus oculoꝶ acribus: neq; humilis: neq; atrocis: ſȝ reuerē/
dæ cuiuſdā triſtitiæ dignitate. Quibus quidē ex imaginibus itelligi uoluit pclariſſimus ph̃us eum: q̄
uel iudicando/ uel gerendo Magiſtratui ſit præfectus: quoꝶ uterq; quidam Iuſtitiæ Antiſtes haben/
dus eſt/ oportere eſſe grauē/ ſanctū/ ſeuerū/ incorruptū/ inadulabilē: cōtraq; improbos nocēteſq; imi
ſericordem/ atq; inexorabilē/ erectūq; & arduū: & ui potentē: & maieſtate ęquitatis/ ueritatiſq; terrifi
cum. Q d' utiq; omne nō magna ſine rōne/ tum a ueruſtis artificibus/ tum a doctiſſimo Philoſopho
effectū eſt: ut intelligāt oēs uerū eſſe: quod & Græcus Plato & Latinus. M. Tullius in Politica inſti/
tutione tradiderūt: in cunctis ciuitatū ac populoꝶ gubernaculis oportere imprimis uigere Iuſtitiā:
qua ſi caruerint hoīes: intereat oīs humana ſocietas/ neceſſe ē. Q d' ſi ſapiēs extiterit: q̄ rempub. gu
bernat: Iuſtitiā omni ſtudio ac diligēti induſtria tueri conabit̃: ſi tranquillā/ ſi pacatā/ ſi glorioſaȝ/ ſi
diuturnā/ ſi deniq; ſaluā eſſe uelit rempub. Sed ab eodē quoq; ſapientię germine/ cōcordia pullulat:
de qua minime opus eſt plura ī mediū ꝓferre. Vere nāq; dulce eſt cōcordię nomē/ uelut arctiſſimū
uinculū/ ad cōnectēda ciuiū corda: ut uno cōſenſu/ una eadēq; uolūtate/ eadē cupiāt ſemp. q̄ remp.
gubernant/ eadem ſpectent: eadem ſequantur: quod eſt: ut uniuerſoꝶ ciuium ſalutem tueantur: to/
tum corpus reipublicæ procurent: incolumitatem ciuitatis omni ſtudio: & cunctis (ut aiunt) uiri/
bus: & magna ſemp induſtria/ diligentiaq; cuſtodiant: imprimis ut paci conſulāt: quę res/ Cicerone
teſtante: tum iocunda eſt: tū etiā ſalutaris: Per quā uere etiā paruę res augeſcunt: & magna indies

incremēta ſuſcipiūt: quēadmodū & diſcordia uel florētiſſima Impia & ciuitates quoq; āpliſſima dilabunt. Nā qđ de diuiſo regno Euāgelicū oraculū ꝑdit/deſolationi patere: id ꝑfecto patet latius: ut ne parua qdē domus abſq; cōcordia poſſit diutius ꝑmanere. Igit̃ ciuium unitas atq; cōcordia: pax ciuitatis una cū ſanctiſſima Iuſtitiæ ſocietate beatitudinē pariunt illā: ad quā oīus certe mortaliū aſpitat intentio: qua adepta/ſuꝑorū uitā imitant̃ i terris. Sed ſum fortaſſe/q̃ credidi/longior ipſe mihi iam finē dicendi faciā: ſi paucis antea ad hæc pręclara capeſſenda ornamēta ueſtrā amplitudinē clariſſimi atq; inſignes patres: qui nouos Magiſtratus ingreſſuri eſtis: fuero cohortatus.

Eſſendo adūq; excellentiſſimi magiſtrati la Politica uita & ciuile cōgregatione/coſa ſopra tutte le altre i terra acceptiſſima allo eterno & imortale Dio: quādo cō la ſancta inſtitutione delle leggi & diſciplina & regola di uirtu ſia dalli ſuoi rectori gouernata/e/coſa cōueniēte & alla dignita uoſtra ſommamēte cōſentanea/cō ardēte animo & cō uigilantiſſima cura itēdere al debito officio delli uoſtri ornatiſſimi & ſplēdidi magiſtrati: alliquali da qſta glorioſa republica ſete degnamēte ꝑpoſti & ad iuſto reggimēto & alla cōſeruatione di tutte qlle ſingulari & neceſſarie uirtu: leqli nel noſtro latino parlar poco ināzi habbiamo cōmemorate. Demōſtrādo i tāta adminiſtratione la prudētia/la moderatione: la magnanimita & diligētia uoſtra/& la ꝑfecta charita & ſincera fede inuerſo la patria: di cui lo amore giuſtamēte ſi debba preponere a qualūche altra affectione: Perche e/coſa indubitatamēte uera/& da ciaſcuno cōceſſa: che la uirtu/quale & quāta ſia nelli publici reggimenti/apertamēte ſi manifeſta. Acciochè mediāte la cura & induſtria delle uoſtre excellētie/queſta florēte republica glorioſamēte le uoſtre opere interueniēti ſi cōſerui & reſplēda/tāto piu la uoſtra ſingulare ſapientia cō degna & immortale fama delle uoſtre Magnificētie: & finalmēte ꝑ interceſſione della intemerata madre di Xp̃o & Regina di queſto florido populo oltra la gratia de fideli & buoni cittadini/& ueraci amatori della patria necōſeguiate dallo eterno Dio celeſti & imarceſcibili premii: & coſi necōceda quello: qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum. Dixi.

Auguſtini Dathi De Iuſtitia & laudibus ſtudiorū & Mercaturę Oratio. IX. Qum ꝑ uetere Senenſis patriæ cōſuetudine/nouis Magiſtratibus uexilla uictricia & glorioſa inſignia publice commendantur.

MAgna & dicēdi facūdia/& multarū rerū cognitio neceſſaria eſſe uidebat̃/Magiſtratus celeberrimi/atq; optimi patres/ei: q corā cōſpectu ueſtro magnis & grauiſſimis de rebus ſermonē facturus eſſet. Ea i me nulla eſſe uideo: & idcirco libenter a tam claro dicēdi officio abſtinuiſſem: niſi huius loci ſors & noſtrę reipub. cōſuetudo ad dicēdū cōpuliſſet. Nec me ꝑduxit uolūtas: ſed magis coegit neceſſitas. Verūtamē duo me iure & merito compellunt: ut breui orōne apud uos utar optimi Magiſtratus/ac pręſtātiſſimi uiri: primū ruditas & ingenii mei imbecillitas: quæ lōgius ꝑuagari nō debet: deinde uel diei anguſtiæ/uel aſperitas tēporis/ne iuſtā reprehenſionē incurrā: ſi plura q̃ deceat/in mediū ꝑferre uelim. Scio igit̃ pleroſq; hoc loco/atq; hoc tꝑe de Iuſtitia: de eius uirtutis officio & laudibus loq ſolitos. Sed cū ſatis multa ea de re atq; ex hoc ipſo loco dicta ſint ꝑ hoīes diſertos/atq; eloquētiſſimos/iudico minime opus eē: ut alia de Iuſtitiæ laudibus ulterius ānectant̃: præſertim cū ꝑſpicuus ſit eius uirtutis fructus/& ſplēdor āpliſſimus: ut iure cæteris uirtutibus oībus ꝑferēda eſſe uideat̃. Quid aūt ciuitatē & rempub. ſeruet cōſideranti mihi: qd urbes/celebres faciat: duo potiſſimū occurrūt/& aio ſe præſentant litterarū ſtudia: & Mercatorū negociationes/atq; artificū miniſteria. Nā de litterarū ſtudiis quid multa dicere neceſſe eſt? Hæc cognitionē pariunt: intellectū ꝑficiunt: hoīem. i. aīal rationale exornāt: & a beſtiarū & mutorū aīalium feritate diſtinguūt: aperiūt ad capienda cōſilia/ſalutis uiam: ut ꝑ ſcientiā & rerū inueſtigationē & cognitā ueritatē/ciuitatis ſalutē/reipub. utilitatē/patriæ firmamētū/& gloriā/cōmunē tranqllitatē & pacē tueri & cōſeruare poſſimus: unde elegāter & ſapiētiſſime ſūmus Orator laudat litterarū ſtudia i orōne ꝓ Archia Poeta/& dicit. Hęc ſtudia adoleſcētiā agūt: ſenectutē oblectāt: ſecūdas res ornāt: aduerſis ꝑfugiū ac ſolatiū prębēt: delectāt domi: nō impediūt foris: ꝑnoctāt nobiſcū: peregrināt̃: ruſticāt̃. Proxime poſt rerū ſcientiā/rōne & ordine ſeqt̃ artiū multitudo/ac uarietas: q̃ ad rectā ac ꝑfectā ciuitatis inſtitutionē ac diſciplinā/neceſſaria ē. Et. n. oportet ciuitatē rerum oīum habere ſufficientiā & copiā: ꝑ quas hoīum uita cōſeruari ac ſubſtineri poſſit. Ita nāq; & uera ciuitas & beata iudicari debet: ſi ad bn̄ uiuēdū cōſtituta legibus & moribus conformata/munita ſapientum uirorū cōſilio/oīum abunde ſuppediter: et ſubminiſtret ubertatē/ac circūfluentiā: qbus inter ſe hoīes iuuare/ciuitates cōtinere/neceſſaria alimēta cōparare/uitæ pręſidia/& maxia queq; adiumēta cōferre poſſint. Hinc reperta & inuēta ē primū Mercatorū induſtria: deinde artificū labores/atq; opa. Illi ex alto & ex lōginquis regionibus adducunt: et importāt: qbus ipſi caremus: et exportant: quæ ſupra neceſſitatē ſuppetūt nobis. Artifices uero miniſteriorū diuerſitate & multiplici exercitatione/et ſufficientē & expolitā atq; excultā uitā hoīus reddūt. Alii ędificant: et architecturā exercēt: alii lanificio intendunt: alii texturam agūt: alii alias utilitates & uitæ cultus expediunt: ſine quibus hominum ſocietas parum differret a natura ferarum: quę naturali tantum inſtinctu agit̃: nihil conſilio: nihil ratione: nihil induſtria ac ſtudio molitur: et efficit. Ad hæc duo mentem ciues conuertite: ad ſtudiorū augēdam celebritatem in ueſtra glorioſa repub. ad frequētāda & cōponēda artium miniſteria/uires & operam adhibete: quæ duo præclaram ueſtram efficient ciuitatem: et illa fine

labore parabitis: ſi Iuſtitias & cõcordiã & legũ ſanctitatẽ ſtudioſe & unanimiter ſeruare uolueritis. Et ego ueſtras Magnificentias quãtũ mea exhortatione ualeo: ut cunctis conatibus pficiatis/plurimum oro/atq; obſecro: & poteſtatis publica inſignia/& uictricia hęc uexilla: ut ad pacem & gloriam huius ciuitatis accipiatis/uehementer exhortor: illo concedente: qui ſine fine uiuit & regnat. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. X. De laudibus Iuſtitiæ: & optima & Regum/ac ciuitatum Rectorum gubernatione.

SIquid in me eſſet earũ laudũ/ſacra Maieſtas/ac uos Proceres nobiliſſimi: quę & huius loci auctoritati/& rei ipſius ſplendori cõueniũt: maiore pculdubio fiducia/dicẽdi initium exordiri: & hoc magnũ orãdi munus ſuſcipe potuiſſẽ. Sed cũ multarũ rerũ ratio: hinc eloquendi imperitia/unde rei magnitudo: illinc glorioſi cõſenſus Maieſtas: hanc dicendi puinciam phibere uideaẽ/uereor: ne quis me temere atq; impudẽter feciſſe arbitreẽ: q tam difficiles partes ſumpſerim: Pręſertim cũ fragilitatis meę propriũ munus ſit potius audire/q̃ loqui. Cæterũ parendi uolũtas/& ſũma impantis auctoritas/tantũ ualere apud me debet: ut nõ tam uiriũ mearũ/q neceſſaria pręcepti habẽda mihi ratio ſit. Nam pręclare & ſplẽdide Doctor inſignis atq; inclytus Aurelius Auguſtinus: obedientia inquit/mater quodãmodo eſt oĩum/cuſtoſq; uirtutũ. Hãc tueri: hãc colere neceſſe eſt: ſine qua reliquarũ uirtutũ oĩum decus amittiẽ. Proinde & parẽdi neceſſitate cõpulſus/& tuæ Maieſtatis clemẽtia/ac cæterorũ/q adſunt humanitate ac/facilitate fretus: q̃ hodie mihi Sp̃s ſcĩ gratia illuſtrãda dederit: ea oĩa diuino opitulãte numine/breui orõne perſtringã. Magnus igiẽ & illuſtris Orator/ac ſũma apud Romanos auctoritate Phũs. M. Tullius cũ de Repub. ſcriberet: Platonis ſententiã ſecutus tradidit Nihil eſſe illi principi Deo: q oẽm mũdũ regit: qđ qdẽ in terris fiat acceptius/q̃ cõcilia cœtuſq; hoĩum iure ſociati: quæ ciuitates appellanẽ. Sʒ qd eſt: iure ſociata ciuiũ multitudo: niſi quę optimi Principis gubernaculis ſubiacet: q̃ legũ religione cõformaẽ: inſtitutis regiẽ: moribus ac diſciplina uirtutis cõſtituta eſt! Quæ deniq; Iuſtitiæ laude cõtineẽ: cui nõ iniuria/palmã in omni rerũpublicarũ adminiſtratione uiri ſapientiſſimi tribuerunt. Quocirca bñ ac ſcite ſapiẽtię monimẽtis pdiẽ. Diligite Iuſtitiã: q iudicatis terrã. Et. n. q̃ ſit iuſtitię neceſſaria uirtus: q ciuitatũ & populorũ gubernationi pſunt: q̃ late pateat: quãto ſplẽdore fulgeat: nequaq̃ ſit explicare difficile. Nã perſpicuũ eſt ad ciuilẽ ſocietatẽ naſci hoiem: quæ ſine Iuris æqualitate: abſq; recta Iuſtitiæ diſtributiõe diutius pdurare nõ põt. Tantiſper. n. firma eſt: atq; icolumis humana cõciliatio: dũ quod ſuũ ẽ: pro ſua qſq; dignitate ſuſceperit. Sed id certe huius uirtutis propriũ munus ẽ: quæ ut deuinciat inter ſe hoĩes: ac perpetuã illorũ ſocietatẽ tueaẽ/cõmuni hoĩum utilitati cõſulit: & ius ſuũ cuiq; reddẽs/propriã cuiuſq; dignitatẽ cõſeruat. Egregia quædã hæc eſt pręcæteris atq; admirabilis uirtus: quę cũ ſtudioſe oĩbus colenda ẽ: tum uľ maxĩe Regibus/Principibus/& q ciuitates gubernãt: q magiſtratus ãpliſſimos gerũt: q pplis & rebus publicis pręſunt: ac maximis funguẽ muneribus. Quãobrẽ & pirceps phĩorũ Plato ĩ omni ſemp reipub. inſtitutiõe/infundẽdũ animis Iuſtitiæ amorẽ cenſuit: ſine qua nõ ſolũ reſpublica (ut ipſe dicebat) ſʒ nec exiguus hoĩuʒ cętus põt: nec domus qdẽ parua cõſtare. Nec ulla pfecto re alia: quod ſcire oẽs ac noſſe debẽt: tam longe abſumus a natura ferarũ/q̃ rõnis præſtãtia/q̃ uirtutis laude/ac ſplendore Iuſtitiæ. Hęc uera Dux humanæ uitæ putãda ẽ: quæ oĩum comitatu ſepta uirtutũ/uitia pellit: turpitudinẽ fugat: propulſat iniuriam: Reges facit: regna cõponit: urbes parit: diſſipatos hoĩes ad iure uiuẽdũ cõuocat: cõciliat inter ſe hoĩes: ac pręcipuo quodã amore & charitate deuincit. Hæc profecto uirtus ẽ: quę initio leges ſanxit: iura cõſtituit: hoĩum cõcilia optimis tempauit & inſtitutis & moribus. Hęc ĩnocentũ hoĩum & ſupplicũ miſereẽ: bene merentibus gratiã cõfert: male meritos ulciſciẽ: Fidẽ/quæ firmamentũ eſt humanæ ſocietatis/inuiolatã ſeruat: ſocietates atq; amicitias colit: hæc Deo ĩmortali Pricipi piiſſimũ cultũ exhibet. Principibus cõgruã reuerentiã: patriæ charitatẽ: parentibus honorẽ: ſtudiũ ac beniuolentiam cũctis hoĩbus. Hæc oĩbus æquabile ius diſtribuit: honeſtos & pręclaros labores honoribus pręmiis/ſplẽdore decorat: uitia hoĩuʒ ac fraudes dãnis/ignominiis/uinclis/uerberibus/exiliis/morte pſequiẽ. Quid põt igiẽ aut cogitari maius ĩ hoĩum uita/aut ĩ populorũ & ciuitatũ gubernatione optabilius poſſideri! Et cæterę qdẽ uirtutes/ſi iuſtitia deſit/nõ modo nihil pdeſſe queunt: uerũ etiã ſolẽt obeſſe plerũq;: ſed nec abſq; Iuſtitia uirtutes exiſtimãdę ſũt. At hęc qdẽ uel ſola tã pręclara/tam ſalutaris/tã frugifera ẽ: ut oĩs uerę utilitatis ratio/ab hac ipſa manare ac fluere uideaẽ. Fœlix pfecto ille Principatus: fœlix nimirũ ea ciuitas: ea beata reſpub. putanda ẽ: in qua floret: regnat: ac dominatur Iuſtitia. Cuius tum admirabilẽ ac pręcipuũ decus Lycurgus Lacedęmoniorum legiſlator accuratius mente & cogitatione cõplexus: q leges ſanctiſſimas condidiſſet: populũ/ut Principibus obſequeretur: Principes/ut Iuſtitiam tuerentur/inſtituit. Floruit Lacedęmoniorum: floruit Athenienſium: floruit Romanorum principatus/q̃ diu apud illos uiguit domi rectum conſilium: foris iuſtum Imperium. Contra uero ubi uel dominandi libido: uel acquirendi cupiditas: Iuſtitiam polluit: ac iura omnia diuina & humana ſubuertit: opes corruerunt: & omnis totius Imperii dignitas/atque gloria labefactata eſt. Illud profecto nequaq̃ temere a Philoſophis diciẽ: uiros bonos ex Iuſtitia nominari: atque in hac uirtutis ſplendoreʒ maximum contineri. Quippe hac una uera abſoluitur: ac perfecta probitatis ratio. Nam & declinare quæ mala ſunt: & quæ ſunt bona/atque honeſta per/

ficere:ea demũ conſumata Iuſtitia eſt. Quid põt ab hoibus gratius fieri Deo:q cuncta gubernat:in cuius dirione cuncta ſunt poſita: q̃ uirtutis huius exercitatio? Ille.n.perſpectis erroribus hominũ: filium unigenitũ dedit: & miſertus fragilitatis hũanę Ducẽ miſit e coelo:q nobis Iuſtitiæ uiam panderet:cui Lactantio Firmiano teſtante: chariſſimũ ſacrificiũ eſt:iuſtũ opus. Iuſtus nanq; eſt dominus: quod magnus Propheta concinit:et Iuſtitiam dilexit. Hanc parare ſibi:hãc ſeruare omni ſtudio debẽt:queãdmodũ tuæ Maieſtati & ueſtrę ſapiẽtiæ notũ eſt:q pplõs tegũt:q capeſſunt Reſpublicas:& ciuilia exercẽt munera:quandoquidẽ Iuſtitia aut ipſa ſũma ẽ uirtus (ut ſacri Theologi ꝓdiderũt) aut fons ẽ ipſe uirtutis:quæ bonos mercede muneratꝛ:ad probitatẽ: innocentiã: rectãq; uiuendi rationẽ impellit:ſcelus atq; improbitatẽ coheret:uias peccatoꝝ diſperdit:ſupplicibus parcit:audaces cõprimit:humiles extollit:deprimit ſupbos:inopes adiuuat:uiduas ſuſcipit:pupillũ defendit. Hæc enim Iuſtitiæ uera ſunt opa:quæ facere uirum bonũ:quæ ſequi Regem:nationũ Principẽ:populorũ rectorẽ decet. Ita concors erit ciuium oium uolũtas:ita recta ac laudatiſſima regni & ciuitatis diſciplina:quæ & perpetuæ firmitatis ſtabiliat fundamẽta: & beatos Reges:fœlices populos:fortunatas ciuitates efficiat. Et.n. Iuſtitia ſacra Maieſtas: uoſq; excellentiſſimi Proceres: credite mihi:imo nõ iam mihi:ſed uiris potius ſapientiſſimis credite:mater eſt oium:Princeps & Regina uirtutuꝫ. Quæ cũ oium utilitati proſpicit:tũ pacẽ & quietẽ parit:qđ eſt oium mortaliũ: atq; totius humanæ ſocietatis ſummũ atq; extremũ bonuꝫ. Hinc Vates ſanctiſſimus: diuinæ uocis oraculũ fudit:Miſericordia & ueritas: inquiens: obuiauerũt ſibi:Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Et rurſum Eſaias:Erit: inquit: opus iuſtitię pax. Nam & in diebus piiſſimi Saluatoris:ut q iuſtitiam & pacẽ maxĩe diligit:orta ẽ iuſtitia: & abũdantia pacis. Quaꝝ utranq; ille nobis perpetuã: & imprimis tuæ ſacratiſſimę Maieſtati florentiſſimã de ſupnis impendat:q ſolus eſt effector bonoꝝ oium: & tũ amator pacis:tum etiã charitatis auctor:q ſolus omniũ hoiuꝫ ſalutẽ: populoꝝ conſeruationẽ efficit:ſeruat:nutricatꝛ:cõtinet. Dixi.

¶Augustini Dathi Oratio.XI. Ad nouos Magiſtratus Senenſis Reipublicæ: de iis rebus: quas ciuitatum Rectores habere præcipuas: ac ſeruare conueniat.

Oportebat eruditũ hoiem: ac uirũ ſapientẽ præcellẽtiſſimi magiſtratus: exiſtere eum:cui hæc ꝑdifficilis dicendi ꝓuincia mandaretꝛ. Ego.n.cũ utriuſq; ſim laudis expers: metuo ut me temere potius: q̃ laudabiliter feciſſe arbitremini. Sed hoc mihi uitio dandũ erat: ſi uel mea ſponte:uel meo ipſius conſilio:nõ alioꝝ iuſſu fuerim ad dicendũ cõmotus. Illud mihi dicere cogitanti in mentẽ uenit:plurimum in omni publicaꝝ rerũ adminiſtratione ualere optimi Magiſtratus: diligẽtiam atq; auctoritatẽ:qbus de rebus & ciuitatũ & populorũ oiuꝫ gubernacula: ac pręſidia cõueniũtꝛ. Sed oportet huiuſmodi hoieꝫ: q publicis muneribus pręſit: Iuſtitiæ: Prudentię: moderationis pręditũ eſſe laudibus:qbus efflorecentibus tranquillitas: pax: ocium: gloria uigeant neceſſe eſt. Nam Iuſtitia ea eſt uirtus:quæ pręcipue in omni gubernãdi rõne meruit principatũ:quippe unicuiq; ꝓ meritorũ tribuẽs dignitate:bonos præmiis: atq; honoribus: improbos cruciatibus: ac ſupplicioꝝ pœnis afficit:ut inter bonos & malos diſcrimẽ ſit:quale in ueteribus Romanis ſemus fuiſſe laudatũ: ac poſtmodũ ſublatũ ſapientiſſimus Cato deplorauit. Si tamdiu ſuperampliſſima fuit Romani Imperii dignitas: q̃ diu Iuſtitiæ atq; ęquitatis iura floruerũt. Verũ iuſtum eſſe parũ prodeſt:niſi & pręclariſſima uirtus adiuncta ẽ:quæ in regendis hoibus maxĩe ſplendeſcit:ac dominatꝛ Prudẽtia:ex ea uãq; ſalus uitæ: & conſeruatio dignitatis exoritꝛ:ut & conſilii iuuare: & ꝓuidẽtia regere: & recte ac tuto oĩa tueri poſſimus. Sed eius admirabilis ſplẽdor oĩbus (ut opinor) in promptu eſt. Quid dicã de moderatione:quæ ita oium doctiſſimoꝝ hoium laude celebratꝛ: ut nec mea: nec cuiuſpiam alterius orõne egeat? Frenat concitatos aĩoꝝ impetus:cupiditateꝫ reprimit:iracundiã coheret:uim deniq; cohibet perturbationũ oium:mentẽ pacatã ac tranquillã efficit: ut ea cũ adſit: recta ſit reꝝ oium adminiſtratio: & ad iudicandũ recto boni & æqui examine procedatꝛ. Has quęſo ornatiſſimi uiri:q hodierna die clariſſimũ iuitis Magiſtratũ:capeſſite laudes:has cogitate:has colite:magnũ regendę ciuitatis præſidium. His clariſſimis ornamẽtis eos q publico munere defuncti ſunt:qbuſq; ipſi ſucceditis excelluiſſe cõſtat. Qui ita ſe geſſerũt:ut & publicæ ſaluti: & dignitati ſuæ cõſuluiſſe uideantꝛ. Quibus ꝓfecto Rectoribus: ſi credimus ſũmo Philoſophoꝝ oium Platoni: nõ modo hoiuꝫ mortalia pręmia:ſed & de ipſius ſempiterna parata ſunt munera:Sꝫ candẽ quoq; gloriã uobis auguramur:ſi & uos ſapientiã: moderationẽ: Iuſtitiam: æquitatẽ: cæteraſq; eximias uirtutes ãplexabimini. Ita.n.gubernantibus uobis: ſummã tranquillitatẽ ac pacẽ conſeruaturos uos merito confidemus: & huius ciuitatis decus ea rõne ſperabimus fore ſemꝑ incolume. Quæ oĩa is nobis obſeruantibus tribuat:quẽ bonoꝝ oium eſſe auctorẽ conſtat. Dixi.

¶Augustini Dathi Oratio XII. De Iuſtitiæ laudibus:qum de more Senenſis patrię uictricia ſigna & paſſa uexilla nouis magiſtratibus publice commendantur: ab iis:qui publico functi ſunt munere.

Cum ſæpiſſime ꝑ hoĩes eloquẽtiſſimos Magnifici Dñi: præclariſſimi Magiſtratus: atq; ornatiſſimi uiri ex hoc ipſo loco oratũ ſit: & ea explicata:quę ad pręſentẽ celebritatem ꝑtinere iudicantꝛ: optimũ factu eſſe arbitror:ut ommiſſis his unde hodiernæ celebritatis ratio ſumpta eſt: ea breui ſermone atq; orõne cõplectar:quę ad optimũ ſplendidũq;

ciuitatis: ac reipublicæ ſtatum ſpectare perſpexerim. Ne ſi gratiorē dicendi ꝓuinciā ſuſceperim: aut ignorare imbecillitatē meā: aut rei magnitudinē extenuaſ cuiq̃ uideri poſſim. Neq; enim mea ipſius ſponte: ſed magnifici Capitanei iuſſu: quē iure optimo: patrē: atq; Imperatorē habeo ad dicendum: cōmotus acceſſi. Quamobrem decere ratus ſum. ſi in hoc dicendi neceſſario: potius q̃ uoluntario munere ad ea oratione oēs accomodauero: qbus potiſſimū cuiuſq; reipublicæ firmitas: & bene inſtitutæ ciuitatis gubernatio: ac regimen cōtinet. Nā ſapientiſſimorū oīum auctoritate: atq; ſententia: unā imprimis couſtat eſſe iuſtitiā: quod elegantiſſime Philoſophorū oīum fere primus Plato dicere conſueuit: cui ī omni rerū publicarū ādminiſtratione palma tribuit̄. Si qdē eius uirtutis maxime ꝓprius munus eſt: unicuiq; ſecundū propriā reddere dignitatē. Qua in re: & legū oīum ſanctiſſimarū: & iuris: atq; æquitatis ſita: & collocata uis eſt. Atq; a iuſtitiæ fontibus illa manarunt: ac ꝑfecta ſunt oīa: ꝑ quę firmiter & ciuitatū oīum: & cuiuslibet principatus ſtabilitur fundamentū: ac uera perpetuaq; tranqllitas roboratur. Nēpe iuſtitiā ueteres ſapientes: & conſulti iuris definire cōſueuerunt: cōſtantes: ac ꝑpetuam uoluntatē: ius ſuū cuiq; tribuētem. Quid eſt autē cōſtans: & perpetua uoluntas niſi plenę: atq; abſolutę uirtutis ꝑfectio quā una re iuſtitiā prę cæteris oībus ꝓſtare cognoſcimus. Quid porro ius ſuum tribuere cuiq; niſi religionis cultū ſeruare: hominū ſocietatē: & cōciliationes tueri Et. n. ea tū fieri tum etiā adeſſe cōſtat: ſi ſolam hanc uirtutē prçclariſſimā: uel potius uirtutū omniū matrem: ac Reginā: omni ſtudio totoq; (ut aiūt) pectore cuſtodire: ac ſectari uoluerimus. Nam tum procuidubio reddit cuiq; ſecundum ꝓpriā dignitatē: cū imortali Deo: ac totius mundi Principi: q cuncta gubernat: uerū & religioſum exhibet diuini cultus honorē. Quod eſt unicū ueræ pietatis officium eius: quā Græci Aurelio Auguſtino teſte: mō Euſebiā: mō Theoſebiā appellāt. Deinde cum ad hominū conciliationē peruenies: reddit maioribus reuerentiā: æqualibus concordiā: inferioribus diſciplinā. qbus muneribus: qd melius: qd honeſtius: qd deniq; ad humani generis tuendā ſocietatē accōmodatius: aut cogitari: aut cōmemorari poteſt! Iuſtitiā cū ſeruauerint homines: nec uiolētię: nec fraudi: nec iniuriæ: nec audaciæ: nec temeritati relinquet̄ locus. Itaq; duce iuſtitia: q gubernandis populis: q gerēdis magiſtratibus præſunt: id præcipue ſpectant: id agunt: ut leges: quæ a iuſtitię fontibus hauriuntur: inuiolatas ab oībus ſeruari iubeāt. Quas q ſanxerunt: id ſecuti ſunt: ut ciues & q parere debent: bonos faciant: ac probos reddāt: id nanq; iubent leges: id unū ſibi proponunt legū cōditores: cū honeſta imperant: turpia uetant: ut declinent hoīes a malo: ac faciāt bonum: quæ ut Hieronymo prodente cognouimus: & ſacro Propheta teſte didicimus: cōpleta eſt: ac perfecta iuſtitia. Non iniuria hæc una uirtus cœteris oībus antefertur: cuius amor: ut ille diuinus inqt Philoſophus: rerumpublicarum gubernatoribus infundendus ē: ſine qua non mō ciuitas: ſed nec exiguus hoium cœtus: nec domus qdē parua conſtabit. Nec mirum cum uno iuſtitiæ nomine: quēadmodū pleriq; ueteres arbitrati ſunt: uirtutes oēs cōtineātur. Hęc eſt. n. quā legalem appellāt Philoſophi iuſtitiam: a qua ſunt oēs rectæ actiones: ac præclara uirtutis opa. Ad cuius amorē cū exortaretur: atq; inuitaret uir ſapientiſſimus: ciuitatū rectores: diligite: inqt: iuſtitiā: q iudicatis terrā. Nam & iuſtus dominus: iuſtitiam dilexit. Et eā pręcipue laudē omni induſtria colendā: atq; exercendam uoluit: iis præſertim qbus āminiſtrandaꝝ rerū data poteſtas: & regēdarū ciuitatū cura cōmiſſa ē. Hæc. n. & pacē ſola conciliat: humano generi: & unanimitatem: atq; concordiam efficit. Quod unū uel maximum uinculum eſt: ad cōnectendas ciuium uoluntates: ut omiſſis priuatis rationibus: & cōmodis: cōmunē ciuitatis ſalutē: ac tranquillitatē tueant̄. Quod ubi fit: proculdubio uera redditur nobilis Hiſtorici ſententia: ex parua magnā fieri ciuitatē: & magnū: atq; ampliſſimū fœlicitatis gradum cōparari. Sed quis ſatis hæc quæ: & decus: & fructū uberrimum pariunt: laudare poſſit! Quis tam frugifera: tamq; præclara munera ſatis digna oratione complecti ualeat! Deficiat me dies: ſi in earū uirtutū laudibus explicandis: noſtra diutius īmoret̄ oratio. Sed & præter conſilii mei propoſitū: ac rationē longior ſim: q̃ imbecillitatis meæ comperta fragilitas poſtulare uideatur. Illud certe affirmare nequaq̃ dubitauero: ſi unam iuſtitiam: & eius comitē concordiā ſectari: ac ſeruare uoluerimus: huius ciuitatis ſtatū pręſentē incolumē: & tutiſſimū reddiderimus. Vt nec cuiuſq̃ uires: nec inſidiantiū fraus: ulla ex parte: aut obeſſe: aut officere queat. Quare Magnifici domini: & Magiſtratus clariſſimi: qbus fulgētia hæc inſignia ꝑ uetere ciuitatis neſtræ cōſuetudine tribuenda ſunt: amplexamini iuſtitiā: cōcordiā diligite: leges: ac iura ſeruate: publicę ſaluti cōſulite: & omni ꝑturbatione reiecta: ad rectā ciuitatis gubernationem: aīum induſtriāq; cōuertite: ut ꝑ hos ſapientiæ gradus: ꝑpetuo regnare: & reipublicæ fœlicitatem tueri poſſitis ad laudem dei. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi: pro eo: q Regis nomine: nobilem aliquem uirū: ac uirtute: & rerum cognitione: experientiaq; ꝑfectū: in prætorē deligit ciuitatis Orano. XIIII. qua præclare inſtruit̄ qd ſeruare eū cōueniat: & qualis debeat eſſe is: q alicui āminiſtrationi: ac iuri dicendo præficitur: & gerendis grauibus rebus præeſt: ac reipub. gubernandæ.

Decebat eū: q hoc loco uerba facturus eēt: & eloquētia: & doctrina pręſtare: uir clariſſime: atq; optime ꝑſes: ut ꝑ doctrinā qdē intelligeret: qd agendū: qd ſeruandū eſſet: per eloquētiā uero: alios ad bene agendū īpelleret. Vtraq; res longe a me aliena ē: ſꝫ tñ ne ueteris cōſuetudo a maioribus noſtris inſtituta deſerat̄: paucula ꝓ noſtri ingenii captu

in mediū ꝓferā. Qui alicui ꝑministrationi pręficitur: & regendis rebus præeſt: debet īprimis ipſe ſecum meditari/ac diligenter excogitare: qd ſit qđ maxime: & prę cœteris rebus curari: & āministrari conueniat: ut cognitis/ac recte ꝑceptis muneris ſui partibus: oēm ad res cōficiendas/induſtriā/laborem: atq̧ operā adhibeat. Tū ſeruare debet ī cōſiliis circūſpectionē: in orōne modeſtiā/in actionibus atq̧ opibus fidē/diligentiā/celeritatē: ut ꝑ hęc diuini cultus honori ſatiſfiat: Regiæ maieſtatis decori ſeruiaᵗ/iuſtitia/eqtas/& oīs laus cumulatiſſime expleaᵗ. Hoc ē.n.uerū præſidentis officiū: hoc uir ſapiens/& bonus contēdere debet/ad hanc exercitationē ſuam oēm conferre induſtriā: ut bene agenti debita reddātur præmia: quēadmodū & iis/q aut negligenter/aut turpiter: uel deliquerint/uel omiſerint: iuſta ſupplicia irrogantᵗ. Tua notiſſima eſt uirtus: Iuſtitiæ amor: optimaꝶ rerum exercitatio: hanc oſtende in tuo magiſtratu/& in hac iniuncta āminiſtratione preſta tui uires ingenii: ut a Regia maieſtate cōmendationē referre & gratiā/& ab omni ciuiū ornatiſſimo cętu/& auctoritatē/& laudē reportare merearis. Eam qdē ſerenitatis Regis eē conſtat: ueterē/ac probatiſſimā cōſuetudinem: ut reddat unicuiq̧ ſecundū ꝓpriā dignitatē: nec minus ad honores bonis deferēdos propenſa ſit: q̄ ad ſeueritatē iuſtitię exercendā ī eos: q facinoroſe/ac turpiter uixerint. Hæc ego tua uenia breuiter attigerim. Sed tua prudentia longe cumulatius nouit: ac rite inſtructa eſt recte gubernandi diſciplinā: reliquum ē: ut agaſ/& fructū cognitionis bene agendo adipiſcaris tuis cōſiliis: & pręclaris opibus: fac ut tuā illuſtres dignitatē: qđ ut cōtingat: illū deprecor: q habet reꝶ oīum poteſtatē. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XIIII. ad idem.

FVit mos uir ꝓſtātiſſime ac nobiliſſime eq̄s: qđ tu minime ignoras: apud oēs/tū ueteres ſapiētes/tū nię tēpeſtatis/magnos uiros/ac prīcipes: q ingerēdis rebus: & populoꝶ āminiſtratione uerſarenᵗ: ut cū cęteris in rebus: tū uel maxime ī magiſtratibus deligendis præcipuū ſtudiū conferrent/atq̧ accuratiſſimam opam: ſed in illis potiſſimū eligendis id ſeruaſ cōſuerunt: qbus/& ius dicēdi: & tuēdæ æqtatis poteſtas tribuēda erat. Ita.n.& ſpantiū dignitatē: & populi ſalutē ſeruari arbitrabanᵗ. Hæc igiᵗ īprimis omni laude digna cōſuetudo ē/& ubiq̧ & apud clariſſimos reges/ac prīcipes: & apud illuſtres ciuitates/atq̧ urbes celebrata. Nā iuſtitiæ tuendæ: ꝓpulſandis iniuriis/arcendiſ malis præ eē debent/q uirtutē a primis coluerūt ætatis tēporibus: q integritate ualeant/qui nullis animi ꝑturbationibus ſint obnoxii/q ira/odio/inimicitiis uacent/q nullius minas ꝑtimeſcant/q gratia/& precibus nō flectanᵗ/q ut dominus ꝑ Prophetā admonet: ueritatē/& iudiciū pacis iudicēt. Viduā/& pupillū ſuſcipiāt: inopes/atq̧ opulētos pari iure cōtineant: q deniq̧/ſi qd acciderit ēt mortem turpitudini anteponant. Id ē.n.ſapientis officiū: & q rebus magnis agendis ꝑfuturus ē. Quę qdē cū in te eē nō leuibus coniecturis: ſed ꝑſpicuis documentis animaduerterimus: decreuit Rex noſter ſereniſſimus te Pariſienſis urbis deligere præſidē: & annuum eū tibi deferre Magiſtratū/tuæ uirtuti/fidei/ac bonitati cōfidens: ſpans clariorē fore eā urbē: ſi iu ſeruāda iuſtitia a ſapiēte regaᵗ: & tuis meritis debitū ꝑmiū acceſſuꝶ. Qui ſi recte eā ꝑcurā geſſeris: ſicut palma florebis/& gratiā tibi apud ſereniſſimi Regis maieſtatē/maiorē cōparabis. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi orō. XV. qua ad ꝓbe/ac iuſte delatū ſibi magiſtratū gerēdū aliqs cohortaᵗ.

VEteres ſapientes: q optimaꝶ reꝶ oīuꝫ diſciplinā inſtituerūt: uir clariſſime: ita ſentire: ita ſemp iudicare cōſueuere: ut magis rebus āminiſtrandis ꝑficereᵗ: q diuino cōſilio: q exquiſita ſapiētia: q moderatione: q animi magnitudine: q rerū maximaꝶ cognitiōe pollere uiderenᵗ. Sed īprimis neceſſariā iuſtitiæ laudem eſſe tradiderunt: cui princeps philoſophoꝶ Plato in gubernatione ciuitatis/ac reipub. inſtitutione principatū dare palmam: ſemp tribuere cōſueuit. Magna nanq̧ præ cæteris uirtus eſt: ſplendore cœteras antecellit: uirtutū oīum comitatū ducit: ſine qua nō ciuitas/non regnū/nō oppida/non domus/nō ulla hominū conciliatio ſeruari poteſt. Quāobrē præclare Hieronymus uirtutis huius pręſtantiam extollens/oīs inquit: uirtus uno iuſtitiæ nomine cōtineᵗ. In qua (ut ait ſummus orator) uirtutis ineſt ſplēdor maximus: & boni uiri tum nomen/tū ēt rationem conciliat. Itaq̧ ſapienter ac ſcite factū eſt uir præclariſſime in hoc ampliſſimo Magiſtratu deferendo: cum eius decus tue uirtuti: & ſingulari præſtantiæ tributū eſt Nam ut plane oēs intelligunt his profecto laudibus ornatus es: quas adhibere debent: q ciuilia exercēt munera: & magnarū rerū curam/atq̧ āminiſtrationē gerunt. Proinde hortor tuam animi magnitudinem: ut ī hoc ornatiſſimo atq̧ ampliſſimo magiſtratu/in hac bene: & pręclare inſtituta ciuitate/ita labores/ita efficias: & glorioſo iuſtitiæ certamine contēdas: ut is optatus/atq̧ electus eſſe uideaᵗ: q magno uirtutis adiumento/ampliſſimæ ciuitatis reſpondeat dignitati. Ita.n.& ſereniſſimi Regis ſatiſfeceris uoto: & tua illuſtrabitur uirtus: qđ magiſtratus ꝓpriū munus eſt. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XVI. in noui Rectoris ingreſſu.

SI ea: foret in me dicēdi facultas glorioſi/atq̧ excelſi Domini/celebres magiſtratus/atq̧ præſtantiſſimi uiri: ſi ea eloquendi copia atq̧ poteſtas: quæ & ueſtræ amplitudini: & loci huius auctoritati conueniret: profecto longe iucundiore aīo/maximum hoc dicendi munus: & gratiſſimā dicendi prouinciam ſuſcepiſſem. Sed earum laudū expers: quæ Oratoris ꝓpriæ ſunt/quæ de huius excellentiſſimę Reipublicæ gloria/quæ de ſtudio/

rum/ac diſciplinarum celebritate: quæ de rectoris officio: quæ de eius laudibus: q hũc præclariſſimũ
magiſtratum hodie ſuſcepturus eſt: pro uſitata cõſuetudine dicenda uiderentur: ea p breui oratione
cõplectar. Ad quod qdem munus non me perducit uoluntas: ſed potius parendi compellit neceſſi
tas. Tria igitur exiſtimant uiri ſapientes illa eſſe: quibus cuiuſq͂ ciuitatis potiſſimum illuſtratur glo/
ria: præclarã gubernandi inſtitutionem/ac diſciplinã: geſtarũ rerum amplitudinem/ac decus: inge/
nuarum artiũ/ac liberaliũ ſtudiorũ celebritatẽ. Quod ſi huius ornatiſſimæ ciuitatis diſciplinã quæ/
rimus: licet intueri q̃ magna/q̃ diligens/q̃ accurata ſit pietatis/ac religionis cura: q̃ exacta ſacrorũ ob
ſeruatio: q̃ præcipui diuini cultus honores. Quid leges ſanctiſſimas/qd iura/& præclara inſtituta: qd
mores pbatiſſimos referã? Iuſtitia q̃ ſemper magno ſtudio ac diligenti induſtria culta ſit: q̃ pſpicue
ſemp floruerit in hac una maxime ciuitate: nemo ẽ/qui nõ cumulatiſſime nouerit. Geſtarum rerum
laudem cõmemorare quis poſſit? Prohibet eñ rem oratione cõſequi/ac uerbis explicare pſpecta mei
ingenii imbecillitas: quę eiuſmodi ſplendorẽ egregię laudis dicendo æquare nullo pacto poſſit: ut di/
cendo præteriri ſatius ſit q̃ non ſatis p dignitate exornari. Iam ſtudiorũ amplitudo: & oium maxi/
marum artium & diſciplinarũ gloria ſua ſponte ita refulget: ut neq; mea/nec cuiuſq̃ cõmemoratiõe
egeat. Mater quædam/& alumna hæc ciuitas eſt oium laudatarũ artiũ: & philoſophiæ oĩs præcipua
quædã (ut ita dixerim) nutrix: & oium liberaliũ diſciplinarum educatrix. Hic ſe proferunt pclara
ingenia: diuina ſtudia celebrant: ſacri Canones: pontificia iura floreſcunt: naturæ arcana inueſtigan
tur: Medicina pollet: Eloquentia dominatur: Dialectica uiget: laudabiliaq; quæq; curricula exercẽtur:
cæleſtiũ terreſtriũq; rerũ illuſtratur cognitio. Præſtantiſſimi in quocũq; ſtudiorum genere præcepto/
res: Doctores ubiq; gẽtiũ celebres/& uiri ſapientiſſimi cuiuſq; diſciplinę uberẽ ſuppeditant facultatẽ.
Atq; ob eam cauſam p uniuerſas nõ Italiæ ſolum: ſed ẽt totius pene orbis nationes/ac ciuitates huius
reipublicæ decus/ac fama diffunditur: apud quoſq;/& generoſiſſimos Reges/& claros pricipes/ac no
biliſſimos deniq; populos magna hæc ciuitas auctoritate pollet/& gratia. Proinde iampridẽ inſtitu/
tum ẽ ſcite/ac ſapienter: ut quot annis preficiatur diſciplinarũ pfeſſoribus qſpiam: q regẽdi/ãminiſtrã/
di/& recte gubernandi curã gerat: quẽ ab ea regendi poteſtate/ac ratione Rectorem uocare cõſtitue
runt. Qui cũ res magnas/atq; præclaras acturus ſit: eũ ſemp diligũt pficiendũ tãto collegio: quẽ pſtat
ingenio/uirtute/ſapiẽtia/moderatione/diligẽtia: atq; æqtate pſpexerint: ut & iuſtitiã tueri & ſuſtinere
ſtudiorum decus: & extollere pbos: coercere ualeat iprobos. Quę res quãto difficilior ẽ: atq; ardua
magis: tanto certe laudabilior/atq; pſtantior exiſtimari debet. Talẽ te cũ eſſe putaret hoc doctiſſimorũ
hominũ collegiũ: & ſapientũ uirorũ coetus ad hoc te ornatiſſimum munus/& ampliſſimum delegit
Magiſtratũ: quẽ tu hodierno die in hoc celeberrimo cõſeſſu/& illuſtri loco: inq; magnificorũ Domi/
norũ & ſummorũ uirorũ: atq; præſtantiũ ciuiũ cõſpectu ſuſcepturus es: ea lege/ac foedere: ut oẽs tui
ingenii uires/atq; animi robur intendas ad laudatiſſimam recte gubernãdi uiã: p quã huius floren/
tiſſimi ſtudii ſeruetur: atq; augeſcat dignitas: quod noſcere futurũ confidimus: qum tuas cõſideramus
præcipuas: atq; ammirabiles multarũ rerũ laudes. Nam patriam habes clariſſimã: genus laudandũ:
optimam cognationẽ: ſed quę ſplendidiora ſunt: pſpicaciã/ſolertiam/acumen ingenii: uirtutis laudẽ
ſapientię/ac moderationis amplitudinẽ: iuſtitię amorẽ/& conficiendarum rerum celeritatem/ac dili/
gentiam: quę pfecto oia iis q magnis rebus præfuturi ſunt: neceſſario adeſſe homines arbitrantur:
adiunctis duabus Platonis nobiliſſimi philoſophi ſalutaribus præceptis: quorũ illud primũ eſt: ut te
totũ huic præclare ãminiſtrationi tradas: & huius precellentis uniuerſitatis honori/atq; emolumẽto
proſpicias: & oblitus particulariũ cõmodorum/oia/quæ uel dicturus uel facturus es: ad eundẽ fines
referas. Alterũ ut iuſtitia & æqtate totum collegii corpus procures/ac tuearis: & æqualẽ omnium: qui
tuæ poteſtati ſubiiciuntur rationem habeas. Ita enim concordię/& ſaluti conſulitur: & malorum oĩum
facillime tolluntur ſeminaria. Hęc ſerua: hęc meditare intelligens te gerere perſonam huius uniuerſi
tatis: & debere te eius dignitatem/& decus ſubſtinere: leges/atq; inſtituta tueri: ad capeſſendã ſapien/
tiã recte ãminiſtrando impellere: a flagitio/a turpitudine & facinorum oium labe: & fęditate cohibe
re: ut q ſapientiam/& doctrinã pfitentur/ac liberalem ſectantur exercitationẽ: nõ ſolum ipſi laudabi
liter uiuant: ſed aliis quoq; exẽplo ad beneuiuendũ/& inuitamento eſſe poſſint. Sed iã indues huius
ornatiſſimi Magiſtratus glorioſum inſigne: quo tanti muneris ĩdicatur uel ſinceritas/uel poteſtas: ut
hoc indumento capitis accepto: oibus ſtudiorum profeſſoribus: & ſectatoribus bonarũ artiũ/is eſſe
uidearis: quẽ obſeruare: quem uereri: cui parere/atq; obedire debeant: & apud eoſdẽ/ĩ magno ſis ho
nore/ac pretio. Sed iure iurando te obſtringes: iura omnia huius uniuerſitatis: quæ & nunc tibi reſi/
gno/ĩuiolabiliter/ac ſumma diligentia ſeruaturũ. Atq; ut intelligas adeptum te eſſe huius Magiſtra/
tus auctoritatem: primum orno te conſueto capitis inſigni: deinde trado ĩ manus tuas uniuerſitatis
ſigilla: quibus pro debito arbitrio utaris: quotiẽs opus acciderit. Claues inſuper tribuo tibi huius flo/
rentiſſimæ reipublicæ nomine. Et his omnibus rite peractis/oro æternum conditorem/& cæli/ac ter
rarum rectorem Deum: ut huic ciuitati pacem/& bonorum omnium ubertatem impartiatur: amato
ribus ſapientiæ concupita uota: tibi Magnifice Rector/rectam gubernandi rationem: & demũ per
functi laboris glorioſum præmium ad æternam immortalis dei laudem ac decus. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio .XVII. ad idem.

TAnta eſt: Magnifici Dñi: patres ãpliſſimi ac celeberrimi uiri: huius loci dignitas: ac celebritas tantus ueſtri cõſpectus ſplẽdor ac decus: ut niſi urgeat mei muneris ac dignitatis neceſſitas: facile hodierna die hanc dicendi prouinciã cœteris tradituras eſſem. Siqdẽ animaduertebam me aut dicendo temerariũ aut ingratũ ſilendo iudicatũ iri. Quæ res profecto ancipitẽ meo animo curã ac dubitationem aſtērebat. Cũq; diutius cogitaſſem modo impudentiæ crimen: mõ ingratitudinis indignitatẽ: qua eſſe nihil poteſt tetrius: mecũ animo repetens ſtatui tandem ſuperiorem potius noxam: q̃ uel ſolam ingratitudinis ſuſpitionẽ icurrere. Cœterum cũ meę partes ſint: ut & de huius florentiſſimæ reipub. laudibus aliquid pſtringa3: & ueſtris ampliſſimis meritis gratias agam: profecto unde initium capeſſam: neſcio. Quod ſi qui oia & perſtcere igenio: & elaborare induſtria poſſitur: uix tamen quæ ꝓpoſita ſunt: ſatis digne ualeãt explicare: nõne uiuſſimũ ueri uideatur: ut in his ipſis attingẽdis: imbecilles ingenii mei ſuccũbant uires? Quis .n. ſatis cumulate referre queat huius optime inſtitutæ ciuitatis laudes: q̃ uariæ ac multiplices: quæ maximæ: quæ ſplendidiſſimæ ſunt? Nã cum ciuitatẽ nõ tam præclaris mœnibus: q̃ optimis moribus conſtitutam eſſe oporteat: ueſtra hæc cũ primis ea in re floret ac prę cœteris eniteſcit: ut merito ac iure quodam principatũ obtineat. Multæ in ea ꝓbatiſſimæ leges: ſanctiſſima inſtituta ſunt: laudatiſſimi mores: & quod uel maximũ eſt: in rerũ publicarũ gubernationibus ſumma & legũ & inſtitutorum oium ac deniq; diligentiſſima iuris atq; iuſtitiæ obſeruatio. Vbi nam gentiũ accuratius uirtus excolitur? Vbi honeſtatis atq; officii exercitatio maior? Vbi deniq; ingenuæ artes maiore impretio atq; honore uerſant? Sed quãnã huius ciuitatis inſtitutio: q̃ recta ãminiſtratio ſit firmiſſimę pacis: diuturni ocii ac ſummę tranquillitatis exẽpla declarant. Verũ præter ampliſſimas atq; innumeras cuiuſq; generis laudes: quas difficile qdẽ nõ ſolũ extollere atq; exornare: ſed uel numerare qſq̃ poſſit: id quod huius pclaræ urbis nomen (ut ita dicam) ad ſydera tollit: uigent in ea litterarũ ſtudia: optima quęq; ars ac diſciplina floreſcit. Nec uſq̃ maior humanitati atq; eruditioni locus eſt. In hac utiq; ciuitate igenia ſeſe hoium oſtentãt: bonis artibus expoliunt ꝑficiunt deniq; exqſita doctrina. Quæ res ita amplificat ueſtræ reipub. atq; ciuitatis decus: ut ad ſummũ ſplendorẽ pene nihil poſſit accedere. Atq; ob eam iprimis cauſam glorioſum eius atq; ſplendidũ nomen: uel ultimos terrarũ fines penetrauit: ut merito Senenſis ciuitas ueteribus ac pclariſſimis Athenis cõparãda ſit. Nec ſi erãt Pyręo longis mœnibus: ac maris præſidio tutores. id circo tamen ueſtrã hanc urbẽ ſtudiorũ gloria ac ſcientiarũ flore antecellebant. Eſt igit apud uos Magnifici domini ac celeberrimi uiri conſuetudo: ut cũctis ſtudiorũ ſectatoribus quot annis præficiat q & rectorẽ gerat: & ueſtræ huius uniuerſitatis ãminiſtrationi pſit. Ea nunc mihi ſors oblata eſt: quẽ & ſi oio indignũ nouerã tantis honoribus: ueſtra tñ benignitas ta3 claro magiſtratu ornari uoluit. Verũ oportebat eũ hoiem q tantis rebus præfuturus eẽt: ſumma auctoritate ſpectatiſſima uirtute acerrimo ac diuino quodã pollere cõſilio. A quibus rebus quo ipſe abhorrebã longius: tãto uobis maiorẽ gratiã agere debuiſſe3. Sed cũ dignã ꝓ tot tãq; imortalibus bñficiis afferre nequea3: q̃tũ mea ibecilitas ꝓgredit: nõ tã magnã ago: q̃ igẽtẽ habeo. Atq; cũ uobis oia debeã magnifici dñi ac celebres uiri neq; niſi parũ præſtare poſſim: qđ i me erit in hũc ãpliſſimũ Magiſtratũ: atq; eximiũ munus oẽm diligentiã atq; induſtriã oẽm opa3 ac tẽpus ſummã deniq; fidem collaturũ polliceor. Nec ullis parcẽs laboribus: toto (ut aiunt) pectore: ueſtræ Magnificẽ dignitati: & Magiſtratus ipſius honori cõſulam: atq; proſpiciã: ad laudẽ omnipotentis Dei. Dixi.

❡ Auguſtini Dathi Oratio. XVIII. quum Gymnaſii Rectori a ſummo Magiſtratu: capitium uerſicolore ornatu diſtinctum: & cœtera eius dignitatis inſigna cõferuntur.

VErum oiu3 natura parẽs atq; optimarũ ſanctionũ auctor collegę inſignes: atq; illuſtres domini: patres ampliſſimi: uoſq; igenuarũ diſciplinarũ ſectatores: ſcite ac ſapiẽter hoiu3 ſocietatẽ inſtituit: & quod recte peripateticorũ princeps Ariſtoteles tradit: alios ad īperandũ: ad parendũ alios naſci uoluit. Vt īperent qdẽ q ſplendore ingenii: & ſapiẽtiæ laude cœteros antecęllunt: pareãt uero quorũ robuſta corpora ſunt: & laboribus exercẽdis idonea: ſed minus aptę mentes ad pſpiciẽda quę recta ſunt: & hoium generi ſalutaria. Hanc naturæ tã pręclarã: tãq; frugiferã inſtitutionẽ imitata ẽ hoiu3 ac pplorũ cõſuetudo. Atq; inde quoq; effectũ eſt: ut alii præſint: ſubſint: atq; obtẽperẽt alii. Hinc Lycurgus apud Spartiatas ſapientiſſimus legis lator: populos diſcreuit ac principes: & ut populi principibus obſequerent: principes ut iuſtiſſime iperarẽt: inſtituit. Natura igit & hoium ac populorũ ſcitis iſtituta ẽ iperãdi ratio. Ac magnũ qdẽ & pulchrũ exiſtimãt hoibus ipare: maius ac pulchrius īpare liberis: ſed nõne maxime ac pulcherrimũ iperare iiſq maxie igenui ac liberi ſũt: qđ eſt ingenuarũ artiũ ac liberaliũ ſtudiorũ ꝓfeſſores: q ſeiũcti a multitudine & a uulgi cõſuetudine ſegregati: ætatẽ oẽm i pręclara doctrinarũ exercitatione cõſumũt? Nõ ſolũ aũt bene morati Reges īpant: ſed ẽt q iuſte ac legitime ciuitatibus pręſunt: q maximos atq; ãpliſſimos magiſtratus gerũt. Nõ ſunt alieni ab īpio uel paſtores gregis: nõ nauiũ gubernatores: nõ claſſiũ prefecti: nõ equorũ & quadrigarũ aurigę: nõ Imperatores atq; exercitus duces: nõ populorũ principes: nõ ciuitatũ: & rerũ publicarũ rectores: nõ deniq; alii cõſimiles: q cęteris hoibus moderant & pręſunt. Magno in honore apud Gręcos fuit Plato: qppe q erat ueteris Academię princeps: in magno Arceſilaus: qui mediæ: in magno Lacydes: q nouę extitit auctor. Illuſtris fuiſſe fert & Ariſtippus Ci

renęus/Cirenaicorũ philoſophorꝝ princeps: Phedon/Eliacorũ/Megaricorꝝ Eraclides/Cinicorũ Antiſthenes/Eretricorũ Menedemus/Dialecticorum Calcedonẽſis Clitomachus/Peripateticorꝝ Ariſtoteles/Stoicorũ Zeno Citieus. At ſinguli (ut ueteres Hiſtorici tradunt) ſingulis pręfuerunt philoſophorũ diſciplinis. Sed euge letare/& gloriare Ioannes: q hodie in opulẽta urbe: in florentiſſima ciuitate: in glorioſa republica/in celebri Academia/in nobiliſſimo Gymnaſio/in hoc ẽt ſplendido cõſeſſu/in magna pręſtantiũ uirorũ corona: unus oĩum ſtudiorũ/diſciplinis rector pręfectus es: & maximis a noſtra republica affectus honoribus: ut iã plane ĩpeſiis q uere liberi ſunt/ac liberaliũ ſtudiorꝝ ſectatores pareant tibi/q diuinã ſapientiã/q ſacra: & Pontificia iura/q ciuiles/atq humanas leges/q ꝑcreatricẽ oĩum laudatarũ artiũ philoſophiam: q ſalutarẽ medendi ꝑitiã: q humanarꝝ rerũ gubernatricẽ eloquẽtiã/q differendi rõem/q coeteras uel benedicendi/uel beneuiuẽdi diſciplinas/& artes pręclariſſimas ꝓfitent̃. Vt cũ te antea Sicilia illuſtraret notiſſima in orbe terrarũ inſula: patria nobilis clari parẽtes: multa fortunę ornamẽta: plurimæ ingenii/ac uirtutis laudes: accedat nũc quoq & maximi/atq ãpliſſimi magiſtratus dignitas/ac pręcipui honores. Multa fuerunt olim apud Hetruſcos primũ deĩde apud ueteres Romãos ꝑclara magiſtratuũ ĩſignia: ſella curulis littores: toga picta: atq prætexta alia ꝑterea nõnulla eiuſdẽ generis ornamenta. Cidarim Perſarũ Reges uſurpare cõſueuerunt Regiũ capitis inſigne. Hoc cerulea faſcia albo diſtincta circuibat. Nec id qdẽ magno abſq myſterio regii inſigne geſtaminis. Tibi tanti Magiſtratus decus uelut Cidaris Perſarũ more capitium (ut appellat Varro) rubro/atq albo/& uerſicolor̃ ornatu diſtinctũ: nõ temere in capite tuo ponit̃ quaſi quoddã diadema decoris: & corona glorię. En igit̃ illud Apoſtolicę ſedis: ſacri Impii: noſtræ reipublicæ auctoritate/& nomine capiti tuo libenter adiicimus: ut intelligas te quaſi Gymnaſiarchus quendã: & Rectorẽ Senẽſis academiæ maximã ſuſcipere poteſtatẽ: ea tñ lege: atq fędere: ut ipſe prudẽtia/iuſtitia/moderatione integritate/diligẽtia/& ſingulari quadã uirtutũ oĩum laude ꝑditus: ita regas: atq gubernes tuę fidei cõmiſſum ſcholaſticorꝝ coetũ: q ex tua Sicilia: q ex Hiſpania: q ex Luſitania: q ex Gallia: q ex Germania: q ex Liguria: q ex Tranſalpinis nationibus: q ab exteris/& remotis regionibus: q a finitimis populis ad hauriẽdã ſapiẽtiã cõfluunt: ita inq̃ regas: atq gubernes ſcholaſticorũ coetũ: ut & ipſi optatã adipiſcant̃ ſtudiorꝝ gloriã: & noſtrę ciuitatis/ac reipub. augeãt dignitatẽ. Poſtremo cũ hæc quoq ſuſceperis primũ ſigillũ hoc: quaſi quoddã pignus fidei: & auctoritatis tuę ꝑclariſſimũ monumẽtũ: deĩde noſtrorꝝ ſtudiorꝝ/atq uniuerſitatis iura nõ plãe cauſa ne dormiãt ſed apta/ut ꝑ te aſſidue uigilẽt: & ab oĩbus ſtudioſe ſeruent̃: cũctis opibus/ſermonibus/cõſiliis tuis aſpiret ſemꝑ diuini numinis gratia: ad laudẽ eius. Dixi.

¶ Aug. Dathi Orõ. XIX. uice rectoris Gymnaſii quũ gratias agit acceptorꝝ ĩſigniũ Rectoratus.

NOn eram neſcius: excelſi/atq illuſtres magiſtratus: patres ampliſſimi/ac ſapiẽtes uiri: & ueſtræ dignitati: & tã ꝑclari cõſeſſus ſplendori: luculẽtã/atq ſtudio elaboratã orõnẽ hodierno die merito/iure afferri oportere. Quod qdẽ & ueſtra ĩcredibilis amplitudo: & huius pręclariſſimi/& ornatiſſimi auctoritas loci: & ingẽtis beneficii accepti magnitudo iure optimo poſtulare uideban̄t. Sed cũ ĩparẽ tantis meritis/tenuiſſimã ingenii mei facultatẽ eẽ perciperẽ: ſtatui ipſe mecũ meas partes eẽ: ut neq ſileã ꝓrſus/neq rurſum longiorẽ ſermonẽ faciã: nõ iniuria grauiorẽ calũniã ſubiturus/ſi mihi magni cuiuſq̃ oratoris prouinciã: atq officiũ uendicauerim: cũ ab eo exercitationis genere: nec ingenio/nec dicẽdi copia ſuppetẽte lõge me abhorrere ĩtelligã. Oĩum quę in hoĩum uita: ac ſocietate uerſant̃/florẽt: & ꝓ ręcoeteris mea quidẽ clare ſcũt ſentẽtia ĩgenuę diſciplinę/& litterarꝝ/ac doctrinę ſtudia ꝑ hæc hoĩum excolunt̃ ĩgenia: plurimum exornat̃ humanũ genus. Illę uero beatę ſunt ciuitates & uerę: florẽtes populi: apud quos maxime uigẽt ſtudiorꝝ Gymnaſia. Vna ẽ Senenſis reſpub. quaſi oĩuz pręclariſſima: ĩ qua ſapiẽtes & doctiſſimi uiri ĩ omni ſtudiorꝝ genere: ita doctrina/& gl̃ia pollẽt: ut ex pleriſq orbis nationibꝰ ac remotiſſimis regionibus ad ſuſcipiendã ſapientiæ alimoniã cupidiſſime ꝑmulti ueniãt: & optatã deniq ſtudiorum palmã aſſequant̃. Qui tantis rebus ꝑſit: operepretiũ ẽ: ut uirtute/cõſilio/ſapientia/moderatione pręcellat. Quę qdẽ a me pleraq ornamenta lõge abeſſe intelligo. Erit tñ ꝓ his ſumma integritas: ĩcõcuſſa fides: ſtudiũ diligẽs: atq accuratiſſima in hoc gerẽdo Magiſtratu induſtria: ut q dignas ꝓ tantis muneribus nequeã & laudes afferre/& gratias agere: ſaltẽ uigilando/laborãdo/bene agendo ita coetera penſare cõtendã: ne unq̃ quęquaq ingratus uideri poſſim. Illud oĩbus uiribus mihi ꝓpoſitũ fuerit: ut ꝓ ingẽti ueſtra humanitate tãtis nũc decoratus honoribus nihil curẽ/atq efficiã ſtudioſius/q̃ huius indytæ ciuitatis: florẽtiſſimi ſtudii: ueſtrarꝝ dominationũ ſatiſfaciã dignitati. Quod ut facilius aſſequamur: eũ dies cõprecabor & noctes: unde manãt fluẽta cũcta bonorũ. Dixi.

¶ Aug. Dathi Orõ. XX. uice Rectoris gymnaſii: q magiſtratu defunctus ſucceſſori ſuo commendat Roctoratus inſignia.

CVm uires meę nõ ſufficiãt: ut ĩ tãto cõſpectu digne aliqd ualeã dicẽdo cõplecti magnifici/& glorioſi dñi/patres ĩſignes/ac ſucceſſor ꝑclariſſime: decreui rẽ potius attingere ipſam: q̃ plura iucõdite loq: præcipue cũ oĩa notiſſima ſint: q̃ de huius ampliſſimę ciuitatis laudibus: & de ſummo huius magiſtratus honore: quẽ merito hęc reſpub. meę tribuit dignitati. Nã & magnã illius poteſtatẽ cõſtat eſſe & gloriã. Et ut ad ſtudii huius ce

dat ſplẽdorẽ: & ad tue magnificẽtię cumulũ laudis: deprecor illũ: q bona oĩa tribuit: & largit̃ morta
libus. Cũ itaqꝫ floreas ſapientia/ moderatione/ cõſilio/ uirtute: atqꝫ auctoritate/ accipe noĩe huius ĩcly
tę ciuitatis: & magnificorũ dominoꝝ inſtituto fulgida hęc/ & præclara inſignia/ ad laudẽ Dei Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oro. XXI. ad Senenſem Magiſtratũ de recta reipub. gubernatione.

SEniorẽ loq oportebat: & uirũ ſapientia/ atqꝫ auctoritate pręſtantẽ: reuerẽde in Xp̃o pa
ter/ Magnifici/ atqꝫ excelſi dñi: uenerabiles patres/ uoſqꝫ ãpliſſimi uiri. Me aũt ſilentium
decebat potius: qd/ & eruditionis/ atqꝫ eloquentię deficiã laudibus: ſimqꝫ prſus ab orã/
di cõſuetudine alienus. Sed cæteras oẽs tũ ætatis/ tũ ĩperitiæ meæ rões: una uincit parẽ
di neceſſitas. Quĩdoqdẽ ad dicendũ eorũ me cõpellit uolũtas: quoꝝ (niſi me fallit opi
nio) uel aſpnari iuſſa/ uel ĩperata renuere: minime cõgruebat Proinde firmiſſima/ & ineuitabili ra/
tione coactus: exponã paucis: quæ Spiritus ſancti illuſtrante gratia/ hodiernæ ſolẽnitati cõuenire exi
ſtimauerim: frætus ĩprimis cæleſti præſidio: ac ueſtrarũ dominationũ adiuuante clementia. Naꝫ de
bene regenda ciuitate/ de recta reipub. gubernatione: deqꝫ optimi magiſtratus officio/ uerba ex hoc
loco fieri cõſueuerunt. Magna res qdẽ: atqꝫ ingenii mei: qd perexiguũ ẽ: longiſſime ſupans faculta
tẽ. Sed ex ueterũ ſapientũ fontibus hauriemus: q̃ hodie in hoc ſplendidiſſimo cõſeſſu explicanda du
ximus: & ex ſanctaꝝ ſcripturaꝝ uocibus noſtra depromet̃ oro. P. Scipionẽ eũ' q primus Aphricãus
appellatus eſt. P. Cornelium Emiliamũ in Maſſiniſſæ Regno ad quẽ ſalutandũ uenerat: p getẽ am/
monuiſſe legimus iuſtitiã colendã/ ac pietatẽ. Id qd pręclariſſimo de repub. libro proſecutus eſt Ci/
cero: qd & ob eã cauſam/ ſomniũ Scipionis inſcribitur. Nam iuſtitiã/ ac pietatẽ imprimis ſeruare de/
bent q reipub. pręſunt: q magiſtratus gerunt. Quibus certe magnis præcipuiſqꝫ uirtutibus/ ueluti
ſtabilibus firmamẽtis. diuina oĩa/ atqꝫ humana iura continent̃. Etenim p pietatẽ ſumma cũ deuotio
ne/ ac fide/ uera cõplet̃ dei dilectio: quę proculdubio in ſeruandis mandatis eius ſita eſt: ſicut nobis
ſaluator p Euangeliſtaꝫ oſtẽdit dicens. Siqs diligit me: ſermonẽ meũ ſeruabit. Nos ãt/ q in fide Chri
ſti uiuimus: fundati ſupra firmam petrã ſupedificati ſumus ſupra fundamentũ Apoſtolorũ/ & Pro/
phetarum: unũ ſolũ/ ac ueꝝ/ & oĩpotentẽ Deũ colere debemus: unũ in deitate: trinũ in pſonis: q in
principio terrã fundauit/ & ſtabiliuit cęlos prudentia: q plaſmatũ hoĩem gloria/ & honore coronauit
atqꝫ ad ciuilẽ illũ cõgregationẽ/ ac ſocietatẽ conſtituit. Quocirca & rectiſſime Romanus ille philoſo/
phus: atqꝫ eloquentiſſimus orator/ nihil ẽ inqt illi principi deo: q oẽm mundũ regit: qd qdẽ in terris
fiat acceptius: q̃ concilia/ coetusqꝫ hoĩum iure ſociati: quæ ciuitates appellant̃. Sed tũ demũ uera cõ/
cilia ſunt/ & præclara humanæ uitæ ſocietas: ſi diuini cultus honore: ſi pietatis obſeruatione: ſi ueræ
ſapientiæ/ ac religionis ſplendore refulgeat. Vt intelligant hoĩes: q ad uirtutẽ/ & ad decus nati ſunt:
ab ĩmortali Deo bona cũcta pcedere. Solũ Deum largitorẽ uirtutis: auctorẽ libertatis: principẽ pa
cis: datorẽ quietis: fontẽ uberrimũ gratiaꝝ ſcatẽtem bonoꝝ oĩum. Qui ut initio mũdũ cõdidit: ita
admirabili ordine: & inenarrabili prouidentia moderatur/ & regit. Quem ob eam cauſam/ & creato
rẽ ſecundũ Platonis ſententiam: & rectorẽ (ut Ariſtoteles ait) mũdanę molis: & credere/ & appella
re debemus. Vnde/ & uere p Prophetam dicit̃. Cæli enarrant gloriam Dei: & opera manuꝫ eius an
nuntiat firmamentum. Cui ad tuendam pietatis laudẽ/ & ſolemnes ſacroꝝ ritus: & debitas cerimo/
niarũ inſtitutiones ſtatutis tẽporibus preſoluere debemus: pręces fundere: ac ſupplicationes afferre
ut ſanctã rerũ publicarum conciliationem: ac totius generis humani ſocietatem/ incolumeꝫ tueri: &
immunẽ maloꝝ oĩum preſtare dignetur. Quod ut imprimis p indyta ueſtra republica ĩpetrare me
reamur: uigilando/ agendo/ bene conſulendo: quæ bona/ & recta ſunt opando contendere: atqꝫ effi
cere debemus. Sed cũ pietate ipſa: de qua hactenus pauca locuti ſumus: congrue adhibetur iuſtitia.
Quæ unã imprimis in uniuerſa humani generis congregatione: precipue ſemper floruit/ a merito
dominat̃. Nã ſicut Platone teſte didicim9: ſine iuſtitia nõ mõ ciuitatis principalis ſocietas: ſed ne ulla
quidẽ pars eius conſeruari poteſt. Qua ut Hieronymus Doctor ſacratiſſimus prodidit: uirtutũ oĩuꝫ
cumulus cõtinet̃. Ita ut eius propriũ munus ſit: & a malo declinare: & bonum ſectari. Quæ duo cũ
pceſſerint: ciuitas/ ac bene ĩſtituta reſpub. trãqllitate/ ac ppetua pace lętat̃. Bene ſiqdẽ Eſaias Prophe
ta. Erit: inqt: opus iuſtitię: pax. Pſalmographus uero Dauid recte modulatus ait. Iuſtitia/ & pax oſcu
late ſunt. Quare/ & ſcite pcepat. Declina a malo: & fac bonum: inqre pacẽ/ & pſequere eã. Illud oĩbus
maxime exploratum eẽ arbitror: iuſtitiã in omni rerum publicarum adminiſtratione/ prę cæteris ne
ceſſariã eẽ: p q̃ Reges regnãt: Principes dominant̃: ciuitates/ & populi oẽs pacem affectãt. Quã u iqꝫ
ab ĩmortali cęloꝝ principe hoĩbus tributã eẽ putamus ad tuendã hoĩum in terſe cõciliationẽ/ ac ſo/
cietatẽ. Q̃ ṁ eleganter iuriſconſulti diffiniũt iuſtitiã/ cõſtantẽ eẽ/ ac ppetuã uolũtatẽ: ius ſuũ uni cuiqꝫ
tribuẽtẽ. Itaqꝫ hęc una uirtus oĩbus cõſiliis/ atqꝫ actionibus pſto eẽ debet. Nulla deniqꝫ pars uitę neqꝫ
publicis/ neqꝫ priuata neqꝫ forẽſib9 neqꝫ domeſticis in rebus/ iuſtitia uacare poteſt. In qua tã pſpicuus
ſplendor uirtutis ĩeſt: ut nõ iniuria tradiderit. M. Tullius. Ex iuſtitia uiros bonos nominari Per iu/
ſtitiã ſiqdẽ leges/ ac iura ſeruant̃: uirtus/ atqꝫ honeſtas colit̃: ppulſat̃ iniuria: cohercet̃ ĩprobitas: &
qd pauloante attigimus: pacis tranqllitas cõparat̃: in qua humanę ſocietatis uidet̃ quodãmõ cõſtat̃
fœlicitas. Quare ſapiens ſcite hortat̃: q populis pſunt: & reꝝ publicaꝝ gubernaculis ſunt pfecti: &
ãmonet dicẽs. Diligite iuſtitiã: q iudicatis terrã. Ad q̃ auidius ãplectendã: uſas fuiſſeꝫ dominationes
cohortatus: niſi ueſtra ſponte intelligerem excęlſi Domini uos huius tam eximiæ uirtutis ex cællere

pręſtantia:ut iam ſuperuacuum ſit:plura ea de re in medium afferre. Dixi.

℄ Aug.Dathi Oro.XXII.qua deſignatos reipublicæ Magiſtratus:ad pacem tuendam:am/
plectendam concordiam:iuſtitiamq; ſeruandam plurimum cohortatur.

CVm ipſe mecũ cõſidero:q̃ magna ſit huius loci auctoritas/uiri pſtantiſſimi:ſtatuo fragi
lis:& exigui ingenii ĩbecillitatẽ haud quaq̃ hodiernę celebritati poſſe ſatiſfacere:& co/
dignã aſſerre uſe ãplitudini dicẽdi facultatẽ.Quãobrẽ ne ingratiorẽ culpã incidã:neue
ad orandi ĩperitiã:adhibeã loquendi audaciã/ac temeritatẽ·ad breuẽ exortationẽ præ/
ſentẽ oẽm ſermonẽ accõmodauero.Præſertim cũ & ſepe alias:& ab hoĩbus eruditis:
atq; ab eloquẽtiſſimis uiris copioſe iiſdẽ de rebus:atq; uberrime dictũ/tractatũq; ſit.Cõſtat etenim
pcipuũ ex oĩbus rebus:& accuratiſſimũ bonũ eẽ pacis tranq̃llitatẽ:qđ uere dicũt Stoici habere oẽs
numeros inter humana cõcilia:qppe qđ ſolũ rer̃ oĩum expetendar̃ ubertatẽ:& cumulũ cõplectitur
ut iure optimo dicere queat q pacis bono pfruit̃ cũ ſapiente cõcionatoꝛ.Venerũt mihi oĩa bona pa
riter cũ illa.Idq; ultimũ abſq; dubitatione ẽ:& extremũ bonũ ac finis potius bonor̃ oĩuꝫ.Sed ſi uiã
ad eũ pueniendi q̃rimus:duas cęteris expeditiores eẽ affirmant:q recte oĩa/ac diligentiſſime cõtem
plant̃:unã iuſtitiæ:quæ mater quodãmõ eſt oĩum pcreatrix uirtutũ:q̃ & ſupis/& mortalibus reddit
qđ ſuũ ẽ:alterã unanimitatis/atq; cõcordiæ:p quã oĩa augeſcũt expetẽda bona:& incrementũ ſuſci
piunt:& poſt habita priuator̃ cõmodor̃ ratione/cõmunis ſalus:atq; utilitas conſeruat̃.Qui igitur
tantæ ãminiſtrationi præfecti eſtis:diligite iuſtitiã:concordiã amplectimini:ſeruate leges:iura cuſto
dite:exaltate pbos/cohercete malos/reddite unicuiq; qđ ſuũ ẽ:aſpernamini ſeditionẽ oẽs:cõtentiões
fugite:uitate diſcordias/ſectamini æq̃tatem:& ſicut certo ſpamus qđ ampliſſimũ bonum ẽ omniũ:
pacẽ/& tranq̃llitatẽ optatã conſequamini:atq; ut ita cõcedat deus:deuotiſſime ſupplicamus. Dixi.

℄ Aug.Dathi Oro.XXIII.qum ſummi ſenenſis reipublicæ magiſtratus clariſſimũ uirũ Ioan
nem Penſium Siculum militari ornamento inſigniret/& auro.

ILlud apud Reges oẽs ac prĩcipes:ampliſſimi Magiſtratus:& celebres patres:apud oẽs
itẽ benemoratos populos/atq; orbis nationes/& ciuitates:quæ legibus/& moribus cõ/
ſtitute ſunt:maxime ſemp efferri/ac laudari conſueuit:ut quod iuſtitiæ ſuũ munus eſt:
ſingulis hoĩbus ſua iura tribuant̃.Vt nec improbi:& humanæ ſocietatis uiolatores pe
na/ac ſupplicio careant:& boni & ſapientia/ac laude pſtantes uiri debitis pręmiis/atq;
ampliſſimis afficiantur honoribus.Atq; inde factũ ẽ ut quę apud Priſcos quõdã laboris/& duri di
ſcriminis militaris/ac bellica foret exercitatio:ad magnũ exinde decus:atq; uirtutis pmium:& pbi/
tatis ornamentũ transferretur.Ex quo nõ ſolũ eos q armis/& geſtarũ rer̃ florerẽt gloria:militaribus
donare ſolẽt pclaris inſignibus:ſꝫ eos quo pq in toga/ac pace·pie·iuſte/moderate·laudabiliterq; ſe
gerant eodẽ ipſo munere:& togata q̃ appellant militia:exornare conſueuerunt.Nec.n.quæ in ciui/
tatibus a uiris præſtantiſſimis/utiliter/ſapienterq; magno aĩo/& excelſo gerunt̃:inferiora ſunt iis:
quæ ab Impatoribus/ac bellor̃ Ducibus:uiribus/& robore miniſtrantur.Quãobrẽ nr̃a quoq; reſ/
publica:q oẽs ſapiẽtes:& Mag.uiros & charitate ſẽp cõplexa ẽ & honore pſecuta Ioãnẽ Pẽſiũ nobili
genere uir̃/& uirtute/ac doctrina & ĩtegritate ſũma pditũ:quẽ ĩ ſuo Gymnaſio rectorẽ ãnos plures:
& pclarũ ĩ ſua iuſtĩã miniſtratiõe cognouit Senatus cõſulto militaribus ornamẽtis/& auro ĩſignire de
creuit:ut ſimul ueter̃ labor̃ nõnullũ pmiũ reportaret:& ſuo poteſt tẽpore reddendo iuri ĩ nr̃a urbe
pſiteret̃.Qđ Prætoriũ munus/& in hac ciuitate pcelebre:ut q ĩ capeſſenda rer̃ ſcientia/& doctrina
uerſatus ẽ:& ĩ Rectoratus officio/Sapientiæ pfeſſoribus ĩperauit:iã taudẽ ad res maiores accingat̃
& q̃a ſapientiæ fontibus hauſit:ad huius reipub.& cœteror̃ populor̃ ſalutẽ atq; utilitatẽ conferat.
Vt pręſit iuſtitiæ miniſtrandæ:& in hac togata militia/ſacra & tẽpla/& pias ædes tueat̃:pupillos de/
fendat & uiduas:nõ ſinat a potentioribus iopes premi:æquabilẽ ſe oĩbus iudicẽ pbeat:cõcordiã pa
riat:pacẽ foueat:& cũcta uirtutis opa diligenter exerceat.Noſtræ uero reipu:ſalutẽ·dignitatẽ & glo
riã ſtudioſe ſemp exquirat.A qua hodierno die/tua Ioannes Penſie tuir clariſſime plurimũ dignitas.il
luſtrat̃.Proinde ſuſcipe læto aĩo donũ populi huius ampliſſimum:& nomen eius ad ſydera tolle.

℄ Ex plo antiquo/& landabile inſtituto/& approbata cõſuetudine a piu euidẽte documẽto della uo
ſtra uirtu/& optimo pposito a cõſeruare inuiolabilmente le coſe antedecte:& extollere q̃ſta florẽtiſſi
ma republica:ne giamai alla ſua dignita/& ſalute cõtra uenire:ue aſtringerete nelle mani del noſtro
excellente priore col uinculo/& religione del ſcõ iuramento a laude ſempre dello eterno Dio. Dixi

℄ Aug.Dathi Oro.XXIIII.qũ.N.Lucenſem/ac Senenſem Prætorẽ/in fine magiſtratus/pu
blico inſigni:& uictrici ſigno/ac præclaro uexillo donaret Senenſis reſpub.quodã ueluti/ac
pſpicuo ſuarum laudũ teſtimonio:& ppetuo eternæ ipſius gloriæ monumento.

PRæclara fuit ſemp nõ mõ huius reipub.quę a maioribus noſtris/præclare quoq; ĩſtitu
ta eſt:Eques pſtantiſſime:ſed ẽt populor̃ oĩum cõſuetudo:q iuſte/& laudabiliter ad be
ne uiuendũ cõparati ſunt:ut tuendę uirtutis/ac pficiendæ iuſtitiæ gratia:eos ſemp non
ſolũ beniuolentia & charitate cõplecterẽt̃:uerũ etiam ſummis laudibus prædicarent:&
magnis inſuper honoribus afficerent:qui de ipſor̃ patria & ciuitate bene meriti eſſent:
id ſibi perſuadentes:quod plane exploratum eſſe omnes intelligunt:non minus præclarum & dęco

rum eſſe: præmia bonis dare/quã ob bene geſta præmiis decorare: & ut Plinii ſapientiſſimi uiri uerbis utar: ſtatuaſ in foro populi Romani ponere: quam habere. Eapropter hi ampliſſimi patres qui huic gubernandę reipub. Rectores nunc pfecti ſunt auctoritate/ac decreto noſtri Senatus: te certiorẽ faciunt: habere te uniuerſę huic ciuitati chariſſimũ: nõ ſolũ pp cõmunẽ/ac reciprocã Senẽſis/ac Lucenſis patrię naturalẽ/atq inſitã beniuolentiã/pſpectãq/& pbatiſſimam amicitia: ſed & pp ingentẽ tuã uirtutẽ ſapientiaſ/moderationẽ: quã in regẽdo Magiſtratu prętereo tuliſti: & pp ſummæ integritatis merita: deniq uero ut intelligas id ab intimis/atq optimis aĩs pficiſci: hoc noſtrę ciuitatis inſigne tibi decernunt/ac deferunt: ut ſit illud qdẽ & tuæ uirtutis ppetuũ monumentũ: & noſtræ indiuiduum charitatis/ac ueri pignus amoris. Quod accipito lęto aĩo: & macte eſto gloria/& honore ſemp & in patriam rediens & p orbem totum quocunq uoceris. Dixi.

❡ Aug. Dathi Orõ. XXV. uice Regis: q clarũ belli ducẽ: fide pbatum/ac bene de ſe meritum familiariũ ſuoꝝ cõſtituit numero/ac uictoribus ſignis donat/quibuſdam ueluti bellicę uirtutis inſignibus: & militaris ſuę ipſius laudis perpetuis monumẽtis.

VEtus mos & antiqua maioꝝ noſtrorum fuit cõſuetudo: Dux belli ſtrenue/atq inuicte athleta: iuſtitię ſeruandę gratia: eos ſemp premiis afficere/atq honoribus decorare: qui ſingulari uirtute/& eximia animi magnitudine pręditi eſſent: atq eo magis: ſi ad huius regni gloriã/ac decus: ſuã ĩ bene gerendis rebus/& uirtutẽ/& operã contuliſſent. Q̃d cũ nobis & huius ſolo maieſtati cõpertũ de tua pręſtanti uirtute: atq exploratũ ſit te amicoꝝ/& familiariũ noſtrorũ numero cõſtituimus/ac ppetuo aggregamus: & eũ eſſe pfitemur: qui inter magnos/& claros belli Duces/ac fortiſſimos pugnatores iure optimo collocari debeas/ac demũ inter eos reponendũ ẽe iudicamus: q de nobis bene meriti ſũt: & ſeſe uirtutibus: & rebus geſtis dignos fecerũt noſtra familiaritate/& gratia. In quaꝝ qdẽ rerũ pſpicuum teſtimonium: hoc te dono muneramur: & hęc tibi deferimus uictricia ſigna/munus tuæ uirtuti accõmodatũ: debitũ tuis meritis: claris/& ſtrenuis bellatoribus dari ſolitũ: noſtrę erga te ſummę beniuolentię teſtimoniũ: & ueri pignus amoris: ut nõ ſolũ teſtibus tuę uirtutis merces pateat: ſ; minoribus quoq/ac poſteris tua laus & claritas eluceſcat. Hoc tibi optimo largimur cordis affectu tu hilariter fac: & lęto ſuſcipias aĩo.

❡ Auguſtini Dathi Oratio. XXVI. in comitiis habita: quum de more Senenſis patrię: noui Magiſtratus ſorte quadam ducerentur e buxolo.

PVlcre traditũ maiorũ noſtrorũ auctoritate excęlſi Magiſtratus: ac patres. C. Sed & ueterũ quoq ſapientũ ſententia cõprobat: q tũ apud Romanos & Græcos: tũ ẽt apud Hebreos præclaras orbis nationes maxime floruerunt: tales plęrũq ẽe populos: quales ii fuerit: q populis regendis pręſunt/Hinc aureum flumen. M. Tullius ad. P. Lentulum ſcribens ait. Hęc in ciuitate aĩaduertenda: quę ſunt apud Platonẽ noſtrũ ſcripta diuinitus: quales in repub. Principes ẽent: tales reliquos ſolere ẽe ciues. Hinc & Antigonus Rex quõdam Macedonũ: q magnis fortunis polleret & gloria: ĩ Epiſtola ad Zenonẽ Citieũ: cũ nõnulla de doctrina/ac fœlicitate pręmiſiſſet: hęc tãdẽ in calce ſubiecit. Cuiuſmodi Dux fuerit ciuitatis: tales ut plurimũ ſubditos fieri neceſſe ẽ. Hinc/& ſapientiſſimus concionator Ieſus Syrach filius in eo libro: q Oeconomicus inſcribit: Secũdũ iudicẽ populi inqt: ſic & miniſter eius: & qualis Rector ẽ ciuitatis: tales & inhabitantes ĩ ea. Quocirca optimos magiſtratus eligendos cenſuerunt: q uolunt rẽpub. ſaluam eſſe: & populũ ipſum ad beate/honeſte/bene uiuendũ/uel traducere/uel ipellere. Optimi aũt Magiſtratus ſunt: qbus eę res ſunt propoſitæ: quas optimus qſq debet: cõmunis ſalus: reipub. dignitas: atq libertas: q ad cõmunẽ utilitatẽ/oĩa referãt: obliti proprioꝝ cõmodorũ: memores aũt eius q̃d auctor pbatiſſimus tradit Liuius in hæc uerba. Factio reſpectuſq rerũ priuatarũ ſemper offecere: officietq publicis cõſiliis. Optimi ſunt Magiſtratus: q uniuerſum corpus procurãt ciuitatis: ciuiũ ſectionẽ oderunt: & pniciẽ ciuitatis/ac labẽ execrant: ſeditionẽ uidelicet: atq diſcordiã. Optimi ſunt magiſtratus: q prudentiã adhibuerunt ad recta/ac ſalutaria capienda cõſilia: amorẽ/& charitatẽ ad rẽpu. amplectendã: diligentiã uero ad pficiendã rerũ adminiſtrationẽ. Itaq recte pręcipit optimos magiſtratus: prudentiſſimos/amantiſſimos/diligentiſſimos ẽe oportere. Optimi Magiſtratus ſunt: quales Moyſes Iſraelitici Dux exercitus: diuinitus inſpiratus expetere cõſueuit: natu grandiores pp grauitatẽ: atq cõſtantiã: delectos p tribus/& familias ob uirtutis præſtantiã/ſimul atq concordiã: doctrina deniq pditos: q diuinã & humanã legẽ inſtructi: iuſtitiã/& ęquitatẽ cõſectarẽtur: & nec ad dexterã: neq ad ſiniſtrã deflecterent: ſed uia regia graderent. Optimi magiſtratus ſunt: q præmiis utentes & pęna inter bonos. & malos diſcrimen pſtant: e ciuitate aũt ſtudioſe amoliunt: luxuriã/auaritiã turpitudinẽ/inuidiã: cœteraq generis eiuſ dẽ: q labefactant ciuitates: ad excidiumq pducunt: & populos pdũt. Optimi magiſtratus ſunt: q cogitãt ſẽp cõſilia pacis & pacatis tẽporibus ad pacẽ retinẽdã opaſ oẽs/atq induſtriã cõferũt. Per bellorũ uero tẽpora: qualia nõnũq̃ alternę hũanaꝝ rerũ uices ferũt: & nũc cõiungũt iis quos fœdera ſcã iunxerũt. Sixto Beatiſſimo Romano Pontifici: Regi potentiſſimo Ferdinãdo: & nobis ipſis crebris finitimorũ laceſſitis iniuriis. Optimi inq̃ magiſtratus qui bellorum motibus: hoſtiũ ppulſãt iniurias: ulciſcũt ĩprobitatẽ: erectas domãt ceruices: magnis ãt rebus gerẽdis decus tuent impii: augent reipu. gl'iaſ: & ĩ poſteꝝ pariũt firmiorẽ pacẽ. Nam/& idcirco bella gerũt ut in pace uiuatur. Eiuſmodi impręſentiarum præeſſe cognoſcimus: qui una cum Dictatoribus no

ſtris Baliæ patribus:loco diſiūcti:ꝓpoſito uero cōiūctiſſimi:& uolūtate pares:uigilādo/agēdo bene
conſulendo/diligenter diſponendo:his difficillimis temporibus/publicis rebus gerendis præſunt
Conſimiles hodie in hac præclara comitiorum celebritate/nobis diuina ſors offerat:quorū conſilio/uir
tute/prouidentia/beata ſit futura reſpub.Quod ut facilius aſſequamur/æternum mundi Pricipem:
quē uete Deū deorum dominū Propheta ſacratiſſimus uocat:a quo facta ſunt:ac gerūt oīa:ſine cuius
numine factū eſt nihil:caſta/pia/integra/incorrupta mente ueneremur:paſſis manibus/ac ſublatis ī
coelū cordibus/inuocemus:& quē ſanctiſſime adoramus:& colimus:cōprecemur his uerſibus.O q
res hoīumq/deūq: Aeternis regis īperiis:& fulmīe terres:luſtiuꝫ/rectiq dator:q cūcta gubernas:
Sęuam imprimis tolle cladem:iſtatue tandē grauibus erumnis modū ſūme Olympi rector:da finem
Rex magne laborum:de ſublimi ſolio ac coeleſti throno reſpice propius Senenſem populum:adſis no
bis fęlix:optata comple:preces audi:annue ſupplicū uotis.Parce pio generi & propius res aſpice no
ſtras:Tuq o piiſſima Virgo:ęterni Regis filia:eadē ac parēs Regina cęlorum:noſtræ Impatrix urbis:
quæ i coeleſtibus ſedibus ſuperemines Angelorum choros:una cū Dei filio/eodē & tuo nato totius mo
deratrix orbis:fac nobis propiciū:quē Redemptorē genuiſti mortaliū:quē tua geſtarūt beata uiſce/
ra:quē admotis ſanctis uberibus/ſacro lacte pauiſti.O patrię Senēſis honos:o uita ſalusq ſpesq ho
minū:quē terra/poli/mare/ſydera adorant:redde inq placatū ac foeliceē tuis Senēſibus filiū:aduerſa
pelle:bona cuncta poſce.Hæc uiri Senenſes Regina coelorum eſt:mater Regis Angelorum:noſtrę ſalutis
initium:miſericordiæ complemētum:fons gratiæ:& humanæ fragilitatis tutiſſimum præſidium:ac
ſingulare profugium:pudicitiæ ac ſanctitatis exemplum:ſpeculum ſapientiæ:ſupernæ gloriæ ſplen
didiſſimum lumen:intemerata Dei genitrix/ab æternis ſæculis coeleſti prædeſtinata conſilio:quæ uir
ginali clauſtro illum portare meruit:cuius uel totus coelorū omniū ambitus capax eſſe non poterat.
De hac nanq iamdudum ſapientiæ oraculis prænuntiatum erat.Qui creauit me:requieuit in taber
naculo meo:quæ Deum & hominem Redemptorem mūdi/humani generis Saluatorem genuit:et
hanc patriam:patriam hanc dico uiri patres/ab hoſtium ſemp defendit inſidiis.Hanc nos igit ſup/
plices deprecemur:ut ſicut huic ciuitati ſola præeſt:ac dominatur una cū filio:ita eius ſalutem/firmi
tatem/quietem/pacem benigniſſime tueatur:ut ita eius munita ac uallata præſidio & ope ſanctiſſi/
ma freta/malorū omniū ſit ſemper imunis:& candida libertate ac diuino ocio cum ciuium ſumma
cōcordia perpetuo ſecuta fruat.Vos quoq Apoſtoli Principes Chriſtianæ religionis columen & ue
ra mūdi lumina:uos ſacri ac ſancti penetrabiles noſtri Penates:q huius urbis & Senenſis populi tu/
telæ præeſtis:uos/quos hæc patria tulit:diuina uirtus in coelū tranſtulit:uos coelites ac ſuperi omnes
adhibete noſtris Magiſtratibus gratiam:largimini ſapientiā:uirtutē conferte:date ſalutem:iuuate ui
ctoriam:ut fauētibus uobis/q mūdū regit oēm Deus:beatā efficiat Senēſem remp.Poſtremo & q nūc
præeſtis Magiſtratus:& q deinceps pręfuturi eſtis:quo ſitis ad bn̄ gerendā Remp.alacriores ſic habe
tote.Si pie ī Deū:ſi caſte in nobis:ſi iuſte ī hoīum cōciliatione & ciuili ſocietate uixerimus:licebit diu
turnis tēporibus & lōgo ſeculorum curriculo beatā poſſidere Remp.Licebit multis pplis/terra mariq
imperare.Licebit Magiſtratus gerere:exercitus regere.Licebit pendulis atq albis infulis ornare tem
pora.Statutis uicibus aureas & argēteas urnas/bicolores tum tripartitas/tū quadripartitas pyxides
proſpere nouare.Hūc uero ſignis & auro fulgētē theſaurū/atq auguſtā corbanā tubicine pręcinēte:
modulante tibicine/apparitoris ſubiecta atq alternata ceruice/oliua/& feſta fronde/longo ciuium &
Senatorum agmine p urbē geſtare.Licebit habere Senatū calata centuriata/comitia cogere:concionari:
ſententiā dicere:ſancte decernere:ſed & leges & iura pręſcribere/uolētibus atq obedientibus impare.
Licebit opimis paſcuis & ſalinis/amplis uectigalibus/fertilibus aruis/agricolarum/artificū/mercatorum
iucundis muneribus pfrui:& quod ſummū ī rebus hūanis bonū eſt/inconcuſſa libertate uti:ac per/
petua pace lætari:demū cęlorum nanciſci pmia.Atq ita faxit Deus optimus/maximus:q large ſuppedi
tat bona cuncta mortalibus. Dixi.

Aug.Dathi Orō.XXII.Habita/dū Paulo Lucullo Aglano ęquiti Senēſis reip.collata ſūt ſigna.

COnſueuere maiores nři & ueteres ſapiētes æques inſignis Paule Lucullo/uiros magnos
& uirtute ac laude pſtātes/magnis quoq efferre laudibus:& ampliſſimis pſeq pręmiis.
Hinc ſunt coronæ militares:quę priſca uetuſtate celebrant:hinc triūphalis corona:hinc
obſidionalis corona:hinc ciuica corona:muralis corona:caſtrēſis corona:naualis coro
na:oualis corona:oleagina corona:hinc laurea:hinc alia pmulta id genus:uel inſignia
uel munera.Hinc ē illud.C.Plinii magni auctoris locuples teſtimoniū:nō magis decorū & inſigne
eſſe ſtatuā ī foro ppli Romāi habere/q ponere.Hinc illud ē cōpertū oībus catholici Doctoris/ad ma
gna pmia p magnos labores gueniri.Hinc illud Platonis ſūmi pene phorum oium:honore ali artes:
oēsq accēdi ad ſtudia glia:iacere cōtra ea:q apō quoſq iprobāt Ab ea cōſuetudine hęc uſq diſceſſit
reſp.eamq ipās recte uiuēdi rōnē/ſtudioſe ſemp accurateq ſeruauit:Et ut bn̄ ac laudabil'r iſtituta ē:
& ſāctiſſimis legibus gubernat & moribus:ita pclaros & pſtāti uirtute ac laude uiros ſūmis decorat
ornamētis:āpliſſimis pſeqt pmiis.Itaq cū in tuo pclariſſimo Magiſtratu tuā nouerit uirtutē/itegrita
tē/moderationē/diligētiā/optimā deniq bn̄ regēdi uiā:certe cū antea Aglanos oēs ueteris amicitię iu
re & ſacri cęlitis diui Bernardini adiūcto poſtmodum arctiſſimo uīculo amaret:& ſūma charitate di/

ligeret. Cognitis nūc tui Magiſtratus laudibus/tuis ita poſcentibus meritis/præter ſummā totius ciuitatis beniuolentiā & gratiā: quā tibi cumulatiſſimā cōparaſti: donat te noſtra reſpub. magno Senatus cōſenſu: et cunctis ppl'i ſuffragiis/ſuis inſignibus ac perpetuis monumētis. Futurū qdē poſthac ſemper tuæ uirtutis/ſapientiæ/integritatis perſpicuū teſtimoniū/& ſūmi tandem pignus amoris. Id tu læto accipito aīo: ac macte eſto ubiq gentium auctoritate & gloria huius præcellentiſſimi Magiſtratus noſtræ Reip. & ciuitatis huius nō imemor uſquam. Dixi/

¶ Aug. Dathi ad Quirites Orō. XXVIII. pnouo Senatore urbis de laudibus Romanę ciuitatis.

QVanq̄ itelligaſ/maiore eloquēdi copia opus eē uiri præſtātiſſimi/& illuſtriſſimi patres & uberiore dicēdi orōne ei: q tantę dignitatis locū ſubit: tn̄ quod muneris neceſſitas agere cōpellit/breui ſermone cōplectar. Cū preſertim huius celeberrimæ urbis/florentiſſimæ ciuitatis/optimæ inſtitutæ reip. præclariſſimi atq ampliſſimi Imperii ubiq gentiuꝫ fulgear ſplendor: & admirabilis gloria/atq eximiæ laudes pateant: cū ciuiū ſplēdida ingenia/laudatiſſimi mores/ſingulares/præcipuæq uirtutes toto iam clareſcant orbe terrarum. Nam uere huic pphetícum illud cōgruit: Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. Nā iure optimo/ciuitas Dei appellari debet: in qua regnat diuini cultus religio: uirtutū oīum exemplar: Iuſtitiæ ſplendor eluceſcit/ Quæ oīa cū a primordio tā glorioſi Imperii tantopere ſemp exculta ſint/factū eſt nō iniuria: ut uniuerſi terraꝝ orbis aſſequeret Imperiū. Ad uirtutē/iuſtitiā uidelicet: quæ oīuꝫ p̄clariſſima/& in omni adminiſtratione neceſſaria ē: uires oēs & diligētiā adhibere/& cōferre debetis: ut ea uigente/eadem āplitudo tantę reip. & admirabilis dignitas pſeueret. Hāc ipmis tueri/ac ſeruare: q tā ornatiſſimo magiſtratui p̄eſt: ut itelligāt oēs/hoc uere eē gentiū oīuꝫ patrociniū firmiſſimū/ac ſingulare pfugiū & ueluti tutiſſimū portū: in quo mundi totius gentes/ac nationes faciliime congeſcāt. Neq eni qcq̄ pōt aut pſtantius dici: aut cogitari ſublimius/q̄ huius p̄clariſſimi ppl'i Maieſtas. Si pari ſtudio & induſtria floreant eadē: quæ quondā cęperūt excellentiſſima oīum bonoꝝ munera: ut p iuſtas & optimas laudataꝝ reꝝ oīuꝫ exercitationes/& ſummā ingenuaꝝ artiū celebritatē: ſit illa ciuitas glorioſa: Imperium Occeano famā: quæ terminet aſtris. Atq ita futurū ſperare debemus/pceleſtis gratię benignitate & p ſumma ueſtraꝝ paternitatū uirtute/atq admirabili prouidentia. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXIX. Ad idem.

CVm nihil ſit Romano noīe nec p̄clarius qcq̄/nec ſplendidius/illuſtriſſimi patres & Quirites ornatiſſimi: ſtatuo ne rei magnitudini & huius loci auctoritati iniuriam feciſſe uidear: quæ ipſe cōſentanea arbitror/breui orōne ac ſermone cōplecti: ſi tutius: ſi melius eſt/de rebus magnis pauca potius/q̄ diffuſiora proferri. Ac primū pręſtantē & nobiliſſimū æquitem. N. magnis laudibus dignū eſſe iudico. Qui ſapienter: q moderate: q laudabiliter eum Magiſtratū geſſit: quo nullū ampliorē nec maioris dignitatis eſſe nō imerito arbitramur. Nā cū ſit una iuſtitia p̄ter cæteras oēs eximia/atq excellētiſſima: & mater qdā ac Regina uirtutū/illā maxīe tueri debēt: q huic p̄clariſſimo Senatorio muneri p̄ſūt/ſiquidē Iuſtitiæ exercitatione humana cōciliatio & ſocietas cōſeruaꝫ: ciuitates fœliciter gubernanꝫ: pax/ideſt ſūmū iter res oēs humanas bonū/ocium & tranqllitas efflore ſcit: & plenitudo atq ubertas expetendaꝝ reꝝ oīum: quā uirtutē diligēter colētes: q hāc urbē glorioſiſſimā præclare fundatā reliquerūt: adepti ſunt totius orbis Imperium. Ac nūc qdē cunctis terraꝝ oīum ppl'is antecellit: & obſeruatione Iuſtitiæ/& reꝝ cunctaruꝫ laude: pręſertim cū illā Deus ſedē & domiciliū eē uoluerit Chriſtianæ atq apoſtolicę dignitatis: cuius fundamēta uere poſita ſunt i mōtibus ſanctis: cuius nō ſecus q̄ Syon diligit portas dn̄s ſup oīa tabernacula Iacob. Ciuitas Dei Roma: de qua glorioſa dicta ſunt. Quæ p̄clara huius idytæ & dominātis urbis munera/cū mecū cōſidero/ſupplex dep̄cor eū: q cęlos & cūcta gubernat: ut eā mihi i hoc Senatorio & p̄clariſſimo munere tribuat facultatē: ut ſeruare tantæ urbis decus/& tueri Iuſtitiā in hac excellentiſſima ciuitate ualeā cū ſūma huius glorioſi ppl'i pace ac fœlicitate ad ſanctæ Romanæ eccleſię amplitudinē & ſancti Pōtificis Pii Secūdi gloriā/& illuſtriſſimarum paternitatū ueſtraꝝ ſplendorē. Ad quā rem oēm ipſe & fidē & operā & accuratiſſimā induſtriam adhibebo.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXX. Pro Senatore urbis/fine Magiſtratus.

SIqua i me fuiſſet dicendi poteſtas/uiri p̄clariſſimi/atq celeberrimi patres/libēter & de Iuſtitiæ laudibus/& de ſucceſſoris meritis orōnē habuiſſem. Sed utrūq ſūmi oratoris eloquentia & diſertiſſimi hoīs ingenio & facūdia explicādū eēt: q̄ qdē lōge a me abeſſe ſentio. Nā ſi Iuſtitiā laudare uelimus/ea pculdubio uirtus ē: cui in oīum reꝝ adminiſtratione palma tribuiꝫ: p quā Regna/Principatus/reſpublicę & ciuitates oēs ac ppl'i i pace ſeruari/in tranqllo ac tutiſſimo loco cōſtitui & collocari poſſunt: ſine qua nulla tā magna hoīum conciliatio ē: nulla tā firma ſocietas: quę nō ſtatim ea uirtute ſublata/extinguaꝫ: & pereat. Quamobrē inſignis phūs Plato unā pręcæteris neceſſariā oſtēdit eſſe in iis luculētis libris: quos de Reipublicæ inſtitutione compoſuit: quæ reddens unicuiq quod ſuum eſt/hominum concilia ſtabili firmitate tuetur: & continet. Quam qui ſeruant: hi latiſſimum adipiſcuntur Imperium & præcipuum decus/atq immortalem gloriam aſſequuntur. Flos mundi totius & caput uniuerſi orbis Roma teſtatur: cuius Iuſtitiā referre nemo poſſit. Cuius glorioſum regnū/atq uniuerſale Impium ueteꝝ oīum/tum Latino.

rum/tũ etiã Græcoꝝ hiſtoriæ concinũt. In qua q̄ impauerũt/unã Iuſtitiam cũ cæteris uirtutibus ſeruare ſemꝑ & colere contẽderũt: ita ut Brutus is: q̄ primus tyrannidẽ & iniuſtũ regnũ ex ea urbe ſubſtulit: uiuendi aureã libertatẽ inuexit: neq̃ etiã ſuis ipſius liberis pepcerit: quo patriæ ſaluti cõſuleret: & illeſaꝫ imolataq̃ Iuſtitiã tueret̃: oblitus paternæ pietatis: quæ oẽm fere amorẽ ſupat: ut tã p̄clare uirtutis memor eẽ nequaq̃ deſineret. Id ipſum & pleriq̃ Romani feciſſe perhibent̃. Atq̃ ea res imprimis eidem urbi uniuerſum pene terraꝝ oium imperiũ peperit. Huius autẽ uirtutis ſtudio conſtat incenſum atq̃ inflãmatũ eſſe ęquitem præſtantiſſimũ. N. quẽ ſummi Pontificis ſapientia huius præclariſſimi Magiſtratus ſucceſſorẽ cõſtituit. Q̄ d̄ eius prudentiam/moderationẽ/animi magnitudinẽ & eximiã ꝓbitatem intellexit ſufficere tanto muneri: ut ſit/q̄ diuini cultus reuerentiã: Iuſtitiæ firmitatem & conſeruationẽ impleat: huius florentiſſimæ urbis ꝓſpiciat dignitati/paci & quieti intẽdat: ac deniq̃ ſanctiſſimi Domini noſtri diuina prouidẽtia eccleſiæ Principis/uotis ſanctiſſimis ſatiſfaciat: ut pro bene geſtis atq̃ adminiſtratis rebus & gloriã ſingularem/& huius illuſtriſſimi ppl̃i reportet gratiam. Atq̃ ut id ita illi tribuat omnipotens Deus/& terraꝝ rector/ac cęli arbiter magnis ac deuotiſſimis ſupplicationibus deprecamur. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXI. Ad idem.

OPtabam patres illuſtriſſimi/eam mihi datam fuiſſe eloquentiæ facultatẽ: qua aliqua ſaltem ex parte/meo potuiſſem munere fungi. Et primũ q̄dẽ parẽ rependere orõnis uicẽ: in qua ſentio ab eo: q̄ nuꝑ orõnem habuit: nihil eſſe prætermiſſum: quod ad magnũ dicendi ſplendorẽ ꝑtinere poſſit. Deinde ut aliquas & huius glorioſæ urbis/& ueſtraꝝ paternitatũ laudes afferre ĩ mediũ concederet̃: poſtremo ut debitas agerem ueſtris dignitatibus gratias. Sed cũ intelligam hęc oia longiſſime mei ingenii uires exiguas ſupare: multa quæ neceſſaria huic ꝓpoſito forent: in pauca conferã. Nam cũ conſidero qua liberalitate: q̄bus honoribus: qua benignitate a ueſtris præclariſſimis paternitatibus affectus ſum: iudico ꝓculdubio me oĩa uobis debere: quę uel natura tribuit: uel fortuna cõceſſit. Siquidẽ acceptoꝝ beneficioꝝ & meritoꝝ tanta eſt magnitudo: ut nec animi uiribus/nec corporis muneribus/nec externis facultatibus tam incredibili amplitudini ualeaꝫ reſpõdere. Quas uero nequit referre mea fragilitas: agere nõ ſufficit lingua mortalis: eas tñ aĩus ipſe habebit ueſtris paternitatibus ĩmortales gratias/ac ſempiternas: & dũ ſpũs hos reget artus: quantũ diuini numinis benignitas annuet: cunctis uiribus/totoq̃ (ut aiunt) pectore ueſtris cõmodis inſeruire/iuſſibus ac uolũtatibus parere/atq̃ obtemperare conabor. Id meũ ſtudiũ: ea ſẽꝑ erit accuratiſſima exercitatio: ut extollã huius florentiſſimę urbis nomẽ: & glorioſiſſimi huius Imꝑii decus p̄dicationibus & laudibus ad ſydera tollam. Q̄ d̄ ut ſeruet: ut tueat̃: atq̃ ãplificet: ſub optimi paſtoris/ac diuini Pontificis gubernatione/beneficẽtiſſimus Deus deuotiſſima ſupplicatione oro atq̃ obſecro: & ſimul eã mihi dignet̃ tribuere facultatẽ: ut nec ingratus ac tãtoꝝ beneficioꝝ ĩmemor cuiq̃ uideri poſſim. Poſtremo ita me ueſtris illuſtriſſimis paternitatibus deuinctũ atq̃ obnoxium ꝓfiteor: ut nec ẽt capitis periculũ & uitæ diſcrimẽ effugiam: cũ ueſtris paream: atq̃ obediam iuſſibus. Hoc propoſituꝫ animę: & firmiſſima mentis ſententia: quam nec extorquere fortunæ caſus: nec ulla imutare poſſit aduerſa tempeſtas. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXII. Pro aſſociato agẽte gratias comitantibus.

QVam grata/q̄ iucũda fuerit aſſociandi benignitas/uiri p̄ſtãtiſſimi/atq̃ optimi patres: nemo ſatis oratione & uerbis ualeat explicare. Comperta eſt & ſumma humanitate comprobata optima ueſtrorũ aĩoꝝ uoluntas/& gratia. Quod omne nomĩe Magnifici Rectoris noſtri & domini mei pro magno & maxime liberali accipit̃ beneficio: ac magnę ob eam largitatis magnitudinẽ ueſtris meritis agunt̃ gratiæ: quas clementiſſimus Deus dignetur rependere. Ac diſcedat quiſq̃ pro libito. Dixi.

¶ Aug. Dathi Orõ. XXXIII. Ad cõmendãdum: q̄ bene aliquid adminiſtrauerit.

DIgnum atq̃ æquum putari ſolet uiri & patres honorandi: ut fideliter laborantibus iuſta ac debita rependat̃ mercedis gratia. Nam ita res humanæ bene laudabiliterq̃ gerunt̃: ſi Dei æterni Principis ꝓ captu fragilitatis noſtræ ſeruent̃ ueſtigia: q̄ male agentibus pœnam ac ſuppliciũ impendit: bene opantibus rependit pręmia. Nouit ueſtra ſapiẽtia fidem/diligẽtiam/ſeruitutẽ meã/ac deuotiſſimũ animũ: & promptã ad ſeruiendũ ueſtris iuſſibus uoluntatẽ/Facultas forſan defuit: fides & bona mẽs atq̃ aĩus certe defuit nunq̃. Proĩde ueſtra benignitate fretus/oro: atq̃ oſecro: ut quantũ inſtituta ueſtræ uniuerſitatis ſanxerunt/ſeruitorem hũc ueſtrũ fidelẽ/ac deuotiſſimũ ſuſcipiatis: qui ſe in ueſtram benignitatẽ & pręcipuam uirtutẽ totis uiribus cõmendar. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXIIII. Ad ſeipſum ꝓ ſuſcepto labore cõmendandũ.

OMnia iura diuina & hũana ſuadẽt: ac poſtulat̃ uidẽt̃ uiri p̄ſtãtiſſimi/atq̃ obſeruãdi p̄rẽs ut iuſta laborãtib9 p̄mia debeãt̃. Ois bñ cõſtituta lex & recta hoĩuꝫ cõſuetudo id iubet: id p̄cipit: ut reddat̃ cuiq̃ q̄d̄ ſuũ eſt. Quocirca & ueteres ſapiẽtes Iuſtitiã diffinire cõſueuerũt/cõſtãtẽ ac ꝑpetuã uolũtatẽ/ius ſuũ unicuiq̃ tribuẽtẽ. Hãc ego ſentẽtiã cũ iãpridẽ diligẽtius cõſideraſſem: ut tribuerẽ uobis quod cõgruere ueſtris dignitatibus uideret̃:

deuoti me ipſuꝫ: & corpus & uitã tradidi: id ſequẽs: id ſpectans: ut ueſtris inſeruiaꝫ cõmodis: & uolũtatibus ac iuſſibus ſatiſfaciã. Id unũ ſemp dies ac noctes pficere atqꝫ explere conabor. Vos aũt uiciſſim domini mei colẽdi ueſtra ope & liberalitate ſeruitorem fideliſſimũ (ut ego arbitror) iuuare debetis: & eum q in ueſtra ſolũ benignitate cõfidit cõmẽdatũ ſuſcipe: ut ueſtra mercede fultus poſſim uſqꝫ ad extremũ uitæ ſpũm ueſtræ amplitudini iugiter famulari. Quare ueſtrã imploro humanitatẽ: ut ita me cõmẽdatũ haberẽ dignetur: ut p ueſtrã liberalitatẽ pateat gratũ eẽ: quod facio: & acceptã opam: quam ſincere fideliterqꝫ exhibeo. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. XXXV. Ad gratiam agendam.

BEneficioꝝ magnitudo patres ampliſſimi & benefactores præcipui ingentẽ quoqꝫ gratiam rependi poſtulat. Veſtra aũt ĩ me collata benignitas maior eſt q̃ ut a mea imbecilitate retribui poſſit. Itaqꝫ ſtatuo nõ eſſe relictã mihi referendæ gratiæ poteſtatẽ. Sed me conſolatur illud: quod ſapienter tradit eximius phũs & orator: qum dicit. Nimirũ inops ille ſi nõ refert gratiã: habere tñ põt. Oro igitur ueſtrã amplitudinẽ: ut metiatur nõ exiguas uires: ſed ſummã animi mei deuotionẽ ac fidẽ. Deũ aũt deprecor: ut pro talibus meritis: q eſt bonorum omniũ munerator: prẽmia digna repẽdat. Me uero habebitis omni tẽpore ueſtris iuſſibus atqꝫ imperiis paratiſſimũ. Dixi.

Aug. Dathi Oratio. XXXVI. Ad agendam uice alterius gratiam.

COgit me Magnifici ac celeberrimi Rectoris nři & dñi mei auctoritas atqꝫ uolũtas: ut ueſtris hũanitatibus gratiã agerẽ debeã. Supat id imbecilitatẽ meã. Sed cõtẽptus præcepti (ut dicit Hieronymus) præcipientis iniuria ẽ. Itaqꝫ patres pcellentiſſimi Doctores inſignes & uos eruditiſſimi uiri: q p ueſtra hũanitate tã grata preſentia dignati eſtis tã benignũ pſtare munus: primũ dicitur gratiſſimũ fuiſſe ueſtrã benignitatẽ & ſũmã oibus attuliſſe lætitiã: deinde ampliſſimæ uobis aguntur gratiæ: nõ quas ueſtra meretur ſũma hũanitas: ſed quas rependere põt eius facultas: q a uobis hodierna die maximũ accepiſſe beneficiũ profitetur: Deũ oramus ut retribuendi pro meritis & ſæpius collætandi tribuat poteſtatem.

Aug. Dathi Oratio. XXXVII. Ad laudandam aliquoꝝ fidem in patriam.

QVoniam cõſuetudo eſt: eorũ: q uero amore patriã ac ſingulari dilectione cõplectuntur & fide re ipſa indicare ſincerã animi uolũtatẽ & deuotiſſimũ cordis affectũ: cũ nihil ſit in omni reꝝ numero patria amabilius: nihil dulcius: & cũctis mortalibus prorſum acceptius. N. nobiles uiri & Magnificæ Senenſis ciuitatis: unde pclara illis origo ẽ præcipua charitate ſtudioſiſſimi: quos uarietas fortunæ uariis quoqꝫ belloꝝ & calamitatũ tẽpeſtatibus fatigauit: quiqꝫ oibus tẽporibus dulciſſimæ patriæ totis uiribus cũctis conatibus adhæſerũt: & inconcuſſam fidẽ ac deuotionẽ ſeruauerũt: nũc quoqꝫ ut certiſſimis documẽtis ſuã optimã diſpoſitiones & fidei ſinceritatẽ oſtẽdãt: & perſpicuis indiciis ac manifeſtis expimentis aperiant: &c.

Au. Dathi Oro. XXXVIII. Habita ab eo: qum Prior ſummũ Magiſtratũ ingrederetur.

LEgimus excellẽtiſſimi Magiſtratus in ueteꝝ monumẽtis Sacerdotibus & Regibus morẽ fuiſſe: ut ſceptra tenerẽt. Et Latinus qdẽ iis: q quõdã regnauit ĩ Latio: tanq̃ pater patratus apud Vatẽ facũdiſſimũ ſceptrũ tenet: qppe q Sacerdotibus fecialibus præfectus eẽt. Sed & celſa ſedet Rex optimus arce Sceptra tenẽs: mollitqꝫ aios: & tempat iras. Sceptrũ quoqꝫ datur iis: q ãpliſſimos gerũt Magiſtratus: ſceptrũ inq̃ datur: quod ẽ regiũ ac ſacerdotale inſigne: ut intelligãt boni Magiſtratus diuinã ſibi & humanã legẽ iprimis eẽ ſeruãdã: Iuſtitiã colẽdam & pietatẽ: ut p Iuſtitiã hũanæ ſocietatis ſaluti cõſulatur: p pietatẽ uero proſpiciatur diuini cultus honori. Hinc Scipio ille ſuperior ſexto apud. M. Tulliũ de repub. libro p quietem ſalubriter ad modũ Nepotẽ: & Aemilianũ Scipionẽ admonẽs: Iuſtitiã cole ĩquit & pietatẽ: q cũ magna ĩ parẽtibus & propinquis tũ in patria maxia ẽ. Aegyptiorũ olim celebris natio: quæ Oſyrim uenerabatur: & eundeꝫ Solẽ eſſe putabat: inſculpebat ſceptrũ: & ĩ eo ſpẽm & figurã oculi exprimebat: ut oſtẽderet eos: q poteſtatẽ habẽt: mẽtis oculis & altiſſima animi cogitatione circũſpicere oportere: q̃ regendis pplis & gubernandis ciuitatibus aptiſſima eſſe uideantur. Paſtores & q gregibus atqꝫ armẽtis preſunt pedũ idest paſtoralẽ geſtãt uirgã. Paſtores Homero teſtãte ſunt uuqꝫ pploꝝ Principes: ac reꝝ publicaꝝ Rectores: bonus aũt paſtor q iuxta Saluatoris uocẽ uel aĩam ſuã dat p ouibus ſuis: quincuplicẽ uirgã geſtare phibetur uirgã diſciplinæ: p quã audaciũ & improborũ hoium inſolẽtia cõpeſcat. Virgã poteſtatis: p quam iuſte præſit uirgã cognitionis & ſcientiæ: per quam inſtruat: uirgam cuſtodiæ: per quam Iuſtitiam liberalitatem pacem & legum diſciplinam cuſtodiat: ac tueatur. Virgam miſerationis: per quam tenuioribus & iniuria laborantibus pie miſericorditerqꝫ ſubueniat. Virgam debellationis: per quam uictoriam aſſequatur. Datur igitur uirga Prætoribus pp diſciplinam. Datur Principibus pp ſummam regẽdi poteſtatem. Datur ſenioribus: in quibus ſapientiæ munus excellit. Datur Præſulibus ad cuſtodiam obeundam. Datur Regibus ad manſuetudinẽ & clementiam exercendam. Datur Imperatoribus ad hoſtilem impetũ cohercendum: atqꝫ iniuriam propulſandam. Aſſumpſit Zacharias propheta uirgas duas: ac pauit gregem ſuum. Ac duæ uirgæ quidem duæ ſunt præclaræ eximiæqꝫ uirtutes: altera Iuſtitia: altera Manſuetudo: p quas poſſit qui impat parcere ſubiectis & debel

lare ſuperbos. De qbus p Prophetã Dominus. Viſitabo inquit/eos in uirga ferrea. Virgaꝫ auream tenebat Aſſuerus Rex: eamq̃ flectebat uſq; eius iniuſſu/ipſius thalamũ fuiſſent ingreſſi: ut liquido pateat/ppl'os ad obſequia atq̃ obediẽtiam Principũ erudiri oportere: Principes ipſos/ad Iuſtitiæ cultum. Rhadamanthus & Eacus/Platone teſtãte/uirgã tenent: dũ iudicant. Minos uero conſiderans/ſedẽs ſolus: habẽs aureũ ſceptrũ: ut de eo inquit Vlyxes apud Homerũ uidiſſe ſceptrũ aureũ tenentem: iura mortuis dantẽ. Et Magiſtratus quoq̃ & rectũ iudicii examen diſpicere: & iuſtũ iudicium debẽt iudicare. Nempe uirga hæc Iuſtitiaꝫ deſignat. & poteſtatẽ. Virga directionis inquit/ſacratiſſimus Propheta: uirga regni tui. Et uirga qdẽ corripit delinquẽtes: quemadmodũ & baculus imbecilles iuuat: ac ſuſtinet. Virga tua/ait Propheta/& baculus tuus ipſa me cõſolata ſunt. Hæc uirga inq̃ue ut demiſſa cœlitus/hoſtium uim arcet: ac deuitat inſidias: Dicente Propheta. Virgam uirtutis tuæ emittet dñs ex ſyon: dominare in medio inimicoꝶ tuorum. Q đ ſi arca fęderis ĩ ueteri teſtamẽto Manna continebat/& uirgã: ſatis argumẽti eſſe debet/magna ĩ hoc pręclaro inſigni myſteria contineri. Sed quæ p uirgã magna ac pręclara ſignant̃: Magnifici pręceſſores & Magiſtratus pręclariſſimi/p ueſtra ſingulari laude abunde affuerũt oia: & quãtũ tẽpoꝶ ratio paſſa ẽ: cuncta ueſtra ſapientia illuſtrauit/& uirtus. Nos quoq̃ ut eadem aſſequamur: annuat totius mundi Princeps: atq̃ ille rector Deus: in cuius ditione cuncta ſunt poſita: ſacri quoq̃ faueant Penates noſtri: & patria numina imprimis ſuperoꝶ Regina diua potens: Dei mater/& huius ciuitatis alma parẽs Maria/glorioſi Principes terræ Petrus & Paulus: quoꝶ firmitate freta eſt Chriſtiana religio: Martyres inclyti Creſcentius: q gratiã augeat: Anſanus: q ſalutẽ impartiat̃: Sauinus: q ſapientiam tribuat: Victor: q & uirtutẽ & uictoriã largiat̃: ſuffragãtibus cęlitibus beatiſſimis Confeſſore inſigni Bernardino/& ſacratiſſima uirgine Catherina: quos ut hęc tulit fœlix patria: ita quoq̃ ppitios ſentiamus: ut tandẽ eorum precibus/incorruptã libertatẽ/firmiſſimã pacẽ/ſummã ciuium concordiã/ampliſſimã gloriã cũ hoſtiũ oĩuꝫ & aduerſarioꝶ excidio ęternis tẽporibus nr̃a teneat pręclara Reſp. Nũc qđ fęlix fauſtũq̃ ſit nobis/uobiſq̃ ornatiſſimũ ſceptrũ & glorioſuꝫ ſuſcipiã ad laudẽ Dei ac noſtrę Reip. decus. Dixi.

ℂ Auguſtini Dathi Oratio. XXXIX. Ad agendã gratiã p ſummo accepto beneficio.

INter cuncta mortalium opa Domini ac patres inſignes/quæ multa ac uaria humana exercet induſtria/nullũ cenſent uiri ſapiẽtes nec maius oio/nec præſtabilius/q̃ iuuare hoĩes q̃ pdeſſe: dare ſalutẽ: afficere beneficio. Si uera locutus eſt Plato: q naſci hoiem nõ ſibi modo: ſed patriæ & amicis luculente tradit. Si recte Stoici Philoſophi ſentiũt: qbus placet/hoĩes hoĩum cauſa utiq̃ eſſe generatos: ſi quod uel maxĩe aĩaduertendũ eſt: ſalubriter humani generis Saluator edicit: æque pximũ/ac ſeipſum diligendũ. Q uantis igit̃ dignũ eſt laudibus ornatiſſimũ hoc/præclaꝶq̃ collegiũ? In eo. n. cernere eſt patres ampliſſimos/& ĩ omni pene doctrinaꝶ genere claros: q cõmuni quodã iure ſociati/& illo aſtricti/atq̃ cõnexi uinculo: quo Platone teſtante/oẽs liberales atq̃ ingenuę diſciplinæ: et uaria ſtudioꝶ genera naturaliter copulant̃: hãc florentiſſimã Remp. conſilio/uirtute/prudẽtia uehemẽter exornãt: & quod etiã mirifice laudandũ eſt: iuuentutẽ educãt: inſtruunt: erudiunt: ad honorẽ/ad uberẽ fructũ/ad decus proueheunt. Multi phibent teſtimoniũ: ut mittã cæteros: en ipſe adſuꝫ teſtis locuples: q q̃uis nullo dignus ſis pmio: effecit tñ hodie ueſtra bñficẽtia: ut ppetuo ueſtræ ãplitudini ſim obnoxius: eo ĩ me collocato munere/quo nullũ mihi poterat deferri maius prorſum/atq̃ clarius. Q đ ſi nullũ referẽda gratia officiuꝫ magis neceſſariũ ẽ: incertus animi quo me uertã ad gratiã agẽdã neſcio. Vincit puſillas uires bñficii/ac muneris magnitudo. Faciã qđ uel inopi & pauperrimo cuiq̃ tributũ ẽ: ut habeã quoad dabit̃ ętherea luce pfrui: quã nullo mõ aget̃ poſſiꝫ grati ĩ: referet ille: q nullũ patit̃ nec malũ impunitũ: nec bonũ irremuneratũ: Q uẽ ut p me/ſũma repẽdat pmia/ſupplex oro: & utraſq̃ tendẽs ad ſydera palmas.

ℂ Aug. Dathi Oro. XL. Pro Canonico aſcito ĩ uenerandoꝶ patrũ collegiũ.

OPtaui: & datus ẽ mihi finis ille/uenerabiles patres/ac reuerẽdi dñi: quẽ ĩãpridẽ magno deſiderio cõcupierã/Vt q̃q̃ fortaſſe nimiũ ab oĩbus meritis alienũ: tñ p ſũma ueſtra erga me charitate p maxĩa ĩ deuotiſſimũ filiũ beniuolentia/p tã paterno affectu: in hũc tantoꝶ patrum cętũ me aſciſcere dignaremini. Fauſtus mihi & fęlix hic dies eſt: in quo poſt ſactiſſimi Dñi noſtri pietatẽ/in cõferẽdo poſt fęlicis recordationis Reuerẽdiſſimũ Dñm. N. in poſtulãdo/uideo me tã benigne/tã lætis animis/tã paterno affectu a ueſtris ſummis humanitatibus & paternitatibus reuererẽdis fuiſſe ſuſceptũ. Q đ qdẽ beneficiũ q̃ magnũ/q̃ præclarũ q̃q̃ præſtãs ſit/potius ſua ſponte liqueſcit/q̃ ab mea imbecillitate ualeat explicari. Ita ut ſim neſcius quas dignas poſſim p talibus meritis rependere gratias: qñ beneficii magnitudo tã longe ingenii mei uires exſupat. Quare ago primũ ĩmortali Deo ĩmortales grates: tũ piiſſimo Pontifici/atq̃ eius Vicario: q me tãti muneris participẽ fecit. Poſtremo ur̃is hũanitatibus: q̃ me accipe inſtituerũt. Cũq̃ nequeã tãtis meritis ſatiſfacere: depcor illũ: q nullũ bonũ irremuneratũ patit̃: ut p me digna rependat pmia: me aũt ppetuo tãq̃ deuotiſſimũ filiũ/ur̃is hũanitatibꝰ obſequẽtiſſimũ dedo: ac deuoueo.

ℂ Aug. Dathi Oro. XLI. Pro eo q publico noĩe Prætorẽ alicuius deligit ciuitatis: ac deſignato Præſidi nouum ſignificat Magiſtratum.

SEnenſis Reſpublica·Aeques inſignis·ac uir præſtantiſſime id præcipua quadam & diligenti ſemp curauit induſtria: ut gerendis ampliſſimis Magiſtratibus eos præficiat quorum uirtute·cõſilio·atq́ auctoritate ciuitas recte & præclare regi·atq́ adminiſtrari poſſit: intelligẽs ex optimi Rectoris gubernatione·nõ modo Iuſtitiæ cuſtodiã: ſed etiã ppl'i uniuerſi·ac totius reip. pendere ſalutẽ. Cum igit̃ tuam habeat exploratã uirtute; ſapientiam·æquitatem·ac multarũ rerũ laudẽ·eligẽtibus eius noĩe his optimis patribus te futurũ eius urbis Præſidẽ uoluntarie·ac plibenter aſciſcit ingreſſurũ eum clariſſimũ Magiſtratum kal. Ianuariis: quæ propiſſime cõſequent̃. Ea conditione atq́ eo fœdere quo cæteros eiuſmodi Magiſtratus optare ac deligere cõſueuit: ut p ſemeſtre tpũs ei Magiſtratui p uetere inſtituto præſis ad ſummi Dei gloriã Senenſis ciuitatis decus·& tuæ illuſtrationem probitatis. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi uelut præfatio quædam·atq́ Oratio. XLII. Cenſoria inter duos ſententiã in Senatu dicentes: quo; alter·grauior·meliorq́: alter acrior·atq́ elatioris animi uideret̃.

EX omnibus·quæ ex ueterũ ſcriptis legerim: illa mihi probant̃ ĩprimis uiri Senẽſes: quę dicta a Catone ĩ Senatu·ſcribit nobilis Hiſtoricus Criſpus Saluſtius: cũ de Catilinę cõiuratione ſentẽtia uerſaret̃. Quo tp̃re alia ſentire. C. Cæſariq iam totus popularis eſſe uideret̃: & gerendas res pmultas ſecũ aĩo uolutaret: alia. M. Cato: q pręſenti re; ſtatu cõtẽtus eẽt: et ſalutẽ Reip. atq́ otiũ ſequeret̃. Splẽdidius Cęſaris ĩgeniũ latere nõ poterat: Catonis uirtus·ac ſeuerior grauitas ĩ mediũ pferebat̃. Bene & cõpoſite Cęſar: ſcite et recte. M. Cato: hi bñ uiuẽdi ſtudiũ: ille altiſſimũ aĩum iudicabat. Mitto nũc popularẽ Cęſarẽ: Catonẽ amplector: q dũ Romanos patres conſcriptos monet: et Quirites inſtituit. Nos quoq́ & cupidiores beate agendi·pplos ſalutaribus præceptis erudit: et optimã uitę rõnem docet: quæ ſequi: quæ fugere·ac uitare conueniat: ſapienti orõne declarat. Priſcam integritatẽ cõfert: labẽ uirtutis ac frugalitatis·& ſuo; temporũ prauitatẽ execrat̃.

Aug. Dathi Oratio. XLIII. Pro Epiſcopo uel Cardinali Gubernatore alicuius uel ciuitatis uel prouinciæ: quãdo ingredit̃ Magiſtratũ: et alloquit̃ præceſſorem.

NOn ea in me eſt dicẽdi facultas: nõ is orõnis ſplẽdor Reuerendiſſime in Chriſto pater & dñe: ut uel rei ãplitudini: uel loci & Magiſtratus dignitati·uel deniq́ tã pclaro conſpectui reſpondere ullo pacto queam. Q꞉ cũ ita ſit: cæteris prętermiſſis·quibus lõge maiore eloquẽtia & uberiore dicẽdi copia opus erat·utar ea clauſula: quã maxĩe mihi ampliſſimũ huc ingredienti Magiſtratũ neceſſariã imprimis eẽ arbitror. Neq́.n. aliud cuius: q Magiſtratũ gerit·munus eſſe uiri ſapiẽtes exiſtimãt·q̃ tueri Iuſtitiã: cuiq́ ęquale ius reddere: uirtutis dignitatẽ cõſeruare: cõmiſſus ppl'm ſtudio & diligenti cura cõplecti: paci & tranqllitati conſulere·dare p uiribus pmia: honores deferre: improbos uł ſupplicio mulctare: uł dedecori afficere: atque id deniq́ accurate ſemper intendere: quod elegantiſſimus Vates luculentis uerſibus cecinit. Parcere ſubiectis·& debellare ſuperbos. Quod in ſacris eloquiis multo certe melius pręcipitur·ſm Apl'i uocẽ·atq́ æterni Principis imitationẽ: ſupbis reſiſtere: dare humilibus gratiã. Cũ igit̃ ea mens ſit ſanctiſſimi dñi noſtri ac beatiſſimi Pontificis: q me huic ampliſſimo muneri pficere dignatus ẽ: cũ id ſit firmũ ac tenaciſſimũ cordis mei propoſitũ: adhibita tuæ reuerendiſſimæ dominationis auctoritate·& pręclaro eius mihi exemplo propoſito: ea curabo: ea dies nocteſq́ perficere contendã: p quæ quantũ in me ſit·& ſummi Pontificis iuſſibus·& huius præclariſſimæ ciuitatis dignitati ſatiſfiat. Quod ſi cætera defuerint·fides·ſtudium·diligens cura·rectũ propoſitũ·aſſiduus labor certe nõ deerit: atq́ ita imploro ſummi Dei Maieſtatẽ: ut mihi ſemp præſens p ineffabili clemẽtia & propitia dignet̃ aſſiſtere. Poſtremo iureiurando me aſtringo ea effecturũ oĩa: quę p huius magnificæ ciuitatis·uel inſtituto·uel cõſuetudine·huius Magiſtratus officio iure cõueniãt. Ad laudẽ Dei. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XLIIII. Ad agenda; gratiam pro accepto beneficio in deſignatione Magiſtratus.

NVnquam ſufficerẽt uires ingenii optimi ac uenerandi patres·ad dignas grates perſoluendas ueſtræ amplitudini: quæ me hodie tantis honoribus & tam præclaro munere afficere·ac decorare dignata eſt: quod omne intelligo ab ingẽti humanitate·& ſola ueſtrarũ dominationũ beneficentia: nullis imbecillitatis meæ interuenientibus meritis: abſq́ dubio fuiſſe profectũ. Video me tantis ornamẽtis prorſus indignum: cũ ad tanti officii regimen atq́ miniſterium opus ſit magno conſilio·ſingulari prudentia·exquiſita doctrina ac præcipua deniq́ auctoritate. Quarũ me noui re; expertem·& a tantis muneribus alienum: ſed maximo animus exultat gaudio·inueniſſe magnam in conſpectu tantoru; patrum gratiam. Ea res in magna reponitur fœlicitatis meę parte. Et cum nihil ſatis dignum poſſim rependere: et quod beneficii magnitudini congruat: primũ fundã ad piiſſimũ conditorẽ·ac redemptorem preces: ut pro me dignetur clementer præmia digna ferre. Deinde quod in me erit·fidem·ſtudium·laborem·diligentiam·ſolertiam·uigilias inceſſanter adhibere conabor: Vt diuinis honoribus·officii·dignitati: ueſtrarũ dominationũ decori ſatiſfaciam. Ad quod perficiendum·ſpero ſemp diuinam quoq́ gratiam affuturam. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio.XLV.Ad donanda inſignia publico nomine/bene de Re bulica merito uiro & functo iuſtiſſime Magiſtratu.

SOlet omnium ciuitatū:quæ quidē bene laudabiliterq; regunť:uetus eſſe conſuetudo:ut præſtantes probitate & magna uirtute uiros/ampliſſimis præmiis/ſummis honoribus proſequanť.Eam uero conſuetudinē in hūc uſq; diem magno ſemp ſtudio Reſpublica nęc ſeruauit.Quapp hi Magnifici collegę mei/atq; ornatiſſimi patres cōmoti tua integritate/Iuſtitia/diligentia/in gerēdo clariſſimo Magiſtratu/nō tam pręmiū/ne non ſatis eſſe uideatur/q̃ perenne monumētū tuæ uirtutis ac laudis glorioſa hæc inſignia tuę amplitudini largiunť/teſtimonium ueræ cōmendationis/ac pignus amoris. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio.XLVI.Ad populum Pientinum de Laudibus Pii Senenſis Summi Pontificis & Pientiæ urbis Senenſium Impio ſubiectæ:quæ Pio ipſo inſtaurata/ab eo inſtituta/leges/titulum/ac ciuitatis decus accepit/& nomen:cum antea & foret oppidulū/& Corſinianum uulgato atq; antiquo nomine diceret.

IVſtum erat fratres chariſſimi/hoīem erudītiſſimū eſſe/& magna ornatū facundia eum qui in hoc præclaro cœtu ſermonem facturus eſſet:q & loci dignitati & materiæ amplitudini/& ueſtris expectationibus ſatiſfacere poſſet.Ego aūt cū meā conſidero paruitatē atq; imbecilitatē ingenii:uereor ne temeritati aſcribať a quopiam.q tantū orandi munus ſuſceperim:et debilibus meis impoſuerim humeris.Sed duæ me ad dicendū cauſę compellunt:quaꝝ una ab eoꝝ auctoritate procedit:q habent iuſtam impandi poteſtatē:altera uero ex abūdantia cordis emanat:cū tacere lingua nō poſſit:quod animus intus cōcepit.Ex ſūma multaꝝ rerū gloria:quā huic nouæ ciuitati & Pientinæ urbi Apoſtolica conceſſit benignitas:quę de exuberante fōte gratiaꝝ inumera & bñficia & ornamēta largiri nobis dignata eſt:quę urbē dedit:locū decorauit:ſanctiſſimū templū condidit:ingentia & ſplendida ędificia conſtruxit:eccleſias Canonicorū collegio honeſtauit:ſummis honoribus:maximis priuilegiis:præcipuis inſigniuit ornamentis:ut uere nūc beatiſſimi Pontificis diſpenſante clementia/dici poſſit ad Pientinā urbē Pſalmiſtę illud:Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei.Pręcipue cum ultra cæteraꝝ reꝝ:quæ & multæ ſunt/& magnę:ſplēdorem/ac decus ex ſpiritualibus theſauris adiuncta ſit indulgentię plenitudo:quę oīum beneficiorū & munerū ſuperat amplitudinē.Quę oīa ſiquis abunde explicare uelit:Ante dies clauſo componet ueſper olympo:etiam ſi linguis hoīum loquar/et Angeloꝝ pſpecta tante rei:et ſplendidiſſimę materię dignitate. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Orationis Thomos.XLVII.In laudē aduentitii/ſiue aſcriptitii ciuis Senenſis Reipublicę.

CAput orbis Roma:& pp Apoſtolicā ſedē oīuꝫ pplōꝝ decus/& lumen fideliū nationū:præſtantes ingenio/et excellentes probitate uiros/maxīe ſemp prę cæteris coluit:et magnis pſecuta honoribus ē:ac peręgre quoq; acciuit:quos ſingulari uirtute/ſapientia/integritate pollere cognouiſſet:et quod laude potius/q̃ admiratione dignū uideri debeat:eiuſmodi uiros ita ī ciuitatē acceperūt Romani:ut pcipuo etiā ciuitatis & pclaro atq; illuſtri loco cōſtituerint. Ita ex Sabinis Numa:Tuſculo uelut plapſus de cęlo.M.Cato:Arpinates:Marius īter bελλi Duces.M.Cicero ſęculi ſui delitię:Tarētinus Archias:alii pmulti maxīa apd Romāos glīa floruerūt.Quid (ut alios omittā) Corīthius Demarathi filius Tarquius nō ne & ipſe ī eādeꝫ ſplēdidiſſima urbe ſūmo ī honore habitus ē? Troia/ut celebres Hiſtorici pdūt/ppli Romāi mater appellata ē:Roma Senēſis ppli.Qui & ab ea quoq; traxit originē.Nā Senā initio romāi cōdidere:et eius urbis fūdamēta iecerūt.Quamobrē & inſtitutiōe ciuitatis/& ī reip.diſciplina/ac magiſtratuū ordine/cæteriſq; gubernādi rōnib9 Romāos ritus p uirib9 urbs Sena tueť:atq; ad eoꝝ imitationē claros uiros & quos ingenii/uirtutis/moderationis/ac fidei laude florētes nouerit:eos libēter aſciſcit:beniuolētia:honore/charitate cōplectiť.Quod pſpicua documēta/& multoꝝ exēpla declarāt:uel eoꝝ qui allecti Senēſis patriæ ingenio:ut ciuitate donarenť/magno ſtudio & amore efflagitauerūt:uel eoruꝫ/quos pp exploratū atq; eximię uirtutis meritū ſua ſponte Sena ſuſcepit.In his cōplures q p hęc ipſa tēpora auctoritate clarēt:et gloria ī ampliſſimis tū eccleſiaſticis/tū ſæcularibus etiā dignitatibus cōſtituti:ut p eam aggregationē ſplēdeſcat magis eoꝝ āplitudo:et Senēſis urbis illuſtreť magis:atq; augeſcat dignitas.Itaq; Magnifici ac potētes Dñi/et Capitaneus populi Senenſis/& Tribuni ac uexilliferi Magiſtri huius indytæ Reipublicæ:&c.

¶ Aug.Dathi Oratio.XLVIII.Pro Prętore alicuius indytæ ciuitatis initio Magiſtratus.

SEntio q̃ graue/q̃ arduū ſit huius regēdi Magiſtratus puinciam ſuſcipe:Præſertim in magna & pclara ciuitate:qualē hāc eſſe cōſtat.Sed æterni Dei gratia/& ſupoꝝ oīuꝫ auxilio fretus/optimo pposito & firma aī ſentētia adhibita huius āpliſſimæ ciuitatis auctoritate/atq; pſidio/leges/iura ueſtra/& oēs eius iuſtiſſimas ſanctiones cunctis ſemp tutabor uiribus:et ita me p uetere inſtituto facturū polliceor:et iuriſiurādi religione aſtringo:paratus pro huius populi dignitate/oīa fundere:et ſummā adhibere diligētiā/atq; induſtriā. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Senenſis Orationum Liber Quartus Fœliciter Incipit.

¶ Sequitur breuis annotatio eius ſolemnitatis: quæ a Senenſibus celebrata eſt in aſſumptione & co/
ronatione ſummi Pontificis Pii Secundi: quæ per Franciſcum Lutium ordine miſſa eſt ad præfa
tum Pontificem Maximũ: Sexto Idus Septembris: Anno Salutis. M. CCCC LVIII.

¶ Cum fauſtus & lętiſſimus nuncius allatus eſt/de Summi Pontificis Pii Secũdi Senẽſis aſſumptione
xiii. kal. Septembres: Anno ab incarnatione dominica. M. CCCC LVIII. Hæc prodiit Senenſis
ciuitas admirablis gaudii & ſummæ lętitiæ ſigna.

PRIMVM Re cognita/tantũ repente ciuium animos inceſſit gaudiũ:
ut & Magiſtratus omnes & ciues uniuerſi/mares ac fœminæ/puſilli
cum maioribus/incredibili quodã & raro audito a ſæculis/exultarent
gaudio. Ita ut nõ modo cunctus populus: ſed ipſa quoq; urbis mœnia
atq; ędificia prę ſe ferre lætitię ſigna uiderent: uelut diuinitus redeũte
aureo ſęculo: et pacis ac tranquillitatis ſubito exhortis tẽporibus. Sed
infinitã ciuiũ iubilationẽ explicare ĩpoſſibile & cogitare facillimũ ſit.
Omnia confeſtim æra & campanę totius ciuitatis tinnierũt: tubarum
clangor: tibiarũ concentus: timpanorũ boatus: cymbalorũ ſonitus mi/
rus exauditus eſt. Plauſus imenſus ipſius populi: uoces exultationis
perſonuerũt concinentium & laudantiũ Deũ: gratias aũt agentium
ob datũ optatiſſimũq; de cœlo munus. In ore oĩum Pius Pontifex &
paſtor ſanctiſſimus uerſabatur: mox uero magnus Magiſtratus & Baliæ collegiũ pręcinentibus Tu
bicinibus ac Tibicinæ & timpanis curiam ingreſſi ſunt: et Senatum frequentiſſimũ coegerunt. Vbi
ſumma oĩum lętitia/annũtiata eſt glorioſiſſima Summi Pontificis aſſumptio: et decreti ſummi quiq;
honores. Atq; adueniẽte noctis tpre/oĩa urbis loca luminaribus denſis/ignibus/facibus & tedis plu/
cebant: pergama & excelſę turres paribus lętis facibus conflagrabant. Modulorũ oĩum & Muſicorũ
concentus maior repetitus eſt fidibus & cytharis & organis: campus & uici totius urbis circumſona/
bant. Plauſus & cantus ubiq; exaudiebant. Quo denſiores ignes collucebãt loco: ibi nõ modo pue
rorum: ſed etiã grauioris ętatis hoĩum tripudia & ſaltatus agebant: ut nemo a ſolutiſſima lętitia tem
peraret. Omẽs prę exultatione & gaudio quodãmodo debachari uidebantur. Per compita/publica
ſunt parata conuiuia: et plerîq; omẽs feſta fronde & oliua coronati indulgebant Genio: et iubilis &
gaudiis profuſioribus lętabant. Vna oĩum uox erat: Hodie nõ ſolũ huic populo: ſed cunctis Chri
ſtianorũ populis ſalus facta eſt. Igneos radios ĩnumeros ĩ cęlũ iaculabant: pulcherrimũ & lęniſſimũ
aſpectu. Conuocatis uero ciuitatis Magiſtratibus/propoſitũ eſt: ut excogitarent: et pferrent oẽs/quę
præcipua ſummę ſolemnitatis ſigna fieri poſſent: ut nihil ommitteret: quod ad feſtũ & pcelebre exul
tationis indiciũ ullo pacto ptinere queat. Tum cõmuni cõſenſu/octo uiri ciues clariſſimi pręfecti ſũt:
q ad eam rem abſolutã haberẽt poteſtatem. Fuerũt hi Mandolus Piccolomineus: Ricciardus Sarace
nus: Ioannes Vgnerii Bichus: Laurentius Gyni: Ioannes Matthęi Saluius: Nicolaus Baptiſtę: Anto/
nius Lucæ: Franciſcus Lutius. Mirabile dictu/nulla eſt in tota Italia pene ciuitas: nullus potentatus
in quẽ a Senenſi republica nõ exierint eodem die litteræ. Quibus iucundiſſime tãta optata lætitia &
ĩmenſi gaudii feſtiuitas ſignificaret/oẽs participes e ueſtigio facti ſunt eius cęleſtis muneris: & con/
gratulatio digna adiecta. Poſtero die qui et ſolemnitati præfecti eſſent/imprimis repentinas ferias
ſtatuerunt dierũ complurium/mira celeritate inſignia permulta Piccolominę domus ex ſerico: & pi/
ctura in maiore Baſilica coniecta pendebant. Conſimilia in umbraculo ornatiſſimo complura. Sed
unũ ante alia ſupra aram ingentis magnitudinis: quod erit tanti tamq; admirabilis de cœlo doni ne
lum perenne monumẽtũ. Mirifico uero & fulgentiſſimo luxu & apparatu inſtructo tẽplo: aduocatis
uero eodẽ religionũ omniũ/& cleri uniuerſi ordinibus: qua maiore pompa fieri potuit ciuitatis Ma/
giſtratus nobiles ex Piccolominea gente: quicũq; intra urbẽ tum aderant: nõnulli ex Ptolomea/colle
gia oĩa: et ciues longo agmine/numeroſa comitante populi frequẽtia/deferentes ramos oliuæ: & ſer
tis floribus coronatis ad maiorẽ baſilicam ſunt pfecti. Decantata ſunt ſumma totius populi deuotio
ne miſſarũ ſolẽnia. Sacrificia obtulit Ioãnes Agazarius Craſſetanus Pontifex: et oẽs uno ore Deum
hymnis & canticis laudabant: infra ſacrificiorũ tpũs/orõnem luculentam habuit Bartholomeus Be/
neuolentius uir plane eruditus: atq; eloquẽs/eccleſiæ cathedralis Præpoſitus. Tum tridui ſupplica/
tiones decretæ/atq; actæ ſunt: dilatæ uero in ſequentẽ diem: quo interea ad urbem cõmigrarent aba
tes & religionũ patres: q undiq; ex Senenſi ditione accerſebant. Pompam/apparatũ/ſplendorẽ/ordi
nem/frequentiſſimã cleri & populi concionẽ/uix quiſquã ſatis referre poſſit. Concurſantium multi/
tudo nunq̃ pene eiuſmodi in ea ciuitate conſpecta ẽ: rerũ multarũ ſplendor: nunq̃ apparatus maior.
Die feriabant oẽs. Veſpere aũt eadem quæ ſupra/uel potius maiora indies/& luminariũ/& concen
tuum ſigna repetebant. At igneſcentium radiorũ fragor/& fulgor/tum admirati oẽs/tum plaudere

affatim/aciucunde coegebat. Edicto aũt publico imperatũ eſt oĩbus: q reipub. Senenſiũ parent: ut eadẽ puinbus celebrarent ſolẽnia. Tabbellarii ad id nunciandũ/iubẽdũq; multi continuo ad Senenſis ditionis loca dimiſſi ſunt. Ea celebritas ad tẽpus uſq;/& ſolẽnæ coronationis protracta eſt. Quo die iuſſi cuncti artifices/campum/& celebria urbis loca/ſinguli pro facultate nectentes coronas ex Buxo/& feſta fronde/& denſos ſpargentes ramos/Edera corimbis lauro urbẽ exornarunt: & noui Paſtoris tũ nomen/tũ glorioſa forma uere inſignia: ut inter coronas/& uirentes penderent ramos. Ante palatium magni Magiſtratus ara erecta ẽ: & tũ ipſa/tũ adiacẽtia loca ornata auleis cortinis/& ſplẽdẽtibus ſtragulis excelſa tabulata fabricata ſũt altitudine cubitoꝝ circiter octoginta/longitudine cubitoꝝ ſexaginta: latitudine quadragita. Deſup excelſus thronus/oĩa nitida ueſte cõtecta: & caueæ gradatim appoſitæ. Die igiẽ coronationis/& ſacratiſſimo ſolẽni præſentibus cunctis ciuitatis collegiis/& frequẽtiſſimo cuiuſq; ordinis/loci/& ſexus inſpectante populo: primus inſignis Theologus Alexander Bononienſis Prædicatoꝝ ordinis pfeſſor/concionẽ habuit elegantiſſimam: & de ſummi Pontificatus laudibus/copioſe/& grauiter prædicauit. Interea religionũ agmina ſigno crucis præuio ſuo quęq; loco adueniebãt ſingula repræſentãtia uarios cęlites: & Angeloꝝ ordines: ĩprimis Cherubin/& Seraphin eo nitore/ea pompa/ea ppꝛietate et ornatu: ut oĩuꝫ aſpicientiũ oculi ſtupidi tenerentur. Ea uero multitudo numero ſupra quingẽtos tabulata inſtructa cõſcenderant. Tũ ipoſita ara cantata ſũt miſſaꝝ ſolẽnia de Spiritu Scõ. Aug. Dathus Senenſiũ Secretarius orationẽ habuit: cuius exẽplũ annectiẽ: anteq̃ attolleret ſacro ſanctũ Euchariſtiæ ſacrificiũ: ſublata uela/beatoꝝ domiciliũ et paradiſi ſedes: quæ ibidẽ repræſentenẽ: ſubito pulcherrimũ/et pclariſſimũ ſpectaculũ apuerũt ab omni muſico genere/& uario cõcentu modulãte: ut populi letitia/& plauſus ĩcredibilis orireẽ/ac peractis ſacrificiis: mirabili artificio glorioſæ Virginis Aſſunptio repreſentata ẽ. Et humo aſpectãtius miraculo: Virginis habitu homo: & q Angelos agebãt/aſſumpti ſunt ĩ id cęlũ: qđ manu/& opera ſplendidiſſime ĩtructũ erat. Rithmi/& numeri ad id cõpoſiti canebanẽ/ac poſt illã Aſſumptionẽ: qui ſummi pontificis pſonã agebat: modulis: & ſenariolis apte/& cõcinne editis p manus glorioſiſſimę Virginis coronatus eſt: atq; eidẽ dulcis patria piis uocibus Pio pontifici cõmendata. Tum dimiſſus populus. Ac poſt meridiẽ/eadẽ illa agmina: quanto fieri potuit apparatu fulgentia primũ in curiã: q ẽ locus habendi Senatus: cõuenerunt/tũ ordine/& pręclaro inceſſu luſtrauere totã urbem cõcinentibus multis: & tubis/& multiplicibus organis p ſonantibus: & hilaris feſtus/ac lætiſſimus totus ille cõſumptus eſt dies. Per crepuſculũ uero eluxerunt/q̃ autea unq̃ uęhementius Angiporti/Plateæ/uici oẽs/cãpus ĩprimis/& excelſiora oĩa urbis loca pinacula/& turres. Prima die poſt ſignificationẽ aſſumpti Pontificis ſoluti ſunt captiui/& publico carcere emiſſi tredecim. Mox ſequenti dominico/rurſum unus/quo die ĩ maiore Baſilica magna ſolemnitas pacta ẽ clero uniuerſo eodẽ accerſito: & cunctis magiſtratibus acciti/ad miſſarũ ſacra. Tum die coronationis tertio/ſoluti ſunt captiui: qnq; pro nõnullis ex his q aſſeruabanẽ in carcere ob ęs alienũ: qđ creditoribus debebãt: p ſoluti ſunt ex publico ærario/aurei qngenti: aut eo amplius. Fuere oẽs/q liberati cuſtodia ſunt numero. xviii. ut ſicut Auguſti menſis. xviii. dedit tantę lætitiæ exordiũ: ita uiginti captiuorũ fieret Deo deuota oblatio. Ad hæc fides/& libertas ſtatuta ẽ dieꝝ. xv. & data oĩbus imunitas: qualẽ municipalia iura/ĩ ſolẽnitate Aſſũptionis Glorioſiſſimæ Virginis abſolute ſanxerunt. Ita pacta ſunt: & Aſſumptionis/& coronationis ſolẽnia. Sed exultatio/gaudiũ & aĩorum lętitia/creſcit: atq; augeſcit ĩdies. Equeſtẽ certamẽ & ludricũ ſpectaculũ ppoſitis pręmiis in die. xx. Septembris ſtatutũ eſt.

℄ Seqtur Aug. Dathi Senenſis Oro habita apud magiſtratus/Clerũ/& populũ Senẽſem die coronationis Sũmi Põtificis/Pii. ii. infra miſſarũ ſolẽnia ĩ cãpo: p pgamo. iii. nonas Septẽbriſ

EXultet hodie catholica/& chriſtiana religio: læteẽ mater eccleſia: gaudeat uniuerſa fidelium multitudo: uos ĩprimis lætamini in Xpo Ieſu magnifici/ac potẽtes dñi & uenerãdi patres: exultate uiri Senenſes pfuſis gaudiis ĩ inſigni die ſolẽnitatis nſæ. Vnde. n. aut rectius aut cõmodius q̃ ab exultatiõe & gaudio/nſæ ſumamus oĩonis initiũ? Aſſũptus nãq; paucis ante diebus ãmirabilis pręſul noſter ad ſũmi Põtificii: atq; Apoſtolici ſacerdotii dignitatẽ: hodie ſtolã glorię induiẽ: ad ſummũ eueh̃iẽ decoris faſtigiũ; ſacro diademate coronatur. Hodie patres chariſſimi diuini numinis diſpenſatione: & Spiritus Sci gratia ſanctoꝝ patrum: & una oĩum fideliũ nationũ uoce: atq; cõſenſu Pius Pontifex huius fœlicis ciuitatis/& patrię glorioſus alũnus ſacratiſſimi Pontificatus inſignibus ſummi ſacerdotii gloria/ac ſplendore decoraẽ. Qui cuꝫ oĩa uitę ſuæ tẽpora ab ineunte ætate in præclaris exercitationibus/ingenuis artibus/fructuoſis laboribus/glorioſis certaminibus ad augendã chatholicæ eccleſiæ: atq; orthodoxę fidei dignitatẽ cõtulerit: ab ĩmortali cęloꝝ pricipe cõſtitutus ẽ totius chriſtianę cõciliationis gubernator & rector. Ac poſt magnos labores: poſt uarios caſus: poſt multa multarũ rerũ diſcrimina: q̃ oĩa ẽt ãtęhac Pius Aeneas p ecclæſiæ incolumitate cõſtanter/ſalubriterq; ppeſſus eſt: ad Apoſtolatus faſtigiũ cælitus inſpiratus euaſit. Qui Petri nauiculã in ſalo fluctuantis pelagi cõſtitutã/diuina quadã uirtute/ſapientia/cõſilio & moderatione gubernet. Vere de ſupno ſolio cõſuluit humano generi Deus: qui in altis habitat: & humilia reſpicit ĩ cælo & ĩ terra/Siqdẽ euꝫ præeſſe uoluit fideliũ populis: & chriſtiani nominis pfeſſoribus: q factus dilecti ouilis cuſtos/ac dñi gregis paſtor oues ſuas a Luporũ oĩum defendat inſidiis.

& uigili cuſtodia gregē oēm incolumē tueat̄. Qui dilectus Deo: & hominibus: q charus cunctis gē
tibus & principibus chriſtianis unū o um imprimis idoneus ſtatuendus fu: q ſummā eccleſię firmi/
tatē: chriſtianorū populorū concordiā unanimitatē pacē non ſolū efficiat: ſed ēt amirabili uirtute &
ppetua ꝓuidētia tueat̄ & ſeruet. Q ua conciliata haud dubie ſperandū .. q prin us fore: ut ſęua atq;
imanis Barbarorū ipietas. Quæ tanto furore atq; inſania aduerſus Chriſti nomen debachat̄: cedat
uictoribus chriſtianis: & ꝓ fide certantibus optatæ uictoriæ palmā præbeat. Bene fundata ē domus
dn̄i ſupra firmā petrā. Quæ optimū aſſecuta paſtorem: nec ſaſſurā patiet̄: nec ullis aut rerū ꝑturba
tionibus: aut malignantiū inſidiis quati poterit. Sed nec antiq hoſtis: teterrimi aduerſarii fallacis in
ſidiatoris patebit fraudibus. Quippe fundata eſt ſupra firmā petrā. Quæ eſt aūt firma petra niſi ſan
ctus Pontifex cęleſti concilio & diuino oraculo cōſtitutus Pius .ii. q ad regendā fidelē cognitionem
nō mō maturus ætate dignoſcit̄: ſed ēt ſanctimoniæ & uirtutis laude pręfulgens: ſcientiæ & doctri
næ gloria pſtans: altiore conſilio ac ſingulari ſapientia ornatus: multis ac maximis expimentis eru/
ditus: diligentia & recta conficiendarū rerū celeritate præclarus: q iam pridē quod in libris Geſtorū
Senenſiū me ſcripſiſſe memini: ſua probitate conſilio uirtute Reges cōplures principes potentiſſi
mos Tranſalpinas ꝑ multas atq; Italas ciuitates: exteras nationes ſæpe ad cōcordiā: & pacem ſtatu
res ſalutares & præclaras admodū ꝓ chatholicę fidei firmitate geſſit. Crebris & longis peregrina/
tionibus: ſanctis operibus: inauditis qbuſdā laboribus & uigiliis: ea ſemp effecit: qbus tū ſeruata tum
aucta eſt chriſtiani nominis āplitudo. Quare cū labente poſt tempore Senenſis preſul: & huius ciui/
tatis & patriæ Antiſtes eēt: mira oium principū & populorū expectatione ac deſiderio a Romano
tunc pontifice & tunc fœlicis memoriæ Caliſto .iii. q laudabiliter Apoſtolicæ ſedi utiliterq; præeſſet
Presbyter Cardinalis declaratus eſt. Qua ex re atq; illi delatis honoribus: quantā plęriq; oēs fideles
perceperint uoluptatē: ob recentē memoriā cunctis exploratū eſſe arbitror. Nā eam ſibi dignitatē:
& itali pene oēs & Tranſalpini optabant: cū unus maxime ꝓ fide Chriſti uirtute labore induſtria:
ut plęręq; chriſtianæ nationes ac gentes: & magni reges ac principes eccleſiam optime tuerētur effe
cerit. Quibus certe gradibus ad Apoſtolatus faſtigiū aſcendit: talis Pontifex: qualē ad Hebræos ſcri
bit Apoſtolus: ſcūs & innocens impollutus: a peccatoribus ſegregatus: quē ob eas cauſas elegit dn̄s
ſacerdotē ſibi ad ſacrificandā hoſtiā laudis: de quo merito cantet eccleſia. Ecce Sacerdos magnus: q
in diebus ſuis placuit deo: & īuentus eſt iuſtus. Ideo ad ſaluandas gētes fecit illū dominus creſcere in
plebē ſuā. Atq; eidē ꝓ uera dilectione ſui gregis cuſtodiā: & paſtoralē curā credidit. Nam & Petro
principi Apoſtolorū dictū eſt. Si diligis me: paſce oues meas. Nunc Pio .ii. q uere Chriſtū diligit: cla
ues datæ ſunt regni cęlorū: tradita poteſtas aias ligandi atq; ſoluēdi: ut quecūq; ſoluerit Pius in terra
ſint ſoluta & in cęlo: ligata uero quę ille ligauerit. Datus eſt nobis paſtor bonus libera hac noſtra: &
celebri natus patria. Vetuſta ac nobiliſſima Piccolomineorū ortus familia: claris atq; optimis geni/
tus parentibus: patre Siluio: Victoria matre. Ea ab ipſis incunabulis modeſtia & pſpicacia & natu/
rali quadā Ingenii bonitate ꝓditus: ut ſapientiā & uirtutē pene cū lacte nutricis ſuxiſſe uideret̄. Quē
patris mei memoria: qui ſplendido ornatus ingenio: ꝓbe ingeniū hois atq; habitum pſpexiſſet: prę
dixit ſępe audientibus multis: fore hūc noſtri ſæculi clarū ſidus ac fulgentiſſimū lumen. Quod &
factū eſt. Itaq; datus eſt nobis paſtor bonus: optatus cunctis gentibus: qui oues dominici gregis ſibi
creditas dirigat in uiā æternæ ſalutis: & quæ nō ſunt ex hoc ouili ſua uirtute abducat: ut fiat unum
ouile: ſicut unus eſt paſtor: nō minus re q̄ nomine Pius: quod eſt diuini cultus: & chriſtiane religio/
nis obſeruantiſſimus. Quē hodierno die magnificat dn̄s in cōſpectu oium populorū: & tribuit illi co
ronā gloriæ: ut fungēs ſacerdotio magno: laudē aſſequat̄ in nōe ipſius: & offerat illi īcenſū dignū
ī odorē ſuauitatis. Feramus igit̄ ligna letitię: & cātemꝰ nouū cāticū: iubilemus deo ī uoce exultatio
nis: qui dedit paſtorē nobis: quo hodie ſuſcipiēte coronā: hęc quoq; ciuitas: & felix patria corona t̄.

¶ Auguſtini Dathi Oratio .altera ad Pius Senenſem Summū Pontificem ſalutādum totius
præclariſſimi Senenſis Gymnaſii uice & nomine.

ARrogans atq; īprudens forſan uideri potuiſſem diuine Paſtor ac ſanctiſſime pontifex
ſi mea ſpōte corā tā excelſo throno ac glorioſiſſimo tuę ſanctitatis cōſpectu loq fuiſſē
auſus: pſertim cū adeſſent multi ex hoc ꝑclaro cœtu: q & doctrina & eloquē tia pſtant
quarū utranq; longe a me alienā eē ſentio. Quo circa ab horrebat uolūtas īpetuę cōſcia
& hanc dicendi ꝓuinciā reformidabat. Ratio ſuadebat ſilentiū: īgenii ībecilitas a dicē
do nō iniuriā dehortabat̄. Verū ꝑclariſſimi rectoris nſi iuſſus. horū patrū coegit auctoritas: ut cum
loq neſciā ſilere tñ abſq; rephenſione nō poſſim. Tuæ ſanctitatis fiduciā pſtabit explorata benigni/
tas: pbreuis āt ofo ac parendi neceſſitas ueniā (ut ſpero) faciliime īpetrabit. Clementiſſimus huma/
ni generis cōditor ac beneficētiſſimus deus: q ut Apoſtolo teſtāte didicimus: īprimis uult oēs hoies
ſaluos fieri: eā humanarū rerū curā gerit: ita cunctorū mortaliū uitæ atq; actionibꝰ cōſulit: ut ꝓpter
hoius cauſa & cōdidiſſe mūdū & regere ī effabili ꝓuidentia uideat̄. Na cū cœtera āmirabili quodā
ordine moderat̄ atq; cōſtātia: tū humanis nunq̄ rebus defuit: ſed ſūmæ ſēp pietatis īdicia ꝓbuit: con
ditione fragilitatis labantē ſępenumero orbē: nunq̄ pire paſſus ē: ſed illi miſericorditer ꝓſpexit ex al
to ac ꝑ uiſcera imenſæ charitatis lāguēti mundo ſalutaris ſēp medicamenti remediū attulit. Q ui ut

ueteres/ & ſacræ teſtanť hiſtoriæ: Iſraeliticū populū: quē miro quodā cōplectebať amore: a magnis pſæpe periculis: ab innumeris diſcriminibus uindicauit. Cūq; duriſſima Pharaonis ſeruitute/ & intolleranda Aegyptiorū captiuitate prēmeretur: eduxit illum de terra Aegypti. Percuſſis primogenitis eius: & cuncta late regione multiplicibus/ ac grauiſſimis plagis affecta: populum quem diligebat: utrinque cedentibus aquis/ & per mare rubrum itinere conſtituto/ ex hoſtium manu/ ac moleſtiſſima ſeruitute liberauit. Pharaonem cum ſuo ſubmerſit exercitu: plura effecit: q̄ quę breui oratione explicari poſſint. Multifariam ſiqdē olim deus cū p alios multos/ tū p Moyſen Iſraelitici populi ducem oſtēdit flagrantiſſimi amoris/ ac potius pietatis inditia: ut ſaluum faceret Iſraelem: quē peculiarē quodāmō populū/ & acceptabilē diligebat. At nunc iandē diebus his altero quodā fœdiſſimo ſęuiente Pharaone: & cū ingenus electū. Regaleq; ſacerdotiū gentes ſanctā/ populū acqſitionis fremant Barbarę gentes: in fideles populi crudelia/ ac nefaria molianť: cū pfidus atq; impius Maumethes aſſiſtat: numeroſo fræctus exercitu/ atq; ingenti claſſe chatholicę fidei pene uiſceribus inhiet: acriore exardeſcens odio/ q̄ quo ductus/ quondā Xerxes Perſarū Rex Greciā inuaſit: cum īmaniter illudens chriſtiano nomini congrediatur aduerſum Chriſtū: & ad uerſum crucē eius: paſſim iam Barbarorū graſſante īpietate: & in turbulento/ ac pcelloſo mari Petri nauicula periclitante. En de cælo reſpexit: atq; auxiliū parauit altiſſimus: fractis rebus/ labanti ſæculo dignatus ſuccurrere: Paſtorē delegit fideliū populis/ atq; eiuſcemodi eccleſię principē: q optimus dux uitæ/ ac uerus Ieſu Chriſti Vicarius/ oīa ſalubriter diſponat: praua in directa: aſpera redigat in uias planas: flagitiū/ atq; īprobitates coherceat. Quibus ex rebus haud dubie humanū genus aduerſis rebus/ ac uariis calamitatibus premitur. Quod uero pleriq; miro exoptant deſiderio/ Barbarorum ſęuitiā: infideliū nationū īpietatē ac ferocitatē audaciam contundat: tetram/ atq; agreſtē belluam Maumethes/ potenti dextera excelſi/ ac diſtricto Petri gladio ſubigat: ut noxii ſerpentis extincto ueneno: rugiētis Leonis compreſſa rabie: chriſtianæ fidei lumen toto orbe refulgeat: Euangelicæ ueritatis ſonus in oēm terrā exeat: & in fines orbis terrę uerba eorū: q Redēptorē mundi/ & Crucifixū Ieſum Chriſtū cōfitētur/ & prædicant. Quā præclaram/ & glorioſam uictoriā/ & oīū maxime memorabilē triūphū reſeruatum diuinitus tuæ beatitudini non īmerito arbitranť. Laudamus ob eā cauſam: & glorificamus ęternum Principem: quia fecit cū chriſtianis populis miſericordiā ſuam: grates illi īmortales pſoluimus: q aſſumpta tua beatitudine ad ſacri pontificatus gloriā: ueteris explendi deſiderii: optatæ uictoriæ cōparande ſpem certiſſimā/ atq; indubitatā obtulit. Proinde chatholicæ eccleſiæ/ & Apoſtolicæ ſedi plurimū gratulamur: cuius dignitas tanti paſtoris gubernante prouidentia/ ſperandū fit: ut a Solis ortu uſq; ad occaſum ſplendeſcat/ atq; illuſtreť decus. Gratulamur fideliū nationū pplīs: quorū ſalus ī tutiore loco ſita ē. Gratulamur huic fœliciſſimæ patriæ: quæ tā clarū ſydus: & fulgentiſſimū lumen humano generi ptulit. Speramus iaʒ ſublatis q̄ primū bellorū incendiis: malorū deletis ſeminariis/ uirtutē/ ſapientiā/ doctrinā: & omne ſtudiorū genus/ in ſumma fore celebritate/ & gloria. Qui uero tuā ſanctitatē præſentem intuemur īcredibili lætitia: miro/ atq; ineffabili exultamus gaudio. Deprecamur uero cęleſte numen/ ut ſanctiſſimū tuæ beatitudinis ppoſitū fœlicibus auſpiciis/ & Sp̄s Sancti gratia pſequatur ad augendam ſanctæ Romane eccleſię gloriā: ad pficiendā Maumethis extremam cladē: ad præclarā/ atq; imortalē uictoriam adipiſcendā: ut gloria ſit in altiſſimis Deo: & refloreſcente quodāmō aureo ſęculo/ ubiq; gētiū oriatur iuſtitia/ & abundātia pacis. Poſtremo ſupplices tuā adoramus ſanctitatē: Chriſti uicariū: ſummū Sacerdotē/ Pontificē maximū ſalutamus/ ac ueneramur: pręcipuā teſtantes huius cœtus obedientiam/ fidē/ deuotionē: & humilē uere ſeruitutis affectū. Noſtra oīa dedimus: non mō externa: ſed uitam quoq;/ ac ſpiritū/ & aīorum poteſtatē. Cōmendamus noſmetipſos: & huius ciuitatis uniuerſum Gymnaſium tuæ ſanctitati: quando ſub umbra alarū eius reſpirat/ ptegiť/ ſortē ſecundiſſimā ſperat. Cumq; ex Apoſtolicæ ſedis theſauris ad huius Gymnaſii amplitudinē priuilegia quædā īpartiri dignata ſit tua ſanctitas: grates illi ingentes agimus: & ut eadē nauari iubeat humillimis pręcibus obſecramus. Sed ut iā finem dicendi faciam: oramus ſupplices tuam clementiā: Reuerendiſſimum patrem/ nepotem tuæ ſanctitatis: ne deſit. Dixi..

¶ Aug. Dathi ad Pium. ii. Ciueʒ Senenſem creatum Pontificem Maximum ad orandum pro Legato Cæſaris Friderici Imperatoris oratio. III. cuius perditum eſt: nec inuenitur initium.

SAcrarū ſcripturarū doctrina āmirabiliter fulgeat! Agendarū rerū tū pitia/ tū integritas cūctis pene mortalibus nota ē. Quæ p ſeruanda/ tuenda/ āplificanda chatholicæ fidei & orthodoxæ religionis ueritate/ ab ineuntis fere ętatis tuæ ānis cognoueris/ cōſultaueris/ pſuaſeris/ geſſeris pclara. atq; ſalutaria opa: cū apud oēs chriſtianos populos cōpta ſunt: tū imprimis apud Germaniæ nationes fulgentiſſimo quodā ſplendore luceſcunt. Oēm nanq; ætatē/ oīa uitæ tuæ tēpora cōſumpſiſti ſēp in pclaris opibus/ laudatiſſimiſq; exercitationibus quēadmodū decet chriſtianū hoiem: & eū q ad decus/ q ad colendā uirtutē: q ad hoīum ſalutē q ad magnas quaſq;/ & ſplendidiſſimas res aptus/ natuſq; ē. Tua nanq; effecit uirtus: ut Cęſar noſter Auguſtus oīa tibi uni crederet: in glorioſiſſima prędari īpii āminiſtratione/ tua uirtute/ tuo diuino uteretť cōſilio. In tuis manibus nō mō impii decus/ nō ſolū tanti principatus: & regnorū gubernatio ſed ēt ipius Cæſaris maieſtas uerſabať, Te auctore/ te cōſiliario res pclariſſimas/ res ſalutares/ res chri

ſtianæ/& catholicæ fidei neceſſarias cõficiebat. Indicant multę/ac pene innumerabiles legatiões: quas
illius noie p uarias mundi regiones/ac plagas obiſti. Tu illi ſponſam/ & cõſortẽ nobiliſſimã geniali
toro copulaſti. Illius uitã/ſalutẽ/dignitatẽ tuebaris. Nec ipſe ſolũ ſereniſſimus Auguſtus: ſed oẽs ger
maniæ principes/& populi incredibili te amore/charitate/obſeruantia/fide pſequebant. Tanq̃ pcla
rũ ſydus & lumẽ fulgentiſſimũ uenerabant. Verũ cũ Cęſar ipẽ Auguſtus Fridericus regia ortus pro
ſapia: ſed multo magis regali/ac diuina quadã ſapientia/uirtute/diuino quodã ingenio/ãmirabili p
uidentia/ſumma moderatione: ineffabilibus rerũ oium laudibus atq; ornamentis pditus: orbis im
periũ & coronã glorioſiſſimi regni aſſecutus eẽt: id ardenti quodã deſiderio cõcupiuit ſemp: id dies
noctesq; exoptauit: ut diuina puidentia catholicæ eccleſiæ pficeret: quẽ ſui conſilii adiutorẽ & fauto
rem pſpiceret: & q ſecundũ cor eius Barbarorũ ſeuitiã/Turchorũ imanitatẽ/ac ferociam cohercere: &
frenare paratus eſſet ſupbos populos: ut p infideliũ domitã rabiẽ: p Chriſtianę fidei augumentum
magna gloria eẽt i ſummo Põtifice: & ſimul i chriſtianiſſimo Impatore Friderico: gloria/& magnũ
decus ſup utrũq; iponeret: ut ita diuinę pareretur uoluntati: q̃ ſupbis reſiſtit humilibus dat gratias.
Nã fremuerunt gentes: populi meditati ſunt inania. Aſtitit ipius/& fœdiſſimus Maumethes aduer
ſus dominũ: & ad uerſus Chriſtũ eius. Sed duo luminaria magna in terris extinguere/& ſupare Dya
boli tenebras diuina cooperante uirtute: & cęleſti diſponente puidentia cõſtituta ſunt: piiſſimus Põ
tifex: chriſtianiſſimus Imperator: q nunq̃ p fide Chriſti: & pro orthodoxa religione aduerſum Bar
baros pugnare ceſſauit. Hi igit duces erunt: hi auctores ad delendã infidelitatis negriã: ad cõprimẽ
dã Barbaræ gentis imanitatẽ: quo nihil cogitat frequentius: nihil cupit ardentius: nihil molit effica
cius: ille glorioſiſſimus princeps. Qui cũ te habuerit ante hac ſalutarium operũ conſiliariũ: & executo
rẽ: nunc diuinitus aſſecutus ẽ ueteris conſilii: & ſanctiſſimi ppoſiti adiutorẽ: & cooperatorẽ. Itaq; cũ
initio diuinã tuæ ſanctitatis aſſumptionẽ/intellexiſſet: ſupra modũ lætatus ẽ: & imortales pſoluit cæ
leſti numini grates: q cõſulere humanis rebus: & pſpicere chriſtianorũ: & fideliũ populorũ ſaluti di
gnatus ſit: eũ deligẽdo paſtorẽ: q eccleſiã ſanctã dei: & gregẽ dominicũ illeſum tueatur: ſalubriterq;
cuſtodiat. Quæ eadẽ cura noſtri quoq; Cæſaris aium/mentẽq; ſollicitat: & in illius ſacro pectore inſi
det: quantũ diuina puidentia: & cęleſtis benignitas faueat: atq; dirigat: ulciſci chriſtiani nominis con
tumeliã: q̃ inſolenter/crudeliter/nefarie intulit ipius: atq; ſæuiſſimus Maumethes. Igit Cęſaris noſtri
maieſtas tuę beatitudini ex intimo aio gratulat: ſibi i mirũ modũ gaudet: & gaudet ſacro ſcẽ Roma
næ eccleſie/& cũctæ reipu. chriſtianæ: q̃ paſtorẽ uigilantiſſimũ/ſũmũ ſacerdotẽ: rectorẽ puidentiſſi
mum: uerũ Pontificẽ/& optimũ Chriſti uicariũ aſſecuta eſt. Letis igit/& exultantibus aĩs Cęſaris Fri
derici nomine tuã adoramus ſanctitatẽ: pedes deoſculamur ſanctiſſimos: glorioſiſſimã beatitudinẽ
ueneramur: i cũctis ſpiritualibus miniſteriis congruã obedientiã exhibemus: q̃ ſemp Romani Impe
ratores/& chriſtiani principes/ſummis pontificibus/& Apoſtolice ſedi exhibere conſueuerunt: ſed eo
pleniorẽ/ac ſpontaneã magis: quo tuæ beatitudinis aius: & Friderici Cęſaris mens indiſſolubili pfe
ctiſſimæ charitatis uinculo copulant: & duorũ eadẽ uolũtas: idẽ deſideriũ/idẽ affectus: eadẽ ſupan
dæ infidelitatis cupiditas eſt. Poſtremo laudat Cęſar ipſe ac uehementer pbat ſanctiſſimũ tuæ beati
tudinis ppoſitũ/& cęptũ iter/& conſtitutã dietã plurimũ extollit. Hortat/orat/obſecrat tuã beatitu
dinẽ: ut glorioſuƺ/& pclarũ inceptũ/magno/& uirili aio pſequat: pollicetur/ac ſpondet prõptiſſimã
uolũtatẽ: oẽs imperii uires: & eũ fauorẽ/opẽ/atq; pręſidiũ: qualia optimũ Imperatorẽ/& chriſtianiſ
ſimũ Regẽ/& uerũ chriſtiani populi dominatorẽ decet. Rurſum ſalutat tuã beatitudinẽ/ac ueneraт:
& ineffabili ſe exultare gaudio pfitetur: tũ pp ſanctitatis tuæ aſſumptionẽ/tũ ob cęptũ ppoſitum:
deprecaturq; cælorũ Regẽ/& humanarũ rerũ ducẽ/ſimul/atq; cęleſtiũ Deum: ut longũ æuũ tuæ ſan
ctitati: & maieſtati ſuæ & optatũ ſalutariũ cõſiliorum exitum largiatur: ad tuæ uero beatitudinis con
ſolationẽ/præcipuãq; lætitiã nuntiat Vngaros/gentẽ nobiliſſimã: cuius opes: cuius uirtutẽ/& poten
tiã nõ ignoras: ita beniuole/ita fideliter/ac deuote affectos Imperatoriæ maieſtati: ut Cęſarẽ Fride
ricũ ſua ſponte inuitarit: & hoc tantæ molis negociũ ſimul aggredi ſint parati. Quæ res tanto certio
rem/& glorioſiorẽ uictoriã uobis pollicetur/ac prænuciat. Quod diuino Dei/& inſcrutabili iudicio
factum eẽ nemo dubitare debet. Atq; oĩa ſecundet is uerus princeps: q cuncta gubernat. Veniam
peto: ſi uel longius ſum progreſſus. q̃ me decebat/uel ſi exiliter nimius tuas/& Cęſaris laudes incon
dita/& inſulſa oõne pſtrinxi. Quedã ſupſunt: q̃ congruo tẽpore/cum tuæ uiſum fuerit ſanctitati ex
plicabo apud tuam beatitudinẽ: ſemotis arbitris: ſicut rerũ ipſarum ratio poſtulare uidetur. Dixi:

¶ Auguſtini Dathi Oratio. IIII/habita ab eo ſummi nomine magiſtratus in aduentu ſummi
Pontificis Pii. ii. ad Senenſem urbem: ac dulciſſimam ſuam ipſius patriam.

NVlla uis ingenii: nullũ eloquentiæ flumen tantum ſit: ſanctiſſime Pontifex: beatiſſime
pater: atq; clemẽtiſſime Paſtor: qđ imenſaƺ populi Senenſis letitiã: & ienarrabile huius
dulciſſimæ patriæ gaudiũ oio ualeat explicare. Quæ res uſq; adeo meæ imbecillitati diffi
cilis ſit: ut niſi horũ ampliſſimorũ patrum/& collegaꝝ auctoritas: atq; Imperium cõpu
liſſet: nullo pacto tã graue dicendi onus ſuſciperẽ: qđ longiſſime ingenii mei uires: ac
facultatẽ antecellit. Optata dies aduenit: diu tueri deſiderii tẽpus ipletũ eſt: exultat uniuerſus hic po
pulus: lætatur fœlix nunc hæc ciuitas: iubilat hæc dulciſſima patria: incredibili gaudio perfundun/

tur oĩus ciuiũ corda: ipſa pene ędificia / ac męnia / ſi mõ loq poſſint: ingẽtis exultationis / ac iucunditatis ſigna referant: cõſpectu optatiſſimo tuæ beatiſſimæ ſanctitatis: & eius nimirũ paſtoris: quẽ de cælo ꝓuidit altiſſimus ad ſalutem / ad qetẽ / ad tranqllitatẽ oĩum fideliũ populoꝝ / ad tutelã chatholicæ fidei: ad augumẽtũ chriſtianæ religionis: ad huius dulciſſimę patriæ cõſolationẽ / fęlicitatẽ / ac decus. Cũq tuæ ſanctitatis glorioſiſſima aſſumptio iucũdiſſimã reddiderit hanc patriã: ut ad ſummũ incredibilis gaudii cumulũ accedere nihil poſſe uideret̃: hodie tñ ita in ĩmenſum lætat̃: ut beatã dicere idcirco debeamus: qđ tã optati paſtoris: & Chriſti uicarii preſentiã aſſecuta eſt: ut uere dicet̃ ualeamus qa huic ciuitati ſalus hodie facta eſt: qppe ſatiata / qđ apparuerit tuę beatitudinis gloria. Nũc igit̃ huic deuotiſſimo populo ſalus / & pax facta ẽ: qa uiderunt oculi nři ſalutare tuũ. Oẽs miro deſiderii ardoꝛ hunc diẽ fauſtũ / & fœlicẽ cupiebãt: iuuenes / & uirgines / ſenes cũ iunioribus laudant nomen domini: qa exaudiuit deus uocẽ noſtrã: q nihil optabamus ardentius: q̃ tante fœlicitatis plenitudinẽ adipiſci. Hęc dies eſt: quã dedit dñs: in qua exultare / & letari debemus. Hęc dies ẽ: q̃ oĩus lætiſſima / & iucundiſſima illuxit nobis. Hæc ꝑfecto dies eſt: q̃ lucẽ huic patriæ clariſſimã attulit. Itaq ob tã ãmirabile / atq ingentiſſimũ benigniſſimi Saluatoris noſtri beneficiũ: q tã glorioſum Vicariũ in terris cõſtituit: q illũ hodie optãti huic ciuitati obtulit: agimus ĩmortales gratias / ac ſempiternas: tũ ingẽtes tuę beatitudini: q̃ ꝑfidi / & maligni hoſtis neqtiã ſubactura: uiſitauit tã benigne plebẽ ſuã / & ferueutiſſimi amoris pignus præſentauit. Id accedit: tũ ad gratiaꝝ cumulũ: tũ ad ineſplicabilis gaudii cõplemẽtum. Humillimis ꝓcibus / ciuitatẽ / rẽpub. regimen uniuerſuꝫ: ditionẽ hanc oẽs: quę ĩ terris: q̃ in mari eſt / agrũ / caſtella / oppida oĩa / populũ uniuerſum / ſupplicẽ huc Magiſtratũ: & ciuiuꝫ coronam tuæ beatitudini cõmendamus. Offerre quæ omni iure dicata / ac deuota ſunt: tuæ ſanctitati ſuperuacuuꝫ arbitramur. Sed ſicut cordiũ / & animoꝝ uoluntates tua poſſidet beatitudo: ita & has claues ciuitatis deferimus: ut ꝑ hęc quoq ſigna / uiſcera ipſa: & intima totius ciuitatis præcordia eluceſcant: adorãtes tuam ſanctitatem deuotiſſime ueneramur: orantes / optimum cælorũ conditorem: ut hoc nobis ſummum bonum longo temporum curriculo tueatur. Dixi.

¶ Aug. Dathi Orõ. V. ĩ aduẽtu Sũmi Pontificis aliquo / nomine accolarũ loci illius /

SAnctiſſime pater / ac beatiſſime Paſtor / ad ſũmã / ĩmẽſamq letitiã: ad ꝓclaꝝ / atq ampliſſimũ donũ: qđ dñs oſtendit nobis: q te ad Pontificii culmen euexit: ad chatholicæ Fidei gloriã: & ad chriſtianæ religionis ſtabilitatẽ: ĩmenſum hodierna die acceſſit gaudiũ: ꝓp optatiſſimũ tuæ beatitudinis aduentũ: q noſtrã lætitiã: atq præcipuã aĩorum iucũditatẽ cumulatiſſimã reddit. Qui igit̃ deuotiſſimi ſumus tuæ ſanctitatis filii / atq eius deditiſſimi ſeruitores / ſummã / & diuturnã optamus fœlicitatẽ: gratulamur nobis: quod lætiſſimos reddit tuæ beatitudinis glorioſiſſimus cõſpectus: quęcũq nobis uel natura / ul' fortũa largita ẽ / tuę offerimꝰ ſanctitati: & nos eidẽ ſuppliciter / ac deuotiſſimis precibus cõmendamus: qbus ꝑfecto nihil erit nec gratius / nec iucundius: q̃ tuæ beatitudinis parere iuſſibus: atq obſequi uoluntati. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. VI. pro Oratore principis alicuius: q ſummo pontifici gratulatur ob eius aſſumptionem: & debitam ſibi de more / exhibet reuerentiam.

SI non me ad hãc dicendi ꝓuinciã is cõpuliſſet: cuius iuſſu uenio: & tuã adeo ſanctitateꝫ clæmentiſſime pater: ꝑfecto nequaq̃ iuſta repręhenſione caruiſſem: cũ ea foret eloquẽtiæ opus: q̃ in me ꝑ exiguã eẽ ſentio. Sed quęſo beatiſſime Pontifex parendi neceſſitateꝫ nõ audendi ĩpudentiã in me eẽ coniecta: quẽ miſit ad tuã ſanctitatem. N. Princeps / tuę beatitudinis deuotiſſimus filius. Si igit̃ uelim ingentẽ / uel ĩmẽſam potius explicare animi eius lætitiã: nulla ſit facundia ſatis: nulla uis dicendi abunde ſuppetere poſſit. Eſt n. abſq dubitatione maior / q̃ quæ ullius orõne ualeat enarrari. Incredibilẽ nanq uoluptatẽ ſuſcępit ob tuæ ſanctitatis glorioſam aſſumptionẽ: quã de Regalibus ſedibus / & de cęleſti cõcilio cõſtituit oĩpotens. & clæmentiſſimus totius mundi Princeps ac rector: q tanq̃ ſpõſus ꝓcedẽs de thalamo ſuo / ſpõſaꝫ eccleſiã optimi Paſtoris gubernatione / ac tutela uult ab oĩbus malis / ac diſcriminibus ĩmunẽ reddere. Cũq ad mũdi / & mortaliũ oĩuꝫ ſalutẽ: & ad catholicę fidei robur / ac decus: tuã ĩ ap'lica ſed e ꝑfecerit ſcitatẽ: idẽ dñs meus illuſtriſſimꝰ & tuę beatitudinis deuotiſſimꝰ filius: una cũ ſui regni colonis: atq ſubiectis: ĩeffabilẽ dei Maieſtatẽ cõꝓcat̃: ut lõga ãnoꝝ curricula: & ꝓſpeꝝ tribuat uitę curſũ: ut tuæ ſcitatis ꝓuidẽtia: ac diuino cõſilio / catholicę eccleſię augeat̃ dignitas: & ĩfideliũ ĩmanitas ſupet̃. Sꝫ cũ oẽs xp̃iani populi tãto tãq cęleſti lætent̃ munere: ipſe tñ ante oẽs ãmirabili exultat lætitia: ob ueterẽ charitatẽ / fidẽ / ac reuerẽtiã. Quippe / q tuæ uirtutis nomen: & meritoꝝ famã: & ſummæ ſapientiæ gloriam: bene geſtaꝝ rerũ ꝓ eccleſia ſcã Dei ãplitudinẽ / & copiã ꝓceptoris ſẽp ſuſpexit: atq ãmiratus ẽ. Ille tuę beatitudini uenerationẽ debitã & congruã fidẽ / obedientiã / ac deuotionẽ exibet. Tuã adorat ſanctitatẽ: tanq̃ uerũ in terris Chriſti Saluatoris uicariũ: & ſucceſſorẽ Petri: atq eccleſiæ principẽ: ſe ipſum: coronam: & Regni uires libenter offert ꝓ firmiſſimo ſanctę Romanę eccleſiæ ſtatu: & pro tuę exaltatione ſanctitatis: ſeq & ſuas opes oẽs: & quaſcũq aſſecutus ẽ a deo facultates: cuius uicẽ geris diligẽter ſuppliciterq cõmẽdat: ac ſicut ipſe erit prõptiſſimus ſemp tuæ ſanctitatis obſeqiis: ita in tua beatitudine ſpem ſummã conſtitui: cuius / & deoſculor pedes ſanctiſſimos eiuſdẽ pricipis uerbis. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oſo. VII. ad ſummum Pontificem ſalutãdũ: & exibẽdam ſibi alicuius reipublicæ nomine debitam reuerentiam: in eius aſſumptione.

NOn eram neſcius pater ſanctiſſime ac clemẽtiſſime Pontifex ſummis quibuſq; laudibus præſtare oportere eũ q corã tuæ ſanctitatis cõſpectu orõem habiturus eſſet. Nam cum hinc conſidero rei: de qua agendũ ẽ: magnitudinẽ ac ſplendorẽ: inde eorũ: q nos miſe runt tũ meritorũ amplitudinẽ: tũ ingentẽ aiorũ deuotionẽ: illinc tremendum & glorio ſiſſimũ tuæ beatitudinis conſpectũ: ſtatuo me haud quaq̃ ſatis idoneũ ad dicendũ eſſe: In quo nec ulla uis ingenii: nec eloquendi facultas: nec dicendi conſuetudo in eſſe cernitur. Sed pa rendi neceſſitate cõpulſus: fretus explorata & ſingulari uel incredibili potius tuæ ſanctitatis clemen tia: paucis exponã Senenſiũ mandata: & eius reipublicæ iuſſa: quæ ante alias oẽs fide deuotione cha ritate atq; obſeruantia tuæ beatitudini affecta eſt: & Apoſtolicæ ſedis: & throni huius glorioſiſſimi nomini deuotiſſima. Igitur noſtri Magnifici Domini: & uiri Senenſes naturali quodã amore & cha ritate Sacroſanctæ Romanę Eccleſię: & Apoſtolicæ ſedis filii deuotiſſimi: quibus cũ fortuna oĩs Scẽ ma tris eccleſiæ merito debet eſſe cõmunis: tum ppter chriſtianæ religionis reuerentiã: tũ ob mutua & ue teris ætatis: & noſtrorũ tẽporũ in alterutrũ beneficia: tũ ob eam ſummã pietatẽ: qua cunctis ſemper fauoribus Sancta Romana eccleſia hanc rẽpub. proſecuta eſt: tũ ob uicinitatis rationẽ: quæ in propin qua ſũmæ neceſſitudinis parte conſtituitur: eũ ſemp Apoſtolicę ſedi præeſſe optauerunt: q chatholi cæ fidei gloriã: Romanę eccleſiæ firmitatẽ: chriſtianorũ populorũ: & oĩum fideliũ pacem unanimita tem concordiã & exaltationẽ tueretur. Cũ igit̃ tua beatitudo iãpridẽ ab ineuntis ætatis primordiis ea ſemp ſtudioſe curarit: uigilanter incubuerit: p quę orthodoxæ fidei augeret̃ amplitudo: & chriſtiani nominis illuſtraret̃ maieſtas apud oẽs fideles nationes magno ſtudio indeficiente labore aſſiduis curis: tua ſanctitas eiuſmodi effecerit opa: p quæ domita ẽ inimicorũ Chriſti: & perſecutorũ eccleſiæ temeritas atq; inſania: aucta & ãplificata catholicę fidei: & chriſtianę religionis dignitas ac maieſtas ſtatuunt ad ſolidũ eccleſiæ firmamentũ: & ad tuendũ Romanæ eccleſiæ decus atq; gloriã: p ãmirabi li prouidentia oĩpotẽtẽ deũ: i cuius poteſtate & ditione cuncta ſunt poſita delegiſſe tuã ſanctitatem ad tanti miniſterii ſacramentũ: ut ſimul tuis ampliſſimis meritis debita præmia pberet̃: & conſuleret̃ fideliũ populorũ ſaluti. Qua de re agunt ĩprimis benigniſſimo creatori gratias: q adeo ſalubriter hu manis rebus: & oculo ineffabilis benignitas proſpexit. Exinde ob fęliciſſimã hãc & glorioſiſſimã aſ ſumptionẽ inexplicabili quodã exultant: & letant̃ gaudio tanta populũ Senenſem uniuerſum: & ci uium aĩos inceſſit iucunditas: ut oẽs uno ore: incredibili plauſu: mirã inenarrabilis gaudii ſuſcepint uoluptatẽ ita: ut nõ mõ ciues ipſi: tũ ſinguli: tũ uniuerſi: ſed ipſa quoq; męnia: et ipſa ciuitatis ędifi cia ingentia quędã letitię et gaudii ſigna pferre uideant̃. Vere ob hanc ſacri Pontificatus aſſumptio nẽ: atq; ſummi Apoſtolatus dignitatẽ gaudet nr̃a reſpub. q̃ una prę coeteris oĩbus totius Italiæ urbi bus cũ ſcã Romana eccleſia finibus atq; agro ppiſſime iungit̃: ſʒ multo magis artiſſimo ſcipturæ cha ritatis nectit̃ uinculo. Lętatur uehemẽter nr̃a ciuitas: cuius pclara Gymnaſia: tua quoq; præclara do ctrina: ſũma eruditio: & ſalutaris inſtitutio plurimũ illuſtrauit. Exultat ĩprimis Senenſis populus: q pacẽ ſuopte ãplexus ingenio uidet in Petri ſede amatorẽ tranqllitatis Principẽ pacis: ſectatorẽ iuſti tiæ: atq; oĩuʒ bonorũ operũ imitatorẽ eius: cuius uicẽ pro ſalute fideliũ ab tua ſanctitate geri iſtituit. Gloriat̃ Senẽſis patria q̃ te prædeſtinatũ tanto miniſterio meruit habet̃ doctorẽ: & pinde atq; uerna culũ ciuẽ in ſinũ quondã ad mittere: & ſuo quodãmõ geſtare gremio. Itaq; ſedulo: & ex optimo aĩo cõprecat̃ eum: q tantũ Vicariũ in terris conſtituit: & Paſtorũ uigilantiſſimũ: & ſummũ Sacerdoteʒ: & patrẽ clementiſſimũ: & uerũ Pontificẽ: ut lõgo æuo & cũ magnæ fœlicitatis gloria hoc cæleſte mu nus benigniſſime tueat̃. Lętis igit̃ & exultantibus aĩs Senenſis reipub. & illius iucundiſſimæ patriæ noĩe: adoramus tuã ſanctitatẽ: pedes deoſculamur ſanctiſſimos: glorioſiſſimã beatitudinem uenera mur: ciuitatẽ ipſam: & dulciſſimã patriã: quæ in ſolius tuæ ſanctitatis cõfidit clementia: & ſpem ſalu tis collocauit. Tũ ditionẽ eius oẽm agrũ urbes oppida: ĩprimis libertatẽ qetẽ pacẽ deuotiſſimis prę cibus cõmendamus: & ex optimis aĩs eandẽ rẽpub. & patriã iucundiſſimã: cũ oĩbus ſuis opibus: & fortunis deferimus tuæ beatitudinis uoluntati atq; obſequiis omni tẽpore paratiſſimam: ea ſemp co gitantẽ: quæ tuę ſanctitati ac beatitudini grata fore pſpiciantur ĩpollicentes eã fidẽ deuotionẽ obe dientiã & amoris ſinceritatẽ: qualis optimos: atq; obſequentiſſimos filios decet. Cœtera quæ nobis cũ tua ſanctitate cõferenda ſunt: alio tẽpore tua beatitudine annuente remotis arbitris explicabimus Finem nunc faciam dicendi orans hos patres: & collegas: ut quæ mea imbecillitas prætermiſit: pro ſua ſapientia humaniter expleant. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oſo. VIII. ad ſummũ Pontificẽ ſalutandũ alicuius nõie ciuitatis: & ad ſibi col latorũ beneficioru gratiã peragendam: & cõmendandũ ſtatuʒ: atq; ſalutem reipublicę.

DEcebat pater ſanctiſſime ac beatiſſime Pontifex: eũ q corã tremẽdo tuæ ſanctitatis con ſpectu: orationẽ foret habiturus: præſtare cũ cœteris ãpliſſimis laudibus: tũ præcipue ãmirabili eloquentia & ſingulari quodaʒ ſplendore: atq; ubertate dicendi. Sentio meũ ingeniũ huic ſublimi: & glorioſiſſimo muneri: q̃ omnino ſit ĩpar. Verũ coegit Senẽſis reſpub. & illius populi ſummus magiſtratus: ut & ad tuã me contulerim ſanctitatẽ: &

mandato expona eius noĩe. Fretus igiẽ tuę beatitudinis inaudita clementia/Senẽſis populi iuſſa proſequar. Ac primũ illius uicẽ gerens: tuæ ſanctitatis ineffabilẽ gloriam: & Apoſtolici culminis decus quãta poſſit: ꝑ mei ingenii uiribus adoro ſupplex: & debita ueneratione cõplector: pedes ſanctiſſimos deobſculatus. Deinde uero/qđ difficillimũ uel potius oĩo ĩpoſſibile ſit: gratias imortales/ac ſempiternas tuæ beatitudinis inenarrabili beneficientiæ: quę ſicut diuina quadã uirtute totius ſacroſancte Romanę eccleſię ꝓuidet/tueẽ/& auget ãplitudinẽ: exaltat gloriã: firmitatẽ roborat: catholicę fidei ãplificat icrementa: ita Senenſem populũ/& ciuitatẽ/illiusq; ditionẽ/& agrũ oẽm ſua ãmirabili ꝓuidẽtia/uirtute/benignitate/& amore icredibili ab hoſtiũ ꝓtexit iſidiis: inimicas oppugnationes depulit: libertatẽ cõſeruauit: ſtatũ erexit: cũctis auxiliis/& fauoribus ꝓlecuta ẽ. Id eternũ cordib9 Senẽſiũ ciuiũ: & idelebili memoria bñficiũ/ul' potius bñficioꝝ cumulus ꝑmanebit. De quo re melius ẽ ſilere q̃ pauca dicere. Tertio loco iuſſus ſicuti ęquũ ẽ ciuitatẽ ipſaꝫ Senẽſeꝫ ſacroſcẽ Romanę eccleſiæ: & tuæ beatitudinis filiã obſeruãtiſſimã/ac deuotiſſimã ſeruitricẽ humillimis præcibus: & deuotiſſima ſupplicatione cõmẽdo: ſimul/libertatẽ eius/ſtatũ: regimen uniuerſum/ciues ſingulos/& Magiſtratus comitatũ/ac municipia pari ratione cõmendo. Cũ certo cõfidat Senenſis reſpub. oẽs fortunas ſuas: & quæ illius tuenẽ tranqllitatẽ/& pacẽ: oĩa ſola tuæ beatitudinis ꝓuidentia/pietate/ꝓtectione/& charitate gubernari/augeri/ac firmiter cõſeruari. Quod ẽt/ut cõſueta benignitate fiat: omni humilitate & deuotione deprecor/ac ſuppliciter obſecro. Ad hæc uero deferre tuæ ſanctitati: quæ ſua ſunt: id ſupfluũ uideatur: & uanum. Habet profecto ciuitatem ipſam ciuiũ aĩos totius eius populi uoluntatem ſuis ſemper promptam/ac paratam imperiis. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. VIIII. ad idem.

SI uelim Sacratiſſime Pontifex/ac diuinę Paſtor corã tuaꝫ excelſo throno/atq; auguſto beatitudinis tuæ conſpectui mea ſponte uerba faceẽ: cũ inde cõditionis humilitas: hinc fragilitas ingenii iure ꝓhibeat/atq; deterreat: iuſta ꝓculdubio repenſione non carẽ: cum ꝓſerum nulla ſit eloquentia ſatis: nulla uis dicendi abunde ſuppetere poſſit: Sed facile me ueniã ĩpetraturũ cõfido/qđ parendi neceſſitas ad tuaꝫ graue onus ſubeundũ cõpulit: his iubentibus: quoꝝ uoluntati ꝓ humilitatis muneẽ: parere neceſſe ẽ. Senẽſis populi: & ſenatus mandata expoſituri acceſſimus: nã una illa ꝓclara reſpub. inter cœteros Italię populos Sacroſcẽ Romanę eccleſiæ: Apoſtolicę ſedi/ac ſcẽtitatis tuę nõi deuotiſſima: Sacratiſſimũ Saluatoris nři Ieſu Xp̃i Vicariũ/una præ cęteris maxime ueneraẽ: & colit. Ardenti deſiderãs deſidero/eccleſię Romanę eũ Præeſſe paſtorẽ qui catholicæ Fidei gloriã: & fideliũ oĩum populoꝝ ſalutẽ pacẽ cõcordiaꝫ atq; firmitatẽ tueaẽ. Quãobrem cum ad tãtu miniſterii ſacramentũ aſſumptã itellig it diuinę prouidẽtię diſpẽſatione tuã ſanctitatẽ: mirãdum letatur ĩ modũ: icredibili exultat gaudio: immẽſas æterno Principi: & uniuerſoꝝ domino grates ꝓſoluit: q tam ſalubriter humani generis utilitati/atq; ornamẽto proſpicere dignatus eſt. Cenſuit autem ꝓ ſumma huius fide: & ĩ Apoſtolicã dignitatem: ac tuę beatitudinis cultu/atq; obſeruãtia uiuę uocis oraculo/merito gratulãdũ. Proinde Senẽſis populi uerbis: & illius ꝓclaræ reipub. nomine: q̃ nõ tuaꝫ uicinitatis rõe: q̃ ꝓpinqua uerę amicitię/ac neceſſitudinis ꝓtereponiẽ: q̃ incõcuſſa fide/cõmuni fortuna: mutua aĩorũ charitate/cũ Romana eccleſia indiſſolubili fœdere iuncta ẽ. Tuaꝫ beatitudinẽ adoramus: pedes ſãctiſſimos deoſculamur: Ieſu Xp̃i uicariuꝫ: & ſup quẽ edificauit eccleſiã: ſucceſſorẽ Petri: & eccleſiæ ſcẽ principẽ ueneramur. Cũq; ſpeꝫ ꝓcipuã ſalutis/& pacis/ſemp ĩ Apoſtolica ſede: & q illi ꝓeſt/ĩmutabili ꝓpoſito cõſtituerit ciuitatẽ ipſam Senẽſeꝫ: quã tua dudũ doctirna: atq; ĩſtitutio illuſtrauit: q̃ tua pietas miro ſẽp amore cõplexa ẽ: omni ſtudio: humili ꝓce/ac ſupplice uoce cõmendamus: quatenus ſtatũ eius ſẽp incolumen: & pacẽquaꝫ ſequnẽ: q ex deo ſunt: & ea ſemp ciuitas ſtudioſe cõplectiẽ/firmiſſimã tuearis. Vt cũ pacẽ ſemp a primæ ętatis tp̃ribus/adamaueris: pacẽ cũctis fidelibus ſuaſeris uiã pacis docueris: nũc tãdẽ cũ uicẽ geras eius q gratis amator ẽ: & pacis auctor: ubiq; gentiũ uigeat ſũma tranqllitas: iuſtitia floreat: & qualis fuit in diebus Saluatoris abũdantia pacis. Poſtremo eadẽ beatitudini tuæ dediriſſima/ac uere deuota reſ publica: q̃ ĩ finũ admitti tuæ pietatis exoptat: & ſeſe/& fortunas/ac facultates ſuas oẽs hilare/ac libenter defert: & tuæ ſanctitatis paratã obſeqis: & oĩbus certe alacrẽ iuſſibus. Fidẽ exhibet obeditẽiã præſtat/amoris ſinceritatẽ: & cõgruã deuotionẽ polliceẽ: nec quouis tẽpore cultũ uere amãtis populi pręſtare deſinet: & intimę filiationis affectũ. Deprecãs eũ/q tã benignũ/præcipuũ donũ cõtulit: ut q̃ lõgiſſimo æuo eũ ſcẽ eccleſiæ incolumitate: & gloria: tuaꝫ optatũ/tã diuinũ Paſtorẽ: & quaſi quendã bonoꝝ auctorẽ oĩum tueri digneẽ. Sed nemo ſatis explicare poſſit. quæ abũde nobis iniuncta ſunt. At quæ minus copioſe ſunt dicta: partim credimus tuæ ſanctitati nõ obſcura partim horum patrum: & collegaruꝫ ſupplebit prudentia. Ac nonnulla: quę præterea ſubnectenda ſunt: dabit (ut ſperamus) tua clæmentia alium enerrandi locum. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oro. X. uice illius: q ſummo Pontifici: de eius aſſumptione gratulatur/ac ſuaꝫ domũ: & familiã cõmendat ſuę beatitudini.

NVlla uis ingenii tanta ẽ: nedũ ĩbecillitas mea: ſanctiſſime/atq; clementiſſime Pontifex: ſuis uiribus ualeat explicare: q̃ in enerrabili animus meus exultet gaudio: ob tuam ſacratiſſimã aſſumptionem: ad huius Apoſtolici culminis dignitatẽ. Ea res uerã ſummãq;

lętitiam peperit:cum propter uniuerſalis eccleſiæ: & Chriſtiani populi ſalutem: tum propter fœlicis patriæ gloriam:tum ob eã ſingularẽ in auditãq; meã erga ſanctitatẽ tuã deuotionẽ/ac fidẽ. Deprecor mundi rectorẽ:ut hanc tam diu optatã fœlicitatẽ longo æuo tueatur: & ſeruet Cumq; N. familia multis de cauſis ſit tuæ ſanctitati deuotiſſima: & ex ea Petrus Ioannis optimus pater meus: & liberi eius oẽs feruentiſſimo quodam affecti ſeruitutis uinculo:cõmendo oẽs tuæ beatitudini in mirum modum: utpote eos:q omni tempore parati ſint tuæ ſanctitatis obtẽperare iuſſibus. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Oratio. XI. ac ueluti exordiũ quoddã:quũ rei alicuius publicę orator/Secreto loco: & abditis penetralibus:ſummo Pontifici/arcana mandata euoluit: & explicat.

SOlet plærunq; orandi ꝓuincia:Pater clementiſſime: unice i terris Ieſu Xp̃i uicarie:quæ a nõnullis grauiori ætati ꝓp auctoritatẽ tribuit:dari potius natu minoribus: qbus maxime dicendi exercitatio cõgruere exiſtimat:qua mente nos quoq; ducti: ornatiſſimo collega: & Iuris conſulto:In quo ea foret ætatis ratio:ſed par qbusq; natu maximis/doctrina/& laus orãdi munus fuerat demandatũ. Is q̃q̃ opinor:lõge feciſſet ſatis:eloquar ipſe nunc potius:ne maioꝝ uoluntati obtrectare uideat. Sed eo tñ fœdere:ut &copioſius: & ſplendidius augeat ꝓ ſua facultate/quæ ipſe obtẽperandi gratia pſtringam paucis. Cętera/quę & multa/& uana a pleriſq; amplificationis gratia:potiusq̃ neceſſitatis ratione afferri ſolent:In tanto rerũ grauiſſimarũ pondere miſſa faciemus: & miſſi a Senenſi populo: Apoſtolicæ ſedis: & tuæ beatitudinis deuotiſſimo:eius reipublicæ iuſſa breui oratione proſequemur. Dixi.

¶Aug. Dathi Oratio. XII. quum mortui Cardinalis roſeus galerus:atq; argenteũ tintinnabulum de more/ſummo Pontifici referuntur.

QVod ſine ſummo dolore:ſine gemitu: & lachrymis referre nõ poſſuꝫ pater ſanctiſſime:cũ placuerit ei:in cuius ditione cęleſtia: & humana cuncta ſunt poſita:euocare de carnis ergaſtulo fœlicis recordationis dominũ reuerendiſſimũ. N. Albienſem:q ab Apoſtolica ſede ꝓ ſumma integritate/doctrina: & ampliſſimæ uirtutis ſplendore/ad ſanctorum patrũ ſacrum collegiũ euectus & dignitatẽ:ꝓ Sanctæ Romanæ eccleſiæ: ꝓ catholice fidei conſeruatione: ꝓ Chriſtianæ religionis gloria:feruentiſſimo ſemper ardore laborauit. Fidei decus ſaluti: & uitę anteferre paratus:hęc ſacra inſignia: & ueluti lugubres tanti patris reliquias:unde benigne collata ſunt:ad Apoſtolicã ſedẽ: & ad tuã refero ſanctitatẽ. Quod & ius moſq; uetus poſtulat: & ille piiſſimus pater pie quoq; edixit moriens/Quare pater beatiſſime dignare clæmenter ſuſcipere:quæ pater ille magnus tenuit: & præclare geſſit:cũ ſanctæ eccleſiæ:atq; Apoſtolicæ ſedis ornamento: & cũ ſumma illuſtratione uirtutis. Simul memoriã tantorũ meritorũ pia celebratione: & immortali proſeq laude. En roſeus galerus:en argẽteum tintinnabulum pater ſanctiſſime/quæ ipſa deflent illius dulciſſimi patris orbitatem:qui relictis humanis rebus ad eum migraſſe putandus eſt:in quem ille uiuens in terris firmiter ſperauit: & credidit. Dixi.

¶Aug. Dathi Oratio. XIII. ac ſermo familiaris pro oratore ad Pontificem Maximum inuitandum ad ſuauiſſimam uiſendam patriam.

INtelligunt:Beatiſſime Pater:Senenſes ciues tuã ſanctitatem unicum profugium/uberrimum/ac ſuauiſſimum pabulum/patriæ firmum columen:ubi ſpes tota patrię ſita eſt. Intelligunt propriũ ẽe filiorũ:q ueri ſunt filii ſummã in optimo patre habere fiduciã: propriũ indulgentiſſimi parentis annuere filioꝝ uotis:bene ſibi cõplacere:optata gratificari. Intelligũt tuã ſanctitatẽ poſt Paſtoralis curæ regimen:nihil cupe magis:q̃ prodeſſe patriæ:augere illaꝫ cunctis commodis:ſummis mactare honoribus. Hac igitur ſpe adducti: & commoti fiducia enixius tuã beatitudinẽ deprecantur:ut poſt illa fomenta:q̃ iã alias dicta ſunt:ſaltem pro æſtiuo: & flagrãtiore anni tẽpore uenire dignetur ad ſe colligendã/ac recreandam/ad reuiſendã/ad uiuificandã/erigendã glorificandã dulciſſimam patriã:ad conſolandos:atq; oblectandos dilectiſſimos filios:deniq; ad pficiendã redẽptionem plæbis ſuæ. Nã patriæ aſſidua/& clara illa uox eſt. Firmamentũ meum: & refugium meũ es tu. Quis locus iucundior! Quæ regio gratior! Nuſq̃ ꝑfecta ĩueniri poſſit:aut cæli clemẽtia/aut alimẽtorũ ubertas/aut rerũ oĩuꝫ cõmoditas maior. Taceo præcipuam in Apoſtolicam ſedem: & in tuam beatitudinẽ reuerentiã/fidem ac uenerationeꝫ:in oẽs reuerendiſſimos Cardinales ſummã deuotionẽ:in Curiales cunctos beniuolentiã: & ſingularẽ charitatẽ. Illud uere dici poſſit. Iuuenes/& uirgines. Senes cum iunioribus: & ipſi pene lactentes pueri: & clamant oẽs: & tuæ beatitudinis optãt/ac præſtolantur aduentũ:ipſa deniq; uocant patrię męnia. Quare humili ſupplicatione hanc unam præcipue uiſitationem patrię illi deuotiſſimi filii ac ſeruitores pręcant. Quã ipſam cũ cuperent: & poſtulare cum uellent:dubitabant:ne agere cupidius uiderentur. Sed poſt modũ ꝓpoſito: & audito Vrbis egreſſu:continuo Oratorẽ creauere: & maiore fiducia ſupplicare ſunt auſi: & ita orant oĩbus precibus. Hoc erit ampliſſimum:hoc ſummũ:hoc immortale habebunt beneficiũ. Quod etiam flexis genibus tuã beatitudinem deprecant. Hæc eſt Senenſiũ mens:hæc uoluntas:hoc flagrantiſſimũ deſideriũ:quod uerbis ĩplere nemo poſſit. Sed quæ promittentium uoluntate plura dicenda erant:tua beatitudo ãmirabili ſapientia ſua ſpõte cõiectat. Dixi

¶Aug.Dathi Oro.XIIII.Pro eo q una cum patre Romam petit:ſummũ Pontificẽ aditurus.

QVm nihil ſit optatius nobis:nihil gratius q̃ præſentẽ tuã beatitudinẽ intueri Sacratiſſime Pontifex ac diuine paſtor:idcirco ad tuæ ſanctitatis conſpectũ una cũ patre iucundiſſimo libuit urbẽ Romã uiſere:et quod urbe longe præſtabilius eſt:aſpectare tuam beatitudinẽ:adeſt diuinũ in terris numen ſummũ Sacerdotẽ æterni Principis ac Saluatoris Ieſu Chriſti Vicariũ:nationũ oium fideliũ unicũ profugiũ & chriſtiani nois clariſſimũ ſydus dulciſſimæ patriæ Senenſis fulgentiſſimũ lumẽ. Cuius beatitudinẽ intueri ſũma fœlicitas & aiorũ noſtrorũ incredibilis uoluptas eſt. Veneramur igitur tuã ſanctitatẽ:& illam flexis genibus adoramus:pedes deoſculamur ſanctiſſimos mira cũ iucũditate atq ineffabili lætitia. Verũ ne longior oratio moleſta ſit genitorẽ & meipſum ac domũ uniuerſam:quæ in ſola tuæ beatitudinis clementia confidit:& ſpem omnẽ collocauit:humillimis precibus ac ſupplice uoce & obſecratione cõmendamus:Deũ deprecantes:ut cũ uitæ longitudine tuã ſanctitatẽ fœliciſſime tueatur. Dixi.

¶Aug.Dathi Oratio.XV.Ad habẽdam gratiam:uel agendã potius ſũmo Pontifici.

PErſpecta pater ſanctiſſime accepti muneris magnitudine & beatitudinis tuæ ſũma pietate ac magnificentiã:quæ tam benigne donum ampliſſimũ conferre dignata ẽ:nunq̃ ſatis dignas mea imbecillitas poſſit uel agere uel referre gratias:Iure tuo igitur ac merito fateor tuæ me ſanctitati mea debere oia:ne ingratus:ne tanti accepti beneficii imemor poſſim exiſtimari:ſi minus egerim:retulerimq:certe habiturus ſum imortales tuæ beatitudini ac ſempiternas grates:ſperans Chriſti Vicariũ Chriſti ſectaturũ ueſtigia:q non uerborũ uendicationẽ:aut humanarũ facultatũ munera:quibus ipſe nõ eget:ſed ſcrutans corda fidei ſinceritatẽ:& optimã mentem atq animi arcana metitur:ac reſpicit. Illum igitur ſupplex oro:q non ſupera ſolum & cœleſtia:ſed mortalia quoq ac terreſtria curat:ut & debita rependat pręmia:& mihi (ſi ita poſtulare fas eſt) referendæ gratiæ tribuat facultatẽ. Ego dum ſpiritus hos ſubſtinebit artus quantũ natura quantũ fortuna:quantũ diuina gratia dederit:ueri ac deuotiſſimi clientis officio nũq̃ deero. Dixi.

¶Aug.Dathi Oro.XVI.Ad cõmendandũ aliquẽ ſũmo Pontifici:ſiue ſeipſum potius.

IAmpridem exardeſcebat animus tuam adire ſanctitatẽ:cuius conſpectu & optata præſentia me quodãmodo beatũ fore putabam. Nunc pater ſanctiſſime mira exorta lætitia eſt:facto mihi uoti compoti. Ago imortali Deo gratias:cuius uices tua gerit ſanctitas:q tam optati boni me participẽ facere dignatus eſt. Et quoniã ſupplices ſuos ac deuotiſſime confidentes benigne ſuſcipit tua clementia. N. domũ illi ſuppliciter cõmendo:& humillimis precibus:pręcipue uero fratres meos & meã familiam uniuerſam:quæ ſpem ſuã oẽm in tua ſanctitate locauit. Nec puto abre & amoris ſtudiis alienum:ut me ipſum tanto cõmendem diligentius:quãto ob pfeſſionis meæ rationẽ opis tuæ ſanctitatis indigeo magis. Qui deditus iam plures annos Pontificio iuri:quantum ingenii fragilitas paſſa eſt:in eo feruentiorem operã conſumpſi. Sed uere dicitur:Haud facile emergunt:quorum uirtutibus obſtat Res anguſta domi. Fretus tuæ beatitudinis patrocinio hæc ſtudia capeſſere inſtitui:ut tanto minus indigne me miniſtrũ Chriſti parem:quanto Eccleſiaſtici iuris notitia & tuæ ſanctitatis fultus pręſidio rem fortaſſe ſupra tenues uires meas conarer attingere. Quæ ſpes ſola ĩ tua ſanctitate conſtituta:ut id auderem effecit. Ea igitur ne me fruſtretur ſpes:tuã ſuppliciter clementiam deprecor:pręſertim cũ ſim adhuc & primus & ſolus:q ex tota. N. domo:q auſim fiducialiter poſtulare. Neq.n.quiſquã ex ea a tua ſanctitate quippiam aſſecutus eſt. Sed fortaſſe apertũ nobis non eſt:q a nemo pulſauit. Demũ aſſequendæ doctrinæ ſum uiq cupidiſſimus:libri deſunt:facultates male ſuppetũt:tuæ me ſanctitati deuotiſſimũ ſeruulũ deuotiſſime cõmendo. Dixi.

¶Aug.Dathi Oro.XVII.Pro eo q ſe cõmendat Pontifici propter paupertatem.

CLementiſſime paſtor:cũ ſpes mea omnis in tuæ ſanctitatis clementia ſita ſit:cũ exoptem inchoata perficere ſtudia:cum difficulter emergere poſſim:cuius uoluntati & deſiderio obſtat res anguſta domi:inops & pauper ab ineunte ætate:commendo me humillimis precibus tuæ ſanctitati:& eam oro:ut per uiſcera miſericordiæ & pietatis me dignetur deuotiſſimũ ſeruulũ cõmendatum habere. Dixi.

¶Aug.Dathi Oratio.XVIII.Ad agendam Pontifici gratiam.

AMpliſſimi beneficii magnitudo pater ſanctiſſime:merito uiri eloquentiſſimi oratione egebat:qui dignas ac meritas tuæ beatitudini grates perſolueret. Ego uero qui a tuæ ſanctitatis clementia maximis ſum honoribus decoratus:non pro ullis meritis:ſed pro ſola tua beneficentia atq ineffabili benignitate cum nequeas pro tanto munere ullam rependere gratiam:oro ſupplex diuinam bonitatẽ:ut retribuat pro me & dignum pręmium:& eam mihi tribuat facultatem:ut bene agendo ac fideliter ſeruiendo tuæ ſanctitati uideatur non ingratus:nec tanti honoris ac beneficii imemor. Tuæ autẽ beatitudini uitam meã omnẽ & fortunas meas & quicquid a Deo tributũ eſt me debere profiteor. Itaq nec uitæ nec ſanguini parcam:dum paream:atq obtemperem tuæ ſanctitatis iuſſibus. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XVIIII.In ſalutatione Pontificis.

EXplet ingeniũ atq incredibili gaudio aius diuine Pontifex:dum tuam optatiſſimã intueor ſanctitatem.Quam quidẽ ardẽter uiſere/coram & adorare cupiebã.Cuius adepti noti gratia/ & æterno Principi grates ſummas ago: & tuæ beatitudini:quę me audiendo/tam benigno dignatur munere.Illi igitur imprimis me ſupplici uoce/ac ſumma humilitate cõmẽdo.Et ut me ſeruuꝫ fidiſſimũ habere proſequatur:deuotiſſimis precibus tuã deprecor ſanctitatẽ:cuius parere aueo ſanctiſſimis iuſſibus: & ei me etiã atq etiã cõmẽdo. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XX.Ad idem.

HIc eſt ille mihi fœlix & uere beatus dies/ſacratiſſime Pontifex/ac diuine Paſtor:in quo diuinitus data facultas eſt:tuã adire ſanctitatẽ: & beatiſſimos eius pedes deoſculari.Exultauit aius:ut uideret diem hũc:uidit: & inenarrabili lætaẽ gaudio.Dedo me & uitã oẽm tuæ ſanctitati genibus flexis & ſupplice uoce cõmendo.Dies oro & noctes omnipotentem cœlorꝫ Principem:ut ſummũ hoc bonũ ęuo diuturno ac longiſſimo tueaẽ. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XXI.Ad Cardinaelm ſalutandum.

IVuat intueri pręſentem tuã ſanctã dignitatẽ Antiſtes indyte:cuius tã multa extant pro chriſtiana repub.& recte facta/& præclara geſta.Cuius & fuit antea ſalutaris protectio: & nũc glorioſus reditus.Quem natũ intelligimus ad ciues iuuandos:ad patriam amplificandã:ad tuendum uniuerſum fidelium genus:ad prodeſſendũ oĩbus.Deum quęſo ut longe nobiſcũ: & glorioſo ĩ terris æuo fruare:ſerus tandẽ ac beatus uenturus in cœlum.Sis obſecro pius uſq/ac fœlix nobis:patrem ſuſcipe: & me:qua ſoles charitate complectere:ac neutrum unq̃ tua gratia deſerar. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XXII.In aduentu Cardinalis:ſiue Epiſcopi in ſuam dyoceſim nomine Cleri.

AEqum erat, reuerẽdiſſime in Chriſto pater & domine/hoĩeꝫ maiore facundia & doctrina præditũ/in tuæ dominationis conſpectu ſermonẽ facere.Sed nõ impudenti auſu:at obediendi potius uolũtate:quod a clero & uenerabilibus patribus huius dyoceſis/& Senenſis ditionis imperatũ eſt:breui oratione expediam . Nã oẽs mirã lætitiã & incredibile gaudiũ ſuſcepimus ob tuæ dominationis aſſumptionẽ/& adeptionẽ Aretini Pontificatus:certi eum ad tanti Præſulatus ſublimatũ culmẽ:q cõſilio/uirtute/moderatione/ſanctiſſimo uerbo:deniq & exemplo cõmiſſum poplm regat: & ſui gregis oues in uiam ſalutis/& recte atq orthodoxę religionis inſtitutionẽ dirigat:atq cõpellat.Bene igiẽ & cõgruenter exultamus/tuæ dominationis aſcenſu.Nã bonũ opus Epiſcopatus eſt/Paulo teſte Doctore gentium.Et nunc hominẽ irreprehenſibilem dedit nobis glorioſus Deus:quẽ precamur deuotiſſimis precibus:ut tuã dominationẽ cunctis ſemp honoribus proſequaẽ:ut tanto paſtore duce/perficere poſſimus ſancta eccleſię miniſteria: ad diuinæ Maieſtatis gloriã/ſalutẽ aiaꝝ/& fidei feruorẽ: & ad ueram in Chriſti charitate unionẽ/atq concordiã.Freti aũt tuæ dominationis ſumma benignitate/uniuerſum hunc Clerũ Senenſis ditionis ac tuæ dyoceſis:q deuotionẽ debitã exhibiturus acceſſit:humili ſupplicatione tuæ dignationi cõmendamus:ut eum ſuſcipiat:inſtruat:foueat:ac benigniſſime tueaẽ.Qui ſe omni tẽpore deditiſſimũ tuę dominationi polliceẽ:offerens optimã uoluntatẽ:promptiſſimã obedientiã: & ſummã deuotionem atq fidem: & quaſcunq pro tua clementia poſſidet facultates:paratus non modo momentaneas diuitias:ſed uitã profundere & ſanguinẽ:dum tuæ dominationis obſequaẽ imperiis.Sed hi patres mei & uenerandi Sacerdotes defectus meos oẽs pro ſua ſapientia cumulate ſupplebunt. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XXIII.In uiſitatione Cardinalis.

IVuat intueri præſenteꝫ tuã ſanctã dignitatẽ Antiſtes indyte.Quæ firmiter ſtabilit eccleſiam:patriam iuuat:fert cunctis opem fidelibus:prodeſt omnibus.Sis quęſo longęuus in terris/Pius ſemper/ac fœlix nobis.Cuius uita illuſtrat eccleſiam:fidelium populorum ſalutem tuetur:affert nobis uoluptatem/& decus. Dixi.

Auguſtini Dathi Oro.XXIIII.Ad ſalutandũ Cardinalem.

SAlue magnum decus eccleſię unicum pręſidium:et fulgidum patrię lumẽ:cuius cum fuerit pro chriſtiana Republica ſalutaris profectio:glorioſus reditus. Sis/quęſumus/perpetuo fœlix/atq incolumis:cuius uita ſaluti cunctis fidelibus nobis præſentia incredibili uoluptati & gaudio. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XXV.Ad agendam gratiam Cardinali uel Epiſcopo.

MAgne pater/ac reuerẽde domine in ſacra huius diei ſolemnitate/in tuo uenerando conſpectu/in præclara conuiuarum corona/in ſumma ac lautiſſima epularum largitate damus gloriam Deo:diuum Bernardinum glorificamus.Tuę benignitati gratias ingentes agimus: & ut ſis perpetuo fœlix/& in eccleſia maior/Deum omnipotẽtem deprecamur.Qui noſtri omnium lætitiam augeat. Dixi.

Aug.Dathi Oratio.XXVI.Pro eo qui publico nomine defert munera Cardinali.

Reuerendiſſime in Chriſto Pater & Domine. Magnifici & excelſi Domini Senenſes filii obſequentiſſimi tuæ reuerendiſſimę dominationis: q plurimū gauiſi ſunt eius aduētu ad eorꝝ loca: & uehementer deſiderāt proſperā incolumitatē tuæ reuerēdiſſimę dominationis: ad indicandā ex aliqua parte ſuā erga illaꝫ maximā deuotionē ac fidē. filiali quadā fiducia uilitāt tuā clemētiā: & illi teūe ac puſillū offerūt munus: orantes humiliter. ut nō rei paruitatē: ſꝫ eorꝝ uoluntatē & diſpoſitionē aiorꝝ cōſideret: et demū ſe & totā ciuitatē tuę reuerēdiſſimæ dominatiōi cōmēdāt: tanq̄ pcipuo patri & optimo illius ciuitatis defēſori. ac bn̄factori. Dixi.

Aug. Dathi Oratio. XXVII. Quam ipſe habuit: quādo ab expeditione Turchorꝝ redeuntē Cardinalē diui Angeli. Senenſes domini uiuſitarunt.

Aequum erat reuerendiſſime in Chriſto pater & dn̄e. hoīeꝫ doctrina atq; auctoritate præſtantem in tam præclaro conſpectu ſermonē facere. Cogor tamē horꝝ magnificorꝝ Magiſtratuū parere uoluntati: ac iuſſibus temperare. Præmittā ipſe pauca. Eorꝝ ſingularis prudentia atq; hūanitas ommiſſa ſupplebit. Lætat̄ hæc ciuitas uniuerſa Reuerēdiſſime dn̄e cunctus Senenſis pp̄ls: & hi imprimis Magnifici Dn̄i magnis exultāt gaudiis: tuæ reuerendiſſimæ dominationis ex longinquis regionibus reditu. ad hāc ciuitatē aduentu. optatiſſimo eiuſdē ac periucundo conſpectu. Cū illū præſentē intueant̄ Sacerdotem magnū. ac reuerendiſſimū patrē: cuius ſummā beniuolentiā. paternā charitatē. maximā erga hanc Remp. beneficentiā ſunt experti. Cuius & multa uariis tēporibus: & ampliſſima ī hanc ciuitatē extant beneficia. In cuius patrocinio ac benigna ope ſpem ſummā & indubitatā fiduciā habere debemus. Ingens uero eſt hęc lętitia ob ſacroſanctæ Romanæ eccleſię. atq; Apoſtolicæ ſedis reuerentiam: quā præcipuā ſemp hæc ciuitas præſtitit: ob ſummi Pontificis & clementiſſimi paſtoris ſanctitatē: quæ eſt fideliū oīum populorꝝ tutiſſimū profugium: et huius patriæ fulgentiſſimū ac ſplendiſſimuꝫ lumen: ob eam fidem ac deuotionem. quā tuæ reuerendiſſimę dominationi p̄o rebus bene geſtis ad augmentū catholicę fidei: pro admirabilibus uirtutibus: pro ampliſſimis meritis exhibemus. Quanq̄ intelligunt minime opus eſſe: cōmendant tamen hi Magnifici domini: q dilectos ſe. atq; obſequentiſſimos filios arbitrant̄: tuę reuerendiſſimæ dominationi ciuitatem. regimen eius ac populū uniuerſum deuotiſſimis precibus tanq̄ optimo ac beneficentiſſimo patri. Eidemq; offerūt tum remp. ipſam. tum opes. fortunas. & facultates eius oēs. quibus pro ſuo iure tua reuerendiſſima dominatio fidenter utatur. Cupiunt. n. pręſtare omnibus in rebus tuæ. R. dominationi & ſincerā fidē & deuotiſſimorꝝ aīorꝝ affectū. Poſtremo ſuppliciter tuā deprecant̄ clęmentiā: ut cū ad glorioſiſſimū ac beatiſſimū Sanctiſſimi Dn̄i noſtri cōſpectū ſe cōtulerit: dignet̄ p ſua ingēti benignitate hāc patriam illius beatitudini efficaciter cōmēdare: unde nō modo huius ciuitatis ſalus ac firmamentū: ſed etiā totius chriſtianæ fidei & catholicæ religionis glīa pēdet. Qd̄ ipſ tamē procul dubio tuā. R. dominationē ſua ſponte facturā confidūt. Quod uero ad condignā receptionē prętermiſſum eſt: rogāt ſupplices tuā. R. dominationē: ut habita tp̄ris ratione. conſideret: ac dimetiatur: ſinceram fidem. atq; optimā uoluntatē. Ac ſi quid in ſalutatione debita uel ſero. uel ītēpeſtiue. atq; incōmode factū eſt: humiliter ueniā depoſcunt: & rurſum ſe tuæ reuerendiſſimæ dominationi cōmendāt. Iam horꝝ Magnificorꝝ dominorꝝ ſapientia & benignitas ſicut prædictū eſt: & deficientiam meā ſupplebit: ſi modo placuerit: & emendabit errata. Dixi:

Auguſtini Dathi Oratio. XXVIII. Ad Cardinalem in diſceſſu ab eo.

Gratus fuerat cōſpectus. T. R. Dominationis: quemadmodū paulo ante expoſitū erat: nūc cū gratiſſima uiſione. iucundiſſima ē benigna reſponſio. Agunt ob utranq; cauſaꝫ hi Magnifici domini: & habēt ingētes gratias. Verꝝ qd̄ tā humiliter de ſe tua aſſeuerat R. dominatio: nullo pacto putāt conuenire: cū habeat hęc ciuitas tuā. R. dominationē ſicut prędictū: patrē pręcipuū. defenſorē libertatis. & benefactorē poſt ſummū Pontificem omnium primum. Confidūt pręterea interceſſionē tuę clementiæ. apud eius ſanctitatē plurimū profuturā. Iterꝝ ſe & ciuitatē tuæ Reuerēdiſſimæ dominationi cōmendant.

Aug. Dathi Orō. XXIX. Qua Cardinali cuipiam de eius aſſumptione qſ plurimū gratulat̄. Hāc orōnē filii nepos Hieronymus Dathus ī adoleſcētia elegātiſſime habuit Romę ī aſſūptione Io. Lopes Cardinalis Capuani. magna admirantiū Primatū aſtante corona.

Nulla uis ingenii: nullius eloquentiæ copia: nullius ornatiſſimæ orōnis ſplendor ualeat explicare. quāto nūc gaudio. q̄ admirabili lætitia exultet aius reuerendiſſime in Chriſto pater & domine. ob tuam aſſumptionē. atq; fœlicitatē. Video nanq; ad magnæ gloriæ prouectum faſtigium: quem amo: quem colo: quem admiror: ac ueneror: quē tantę uirtutis ſplendore fulgere: quem iecisse omnium laudatiſſimarum rerꝝ fundamenta iampridem omnibus compertū eſſe debet. Quem futurū ampliſſimū ſacroſanctæ Romanæ eccleſię decus: & ſydus quoddā lucentiſſimū: qui quidē te nouerit dubitare nemo poſſit. Meritis. pręmiis. debitis honoribus tuæ. R. dominationis uirtus decorata ē. Nunc facilius probitatis tuæ laus eluceſcet: nunc Prudentia: nūc bonitas. & religionis chriſtianæ flagrantiſſimus illuſtrabit̄ amor: quibus plane rebus floruiſti ſemp: & te præditū eē perſpicuis documētis pręſtitiſti. Ago igit̄ imortali Deo grates: quaſcūq; mea ībecillitas ac tenella ætas pōt: q ſūmorū oīuꝫ bonorꝝ auctor. tanti me uūc uoti fecit compotē: & quod adipiſcēdi cupiditate aīus conflagrabat cumulatiſſime tandē īmpartitus eſt. Ma-

gna eſt.uel ĩmenſa potius omnipotẽtis Dei bonitas/ineffabilis diuinę ꝓuidẽtię gratia:quę dum eccle
ſię firmitati conſuluit:ſolidi cardinis adiecto robore/animũ meũ ſimul expleuit iucunditate & gau/
dio.Itaq; tuæ fœlicitati plurimũ gratulor.Fœlix aũt tua putanda natio eſt:quæ tanti domini ſplende
ſcit amplitudine.Fœlix profecto ac beata iſta natio:quę optimi patris & Reuerendiſſimi Cardinalis
eminet:ac refulget gloria:& nũc potiſſimũ tuæ Reuerẽ.dominationis exaltatione & noĩe. Ea tam
pręcipua dona:ut ſeruent catholicæ eccleſiæ/cũctis oro atq; obſecro precibus:& ut indies tuæ.R.do
minationis extollat decus:ac fœlicitatẽ tueat/ſupplex deprecor æterni Principis Maieſtatẽ.Nihil eſt
quod dignũ tãtis meritis aut polliceri:aut deferre ualeam.Habebit me certe tua.R.dominatio aius
ipſum/fortunas:ac q̃tis tenues facultates tuis ſemp in promptu iuſſibus:uitã ipſam/& ſanguinẽ tuę
ſemp uoluntati deuotũ.Nã quod ĩ me eſt/tuæ reuerẽdiſſimę dominationi fides/obſeruantiã/atq; de
uotionẽ/induſtriamq; polliceor:& meæ omne tẽpus ætatis.   Dixi.

Aug.Dathi Oratio.XXX.Reſponſiua nomine Cardinalis.

AVdiuimus tuam luculentam atq; ornatiſſimam orationem.Ea ad modum oblectati ſu
mus.Qui aũt fidem tuam & charitatem cognouimus/nõ dubitamus de iis honoribus
quos nobis Deus non pro ullis meritis:ſed pro ſua prouidentia dare dignatus eſt:ma/
gnam ſuſcipere uoluptatem:& oblationes fieri ab optimo animo:eas nos libenter acci
pimus:& tibi agimus gratiam:uiciſſim prompti ſemper ad tuam utilitatem:& ad com/
modum paratiſſimi.   Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XXXI.Ad ſalutandũ reuerendiſſimũ Cardinalem.

NOſtra ciuitas Romanã ſẽp eccleſiã ſanctiſſime colit/Reuerẽdiſſime in Xp̃o pater & dñe
apoſtolicã ſedẽ pcipue ueneratr:& cętũ ſacrũ ſanctoꝝ patrũ/& ueſtrũ Auguſtũ collegiũ
ſũma deuotione ꝓſeqt.Tuã cũ primis.R.dominationẽ ob inſitũ pectoribus ſanctũ Ca
liſti nomẽ:& qd tua benignitas hãc patriaꝫ ſũmo ſemp amore dilexit.Quare habemus
Senẽſes oẽs ĩ ſũmo honore tuã.R.dominationẽ:& huius patrię magnũ pręſidiũ:ac dul
ce decus.Cuius ſingulari pſpecta charitate/& gratia/me illi defero:deuoueo:& clientem obſequẽtiſſi/
mũ dedo:et ut me ita dignet ſuſcipe una cũ charo genitore ſuppliciter:& ſũmis obſecro uiribus:&
utrunq; tuę.R.dominationi maxima diligentia ac deuotione cõmendo.

Aug.Dathi Oratio.XXXII.Qum ĩ feſtoglorioſiſſimæ Aſſumptionis beatiſſimę Virginis Ma
riæ:quẽ diem celebrem ſemp/atq; honoratũ habet Senenſis ciuitas:& ſolemnẽ peragit ſingu
lis ãnis:ſũmus Magiſtratus patrio de more ſacrũ/uiſit Antiſtitẽ:ac Senẽſem Epiſcopũ:a quo
lęta cohors ex ueteri cõſuetudine nullo unq̃ ĩtermiſſa tẽpore:ac diligenter ſerauta firmiterq; re
tenta opiparis/atq; ambroſiis bellariis/laute/ſplendideq; reficit:& ueluti quodã æthereo affa
tim laxat nectare:deinde ſalutatione peracta/& nemine amplius ſitiente/eximii apparatus/ue
nerando Præſuli gratiæ peraguntur his uerbis.

VNa huius ciuitatis & patriæ laus ẽ:quę cæteras oẽs antecellit:& pręſtat.Nã ex quo con/
dita ẽ:multos ꝓtulit pręſtãtes uirtute.& celebres doctrina & gloria uiros. Sꝫ nouiſſime
noſtro æuo Pium.II.Pontificẽ Maximũ:cuius explicare uirtutẽ/certe non poſſit lingua
mortalis/Quando ingenio:ꝓbitate/doctrina/ſapientia/reꝝ oĩum cognitione ita excel/
luit:ut ante Pontificatũ apoſtolicæ ſedis dignitatẽ illuſtrauerit:& ĩ ipſo Apoſtolatus cul
mine plurimoꝝ prędeceſſoꝝ facile uel æquauerit:uel ſuꝑauerit gloriã.Is cum plurimũ patria illuſtra
tus eẽt:& ab ea magnis affectus honoribus/illam ipſe laudibus ampliſſimis illuſtrauit:imprimis tuã
R.dominationẽ Pręſulẽ dedit:& ĩ ſacrũ ſanctoꝝ patrũ optauit collegiũ:ut qui a primis ætatis tẽpo/
ribus ĩ ſacris/ac Pontificiis litteris/& optimis quibuſq; diſciplinis adipiſcendis uerſatus eſſes/& eccle/
ſię ſanctę Dei/& patrię:q̃ te genuit/utilitateꝫ ſimul afferes/ac decus:in magna dignitate atq; ampliſ/
ſimo cõſtitutus honore/ſapientiã & ęquitateꝫ/animi magnitudinẽ/moderationẽ:qbus laudibꝰ abun
de pręſtas/grauioribus ĩ rebus exercendo illuſtriora pręſtare.Conſulit glorioſiſſima Dei mater huic
patriæ:quæ in eius tutela ſita eſt/& ſm Pii ſanctã recordationẽ patrẽ dedit:& firmũ patriæ columen
ac dulce decus:te ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalẽ:q ea huic ciuitati beneficia præſtes:quæ fœli/
cis recordationis Pius.II.auunculus tuus morte præuentus non ſatis cumulate explere potuerit.Eia
igit Reuerẽdiſſime dñe/in tanto Romanæ eccleſię collocatę faſtigio/perge (ut facis) patriaꝫ dulciſſi
mã ſtudio omni/ac pietate complecti:cunctis officiis atq; honoribus ꝓſequi.Et quod optimi ciuis
& maximi dñi officiũ eſt:patriam iuuare:conſeruare:augere.Quæ in tuã dominationẽ reuerendiſſi
mã potiſſimũ reſpicit:& genuiſſe tã fulgidũ lumẽ plurimũ gloriat.Poſtremo hi magnifici atq; excel
ſi Magiſtratus:qui ſe hodie a tua.R.dominatione ĩ hoc magno ſolẽni/benigne/hilariter/laute/ſplen
dide refectos intelligunt:agunt maximas atq; ampliſſimas gratias:& ſimul ciuitatẽ uniuerſam & ſe
ipſos/& conciues oẽs/& cunctũ Senẽſem ppl'm ac libertatẽ eius uehemẽter cõmẽdant tuæ.R.domi
nationi q̃q̃ optima diſpoſitione pſpecta intelligunt minime longa cõmendatione opus eſſe.Es igit
fœlix:& tuã reuerendiſſimã dominationẽ Deus ad ſummos quoſq; honores dignet attollere. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio.XXXIII.Ad Cardinalem ſalutandum.

AVe magne pater Eccleſiæ ſanctæ columen: firmum præſidium: & dulce decus patriæ. Adſis illi ſemper propitius: ſiſq; fœlix nobis famulis tuis: & tuæ pietati ſumme confidentibus. Dignitatem tuam extollat: quæſumus in ſacro fidelium cœtu pium ac cœleſte numen. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oro. XXXIIII. Habita corã Reuerendiſſimo Cardinale Senenſi/ & Magnificis Dominis.

SOlidum putãt/ reuerẽdiſſime dñe/ & impletũ gaudiũ illuſtres atq; excelſi dñi/ & hęc ciuitas uniuerſa/ perfectã huius ſacri ac ſolẽnis diei feſtiuitatẽ: cũ ad cęteraꝝ reꝝ lętitias accedit ĩprimis tuę reuerẽdiſſimę dominationis peroptatus cõſpectus: & nobis oĩbus multo iucundiſſimus. Maximas agimus ſũmo Deo grates: qđ in hac pclara ſolẽnitate cõſpicimus intra dulciſſimæ patrię mœnia fulgidũ id/ ac ſplendidũ decus: qđ ſm ſanctę recordationis Pium Pontificẽ: nõ modo eccleſiam Dei: ſ; hãc quoq; patriã uehemẽter exornat. Nobis igiť merito gaudemus: q tantæ ſumus lætitiæ facti cõpotes. Patriæ gratulamur: quę illũ capere/ ac tenere mereať incolumen: ac pręſentẽ intueri: quẽ idcirco genuit: ut eſſet: q chriſtianã religionẽ/ & Romanã ſubſtineret eccleſiã: q ſequẽs Chriſti Vicariũ/ fideliũ populoꝝ ſaluti pſpiceret: q patriã imprimis cõſeruare/ adiuuare/ amplificare quouis tẽpore ſit paratus. Pro cuius ſalute uigilantiſſime laborare oĩu; mortaliũ opeꝝ pclariſſimũ eſt. Qđ cũ ſponte ſua tã ſedulo/ tã pie faciat. T. R. dominatio: ſingulari laude potius q̃ ulla cohortatione opus ẽ. Te igiť paſtorẽ aĩaꝝ: conſeruatorẽ pacis: ppugnatorẽ libertatis: ac deniq; patrẽ patriæ: ut fęliciſſimũ tueať/ deprecamur eũ: q de cœlo pſpicit: & cuncta hũana ſalubriter moderať: & regit. Qui de Senẽſi patria naſci uoluit: q eius augeat ſtudio omni dignitatẽ & gloriam. Poſtremo quod animorũ iucunditati adiecerit. T. R. dominatio & hilarẽ hanc refectionem qui poteſt omnia: prẹmia digna rependat. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oratio. XXXV. Pro eo q cognatũ aliquẽ/ agnatũ ſiue affinẽ nup factũ Epiſcopũ ſalutare deſiderat: & ſibi plurimũ gratulari.

SVmma ẽ aĩoꝝ noſtroꝝ lætitia reuerende ĩ Chriſto pater & dñe/ & cognationis noſtræ præclarũ decus: cũ optatã tuã dominationẽ pſentẽ intuemur: q̃ uere genitorẽ meũ dulciſſimũ/ meq; cũ illo una hodie magna lætitia & incredibili afficit gaudio. Quãdo deſiderii noſtri cõpotes nos factos ĩtelligimus: & uotũ noſtrũ ſimul & officiũ expletũ. Cũ nihil cuperemus ardẽtius q̃ tuæ dominationis cõſpectu iucundiſſimo pfrui: Et qđ filios amãtiſſimos atq; obſeruãtiſſimos decet/ cõgruas reuerẽtiã exhibere. Agimus ĩprimis largitori bonoꝝ oĩu; Deo: quas põt nr̃a fragilitas pingentes gratias: unde id nobis datũ eſt: qđ maximã & cumulatiſſimã nobis attulit uoluptatẽ. Eius nos ineffabilẽ bonitatẽ atq; clemẽtiã depcamur: ut noſtrę cognationi tã ſplendidũ lumẽ lungo ęuo tueať: & illius cũ exaltatione noſtri generis fortunet: atq; amplificet gloriã. Qđ aũt tã hilare/ tã benigne/ tã exuberanti paterna charitate nos exceperit. T. R. dominatio: facit qdem pro ſua antiqua optima cõſuetudine: q ſuos oẽs flagranti dilectione cõplectiť. Qua de re ſicut habemus q̃ maximas gratias/ ita p magnitudine benignitatis tuæ. & p ĩbecilitate noſtraꝝ uiriũ nec referre debitas poſſumus: nec dignas agere. Sed qđ in nobis ẽ: abũde ſuppetet fides noſtra: incredibilis reuerẽtia/ atq; deuotio. Dignare tuã nobis benedictionẽ impendere: qua etiã muniti/ tãto facilius cœleſte donũ: ad quod iter intendimus: adipiſci ualeamus. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oro. XXXVI. Vice illius q miſſus a Generali alicuius ordinis/ & uitã/ ac mores rimatus Miniſtri cuiuſpiã puincialis ĩ ſacra mox patrũ ſuę religionis Synodo/ bene ipſius actę uitę/ & rite ab eo peracti muneris perhibet teſtimoniũ.

LOci huius dignitas/ & ueſtraꝝ paternitatũ amplitudo/ reuerẽdi atq; optimi ĩ Chriſto patres/ pculdubio poſtulant pro uetere cõſuetudine huius ſacratiſſimę ſynodi: ut teſtimoniũ phibeam ueritati: & de Tuſcię puinciali Miniſtro ea ĩ mediũ pferã. Quæ uere de illo cõperta ſunt. Nã cũ ad tãti muneris adminiſtrationẽ opepretiũ ſit præficere patrẽ doctrina/ prudẽtia/ moꝝ grauitate/ & præcipua gubernandi induſtria/ & ſingulari quadã regẽdi peritia probatiſſimũ diuinitus factũ arbitranť: ut ęterni Principis puidẽtia eum Miniſtrũ prouincię Tuſcię dederit: q uerbo pariter & exemplo ad ſancta religionis opa/ ad diuini cultus honorẽ/ ad imitationes uirtutis ac pbitatis/ ad deuotionis feruorẽ/ cõmiſſam ſibi congregationẽ inflãmaret. Quem ob doctrinæ & ſacratiſſimæ ſapientiæ laudẽ/ oẽs Italiæ ppl'i admiranť: & tũ magno dilectionis affectu tum etiã ſingulari pſequnť honore. Quippe lucet lux bonoꝝ opeꝝ eius: & doctrinæ ſplẽdeſcit fulgor: ut audientes & intuentes uitã eius & diſciplinã/ glorificent Deũ uiuũ/ & patrẽ omnipotentẽ: q in cęlis ẽ. Illũ pp ſcientię claritatẽ/ atq; integritatẽ uitæ/ perſpicuũ eſt oĩbus/ plurimũ apud Romanũ Pontificẽ; gratia & opinione ualere. Et ſũmi ipſius Pontificis petitione/ & ſuaſu adminiſtratus curã totius puincialis capituli conſenſu fuiſſe delectũ. Quod nõ ſine magna huius ſacratiſſimæ religiõis cõtigit gloria utq; in ea doctrina & probati ſunt apoſtolici & Romani Pontificis approbatione cõmendenť. Poſtremo puincię Tuſciæ Magiſtratus & rectores oẽs: q in hac. N. ſanctiſſimi patris noſtri regula Deo famulanť: & paternitatibus ueſtris reuerendis/ & ſanctis orationibus ſuppliciter cõmendo/ ueniam petens: ſi fuerim fortaſſe prolixior.

¶Aug. Dathi in creatione noni Rectoris Scaligerę. atq; hoſpitę domus glorioſiſſimæ dicatę Virgini in urbe Senenſi: Oratio. XXXVII. Pro iis qui ſacro ipſaꝝ piarũ ędium miniſterio ſunt deuoti & glorioſo toti obſequio conſecrati.

QVi paulo ante triſtes mẹrebamus Mag. atq; excelſi patres: & mẹſti atq; ſũma affecti moleſtia angebamur: orbati magno pſidio & dulci refugio bñdictæ memorię amantiſſimi patris & optimi gubernatoris: q nup de hoc ſeculo trãſiit. Nũc tãdẽ plurimũ reſpiramus: & ueterẽ triſtitiã in iucunditatẽ & ſummũ gaudiũ cõuertimus. Quoniã altiſſimus de coelo dñs p glorioſam interceſſionẽ ſuæ ſanctiſſimæ matris ſalubriter pſpicere dignatus eſt: & de Rectore puidit ſm tanti miniſterii magnitudinẽ: & uere ſm cor noſtrũ: q uitam & aĩos & oẽm conditionis noſtræ tenuitatẽ huius ſacratiſſimæ domus obſeqo cõſecrauimus. Sũma ĩ prouidẽdis rebus prudẽtia ad bñ regẽdũ: ſingularis integritas ĩ pertractandis: diligens in adminiſtrandis fides: accurata ĩ cõficiendis ſedulitas neceſſaria ẽ. Hæc cũ i nouo delecto patre & creato rectore pſpicua atq; explorata ſint: de cuius uirtute ſapiẽtia pbitate: ĩduſtria & omni neceſſaria laude nemo ſit: q nõ abũde confidat firmiſſimã ſpem cõcepimus hãc ſanctã & piiſſimã glorioſiſſimę Virginis domũ ita gubernatum iri: ut & diuino cultui & gloriæ ſanctiſſimę Virginis & honori huius florentiſſimæ patrię & paupeꝝ Xp̃i refugio & ipſius Rectoris dignitati & nomini facillime conſulat̃. Q đ humiliter oramus impleri a ſũmi Creatoris bonitate p ineffabilia merita eiuſdẽ ſacratiſſimę Virginis: quę & huius Regina ẽ dulciſſimę patriæ & huius piiſſimę dña domus: q̃ tuę amplitudini cõmẽdare minime neceſſariũ eẽ putamus. Confidimus tuaꝫ amplitudinẽ & domũ uniuerſam & nos Virginis ſacræ alũnos benigniſſime ſuſcepturã. Ille tuũ iter in cunctis rebus pſperũ faciat: a quo omne datũ optimũ: omne donũ perfectũ: & quæ uel in cęlis habent̃: uel optant̃ in terris bona cuncta procedunt. Dixi.

¶Aug. Dathi pro Oratore ſũmi Pontificis ad Regem Oratio. XXXVIII. Quam habere debet Legatus ipſe ad eos: qui ſibi obuiam prodeunt: a Rege miſſi.

SErenıſſimi Regis benignitas paruitatis meæ ſupergredit̃ limites patres ornatiſſimi ac pręſtantiſſimi uiri: q tãto me hodie honore dignatus ẽ: & q hunc coetũ hoĩum pręclariſſimoꝝ miſit ad me ſuę Maieſtatis humilẽ ſeruitorẽ. Sed accipio oĩa ob ſummi Pontificis reuerentiam a Regię Maieſtatis benignitate: cui maximas & ĩmortales habeo gratias: & de munificentiſſimis honoribus quaſcunq; ualeo laudes affero. Dixi.

¶Aug. Dathi Oratio. XXXIX. Pro Legato Pontificis aſſociato agẽte gratias comitantibus.

NOn erat mea ĩbecciliras uiri excellẽtes tãtis honoribus digna: quos mihi tã iucũde tãq; hilariter & Regis ſacra Maieſtas & hũanitas uſa benigne contulit. Ago quas põt mea facultas ingẽtes gratias: & nõ mihi prorſus indigno: ſꝫ apoſtolicæ hæc oĩa tribuo dignitati: dicẽte Saluatore: Qui uos recipit me recipit: & q me recipit recipit euꝫ q miſit me. Ille ipſe p me dignet̃ debita rependere pręmia. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Oratio. XL. Ad idem.

MAior ẽ hęc tãti honoris liberalitas q̃ mea hũilitas ſuſcipe debeat. Nõ ad me: q inops & paup ſum meritoꝝ oĩum: ſed ad eum qui miſit ſanctiſſimũ dominũ noſtrũ refero decus. Pro ſumma humanitate & collatis honoribus gratiam habeo: & ei referam copioſe: qui habet retribuendi poteſtatem. Dixi.

¶Aug. Dathi Oratio. XLI. Ac pręfatio quędã p Oratore ſũmi Pontificis ad Regẽ: a quo ipſe Pontifex Maximus auxilium poſtulat cõtra Teucrum.

NEmo eſt ex omni fideliũ numero: quẽ lateat apoſtolicę ſedis collata ab omnipotẽte Deo ſũma poteſtas. Nã conſtituit iliũ Deus ĩ terris uniuerſoꝝ dñꝫ: ſacri Pontificii ſũmi ſacerdotii certiſſimũ cuſtodẽ: paſtorẽ ouium: & dominici gregis uigilãtiſſimũ Pręſulẽ. Cuius in manu eſt poteſtas & Imperiũ: q ad regendã Petri naniculã in hoc ſalo fluctuantis pelagi eccleſiæ pręfectus ẽ: cui traditę ſunt claues regni cęloꝝ: & data facultas aĩas ligandi atq; ſoluẽdi: cui mortales oẽs & fideles Xp̃i nationes parere debẽt. In qua ſede ſacratiſſima diuina puidẽtia Pius Papa. II. collatus ſpem magnã in tua Maieſtate repoſuit ad tuendũ ſemp Xp̃i nomẽ: & ad Crucẽ defendendã: p quã ab antiqui hoſtis captiuitate redemit Saluator Xp̃s unigenitus dei filius humanũ genus ad conſeruãdã ſanctę matris eccleſiæ dignitatẽ ac gloriã: pp eas pręcipuas atq; ampliſſimas laudes: qbus tua Maieſtas decorata ẽ: in qua ſummã prudentiã bonitatẽ uirtutẽ fidẽ diuinæ religionis amorẽ feruentiſſimũ eſſe conſtat imitando tuę Maieſtatis glorioſos pgenitores ac maiores Sereniſſimos: q ad chriſtianã augendã & catholicã religionẽ etiã parati erant ſemp ſanguinẽ fundere: & uitam oĩbus præſentare ac deuouere periculis. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Oratio. XLII. Vice eiusq a ſummo Pontifice Orator mittitur ad Cæſarem Imperatorem.

SAnctiſſimus Dominus noſter ac beatiſſimus Romanus pontifex Pius diuina diſpenſante clementia Papa. II. Auguſtiſſime Cæſar atq; inuictiſſime Princeps per me nuncium ſuæ beatitudinis quantũs ĩmeritum tuæ ſacratiſſimæ Maieſtati Saluteꝫ dicit atq; apoſtolicam benedictionem. Nam eius Sanctitas tuam Serenitatem magno quodam

amore & ardenti Charitate complectitur. Tum ob ueterem mutuamq; beniuolentiam/ac ſummæ dilectionis affectum: tum quia intelligit: & experimentis cognouit. T. S. Maieſtatem optime affectam: & excelſo atq; inuicto animo parauiſſimam ad fauorē/conſeruationē/augumentū/firmitatem & gloriam ſanctæ matris Eccleſiæ: & ad tutelam ac ualidiſſimā Chriſtianæ religionis & catholicæ fidei protectionē: ad fideliū ſalutē/ac tranquillitatem: & ad Barbaræ perfidię excidium/ac fœdiſſimæ gentis frenationē: ſicut decet Chriſtianiſſimū Principē/& inuictiſſimū totius orbis dominatorē: quē conſtituit dominus in terris una cū Romani Pontificis ſanctitate ſuper familiam ſuā: & ſup dominici gregis uigilem cuſtodiam. Hæc. n. ſunt duo luminaria magna: quæ in eccleſia ſancta Dei inceſſabili luce refulgent. Igiē optime Cæſar cū ita libuerit tuæ ſacratiſſimæ Maieſtati ſupplex illas deprecor: ut conſtituere tempeſtiuā horam dignetur: in qua aliqua præfati ſummi Pontificis nomine ſecreto/ac remotis arbitris/cū tua Serenitate conferre & colloqui poſſim.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XLIII. Vice eius: qui a Pontifice Maximo ad Regem quempiam Orator mittitur.

REx inclyte/ac Sereniſſime princeps/mittit me ſummi Pontificis ſanctitas Pii ſanctiſſimi Domini noſtri diuina diſpenſatione Papæ. II. ad tuam maieſtatē: atq; illi p me ſuæ beatitudinis nuncium dicat ſalutē & apoſtolicā benedictionem. Non poſſit lingua mortalis ne dum mea imbecillitas Rex ſereniſſime explicare maximā dilectionē/pręcipuam charitatem/amorem feruentiſſimū erga Maieſtatē tuā Summi Pontificis: quē Eccleſiæ Principem: paſtorem Chriſtiani ouilis: uerum Ieſu Chriſti Vicarium in terris eſſe conſtat. Cuius beatitudo nouit iampridē tuæ Serenitatis inumeras atq; ampliſſimas laudes/& deuotiſſimū ac promptiſſimum animum ad ea ſemper gerenda: quæ prodeſſe poſſint: & ſalutaria eſſe Sanctæ Romanæ eccleſiæ: Chriſtianæ atq; orthoxę fidei: & illis accepta: qui Apoſtolicæ ſedi pręfecti ſunt. Ac ſuæ ſanctitati perſuaſum eſt/nihil tuam Maieſtatem cupere uehementius: nihil optare ardentius/ꝗ tueri Chriſti nomen/& catholicam fidē. Qua fiducia ſuæ ſanctitatis uerbis expoſiturus ſum: quæ eius iniunxit beatitudo: quod faciam: cū mihi tua Maieſtas congruum & accōmodatū tēpus conſtituerit: in quo mentem exponā ſanctitatis eius: & horam dari mihi ſupplico/tuæ maieſtati. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XLIIII. Ad idem.

VIri eloquētis/& diſerti Oratoris uoce opus erat Rex ſereniſſime/ad ea explicāda tuę Maieſtati: quę ſanctiſſimi Pontificis iniunxit beatitudo: & apoſtolica pietas ībecillitati meę demandauit. Sed ante oīa difficillimum ſit/congrua orōne complecti/ꝗ præcipuo & ingenti charitatis affectu præfata ſanctitas tuā Maieſtatē proſequaē: Laudet præclarā tuæ Serenitatis uirtutem/atq; gloriam: magnifaciat ſanctę conuerſationis propoſitū/& chriſtianæ religionis deuotionē: & præſtantiā atq; amplitudinē præclariſſimorū operū. Itaq; ſupplex oro tuam Serenitatē: ut accōmodatum mihi conſtituere & idoneū tpūs uelit: ut apud tuā Maieſtatē Pontificis iuſſa exequar remotis arbitris. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XLV. Ad ſalutandum Sacratiſſimum atq; inuictiſſimū Imperatorem Romā petentem Fridericū. III. Cæſarem ſemp Auguſtum.

LAudant uiri ſapientes: & cęteris rebus oībus anteponūt Chriſtianiſſime Princeps/ac ſacratiſſime Cæſar/tria uel maxime quæ humanū genus imprimis tuenē: ac uehementer exornant: Iuſtitiam: libertatē: & oīum bonorū florentiſſimū/tranquillitatē pacis. Cum nihil ſit Iuſtitia ī terris præſtabilius: nihil libertate charius: nihil pace & tranquillitate iucundius. Magno igiē exultamus gaudio: & ingēti afficimur aīorū lætitia: quādo diuina diſpenſante largitate datū eſt: ut præſentē intueamur tuā ſacratiſſimā Maieſtatem: id eſt/uerū ac potentiſſimū orbis dominatorē/catholicæ propugnatorē fidei: Regem Regū oīum/fidelium populorū præſidiū: Chriſtianæ reip. ſtabile firmamentū/ac ſingulare profugiū. Quo imperante/Iuſtitia dominatur: uiget libertas: pax tutiſſima: & ubiq; gentium ſūma floreſcit tranquillitas: cuius iucundiſſimo ac ſereniſſimo lætamur conſpectu: cuius ſublimitatem & gloriā hæc patria ſacri alumna Imperii: & Senenſis ciuitas una præ cæteris omnibus maxime ueneratur: & colit: & ſacratiſſimam Cæſaris Maieſtatem ſummis ſemper extollit honoribus. Totius igitur moderator ac dominator orbis Rex Regum in æternū uiue: ut cum catholicæ fidei firmitate/& chriſtianæ religionis gloria/optatæ uictoriæ palmam conſequaris: ſisq; ille magnus Cæſar Imperium Occeano: famam qui termines aſtris. Quo regnante/Iuſtitia indies augeſcat magis: & abundantia pacis: & aurei ſæculi tranquillitas reuireſcat. Vt edictum tandem exeat a Cæſare Auguſto: ac ſacri auctoritate imperii deſcribatur uniuerſus orbis: deniq; glorioſi principes terræ Petrus & Paulus: quorum limina tam pie reuiſit tua ſacra Maieſtas: & ſuis & ſummi Pontificis aſpirent uotis: ut ſicut duo eſtis clariſſima mundi lumina/& catholicæ fidei propugnacula: ita ueſtras adiuuent uires: ut ueſtra quoq; gloria in toto terrarum orbe refulgeat: & hoſtilis inſania ueſtra potenti dextera conteratur. Dixi

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XLVI. Ad gratiam agendam Cæſari pro accepto munere.

niſcere Propheticam uocem:Diuinū oraculus noli obliuiſci:q iam princeps delectus es:q maximis
negocis ꝑfectus:intellige erudire:q & ipſe iudicas terrā:nūc diligētius diſciplinā appræhende:ne a
recta iuſtitiæ:atq̧ ęqtatis uia deflectas.Quod ſi(ut ait ſapiens Bias)Magiſtratus uirū īdicat: multo
magis tāta rerū āministratio/hoīs dignitatē:atq̧ amplitudinē illuſtrat.Sꝫ uere dicat Silius Italicus.
Magnæ molis opus/multoq̧ labore parandum.
At quo difficilius hoc/eo laudabilius/ac præclarius.Iuſtitiā: moderationē/ſapientiā ama præ cęteris
rebus. Hæc cogita/hæc meditare/hæc cōplectere.In his colendis tua oīs dies/ noctesq̧ uerſeť indu/
ſtria.Nam & in his exercendis ſita eſt principis dignitas:ſicut in negligendis turpitudo.Verū ſusar
tiū reptricem:quod dici ſolet.Hæc tibi oīa exploratiſſima ſunt:quoꝝ ſi exercitationē quoq̧ adhibue
ris:qđ ſpāt q tuū igeniū liqdo nouerūt:eoꝝ quos pauloāte memorauimus:āplitudinē cōſequeris:
& gloriā.Si eadē illuſtris princeps:q obire ab initio ætatis ſemꝑ cōſueuiſti tenere/ac ſeruare prexeris
licebit nobis de te dicere:qđ de Aenea Rege Vates diuinus cecinit: licebit inq̄ nobis dicere.Prīceps
eſt Federigus nobis:quo iuſtior alter nec pietate fuit:nec bello maior/& armis.Poſtremo in iſto tuo
principatu/quē diuino iuſſu ut arbitror/Vrbinatū ciuiū cōſenſu ut uideo/bonoꝝ oīum ſtudio ut cer
to ſcio nuperrime adeptus es:tibi illuſtris ac Magnanime Prīceps:& ualde:& ſerio gratulor.Depre
cor āt īmortalē Deū:ut principatus tui amplitudinē/& gloriam fortunet in dies.Te uero obſecro:ut
Senā clariſſimā:atq̧ opulentiſſimā urbē:quę mihi dulcis patria ē:ſociā cōplectaris/atq̧ amicā.Hanc
maiores tui cū ſumma beniuolentia ſingulari fide:maximis honoribus ꝓſequunť:difficile dictu:q̄ tu
to:q̄q̧ tranqllo uſi ſunt principatu.Hanc tu quoq̧ tibi aſciſce ſociā:qđ ſi feceris:& firmius:& ppe/
tuo dominaberis.Me ſuſcipe clientem fidei pleniſſimū paratū quouis tempore/pro tua dignitate/ne
capitis quidem uitare periculum. Dixi.

❡Sequentem orationē:quæ ē.L.habuit Nicolaus Dathus/filius dulciſſimus.iii.Idus Sextil'
ad illuſtriſſimū Principē Alphōſum Calabriæ ducē in magna Senenſis curia:& ubi haberi ſo/
let Senatus loco:cū ſolēnia tripudia/& ſaltatus agerenť/adeſſentq̧ dñi:& oēs reipublicæ Ma/
giſtratus:& ciuiū magna corona/& ſplendide ornata Senenſis pubes:& īprimis plurima uir
giuū/& mulierū turba magnifice/& Regali quodā apparatu/& luxu cōptæ:q acceſitæ publi
ce cōuenerant/& uiri tū multi/tum ēt nobiles & genere/ac dignitate illuſtres:q & ipſi ad cele/
bre ſpectaculū uenerant/& principē comitabāť Alphonſum:Res proculdubio annalibus &
hiſtoria digna/& ꝓꝑ ludorū pompam/ac celebritatem:& ob ſummā atq̧ incredibilē ſpectato
rum frequentiam/ſed certe dicā fidenter:multo facta preclarior ꝓꝑ hanc ipſam orationeꝫ ha
bitam/cū puer uix decimū natus annum eleganter/& cum ſumma principis gratia:& omni/
um laude/ſupra ætatis captum perorauerit.

NOn impudēti auſu/magnanime Princeps/& Dux præclariſſime/ſed fidei/ac deuotio
nis ſtudio cōmotus/dicā pauca/ætate pene infans:ſermone aūt infantiſſimus.Eximię
feruntť/atq̧ ſingulares principis laudes:qđ in rege regū diuinus oſtendit Vates.Impri
mis oris ueritas/animi manſuetudo/operis iuſtitia.Propter ueritatē/māſuetudinē/iuſti
tiam floruit Alphōſi pręclara recordatio uiget Sereniſſimi Ferdinandi ꝑclara maieſtas.
Patrē imitans tua quoq̧ ſplendeſcit ꝑclara ſublimitas.Atq̧ idcirco cū ſumma gloria/& pacis firmi/
tate deduxit te mirabiliter dextera tua.Sed his accedit corporis forma:eloquentiæ nitor:uires prete/
rea/atq̧ robur.Tu quoq̧ quantū homini fas eſt:diuinā imaginē pręſe ferēs ſpecioſus forma pręfiliis
hoīum:& abundans gratia in labiis tuis:accinctus gladio ſuꝑ foemur tuū potētiſſime.Spetie polles
Imperio digna:orationis ſuauitate/ac lepore pręſtas:animi magnitudine excellis:& uiribus:ut tan/
tis ornatus muneribus/in ampliſſimo principatu/& in Regno patris floreas/ac ſereniſſimi genitoris
reſpondeas laudibus.Eius autem conſectans ueſtigia:catholicam fidem:fideliuꝫ populorum con/
cordiam:bene inſtitutarum ciuitatum libertatem potenti dextera tuearis.Illius ubiq̧ regalis inſtitutī
memor:quod Mantuanus noſter cantauit Homerus. Parcere ſubiectis:& debellare ſuperbos . Vt
tuo ſereniſſimo patre Duce/te comite:ubiq̧ uigeat tranquillitas:iuſtitia:& abūdantia pacis.Mūdi re
ctor quęſo ueſtri regni:& principatus amplificet gloriā.Tua uero illuſtriſſima uirtus/Senenſem pa/
triam:cuius fides/cultus:& ſumma erga te charitas notiſſima eſt:paterno ſemper proſequatur amo
re:& me deditiſſimum clientem/fidei plenum benigne ſuſcipiat. Dixi.

❡Pridie Idus Auguſti/cū uellet ꝑfatus Illuſtris princeps Nicolaū filiū militaribus donare inſi
gnibus nō ſuꝫ ego paſſus:tenellæ habita rōe ætatis:tandē illū ſtolā candidā ſuis ipſe princeps
manibus induit:& preſtito iure iurando/qualē ſui comites:habēt/dignitate ornauit.Et accep
ta dignitate:egit Nicolaus gratias:& ſequentibus uſus eſt uerbis.

o Rnatiſſimo munere inſignitus illuſtriſſime Princeps:& perpetuam deuoueo ſeruitutem :&
īmortales habeo tuæ illuſtriſſimæ dominationi gratias.Quam æternus mundi Rector/fœli
cem ſemper:& glorioſiſſimam tueatur. Dixi.

❡Auguſtini Dathi Oratio.LI.de laudibus Regis Gallorum.

NEquaq̃ dubiũ mihi erat: Rex inuictiſſime ac ſereniſſime Princeps: ut q inmaieſtatis tuæ conſpectũ orationẽ foret allaturus: eũ nõ uulgati eloquentia: nõ doctrina quadam mediocri: ſed potius ſingulari dicendi facundia: diuina quadã eruditione cæteris hoibus antecælleret. Verũ id ipſum multo magis neceſſariũ eſſe ducebã: ſi qs tuæ ſacræ Maieſtatis eximiã gloriã ac ſummũ rerum oĩum ſplendorẽ explicaturus erat. Quod cũ aĩo & cogitatione cõtẽplor: uultus palleſcit: balbutiens lingua trepidat: labia cõtremiſcunt. Dehortabãt me ab hoc celeberrimo genere dicendi: ante oĩa Maieſtatis tuæ: & ampliſſimarũ laudũ magnitudo: tum mei ingenii paruitas: & litterarꝫ quædã (ut ita dicã) egeſtas: timidũ me ac trepidabundũ reddebant. Quod ſi mihi etiam a ſummis: & clariſſimis oratoribus eloquentia tribuat: nimiũ quoq̃ uerendũ eſſe iudico: in tãti Regis ac principis conſpectu: eruditiſſimũ etiam uirũ orationem habere. Quocirca mea eloquentia nõ ſatis cõplecti magnas laudes poſſit: qui aut nullã aut paruam admodum indicendi exercitatione operã ætatemq̃ cõſumpſerim: ſed uix Græcus Demoſthenes ac Lyſias difficulter Romani Cicero: atq̃ Ortenſius tã magnũ ſplendorẽ rerũ oĩuꝫ ſua oratione cõſequi poſſint. Proinde tuã maieſtatẽ ſupplex oro: ne me inuerecũdũ eẽ arbitreř q rẽ tantã: tamq̃ arduam aggredi fuerim auſus. Dicã igitur paucis tuæ Maieſtatis confiſus clementiai & illa dicaꝫ quæ mei erga tuam ſerenitatẽ animi teſtimoniũ argumentũq̃ phibeant. Sed qs primũ tui generis ãplitudinẽ ſatis referre poſſit? Altius. n. repetendũ foret: & lõgis qbuſdã ſtẽmatibus numerandũ. Atq̃ ut cęteros tãs claræ tã illuſtris tã antiquæ proſapię uiros pſtantiſſimos ſilentio prætereã: quantus is decor putãdus eſt: ut tuę Maieſtatis regale genus regia ex domo originẽ traxerit: & qdẽ eorꝫ regum: q reliquos nobilitate: & claritudine pſtant hoc uere regale genus: & ſplendore nobilitatis pcællentiſſimũ quodq̃ glorioſum Chriſtianæ fidei titulũ aſſecutũ meruit chriſtianiſſimũ appellari. Illuſtrat idẽ fulgentiſſimũ quoddã ſidus Ludouicus quõdã Rex Francorꝫ in terris qdẽ celeberrimus: & in cęlis in ſanctorꝫ numero glorię cęleſtis diademate coronatus. Nulla Regia in chriſtianis populis pgenies ẽ: quę non aliquo affinitatis: & cognationis uinculo: cũ tuo nobiliſſimo & oĩum antiqſſimo genere ſit cõiũcta. Sed tempus: ſed lingua me deficiat: langueſcant ingenii uires: ſi uelim ſigillatim uel progenitores tuos uel auos celeberrimos explicare. Sed tua maieſtas: & fęlix tui ſereniſſimi patris recordatio: ſatis afferunt ſplendoris: & nominis. Quid de tuæ Serenitatis pręcipuis laudibus? Nã quis ignorat: quãta ſit tuæ Maieſtatis cunctis in rebus prudentia: quãta pſpicacia: quanta deniq̃ ãminiſtrandi regni ſolertia. Quarꝫ qdẽ uirtutũ: & ſumma comes iuſtitia eſt: inaudita benignitas: ſingularis manſuetudo: præcipua munificentia: incredibilis fides: flagrantiſſimus chriſtianæ religionis affectus diuina clementia: qbus oĩbs ita penitus tua ſacra maieſtas effloreſcit: ut ad earũ eximiã gloriaꝫ nihil oĩo addi poſſit. Quanta poſt hęc animi magnitudo: quãta excelſitas q̃ magnus q̃ elatus q̃ magnificus q̃ inuictus aĩus? Oĩbus cognita hęc: & explorata ſunt. Taceo moderationẽ tẽperantiam modeſtiã frugalitatẽ: & in tanta poteſtate pene rerꝫ oĩum incredibilẽ menſuram quandã ac modũ. Sed conſentanea hæc ſunt oĩa tui ſplendidiſſimi generis claritati. Nec tam tuam pręſtãtiã genus exornat: q̃ tuæ laudes potius generis ipſius decorãt: atq̃ honeſtãt amplitudinẽ. Peragraui uarias orbis regiones: luſtraui remotiſſimas oras. circuiui Italiã: & illius pręclaras urbes uiſendi ſtudio pquiſiui: nihil uſq̃ reptũ eſt: quod uel cum tui florentiſſimi Regni Imperio uel cũ tuę maieſtatis gloria cõferri: & cõparari poſſit. Sꝫ ne qd moleſtię tuę ſerẽitati lõgior pariat oratio: nõ meis tã frętus meritis: q̃ ſetio aut nulla aut perexigua eſſe: ſꝫ clemẽtiſſimæ Maieſtatis tuæ benignitate confiſus: me tandẽ humilẽ: ſupplicẽ ac deuotiſſimũ filiorꝫ: & ſeruitorẽ fideliũ omnibus pręcibus trado: atq̃ cõmẽdo. Inutilẽ forſan ſeruũ: ſed ſane fidei amoris ac deuotionis pleniſſimũ: nec mihi qcq̃ fieri poterit uel gratius unq̃ uel iucundius: q̃ tuæ maieſtatis honoribus ac ſaluti pſpicere. Quippe mihi ea mens eſt: ut p tuæ maieſtatis dignitate ſeruanda: nõ mõ oẽm adhibeaꝫ diligentiã: ſed neq̃ ullũ diſcrimen refugiã: nec ipſius uitę piculũ. Quare det mihi: quæſo tua maieſtas plixioris ſermonis ueniã: & mei humillimi ſerui aĩum experiatur: ſempiternã gratiã me accepiſſe rebor: ſi in tuorꝫ me grege aſcriptum cognouero: cuius inexplicabilis beneficii Deus altiſſimus creator mundi: princeps optimus maximus & ſemp uiuẽs cõdignã repẽdat gratiã & tuam ſemp gloriã ſeruet incolumẽ: & glorioſum nomẽ ad aſtra tollat. Dixi.

¶ Aug. Dathi Orõ. LII. quam habuit eius filius Nicolaus apud illuſtrẽ Principẽ Mantuanorum Ludouicũ Marchionẽ: in Archiepiſcopatu in conuiuio: dũ adeſſet reuerendiſſimus dñs Cardinalis Senenſis: & alii Epiſcopi: & Pręlati: & magna circũſtantiũ corona. v. kl'. Octobris.

COluit ſemp Senenſis ciuitas illuſtriſſime priceps: eos oẽs: q inter Italię potentatus uirtute floreſcunt: & gloria. Vna Gonzaga domus uiros ſplendidos tulit ſemp: & ſumma rerum oĩuꝫ laude præſtantes: cũ uniuerſa chriſtiana repu. maxime concors: & cum fidelibus populis præcipuo amore: & beniuolentia copulata. Sed tecũ ĩprimis glorioſe princeps cõiunctiſſime uiuit hęc patria: iuſtitiæ: tranquillitatis: quietis una oĩum appetentiſſima. Quod ſi morꝫ ſtudiorꝫq̃ ſimilitudo ueram amicitiam nectit: merito tuam excellẽ iſſimam dignitatem cõplectitur: qppe qui ſis pietatis: religionis: uirtutis cultor diligens. iuſti: & recti ſeruantiſſimus: quaſi quidam princeps pacis: & intra Italiæ fines fulgidum quoddã ſapientiæ: inuicti animi

moderationis exemplar. Itaq; te inclyte Princeps hilare: & iucũde intuemur: lętantes tua proſpera ualitudine: præſertim ſi pfuſus noſtris ſalubribus aquis: firmiorẽ es incolumitatẽ adeptus. Deum quęſumus: ut ſalus ac lætus dulces lares repetas: & præclarã urbem ac feracẽ bonorũ oĩum Mantuam reuiſas: ubi cũ ſumma tuorum populorũ proſperitate: pacato & longo æuo pfruaris: ſenenſis patriæ: & tui ſtudioſiſſimæ pręcipue ſemp memor. Poſtremo ſis magne princeps ppetuo fœlix: quo iuſtior alter: nec pietate uiget: nec bello maior: & armis. Dixi.

℄ Aug. Dathi Oro. LIII. Ad Mantuanum principem ſalutandum.

MOs fuit ſemp illuſtriſſime Princeps huius ciuitatis: & patriæ: ut cuꝫ oẽs ſapientes uiros & magnos celebraret: tũ eos imprimis: q propter ſummã uirtutis: & ſapientiæ laudeꝫ: in eorũ numero cenſeantur: q cæteris hoibus ĩperarent. Sed cum alii aliis de cauſis imperandi gloriã fuerint aſſecuti: una in tota Italia Gonzaga domus ita ſemper grauiter: innocenter: moderate Mantuanis: atq; aliis populis ſuis præfuit: ut uere ad iuuandum humanũ genus: & ad ſalutẽ ferendã hoibus domus ipſa tã ſplendida: tamq; præclara nata ẽẽ uideatur. Hinc ſunt multi p diuerſa tempora ꝑfecti celebres: atq; inclyti Principes: ſed modo tua uiget excęllentiſſima ꝓbitas per cunctos fideliũ populos longe lateq; diffuſa. Quã in hac urbe: & opulentiſſima ciuitate pſentẽ intueri fortunatiſſimum iudicamus. Aguntur Deo grates: qui in noſtris balneis uoluerit tuã excellentiam ualidiorem fieri: quæſumus: ut ſemper ſis illuſtriſſime princeps ubiq; gentium clarus: & ſemper felix: & qui cunctorum habet poteſtatẽ: reddat te Mãtuę icolumem: & Senẽſi patriæ: ut ſemper fuit: ita poſt hac amiciſſimum pſeuerantem.

℄ Aug. Dathi Oro. LIIII. ac ueluti præfatio quædam: ſi quis cupiat blandiri Regi.

VEreor ne me qſq̃ aut ĩpudentẽ: aut arrogantẽ ẽẽ arbitref: Sereniſſime princeps q corã pclaro tuę maieſtatis cõſpectu uerba facere auſiꝫ ĩ quo nec dicẽdi facultas: nec oratõis nitor: nec ulla prſus eruditio: aut doctrina ĩeſſe cernit. Nã ꝓhibebat igenii ĩbecillitas: iperitia me a dicẽdo deterrebat. Veruntamẽ cõperta mihi tuę Serenitatis ĩaudita benignitate fretus ubertate quadã rei ipſius: de qua ſermo mihi habẽdus ẽ: fiduciã cępi a tuę Maieſtatis clęmentia implorata uenia. Quæ igitur me cũ ipſe hodierna die tacitus cogitaui: ea breui oratione complectar. Conſueuerunt ſemper: optime princeps: q magnis rebus gerendis pfecti ſunt imprimis iuſtitiæ: atq; ęquitatis habere rõem. Deinde ea ſemp omni labore: & ſtudio tueri: quę a ſuis maioribus magna ac pclara ſuſceperint: ut quã illi impando laudẽ adepti eſſent: eandẽ ipſi in cõſeruãdo retinerent. Obliti aũt ſuorũ cõmodoꝝ id ſibi uel maxime ꝓponunt magni Reges ac Pricipes: ut q eorũ ditioni parent: atq; imperio ſubiacent: ad bene uiuendi rationẽ: & ad rectam bonaꝝ artiũ diſciplinam cõpellant. Nam q ad ꝓpriã utilitatẽ ſua conſilia: atq; actiones conferunt: nil ꝑfecto: ſi ſapientibus credimus: nõ tam Reges: q̃ iniuſti Principes ſunt habendi. Merito igitur tua Maieſtas maximis ac præcipuis digna eſt laudibus. Dixi.

℄ Aug. Dathi Oratio. LV. uice illius oratoris: q uerbis Domini alicuius Regem quẽpiam ſalutauerit: & mandatã ipſi ſit eius Principis nomine narraturus.

CVm nihil ſit: tua amplitudine: & maieſtate pclarius: nihil mea quidẽ ſentẽtia pſtabilius: uereor: ne ſi corã tam illuſtri conſpectu ſermonẽ faciã: & tuæ ſerenitati ſimul iniuriam feciſſe uidear: & ipſe in grauẽ repræhenſionẽ incurrã: cum de rebus magnis apud regẽ pclariſſimũ ſilere ſatius ſit: q̃ nõ ſatis pro dignitate loq. At præbet fiduciã dicẽti mihi: & audentẽ facit tuæ Serenitatis mira benignitas. Quã imprimis ueneror eius: q me miſit nomine Ducis. N. q tuę maieſtati maxime affectus: & ĩprimis deditus ac deuotus eſt. Deinde eiuſdem Principis iuſſu. oẽs eius facultates ac uires tuæ maieſtati defero: ac polliceor: & illũ teſtificor ita erga tuã cęlſitudinem affectuꝫ: ut nihil ſit: quin cupide faciat: atq; exequatᷣ: quod futurũ intellexerit ad tuæ Maieſtatis ſplendorẽ ac decus: quẽadmodũ uetus animorum: & mutua charitas poſtulare dignoſcitur: tuæ Serenitatis merita compellunt: & eiuſdem Principis deuota fides: & affectus poſcit. Poſtremum illius magnificentiam tuæ maieſtatis deuotiſſimam ſummis precibus: & pręcipua diligẽtia cõmendo: Veniã petẽs: qui nec domini mei iuſſibus: ſicut par erat: & mandatis ſatiſfecerim: nec tanti loci auctoritati: & tuæ Maieſtatis ſplendori. Cœtera: quæ mihi exponenda ſunt: cum imperauerit tua maieſtas: remotis arbitris: & opportuniore tempore proſequar. Dixi.

℄ Auguſtini Dathi Oratio. LVI. uice Regis cuiuſpiam: aut Domini: qui reſpõdere uoluerit Oratori alicui: nomine alterius principis: mandata ferenti: & exponenti.

OMnes: q ab illuſtri principe Duce Bauariæ nos adeunt: & illius nomine alloquuntur: iucunde: & intueri: & audire conſueuimus ꝓ noſtra uetere: & firmiſſima amicitia: quæ cũ magna inter maiores noſtros extitit: tum indies aucta ẽ: & nunc maxime uiget. Hac uero de cauſa: te Magnifice Orator cũ ſumma animi noſtri letitia excipimus: cuꝫ illius mãdata expoſueris: quẽ ex omni amicoruꝫ numero: & noſtri Regni ſtudioſi ſunt: magno amore cõplectimur: iſtius uirtutẽ: probitatem: fidẽ: & ſinceraꝫ beniuolentiã ſemper dileximus: & in magno honore habuimus. Quare magnam oblectationem ſuſcępimus: & de iis: quæ nobis relata abs te ſunt: & quod grauiter: atq; ornatiſſime locuꝰ es: nec reuerentiã quã humaniter affers: ſed opti

mam affectionem accipimus:oblationes quoq; gratiſſimæ nobis ſunt ab eo:quem inter præcipuos: & primarios noſtros amicos reponimus. Ac uiciſſis ea noſtra mens ẽ:ut ꝑ illius ſalute honore: & uoluntate non ſecus q̃ pro noſtri Regni gloria laboremus:quotiens & opus acciderit: & ille nos poſtulauerit. Nec eum commendare neceſſe eſt:quem in intimo corde defixum gerimus. Te uero laudamus. qui eleganter: & compoſite ĩiunctã legationem expleueris: & congruo tempore ad reliqua audienda parati erimus. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. LVII. in uiſitatione alicuius Principis amici. Hanc orationem impueritia habuit dulciſſimus filii nepos Hieronymus Dathus in uiſitatione legati Illuſtriſſimi Principis Mantuanorum magna inſignium circunſtantium corona.

QVanq̃ ſplẽdidioribus uerbis opus erat:magnifice Princeps:exponã tamẽ breuiter animi mei ſententiam. Vt igitur meo officio fungerer: & ſimul animi deſiderio facerem ſatis:ſum impreſentiarum executus:quod iam pridem in animo erat uiſere: & ſalutare/ac uereri tuã Magnificentiam:ut ita facilius tuæ magnificentiæ erga me uetus charitas refloreſcat: & mea pateſiat fides/beniuolentia/ac ſumma deuotio. Iucunde intueor tuæ M. optatum conſpectum:ei meoffero/ac deuoueo: & filius me obſequentiſſimũ illius eſſe profiteor: eidem/ & plurimum me/ac meos omnes cõmendo:ſignificans/nihil mihi poſſe contingere gratius: q̃ mihi ab tua. M. aliquid imperari:quod eius uel honori/uel cõmodo eſſe poſſit. Quod ſi hoc officiũ meæ deuotioni aptiſſimum ſerius fortaſſe expleuerim:ueniam peto: & iuſtã cauſam accipi a tua. M. cum antea nulla ſit mihi oblata facultas: & ipſa me punget abſentia/quam fecit neceſſitas/nõ uoluntas. Quod autem præſentia minus fecit:cupidiſſimus animus: & mens deuota ſuppleuit. Poſtremo ero ubiq;/ & ſemper tuæ. M. paratus iuſſibus temperare: Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. LVIII. ꝑ eo:qui patri reduci: & ampliſſimis uſo honoribus gratulatur:atq; extollit/modeſte tamen/paternas uirtutes/ac præceptorem doctiſſimum boni diſcipuli functus officio:plurimum patri cõmendat/ac laudat.

INcredibili animus affectus eſt gaudio/ & in mirum moduꝫ exultat:Magnifice orator: Eques præſtantiſſime/ac metuende pater/cum te hodie præſentem intueor: & reducẽ nobis/quem/ut bonos filios decet/in optimos/atq; indulgentiſſimos parentes :miro deſiderio uidere cupiebam: & alloq:poſt moram longiorem/poſt duplicem legationẽ huius reipublicæ præclariſſimã:qua modo poſt alias tam multas: & huic patriç omnes lõge utiliſſimas honorifice functus es. Primũ quidẽ apud illuſtriſſimũ Venetorũ Ducem:atq; potẽtiſſimũ Italiç principem:apud quẽ tua iam pridẽ plurimũ niteſcit uirtus/ & gloria/tum apud clariſſimum Dominum: & Marchionem ꝑ illuſtreꝫ Mantuanorũ/ & in celeberrimis ſibi eius/ac ſplẽdidiſſimis nuptiis. Tria ſunt igitur/quæ mihi/ & uniuerſæ huic domui ampliſſimam afferunt uoluptatem: Primum quod munera hæc glorioſa:ſicut tua ſemper fuit conſuetudo:grauiter/ſalubriter: & magna cum dignitate exegeris/deinde quod cũ ſumma tuæ laudis amplificatione/ & incolumitate redieris. Poſtremo quod te præſente/te adiuuante/te monente ad litterarũ ſtudia/ & ad præclaras artes adipiſcendas ĩpellar. Quoniã nõ ſolũ tua ſapiẽtia/ & conſilio tuç ſemꝑ reipublicç ꝓfuiſti: ſed tuis liberis: honeſte: & diligenter educandis/ & paternum amorem/ & flagrantiſſimam charitatem/ & ſtudiũ ac/curatiſſimum ſemper exhibuiſti. Itaq; intelligo id munus noſtrum/ & officium eẽ:ut cum tantæ gloriæ ſeminaria a tua uirtute/ & ſapiẽtia in hãc familiã ꝓficiſcãt:deprecemur çternũ principẽ Deũ:ut te nobis lõgo æuo cuſtodiat:atq; cõſeruet:ut ꝑ tuam eruditionem poſſimus facilius tuã probitatem imitari: & laudem. Poſtremo cum dederis præceptorẽ doctiſſimũ/uirum & laudatiſſimis præditum moribus/ & oĩbus bonis diſciplinis ornatũ/qui omni cura/ſtudio/ & amore:ſua nos optima: & præclara doctrina imbuit. Dominũ Petrum ciuilis iuris profeſſorem cum ſit claris maioribus: & nobili genere ortus/ & ĩ rebus bonis/magniſq; uerſatus/commẽdo illum tibi cunctis ꝓcibus/cui q̃cq̃d præſtabis/uel amoris/uel honoris:erit mihi gratiſſimum/q̃ me illi multũ debere ꝓfiteor. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. LVIIII. nice illius/qui nomĩe ſubditæ ciuitatis/ac ſubiecti populi Regem ſalutat ſuuꝫ:Dominum profitetur: & qua mortalẽ principem decet/ueneratione:atq; adoratione ꝓſequitur: & fidẽ iure ẽt iurando adhibito inuiolabilem pollicetur/ac perpetuam ſeſe publico nomine obedientiam præſtaturum.

TRadũt Philoſophi: & ſapientes uiri:ita hoĩuꝫ naturaꝫ cõparatam eſſe. Rex inuictiſſime ac Sereniſſime princeps: ut alios ĩperare/alios parere: & obedire neceſſe ſit: Sed iis congruere imperandi dignitatem/q̃ ſapiẽtia/q̃ ingenii acumine/q̃ uirtutis pſtãtia/q̃ rationis: & conſilii magnitudine cæteros antecællunt:qui iuſtitiã: & bonitatẽ complectunt qui ad homines iuuandos/conſeruandoſq; nati uident: & nihil ſequntur magis q̃ communem hoĩum ſalutem:atq; utilitatem:quos uere ad imperandũ: & ad regendũ hoĩum cœtus natura tuliſſe creditur. Qui belli gloria qui pacis tranquillitate/ita gubernandi rationem moderantur: ut nihil ſit:quod ab eis non laudabiliter/præclare/utiliter/ſplendideq; geratur: & qui illorum ditioni ſeruiũt beate quantũ in terris: & in hac mortalium uarietate fas eſt:uiuere uideantur. Tales procul dubio tuos Sereniſſimos progenitores & auctores ſplendidiſſimi tui generis ſemper fuiſſe cognoui

mus. Talem te quantum in huncuſq; diem noſſe datum eſt: & animaduertimus a teneris ętatis tuę
rudimentis: & per oēs ætatis gradus perçepimus: & multo maxime poſthac fore ſine dubitatione cō
fidimus. Nam & bona arbor bonos fructus facit: & ex glorioſiſſima tua ſtirpe pullularunt ſemper
q optime: & ſalubriter regant ſibi cōmiſſos populos. Laudamus Dominū de cęlis: laudamus Deum
in excelſis: qui dedit Principē nobis: cuius uirtus ammiranda eſt: & iuſte Regnū in manu eius: & po
teſtas & iperiū: de quo recte cantare poſſit celeberrimus uates. Rex ē clarus nobis quo iuſtior alter.
Nec pietate fuit nec bello maior & armis.
Quod igitur ratio cogit: tuæ ſerenitatis requirunt merita. noſtra uoluntas inducit: ammirabilis uir
tutis tuę ſplendor poſtulat: Regem noſtrum: & uerum dominum recognoſcimus: ueneramur & ſa
cram Maieſtatem tuam: quantum fas eſt: adoramus: utpote quæ a Deo eſt: & fidē ſinceritatē: & ſum
mam obedientiam damus pacifcimur: & inuiolatam fore profitemur uitā liberos fortunas facul
tates omnia naturæ ac fortunæ dona tuæ Maieſtati dicamus cupidi nihil malle: q̄ tuis iuſſibus ob
temperare: & obedire mandatis: & pro tuæ Maieſtatis ſalute: atq; exaltatione: omnia humana contē
nere uitam negligere: ſanguinem fundere. Hęc noſtra & totius populi huius mens: hæc uoluntas:
hoc firmum propoſitum eſt & irreuocabile decretum: pro quo ad ultimos uitæ ſpiritus conſeruādos:
ſicut uere & uoluntariæ ſubiectos decet fide nos & iure iurando aſtringimus orantes Dei clemen
tiam flexis genibus: ut tuam Maieſtatem in uitę longitudine & fœlicitate tueatur & cū prędara ſo
bole ut euſdem quoq; cū tua Maieſtate filios uideamus: & pignora chara nepotū. Dixi.

Augustini Dathi Orō. LX. uice principis reſpōſiua ſuperioribus.

OMnipotēs Dei: q oēm mundum regi ordinē putare debemus dilectiſſimi filii: ut alii
ad regendū conſtituantur: alii in ſuis operibus: & actionibus a Principibus dirigantur:
ſed ois poteſtas ſublimi Dei poteſtati ſubiecta eſt: ut nihil fieri oporteat: niſi quod legi
bus diuinis: atq; humanis & iuſtitiæ: atq; ęquitati cōſentaneū ſit. Cumq; placuerit ęter
no principi nos in hoc ſolio collocare & huic muneri pręficere: non ex ulla noſtra ſuffi
cientia quæ ois (ut ait Apoſtolus) ex deo eſt: ſed ex eius diſpoſitione commoti omnibus conatibus
& cunctis ingenii uiribus contendemus ac laborabimus: illius implere uoluntatem: ſpem omnem
ab eius gratia atq; imenſa benignitate ſumentes. Nec noſtris meritis tantos honores tribuimus ſed
inſcrutabili Dei iudicio: qui ſępe ſuſcitat a terra inopem: & de ſtercore erigit pauperem: ut ſedeat cū
principibus. Itaq; ante oia oramus eius numen: qui humilia reſpicit in cęlo: & in terra: ut abūde da
re dignetur & ſuę imenſę largitatis infundere gratiam: ut placere ſibi: & conſulere ueſtris commo
dis: & ſaluti queam. De ueſtra deuotione & fide certiſſimi ſumus optimam uoluntatem: & ſincerū
erga nos affectus: & cognouimus: & eſſe nobis perſuademus. Hoc accipimus tanq̄ ſingulare: & pręti
oſiſſimum donum. Et eam putamus eſſe turrem fortitudinis a facie inimicorum omnium. Vos q̄
chari: q̄ dilecti ſitis: q̄ prodeſſe: & iuuare cupiamus a fructibus: & operibus iudicate. Veterem ſerua
te fidem: & iidem quos exiſtimamus eſſe perſeuerate. Vnam eādemq; & ueſtræ ſalutis & noſtri re
gni ſortem: & communem futuram ſemper putabimus. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. LXI. ad idem.

VEſtra nobis optima uoluntas ſincera deuotio uetus obſeruantia incorrupta fides: fla
grāniſſima charitas notę ſunt. Sunt ob id nobis gratiſſimæ. Accipimus: q̄ fideliter obla
ta ſunt cupientes prodeſſe uobis: & ueſtram ſalutem: & tranquillitatem tueri. Noſtrū
propoſitum ſi iuuerit deus ſalutares affectus comprobabunt. Dixi.

Aug. Dathi pro legato Principis alicuius: cui fuerit bellum indictum Oratio. LXII. ad Re
gem: a quo conſilium ſimul & auxilium petit ſupplice uoto.

DVm imperitiā meam ac ruditatem conſidero glorioſiſſime princeps: duz altera ex par
te ſublimitatem intueor: & ammirabilem tuę maieſtatis ſplēdorem: tacuiſſem longe li
bentius: q̄ fuiſſem locutus coram prædaro ac glorioſiſſimo tuę ſerenitatis conſpectu.
Cæterum cum ad immenſam Maieſtatis tuæ benignitatem animū mentemq; conuer
to: nequaquam uereor quin me tua ſerenitas benignis atq; attentis auribus audire di
gnetur per breuem orationem: quam nunc allaturus ſuz ad dicendum me iuſſum illuſtris principis
& domini mei compellēte iuſſu. Rem omnem paucis abſoluam & eius quem cōmemoraui: man
data breui ſermone perſtringam: ſperans non ſolum a tuæ Maieſtatis clementia ueniā impetraturū:
ſed aſſecuturū quoq; optatos effectus: eorum quæ & ipſe explicaturus ſum: & fidenter petit pręcla
rus dominus meus tuæ obſeruantiſſimus Maieſtatis. Nam is quidez habuit ſemper: ut plane conſta
re arbitratur: Maieſtatem tuam præcipuum patrem ac benefactorem primarium: & omnibus in re
bus ſingulare profugium: quod quidem ſibi ſemper fore propitium & præſentiſſimum confidit: ſi
quid agendum contingat: quod ad ſui ſtatus conſeruationem: tutelam firmitatem: & tutiſſimam
ac ſecuriſſimaz quietē pertinere queat: non ſecus q̄ optimus filius de ſtudioſo indulgentiſſimo: atq;
amantiſſimo patre ſperare conſueuit. Sed hæc tuæ Serenitati nota: & explorata eſſe nō dubitat. Nūc

quod ſupereſt:expediam.Primum igitur illuſtris dominus meus uehementer ſe/ac pręcipua cuiꝫ de uotione/tuæ Maieſtati cõmẽdat:ſed & Principatum ſuũ omnem:& omnes quaſcunq́ poſſidet facultates:& ſui principatus uires.Quoniã ſumma eſt eius erga tuas ſerenitatem beniuolentia:ſingularis fides:& ſincera deuotioi ſeq́ ipſum promptiſſimũ/atq́ alacrem offert lætiſſimo animo ſemper tuæ Maieſtatis parere/atq́ obtemperare iuſſibus.Quamq̃ hoc ipſum exploratiſſimũ eſt' tuę ſerenitati:& apud eandem ſæpenumero explicatũ/tum latius/tũ ſplendidius ab eius eloquentiſſimis oratoribus:& qui me tam dicendi copia:q̃ rerũ omnium doctrina/ac laude ſuperãt. Sequitur & alia legationis cauſa:quæ merito cuiꝫ tua ſerenitate impartiri debet.Nã Totilia Dux exercitus:& qui pro Egyptiorum Rege militare fertur:cum nulla præceſſerit iniuria/cum nihil rei ſit illi cum meo illuſtri domino:tamen nuper ei bellũ indixit.Millies Sexagies aureũ petit.Ni aſſequatur/excurſionem/prædã/& hoſtilia queq́ minitatur Ad hæc conſpiraſſe finitimas ciuitates agnouit meus Dominus:qui acri pollet ĩgenio:ſolerti p̃ſtat iduſtria/& mira quadã ꝓuidẽtia futurorũ:& cõiuratas moliri cõtra ſe bellũ & noua tẽtare icẽdia:ut undiq́ circũuẽtus/& multoꝝ p̃ſſus ĩſidiis ꝓpriis:nec ꝓſpiceꝛ rebus/nec ſeruare poſſit ſtatus ſui firmitatẽ.Iacula minus feriũt:q̃ ꝓuidẽꝛ.Certe ip̃e nõ fallitur.Iniquas cogitatiões/& peſtifera cõſilia callet coꝝ:q nihil niſi fraudẽ/& iniuriã/& tum machinanꝛ.Vitã bonoꝝ & ſanguinẽ ſitire uidẽꝛ.Nocere:& obeſſe ſtudiũ eſt:a qbus p̃ter pretiũ/nihil expetẽdũ iudicaꝛ.Nec bonorũ/nec malorum delectum habent.Omnia ſe adeptos putant/ſi probis/& quietis cladem/& excidium intulerint.Ad horum inſaniam/atq́ inſolentiã ſubigendã/& ipſe dominus meus accingitur/& eos inſtituit compellere/atq́ excitare/quos ſecum iuſtitiæ:et ocii appetentiſſimos eſſe intellexerit.Itaq́ ad tuã coronã ĩprimis cõfugere neceſſe eſſe/ſtatuit:& iudicauit:q̃ ſemp iuſtitiã dilexit/atq́ ęquitateꝫ:q̃ execratur malignantium cogitationes/et improboruꝫ fraudes/ac molimina/quæ iura diuina/et humana tuetur:quæ adeſt ſemper iniuſte oppreſſis/quę inſidiantium hominũ/et tyrannorum omniũ propulſat iniurias:quę ad ſe confugientibus opem/atq́ auxiliũ præbet.Idcirco illuſtris dominus meus tuę deuotiſſimus maieſtatis:teſtem deum uocat:fidem mortaliũ inuocat:nihil a ſe ortũ eẽ:quod dignum ſit eiuſmodi minitationibus/nihil commeruiſſe/nihil occupaſſe alienum:& nocendi acerbitate non ulla iuſta cauſa cõmoueri Totilam ad denuntiandum bellorum initiũ. Hoc queritur/hoc dolet/& cũ tua Serenitate/illius expoſtulat iniuriam/& eam orat/atq́ obſecrat/ut iuſta/& oportuna his malis remedia conferat:& quid omnibus in rebus agi conueniat/& fieri oporteat/conſiliũ ſimul:atq́ auxilium petit:id ſecuturus::id effecturus/quod tam pro honeſtatis:q̃ pro utilitatis partibus:tua cenſuerit/& monuerit ſacra maieſtas:ſupplex ego illius uerbis/harum rerũ reſponſum operior:teſtificans illius ſpem omnem in tuæ maieſtatis benignitate ſitã:& collocatã eſſe.Siquid forte minus apte expoſuerim:ueniam imploro.Ac rurſum cõmendo deuotiſſimis precibus principem ipſum:& dominum meum tuæ maieſtati:quam ſcimus optime/& ſaluberrime ſaluti/& tranquillitati illius conſulturam Dixi.

℃ Aug.Dathi Orõ.LXIII.pro præceptore/uel conſiliario principis alicuius:q reprehendere uult ſuum dominũ:quod indecenter:& indecore fuerit iratus in aliquẽ.

EOs maxime probare ſolẽt uiri ſapientes:qui oĩbus in rebus mediocritatẽ ſeruauerint.In ea uirtus ſita eſt/uel eſt ipſa potius mediocritas/uirtus.Q uorſum hoc ? Dicaꝫ fidenter ea fiducia:quam tua humanitas præſtare conſueuit.Cum te hodie Legatus Celtiberorum alloqueretur/nimium iratus es:& præter q̃ tuam deceret dignitatem. Nam illud in uita apprime utile cenſent prę ſertim in eius uita:qui ad res magnas:& ad decus natus eſt:ut ne quid nimis.Quę uox Chilonis ſapientis unius ex ſeptẽ fuiſſe traditur. Ac laudabat inprimis Pythagoras Samius in cunctis rebus menſuram:& eam optimã eſſe autumabat:Itaq́ non inſcite Flaccus cecinit.

Eſt modus in rebus/ſunt certi deniq́ fines:
Quod ultra/citraq́ nequit conſiſtere rectum.

Iraſcimini/inquit/ſacer Vates:ſed adiecit.Et nolite peccare.Nec ſolem pati debemus occidere ſuper iracundiam noſtram:ut diuus pręcepit Apoſtolus.Cum ſis igitur clariſſimus rerũ omniũ laude princeps/fac:ne te ulla perturbatio uincat:ſed in omnes inuictum animum gere:hoc autem ſi cognouero:gratũ fuiſſe:apud te habebo tibi ingentem gratiam. Dixi.

℃ Auguſtini Dathi Oratio.LXIIII.pro eo:qui ex Gymnaſio ſtudiorũ/ad proprios rediens lares/ſuum uiſit/ac ſalutat dominum.

AEquũ duxi:& par eſſe exiſtimaui illuſtriſſime princeps:ut cũ diutiſſime/ac longe a parentibus/& patrię finibus:doctrinę adipiſcendę gratia fueris pegrinatus/ac uerſatus longo tẽpore exercitatione dicendi:dulces mõ poſt longa ſtudiorũ curricula repetẽs lares:adeam primum prędarum tuæ illuſtriſſimæ dominationis conſpectũ. Quem cũ ſumma imprę ſentiarum iucunditate intuear:cum mihi tua prę ſentia:& laribus ipſis/& focis:& cunctis humanis rebus debeat eſſe iucundior/tuam excellentiam/qua ſeruuꝫ decet/animi deuotione complector:maximam illi exibeo reuerentiã/fidem polliceor:animi deniq́ affectum omnẽ deuoueo.Habebit me tua illuſtriſſima dominatio/quemadmodũ & charos progenitores:& meos

gentiles omnes ſi non prudentem: certe tamen fidiſſimum ſeruum. Nec putabo me ſtudiorũ/laboꝝ ac uigiliaꝝ/quę omnia & longa & neceſſaria ſunt in cognitione iuris: & doctrinę laude adipiſcenda fructum ampliorem: & præmiũ uberius aſſecuturum: q̃ ſi aliqua ex parte tuæ illuſtriſſimę dominationi obſequi ualeam/ac iuſtiſſimis illius iuſſibus temperare. Cõmendo me ſuppliciter excellẽtię tuę atq; ampliſſimę dignitati: quę ſemp domũ meam uniuerſam & ſectatores ſtudioꝝ/ac ſacris iuris profeſſores magno amore/incredibili ſtudio: & ſummis fauoribus proſecuta eſt. Sed nolo uel eſſe longior/uel dicendo moleſtus. Oro cęleſte numen: & ſuperos omnes: ut tuã illuſtriſſimã amplitudinẽ: & longo æuo & cum ſumma fœlicitate tueatur. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. LXV. Qum Senenſis nomine Reipublicæ uiſit/ac ſalutauit una cum non nullis aliis ciuibus ornatiſſimis/Daciæ Regem Romã ad ſacra Apoſtolorum Petri ac Pauli adoranda limina uenientem.

SAlue Rex sereniſſime/atq; illuſtriſſime princeps: uenit ſit hi ciues patres mei: iuſſi/& miſſi a noſtris Magnificis dominis: & excęlſis huius ciuitatis Magiſtratibus: quorũ nomine hęc mandata ſunt nobis apud tuam ſereniſſimã Maieſtatem. Hæc ciuitas: & Senẽſis populus plurimũ diligit. & magno amore cõplectitur inter fideles populos clariſſima regna Dacię: Suetię/ac Nouergię: & finitimos eis/ac circum adiacentes populos. Tuam autẽ indytam Maieſtatẽ illorũ principẽ chatholicæ fidei: & chriſtianę religionis ſtudioſiſſimũ colit: ueneretur/ac magno honore proſequitur: nec minore affectu: quod longiore diſiunctione locorum diſtare uideatur. Quoniam etiam intima quæq;: & remotiſſima Regna: & ultimas terrarũ regiones penetrat charitas: et pertingit beniuolẽtię magnitudo. Igitur propter Regnorum ſplendorẽ: propter ſummam uirtutis: ſapientiæ/religionis magnitudinem: Laudẽ/& amplitudinem: propter fidei chriſtianæ feruorem inſidet glorioſum nomen tuæ maieſtatis in ciuium noſtrorum pręcordiis: in oĩum Senenſium pectoribus. Quare noſtri Magnifici: atq; excęlſi domini/tota ciuitas: & uniuerſus Senẽſiũ populus ualde letantur: & gaudent tuæ Serenitatis aduentu: & optatiſſimo eius per noſtram urbem tranſitu. Gratulantur tuæ Maieſtatis fœlicitati/præſentiam eius gratiſſimã/ac iucundiſſimã uenerantur. Statum huius reipublicæ: facultates/ac fortunas huius ciuitatis/cęlſitudini tuæ parariſſimas offerunt: & ad eius obſequium ubiq;/ac ſemper uere propẽſas. Et cum ad ſancta beatorum Apoſtolorũ Petri & Pauli limina: & ad ſacroſanctã Apoſtolicam ſedem: & Romanam urbem tua proficiſcatur Maieſtas; precamur optimi Dei ſublimitatem/ut acceſſum/moram/ac reditum fœliciſſimũ largiatur cum augumento fœlicitatis/& glorię. Sed alia multa: quæ dicenda erant: pro amoris abundantia: & reuerentiæ debito: horum patrum ſapientia/& facundia: quæ multo maior eſt: poterit copioſius explicare/& abunde ſupplere. Commendamus nos omnes tuæ illuſtriſſimæ/ac sereniſſimæ Maieſtati quam clementiſſimus Deus ad proſpera cuncta fortunare dignetur. Erunt Senenſes tuæ Maieſtatis optimi ſemper/ac deuotiſſimi filii. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oro LXVI. ad eundem Regẽ/Roma redeuntem ad proprios lares.

MAgnificant noſtri Magiſtratus: & populus noſter tuam Rex Sereniſſime Maieſtatem. Senenſes omnes gloriam regni tui dicunt. Præclarum tuæ Serenitatis nomen inſidet: & in intimis noſtris uerſatur pectoribus. Quare tuam ueneramur Maieſtatem humiliter ſalutantes: gratiſſimo eius lętamur aſpectu. A ſanctis Apoſtolorum liminibus redeunti fœliciter gratulamur. Proſperum ad ſua clariſſima Regna & optamus: & præcamur regreſſum. Hanc ciuitatem: & ſtatum eius tuæ Maieſtati deuotiſſime commendamus. Eius facultates/ac fortunas omnes/tuo pollicemur obſequio: & parata ciuium corda: & omnium Senenſiũ mentes/ubiq;: & ſemper tuę promptiſſimas uoluntati. Exiſtimantes: & certo perſuadentes nobis: te Regem piiſſimum fideli corde: & magno: atq; excelſo animo: & conſtanti propoſito/ſanctam Chriſti religionem tueri: catholicæ eccleſiæ augere dignitatem: & gloriam & ſimul noſtram paterno affectu amore rempublicam. Proſperum iter eſto Maieſtati tuæ: & Angelo duce/fœlix quæſumus regrediaris in patriam/ubi longo: & beato æuo fruaris. Sit iterum fœlix tua maieſtas: quam exultantibus animis præſentem intuemur: & abſentem/ Dixi.

tes pauit:potauit ſitientes:mortuos ſepelliit:uirgines caſtiſſime collocauit:hoſpites & conuenas be/
nigne excepit:inopes oēs tum ciues/tum peregrinos pręſidio ac pecunia iuuit.Domi induſtrius:fo
ris nō indiligens/magnificentiora hæc tecta reddidit:eccleſiam ſplendidiorem fecit.Pius ī Deum:in
ſeipſum integer:beneficus ac liberalis ī oēs.Qui cū nonaginta/aut eo amplius uitæ annos exegerit:
eum ſeſe in omni ętate ꝓſtituit ut laudari ab oībus iure debeat:uituperari queat a nemīe.Siquidē ui
uens theſaurizauit ſibi theſaurꝶ nunq̄ deficientē in cœlis:moriturus uero ſacris Chriſtiani ritus per/
actis muneribus.exigua dēpta unciola/& tenuis ac ueteris patrimonii relicta ſuis portiuncula/deun
cem & grande æs & amplas:quas ſudore parauerat facultates/in pauperꝶ uſus inſtituit:pie huic ędi/
hoſpitali dicauit:ſacratiſſimæ Virgini dono dedit:cui pia ſemꝑ fide/ac pręcipua deuotione inſeruiit.
Cadauere ſuo ſacri Bernardini addicto cœnobio:cuius ſacra ueſtigia & ornamēta glorioſa/pro uirili
ſua ſtudioſiſſime conſectatus ē.Bene igiť mea quidē ſententia/hoc ſi ita appellare libet epitaphio Ni
colaus:& iuſto eſt decorandus eulogio.Pius Recuperus Nicolaus piæ Virginis ędi incredibili pieta/
te Præfectus:ob ſummæ pietatis ſtudia:pie credēdus eſt ſuꝑa regna peruturus/in beatorꝶ domiciliū:
ī ſinū Abrahę/in gremiū Virginis/in Bernardini conſortiū/in Sororis contuberniū facillime tranſfe
rēdus:quādo eam ędem:quā ille primus inſtituit:hic multū induſtria/plurimū facultatibus amplifi
cauit:& auxit.Non igiť uiri huius lugēda mors eſt:ſed uita laudanda:quē ſolutum corporis uinculis
tanq̄ & ipſum benedictū æterni patris accerſendus ſperamus ad poſſeſſionē regni eius:quod dictū &
paratū eſt electis Dei a conſtitutione mundi. Dixi.

¶Aug.Dathi Funebris Orō.III.Habita ab eo ī funere Mariani Sozini ciuis Senēſis/utriuſq
conſultiſſimorꝶ Iuris:quos noſtra ætas uidit:longe oīum celeberrimi.

MOs quondā fuit/uiri patres:qď ad Eliodorū ſacer ſcribit Hieronymus:cuius hodie ſan
cta ſolēnia fidelis concio uenerať:ut ſuꝑ defunctorꝶ cadauera in concione proſtrati/lau
des liberi dicerent:& inſtar lugubrium carminū/ad fletus & gemitū audientiū pectora
concitarent.Hūc ego morē in hoc funeſto ſpectaculo hodie nō iniuria reuocandū cen/
ſeo:quādo is mortuus eſt:& mortali luce defunctus:q nō modo eorꝶ:q nunc ſunt:ſed
eorꝶ quoq:q ueteribus ſæculis floruerunt/uirtutē facile æquaret & gloriā.Marianus/inq̄/Sozinus/
diuinus quidā Iuris īterpres:cuius nomē toto iam fulget:& claret in orbe:cui ſapientiæ/doctrinę/ac
lega'is prudentiæ palmā merito plerīq tribuerent:quē nō modo Senenſes uiri:ſed etiam uniuerſi/&
Italici & Tranſalpini ppľ: laudabāt:ſuſpiciebāt:plurimū admirabāť.Pro magna uiri ſapiētia:a quo
oēs pene mortales:quos ætas noſtra cognouit/conſiliū pariter atq auxiliū & uitę pręſidiū expetebāt.
Ad eius ipſius liberos ꝑtinebat hoc dicēdi munus:q a clariſſimo & ſūma gloria præſtāte geniti patre
ſupra defuncti parētis cadauer/multiplices uarias late patentes/illuſtres/ampliſſimas laudes explica/
re/& pietatis officio debeant:& ꝓ ſūma eruditione & dicendi copia facillime poſſint.Bartholomeus
imprimis Sozinus/omni genere laudis abunde ornatus:& nunc paternę gloriæ digniſſimus hęres.
Sed neſcio quomodo dū forte a prætura uenio:cū luctuoſus acciderit caſus:ſunt ad me conuerſi:
quorꝶ apud me iuſtis de cauſis auctoritas ualet.At uereor ne dū parere/atq obſeq ſtudeo/imbecilli/
tatis meæ obliuiſci uidear.Itaq poſſim uere cū Rufino dicere.Dū aliis ſatiſfacere cupio:oblitus ſum
mandati eius:quo recte ſane præcipiť.Onus ſupra uires tuas ne leuaueris.Sed qd nam eſt:quod in/
doctus ipſe partim Prætorio munere/ac multarꝶ rerꝶ occupationibus prępeditus/partim tēporis cor
reptus anguſtiis:uel tanti uiri laudibus:uel ueſtris auribus dignū poſſim afferre! A principe mundi
euocatus Marianus Sozinus/corporis ſolutus cōpedibus/migrauit a terris:rebus exceſſit hūanis:ne
ceſſitati paruit.Vtrū igiť moueri tāti uiri deſiderio/mortē deflere/interitū deplorare debemꝰ:an cō
tra męrorē & luctū abiicere:tēperare a lachrymis:abſtinere doloris!Quid dicā:qd faciā:quo me uer
tam/neſcio.Gemere compellit hūanitas:ratio prohibet.Q ď ſi malū mors ſit/atq ultimū terribilius:
id quod uulgo arbitranť/nemo nō ſuorꝶ mortē iure defleat.Sed certe malū ſnapte natura non eſt:ſi
eam intelligimus:ꝑ quā fit animi & corporis ſeparatio/Triplex nāq tradiť mortis genus:qď erudi/
tiſſime magnus diſceptauit Ambroſius.Atq una qdē mors peccati diciť:de qua ſcriptum ē.Anima
quæ peccauerit:ipſa morieť.Alterā aūt myſticā uocant:qua qs peccato moriť:ac Deo uiuit:de qua
recte Apľs.Conſepulti ſumus/inquit:cum illo ꝑ baptiſmū in morte.Tertia uero naturalis iure opti
mo dici poſſit:ꝑ quā curſum uitę huius/ac munus explemus.Ea eſt.n.animi corporiſq ſeceſſio.Ad/
uertimus igiť una cū Ambroſio:qď mors demū illa malū ſit:ſi qdē ꝑꝑ peccata moriamur.Ea cōtra
bonū:cū qs ita mortuus ſit:ut quidē a peccato iuſtificatus ſit.Tertia illa media quædam habēda ē:&
tū iuſtis & īnocētibus bona/tū pleriſq metuenda:q̄ cū oēs abſoluat/paucos certe delectat.Sed nō hoc
mortis ē uitiū:ſed noſtræ potius īfirmitatis:q uoluptatibus corporis & uitę huius delectationibus ca
pimur:& curſus hūc miſeri cōſumare trepidamus:in quo plurimū amaritudinis:perparꝶ iucūditatis
ineſt.Et qdē in exiguo melle/multa uenena latēt.At nō ꝑtimeſcūt Sācti mori:nō ſapiētes uiri:q lon
gęuitatem huiuſce ꝑegrinationis ingemiſcentes/diſſolui/et cum Chriſto eſſe longe pulchrius/ac bea
tius arbitrantur.Ab hoc uero nequaquam alienum eſt:qď Midam Regem Silenum docuiſſe ferťr.
Non naſci homini longe optimum eſſe:proximum autem q̄ primum mori:id quod ipſe quoque
Euripides uſurpauit.Prius illud minime probare auſim:at poſterius tanquā uitiis imbecillitatis hu

manæ remediū optabile uideri poſſit: ne hominis ingenium a labore & uirtute ad libidinē & turpitudinem ꝑ uitæ diuturnitatē procliuius in profundū uitiorū ac peccatorū præcipitium dilabat̃: ac uitæ prauitas: ſi forte diutius occalluerit: naturæ præſtantiā labefactet: & prorſum rectæ rōnis lumē extinguat. Sæpe. n. malitia ſenſus hoīs īmutauit. Execrabant̃ nōnulli ipſius quoq; generationis diem. Velut is q̄ſquis ait. Pereat dies in qua natus ſum. Cui opinioni aſſentiri uidet̃ Thracū natio: quæ natales hoīum flebiliter exequias cū hilaritate celebraret. Mors ſi recte iudicare uoluerimus talis ꝯleruq; habēda ē: qualis morientiū uita præceſſit: iuſtis quidē quietis portus: nocentibus atq; improbis naufragiū. Sed omnifariā bonū mors ē: ille ipſe inqt Ambroſius: ſi pugnātia diuidit: ne inuicē pugnēt: ſi eorum portus ē: q magno uitæ huius iactati ſalo fide quietis ſtationē tutiſſimā quærunt: ſi deteriorem ſtatū hoīs nō efficit. Quippe qualē in ſingulis inuenerit talē ī iuditio futuro reſeruat. Quiete ipſa fouet: præſentiū ſubducit inuidiæ: futurorum expectationi cōponit. Præclare acutus Stoicus. Rerum natura quæ te genuit expectat & locus melior ac tutior. Illic nō tremunt terræ: id qḋ nuper nimiū pauefacti ac territi ſumus experti non inter ſe uenti cū magno nubiū fragore concurrūt: nō incēdia regiones urbeſq; deuaſtāt. Quid mortē tantope ꝓhorreſcimus? Luculente ſane. L. Seneca: Moriendū eſt ingt: quando? qd tua intereſt? Mors naturæ lex eſt: mors tributū officiūq; mortaliū: malorumq; oīum remedium ē: poſtremo (ut Ambroſius ait) uniuerſorum trāſitus. Ac ſiue caſu hoīes moriant̃: qḋ Stoici crediderunt: ſiue fato ut Epicurei putāt: ſeu deniq; genitura qḋ Pythagorici affirmare ſunt ſoliti: una ē mortis ratio: ſi recte uixerimus ut a malis abducat & ad feliciores ſedes aditū atq; ingreſſus præbeat ꝓtioſa eſt. n. mors Sanctorum pretioſa ſapientū oīuꝫ: bonorum oīum ꝓtioſa mors putāda ē. Qui uiuētes ī terris munitiſſimā ſibi uiam ī cœlū comparauerint. Hoc nos & de Mariano Sozino quātū credere fas eſt augurari libet: q inter eos iure annumerādus ſit: quos ad tuendos iuuandos conſeruādos hoīes natos arbitramur. Qui cognitionis & legalis ſapientiæ ſtudiis deditus oēm in ea exercitatione conſumpſit ætatē. Qui nullius fuit diſciplinæ expers: q Italiæ Gymnaſia & urbes: ſed imprimis Senā patriam florētiſſimā doctrina ſcripto ſentētia uoce deniq; illuſtrauit. Quis nō domū eius frequētabat? Quis nō ſibi inde conſiliū atq; opē petebat? Quis nō illius acute reſponſa ſapienter dicta mature conſulta grauiter iudicata cōprobabat? Extant multa & præclara huius uiri monumēta ſcripta complura ingentia uolumina libri rerum maximarum cognitione referti. Earū præſertim quæ ad rectā uiuēdi uiam ad humanorum actuū directionē ſpectāt: ad pellendā iniuriā: ad colendā Iuſtitiā: ad uirtutes exercendas ad uitia execranda. Optimus hic Iuriſconſultus fuit optimus legū interpres optimus ueritatis indagator. Nullius rei prorſus rudis atq; integer: ſed quaſi alter Lælius ī omni ſermone ſapiens in re merito iudicandus. Huius fama ultimas mūdi oras penetrauit: huius doctrina cuncta reſonāt: & totius Italiæ & exterarum gentiū ſtudia. Quod de nobiliſſimo hiſtoriarum ſcriptore Liuio ſcribit Hieronymus haud iniuria ad hūc quoq; uirū tranſferri poſſit: ut nō minus uiri huius ſapientiæ claritas q̄ florentiſſimæ patriæ ſplendor ad ſeſe contemplandū pellexerit: & ad perſpiciendā uiri huius laudē nonnullos a remotiſſimis regionibus tanti uiri fama ꝑduxerit. Ad Marianū Sozinū ut taceam Siculos Picentes Vmbros ac cæteros finitimos ppl̃os: ex Galliis ex Hiſpaniis ex Germania ex Anglia Britania Hibernia ex ultimis orbis finibus confluebāt: & confluebāt quidē: ut ſapientiā eius delibarēt: ꝑciperent: ut de ubertimis eius fontibus haurirēt. Innumerabiles ab hoc uiro inſtituti Doctores: nobiliſſimi euaſerunt: Pontificii & ciuilis Iuris adepti gloriā. Sed iam uocat funeris pompa: modus ſtatuendus ē laudibus: quas ſine modo explicari oportebat patribus appoſitus ē ſūmus iuris interpres: Thomā Docciū comitatus: quē habuit uitæ comitē & ſtudiorum ſociū ſecutus Piū admirādū diuinūq; Pōtificem: q tātope eius delectabat̃ affatu: apud quē tātope ualebat gratia. Secutus & Bartholomeū Piccolomineū: ne tam præcox diſcipuli ſerior magiſtri uideret̃ egreſſus: Secutus eſt ſummorum uirorum cœtū: quos multos ac celebres noſtra tulit: atq; amiſit patria. Sed iam efferte funus triſte miniſteriū: & quoniā aliqd humanitati indulgendū eſt: quatenus ratio patit̃ flete liberi: flete propinqui: nō qdē ſup illū: ſed ſup uos ipſos potius: tanti uiri orbatos præſidio amici & conciues flete oēs: ſtudiorum ſectatores ingemiſcite ac deflete defunctū uita Marianū: gemitū qdē: ſed nō etiam eiulatū adhibentes: ne ſapiētiſſimi uiri mortē īſipienter ferr̃ uideamur. Iuſta ꝑſoluite inferias: funus celebre panegiriis ac laudibus ꝓſequimini: Deū & cœleſtia numina comprecantes: ut ſublatus e terris Marianus transferatur ad ſupos: & patrono Hieronymo: quē uiuens religioſe colebat: nūc defunctus ſæculo illi uiuat: q ſolus eſt uitæ auctor: & requietem largit̃ æternam. Dixi.

¶ Aug. Dathi funebris Orō. IIII. Quam habuit ī laudem Thomæ Doccii Iuriſconſulti incorruptibilis & Doctoris ueritatis in Iure atq; ornatiſſimi ciuis Senenſis.

PRohibebat ingens dolor o uiri: qui funeri adeſtis: deterrebat uis lacrymarum: nec minus mea mihi nota tenuitas prorſum diſſuadebat in hoc tanto cœtu ſermonem facere: niſi parendi neceſſitas atq; imperantium auctoritas me ad hoc munus dicendi compuliſſet. Obruit ingenii mei imbecillitatem rei ipſius magnitudo & ſumma atq; eximia eius uiri uirtus: q nuper rebus exceſſit humanis: cuius hodie in tā magna circūſtantium corona luctuoſum funus agit̃. Nec mihi cogitāti aliunde cōmodius exordiendū uidet̃ q̄ ſi a deploratione fragilitatis hūanæ noſtra proficiſcat̃ oratio. Breuis nāq; ē: plena laborum uariis ac pene innumera

bilibus ſubiacens caſibus hoīum uita/morti/atq̧ interitui ſine dubitatione obnoxia: quod ultimum
& extremum oīum terribilium nōnulli Philoſophi eſſe tradiderūt. Atq̧ a primo exordiar: qd tam cir
cunciſum: qd tam anguſtū: qd tā breue/q̄ hoīs uita longiſſima? Bene ac ſcite. M. Tullius: quæ inquit
ætas lōga eſt: aut qd oio homini longū? Nō ne modo pueros: modo adoleſcētes ī curſu a tergo inſe
quens: nec opinantis aſſecuta eſt ſenectus? Et. n. dies hoīs nō ſecus q̄ umbra prętereunt: diffugiunt:
atque euaneſcunt tanquam puluis: quem proiicit uentus a facie terræ. Volat ætas: uita decurrit.
Tempora labunť: taciti ſeneſcimus annis: Et currit freno nō remorāte dies. Itaq̧ ferť Xerxes Rex
ille Perſaꝝ potentiſſimus/cum numeroſum atq̧ imenſum quē parauerat/circūſpexiſſet exercitum/il
lachrymaſſe: quod tot millibus tā breuis imineret occaſus. Hinc ſacratiſſimus Vates: Dies annoꝝ no
ſtroꝝ/inquit: in ipſis ſeptuaginta āni: in potentatibus octuaginta. Reliquum ſi qd forte amplius acce
dit uitæ/labori & dolori merito iure aſcribit. Qualis deinde ſit hoīum uita: q̄ magnis laboribus: q̄ ua
riis: q̄ multiplicibus pateat diſcriminibus: ut ipſe arbitror: nemo ē: q neſciat. Proinde hanc tā miſe/
ram/tamq̧ calamitoſam humanæ uitæ ſortem deplorat Euripides: cum dicit. πασ δ᾽ ὀδυνηρὸσ βίοσ
ἀνθρώπων κοὐκ ἔστι πόνων ἀνάπαυσισ. Quoꝝ uerboꝝ hæc mens ē. Tota laborioſa eſt hoīum ui
ta: nec eſt laboꝝ requies. Vt quod dicit uir ſūmę prudentiæ Plinius ille ſecūdus: cū de natura loque
reť: difficile iudicari poſſit: parens ne melior homini: an triſtior nouerca fuerit: quippe quæ hoīem
protinus uitę pricipio ad lachrymas/atq̧ aduagitū edit: ac ueluti a miſeria auſpicata uitā hoīs riſus
ante diem quadrageſimū nulli tribuit. Vni homini ex omni aīalium numero luctū dedit: uni multi/
plicē perturbationē: uni in ſūma uitæ breuitate imenſam uiuendi cupidinē prębuit. Hoīem prę cæteris
animātibus p̄ uarios caſus: p̄ tot diſcrimina reꝝ: ad mortē tandē interitūq̧ pducit. Quocirca elegan
ter ſapiēs ille pdidit. Si ānos cōputes: exiguū tēpus uitæ: ſi uices reꝝ/æuū putes. Nihil eſt in tota hoīs
uita: quod aut diutius in eodē ſtatu pſeueret: aut certū exploratūq̧ uel ad breuiſſimū momētū tēpo
ris eſſe queat: ut nō uita hæc: quæ diciť uita: ſed mors potius haberi: atq̧ exiſtimari debeat. Vt nō in/
iuria Aurelius Auguſtinus dubitauerit: utrum mortalē uitā: an uitalē mortē/eam ipſam appellare de
beamus. Mortē quidē oībus natura propoſuit. Mortē effugere: mortē euitare nemo pōt. Moriť doc
tus: ſapiēs Concionator inquit: ſimiliter ut indoctus. Oīa tēpūs habēt: & ſuis ſpatiis trāſeūt uniuer/
ſa ſub Sole. Mors oībus ſupra caput inſtat: quotidie dies ultimus appropinquat: quotidie dies aufe/
runť nobis: quotidie ad finē tēdimus: properamus ad mortē. Merito igiť cū præclaro Oratore excla
mare liceat. O fallacē ſpem hoīum/fragilēq̧ fortunā: & inanes noſtras contentiones: quæ medio ui/
tę ſpatio/ſæpe franguntť/& corruunt: & ante in ipſo curſu obruuntť/q̄ portū cōſpicere potuerūt. Ho/
die imbecilitatis humanę perſpicuū phibet teſtimoniū ciuis clariſſimus/uir optimus/Iuriſconſultus
inſignis/Doctor celeberrimus Thomas Doccius: q uix ſexageſimo expleto ætatis ſuæ anno/morte
pręoccupatus ē: & ſublatus nobis ex oculis uir omni pene genere laudis/ac uirtutis prędītus: ingenio/
doctrina/Iuſtitia/pbitate clarus: & qđ de Principe Porcię gētis Catone Hiſtorici pdūt: Senator opti/
mus: optimus orator: pro Impatore optimo: optimus legū ac Iuris īterpres. Quodq̧ de. Q. Sceuola
tradiť/homo oīus diſciplina Iuris ciuilis eruditiſſimus: Iuris peritoꝝ eloquentiſſimus: eloquentiū Iu
ris pitiſſimus. Cuius doctrinā/& legalē ſapiētiā/nō mō tota admirabať Italia: ſed exterę quoq̧ lōgin/
quę/ac Tranſalpinę nationes plurimi faciebāt. Ac multos ſępe ex Galliis: multos ex Germania: mul
tos ex utraq̧ hiſpania: multos ex Luſitania: multos ex Anglia: multos ex Sicilia: multos ex Sardinia:
multos ex cæteris orbis gentibus ad hāc urbē colendā: ad hauriendā doctrinā: eius unius huius hoīs
fama pduxit. Ab ultimis pene finibus cōplures tanq̄ delphicū quoddā petentes tēplū/huius uiri adi
bant: ac frequētabāt domū: ſummā uiri prudētiā/& ſolertiſſimū conſiliū exquirebāt. Reſponſa eius
uere reſponſa Prudentis: & quaſi oracula quędā plena fidei: plena ueritatis nō imerito exiſtimabāť.
Nunq̄ aut in uerbis/aut in ſcriptis ſuis ſecū pugnauit: ſecū ſemp ipſe conſenſit. Quare & Doctorē ue
ritatis hūc uirū tota Sicilia & pleriq̧ nō ignobiles ppli uulgo appellare conſueuerūt. Itaq̧ ob ſummā
ingenii/doctrinæ/ac pbitatis laudē/a tenui loco ad maximū gloriæ faſtigiū euaſit: oībus reipub. fun
ctus honoribus: fęcūda prole ſeptus/opibus & fortunis florentiſſimus. Gratus oībus: imprimis dile/
ctus bonis: & quę maxia & ampliſſima eius uiri laus erat. Sūmo Pōtifici Pio. II. quē & docuit: maxie
charus. Sed qs mirificas eius uiri laudes ſatis referre poſſit? Ciuitati q̄ charus fuerit/męrore funeris
indicať. Itaq̧ dicere auſim/nos moueri oportere tali uiro orbatos: q oībus pfuit: q cōmuni ſemp uti
litati cōſuluit: q patriā uiuit: & eā plurimū illuſtrauit. Cuius mors luctuoſa ſuis eſt/acerba patriæ/gra
uis bonis oībus. Nec tn̄ negamus/ſi qd mali eius morte accidit: id ſolis accidiſſe nobis priuatis frugi
hoīe/& ſapiētiſſimo uiro: cū ipſo aūt fęliciter actū eē: q oībus defunctus ē hūanę uitę laboribus: ac ſo
luto corporis carcere/ad meliorē uitā migraſſe putādus ē. Quod qdē de oībus bonis ac ſapiētibus ui
ris pculdubio ſperare debemus. Nā ſpes iuſtoꝝ īmortalitate plena ē: & illoꝝ aīę in manu ſūt Dei: ac
tā & ſi oculis inſipientiū mori uideantur: illi tamē & in pace ſunt: & quiete ac beatitudine perfruunť.
Propter quod probe Socrates magnus philoſophus/Cicerone teſte/diſſeruit duas eſſe uias/duplices
curſus animorum e corporibus excedentium. Nam qui de humanis uitiis cōtaminauiſſent/ac ſe to/
tos libidinibus dediſſent: quibus cęcati uelut domeſticis uitiis/atque flagitiis inquinauiſſent: uel re
publica uiolāda fraudes inexpiabiles cōcepiſſent: his deuium quoddā iter eſſe ſecluſum a cōcilio Deo

rum. Qui aũt ĩtegros ſe caſtoſq; ſeruaſſent: bꝛibuſq; fuiſſet minima cũ corporibus cõtagio: ſeſeq; ab
his ſemp ſeuocaſſent: eſſentq; in corporibus hũanis uitã imitati Deoꝝ: his ad illos: a qbus eſſent pro
fecti reditũ facile patere. Atq; hoc illud ẽ: qđ ĩ Gorgia a Platone dicit̃: eos q iuſte pieq; uixiſſent: cũ
e uita migrarẽt: ad beatoꝝ ĩſulas: hoc ẽ ad Paradiſi delitias pficiſci: ubi exẽpti ab oĩ malo ĩ fœlicitate
degerẽt. Qui uero iniuſte atq; ĩpie uixerint ĩ punitionis ac pęnaꝝ carcerẽ: quẽ appellãt Tartarũ ire.
Nã mors pinde eſt: ut eoꝝ uita fuerit: q uitã hãc mortalẽ deſerunt. Et mors qdẽ peccatoꝝ peſſima:
quẽadmodũ indytus uaticinat̃ ꝓpheta. At contra pretioſa ĩ cõſpectu dñi mors ſãctoꝝ eius: Quam
ut aſſequat̃ is: q modo uiã uniuerſæ carnis ĩgreſſus ẽ: ſupplici uoce atq; humillimis pꝛcibus obſecra
mus eũ: q uult oẽs hoĩes ſaluos fieri: q uitã perennẽ tribuit oĩbus: q cõfidunt in eo: q ſaluos facit: q
beatos reddit oẽs: q implorãt clementiã eius: & q illã inuocãt ĩ ueritate. Sed iã tpũs ẽ funus efferri: &
defuncti manibus parentari. Et qñ ita carnis cogit infirmitas: atq; ipſa poſcit hũanitas lugeri tãti ui
ri mortẽ. Quãq̃ nefas ẽ: quemadmodũ nõ de Virginio ſolũ: ſed de oĩbus ſũmis ac ſapiẽtibus uiris
recte dicit̃ aut fleri: aut oĩo mortẽ uocare: qua tãti uiri mortalitas magis finita q̃ uita ẽ. Viuit. n. Tho
mas Doccius: uiuetq; ſemp: atq; etiã latius ĩ memoria hoĩum: & ſermone uerſabit̃. Quãdo memo
ria bene redditæ uitæ conſenſu omniũ ſempiterna eſt. Dixi.

¶ Aug. Dathi Funebris Oratio. V. Quam ipſe habuit in funere clariſſimi uiri Petri Ruſſii Se
nenſis eminentiſſimi & Philoſophi & Theologi noſtro tempore.

NEqueo ſine lachrymis affari uos hodie uiri patres: dum cogito ſublatũ e terris Petrum
Ruſſiũ Doctorẽ nobiliſſimũ: cuius uita nõ modo pclarã hanc ciuitatẽ: nõ modo totã
Italiã & pximas terraꝝ regiones: ſed uniuerſã quoq; nationũ fideliũ concionẽ: doctri
næ ſplẽdore & admirabili ſcientiæ laude plurimũ illuſtrabat: cuius mores ab ipſis uſq;
tenellæ ætatis primordiis: uſq; adeo ĩ oẽm uitã ꝓbatiſſimi extiterũt: ut uere ad uirtutẽ:
ad ſapientiã: ad cõmunẽ hoĩum utilitatẽ natus eſſe uideret̃. Sũmã nanq; eius uiri integritatẽ: ingenii
magnitudinẽ: doctrinæ laudẽ: nõ modo noſtra rudis nequeat oratio: ſed ne eloquẽtiſſimi cuiuſq; ui
ri copia atq; ubertas ſatis explicare poſſit. Quare ex infinita quadã reꝝ abũdantia ac uarietate: quas
tãti uiri ꝓbitas & huius defuncti Doctoris ſuppeditat gloria: unũ dari mihi ĩtelligo dicẽdi locũ: ſi ad
lugendã eius uiri migrationẽ ac mortẽ uos uiri patres fuero cohortatus: & cõmunẽ nõ modo huius
patrię: ſed totius etiã chriſtiãi generis iacturã deplorauero. Hodie proh dolor optimo uitę Duce: prę
claro oĩum diſciplinaꝝ artifice: præceptore bene uiuẽdi pſtantiſſimo: inſigni Philoſophiæ ac Theolo
giæ pfeſſore: ſacraꝝ ſcripturaꝝ uero interprete orbati ſumus. Q̃đ nos iure optimo documẽtũ pro
bitatis: exemplũ pudicitiæ: uirtutis ſpeculũ: doctrinæ lumẽ: maximę laudis integritatis fulgẽs ſydus
ſapientũ uiroꝝ teſtimonio atq; cõſenſu appellauerimus. Hodie ſoluto carnis ergaſtulo & corporeis
laxatis uinculis res hũanas deſeruit: q res hũanas cõtẽpſit ſemp: ac p nihilo habuit. Solũ Deũ puro
& mũdo cordis affectu ac uirginali integritate ſectatus ẽ. Qui ut eccleſię uerbis utar pius prudẽs
humilis pudicus ſobrius caſtus fuit & quietus: q̃ diu fragili carne & mole corporis circũdatus eſt. Qui
pcalcatis terrenis delitiis ſpretis mũdi honoribus reiecta ſæculi põpa eam ſapiẽtiã ãplexatus ẽ: q̃ ad
deũ: ideſt ad ſũmũ & incõmutabile bonũ ſola pducit. Theſaurizauit. n. theſauros ĩ cęlo: quoꝝ ĩmar
ceſcibilis atq; ęterna poſſeſſio ẽ. Audeo phibere nõ ambiguũ uirginitatis eius teſtimoniũ: cuius cõuer
ſatio oĩs ĩ ſpeculatione diuinaꝝ reꝝ & in cœlis uerſabat̃. Qui nũq̃ ocioſus: nũq̃ ſolus erat. Legebat
ſemp aliqd: ſcribebat: docebat: cõtẽplabat̃. Sociam habebat mẽtẽ: ad res altiſſimas cõſiderãdas ſpũ
ſctm comitẽ: q loquebat̃ in eo ieiuniis helemoſinis uigiliis orõnibus diligentiſſime ſemp intentus.
Qui diuino canẽte ꝓpheta nõ iniuria beatus dicẽdus ſit: ſi in lege dñi fuit uoluntas eius: & in lege
eius dies ac noctes meditatus ẽ. Quippe q ſanã doctrinã docuit: uiam ſalutis oſtẽdit: ueritatẽ medi
tatũ eſt guttur eius: & labia eius deteſtata ſunt impiũ. Euangelicã uitã & uixit ſimul & docuit: ut teſti
monio Saluatoris nõ ſine cauſa magnus uocandus ſit in regno cœloꝝ. Erat eius domus officina bo
naꝝ artiũ: unde pcepta uitæ ſalutares monitus exortationes uirtutis exẽpla laudataꝝ reꝝ oĩum pfi
ciſcebãt̃: ut merito ĩter eos ãnumerandus ſit: q ſal terræ & lux mũdi a Saluatore uocant̃. Os eius an
nuebat ſapientiã: & ſacris lectionibus aſſidue circũſonabãt aures eius. Itaq; uniuerſa ſacra uolumina
ac diuina quæq; oracula ĩ eccleſiis benedicẽs dñm explicauit. Et incipiens a Moyſe pcurrit ꝓphetas:
ſacras puoluit hiſtorias: nouã legẽ ĩterpretatus ẽ: ac diligenter expoſuit. Multa multis de rebus & pcla
ra uolumina: incorruptos libros edidit. Nec hactenus uel ĩ eloquiis uel ĩ ſcriptis eius ullus prorſus in
uentus eſt error. Nihil obſcurũ nihil inexplicatũ reliqt. Atq; ut taceã in diſſerendi diſciplina: in mo
rali ſapiẽtia: in Phyſicis ac Methaphyſicis ſpeculationibus: in tota deniq; Philoſophia Ariſtotelis ſcrip
ta: explanauit Moyſi libros Geneſim: Exodũ: Leuiticũ: Numeros: Deuteronomiũ: Librum Ioſue: Li
brũ Iudicũ: Librũ Ruth: Libros Regũ: Libros Paralipomenõ: Libros Ezrę & Neemiæ: Librũ Tho
biæ: Librũ Iudith: Librũ Heſter: Librũ Iob: Pſalteriũ Dauid ꝓphę: Salomonis puerbia: Librũ Eccle
ſiaſten: Canticũ canticoꝝ: Librũ Sapiẽtię: Librũ Eccleſiaſticũ Ieſu filii Syrach: Prophetas oẽs: Primũ
Eſaiam: Hieremiã: Baruch: Ezechielẽ: Danielẽ: cũ librũ duodecim ꝓphetaꝝ: Oſeę Ioelis Amos Ab
dię Ionæ Micheæ Naum Abbacuch Sophoniæ Aggei Zachariæ Malachiæ: Libros Machabeorũ.
Explanauit Euãgeliũ Matthęi: Euãgeliũ Marci: Euãgeliũ Lucę: Euãgeliũ Ioãnis: ſacras Pauli apl'i epi
ſtolas: ad Romanos: ad Corinthios: ad Galathas: ad Epheſios: ad Coloſſenſes: ad Teſſalonicẽſes: ad

Philippēſes:ad Timotheū:ad Titū:ad Philemonē:ad Hebręos:Actus Apl'oꝝ:Caniconicas epl'as Ia
cobi-Petri-Ioannis-Iudæ:Apocalypſim Ioānis apl'i.Subtiliter diſſeruit quæ ī ſententiaꝝ libris de ſa-
croſancta-atq; indiuiſa Trinitate:quæ de mūdi & reꝝ oīum creatione:quę de ſacris Dominicæ incar
nationis myſteriis:quę de ſalutaribus ſacramētis ab eccleſiaſticis Doctoribus ptractanť.Sacros Doc-
tores quēadmodū ſecutus-ita etiā uere-ac dilucide interptatus ē.Imprimis Gregoriū-Ambroſiū-Au
guſtinū-Hieronymū.Sed & ueteres ac pbatiſſimos quoſq;:Cyprianū:Hilariū:Lactantiū Firmianū
Leonē:uenerabilē Bedā:maximū Fulgētiū:Remigiū:Iſidorū:Proſperū:alios cōplures. Quinetiam
pfamiliares habuit Baſiliū-Gregoriū Nazanzenū-Ioannē Chriſoſtomū-Ioannē Damaſcenū-Diony
ſiuꝫ Areopagitā:Origenē:cęteroſq; Gręcę ſapientię peritiſſimos.Tū Albertū Magnū:Thomā Aqui
natē:necommiſit Bonauēturā:Alexandrū de Ales:Franciſcū Mayroniū: Iohannē Scotū: Petrū Au
reolū:Michaelē Scotū:iu pretio habuit:ac maxīe coluit Doctores celebres:Egidiū Romanū:Grego
rium Senēſeꝫ conciuē noſtrū pilluſtrē:Ariminēſem Gregoriū:reliquos ꝑterea oēs:q & noīe & aucto
ritate digni ſunt.Qui igiť nō doleat:qs nō defleat tanti uiri amiſſionē:cuius pręſentia & uita ī terris
mirificos:uberrimos-ac ſāctiſſimos fructus ꝓferebat!Lugeat nō mō nobilis Ruſſia domus:q̄ talē ac
tātū uirū genuit-ſed etiā tota Senēſis ciuitas:Lugeāt doctiſſimoꝝ hoīum cętus:& tota circūſtantiū co
rona.Lugeāt totius Italiæ glorioſa Gymnaſia:in qbus lux fulgētiſſima ſubito extincta ē.Quis nō de
ploret ſublatū ex oculis tā præclarū ſpecimē:ac doctorē noſtræ memoriæ clariſſimū-abrectuꝫ nobis:
uix qnto & qnquageſimo exacto (niſi fallor) ætatis āno!Orbati tā ſplendido lumīe:q̄q̄ moriendus
eſt oībus lege naturę:indulgeamus tñ hūanitati & lachrymis:magni uiri & Doctoris funera gemitu
proſequamur-paſſi ob eius cōmigrationē grauē iacturā:nec minus tamē credamus-quantuꝫ fas ē:
uirum doctrina & uirtute probatiſſimum.Fide-ſpe-& charitate pfectum-tranſlatum in beatoꝝ domi
cilium:ubi beatus æuo ſempiterno fruať. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Oratio.VI.De uita & obitu pręcellentiſſimi & Philoſophi & Medici Bartho
li Turci Senenſis-in toto Latio celeberrimi.

SEmpronius Aſellio uir doctiſſimus-& nōnulli pręterea hiſtorię Romanę ſcriptores.P.
Craſſum Mutianū clarū & indytū uirū fuiſſe tradūt:& beatū idcirco phibēt:qđ quinq;
habuiſſe reꝝ bonaꝝ maxīa & præcipua arbitrati ſunt.Diuitias:nobilitatē:eloquētiam:
prudentiā Iuris:Pontificii dignitatē.Nō ſunt hęc ſpernēda-nec cōtēnenda ſiue Fortu-
næ-ſiue potius cœleſtis Principis munera. Sed pinde hæc ſunt oīa:ut certe eoꝝ animi:
in quos ceciderint.Nā bona ſunt iis q bene utunť:mala iis contra:q male.Diuitias:ſi iuſtuꝫ nactæ
ſunt poſſeſſorē:fortunæ ornamēta:uitæ pręſidia:uirtutis inſtrumēta ducimus.Res ē pręclara nobili
tas:ſi ad claritudinē generis:ſi ad longa ſtēmata-ac ſplendorē ſanguinis:uirtutis decus:ſpecimē pro
bitatis:incorrupti atq; inculpati mores acceſſerint.Eloquētia tanq̄ hūanę conciliationis Princeps:ma
gno ſemp in honore eſt habita:ſi tñ cū ſapientia fuerit & moderatione cōiuncta.Iuris prudentia-&
ipſa quoq; ad tuendā hoīum ſocietatē-plurimū certe momēti habet:Si qs tamē uitæ integritatē eam
adhibuerit:ut ab omni auaritiæ labe & cupiditate quæſtus prorſus abhorreat.Honoꝝ gradus-& di-
gnitatis amplitudinē ita demū laudamus:ſi forſan crimē abſit affectatæ gloriæ:& ꝓcul repellať am
bitio.Ita beatū Craſſum quempiā iudicabimus:ſi ditiſſimus:ſi nobiliſſimus:ſi eloquētiſſimus:ſi Iuris
conſultiſſimus:ſi Pontifex Maximus fuerit.His muneribus ita demū beatitudo conſtabit:ſi exteriora
hæc-& quaſi quædaꝫ fortuito dona tributa mortalibus:mentis bonitas-atq; animi bona pręceſſerint.
Nos q̄ Hiſtorici ꝓbabilius eū beatū & habēdū & appellādū ſtatuimus:in quo alia quoq; lōge ꝑclario
ra munera-& quaſi ꝑtioſa talēta quędā effulſerint . Si quis optimo ſit natus ingenio:prædirus ſūma
reꝝ cognitione-atq; doctrina:ſingulari ſapiētia ornatus:eximia ꝓbitate ac uirtute decoratus:ꝑcipua
auctoritate munitus.Magna uis ē ingenii ad excogitandū:q cū docilitas ad facile ꝑcipiendū:ad reti-
nendū uero memoria reꝝ theſaurus naturali quadā ſocietate iunguntť.Hęc ſunt.n.mea qdē ſentētia
reliquoꝝ oīuꝫ fūdamēta bonoꝝ.Quanta ē doctrinæ laus:p quā nobis ueritas eluceſcit:mēs illuſtrať:
uita expoliť humana:noſtrę dignitatis decus effulget.Humana præſtātia lōge a quadrupedū natura
diſiungiť.Fons cōſilii:ꝓuidēdi ratio:agendaꝝ reꝝ modus-atq; ordo:unde quęſo aliunde-q̄ a ſapien
tia eſt!Dux certa ſalutis rebus oībus moderať:hūanos regit actus:erroribus liberat:tutiſſimuꝫ recte
uiuendi iter oſtendit.Ad portū optatæ quietis:ad calcē beatitudinis uſq; perducit. Virtus ſola ē hoīs
ac certa poſſeſſio.Cætera aliena ſunt oīa:hæc tantū noſtra ē.Quippe quę nec p uim eripi cuiuſquā:
nec ſurripi p fraudē pōt.Nullis expoſita piculis ē:nullis prorſum patet inſidiis.Hæc uitę inſeparabi
lis comes ꝑpetuo nobiſcū demorať:peregrinať:cōquieſcit.Hęc nunq̄ deſerit.Hāc unā nobiſcū ferre
poſſumus.Hæc aīum pficit:uitā tueť:fortunā exornat:mortē contēnit:in bonis mortē ducit:p mor
tis ianuā ad uitā meliorem aditum præbet.Auctoritas teſtimoniū ꝓbitatis exiſtit:ſummę laudis mo
numentū:ꝑſpectę iudiciū fidei:iucundum quoddā mentis pabulum:columen uirtutis:uitiorum fla-
grum bene actę uitę perenne decus.Quiſnam igitur dubitet Bartholum Tureum fœlicem compro-
bare:in quo uno quæ modo explicata ſunt omnia affatim & abunde præfulſerint!Quā ſplendido
uir fuit īgenio!Quā īcredibili reꝝ pene oīum cognitione-atq; ſcientia!Quā ſingulari ac pene diuino
oībus in rebus pollebat cōſilio!Quāta quāq; īcredibili uirtute-fide ſeptus erat-atq; cōſtātia!Quāta nō
ſolū in patria:ſed apud finitimos ppl'os auctoritate ualebat-& gratia!Quanta uel apud exteras nauo

nes apud multos/ & quidẽ claros Principes & laude & fama clarebat? Per ætatũ gradus ad ſũmã pfe/
ctamq́ ſapientiã ſemp intendẽs/ maximaꝝ reꝝ ſtudia conſectatus ẽ: ea ferme nũq̃ intermiſit: ſed ne re
miſit qdẽ: niſi raro admodũ florentibus ãnis: & uſq̃ ĩ ſenectã/ & ſeniũ/ uirtutis ac ſapiẽtiæ exercitatio
nẽ: & ſalutis opa nõ reliquit. Ad hoĩes iuuandos natus/ cũ ſe pbe excoluiſſet: diuinã quandã meden
di tũ cognitionẽ/ tũ peritiã aſſecutus: totũ ſeſe ad ferendũ uitæ auxiliũ/ & opẽ ſaluti pręſtãdã accõmo
dauit. Remedia poſcentibus fide/ diligẽtia/ cõſilio/ opa/ nunq̃ defuit: q cũ ſex & octoginta ferme an/
nos uixerit/ duo de ſexagita ĩ curãdis languoribus/ in ſanãdis ęgrotis/ aut eo fortaſſe ãplius/ ãnos exe
git: ut unus propiſſime acceſſiſſe uideat̃ ad illũ quaſi triſęclum quendã/ ac longeuũ ſenẽ Auenzoar
diutiſſime ĩ eodẽ peritiæ genere uerſatũ: quẽ uixiſſe tradit Auerrohus lõgo tp̃re: & ad centũ & trigin
ta qnq́ ãnos ętatẽ pduxiſſe: et pleranq́ illã in medendi exercitatione cõſumpſiſſe. Quapp Medicę ar
tis primas eas ſtatuit deferẽdas Auerrohus. Sed ad noſtrũ Bartholũ redeamus: q ſemp/ quas Medici
na ratio præſcribit horas/ male habẽtibus pręſto erat. Sæpe cõcubia: ſæpe intẽpeſta nocte & anteluca
no tp̃re uiſebat uariis morboꝝ generibus preſſos: ſi ſe illis pfuturũ conſpicaret̃: uł poſthabẽdę Gręco/
coꝝ uigilię/ & lucubrationes Bartholi curę ac ſtudio uiderent̃. Qui uidit: & crebro expertus ẽ: ueꝝ phi
bet teſtimoniũ. Miſericordẽ ſeſe indigẽtibus prębuit. Egenũ & pauperẽ nõ deſpexit. Piam opes mul
tis pręſtitit. Siqua foret aut ſpes uitæ/ aut uia ſalutis/ mirã Bartholus adhibebat induſtriaſ. Quos mo
riendi neceſſitas peteret: in iis mirabile dictu/ raro præſagientẽ Bartholũ interitus hora: uel tp̃is po/
titus fallebat athomus: cũ tam ad ſenectutẽ pueniſſet: & diuturna quadã medẽdi exercitatione polle
ret. Ita peracriter humanoꝝ corpoꝝ ſecreta rimabat̃: et Medicinã ſolertiſſime pcallebat: quæ una di/
ſciplinaꝝ maxĩe fuit oĩum humano generi ſalutaris: & magnis priſcis quoq́ tp̃ribus celebrata pręco
niis: quæ primũ celeberrimo auctore teſte Plinio/ inuentores ſuos cęlo dicauit. Hæc. n. pp ſũmã eius
utilitatẽ/ tanti æſtimari a ueteribus cõſueuit: ut p Ciceronis ſententia/ Deoꝝ ĩmortaliũ ſit inuentioni
cõſecrata: ut Apollinẽ: quẽ tanti faciebat antiqtas/ eiuſce artis inuentorẽ primũ fuiſſe tradãt: quẽ ſecu
tus Aeſculapius/ Medicinã quoq́ uehemẽter auxit. Veꝝ (ut ommittã priſcos illos: q primi uel inue/
niſſe hãc artẽ: uel perditã reuocaſſe: uel cultam amplificaſſe phibent̃ Podaliriũ: Machaonẽ: Orpheũ:
Muſęũ: Heſiodũ: tum Hippocratẽ Coum: Galenũ Pergamenũ: præclaruſ Auicennã hiſpalenſem:
Aſclepiadem: Heraſiſtratũ: aliosq́ pene inumerabiles: q maxĩe admirationis ſunt habiti: quos lauda
re malim/ q̃ cũ cæteris comparare) ad Italos noſtros & recentioris memoriæ Medicos ueñiam. Glo/
riat̃ Patauiũ Petro Hebano: gloriat̃ Martilio. Florentia Thadeo ſuo/ & Truſiano. Chriſtophoro ho
neſto Bononia. Forũ Iulii Iacobo. Verona Gerardo Bolderio: Ioanne Herculano: nec patũ etiã ami
co noſtro Petro ſacco. Alii p̃terea ppłi aliis. Sena uero una imprimis iure gloriari poſſit duobus lumi
nibus Vgone Bentio: & Bartholo Tureo: quoꝝ ingeniũ/ doctrinã/ peritiam Philoſophię/ ac maxima
rũ diſciplinaꝝ laudẽ/ tota admirat̃ Italia. Sũmã bonaꝝ artium cognitionẽ & optimus qſq́/ & uulgus
omne pręd icat: & maximis extollit honoribus. Sũt & alii hodie Senẽſes Medici illuſtres: quos poſſuſ
mõſtrare: & uos de qbus loquar/ minime ignoratis. Sed nolo blandiri uiuentibus. Cęteros nũc miſ/
ſos faciam: & ad Bartholũ noſtrũ redibo. Illud affirmare nõ dubitem: hũc unũ cũ imprimis contẽpla
tionẽ cũ actione coniunxiſſe. Quis neget fœlicẽ Bartholũ: q in utroq́ genere uerſatus/ utrunq́ eſt cu
mulatiſſime aſſecutus? Vt nõ iniuria beatus uideri poſſit in terris: ſi eſſe hoĩs (id: qď dicere ſolebat
Auerrohus) pro ultima pfectione eius: atq́ abſoluta ſubſtantia ẽ: ſiqs ſpeculatione ac rerũ ſcientia
fuerit cumulatus. Hęc eſt. n. ultima (ut idẽ ait) atq́ extrema fęlicitas: et uita utiq́ ſempiterna. Cũq́
uirtutis laudẽ Bartholus ſitam ĩ actione cognouiſſet: Ita ſcite/ ac ſapienter diſtribuit omne tp̃ũs: ętatis
ui agẽdo/ contẽplando/ docẽdo/ diſceptando/ medẽdo/ nullã tẽporis partẽ effluere pateret̃ inanem.
Rem familiarẽ probe curauit: rem ruſticã non neglexit: remp. conſilio/ ſtudio/ omni officio pſecutus
eſt. Magiſtratus quoſq́ noſtrę ciuitatis ampliſſimos/ incredibili quadã cũ laude geſſit: amicoꝝ proſpe
xit cõmodis: ſtudioſos ſapientia uiros paterno ſemp amore complexus ẽ: ut quos ſua inſtitutione do
cuiſſet: octoginta/ aut eo fortaſſe amplius/ Medicinæ ac Philoſophiæ laurea coronauerit: ut in omne
Latiũ/ inq́ oẽs fideliũ pp̃los/ doctrina tãti uiri/ ac fama puaſerit. Sed pręcipua ĩ eo uirtus eluxit. Quę
cuiuſquã ſit noſtra tẽpeſtate/ ciuilis hoĩs tanta pbitas: quæ cũ Bartholi fide/ ĩnocentia/ integritate/ con
ſtãtia/ animi magnitudine cõferri poſſit? Cõſtãs ac ppetua recte uiuẽdi ratio/ & ĩmutabilẽ optimę mẽ
tis ppoſitũ etiã poſteritatis memoriam nõ latebit. Pueritiam cõtriuit ĩ litteris. Ludos cõtẽpſit. Ado/
leſcens altiora ſtudia cõplexus flagitiũ: & Venerẽ tanq̃ ſcopulũ fugit. Iunior ciuibus/ tum ſingulis/ tũ
uniuerſis pdeſſe ſtuduit. Reliquũ omne tp̃ũs ætatis ad cõmunẽ utilitatẽ & ad hoĩuꝫ ſalutẽ cõtulit. Mi
ra fuit hoĩs tẽperãtia. Tenui uictu cõtẽtus/ lautiora aſpnabat̃ cõuiuia. Mos illi fuit/ quaſi uni ex uete
ribus Romanis: ut frequẽter cibũ ſemel ĩterdiu & leuẽ & facilẽ ſumeret: ut pdiu in offenſa ualitudine
uixerit: ſi nõ effetũ corpus/ ac iã extremo cõfectũ ſenio/ clades inuaſiſſet pfluẽtis humoris: q iã cęli (ut
mihi qdẽ uidet̃) humectioris uitio cadẽs/ ne ipſis qdeꝫ lactentibus parcit. Sꝫ difficilius ẽ: in tã ubere
cãpo/ orõnis modũ/ q̃ dicẽdi copiã ĩuenire. Ipſe igit̃ me cõprimã: & iã tãdẽ ad fineꝫ feſtinabit oratio.
Nõ poſſum nõ fœlicem admodum Bartholum iudicare: q acutiſſimus: qui doctiſſimus: qui ſapien

ris ortam parentibus/caſtiſſimam duxit uxorem. Erat ſibi cum illa: qualis Philoſophum congreſſus
decet: nõ ad uulgi conſuetudinẽ/aut ad uitæ delitias/matrimonii fœdera: ſed ad ſobolis procreatio/
nem referebat: ut nõ ſecus coniugii legẽ q̃ ſacra quædã tueret̃: unde fuit Bartholo nõ ĩfęcunda pro
les. Thõmã memini eius filiũ: q peradoleſcens Fato functus ẽ. Forma corporis/& digna claro patre
ſpecie/ſupra ætatẽ magnã uirtutẽ/tenerioribus annis/atq; eruditionẽ comparauit. Huius nõ diſſimi/
lis Bandinus nũc ſuperſtes/ita prudentia excellit & laude: ut ſenectutis annos/& quandã ueluti prę/
coces auctoritatẽ adeptus uideat̃. Sed nolo præſentibus blandus eſſe. Taceo femellas eius filias: quę
maxĩe ob ſummũ pudicitiæ decus & uerecundiæ/ac muliebris probitatis nomẽ/primatibus quibuſ/
dam noſtrę urbis nupſerũt uiris. Vidit nepotũ gregẽ utriuſq; ſexus: quibus præclara indole ornatis/
ſuã Bartholus mirũ in modũ ſenectutẽ oblectabat. Fortunis Bartholus ampliſſimis floruit: q opibus
& rerũ bonarũ oĩum circũflueret copia: potiſſimũ uero cõſilii/probitatis/ſapientiæ/doctrinæ/gloria.
Sed ea tamẽ etiã in ſecũdiſſimis rebus moderatione fuit: ut nunq̃ quaſi unus e multis eſſe uideret̃.
Nemini ſe præferebat. Ab ĩmutabili uitæ conſtantia nunq̃ diſceſſit. In utraq; fortuna ſe ĩmotũ præſti
tit: q proſperis minime unq̃ efferret̃: & aduerſa fortiter tolleraret. Nam (ut ommittã alia) quo aĩo
Thõmæ filii mortẽ tulit: liceat nobis eum Socrati & Lęlio comparare: de quibus dicit̃: quod una erat
frons: atq; idem illis ſemp uultus. Quã uero laudabiliter humana contempſerit: ultima eius indica/
uit uoluntas. Nã ita oĩa recte/moderate/ſapienter inſtituit: ut totus ad eum uerſus: unde eſt oĩs crea
tionis initium: ea præſcripſerit: quę ſm rationẽ & ſm diuinam legẽ probarent̃. Et illud (ut cõiecta
ri licet) probans Ennii: Nemo me lachrymis decoret: neq; funera faxit: in probro habendũ ſtatuit:
quod a Sapientis grauitate longe abhorrere cognouerit: et de campano tumore/ac poetica uanitate
deprompſit Neuius.

Immortales mortales ſi foret fas flere:
Flerent diuæ Camęnæ Neuium Poetã:
Itaq; poſtq̃ eſt Orcio traditus theſauro.
Obliti ſunt Romæ lingua latina loquier.

At contra Bartholus habens oĩa mortalia ac terrena pene pro nihilo/cœleſtia atq; ęterna ſuſpiciens:
põpã funeris/aſpernatus uulgi morẽ/interdixit: & ſepulturæ decreuit modũ: ut in perpetuo illo ſuo
& conſtanti mentis de contẽnendis hũanis rebus propoſito/ad ultimos eum uitæ terminos perſtitiſſe
plane oẽs intelligerent: liquidoq; cognoſcerẽt. Et ut ſemp cũ uirtute/& beate uixit: ita pie ſeſe ad mor
tem pręmuniit: quã nunq̃ timendã duxit: & obiturus uere ſapientis functus eſt munere. Quod ſi ne/
mo iure unq̃ deplorauit ſe mortalẽ genitũ: quis eum defleat: q uiuens ſummã ſapientiã adeptus eſt:
moriens ſummã uitæ laudẽ cõprobauit: p mortẽ æternitatẽ noĩs cõſecutus! Non decet laudare poſt
mortẽ. Laudãdus ẽ nauta: qum ad portũ peruenerit. Portũ nõ iniuria Bartholũ putem attigiſſe ſalu
tis. Comprecemur æterni Principis Maieſtatẽ: ut eius ſpũm transferat in ſalutis domicilium: q uiuens
mortaliũ ſalutẽ omni ſtudio ſemp tueri conatus eſt. Dixi.

¶ Aug. Dathi funebris Oratio. VII. De morte & laudibus generoſiſſimi ęquitis & integerri/
mi/atq; clariſſimi/& nobiliſſima Senenſis ciuitatis familia orti ciuis Franciſci Aringherii.

FLeuit Dominus Lazarum: id quod ſacra eloquia prodiderũt: fleuit Deus & homo mor/
talem hoĩem/morte affectũ/uiri patres: qa uehementer amabat eum. Quem erat ſuſci/
taturus a mortuis/fleuit Saluator noſter Ieſus Chriſtus quatriduanũ in monumẽto fe/
tentem quo uidelicet noſtrę indulgeret̃ imbecillitati: ſi eos quoq; defunctos
uita defleamus: q chari nobis in uita/iuſtis de cauſis extiterunt. Quod dũ ipſe aĩo & co/
gitatione complector/nõ pudet me aliquantiſper dolori indulgere/& lachrymis: quod e conſpectu
& oculis ſublatus eſt noſtris Franciſcus Aringherius ęques/nobilitate generis pręſtantiſſimorũ ac do
ctiſſimorũ hoĩum: Epiſcoporũ & Cardinaliũ cognatione/& longo ſtẽmate clarus: uir ꝓbitate/ſapiẽtia
fama illuſtris. Qui cũ uixerit annos circiter ſexaginta/oẽs pene quoad nobis compertũ eſt/non in ua
nis ſæculi huius oblectamẽtis: nõ in aliqua turpitudinis labe: nõ in uoluptatũ illecebris: nõ in ulla de
niq; uitii ac ſceleris fęditate: ſed ĩ amplectenda/colendaq; uirtute: in parandis bonis/atq; ingenuis ar
tibus: in patriis laudibus amplificandis/atq; exigendis conſumpſit. Qui illico a puero natus ẽ ſenex:
& grauitatẽ prudentiãq; ſuxit cũ lacte nutricis: ac propterea quantus quantus erat: totus ſapientia &
uirtus erat. Ac ſubinde optimus uir ſemp/& frugi. Vtilis patriæ & reipub. utilis liberis/uxori/& ſuis
omnibus: utilis propinquis: utilis amicis: utilis oĩbus: qui noti ſibi: quibus notus ille erat: charus ci/
uitati: charus ſingulis ciuibus: charus finitimis: charus exteris populis: gratus ſummis Pontificibus:
oĩbus inq̃: qui ſua ætate in Apoſtolatu ſederũt: gratus Cæſaribus: gratus Regibus & magnis Princi
pibus. Sed qd nã obſecro tantopere charus & gratus fuerit Franciſcus Aringherius! Erat q̃ppe no/
ta & explorata ſumma uiri integritas/ſapientia/moderatio/& ſingularis atq; excellens ĩ omni genere
laus. Itaq; cũ ſemp ĩ rep. prę cęteris maxĩe floreret ĩ grauiſſimis reip. periculis atq; negociis: obiit Le
gatus Romam: Neapolin: Venetias: Mediolanũ: Lucã: Florentiã: Ferrariã: Bononiam: Peruſiũ: cæte
raſq; nõ ĩcelebres urbes. Totam pene Legatus illuſtrauit Italiã: bello & pace magna & pręclara geſ/
ſit. Lætos uidit dies multos: ſed illum utiq; fauſtiſſimũ/cũ rediens a Venetis/clariſſimo in toto Latio

Principatu: ſocietate cum Veteris inita: magno totius populi plauſu exceptus ē: feſta fronde corona/
tis ductus in Senatum: & inde ab eodem ipſo ſupraq̄ explicari poſſit: honorifice reductus domum.
Quid de Alphonſo dicam celeberrimo noſtræ memoriæ Rege! Nonne ita hic uir unus apud eū au
ctoritate ualuit: ut uel renitentibus multis: traduxerit illum in Senenſis populi uoluntatem: atq; ſen/
tentiam! Tum uidelicet cum Rex ipſe præclariſſimus Ioannem Baptiſtam Aringherium Franciſci
ipſius filium puerum admodum ob patris gratiam: & propter eximiam pueri indolem magnis affe
cit honoribus: & militari honeſtauit dignitate. Sed ex innumeris exemplis his ſimus contenti pau/
cis. Nam plura afferre & ſuper uacuum eſt: cum ſint plæraq; notiſſima: & difficile mihi: quem in an
guſto quodam ac breui temporis articulo dicentem compulerunt: qui uires meas cęco amoris iudi
cio ſunt dimenſi. Ad Franciſcum redeo: qui uiuens in terris: ſemper patriæ profuit: patriaʒ adiuuit:
patriam tutatus eſt: & cunctis (ut aiunt) amplificauit uiribus. Amicis nunquam defuit: publicæ ſa
luti conſuluit: pacē adamauit: ciuiuʒ concordiæ proſperit. In conſilio prudēs in ſermone modeſtus:
& gratus in rebus agendis promptus atque impiger. Vir optimus iudicatus ſæpius Tribunus ple/
bis ſæpius princeps populi: ſępius Cenſor fuit. Omnibus defunctus ē reipublicę Magiſtratibus nec
in patria ſolum: ſed in urbe quoq; Roma ſummis eſt affectus muneribus. Senatorem urbis iterum
geſſit. Indicant Senatus populiq; Romani inſignia: & præclara uexilla. Vbiq; laudes ubiq; magnos
eſt honores aſſecutus. Quandoquidem ut Philoſophi tradunt laus: & honor ueræ uirtutis eſt prę/
mium. Quæ cum cogito: & ipſe temperare a lachrymis nequeo: & luctum ſuis: imo cunctis ciuibus
diſſuadere uix audeo: cum uideam nos orbatos tanto uiro: & tantis decorato muneribus. Quamq̄
apud nos plus ualere ratio debet: q̄ uel noſtra imbecillitas uel trita imperiti uulgi conſuetudo. Illa
inquam ratio plus ualere debet: per quam plane dignoſcitur concluditurq; non modo malum nul/
lum eſſe mortem: ſed potius magnum bonum. Mors putanda eſt hæc mortalium uita: plena labo/
ris: plena miſeriæ plena angoris plena luctus. Id quod deplorauit ſapiens Euripides auctor proba
tiſſimus deplorat: & magno ingenio uiri. Sed nec aſſentiamur indoctis quibuſdam: qui ſe ſapientes
profitentur: & interire cum corporibus animos arbitrantur. Caligat eorum mens cæcata uolupta/
tis illecebris: & turpiſſimæ ignorantiæ obuoluta nebulis. Vera diſſeruit Socrates: uera ſcripſit Plato
& Academici plæriq;: & Peripatetici Philoſophi: qui immortalitatē animorum certiſſimis argumen
tis: & rationibus comprobarunt: & duplices illorum curſus cum corporibus exceſſerit. ut qui male:
& impie uixerint: in tetrum carcerem demergantur: qui uero bona egerunt: perducantur ad ueræ
beatitudinis gloriam. Vera imprimis nouit Magiſter gentium Paulus: cupiens diſſolui: ut cum Chri
ſto eſſet. Quod ſi moriendum eſt omnibus lege naturæ: eorum minime deflenda mors eſt: qui cum
uirtute laudabiliterq; uixerunt: & nati ad immortalitatis fœlicitatem carnis compedibus: & corporis
uinculis ſunt abſoluti: cum uiuit ſemper uirtus: uiuit celebris memoria: immortalia: & præclara ex/
tant opera quæ nulla ætas nulla extinguet obliuio. Id de Franciſco noſtro Aringherio Equite: & ciue
clariſſimo facile ſperandum fit: qui & ipſe uir magnus fuit: & præcipue Ioannē Baptiſtam: & Alexā
drum: atq; Albertuʒ: egregię iuuenes laudis: ſuæ uirtutis ac probitatis filios claros reliquit hęredes.
Qui ut in urbe totius Italiæ opulentiſſima mortem obiit: & in celebri patria ſepultus eſt: ita in patria
cæleſti glorioſus ſemper exultet: in beatorum aſcitus concilium condant cineres: atq; oſſa eius. qui/
bus datum eſt: nos iam tandem recta ratione inſtituti: ſummum capiamus ex probitate eius: & uir/
tute ſolatium. Dixi.

¶ Aug. Dathi De laudibus clariſſimi & Poetæ & Oratoris Campani Epiſcopi: fu/
nebris tomos orationis Octauæ: quam tamen iſpe non habuit: ſed uel alterius roga/
tu ſcripſit: & nomine ſeu quod uero magis eſt ſimile noluit Dathus præſtantē eloquē
tiæ laude uirum: atq; amicum ſuo præconio: & laudatione carere. Reliquum huius ora
tionis eſt perditum.

QVod ſine ui magna lachrymarum fari neſcio: uiri patres: ſublatus eſt de terreno car/
cere: & de mortali luce migrauit. B. Campanus: a Pio quondam .ii. Pontifice Maximo
Aprutinus Pontifex conſtitutus. Quod eum nouerat uirum bonum: natum ad com
munem hominum ſalutem atq; utilitatem tuendā: ad Latinas literas illuſtrandas: & ſi
ita dicere fas eſt: quaſi Muſarum alumnum: ex Helicone profectum: ad ſtudiorum glo

¶ Excellentiſſimi Oratoris Auguſtini Dathi Senenſis. VI. Orationum liber fęliciter incipit.

¶ Auguſtini Dathi Oratio: quam ipſe habuit palatio Dominorum Senenſium: magnia ciuium & clarorum hominū aſtante corona: in ſponſalibus Magnifici Equitis/ & Pratoris Senenſis Laurentii Iuſtini.

CVPIEBAM ſi ſine dedecore fieri potuiſſet Magnifici/ ac potentes domini: præcellētes Magiſtratus: uoſq; ornatiſſimi uiri: hanc dicendi recuſare prouinciam: quod eam non mihi: ideſt/ imperito homini: ſed iis conuenire putarem: qui abundant ingenio: qui eloquendi copia excellunt: qui auctoritate præſtant. Sed memor eius quod uerus pręceptor Hieronymus tradit. Quanto potentiores ſunt domini: tanto oportere nos eſſe ad obedientiam promptiores. Idcirco malui uideri fortaſſe dicendo indoctior/ q̄ ſilendo/ & imperata renuendo contumax. Verum quicquid ſupra uires meas: ac tenues facultatem fueris auſus: id omne excuſare debet parendi neceſſitas. Sed rem ipſam proſequamur. Cum multa in hominum uita & magna: & præclara ſint: tum illud pręſtabile inprimis uideri ſolet: quod a natura profectum: etiam ſanctiſſimarum legum auctoritate firmatur. Eiuſmodi eſt maris/ ac fœminę coniugatio: quam cum natura rerum omnium mater cuncta animalia docuiſſet: in hominum genere/ legibus: atq; inſtitutis conformata eſt: ne coniunctionis appetitus: qui procreandi cauſa datus eſt nobis/ paſſim: ac promiſcue beluarum more uagetur: ſed certa moderatione regatur/ ac rectę rationis coherceatur/ ac temperetur habenis. Hoc uero ſacrum connubium eſt: & ſancta matrimonii conſtitutio. Quam probans Apoſtolus Magiſter gentium Paulus: cum ad Hæbręos ſcriberet: Honorabiles/ inquit/ nuptię/ & cubile immaculatū. Hinc Cecrops qui primus apud Athenienſes regnauit: maximam adeptus eſt laudem: quod primus de connubio legem tulerit. Hoc enim iura omnia diuina: & humana commendant. Nam quemadmodum Auguſtino teſtante/ nuptiale bonum tripartitum eſt: fides/ proles/ ſacramentum: ita & per illud tria iura complentur per fidem/ nāq; lex humana perficitur: per liberorū procreationem: naturæ paretur/ per ſacramentum uero/ diuinæ legi ſatis fit: atq; Euengelicæ ueritati. Per hoc ſingulis conſulitur hominibus: quorū inbecilitas: atq; indigentia coniugali ſocietate fouetur: hinc eſt illa per Moyſen domini uox: cū primū mulierem formaturus eſſet. Non eſt bonum: hominē eſſe ſolum faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Per hoc recte familiæ gubernāt: & res domeſtica facillime diſpēſatur: cuius cū partes ſint: homo/ & poſſeſſio: ad utranq; rem tuendam neceſſaria eſt coniugalis ſocietas. Hinc ē Ariſtotelis teſtimoniū in Oeconomicorū libris. Probam mulierē omnibus quæ ſunt intus dominari oportet: curāq; habere omniū ſecūdum præſcriptas leges: nō pmittētē quēq̄ ingredi ſine pcæpto uiri: ueritam maxime uerba: quæ de mulierum corruptela circumferuntur: & ſiquid intus accidat: ut ſibi notum ſit ſoli: & ſi quid ab ingredientibus cōmitatur: ut penes uirum ſit culpa. Hinc & in Menone Plato: decet mulierem domus bene diſpenſare: ſalua facientem omnia: quæ intrinſecus ſunt/ & obſequentem eſſe uiro. Per hoc quoq; cōmuni utilitati pro ſpicitur: creſcit humanū genus: populi multiplicātur/ terra repletur/ ciuitates proſeminantur. Hinc. M. Cicero inſignis & philoſophus: & orator ad filiū. Cū hoc natura cōmune ſit oīum animantium: ut habeant libidinē procreandi: prima ſocietas in ipſo eſt coniugio: proxima in liberis: deinde una domus: cōmunia oīa. Id aūt ē pricipiū urbis: & quaſi ſeminariū reipublicę. Poſt ſequntur fratrū coniunctiones: poſt conſobrinorū: ſobrinorūq;: qui cum in una domo iam capi nō poſſint: in alias domos tanq̄ in colonias exeūt. Secūtur cōnubia: & affinitates: ex quibus etiā plures propinqui: quæ propagatio: & ſoboles: origo eſt rerū publicarum. Sed innumera ſunt: quæ a matrimonii fonte proficiſcuntur bona. Quamobrem & Iuno infenſa Troianis/ Soror/ & coniux Iouis: apud Maronē Virgiliū tempeſtatē petitura: & Eolū uentorū Regē ut Poetæ fabulātur: ī ſuam ſententiā traductura/ nō habuit quod maius deferret: ſed quodquod habebat ſummum pretium: & donum ampliſſimum pollicetur deſponſationem filiæ/ ac modulatur his uerſibus.

Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore Nymphæ:
Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeiam
Connubio iūgam ſtabili: propriamq; dicabo
Omnes ut tecum meritis pro talibus: annos
Exigat: & pulchra faciat te prole parentem.

Quibus ſane uerbis uera/ ac ppria ſacri cōiugii uel cōmoda uel ornamēta declarant. Quæ præcipua ſūt/ maris: & fęminę cōiūctio legitima copulatio: īdiuidua uitę cōſuetudo: fidei & cōiugalis pudicitię cōſeruatio/ dierum lōgitudo: & uitæ iucūdiſſima diuturnitas: filiorum deniq; pcreatio: q ptacipuus ſacri cōnubii finis ē: & fructus uberrimus. Quæ qdē oīa: quę uniq; & multa/ & pręclara ſunt: cōſiderās: & recto ſecū iudicio uolutās Magnificus Eques: & ſolertiſſimus iuris cōſultus Laurentius Iuſtinus: da

riſſimus noſtræ urbis Præſes:tanq̃ uere ſapiẽs:q ſe intelligit nõ ſolũ ſibi natũ eſſe:ſed ad cõmunem
potius/perpetuamq; ſalutẽ: & prouirili ſua ad conſeruationem cõciliationis humanæ:iam maturus
uxori:animum ad uxores appulit: & nuper diuina inſpirante gratia.deſpondit ſibi Virginem for/
moſiſſimã Panteſileam clariſſimi quondam/& doctoris/& Militis Baltaſaris Rimbotti filiam de quo
rum laudibus cupio potius dicere:q̃ poſſum . Quãq̃ ſcio oportere neminẽ a quopiã laudari præſen
tem:& grauiter ſapiẽtem ferre:ſi coras laudibus efferatur.Sed certe ſponſo: & ſponſæ utriq; illuſtris
patria eſt:præclarũ genus:& a pręſtantiſſimis ductum parentibus. Vtriq; magnæ fortunę:utriq; flo
rentes opes:utrinq; ſumma uirtutis/ſapientiæ:probitatis/ doctrinæ ſplendeſcit gloria:utrinq; ma/
gnum dignitatis decus.Pater Virginis/pater ſponſi:& ipſe pinſignis Eques ſponſus ipſe:oẽs pro/
culdubio nobili germine nati:omnes in plæriſq; Italiæ urbibus ob magna uirtutis merita:& magi/
ſtratibus: & ampliſſimis honoribus functi ſunt. Vbiq; corũ oĩum glorioſa fama niteſcit.Sed redeo
iterũ ad ſponſum/atq; ſponſam:utriuſq; genus ſplendidum eſt/forma:& dignitas liberalis/ac perue
nuſta/integra/& florida ætas:ſpectati/ac laudatiſſimi mores:pbatiſſima uirtus:alterius ſumma pru
dentia:& grauitas:alterius maxima pudicitia:atq; honeſtas:utriuſq; magna laus:ut uere credẽdum
ſit diuinitus eſſe cõiunctos.Quã qdẽ rem putauit ipſe Magnificus Eques Laurẽtius:excelſi Domini
putauit inq̃ cũ ueſtris magnificentiis cõferendã:& hanc ſponſalium cõmunicandã celebritatẽ:ut ſo
lidum ſit hoc gaudium:ſi eos ſimul lætantes:congratulãteſq; intueatur:quos in ſummo habet ho/
nore:quos obſeruat/& colit:quibus ſe ipſum:& fortunas ſuas ſe debere exiſtimat:quos deniq; huius
optati boni auctores habet:ut iam per hoc arctiſſimũ uinculũ adepti coniugii membrũ ſe factũ in
telligat ueſtræ florentiſſimæ ciuitatis:quam de cętero/alteram habiturus eſt patriã.Poſtremo tu Lau
renti:& in hoc coniugio/& in omni uita:deum quæſo:ſis fœlix:& tua laurus adiecta Panteſilea/ppe
tua uiriditate floreſcat/ut tanq̃ lignum/quod plantatũ ẽ ſecus decurſus aquarũ:det fructũ ſuũ in tem
pore ſuo:quod eſt:ut ad laudẽ Dei uideas filios filiorum tuorum:pacẽ ſuper domũ tuã/ac ſuper uni
uerſam terrã. Vnũ erit huic ciuitati gratiſſimum:ſi nõ tu Panteſileã alio traduxeris: ſed illa te adnos
traxerit:ut uere hæc poſſit gaudere ciuitas:quod & illa nõ careat & te.i. optimum:& præclariſſimũ
ciuem ſit aſſecuta. Dixi.

¶Aug.Dathi Oratio altera in Sponſalibus.

NOn opinãti mihi:atq; imparato prorſus/patres optimi:hæc delata res:& prouincia ẽ:
quæ proculdubio & meditatione præcipua:& magni oratoris copia:& eloquentiſſimi
uiri egebat eruditione/atq; doctrina:dabitis ueniam ut ſpero:& ipſe aperiã paucis ue/
ſtræ huius letiſſimæ conuocationis cauſam.Scite/ac uere proditur Ariſtotelicum illud.
Bonum eo diuinius:quo uideatur cõmunius.Proinde id bonum quod & latiſſime pa
tet:et ad totius humani generis amplificationẽ ſpectat:ſummis quoq; uideri debet:atq; ampliſſimis
dignum laudibus.Quo numero iure/ac merito ſacrum cõnubiũ a uiris quibuſq; ſanctiſſimis collo
catur:quo ſeruatur/augeatur/multiplicatur humanum genus:cuius quanto dignitas eſt:et nobilitas
naturæ præſtantior: tanto ea res facilius iudicari poſſit:& optima omniũ/ac cœteris pene omnibus
præferenda/per quã ſaluti:atq; incolumitati humanæ conciliationis proſpectũ eſt.Id autem ſacrum
eſſe coniugium declarauit uir ille apud Romanos clariſſimus:cum Cenſor apud populũ hæc fatus
eſt.Si ſine uxore poſſemus quirites eſſe:oẽs ea moleſtia careremus:ſed quoniam ita natura inſtituit
ut nec cũ illis ſatis commode/nec ſine illis ullo modo uiui poſſit:ſaluti perpetuæ potius q̃ breui uo
luptati cõſulẽdũ uidebatũ.Quod ipſum luculẽtis ſane uerbis cõfirmauit Lactãtius Firmianus ĩquiẽs
pfecto ĩ oĩbus:cœteriſq; aĩantibus diuerſitas ſexus:et coitio:et generatio nullã habet aliã rationem:
niſi ut oĩa genera uiuẽtiũ:quoniã ſunt cõditione mortalitatis obitura:mutua poſſit ſucceſſione ſer/
uari. Sed illud ĩ humano genere potiſſimũ effloreſcit p ſanctiſſimas cõnubii leges:atq; intemerata
ſacri coniugii fœdera.Quod qdẽ præcipuũ/ac præclariſſimũ bonũ quotiẽs contrahitur merito cum
multis:ſed ĩprimis cũ propinqs:atq; amicis debet eſſe cõmune.Quãobrẽ cũ æterni principis nutu af
finitatem cõtraxerint ciues ornatiſſimi:& uiri pręſtantes Galganus Burgeſius Iure conſultus noſtræ
tempeſtatis illuſtris:& Marianus Goſſus magna uir laude:& bina ſint eodẽ tẽpore ſponſalia celebra
ta:& Burgeſiæ Virgines fama/pudicitia & ætate florẽtes duæ.A.&.B.ipſius Galgani filiæ nupſe/
runt/C.&.A.ipſius Mariani filiis adoleſcentibus modeſtis:& gratia apud oẽs:& ſpe uirtutis præ/
cællentibus:æquum/& par uiſum eſt in hoc cœtu:& præclara propinquorũ:atq; amicorũ corona res
lętiſſimã:& piucũdã/ac diuinitus cõparatã cõferre nobiſcũ:ut ea rõe

¶ Auguſtini Dathi Orõ. III. ĩ Spõſalibus magnifici ac generoſiſſimi Eqtis. & clariſſimi ciuis Senenſis Antonii Bichi.

SVm p ætatem patres ornatiſſimi & p longã ac diuturnã exercitationẽ dicendi iã tãdẽ emeritus piis hoc tẽpore & religionis eſt opibus inherendũ. Id quod Magiſter gentiũ Apoſtolus precipit ac ſancta dei inuitat eccleſia. Reipublicæ cura: atq; aſſiduus multarum rer labor me totũ ſibi pro ſuo iure uendicat. Multũ et ſæpe nimiũ hac una de re in conſpectu ueſtro locutus ſum: ut nihil nouũ nihil ĩauditum poſſit afferri: Sed et nescio quonã meo fato hoc uſu ueniat: ut repente ſemp: et ĩpræmeditatũ ac nihil tale opinãtẽ: ſubito me aggrediantur: q mea uoce atq; opa uti uolunt. Quorum cum habeãt imperandi poteſtatẽ: iuſſa cõtemnere nec uolo nec audeo. Sed hęc me ẽt inuitũ cogũt: ut rem hodie uobis ppoſitã: et inanguſtũ redigã: et in q̃ pauciſſima uerba cõferã. Nam qd eſt: quod efferam pluribus ſacri cõiugii dignitatẽ fructum ſplendorẽ amplitudinẽ! Nota hæc: atq; explorata ſunt oĩbus. Illud magni oratoris pręconium ad ſacrũ cõiugium nõ iniuria transferri poſſit. Oĩum rerum exquibus aliqs operatur: nihil eſſe cõiugali ſocietate melius nihil uberius nihil dulcius nihil hoĩe libero dignius: quod uirtus: ſobolis fecũditas: dulce ſocietatis cõſortiũ multar rer tum cõmoditas tũ etiam amplitudo declarat. Pacem laudat Aurelius Auguſtinus cum Silio Italico ſummum ĩ rebus humanis bonum cõſtituẽs: quod & honeſtum eſſe: & iucundũ exiſtimat: quæ duo p raro cõueniunt & in una ſede morãtur. Sꝫ honeſtum: & iucundum ſacrum cõiugium eſt. ecce q̃ bonũ: & q̃ iocũdum ſponſum & ſponſam: uir & uxorẽ cohercere in unũ & arctiſſimo atq; indiſſolubili ſancti fęderis uinculo copulari. Propter qđ relinquit homo patrem & matrẽ uxori iungitur fit unus ex duobus: ut ſint duo in carne una. Triplex cõſtituit Ariſtoteles bonum nõ modo Peripateticorũ: ſed uno excæpto Platone: Pphiloſophor oĩum prĩceps honeſtum utile iucundum. Si ſacrum cõnubium diligentius cõſiderare uoluerimus: præſto illius erit honeſtas: latiſſime patebit utilitas: nemini obſcura erit dulcis cõſortii ſumma iucunditas. Dulce: & ſacrũ eſt cõiugalis ſocietatis nomen: res ipſa uero tum ſacra et a Deo auctore pfecta tum hominum generi ſalutaris tum humanę ĩbecilitati neceſſaria tum honeſte degentibus periucunda. Pulcherrimum igitur cõnubium eſt: & uere laudandus thorus ĩmaculatus. Sed hi quoq; magna digni ſunt laude qui ſe ad uitæ huius: et ſanctæ genus ſocietatis accõmodant. In his hodie. A. ſponſus ac N. ſponſa: alter ex clara. Bichor domo: altera cõſimili Bertorũ familia: uterq; optimis nati parẽtibus ac ſpectatu dignis. Sed non ſum ego adulari ſolitus: nolo cuiq̃ blandus eẽ. Prohibet ſaluatoris exemplũ præſentẽ quẽpiam laudari. Gẽtilium eſt iſta cõſuetudo: & eorum qui diſparẽ ſequũtur cultũ. Nos qui ĩcorruptũ dogma ſectamur qui catholicã et chriſtianã integritatẽ profitemur reiecta aduladi uanitate ad largitorem bonorum oĩum deum animum atq; cogitationem cõuertimus. Nõ. n. tam communicãdi gratia: quod uulgo putãt: ſed potius congratulãdi: et comprecãdi cauſa: in templum dei uocati eſtis: Demus igitur laudem Deo: atq; illum ſolum tãti muneris recognoſcamus auctorem. Nã pios animos pia recæpta numina ſupplice ueneratione cõprecemur: ut ſponſi: ac ſponſe: ſibi et noſtri oĩuꝫ uota ſecundet: et optimis ſemper auſpiciis pſequatur: ut diuino ſepti præſidio multos annos: et longæuã ætatem læti agãt: et pulchra fiant: ac fœcũda prole parẽtes. Supereſt: ut quos noua iunxit affinitas: ĩ charitate inuiceꝫ ãplexati obſculẽtur ſeſe obſculo oris ſui: et firmo deuinciãt amoris nexu. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Orõ. IIII. de ſacro coniugio: Hãc orationẽ habuit filii nepos Hierõymus Dathus uix decẽnium ĩſpõſalibus Angele Dathe præfati Auguſtini neptis magna equitũ ac inſigniũ uirorum aſtãte corona.

COniugii ſacramẽtum patres chariſſimi uere ſacrum iure laudãduꝫ: et humano generi ſalutare nemo nõ facile ĩtellexit: qui ſacra chatholicę fidei ĩſtituta cognouit. Hoc ille primus ſanxit qui oĩa mirabili rõe gubernat: et eo certe tempore cum a peccati ſorde: & totius culpæ lãbe noſtra prorſus erat aliena cõditio. Per hoc nãq; terrarum orbem humano genere compleri cõſtat: et ſeruari augeri creſcere cœtũ rõne utẽtium creaturarum: quæ qdem ſolæ æterni cõditoris imaginem ſeruant. Hoc igitur ueneremur: & miris efferamus laudibus: eorũ cõmendãtes propoſitum: qui ſacra coniugii fœdera inuiolata integritate tuentur. Hoc igitur fœlix ſit fauſtũq; cõnubium: & ſuperni numinis aſpirante gratia macti ſunto laude fęlicitate: & gloria: quorũ hodie nupriæ: & cõiugalis lętitia celebrat eo auſpicio: atq; omine: ut fęcũda ples cũ ſumma noſtrũ oĩum uoluptate: & ſpõſi ac ſpõſę lõgo euo ubertime propagetur ad ęterni principis ĩmortalem laudem. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. V. de laudibus ſacri cõiugii

CEnſent oẽs uiri ſapiẽtes: q magnis de rebus rectiſſime tradiderunt: patres ampliſſimi: hominem ita pcreatum: & comparatuꝫ natura: ut ſocietate: atq; conciliatione lętetur. Et duabus quidem rebus ratione atq; oratione ita in humana conciliatione copulatur & iungitur: ut ſi quis in mortalium numero eam conſuetudinem conſectetur: ut ſolitariam uitam deligat: p Ariſtotelis teſtimonio: aut ſupra hoĩem aut ĩfra hominem illum haberi cõueniat. Atq; cum multę ſint inter homines ipſos ſocietates nulla certe grauior nulla iucundior uideri ſolet: una illa: quam ĩter maritum; & uxorem; reruꝫ omnium artifex natura conciliauit.

Quæ ꝓculdubio origine ac tempore ſuperat cæteras omnes:atq; longiſſime antęcellit.Nec obſcura eit Magni Oratoris ſententia:cum primá ſocietatem in ipſo coniugio apertiſſime demonſtrauit. Proximã uero in liberis:quem cernimus ſacri connubii fructum uberem/atq; omniũ ampliſſimũ.Et.n.cũ ſit humani generis mortalis conditio:& ea lege naſcamur:ut tandem aliquando ad interitum ſit:& uitæ exitum ueniendum:certe congrue ac ſalubriter ſancti coniugii interuenientibus ſacris fœderibus/conſultum eſt:ut quod ſuopte ingenio & natura mortale eſſet:continua ſucceſſione quodammodo immortale fieret.Itaq; optimo iure ſacrũ coniugium magnis efferũt laudibus.Quod ita comparauit humani generis/ac totius mundi conditor Deus:quem ſolũ tanti muneris auctorem fuiſſe conſtat:ut facile hominũ naturã ac ſocietatem tueatur:& ſeruet.Et cũ hominẽ udo limo formaſſet:atque ſpiraculum uitæ infudiſſet:cõtinuo fragilem ipſius hominis conditionẽ miſeratus/fecit & adiutorium ſimile ſibi:& ſociam dedit:ac totius uitæ conſortem uxorem:quæ omẽs cũ uiro ætatis ãnos exigeret:ac pulchra faceret eum prole parentem.Vt ea protoplauſtus comite ſuauiſſima ſeptus/facilius neceſſaria uitæ adiumenta pararet.Quod ſi prolis fœlicitatem & dulcium natoꝝ conſideramus dulce ſolamen:nulla erit unquã tãta dicendi copia:quæ ſatis dignas laudes poſſit afferre.Quandoquidem ex ſacri matrimonio arctiſſimo uinculo indiſſolubilis amoris nodus efficiatᵋ:& ſumma quędã conflatur charitas:quæ res cum ad humanã ſocietatem acceſſerit:parit inexplicabile gaudium:Iuſtitiam:mãſuetudinem/cõcordiã gignit:pacem & incredibilem trãquillitatem adducit:quibus rebus nihil poteſt omnino excogitari iucundius:nihil inueniri melius:nihil pretioſius cuſtodiri.Laudemus igitur abunde ſacra ſponſalia:lætiſſimas nuptias celebremus:Deum precãtes:qui cũcta regit:ut ſpõſi ac ſpõſę uitã diuturnã cum magna ſobolis fœcũditate & neceſſariorum omnium atq; amicorum lętitia fœliciter tueatur/cum Bicorum ſplendore & eius præclaræ familiæ amplificatione & gloria.Atq; idem ornatiſſimi cõiuiuæ/ac prẽs/ſit fœlix ſemper/ac propitius Deus:& det ſemper ætatem iucundiſſimã agere. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Orõ.VII.De laudibus ſacri cõiugii.

PAr erat uiri præſtãtes/atq; ornatiſſimi/eum:qui accurate quicquã magnis de rebus locuturus eſſet:eiuſmodi ingenio ualere/ac doctrina:ut aliqua ex parte ueſtræ expectationi/quãtum daretur uirium/reſpõderet.Nam ea eſt inueterata cõſuetudo:ut ii potiſſimum ad dicẽdum aſſurgãt:quos ſumma eloquẽtia:ſumma doctrina:ſumma deniq; auctoritate præditos eſſę conſtet.A quibus ego fretus eruditionis adminiculis/apud uiros longe ſapiẽtiſſimos tã graue auſus ſim ſubire onus:in quo nõ modo rudis/atq; indoctus:ſed eruditiſſimus quiſq; facilius ſuccumbat/ꝗ uictor euadat?Perdifficile nãq; eſt:res pręclaras atq; admirabiles oratione complecti.Eiuſmodi uero ẽ de nuptiis/deq; eaꝝ laudibus ſermo.Sed quod mea imbecillitas explicare nequit:ex uberrimis diuinę gratię fontibus petendum iudicaui:ut firmiſſimis auxiliis ſubſidiiſq; munitus/paulo audẽtius rem difficillimã tentare ualeam.Bene igitur atq; oportune ut ſapientum hoĩum inſtituta ſectemur:Seuerini Boetii egerimus.

Da pater auguſtã menti cõſcendere ſedem.
Da fontem luſtrare boni:da luce reperta
In te conſpicuos animi defigere uiſus.

Iam.n.fas ſit/tã magno implorato pręſidio:ut paucula de matrimonii iure/ac nuptiaꝝ laudibus in mediũ proferã.Sed quęrenti ac diligẽtius conſiderãti mihi/coniugii inſtitutio/eius finis fructus/deniq;:qui proficiſci ex eo ſolẽt:explicãdi ſe offerũt.Omne et.n.aĩaliuꝫ genus ĩmortalitatẽ quampiã cõcupiſcit:ac perpetuæ uitæ cũcta aĩalia inhiare uidẽtur.Sed natura ita inſtituit:ut morti obnoxia eſſent:atq; ut interitui ſubiacerẽt. Verum miſerata hanc ſorteꝫ mortalitatis:maris ac fœminę coniugationem inſtituit:quatenus diuina & iubẽte poteſtate/& uoluntate ſinente/per eiuſmodi maris & fœminę combinationẽ/ſi nõ alia ratione/ſaltem ſucceſſione quadã perpetuã uitã conſequerentur.Huius aũt ſententiæ teſtis eſt optimus ac probatiſſimus Ariſtoteles:qui ſecũdo de aĩa libro/hæc grauiter ac ſplendide locutus eſt.Naturale eſt/inquit:omnibus uiuentibus facere alterum:quale & ipſum eſt:& aĩal quidem aĩal:planta aũt plantam:quatenus diuino ſemper participẽt quoad poſſint.Omnia.n.id appetere uidẽtur:atq; eius gratia agũt quæcunq; agũt ſecundum naturam.Hæc Ariſtoteles.Eandem quoq; ſententiam & Firmianus qui & Lactantius dictus eſt:in ſacrarũ inſtitutionum libris probare uidetur:cũ hæc ſapienter ſimul eleganterq; profatus eſt.Profecto in hominibus/cæteriſq; animã

ta:homo aũt mentis particeps ad coniugii ſanctiſſimas leges:ac uenerandũ matrimonii ſacramentum ſe accõmodat:nõ a Cecrope inſtitutũ:ut Athenienſibus uiſum ẽ:ſed a conditore reꝝ oĩum/atq; opifice Deo in ipſo mũdi primordio:cum & Adam primum hoiem de limo terræ finxit:& mox de eius coſta ſociam Euam formauit. Finis aũt huiuſce ſocietatis eſt/nõ ſolum liberorũ procreatio:ſed & ciuitatũ propagatio/& reꝝ publicaꝝ. Quod eſt (ut Ariſtoteles ait) ĩ humanis rebus bonoꝝ oĩum lõge maximũ. Idcirco liquido manifeſtat:cũ dicit. Cum hoc cõmune ſit oĩum animãtium:ut habeãt libidines procreandi:prima ſocietas ĩ ipſo eſt cõiugio:proxima ĩ liberis:deinde una domus cõmunia oĩa. Id aũt eſt pricipiũ urbis:& quaſi ſeminariũ reipub. Hæc uero idcirco dicit. M. Tullius:quod ex hac dũtaxat maris & fœminæ coniunctione/propagatio illa naſcit/ac ſoboles:quæ eſt origo ciuitatũ & rerum publicaꝝ ſeminarius. Hinc tria:& ea quidem maxima & præcipua bona profecta ſũt:quorum primũ ad fidẽ ſpectat:quã ĩtemeratã ĩcorruptamq; & uir uxori/& uiciſſim uxor uiro cõſeruet. Eſt.n.matrimonii fundamẽtum ſolidiſſimum Fides:quod charitatem ingẽtiſſimã cõtinet. Vnde & ĩ ueteri lege & ĩ nouo etiam teſtamẽto legimus. Propter hoc dimittet homo patrẽ & matrẽ ſuã:& adhęrebit uxori ſuæ:quod ĩtelligẽdum eſt/per firmiſſimã fidei cõſeruationẽ. Alterũ aũt bonum eſt:quod ad liberos pertinet:quod optime fuerit ſeruatum/atque perfectum ĩ his tribus:ſi honeſte procreentur:ſi modeſte alãtur:ſi inſtituãt ad bonoꝝ moꝝ cõformationẽ. Nam idcirco eſſe debẽt duo in carne una. Tertium ad ſacramẽtum ſpectat. Nam ita uiuere uirum atq; uxorẽ oportet:ut ſumma cõſenſione/incredibili cõcordia/ſingulari deniq; amore deuincti indiſſolubili quodã cõiugii nexu:perpetuos inuicem uitæ ſinę ãnos exigãt. De hoc nãq; dictũ eſt:quod Deus cõiunxit:homo nõ ſeparet. Quę tria facillime euentura cõfidimus ĩ his duobus/ſponſo/ac ſponſa:quoꝝ cauſa ĩ hũc locum celeberrimus uiri ornatiſſimi impræſentiaꝝ cõueniſtis. Nam tum ſolẽt tria hæc plerũq; cõtingere:cum uir uxori:uxor quoq; uiro cõuenit. Sed ĩ his cum cætera paria ſunt:tum mores utrinſq; probatiſſimi laudãtur. Quibus ex cauſis futurum eſt:ut nõ ſolum duo ſint ĩ carne una:ſed duoꝝ etiã una uolũtas:una mẽs unus ſemp/idemq; cõſenſus:ſumma deniq; cõcordia/atq; tranquillitas. Demũ Deum prĩcipem obſecramus:ut ſicut huius cõiunctionis ſolus ẽ auctor habẽdus:ita & uobis ſpõſe & ſponſa præſentes uitã fęlicẽ tribuat:& ita ueſtrũ cõnubiũ ſecũdet:ut liceat uidere filios filioꝝ ueſtroꝝ:& ſup ueſtra domo perpetuã ac tranquillã pacem. Ad laudẽ Dei. Benignis auribus ueſtra ãplitudo excellẽtiſſimi patres audire paſſa ẽ:quæ hodie a tenui ingenio ſunt profecta:& inepte potius/q̃ ſtudioſe & acriter ĩ mediũ prolata. Fateor me perpetuo uobis deuinctũ/ac uehemẽter obnoxium. Et quoniã agẽdę gratię mihi me facultas datur:ille quęſo/pro me repẽdat:quem fontẽ uberrimũ eſſe cõſtat bonoꝝ oĩum. Dixi.

¶ Ang. Dathi Oro. VII. Qua publico nomine gratulatur egregiæ coniugi indyti Ferrariẽſis Ducis/& Sereniſſimi Ferdinãdi Regis filię/tãto dignę parente/Sena tranſeunti:& ad genialem thalamum properãti:uincdaq; multũ laudat cõnubialia Dathus.

SAcri matrimonii fœdera/intra oĩa diuina & humana cõmẽdãt. Nec ſane iniuria. Quando quidẽ ſola res ẽ:quæ honeſta/utilis/iucũda/terraꝝ orbem replet:humani generis ſalutem tuet:propagationẽ cõtinet arctiore beniuolẽtia:& amore hoĩum cõciliat ſocietatem. Et cũ cæterę laudãtur honeſtę oẽs ſocietates:tũ illę patere uidẽtur latius:quę ſummorũ Regũ ac Prĩcipum neceſſitudinẽ amplectũt. Quippe quæ a diuina ĩſtitutę prouidẽtia:quę maximã humanaꝝ reꝝ curã gerit:plurimoꝝ ſalutẽ:humanæ cõciliationis:cõſeruationẽ cõmunem oĩum utilitatẽ ſpectãt. Euge lętemur oẽs:& magno exultemus gaudio ĩ hac ſumma ſpõſaliorum lætitia:dulcę cãtemus epithalamion. Adſit nũc quęſumus/nõ Athenienſium Hymenęus:nõ Romanoꝝ Thalaſſion:nõ Poetarum celebrata carminibus:Iuno nõ Eratho:aut alia quæuis Muſarum numero:nec enim illis ſunt pro ſtultæ gentilitatis errore:uincla iugalia curæ:ſed mũdi Prĩceps ĩmortalis Deus/ſacri inſtitutor cõnubii:& coniugalis fœderis auctor:cuius nutu cuncta gubernant humana:& maximoꝝ Principũ cõſilia actioneſq; regũtur. Adſit inq̃ propitius ac fœlix cœleſtiũ oĩum ac terreſtrium arbiter/& Rector Deus:q nõ ſolum huius ſanctæ ſocietatis primus oĩum inſtituit ſacramẽtum:uerum etiã in humanæ carnis inuolucro mortalẽ uitã agens/tum ſua/tum incorruptę Virginis/atq; intemeratæ matris interuentu/& præſenti comprobatione nuptias conſecrauit. Aſpirẽt lętis ſponſalibus cæleſtia numina:& ſuperi faueãt oẽs/ac fœlicibus nuptiaꝝ celebritatẽ auſpiciis proſequantur. Gaudeat nõ Neapolis/ac Ferraria ſolũ:ſed uniuerſa quoq; gens Auſonia:ac tota lętet Italia:gaudeãt fideles populi/& chriſtiani cętus:cultrix pacis:aſtipulatrix charitatis:& ocii Sena lætet:& magno totius populi exultet gaudio/canticis/plauſibus/lætis uocibus iubilemus oẽs. Glorioſa Princeps:& Regali fulgens progenie:ſed uirtute longe fulgentior. N. ſplẽdidiſſimi Regis filia clariſſimo nupſit Principi. Hinc Rex potentiſſimus & Princeps Ferdinãdus:inde Dux magnanimus Ferrarienſis Hercules affinitate iuncta conuenerunt in unũ:conuenerũt inq̃ ad cõmunem ſalutẽ retinendã:ad pacem ſeruandam:ad firmandam uniuerſorũ tranquillitatem:ad priſci ſæculi fœlicitatẽ reuocandi:ad bonorum oĩum cumulũ augendũ. Lætemur igit omẽs:& incredibili exultemus gaudio:hilarem diẽ & feſtũ agẽtes/ſacra hæc ſponſalia ſumma aĩoꝝ iucũditate celebremus. Tu uero illuſtriſſima Princeps cum tuorum omnium ſplendore ſis quæſumus/perpetuo fœlix cum dulciſſimo ſpon-

ſo Hercule diuturnam/ac beatam uitam degens:et qui te admirabili uirtute/pudicitia/uenuſtate/de core:et maximis donauit ornamẽtis Deus:cũ tui Regalis ac præclariſſimi generis ſplendore & gloria pulchra faciat te prole parentem.

¶Della letitia di queſti Signori & di tutto elpopulo noſtro illuſtriſſima Madonna parlare ſaria ſuper fluo. Perche li optimi reſpecti della noſtra precipua reuerẽtia uerſo laſacra Maieſta Regia/& della an tiqua & intrinſeca beniuolentia uerſo lo uoſtro indyto & generoſo conſorte/nefanno iuſtiſſimamen te rallegrare & congratulare inſieme con lieti & ſinceri animi/di ogni felicita & augumẽto di bene ſpe ctante aquelli. Preghiamo lo eterno Dio che exalti & glorifici lauoſtra illuſtriſſima Signoria:allaqua le offeriamo la citta/& tutto quello che la diuina gratia neha conceſſo ad ogni beneplacito & contẽto della uoſtra indyta & illuſtriſſima Signoria:laquale nõ dubitiamo che ꝑ ſua ſapientia ꝑfectamẽte in tende la buona diſpoſitione/& la ſomma iucundita delli animi noſtri:et quanto ſiamo & ueramente contenti & iuſtamente partecipi di ogni uoſtro proſpero et felice ſucceſſo. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Oratio. VIII. Habenda poſt conuiuium a filio:q patremfamilias excuſet: quod nulla arte/nec ſatis pro conuiuarũ dignitate/facilem conuictũ/ac ſimplicẽ menſaꝫ pa rauerit dulcibus ꝓpinquis/et iucũdis amicis/amoris i ſuos/ac beniuolẽtię oſtẽdẽdę gratia.

CVm ſit homo ex omni animantiuꝫ numero conuiuę ornatiſſimi/natura ſocialis:præcla re Lycurgus Lacedęmonius:q leges ſanctiſſimas tulit:inſtituiſſe ferẽ:ut ſępe ĩ unũ con uenientes ciues/publice conuiuere potius q̃ priuatim conſueſcerẽt:et eam ip ſaꝫ ob cau ſaꝫ & ſi grauior ſeueriorq; uidereẽ:nequaq̃ eſt amicoꝝ aſpernatus conuiuia:in quibus non ad uẽtris ingluuiem:ſed ad dulcẽ quampiã & periucũdã conſuetudinẽ/ac ſuauiſſi mũ cõuictũ ſapiẽter/ac laudabiliter cõſtitutis/et flagranteꝫ ꝑſe ferrẽt charitatẽ:et mutuis quibuſdam oblectarent alloquiis. Ita.n.uehementius exardeſcere uidebaẽ mutui amoris & charitatis affectus: & uera eluceſcere naturæ atq; hũanitatis ratio. Hac mente ductus charus genitor:q uos oẽs dulces pro pinqui/atq; amici/nõ modo beniuolẽtia:ſed ſumma quoq; charitate ꝓſequiẽ:ueſtra lenitate/ac facil limo fretus ingenio/ad ſimplicẽ menſam inuitare nõ eſt ueritus:ut quos maxĩe charos habet/pręſen tes intuereẽ:et ex eoꝝ conſpectu/quos præcipue diligit/ſummã perciperet uoluptatẽ. Ferte igiẽ quę ſumus/æquo aĩo ſi forte feciſſe familiarius uideaẽ. Confidit.n.ueſtram ſapientiã perſpecturã cordis affectũ/atq; optimã uoluntatẽ:clementiã uero ignoturã ſibi:quod ſplendorẽ epulaꝝ & lautos cibos nõ attulerit. Agit ob id maximã ueſtræ amplitudini gratiã:quãdo nõ piguit incauto intereſſe conui uio:ac iuuit hos lares ueſtro celebrare interuentu:et læti ſuſcipere:quæ longe ſunt ueſtra inferiora di gnitate. Det cœleſte numẽ conuiuari ſæpius:et ea pẽſare:quæ hodierno die fuerint ꝑtermiſſa. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Oratio. IX. Pro eo q menſis remotis/gratias agit conuiuis:ſeq; ipſuꝫ ex cuſat:quod nõ ſatis ꝓ diſcũbentium dignitate/laute conuiuium/ſplẽdideq; parauerit. Hãc orationẽ filii nepos Hieronymus Dathus poſt ſui ipſius patris conuiuiũ in pueritia habuit apud quoſdã nobiles ac inſignes primates.

QVo in conuiuio ſpectari conſueuerũt/conuiuæ ornatiſſimi;ut & Græci philoſophi/et il luſtres Latini auctores tradiderũt. Hinc magnifici apparatus & epulaꝝ nitor/ac delitię. Inde conuiuẽdi & alloquẽdi ſumma ſuauitas/& dulcis conuictus. Si primũ conſidera mus/ſtatuimus uix fieri poſſe:ut ſatis ꝓ meritis/et ꝓ ueſtræ amplitudinis dignitate/lau te & opipare conuiuium parari poſſit. Veꝝ quod in apparandi ſplendore ommittitur: putamus abunde compleri ex optima noſtra uoluntate/et ex hilaritate dantium aĩoꝝ. Itaq; confidi mus conuiuæ dulciſſimi/uos imitaturos pręclarũ/ac laudãdũ Artaxerſis Regis exemplũ:q ut in ue teribus hiſtoriis legimus:cũ ſibi obequitanti/inops ac rudis agricola quiſpiã:q nihil haberet:quod aliud dono daret:hauſtã aquã ex proximo flumine/utraq; manu detulit. Ille munus periucunde acce pit:et lætiſſimo aĩo nõ rei menſus paruitatẽ. ſed optimã deferẽtis intẽtiones. Facient (ut ſperamus) et ueſtræ hodie humanitates idem. Quoniã/ut recte Plutarchus ait/nõ minus pręclarũ eſt/parua ac cipere benigne/q̃ magna dare/et largiri liberaliter. Credimus igiẽ uos defectũ oẽs ęquis animis ſub ſtinere. Qui aũt tã humaniter dignati eſtis huic conuictui intereſſe: & ueſtra ornatiſſima præſentia complere conuiuii uoluptatem: & magnã agimus/& habemus gratiã:orantes Deũ:ut ſæpe & fęlici ter conueniendi tribuat facultatem. Dixi.

¶Auguſtini Dathi Orõ. X. Ad agendã nomine alterius gratiã in conuiuio.

On me decebat in tã præclaro ſodalium conſenſu ignarum totius diſciplinæ uerba face

¶ Aug. Dathi Oratio. XI. Ad ides in feſto Sancti Nicolai. Hanc orationem filii nepos Hieronymus Dathus in pueritia habuit cum domi pręfata ac Dathoꝝ ſolita feſtiuitas celebraret magna inſignium ac reuerendoꝝ conuiuaꝝ aſtante corona.

SIquid in me fuiſſet ingenii: ſiquid eloquentię & doctrinæ: quod ſentio perexiguũ eſſe: patres & uiri præſtantiſſimi perlibenter hodie uobis dignas ꝓ meritis egiſſem gratias: ꝗ in hac ſacra huius diei ſolemnitate humaniter dignati eſtis ꝗ gratiſſimũ mihi ſummi amoris ac pietatis officium exhibere: & tenue hoc & puſillũ conuiuium ueſtro ornatiſſimo ac iucũdiſſimo decorare conſpectu. Ea res nobis ſũmã atq; incredibilẽ feſtiuitatẽ ac lætitiam peperit. Quod ſi defuit ciboꝝ lautitia atq; epulaꝝ ſplendor: pro his nos habuimus ſummoꝝ uiroꝝ dignitatẽ & lepidiſſimoꝝ cõuiuaꝝ coronã: quoꝝ pręcipua affabilitas comitaſq; ſermonis uel pretioſiſſimas quaſq; antecellit dapes: & ſapoꝝ omniũ dulcedinẽ ſuperat. Vt ſi minus fauces fuerint refectæ ꝗ neceſſe erat: abunde ſuppetierit dulcis ac frugifer confabulantium ſermo ac ſuauiſſimum aioꝝ pabulũ. Ita quidẽ iucunde ut ad præclarã hodierni ſolemnis celebritatẽ & beatiſſimi Confeſſoris ac Pontificis Nicolai patris noſtri uenerandã cõmemorationẽ accedente ueſtræ hũanitatis munere ac periucundo conſenſu nihil ad ſummi gaudii cumulũ ac plenitudinẽ deſit. Profiteor me patres ampliſſimi pro tam ingẽti beneficẽtia perpetuo me uobis fore deuinctũ ac longe a referẽdæ gratiæ poteſtate diſtare. Deũ igiť bonoꝝ oiũ auctorẽ: quod ĩ me eſt iugiter ac ſedulo deprecabor: ut quas mea imbecillitas nequit pro ĩmenſa eius clementię largitate ſummas ꝑ me atq; imortales rependat gratias: & ꝑ collato munere ampliſſima uobis reddat præmia: Præſertim uero glorioſi Pontificis Nicolai intercedentibus precibus ſimul & huiuſmodi facultatẽ impartiri digneť: ut quod hodie erratũ atq; fortaſſis ommiſſum eſt: cumulatius aliis tẽporibus cũ ſumma oium lętitia ualeam repenſare. Postremo id mihi ipſe perſuadeo nõ tenuis conuiuii inopiam: ſed amoris copiam & optimã animi uoluntatẽ uobis ſpectatã fuiſſe: & tãto oĩa fuiſſe gratiora quãto ſimpliciora ĩcautioraq; ſi ab optimo ſunt corde ꝑfecta. Si qd ueſtra quouis tẽpore auctoritas imꝑabit nulla unꝗ erit ĩ me mora. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XII. Ad gratiam agendam conuiuis in feſto diui Andreæ Apoſtoli.

NIhil poteſt: nec debet quidẽ humana conditio uenerãdi ac pręſtãtiſſimi prẽs curare: aut ſtudioſius in omni uita contendere ꝗ ſummo & ĩmortali reꝝ oium conditori Deo: & ſuperis ac cęlitibus oĩbus debitũ cultum ac ſummã uenerationẽ exhibere: quod faciũt libenter ac ſtudioſe imprimis: ꝗ nouerunt Deũ mirabilẽ in Sanctis ſuis & uere ſanctũ in oĩbus opꝰbus ſuis: quẽadmodũ ꝓphetica ueritas cõteſtať. Sed ĩprimis uere ĩcredibili ammiratione dignũ in ſanctis Aplis: quos elegit e mundo: ut mũdũ inſtruerẽt uniuerſum: ac præcipue poſt principẽ Aploꝝ Symonẽ Petrũ: ſup quẽ ędificata eſt eccleſia Dei: Andreã frẽm eius: quẽ uere dilexit dñs ĩ odorẽ ſuauitatis: & adeo in Aploꝝ ſacro collegio charũ habuit: ut & ad maximã ipſius imitationẽ crucis patibulũ ſubire uoluerit. Eius hodie pręclarã ſolemnitatẽ Chriſtiana & fidelis concio celebrat: quã cũ ueſtræ paternitates atq; amplitudines dignatæ ſint in hoc ſancto tẽplo hodierno die ornatiſſima ſua decorare præſentia: & poſt peracta diui Apoſtoli ſacra & auguſta miſſaꝝ ſolẽnia: hoc ſe reficere tenui & puſillo conuiuio aguntǂ ueſtris humanitatibus ingẽtes gratiæ: & quas cogitare poteſt facilius ꝗ referre humana facultas. Sed Deum omnipotentẽ obſecrabimus: ut pro tanto munere pręmia digna rependat: ac retribuat tantis meritis iuſtã laboris mercedẽ. Veſtram aũt precamur benignitatẽ: ne uilis & contemptæ refectionis tenuitatem: ſed ſummã animoꝝ deuotionẽ & cumulatiſſimæ charitatis affectũ & plenã menſurã fidei metiri uelit. Proſit uobis. Dixi.

Explicit Liber Sextus.

ARA2763